

JÓZSA LÁSZLÓ

„INTROIBO AD ALTARE DEI”

KUNSZENTMÁRTON
KATOLIKUS PAPJAI

Józsa László

„Introibo ad altare Dei”
Kunszentmárton katolikus papjai

A VALLÁSI KULTÚRAKUTATÁS KÖNYVEI
23.

Szerkeszti: Barna Gábor

VÁROSTÖRTÉNETI ÉS NÉPRAJZI TANULMÁNYOK
7.

Alapította: Barna Gábor és Józsa László

Sorozatszerkesztő:
Barna Gábor, Hegedűs Krisztián, Pusztai Gabriella

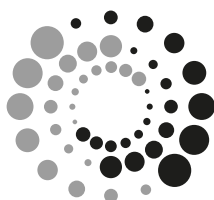

Helytörténeti Múzeum, Kunszentmárton

JÓZSA LÁSZLÓ

„INTROIBO AD ALTARE DEI”

KUNSZENTMÁRTON KATOLIKUS PAPJAI

MTA-SZTE
VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT

Szeged, 2016

Megjelent a Szegedi Tudományegyetem, a Szeged-Csanádi Egyházmegye és a Devotio Hungarorum Alapítvány (Szeged) támogatásával.

Örök hála és köszönet az alant felsoroltaknak, akik tevékeny közreműködéssel, adatszolgáltatással, a fotóanyag kiegészítésével, szkennelésével segítették a mű létrejöttét:

Dr. Barna Gábor, Balla János, Ifj. Benke Tibor és neje: Jenőffy Zsuzsanna,
Dióssy Tibor, Kiss Péterné Csollák Éva, Kósa Károly (Szolnok), Lengyel István,
Molnárné Szikszai Klára (Jászapáti), Sinka Balázs,
Dr. Suba Györgyné (Jászberény), Szabó Klára (Mezőtúr),
Szaszák Józsefné (Szentendre), Takács József (Debrecen),
Dr. Tolnay Gábor (Mezőtúr), Tóthné Barna Mária, Tóthné Gácsi Anna.

Lektorálta: Dr. Barna Gábor

© Szerzők és szerkesztők

ISSN 1218-7003

(A vallási kultúrakutatás könyvei)

ISSN 1218-0009

(Várostartörténeti és néprajzi tanulmányok)

ISBN 978-963-508-824-9

Felelős kiadó: Barna Gábor

Készült

Innovariant Nyomdaipari Kft., Algyő

Felelős vezető: Drágán György

www.innovariant.hu

<https://www.facebook.com/Innovariant>

TARTALOM

Bevezető	9	
KUNSZENTMÁRTON PLÉBÁNOSAI		
Út az önálló plébánia megvalósulása felé	16	
Kegyuraság – plébánosválasztó jog	18	
Plébánosok	22	
KUNSZENTMÁRTON KÁPLÁNJAI.		145
A káplánok névsora, működésük időrendjében.	151	
KUNSZENTMÁRTON PAPJAI		
Helybeli születésű papok.	327	
Kunszentmártoni származású papok.	480	
Kunszentmártonban működő szerzetes papok	504	
Idegenből érkezett, de kunszentmártoni földben nyugvó papok	510	
A KARMELITA RENDHÁZ PAPJAI		
Kármelita rendház és kápolna Kunszentmártonban	518	
Kármelita atyák és testvérek	529	
Egri egyházmegyes plébánosok a kunszentmártoni Kármel élén	564	
CISZTERCIEK KUNSZENTMÁRTONBAN		
A bajai rendház tagjai 1950-ben	590	
A pécsi rendház tagjai.	599	
A szentgotthárdi konvent tagjai	620	
Irodalom	629	
Források	634	

FÜGGELÉK	636
Táblázatok	636
Plébánosok, káplánok	636
Helybeli születésű papok	640
Kunszentmártoni származású papok	641
Idegenből jött, de kunszentmártoni földben nyugvó papok	641
Kármeliták	641
Egri egyházmegyes plébánosok a Kármel élén.	642
Ciszterciek	642
DOKUMENTUMOK	643
Gróf Eszterházy Károly egri püspök hivatalos látogatása	643
Gróf Hadik András kunszentmártoni átutazása.	643
Hegyfoky Kabos: Az élet hossza Kunszentmártonban	645
Kálnoky László: Eretnek a századfordulón (Kállay Ákos)	652
Ifj. Dósa József levele dr. Csallány Dezső történészhez.	656
Turcsányi Antal levele Szabó Elek besenyőtelki esperes-plébánoshoz.	657
Józsa László: Fodor József nagyváradi helynök köszöntése.	658
VERSEK	660
Ölbey Irén: „Te pap vagy, mindörökké”	660
Timon Zsigmond: Szent Márton.	660
Demeter István: Adventi sorparók	662
Tűzpiros, téli születésnap	663
Az utolsó út vége	663
Csépany László: Új Messiások.	664
Anyák napján	665
Ágoston Julián: Vágy	667
Újra az Alföldön	667
Kora reggel.	668
Kerekes Károly: Kunszentmárton köszöntése	669
Székely László: A pap karácsonya	670
A vallási kultúrakutatás könyvei	672
Várostörténei és néprajzi tanulmányok.	674
Előfizetők	675

SZENT MÁRTON PÜSPÖK
(Savaria – Szombathely, 316):
TEMPLOMUNK ÉS VÁROSUNK
VÉDŐSZENTJE SZÜLETÉSÉNEK
1700. ÉVFORDULÓJA EMLÉKÉRE.

BEVEZETŐ

Régóta dédelgetett szándék megvalósulása a most útjára bocsátott életrajzokat tartalmazó egyházközség-történeti kiadvány. Az 1719 körül végbement újratelepítés óta eltelt három évszázad alatt Kunszentmártonban működő római katolikus papok életútja, lelkipásztori és kulturális tevékenységének ismertetése hosszú éveken át folytatott kutató, válogató és elemző munka eredményeként tárul az olvasók elé. Ha arra a kérdésre kellene válaszolni, hogy milyen ösztönző erők játszottak közre a mű létrejöttében, utalnunk lehetne arra a sok évtizeddel ezelőtt tapasztalt élményre, amikor a második világháború befejezését követően, a hosszú ideig a félelem és rettegés szorongásában élő emberek újra együtt tölthették a békés téli hónapok esti óráit a kunszentmártoni Katolikus Kör falai között. A népszerű kulturális programok sorában szerepelt Jenei József polgári iskolai tanár élénk érdeklődést kiváltó előadása, amely 1946 januárjában dr. Kiss Péter prépost-plébános felkérésére hangzott el a régvolt kunszentmártoni plébánosok életéről, tevékenységéről. Az előadás alapjául a Dósa József és Szabó Elek nevével fémjelzett *Kunszentmárton története* című, 1936-ban kiadott kötet szolgált, mely akkor még Timon Zsigmond apát-plébános működéséig mutatta be a helybeli lelkipásztorokat, a segédlelkészeket pedig egymást követő rendben, név szerint sorakoztatta fel. Jenei tanár úr lebilincselő előadása adta a gondolatot, hogy majd egyszer – valamikor – folytatni kellene a plébánosok történetét, a káplánok életrajzát pedig a lehetőségek függvényében részletesen kidolgozni, kiegészítve a helybeli születésű és származású papok adataival. Ösztönző hatást gyakorolt a közelmúltban Jászapátin és Jászberényben készült hasonló témájú kötetek megjelenése is. A lelkesítő példák mellett sarkallt az a felismerés, hogy a száguldó időben elérkeztünk a tizenkettedik óráig, nem halaszthatjuk tovább ennek a fontos témakörnek a feltárását, nyilvánosságra hozatalát. A lelkipásztorkodó papság jellemnevelő, tudatformáló, hagyományokat teremtő tevékenysége egy nagyobb közösség életében hosszú távon maradandó hatást gyakorol. Egy-egy település lelki fejlődését az ott működő papok munkássága és személyes példamutatása nagyban meghatározza. Érvényes ez Kunszentmártonra is, hiszen 1719 óta napjainkig folyamatos és töretlen a katolikus papság állandó jelenléte.

A plébánosok, mint az adott egyházközség felelős vezetői, tekintélyes helyet töltöttek be a település társadalmi hierchiájában. Kunszentmárton esetében ez különleges hangsúlyt kapott, hiszen a többségében római katolikus vallású lakosság által választott községi, majd városi vezetőknek közössége, élén a főbíróval (városi rang esetén a polgármesterrel) az ősi jász és kun kiváltságok alapján plébánosválasztó joggal rendelkezett. A város tehát anyagilag és erkölcsileg egyaránt illő megbecsülésben részesítette lelkipásztorát. Erre az egyes életrajzok bőséges példákat szolgáltatnak. A kölcsönös megelégedés, a folyamatosság, valamint az egyházi és polgári gyümölcsöző együttműködés sikerét igazolja az a tény, hogy a 19. és 20. század fordulóján hét olyan plébános követte egymást, akik nem távoztak el innen, életük végéig teljesítették szolgálatukat és mindnyájan kunszentmártoni földben nyugosznak. Név szerint Trangoss József, Tóth Sándor, Dósa József, Timon Zsigmond, Szabó Elek, dr. Kiss Péter és Lázár Pál

plébánosokról van szó. Fényképfelvételek Dósa Józseftől kezdődően készültek lelkipásztorainkról. Sajnálatos, hogy a korábbiak (például Tóth Sándor apát, Trángoss József, vagy akár Steinhauser Antal) arcvonásai teljesen ismeretlenek számunkra, pedig a nagyobb településeken már a 19. század közepétől lehetőség nyílt a műtermi fényképezés igénybe vételére. Nagy szerencsénk, hogy a Pesten megjelenő Vasárnapi Ujság 1863. január 25-i számának címlapján rézkarc jelent meg egykori plébánosunkról, báró Bémer László nagyváradi püspökről. Káplánjaink közül jónéhánynak közreadható az arcképe az életrajzok kiegészítéseként.

A káplánok hosszabb-rövidebb időt töltöttek plébániánkon. Személyük, egyéniségük sokoldalúsága, az iskolás gyermekekre, a különböző korosztályokra gyakorolt hatásuk markánsan kirajzolódik életük, tevékenységük ismertetéséből. A liturgikus ténykedések (szentmisék bemutatása, prédikációk tartása, litániák és egyéb ájtatosságok végzése, gyóntatás, házasságkötési szertartás, keresztelés, betegellátás, temetés) mellett ők voltak az ájtatos egyesületek, hitbuzgalmi csoportok és a katolikus társadalmi egyesületek (az iskolai Szívőárda, a leányok Mária Kongregációja, Rózsafüzér Társulat, Szent Ferenc Harmadrendje, Oltáregylet, Jézus Szíve Szövetség, Katolikus Nőegylet, Legény- és Leányegylet, KALOT) felelős vezetői. Többen közülük bekapcsolódtak a helyi sajtó, kiváltképpen az 1930-as évek folyamán igen népszerű Kunszentmártoni Katolikus Tudósító szerkesztésének munkájába is. Nem téveszthetjük szem elől a jász és kun identitásunk kérdéseivel összefüggő jelenségek vizsgálatát sem. Káplánjaink jórésze jász származású volt, valamivel kevesebb a Karcagról, vagy annak környékéről érkezett kunok száma. Érdekes megfigyelni ilyen tekintetben a dispoziációs irányokat is: az egri főegyházmegye vezetése gyakran helyezett káplánokat a Jászszágból (Jászapáti, Jászárokszállás stb.) Kunszentmártonba, vagy innen a különböző jász településekre. Szinte biztosra vehető volt, hogy a Kunszentmártonban sikeresen, eredményesen működő káplánokat tőlünk Jászberénybe irányították segédlelkészi beosztásuk további folytatására. Az életrajzi ismertetés természetesen nem szorítkozik csupán a kápláni működés főbb eseményeinek felvázolására, hanem – a lehetőség határain belül – az előzményekről és a későbbi tevékenység eredményeiről, sikereiről is számot kíván adni, hogy egy kiteljesedett papi élet perspektívája táruljon az olvasók elé.

Nem titkolt büszkeségből eredő látásmód a helybeli születésű egyházmegyes, illetve szerzetes papok számbavétele. Egy katolikus település népe mindig nagyra tartotta, ha a soraiból többen is meghallották és követték a papi hivatásra szóló égi meghívást. Hála Istennek, Kunszentmárton ebben a tekintetben sem szegénykezhet: könyvünk 21 helybeli születésű lelkipásztor életrajzát tartalmazza. De nem hagyja figyelmen kívül a helybeli származásúakat sem. Olyanokról van szó, akik már nem itt születtek, de nagyszüleik, vagy talán még régebbi ősiek Kunszentmártonból kerültek más vidékre. Őket is magunkénak valljuk, mint ahogy az ebbe a kategóriába tartozó papok is tudatában vannak kunszentmártoni származásuknak. Csak erősítő példaként említjük a sok közül dr. Szilárdfy Zoltán (Budapest), Iványi László (Orosháza), Gedeon József (Vác) és Kosinszky Béla (Budapest) nevét.

Kiemelt hely illeti meg a Kunszentmártonban 1940 óta működő kármelita szerzetes atyák és testvérek működésének ismertetését. A lelki élet fejlődése és

a kulturális tevékenység kiterjesztése vonatkozásában óriási eredményeket értek el. Csak egyetlen példára, a P. Áder Ráfael, majd a P. Keller Juvenál kármelita atya által vezetett Szent Teréz Énekkar (40-50 civil személyből álló vegyeskar) kimagasló teljesítményére, színvonalas szerepléseire kell gondolnunk, de folytathatnánk a sort, ha többek között az általuk végzett tanyai hitoktatást, vagy a kungyalui pasztoráció megalapozását vennénk tekintetbe. Az egyenletes fejlődés 1950-ben a szerzetesrendek szétverésével szakadt meg. Ennek legnagyobb elszenvedői a Kunszentmártonba hurcolt ciszterci szerzetes paptanárok voltak, akik a kármelita rendház falai és kerítései között 37-en éltek végig száműzetésük, fogvatartásuk keserveit. Három hónapig tartó kényszerű kunszentmártoni tartózkodásuk nemcsak szomorú emlékeket hagyott hátra a helybeliek szívében, hanem megtapasztalhatták a nagy tudással felvértezett ciszterci szerzetesek kivételes intelligenciáját, türelmét, alázatát, igaz emberi magatartását, jóra való készségét. Erre vonatkozóan is sok adat található a könyvben.

Végezetül, amikor ennek a terjedelmes kötetnek a lapjait forgatjuk, hálával és kegyelettel emlékezünk egykor itt működő papjainkra, akik már a béke álmát alusszák, de köszönetünket fejezzük ki az Isten ügyéért és a rájuk bízottak javáért fáradozó, közöttünk élő lelkipásztoroknak is. Ez alkalommal felujjonganak szívünkben a zsinat előtti latin nyelven végzett szentmise lépcsőimájának zsol-társorai, melyeket a pap a ministránsokkal párbeszédese formában mondott el: „Introibo ad altáre Dei” = „Bemegyek az Isten oltárához”, folytatása pedig: „Ad Deum qui laetificat juventutem meam” = „Az Istenhez, aki ifjúi örömmel tölt el engem.” A 42. zsol-tár gyönyörűséges sorai két gondolatra irányítják a figyelmet. Ne feledjük, hogy nagy a pap méltósága, aki a szentelés felhatalmazása által az Isten oltárához léphet, hogy a hívő nép képviselőjeként és közbenjárójaként engesztelő és hálaáldozatot mutathasson be az Úrnak. A másik gondolat pedig már inkább kívánság: adja meg a jó Isten, hogy véget nem érő, őszinte öröm töltse el mindazok szívét, akik ezt a könyvet szeretettel és érdeklődéssel olvassák.

Kunszentmárton, 2016. január 6-án, Vízkereszt ünnepén

Józsa László

KUNSZENTMÁRTON PLÉBÁNOSAI

A római katolikus egyházközség papi vezetője a plébános. Az elnevezés a „nép” latin nevéből (plebs) származik, s ezt úgy kell értelmezni, hogy a nép lelkésze, aki a plébániához tartozó hívek javára az egyháznak megfelelően végzi a tanítói, megszentelői és kormányzó feladatot.¹ Olyan felszentelt papról van szó, akire a püspök egy adott plébániai terület közösségének gondozását, irányítását bízta, hogy a kiszabott határok közt a lelkipásztorkodást hivatalból gyakorolja. A plébánosok tehát a püspök segítőitársai az egyházmegye kormányzásában. Kötelességük: híveiknek az isteni ígét hirdetni, a szentmise-áldozatot bemutatni, a szentségeket – a bérálás és az egyházi rend kivételével – az előírt módon kiszolgáltatni, s egyéb szent ténykedéseket végezni.²

A plébános jogállását, feladatkörét az 1545-1563 között tartott trienti (trentói) egyetemes zsinat határozta meg.³ Az egyházjog előírása szerint plébános csak 25 évet betöltött áldozópap lehet, akinek megfelelő teológiai végzettséggel kell rendelkeznie, és köteles életének példájával a rábízottak épülésére szolgálni. A trienti zsinat határozata szerint a lelkipásztor köteles a hívekért az év minden vásár- és ünnepnapján díjazás nélkül szentmise-áldozatot bemutatni.⁴ Ezen túlmenően feladatai közé tartozik a különféle áldások megadása (keresztelőkút-, hamu-, víz-, gyertya-, barka-, búzaszentelés), továbbá körmenetek tartása, az elhunyt hívek eltemetése, a vallásosság és egyházi fegyelem védelme, gondoskodás a szegény özvegyekről, elhagyatott árvákról és koldusokról, a plébánia területén működő egyházi iskolák, jótékony intézmények és vallásos egyesületek felügyelete, valamint a keresztelei, házassági és halotti anyakönyvek vezetése, az egyházi javak kezelése, a templomi felszerelések, az irattár és a plébániai bélyegzők őrzése, gondozása.⁵ A trienti zsinat ugyancsak szigorúan előírja a plébános helybenlakási kötelezettségét. A lelkipásztori munka folyamatossága érdekében kinevezése meghatározatlan időre szól, mivel szükséges, hogy a plébános kellő állandósággal rendelkezzen hivatalában. Régi idők gyakorlata volt, hogy bizonyos helyeken „elmozdíthatatlan” plébánosok működtek, ezt a jogállást azonban a II. Vatikáni Zsinat megszüntette, sőt a plébánosok kötelesek 75. életévük betöltése után lemondási nyilatkozatukat beterjeszteni. A lemondás elfogadásánál a megyéspüspök dönt a személyi és helyi adottságok figyelembe vételével, elfogadását azonban el is halaszthatja.⁶

A plébánosok működésének gyakorlati előírásait az egyházmegyei zsinatok pontosan rögzítették. Kunszentmárton esetében az 1931-ben, majd az 1942-ben tartott egri egyházmegyei zsinat határozatai és törvényei voltak az irányadók.⁷ Ha új plébános került az egyházközség élére, elsőként köteles volt a kerületi esperes előtt letenni a hitvallást és a *Sanctorum Antistitum* kezdetű pápai rendelettel előírt esküt. A 66-69. § részletezi a plébánossal szemben megfogalmazott elvárásokat: „Egyik legfőbb kötelessége a lelkipásztornak, hogy az örök élet ígét hívei szívébe plántálja.” Naponként misézni tartozik. Minden vasárnap és ünnepnapon szentbeszédet kell mondania, felölelve a hit- és erkölcsi igazságokat, a Szentírásra támaszkodva. A hitoktatás, illetve annak ellenőrzése a plébánosnak személyes szigorú kötelessége. Nagy feladat elé állítja a plébánost a tanyákon elszórtan lakó hívek lelkipásztori gondozása. Ahol kápolna nincs, a tanyai iskolák tantermében kell egy kis elzárható fülkét kialakítani a benne felállított oltárral. A gondjára bízott templomot a plébánosnak kell őriznie minden felszerelési tárggyal együtt.

A 64-65. § a kapcsolattartásról szól: a plébános a világi hatóságokkal tartsa fenn a jó viszonyt, híveinek pedig legyen mindenütt szószólója. A hívek megismerésének és a velük való összeköttetés fenntartásának a szüksége kötelességévé teszi a plébánosnak, hogy velük nemcsak a templomban és hivatalban, hanem egyesületekben és otthonukban is találkozzék.⁸ Kunszentmárton plébánosai is ezekkel a rájuk rótt feladatokkal igyekeztek betölteni hivatásukat.

Út az önálló plébánia megvalósulása felé

Városunk Árpád-kori eredetére számos oklevél és egyéb feljegyzés utal. Legfőbb érvnek maga a templom titulusából származó Szent Márton név tekinthető, hiszen köpenyét a koldussal megosztó, keresztségre készülő ifjú római lovas katonára, a későbbi hírneves püspök tisztelete már államalapító Szent István királyunk idejében virágkorát élte.

A település az okiratokban Mortun falu, Márton falu néven szerepel, a 13. században keletkezett Várad Regestrum említi először „Zenth Marton Szállás” alakban. IV. Béla a tatárjárást követően a kunoknak adományozta községünket, így került a gazdagon ellátott Nagykunság irányítása alá. A betelepített lakosokról kapta később a megkülönböztetésül szolgáló „Kun” előtagot.⁹ Plébánosi székhelyként 1527. november 9-én történik róla említés, midőn Ferdinánd király „a Szentmárton községbeli Hethwes Gergelyt és fiait nemesi rangra emelvén, a plébános és Kara György szomszédságában lévő házát s nemesi udvartelkét minden adózás és szolgálat alól felmentette.”¹⁰ Néhány év múltán, 1541-ben, amikor Szapolyai János özvegye, Izabella királyné a Szent Koronával – Budáról Lippa felé utazva – Kunszentmártonban megszállt és egyik itt elhalt lengyel vitézét eltemettette, Szerémi György, mint udvari káplán és krónikás a naplójában megírta, hogy a királyné a plébánosnak a temetésért és isteni szolgálatáért gazdag ajándékot adott.¹¹ (Pótolhatatlan mulasztásnak és veszteségnek tekinthető, hogy az emlékirat nem örökítette meg az akkori kunszentmártoni plébános nevét!)

A török hadjáratok elpusztították a községet, lakossága szétszóródott. Több mint harminc éven keresztül csak „Kun-Szent-Mártonyi Pusztá” néven hivatkoznak rá az 1686 és 1716 között keletkezett oklevelek. A teljes elfeledéstől az 1719 körül végbement újratelepítés mentette meg. Jászapátiról érkezett földfoglalók népesítették be a Körös partján elterülő síkságot. Katolikus vallású jász elődeink soha el nem évülő érdeme, hogy – hagyomány-tiszteletüknek köszönhetően – a község nevéből nem törölték el a „Kun” jelzőt,¹² hiszen bátran elnevezhették volna akár Jászszenkmártonnak is. A maroknyi lakosság első ténykedése volt piciny templomot építeni Isten dicsőségére, pedig akkor talán még kijavítható lett volna a Telekhalmon álló középkori eredetű szentegyház. Ennek romjait régészeti bejárása alkalmával Römer Flóris 1876-ban még látta, ma már hírmondó sincs belőle.

A községi és egyházi szervezet gyorsan kiépült. Radics István, a kirajzás vezére lett a település első bírója, Sydó Mátyás kántor pedig Csomortáni Imre jászapáti plébános engedélye alapján licenciatusként működött Szent Márton kis templomában: az újszülötteket megkeresztelte, ünnepnapokon a szentlecke szövegét

A jászpáti Kisboldogasszony plébánia-templom

felolvasta, előimádkozott, a halottakat pedig utolsó útjukra kísérte. Csomortáni Imre továbbra is híveinek tekintette a kunszentmártoniakat, több ízben meglátogatta őket, ami – tekintve a nagy távolságot és az akkori közlekedési viszonyokat

– nem kevés áldozattal járt. 1719 márciusában ajándékkul hozta az üres anyakönyvi kötetet, ahova 1718-tól utólag bevezették a keresztelési, házasságkötési és halálzási adatokat.

Az 1720. év első felétől Kunszentmárton filiaként a váci egyházmegye irányítása alá került, a lelkipásztori teendőket Szigedi Mátyás csongrádi plébános látta el, aki gyakran megfordult községünkben a keresztség kiszolgáltatására és a húsvéti gyóntatás végzésére. Távollétében Lenkes Péter kántor, mint licenciátus keresztelte meg sürgős esetek alkalmával az újszülött gyermekeket.¹³ A község vezetői 1721-ben elérkezettnek látták az időt, hogy Kunszentmártonnak önálló plébániája és helyben lakó, kinevezett lelkipásztora legyen. Küldöttséget menesztettek a területileg illetékes váci egyházmegye hatóságához, hogy papot kérjenek.

Gróf Erdődy Gábor egri püspök,
a kunszentmártoni plébánia alapítója

Gróf Althann Mihály Frigyes püspök a nagyfokú paphiány miatt nem tudta kérésüket teljesíteni, de ígérte, hogy talán egy éven belül, a legközelebbi szentelést követően küld majd alkalmas lelkipásztort a hívek ellátására. A deputáció nem akart dolgavégezetlenül hazatérni, hanem útját Eger felé fordította, annak ismeretében, hogy Jászapáti is az egri egyházmegyéhez tartozik. Szerencsével jártak, gróf Erdődy Gábor püspök tudott papot adni, és Zatkó Mihály személyében kinevezte a Körös partján kialakult új település első plébánosát. Ezen fordult meg Kunszentmárton egyházi hovatartozandósága. Az önálló plébánia 1721. június 27-én alakult meg, s így Kunszentmárton „önnön magával az egész Nagykun Districtust (kerületet) az Nemes Egri Dioecesis (egyházmegye) kebelében helyeztette”, miként 1774-ben a községi tanács írta gróf Eszterházy Károly egri püspökhöz írt levelében.¹⁴

Kegyuraság – plébánosválasztó jog

A második jelentős változás az 1745. év folyamán történt, amikor Mária Terézia királynő megengedte, hogy a jászok, a nagy- és kiskunok 515.000 forintnyi váltságösszeget kifizetve, megválthassák magukat az 1702-ben bekövetkezett elzálajosítás terheitől. A királynő a redempció során kiadott adománylevelében megszüntette a jászkunok 43 évig tartó jobbágyi helyzetét, visszaállította régi kiváltságait. Akik a megváltási összeghez hozzájárultak, földet kaptak. Ők a redemptusok. Akik a megváltási kötelezettséghez nem járultak hozzá, irredemptusok lettek. Kunszentmárton saját határáért, továbbá Mesterszállás és

Csorba pusztáért 19.200 forint váltságot fizetett. A redempciót és a kiváltságok visszaadását engedélyező királyi diploma a katolikus vallású jászkun települések számára ismét biztosította a kegyúri jogokat és a szabad papválasztás, prezentálás jogát. Kunszentmárton esetében a kegyurasági tevékenységet 1745-től kezdve – pontosan 200 éven át – a község (majd a város) tanácsa végezte. A prezentálás joga azt jelentette, hogy a kegyuraságnak (amit egyházzvédnökségnek is neveztek) hatalmában állott a tényleg és jogilag megüresedett egyházi javadalom betöltésére alkalmas egyházi személyt, papot kijelölni, akit megválasztása után a megyéspüspök kinevezett plébánosnak, majd ezt követően a főpásztor, vagy annak megbízottja (például a főesperes) ünnepélyes keretek között iktatott be tisztségébe. A plébánosválasztó jog biztosított lehetőséget arra, hogy a lelkipásztori feladatkörbe a legalkalmasabb és közmegebecsülésnek örvendő személy kerüljön. Ezt bizonyítja az a körülmény, hogy Steinhauser Antal apát-plébános 1844-ben történt távozását követően a plébánosok 120 éven keresztül itt helyben maradtak, és holtuk napjáig töltötték be állásukat.¹⁵

1721-től napjainkig 27 plébánosa volt Kunszentmártonnak. Közülük Zatkó Mihálytól Timon Zsigmonddal bezárólag húsz lelkipásztor életrajzát ífj. Dósa József és Szabó Elek írta meg, ezek az 1936-ban megjelent „Kunszentmárton története” című kötet 124-151. lapjain olvashatók. A hitelesség érdekében mindezt csekély változtatással, esetleg helyenként kibővítve szó szerint közöljük, csupán az újabb kutatási eredményekre utalunk a jegyzetekben.

Szinte valamennyi plébánosra komoly felelősség és kitartást követelő munka hárult, különösen ha az egyházközség megszervezésére, a plébánia működtetésének beindítására, s templom- és kápolna-építésekre, temetők létesítésére, az iskolai oktatás felügyeletére és egyéb lelkipásztori szempontokra gondolunk. Ide tartozik még az a körülmény, hogy az 1944-ben történt háborús belövésektől károsodást szenvedett nagytemplomunk helyreállítása, külső-belső renoválása, a 230 éves épület folyamatos karbantartása 70 év óta a mai napig, de még a továbbiakban is véget nem érő szervezési, felújítási gondot ró plébánosainkra. Bizonyos összehasonlítás érdekében néhány statisztikai adatot szükséges felvillantani. Büszkeségre okot adó jelenség, hogy három helybeli születésű plébánosunk volt: Dósa József, Szabó Elek, dr. Kiss Péter. Valamennyien szívesen jöttek haza, hogy szülőföldjükön gyümölcsöztethessék papi élettapasztalatuk legjavát. Az is sokat mondó tény, hogy az eltelt közel 300 év alatt 27-ből 11-en szívük utolsó dobbanásáig, haláluk napjáig Kunszentmártonban maradtak: Csombok Mihály, Nagy Pál, Udvardy Ignác, Majzik János, Trangoss József, Tóth Sándor, Dósa József, Timon Zsigmond, Szabó Elek, dr. Kiss Péter és Lázár Pál.

Különös, hogy itteni működésük alatt senki nem érte meg aranymisés jubileumát, kivéve dr. Kiss Péter prépost urat, aki törekeny testalkata és egészségi állapota ellenére nemcsak aranymiséjét, hanem hálaadó *gyémántmiséjét* is bemutathatta szülővárosa templomában. Még azt is meg kell említeni, hogy eddigi plébánosaink közül egyedül ő rendelkezett doktori fokozattal.

A kiemelkedő lelkipásztori munkát a régebbi időkben kitüntető címekkel jutalmazták. Plébánosaink közül jónéhányan részesültek ilyen jellegű elismerésben, amit ünnepi alkalmakkor az öltözék eltérő volta is kifejezett (lila cingulus, lila gombos reverenda), apáti és préposti cím esetében gyűrű, mellkereszt, liturgikus

ténykedések alkalmával infula (apáti süveg), lila birétum (bojtos papi főveg), lila mocétum (kanonoki körgallér). A fokozatok sorát követve az alábbi adatok jelzik a kitüntetések gyakoriságát:

kiérdemesült kerületi esperes,	
illetve címzetes esperes:	6
tiszteletbeli főesperes:	2
tiszteletbeli kanonok:	4
címzetes apát:	5
címzetes prépost:	2

Kunszentmártonból való távozásuk után egri kanonok lett Horváth Ferenc és báró Bémer László.

Ami a tényleges egyházkormányzati tisztséget illeti (amihez természetszerűleg járt a megfelelő díszítmény), plébánosaink közül hárman láttak el kerületi esperesi feladatokat, Lázár Pál személyében pedig volt egy *hevesi főesperes* (archidiaconus) is. Legtöbbre báró Bémer László vitte, aki kunszentmártoni működése után negyedszázaddal elnyerte a nagyváradi püspöki méltóságot. Néhányan irodalmi téren, a történelmi szakirodalom művelésében, sőt költőként is jeleskedtek. Balajthy Máté matematikai tanulmányt készített. Báró Bémer László kényszerű rabsága idején elmélkedéseket és imádságokat tartalmazó kötetet írt. Szuhányi János méhészetéről szóló szakkönyvet adott ki. Dósa József szentföldi zarándoklatának szemléletes közreadásával, Szabó Elek esperes Besenyőtelek történetének, majd Kunszentmárton történetének sajtó alá rendezésével alkotott maradandót. Timon Zsigmond finom árnyalatú verseivel gazdagította az egyházi szépirodalmat.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a plébánosok egyénisége, befektetett munkája, energikus hozzáállása nagyban meghatározta az egyházközség arculatát, a település lakosságának vallásgyakorlatát, hit- és erkölcsbeli meggyőződését, de nem elhanyagolható a lelkipásztorok hagyományteremtő szerepe sem. Életútjuk megismerése erősítheti az olvasók meggyőződését arra vonatkozóan, hogy városunk plébánosai hűségesen teljesítették előírt és önként vállalt kötelezettségeiket, igyekeztek építeni az Isten országát, kitartóan munkálkodtak az Úr és a rájuk bízott nép szolgálatában.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon X. 2005. 1009.

2 Szeredy 1885. 584-588.

3 Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 343-345.

4 Egyetemes Magyar Encyclopaedia XII. Bp. 1874. 123.

5 Szeredy 1885. 589.

6 Magyar Katolikus Lexikon X. 2005. 1010.

7 Az 1931. évi egri egyházmegyei zsinaton Timon Zsigmond apát, kunszentmártoni plébános Szmrecsányi Lajos egri érsek kinevező okmánya alapján *tanácsos (konzultor) plébánosként* vett részt. TENGELY 2016. 142.

8 Az 1942. évi egri egyházmegyei zsinat. Eger, 1942. 18-27.

9 Józsa 2001. 268.

10 Dósa-Szabó 1936. 119., Benedek 2002. 68.

11 Uo.

12 Józsa 2001. 269.

13 A kérdéskör részletes kifejtése megtalálható: Dósa-Szabó 1936. 120-124., Soós 1985. 287-288., Józsa 2008. 256-258.

14 Dósa-Szabó 1936. 120. Kunszentmárton 1721-től 1993-ig, 272 évig tartozott az egri egyházmegyéhez. 1993-ban az irányítást a szeged-csanádi püspökség vette át.

15 Józsa 2008. 256-258., 275.

Plébánosok

ZATKÓ MIHÁLY plébános

(1721–1724)

Kunszentmárton 1721. június 27-től kezdődően tartozott önálló plébániaként az egri egyházmegyéhez. Ekkor foglalta el állomáshelyét az első kunszentmártoni plébános: Zatkó Mihály, az egri püspöki egyházmegye papja. Az újonnan alakult Körös-parti település tíz hónapig tartó váci fennhatóság alól visszakerült a tekintélyes egri egyházmegye jogara alá. Bizonyos, hogy Kunszentmárton továbbra is, talán végleg a váci püspök irányítása alatt marad, ha önálló plébánost tud adni. Ám nem tudott, hiszen az öt vármegyére kiterjedő óriási váci egyházmegyének kevéssel előbb (1697-ben) mindössze 22 plébániája, tehát csak ugyanannyi papja volt. Vác nem adhatott önálló lelkészt, az egri püspök pedig, gróf Erdődy Gábor ekkor már rendelkezett annyi pappal, hogy küldhetett a szentmártoniakhoz is.¹

A plébános anyagi javadalmazását a Csomortáni Imre jászapáti plébános, egyben hevesi főesperes által 1718-ban rögzített írásos conventió alapján biztosította a község előjárósága. A plébániának ekkor kijelölt földje még nem volt, 16 köből őszi és 8 köből tavaszi vetésre tarthatott igényt évenként a határnak azon a részén, melyet e célra a község vezetősége jónak látott kijelölni.²

Az új plébános első ténykedése a fent jelzett napon, vagyis 1721. június 27-én történt, amikor Vido János és Vincze Erzsébet szülők László nevű fia részesült kezeiből a keresztség szentségében. A házasság szentségének kiszolgáltatására 1721. október 26-án nyílt először alkalmá, megáldván Kecskés Mihály és Nagy Judit házassági szövetségét.

Érdekes, hogy Zatkó Mihály plébánosságával megszűnik Lenkes Péter kántori szolgálata, és ezen tisztségen újból Zsidó Mátyást találjuk, aki „in necessitate”, vagyis szükség esetén olykor még ezután is keresztelt.

Zatkó plébános működéséről, az anyakönyvi adatokon kívül, nem maradt fenn egyetlen sor írás sem. De bizonyos, hogy a plébánia szervezése körül derekas munkát kellett végeznie, valamint kétségtelen, hogy az első szilárdabb és orgonával is felszerelt templom az ő buzgólkodása és vezetése mellett épült fel.³ Lelkipásztori ténykedése csak rövid három és fél évre terjedt, 1724. november 11-én, Szent Márton ünnepén vett búcsút kunszentmártoni híveitől. Jászalsószentgyörgyi plébános lett, s ott 1737-ig folytatta lelkipásztori küldetését.

Itteni működése alatt a következő szerzetesek fordultak meg, illetve ténykedtek, mint keresztelő papok:

Fráter Nagy Péter
Fr. Kiss Lajos
Fr. Haray Dániel minorita
Fr. Mády Elek „
Páter Farkas László „

1721. nov. 10.
1722. nov. 19., 25., 1723. jún. 6.
1723. szept. 24.
1724. júl. 22-okt. 29.
1724. szept. 14.

Zatkó Mihály szentgyörgyi plébánosként 1732-ben egy alkalommal ismét megfordult előző működési helyén, a Kunszentmárton és Bábocka között történt határjárás ügyében.⁴

---

1 Dósa-Szabó 1936. 124-125.

2 Dósa-Szabó 1936. 155.

3 Dósa-Szabó 1936. 177.

4 Dósa-Szabó 1936. 75.

VINCZE GÁSPÁR plébános

(1724–1727)

Zatkó Mihály távozása után egy hétre, 1724. november 18-án már ténykedik, megkeresztelve elsőnek Nagy János és Kovács Katalin szülők fiát: Márton névre. Ekkor még nem volt plébános, mert másnap, november 19-én az első esketést végezve így mutatkozik be: P. Gasparus Vincze cum consensu Parochi Ordinarii Conjunxi... (Páter Vincze Gáspár, a rendszerinti plébános engedelmével összeadtam...) Ugyanazon év december 14-én azonban már Loci Parochus-nak írja magát. 1727. május 27-én búcsút mondott Kunszentmártonnak, mint kinevezett karácsondi plébános.¹

---

1 Dósa-Szabó 1936. 125.

BÉNNAI JÁNOS plébános

(1727–1737)

Ide érkezését követően, május 31-én már mint „Loci Parochus” kereszteli meg Szirony István és Zelen Katalin leányát, Ilonát. Működésének első, egyik legjelentősebb eseménye volt 1730-ban a Körös-part közelében a Veres-kereszt felállítása, amely azóta is egyetlen megmaradt emléke a község újrateremtésének.

Az ő plébánoskodása idejéből, de Vincze Gáspár volt kunszentmártoni plébános kézírásával találjuk a kereszteltek anyakönyvének II. kötetében 1732. július 9-i dátummal Sós Mihály József fia keresztelési adatainak bejegyzése után latin nyelven, magyar fordításban a következőket: „Ez a gyermek akkor kereszteltetett meg, midőn tegnap Vásárhely városában a katolikus templom a Szent Háromság tiszteletére – a szomszéd helyekről összesereglett katolikusok lelkesedése és nyolc megjelent buzgó lelkipásztor részvétele mellett – első ízben szenteltetett fel ünnepélyesen, nagy bámulatára a kálvinistáknak...”¹

Kálmán János alesperes, jákóhalmi plébános 1734. június 6-án tett egyházlátogatása alkalmával a község bírása és a tanácsosok közakarattal megígérték, hogy a helybeli plébános részére szántóföldet fognak kihalászni az előkelő gazdákéhoz hasonló mennyiségben.²

Bénnai János, aki 1735. február 6-án szentelte fel a második temetőt, 1737-ig volt Kunszentmárton híveinek pásztor. Ebben az évben (pontosan nem állapítható meg, hogy mikor) 1749-ig mint alsószentgyörgyi plébános utóda lett Zatkó Mihálynak.³

---

1 Dósa-Szabó 1936. 125. – Barna 2015. 47.

2 Dósa-Szabó 1936. 155.

3 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 682. Érdekes, hogy a lexikon „Binnay János” néven említi.

CSOMBOK MIHÁLY plébános

(1737–1739)

Első a kunszentmártoni plébánosok között, aki kinevezésére hivatkozva mutatkozik be az esketési anyakönyvben az 1737. év november havában a következő bejegyzéssel:

„Michael Csombok Gratia Excellentissimi Dni Comitis, Dni Gabrielis Antony Erdődy Eppi Agr. et Praesuli Gratiissimi parochus Kunszentmártonyiensis – copulavi...” =

„Csombok Mihály, méltóságos és Főtisztelendő gróf Erdődy Gábor Antal egri püspök, kegyes főpásztornak kegyelméből kunszentmártoni plébános – eskettem...”

Neki jutott az a rettenetes és szent feladat, hogy az 1739. évi borzalmas pestisjárvány idején – mely több mint 800 hívét ragadott el ez évben – hősi módon helyt álljon mint lelkipásztor.

És helyt állt hősi módon. És meghalt hősi módon, mint vértanúja hivatásának.

1739. augusztus 6-án ő maga is áldozatul esett az iszonyú vésznek. Miután százakat megvigasztalva bocsátott a nagy útra, őt magát is megvigasztalta az Úr az ő szentjeinek halálával. A halottak anyakönyve így emlékezik meg róla (magyar fordításban):

„1739. augusztus 26. Nagyon tisztelendő Csombok Mihály kunszentmártoni plébános, megerősítve az összes szentségekkel, elaludt az Úrban. Élt 36 évet. Kinek adjon az Úr örök nyugodalmat. Amen. Eltemettetett az új kápolnában.” (In novo Sacello.)

Tehát 36 évvel, a legvirágzóbb fiatal korban hagyta el a földet! És „eltemettetett az új Kápolnában.”

Két kápolna állott akkor Kunszentmártonban: a Szent Háromság kápolna és a Szent Fábían, Sebestyén kápolna. Utóbbi volt az újabb, és legnagyobb valószínűség szerint a mostani Kálvária-kereszt helyén állott az Érparton.¹ Csombok Mihály tehát – hacsak hamvait a kápolna lebontásakor, 1789-ben fel nem szedték,

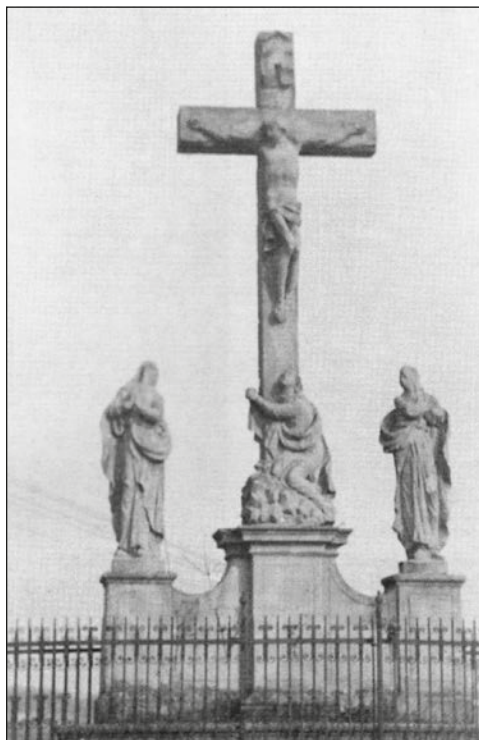
aminek semmi nyoma – ott nyugszik az Érparton, a Kálvária-kereszt árnyékában.²

Mint állandó kisegítő működött egyfolytában 1737. július 4-től 1739. októberéig Csombok Mihály mellett egy aradi minorita szerzetes, P. Cserniczki Remigius. Előbb jött Csombok plébánosnál pár hónappal, és túlélte két hónappal. Ő is a pestis áldozata lett 1739. október 17-én, 29 éves korában.

Miután így két pásztor ragadott el az iszonyú vész a hívektől, ezek lelki vigasztalására egy jézustársasági (jezsuita) atya jött a még mindig dúló rettenetes ragály színhelyére: Antonius de la Zerda apostoli missionárius.

Páter Remigius halála után egy nappal, október 18-án már itt találjuk. Valószínűleg már előbb jött. Honnan? Akárhonnan, de az Isten küldte, hogy a jó Remigius atyát szentségekkel ellátva útnak bocsássa, másnap eltemesse, – ugyanezt tegye a hívek nagy számával is – hét nap múlva ő is kövesse Csombok plébánost és Remigius atyát a mártírhálalba. Október 25-én a pestis őt is elragadta. Az ő ágya mellett már nem igen állott pap, hogy útravalóval megerősítse. Földi pap nem, de ott volt mellette s elkísérte a nagy úton is: az égi pap, Jézus. Végredeleete szerint eltemettetett: „juxta Crucem foris” = kint a kereszt mellett. Talán úgy értette, hogy nem a templom alá, vagy mellé, hanem kint a külső temetőben a kereszt árnyékába. Akkor a külső temető a mostani Mátray Lajos-féle porta (a jelenlegi városi bíróság) helyén volt.³

Csombok plébános idejében, de még 1740-ben is találkozunk itt-ott a kereszteltek anyakönyvében P. Gyalogi Ferenc névvel. Ő nem volt kunszentmártoni plébános. Lehet, hogy szerzetes volt, de valószínűbb, hogy világi pap, aki esetleg rokoni összeköttetései révén fordult meg itt olykor.⁴

Az érparti Kálvária közelében nyugszik
Csombok Mihály plébános

1 Józsa 1999. 25-39.

2 Szabó Elek kegyeletos szándékú javaslata volt, hogy Csombok Mihály hamvait a Kálvária-kereszt alatt, vagy annak közelében kevés utánjárással meg lehetne találni, s ugyancsak némi jóakarattal emlékét valamiképpen meg lehetne örökíteni. Dósa-Szabó 1936. 236-237.

3 A pestisjárvány áldozatainak méltatását, Szabó Elek gyönyörű megfogalmazását – mint legtöbb helyen – itt sem mellőzhetjük.

4 Dósa-Szabó 1936. 125-127.

VINCZE GÁSPÁR plébános

(1740)

Talányszerű ember ez a Vincze Gáspár. 1724-től 1727-ig már kunszentmártoni plébános volt, innen előléptetve (promotus) került Karácsondra, ahol 1732-ig működött.¹ 1734-ben mint nagyváradai káplánról esik róla szó, ki „kevés számú lovait” a szentmártoni mezőkre küldte, fizetvén legeltetési díjban egy ló után 10 polturát, azonkívül a pásztornak kenyeret és bért, „mint egyik lakos”.

És ez a Vincze Gáspár 1740-ben újra kunszentmártoni plébános! Kinevezése nem, egyszerűen csak visszatérésre hivatkozik. A kereszteltek anyakönyvében az 1740. március 3-i dátum után ezeket jegyezte fel saját kezűleg: „Anno hoc Currente, mense vero Martio die 10. cessante jam Contagionis lue, ex Almo Dioecesi M. Varadiensi, signanter ex Oppido Püspöki, redivi ad hanc parochiam. Gasparus Vincze mp.” Magyarul: „A folyó évi március 10-én, miután megszűnt a ragályos vész, a nagyváradai egyházmegyéből, nevezetesen Püspöki városából, e parochiára visszatértem. Vincze Gáspár s.k.”

Vincze Gáspár nyughatatlan véré ember lehetett. Megismételt kunszentmártoni plébánoskodása is csak pünkösdi királyság volt: egy hónapnál alig tartott tovább. 1740. március 10-én jött, és a következő hónap 24-én már más a plébános. Vincze Gáspár eltávozott, nem tudni, hogy hová, csak mint keresztapának nevével találkozunk még egy alkalommal: 1740. október 7-én.² További életútjáról még annyit lehet tudni, hogy 1744-től 1747-ig Tiszapüspöki község plébánosa volt.³

Figyelembe véve, hogy Vincze nevűek többen laktak Kunszentmártonban, továbbá, hogy Vincze Gáspár plébánoskodása idején, de azon kívül többször volt itt keresztapa, sőt karácsondi plébános korában esketés végett is lejött Kunszentmártonba, végül, hogy nagyváradai káplán korában a szentmártoni legelőkre küldött „csekély számú lovai után” a lakosokra kirótt rendes taksát fizette, nem merész az a feltevés, hogy Vincze Gáspár plébános közeli atyafiságban állott a szentmártoni Vinczékkel és több egyéb itteni családdal.⁴

---

1 Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 177.

2 Dósa-Szabó 1936. 127.

3 Tiszapüspöki utunk alkalmával 1976. június 29-én láttuk feltüntetve a helyszínen, a plébánosok névsorában.

4 Dósa-Szabó 1936. 127.

BERKESS FERENC plébános

(1740–1756)

Hivatalának megkezdését e rövid bejegyzés adja hírül: „Anno eodem die 24. sumpsit P. Franciscus Berkess.” = „Ugyanazon évben megkezdette (a plébánosi szolgálatot) P. Berkess Ferenc.” Ez a hiányos dátum a kereszteltek anyakönyve alapján 1740. április 24-re egészítendő ki. Berkess Ferenc nem lehetett fiatal ember, midőn Szentmártonba került, 1722. január 18-án ugyanis kápolnai plébánosként végzett Kunszentmártonban egy esketést.¹

Tekintélyes személyiség volt, amit bizonyít, hogy az egri káptalan megbízottjaként két alkalommal is (1744-ben és 1746-ban) részt vett a karcagi református templom építésének ellenőrzésén. Az építéshez Mária Terézia királynő engedélyén kívül az egri káptalan hozzájárulása is szükséges volt. A karcagi kérvényezők útját Györffy István írja le Nagykunsági krónika című könyvében:

„1744. november végén Varró uram, Nemzetes Kabai Mihály uammal az egri káptalanhoz ment, s ott az administratio ajánlatából a káptalan nótáriusát (jegyzőjét), Szabó Mártont felkereste, aki Kiss János nagypréposthoz utasította őket... A prépost mindjárt mondotta, hogy másnap a káptalannak ülése lesz, s a kérvényt előveszi. A káptalan a kérvényben foglaltakat, nevezetesen, hogy a templomot megnézesse és jelentést tegyen a consiliumnak – magáévé tette, és első adventen kinevezte Péter Török Mihály jászapáti plébánost és Péter Berkes Ferenc kunszentmártoni plébánost, s a megbízást Varróék kezébe adta... A tisztelendő atyák kijöven, a templomot megvizsgálták, a jelentést megírták, pecsét alatt kezükbe adták, hogy vigyék Egerbe. 1746-ban az első királyi resolutio (határozat) oculatát (helyszíni szemlét) rendelt el, ezért Erdődy Gábor püspök újra elküldte a jászapáti és kunszentmártoni plébánosokat, akik Szent Jakab hava 6-án kiadták az építkezésre felszabadító levelet.”²

Berkess plébánosra nagy és szent feladat várt, a második (helyesebben harmadik) templomépítés. A kivitelezővel, Szablyik János füleki kőműves mesterrel kötött részletes építési szerződést 1741. december 6-án írta alá, ahol teljes nevét megjelölte: „Subscripti Pater Loci Parochus Franciscus Antonius Demetrius Berkes m.p.” = „A helybeli plébános Berkes Ferenc Antal Demeter m.k.”³ Vendéglátója volt szalai Barkóczy Ferenc gróf, egri püspöknek, aki 1745. szeptember 12-én (Mária neve ünnepén) az új templomot consecrálta, egyben 330 hívót megbérmált. Ugyancsak Berkess Ferenc plébános működési idején (1745-ben) ment végbe a jászkun redemptio műve.⁴

---

1 Dósa-Szabó 1936. 127.

2 Györffy 1984. 86-88.

3 Dósa-Szabó 1936. 208.

4 Dósa-Szabó 1936. 127-128.

NAGY PÁL tb. kanonok, esperes, plébános (1756–1775)

Az első, akit az 1745-ben visszanyert patronátusi jog alapján már a helység választott plébánosának. E fontos körülményről azonban szó sem esik sehol, egyszerűen csak a szürke anyakönyvi adatok jelentik be lelkipásztori működésének kezdetét. Első ténykedése volt Palásthy Mihály újszülött fiának, Istvánnak megkeresztelése 1756. március 25-én.

Nagy Pál vérünkéből való vér. Mint gyermek költözött ide megszálló atyjával, Nagy István tekintélyes gazdával, aki aztán redemptus, tanácsbéli és 1742-ben bírāja volt a községnek. Másik fia, Nagy István is pap lett, 1767-ben itt mondta első miséjét. Később ábrahámi plébánosnak nevezték ki.¹

Mivel az 1745-ben felszentelt templom a költségek hiánya miatt torony nélkül épült, ennek pótlására később kerülhetett sor. Szablyik János kőműves mesterrel a torony építésére vonatkozó részletes szerződést Nagy Pál plébános írta alá 1760. április 22-én: „Coram me (előttem) Paulo Nagy Parocho Kun Szent Mártony.” A torony 1763-ban készült el. A Nepomuki Szent János-szobor és a plébánia kerítése mellett álló oszlopos Mária-szobor is Nagy Pál idejében készült. Előbbit Begyecs Ádám és fia, „vére és lélekre nemesek” 1763-ban, az utóbbit Pap István Szentandrásról ideköltözött vazalista (felszabadított jobbágy) állíttatta 1768-ban.²

Az 1762. év folyamán, Nagy Pál plébánoskodása idején történt a kápláni állás megszervezése. 1767-ben létesült a mai napig fennálló plébániai épület. Gróf Eszterházy Károly egri püspök 1767. július 12-én kánoni látogatást (Canonica Visitatio) végzett Kunszentmártonban. A főpásztort Nagy Pál plébános köszöntötte. A következő 1768. évben ismét nagyúri vendégeket látott asztalánál: gróf Hadik Andrást, Mária Terézia híres hadvezérét, feleségével, leányával és vejével, a lengyel herceggel, akik Erdélyből Pest felé tartva, Kunszentmártonon utaztak keresztül. A főúri látogatás részletei a Tanácsjegyzőkönyv III. kötetének 99-100. lapjain olvashatók. 1762. február 23-án vagy 24-én ő temette el Radics Istvánt, a település első bíráját és megalapítóját.³

A kunszentmártoni plébánia (1767)

Nagy Pál egyike volt Kunszentmárton legbuzgóbb papjainak. Az ő áldásos befolyásának tudható be, hogy a helység tanácsa több üdvös, a vallásosságot előmozdító rendeletet adott ki. Ezek közül megemlítsre méltók:

- a) „Anno 1766. Die 21-a 7-bris (szeptember 21.) Istennek segedelmébül a BN. Tanács (Becsületes Nemes Tanács) a közönséges haszonból (a községi pénztárból) a Mesterszállási Fekete Halmon egy keresztet emelt, ahová Eöcsödön keresztül számosan lelki vigasztalásoknak tapasztalásával

Processióval mentünk, ide haza Sz. Mise szolgálatot halván, a Fekete Halomnál Praedicatiót vártunk, és fel tettük magunkban, hogy ezen Processiót esztendőnkint observályuk (megtartjuk).”

- b) „Anno 1766. Die 28. 7-bris (szept. 28.). Hasonlóképpen Palásti János Hadnagy Uram (redemptus gazda, hozzá nemes ember, mint díjtalanul szolgáló községi cseléd) Istenes Indulattából a régi Telken Sz. Keresztet emelvén, ide haza Sz. Misét halgatván, Processióval kimentünk és ottan Praedicatiót halván, vissza is énekszóval és egyéb ájtatossággal jöttünk.”
- c) „Anno 1768. Die 5. Aprilis. Lelki fájdalom nélkül továbbá el nem nézhetvén, hogy Tisztelendő P. (Páter) Missionárius Atyáknak itt lételekor az egész Helységünk Kicsinytül fogva Nagyig Nagy Anyánk Boldogságos Szűz Mária tiszteletire Szombati napnak délután való fogadásával feláldozott Ünneplését nem tartya, hol ott föl bonthatatlanul fogadásának szoros kötelességével meg szentelni köteleztetik. Annak okáért közönségesen Helységünk Lakosainak sua via (szokott úton-módon) ki adván, hogy valaki mai naptul fogvást akar a mezőn, akar pedig idehaza Szombaton délután dolgozna, avagy cselégyei által dolgoztatna, az olyan irremissibiliter (elengedhetetlenül) minden személy válogatás nélkül az 1767-dik Esztendőben 29-ik Októberben rendelt büntetést érdemellye, meg határozatott.”
- d) „Anno 1768. Die 3. May. Elvégeztetett: hogy eddig Vasárnapi Napon Tartani szokott N. Tanács Gyűlése Szombati napon tartassék és hogy ha csak fölöttébb való szükség elő nem adgya magát, mai naptul fogvást Vasárnapi napokon nem is fogh lönni.”

Hozzá kell még tenni, hogy Nagy Pál vezetése mellett működött és szépen felvirágzott az Oltári-Szentség Congregatiója.

Mindent jól cselekedett. Csak egyben bizonyult gyengének: a plébániai földek rendezésében. E vonatkozásban sok bajt hagyott utódjára.

Érdemeiért főpásztorától a tiszteletbeli egri kanonokság címét és az alesperesi kitüntetést kapta. Majd szentségekkel ellátva „jámborul elaludt az Úrban”: 1775. április 5-én 61 éves korában, 19 évi plébánoskodása után. A fennmaradt szájhagyomány szerint az 1880-as évek virágkertjének helyén lévő temetőben, a mai Ledniczky-féle villa (Kossuth utca) tájékán helyezték nyugalomra. Ugyancsak mondják, hogy sírját a virágkert keletkezéséig négy óriási akácfa jelezte, s mivel a kertkútnak legalkalmasabb hely a négy akácfa között kínálkozott, a kutat szépen beleásták Nagy Pál plébános sírjába, s így haló pora is éltető, nevelő forrás lett.

Lelki üdvéért már 1775-től kezdődően évenként alapítványi szentmiséket végeztek.⁴

---

1 Dósa 1917. 15. 5. sz. jegyzet

2 Dósa 1917. 16. 12. sz. jegyzet

3 Barna 2015. 51.

4 Dósa-Szabó 1936. 128-129., 211., 151., 246-247., 248.

BALAJTHY MÁTÉ tb. kanonok, plébános

(1775–1778)

Balajthy Máté plébánossá választásakor mutatkozik be Kunszentmárton első ízben, mint papválasztási jogával élő patrónus.

Nagy Pál halála után nem telt még el két hét, s a Tanács már elkészítette a következő jelölést:

1775. április 14. „1/ Egész N. Tanács Consensusa (megegyezése), hogy Praesentában legelsőnek tétessen T. Páter Professor Balajthy Máté, másodiknak boldogult Nagy Pál kanonok úr testvér Eötse Páter Nagy István, harmadiknak Török Szent Miklós Plebanus Tdó Horváth Ferenc úr és Egerben ennek effectusa sikere érdekében deputáltatott Eő Excellentiájához minden Plenipotentiával Borbás József tanátsbéli és Bokányi József Vicenotarius Uraimék.” E hármas prezenta alapján hamarosan megtörtént az első jelöltnak, Balajthy Máté professzornak a kinevezése.¹

Az új lelkipásztor 1732. január 23-án Jászapátin született, régi nemesi családból. Nevüket a borsod megyei Balajt helységtől vették. Iskoláit Gyöngyösön, Győrben és Kassán végezte. Az egri egyházmegye kötelékébe lépve, tanulmányai végeztével Bécsben, Hell Miksa csillagász mellett sajátította el a gyakorlati asztrológia ismereteit, miközben segített Hellnek a külföldről megrendelt műszerek beszerzésében is. Tudománnyal és gazdag ismeretekkel megrakodva tért vissza Egerbe, ahol – valószínűleg a tanítóképezdében – matematikát tanított és a Liceum tornyában működő csillagvizsgáló igazgatója volt.

Irodalmi munkásságából két műve ismeretes:

1. *Sanctus Joannes apostolus et evangelista ante portam Latinam... in cathedrali ecclesiae Agriensi dictione panegyrica celebratus... Agriae 1761. 4-r.*
2. *Institutiones arithmeticae selectis operationibus illustrate in usum auditorum matheseos. Agriae 1765.*²

Balajthy Máté hamarosan el is foglalta állását. Tiszteletbeli kanonoki címét már magával hozta. Látva az 1745-ben épült templom idő előtti romlását, első teendője volt egy új és nagyobb templom építése ügyében mozgalmat indítani. Gondja volt arra is, hogy „a helységünk mellett lévő kápolna”, valamint a plébánia-épület javítása mielőbb megvalósuljon. 1775-ben portabilis kövecskét (ereklyetartó oltárkő) kért az egri püspökségtől az említett kápolna részére. Az 1778. év hetvened-vasárnapján szentelte fel „az kerteken kívül helyzetetett” hatodik temetőt, ahol elsőként Palásthy Katalin hajadont kísérték utolsó útjára hozzátartozói a jelzett esztendő február 16-án. A szentmise-alapítványok legelső nyoma a III. számú anyakönyv jegyzései közt található: 1777-ben Balajthy plébános emlékezik a Tóth Demeter, Bánffy György, Dolezsák Borbála (Bánffyné) és Nagy Pál plébános lelke üdvéért végzendő misék alapítványáról.

Rövid ideig tartó kunszentmártoni működését a plébános és a tanács között folytatott olykor kicsinyes és okatlan torzsalkodások jellemezték. 1775. október 3-án például feltűnt bírák uraiméknak, hogy már két napja nem harangoztak misére. Deputátusokat küldtek át Balajthy plébánoshoz, hogy mi legyen e nagy

csendnek az oka. Balajthy meg is felelt: „Azért zártam bé az templomot és nem harangoztattam, tudgyák Bírák Uraimék az Püspöki Visitatióban mi légyen, hogy az Parochiális és Templomhoz tartozandó épületeket Conserválni köteleztetnek. Kigyelmetek is az Kamorámot bé sindelyezni s azt elkészíteni nem akarja, egyéb okát mostanában Kegyelmeteknek nem mondom.” A következő tanácsi határozatból kitűnik, hogy az erélyes fellépésnek fogantja lett: 1776. március 25. „Feő tisztelendő Balajthy Máté Canonok úr kérésére minden parochiális épületeknek reperatiója igen is resolváltatik.” 1777-ben a mesterszállási szántóföld követelése miatt már alaposan kiéleződött az ellentét, s a tanácsi képviselők egyrésze úgy vélekedett, hogy „titulált Canonok úr a községnek semmi vigasztalására nincsen, azért is Szent Mártonyra más Plébánost kívánunk.”

Az ütközés lényege az volt, hogy rendezni kívánta a plébániai föld kérdésének igazságos elintézését. E jóakarata és annak megvalósításában tanúsított, talán kisé túlzásba is menő kemény elszántsága egy nagy és igen keserű harcot indított el maga és a község, helyesebben a község egyes hatalmasságai között, mely végül is Balajthy ittmaradását tette lehetetlenné.³

További sorsa és halálának éve egyelőre ismeretlen.

---

1 Dósa-Szabó 1936. 129.

2 Koncz 1892. 14. – Révai Nagy Lexikona 1911. II.473. – Scheftsik 1935. 294., 300. – Molnárné 2007. 220.

3 Dósa-Szabó 1936. 161-165., 199-200., 234., 242., 248.

HORVÁTH FERENC esperes, plébános

(1778–1794)

1778. április 1-jén készült a bemutató levél:

„Minthogy sok rendbéli Protocollátiónk (feljegyzéseink) eléggé bizonyítják, hogy mind mi, mind pedig Helységünk Lakossai már gyakran elvégeztük, hogy Nagyméltóságú feő Pásztorunk Eőexcellentiája Eszterházy Károly egri Püspök Nagy Urunk más lelki atyával megvigasztalni minket alázatos juhait méltóztattna. Azért is most újra Titulált Assessor (Kis Mátyás) és Comissárus Bozóky András Uraink és Szűts Mátyás tanácsbéli társunk Egerbe deputáltatnak avégre, hogy Jász Dósai Plebánus Horváth Ferencz, Bednárovics János Professor, Helységünkbeli Páter káplán Kőszögi Józseff Tisztelendő Urakat Ttlált Excellentiádnak alázatosan presentáljuk.”

Úgy látszik, e prezentával sietett a Tanács, amennyiben Balajthy Máté ekkor még kunszentmártoni plébános volt. Ezért is a prezenta bizonyára visszautasítást szenvedett, mert ugyanaz év május 27-én teljesen hasonló tartalmú jelölő listát küldtek Egerbe, nagyobb nyomatékul Kiss Pál bíró urammal megnövelve a deputátusok számát.

Ennek már volt sikere, amennyiben Balajthyt máshova disponálták, helyére május 31-én az első helyen jelölt Horváth Ferenc kinevezett jászdósai, előbb

törökszentmiklósi plébános kapott kunszentmártoni plébánosi megbízatást. Bekiktatása 1778. október 31-én ment végbe.

Elteltek attól a szégyenletes körülménytől, hogy a rendszerető, buzgó, de erős kezű Balajthy Mátét – nem a község, csak egyes hatalmaskodók – valósággal kimarták Kunszentmártonból, Horváth Ferenc személyében minden vonatkozásban kiváló papot nyert a község. Az ő buzgósága, kitartó utánjárása és fáradozása, a nép és az előjáróság előtt élvezett tekintélye s ebből származó befolyása hozta létre a gyönyörű szép templomot, mely nagy akadályok legyőzése után az 1784. évben készült el.

A mai templom Horváth Ferenc plébános kezdeményezésére épült 1784-ben

Bizonyosan Horváth plébános idejében vette kezdetét az a dicséretes szép szokás, hogy a toronyőr minden negyedórában „Dicsértessék a Jézus Krisztus” köszöntéssel jelezte ébrenlétét és éberségét. Így szól az erre vonatkozó tanácsi határozat: „Anno 1783. Die 4. Január. Öreg Fazekas Mihály Tornyosnak beállott, kinek bére lészen a régi mód szerint 15 frt, 15 véka búzája. Kötelessége pedig lészen estvéli 6 órától reggeli 6 óráig minden fertályokon és órákon a Dicsértessék Jézus Nevét el kiáltani, ismét nappali 6 órától estvéli 6 óráig az kétt vachterok fogják alternatim (felváltva) végezni.” Öreg Fazekas Mihály volt tehát az első Dicsértessék-kiáltó tornyos, aki az utókor minden tiszteletét megérdemli. Ez a köszöntés a torony valamelyik ablakából történt, miután a „sétáló” csak az 1823. évben létesült.¹

Horváth Ferenc plébános működése alatt értékes berendezési tárgyakkal gyarapodott az 1784-ben felszentelt (illetve ekkor még csak benedikált) nagytemplom. Szorgalmazására készült Egerben a máig látható főoltárkép. A tanácsi jegyzőkönyvben olvasható 1788. október 3-i dátummal, hogy „Egri Piktör Czirkler János Urammal az Nagy Oltárra megkívántató Szent Mártony Püspök halott támasztás csuda tételivel való pingálásra, szép díszes munkájára 170 Rforintokban

meg alkudtunk T. Pleb. Úrnak egyes akaratjával.” 1789. május 15-én Horváth Ferenc plébános – ki a templomi székek megrendelése ügyében Egerben járt – jelenti, hogy a „Nagy Oltárra készülendő Szent Mártony képe Pünkösdre Egerben készen lészen.” Az oltárkép 1789. július 10-én került végleges helyére.²

A Szent Márton oltárkép (1789)

A kunszentmártoni szűcs-céh irattárában került megőrzésre Horváth Ferenc plébános köszönő levele, melyben elismerő szavakkal nyugtázza a céhbeli mesterek és a céhlegénység bőkezű adományát a templomi padok készíttetése alkalmával:

„Alább megnevezett mindeniknek, akiknek illik, vagy jövőendőben is illethet, adom tudtára, hogy midőn ezen folyó esztendőben a Kun Szent Mártonyi Templomban a Katolika Szent-egyháznak szokása szerint való Székek tsináltattak volna tölgy-fa Deszkákból, ezen Székekre, vagy ezeknek árába a Nzts Kun Sz Mártonyi több Professiobeli Mesteremberekből álló Czéh az Istennek dűcsőségehez és a Templomnak belső ékességéhez Szent buzgóságtul viseltetvén szabad akarattjátul jó és ajtatos szívvel becsületes Balga János Czéh Mester által kezembe le olvasott 40 Rforintokat azon kívül, a mit a Czéhbeli Mester Legénység is tehetségéhez képest önként kezemben hozott. Mellyért a Nzts Czéhnek edgyül edgyig való tagjait az Isten testi, lelki jókkal áldya meg, a Ns Czéhet pedig erősítse.

Költ Kun Szent Mártonban Szent János havának 8-dik napján 1792.

Horváth Ferentz m.p.
Kun Szent Mártonyi Plébános”

Ez a 48 tölgyfapad ma is áll azon változással, hogy most nem négy – mint az 1910. évi átalakítás előtt – hanem hat szakaszban vannak elhelyezve. A régi templomi padokat pedig – Horváth plébános ajánlására – 1793-ban gyóntatószékekkel alakították.³

1789-ben tűrnie kellett az érparti kápolnának felsőbb parancsra történt elbontását. A plébános a kápolna tégl- és kőanyagából rekeszekre osztott kriptát óhajtott a templom alá építtetni. Ez nem sikerült, az anyagot a leányok iskolájának építéséhez használták fel.⁴

Horváth Ferenc az 1790. évben a Tiszántúli egyházkerület élére esperesi (régí megnevezéssel: viceesperesi) kinevezést kapott.⁵ Új megbízatásából eredő hivatali kötelezettségeit nagy pontossággal és lelkiismeretességgel végezte. Sokat tett a kerületében lévő Dávaványa község csekély számú, ám folyamatosan gyarapodó katolikus lakosságának egybegyűjtéséért és érdekeik képviseléséért. Báró Orczy Józsefhez írt levelében (1790) katolikus pap odahelyezését kezdeményezte. Figyelemre méltó a 18. században készült folyamodvány stílusa és nyelvezete, ahogyan egy tekintélyes esperes-plébános a nagyhatalmú főúr segítségét kéri:

„Nagy Méltóságú Báró, nekem Kegyes Uram!⁶

Remélem, noha a Méltóságos Báróhoz bocsájtott levelem bizonyos fátum (végzetes esemény) miatt, amint már tudtomra esett, kézhöz nem ment, tudtára vagyon a Méltóságos Bárónak a Déva Ványai azon eset, mellyet ugyan az oda való Református Nemesség vegyest a parasztsággal egyedül a Catholica Religiohoz (katolikus valláshoz) való gyűlölségből, és ennek az onnan való kiss ded catholicus nyájnak ki irtása indulattýábúl cselekedni bátorzkodott, mint hogy pedig ezen eset tőlem illendő helyre föl adatván, már meg is vizsgáltatt a Tekintetes Nemes Vármegyétől jelen léttében a Méltóságos Földes Uraságnak, és úgy ítéltetett, hogy mind az ilyen több esetnek elkerülésére, mind pedig az egyéb Religio-béli dolgoknak előmozdítására tekintvén az ottan mostan kevés Catholicusoknak vigasztalását is, szükséges légyen Déva Ványára bé helyheztetni az Catholicus Plébánost, ki ottan közepette, az idegen Atyafiaknak a mennyire szent tanításával, annyira jó példájával is maga Catholicus híveit ugyan támogassa, az ellenkezőket pedig édesítvén az igaz Hitnek el fogadására meg hódítsa: alázatossan kérni bátorodom a Méltóságos Bárót, méltóztasson ebben maga kegyes értelmét hozzá jártatni, és a miben már a Tekintetes, és Nemes Deputatio (bizottság) a Méltóságos Bárónak is meg jelentetett határozást tett, jóvá hagyni, a földekkel és a Plébánosnak lakására nézve való háznak ki neveztetésével, mellyek occasione investigationis effective (alkalmasint vizsgálatilag valóban) ki mutattattak a bé hozandó Plébánosnak kegyessen meg segíteni, mivel a mennyire a dolgot tudom sem egyik, sem másik a Nagy Méltóságú Déva Ványai Uraságnak sérelmet, vagy esztendőbéli jövedelmében fogyatkozást azon bőv határban az nem okoz. Midőn ezen alázatos kérésemhez képest való kegyes választ óhajtv

várnék, Úri kegyelmében ajánlott maradok Az Nagy Méltóságú Báronak

Kun Szent Mártony die 22a Aug. 1790.

Alázatos Szolgája
Horváth Ferencz
v. esperes és Kun Sz. Martonyi Plébános.”

Horváth esperes továbbra is igyekezett egyengetni az újjáalakuló dévaványai egyházközség útját. Báró Hunyadiné Haller Erzsébet személyében buzgó támogatóra lelt.

A báróné kész volt az egyház javára lemondani a ványai kocsmák után járó éves jövedelem reá eső részéről azzal a feltétellel, ha a többi földbirtokos is hasonlóan rendelkezik.

A kunszentmártoni plébános 1794. március 21-én ez ügyben fordult Orczy Józsefhez:

„Méltóságos Báró, és Fő Ispány Úr!
Nekem tiszteletre méltó Uram!

Minthogy a Kristus Jánosnak Anya Szent egyháza közönséges, ennek miivolta azt hozza magával, hogy aki ezt hiszi, és tartja, annak el terjesztésében igyekezzen, és munkálódgyon. Nem kétlem erre vigyázott a Méltóságos, és Tekintetes Déva-Ványai Földes Uraság is, midőn a közelebb múlt 1793-dik esztendőben D Ványára lelki Pásztor, és Plébánost adatni kért vala a Kegyelmes, és Méltóságos Egri Megyebeli Püspök Ó Excellenciájátúl, miért is annyival több áldásokat várhat, és remélhet Istentül magára, Úri Familiájára, jobbagyaira, és határra, mennél szükségesebb vala be jönni Plébánosnak D Ványára, azhol néhai üdőkben tsak ugyan volt Római Katolika Templom, következőképen abban forgolódó áldozó Pap is. Ugyanis kívánom a Fölséges Úr Isten, hosszas étellel, kívánatos egésséggel, és sok áldásokkal töltse a Méltóságos, és Tekintetes Uraságot. Mivel pedig ez az Új Anya Szent egyház még kised, és sokakban szűkölködő, alázatossan jelentem Méltóságodnak. Méltóságos Báró Hunyadiné ehhez az Anya Szent egyházhhoz tudván Szűkölködését olly buzgósággal viseltetik, hogy a D Ványai Korcsmai 600 R (Rhenes) forintokból álló jövedelmet a D Ványai Kápolnára resolválni méltószтта a mód, és conditió (feltétel) alat, ha a több Méltóságos és Tekintetes Uraságok is tulajdon rátájokat (részüket) azon Szent Szándékra által engedni méltósztatnak. Kérem mély alázatossággal Méltóságodat, méltósztassa secundálni (támogatni) a Méltóságos Bárónénak ájtatos indulattját, és maga azon korcsmai jövedelemből esni szokott részét a D Ványai Szent Szükségekre engedni. Sőt többekben is méglen jobb lábra álhat ezen Plebánia, segedelemmel

lenni, hogy a T. Plébános Úr, és az Anya Szent egyháznak egyéb szolgái élhessenek, maradhassanak, és az híveknek szolgálhassanak, kiknek valóban sem hajléki, sem értéki még nintsenek úgy, amint kívántatnék, főkép az Harangozó minden hajlék nélkül lakik tsak jobbágyos házban. Meg enged Méltóságod, ha ide iktatom Urunknak ama mondását: Foeneratur Domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei (Isten a könyörgő szegények támogatóinak viszonozza a segítséget). Végre abban is nyújtom Méltóságodhoz alázatos kérésemet, méltósztassa Úri kegyes válaszsát és Feleletét adni nékem, hogy tudhassam miben továbbá is folytatni ezen új szűkölködő Plébániának dolgát. Többnyire Úri gratiájában ajánlom magamat Méltóságodnak, és Maradok Kun Szent Martonban die 21.mo Martii Anno Dni 1794

Méltóságos Báró s Főispány Úrnak

Alázatos Szolgája
Horváth Ferentz
v.Esperest, és Kun
Szent Martonyi Plébános.”

Horváth Ferencet 16 évig tartó kunszentmártoni szolgálat után a nyugalmazott plébánosok egri házának prefektusává nevezték ki. A derék és érdemdús plébános lemondásával, illetve Egerbe történő áthelyezésével kellemetlen helyzetbe sodorta magát a Tanács, a saját kegyúri jogának nem egészen helyes módon való gyakorlása révén. Erre vonatkozó néhány jegyzőkönyvi kivonat:

1794. június 2. „T. Horváth Ferenc VEsperes Plébános úr bejelenti, hogy Egerbe nagyobb papi hivatalra választott Eszterházy püspök Óexciája által. Tehát patrónusi jogunkból kifolyólag Plebánusunknak candidáljuk (jelöljük) közértelemmel: elsőnek Balog István szigeti plebános urat, 2-nak Novák József kömlői plebános urat, 3-nak Rigó Ferenc jákóhalmi plebános urat.” Megjegyzendő, hogy az egri püspökség akkor még sokkal nagyobb kiterjedésű volt, mint az 1804-ben érsekség rangjára emelt egyházmegye, és a máramarosszigeti plébániát is magába foglalta. E prezenta benyújtására június 7-én Józsa János főbíró és Nagy János nótárius utazott Egerbe az alábbi felhatalmazással: „Akárki lehet a három közül.”

1794. július 12. A Districtusok (a jász, a nagykun és a kiskun kerületek) Illésy kapitány által keményen megfeddik a Tanácsot, amiért a plébánosi prezentát a Dtusok híre nélkül terjesztették be az egri püspökhöz. A Tanács elképedve jegyzi meg határozatában, hogy hiszen a Dtusoknak ilynemű tilalma soha velük közölve nem volt! Egyébként a jövőben majd aszerint fognak eljárni. A Dtusok különben úgy értesültek, hogy a három jelölt közül egy sem volt kinevezve, helyesebben egy sem fogadta el a kinevezést, miután a kunszentmártoni plébániát egyik sem kérte. Hírük-tudtuk nélkül jelölték őket.

1794. augusztus 18. A főkapitány, Bozóky András Assessorhoz intézett levelében felhívja a tanácsot új prezenta készítésére, melyet véleményezés céljából előbb majd mutasson be a Dtusoknak. A válasz ez volt: „Míg új plebánusunk el

nem jövetelére bizonyosat nem tudunk, újabb prezentát nem tehetünk.” Egyben felolvassák a Gyöngyösön lakó id. Almásy Pál főkapitánynak a Tanácshoz intézett magánlevelét, aki „Vavrek János gyöngyösi káplánt commendálja (ajánlja) plebánosunknak.” Mire a határozat: „Ha az alkalmatosság úgy hozza magával, szívesen presentálni fogjuk.”

1794. október 11. „Június 13-án Egerben lévén deputátusaink a plebánosi prezentával, Őexciája Balogh István szigethi plebánost resolválta. Mivel azonban Balogh István sem nekünk, sem Őexciájának nem válaszolt, valamint a jákóhalmi és kömlei plebánosoknak sem volna kedve hozzánk átjönni, Őexciája parancsára új prezentát készítünk: 1. Udvardy Ignáczás felső szent Györgyi plebános, 2. Bábás Ferenc déva ványai, 3. Rotsák József túrkevi plebános, 4-iknek Vavrek János gyöngyösi káplán. A presenta küldessék Jász Berénybe T. Consiliarius Főkapitány Úrhoz, hogy ő – minden változtatás nélkül – postán küldené fel Őexciájához Pápara” (Gróf Eszterházy Károly egri püspök ekkor ugyanis családi birtokán, Pápa városában tartózkodott.) Ennek a prezentának már meglett a foganatja, amennyiben az első helyen jelölt Udvardy Ignác kapott kunszentmártoni plebánosi kinevezést.⁸

Elődje: Horváth Ferenc volt plebános később egri székesegyházi kanonok lett, s mint ilyen, 1804. június 23-án a Méltóságos Egri Vicariátus (helynökség)⁹ részéről Kunszentmártonba érkezett, hogy a helybeli plebános természetbeni javadalmának készpénzre váltása ügyében a Tanácsnak egyezséget ajánljon.¹⁰

---

1 Dósa-Szabó 1936. 130-131.

2 Józsa 2009. 48.

3 Józsa 2009. 49.

4 Dósa-Szabó 1936. 235-236.

5 Az egri egyházmegye négy főesperességre oszlott, ezek részei az 5-10 plébániából álló esperesi kerületek. A régi nyelvhasználatban úgy értelmezték, hogy ha van főesperes, akkor a kisebb kerület élén az alesperes, más néven viceesperes áll. A 19. század elejéig olykor „esperest” alakban is feltüntetik az írások. Ma kerületi esperesnek nevezzük. Hivatali kötelessége a hatáskörébe tartozó plébániák látogatása, ellenőrzése, de elsősorban a papságra kell gondot viselnie, segítve továbbképzésüket, törődve lelki állapotukkal, különösen azokkal, akik nehéz helyzetben vannak, vagy problémákkal küzdenek. Fokozott figyelmet kell fordítania mind lelki, mind anyagi tekintetben azokra a plébánosokra, akik súlyos betegek, valamint az elhunyt papok méltó temetésére, és arra, hogy az utánuk örízetlenül maradt egyházi javakat és okmányokat károsodás ne érje. Magyar Katolikus Lexikon III. 1997. 306.

6 A könnyebb kezelés érdekében a latin kifejezések fordítását a szöveg soraiban zárójelbe téve közöljük.

7 Hajdú 1996. 18-21. Horváth Ferenc esperesi tevékenységének megismeréséhez jelentős segítséget nyújtott Hajdú József 1996-ban megjelent „Sárgult lapok üzenete” című dévaványai olvasókönyve. A dévaványai katolikus egyházközség újjáalakulásával kapcsolatos levéltári adatok közzétételéért a szerzőt hálás köszönetünk illeti meg.

8 Dósa-Szabó 1936. 130-132.

9 Vicariátus: káptalani helynökség, amely az érseki szék betöltetlensége idején ellátta az egyházmegye kormányzását.

10 Dósa-Szabó 1936. 168.

UDVARDY IGNÁC plébános

(1794–1797)

Kineveztetését és megérkezését ő maga adja tudtul a keresztek anyakönyvének megfelelő helyén: „Udvardy Ignác felső szentgyörgyi plébános püspök Úr Öexciája által kunszentmártoni plébánossá kineveztetett 1794. október 29-én. Megérkezett pedig december 6-án éppen vacsorára.” Felsőszentgyörgyi plébánosságát megelőzőleg a jászapáti gimnáziumban tanított 1773. október 26-tól 1775. szeptember 18-ig, azután Bártfára került a poézis és retorika tanárának.

1795. július 8. „Elintéztetik Udvardy plébános úrral és Dúl Imre kántorral, hogy a vásár- és ünnepnap kis misét is énekkel és orgonával végezze a kántor.”

Udvardy plébános is megkísérelte a plébániai kerthely földekhez a megfelelő Ugar földeket is megszerezni, de siker nélkül.

Annak ellenére, hogy még egyáltalán nem volt idős korú, sokat betegeskedett. 1797. szeptember 9-én a Tanács felhívta, hogy gondoskodjék kisegítő lelkipásztorról, mert vasárnaponként csak egy mise van, amit a tisztelendő Páter Káplán mond. A plébános közli, hogy szeptember 19-én lesz a papi gyűlés, akkor majd az esperes gondoskodik kisegítő papról. Rövid idő múlva Udvardy plébános 1797. október 20-án meghalt 51 éves korában.

Négy nap múlva, október 24-én a Tanács elkészítette a prezentát, jelölve négy papot:

1. Fekete Antal törökszentmiklósi, 2. Bábás Ferenc dévaványai plébánosokat, 3. Szuhányi János alsószentgyörgyi káplánt és 4. Rotsák József túrkevei plébánost. A lepecsételt prezentát Bozóky András Palatinalis Assessor és Varga János vicanotarius vitte Egerbe. Október 31-én már referálják az Egerből visszatért deputátusok, hogy Szuhányi János szentgyörgyi káplán (a harmadik helyen jelölt) nyerte el a kunszentmártoni plébániát.¹

---

¹ Dósa-Szabó 1936. 132-133.

SZUHÁNYI JÁNOS plébános

(1797–1807)

Életrajzi adatai: 1763. október 28-án született Egerben. Szülőhelyén, majd Vácott és Pesten járt iskolába. 1783-ban lépett be a szemináriumba, és 1789-ben szentelték pappá. Nyolc évig volt káplán Jászsószentgyörgyön, ahonnan 1797-ben megválasztották kunszentmártoni plébánosnak.¹

Anyakönyvi bejegyzés: „Nagyontisztelendő Szuhányi Nep. János² alsó szentgyörgyi káplán a kunszentmártoni bírák jelölése alapján Püspök Úr ónagyméltósága által kunszentmártoni plébánossá kineveztetett 1797. október 28-án. Megérkezett minden holmijával 1797. december 9-én.”

Még egy évet sem töltött el Kunszentmártonban, 1798. november 27-én máris keserűen kénytelen panaszkodni a Tanácsnál, hogy valaki őt püspökénél bevádolta, mintha botrányt okozott, részeges életet élne és kötelességét elhanyagolná.

Szuhányi János megrendelésére készült a főoltáron elhelyezett hat darab remekművű gyertyatartó

Bizonyítványt kér, melyet a Tanács a legnagyobb készséggel és a legszebb dicséretetek alkalmazásával megad, aláírva a nevét valamennyi tanácsbéli.

Szuhányi plébános rendelte meg azt a hat darab remekművű nehéz gyertyatartót, melyek ma is ékességei a főoltárnak. 1801-ben kimeszeltette a templomot. Kérésére a főbíró 1803-ban beteglátogatási és temetési célokra megengedte számára a helység fogatának használatát. 1807-ben az ő buzgólkodására értékes öröklámpát szereztek be, mintegy 245 forint költségen. Ugyanez évben nagy gyűjtés történt a második harangra.

Az 1803.év folyamán a helyi iskolai direktorság kérdésében némi összeütközés történt a plébános és a Tanács között, ami erős személyeskedésbe csapott át. A vádiratot megküldték, melyre szintén írásos választ kértek. A plébános rögtön válaszolt: kész a kívánt orvoslást megadni, ha a Tanács magát a Parochiára megalázza. Erre a felelet: „Ezt sem a privilégiális szabadság, sem a dolog folyamattyanak igaz rendje meg nem engedi, hanem a plébános úrnak írásban teendő defenzáját (védelmét) és qualificatáját (igazoló írását) a Tanács elvárja.”

Mire Szuhányi plébános írásban adja magyarázatát keményebb kifakadásának, melyet jogosan használt. Egyébként (éppen karácsony vigiliája lévén) Krisztus születésére kéri a Tanácsot, hogy ha megsértődött, hát engedjen meg. Elvégezve: A Tanács „keresztény szeretetből megenged.” Szuhányi 1804 szeptemberében végül mégis keresztülvitte, hogy – mint a többi jászkun helységekben – úgy itt is ő, a plébános legyen a helyi iskolák igazgatója.

Kísérletet tett a párbér és a deputátum pénzbeni megváltására, s 1500 forintot kért készpénzben. A Tanács azonban hivatkozva az 1802.évi összeírásra, mely 724

forint 52 krajcárban állapítja meg a plébános párbér és deputátum jövedelmét, ennyit hajlandó megadni, de többet nem. Így azután a dolog abbamaradt.

1805-ben a templomszámadások körül támadt ismét összefűzése a plébánosnak a Tanácossal, mely szeptember 25-i ülésén sérelmezte, hogy Szuhányi a számadásokat önhatalmúlág állítja össze, s a patrónusnak beavatkozást nem enged. Ez nem járja, s orvoslásért a vicespereshez, esetleg az egri érsekhez kell fordulni. A határozatot közölték a plébánossal, aki november 2-án a Tanácsot ismét meghívta a Parochiára a templomszámadások conspiciálása (betekintése) végett. Ez a régi szokás, és a templom ládája is a Parochián van. Sértődött hangú válasz: A Tanács lévén a Patrónus, előbb a plébános alázza meg magát, vagy legalább küldje el a templom manuálját (pénztári naplóját).

Szuhányi sem hagyta magát. Az esperes levelére hivatkozva, újból invitálja a Tanácsot a plébániára. Elvégezve: No, még egyszer és utoljára menjünk el.

Szuhányi plébános nehéz természetű ember lehetett. Hadilábon állott valamennyi káplánjával, 1807-ben például Petracsek Antallal. Ezzel igen súlyos ügye lehetett, mert az új egri érsek: Fuchs Xav. Ferenc, Vavrek János siroki plébánost, Majzik János tiszabői alesperes-plébánost és Zbiskó Imre érseki Cerimoniáriust küldte ki április 15-én a dolgok megvizsgálására. A városnak is panasza, illetve kívánni valója volt a plébánossal szemben, de csakis az istentisztelet rendjét illetőleg: például, hogy 1. A misek két különböző órákban tartassanak. 2. A mise mindjárt beharangozáskor kezdődjék. 3. Deák-mise 10 órára rendeltessék. 4. Gyónatás harangjeladással mise előtt kezdődjék. 5. Gyónók és nem gyónók összeírassanak és a nem gyónók Húsvétkor gyónásra szoríttassanak. 6. A templom ládája a helységházhoz átvitessen.

Az érsek által küldött háromtagú bizottság jóakaratólag a lemondást ajánlotta Szuhányi plébánosnak, aki 1807. május 2-án ebédre hívta a Tanácsot. Ebéd közben kijelentette, hogy ő a parochiát már resignálta az érseknek, és csak további rendelésig vár. A Tanács mindezt tudomásul vette. Két nap múlva, május 4-én megérkezett Egerből a levél, amely közölve Szuhányi lemondását, plébánosi prezenta megtételére hívja fel a Tanácsot. Nagyon érdekes az erre hozott határozat. Azt végezték ugyanis, hogy mivel eddig többször csalódtak azokban, akiket mások ajánlottak a jelölésre, most olyanokat kívánnak jelölni, akiket maguk ismernek. Így aztán prezentálták a következőket: 1. Majzik János tiszabői plébános-alesperest, 2. Fekete János törökszentmiklósi plébánost és 3. Ferentzi József exhortátort és vallástanárt.

Jól akarták csinálni, mégse jól csinálták. Nem kérdezték meg egyik jelöltet sem, hogy van-e kedve kunszentmártoni plébánosnak lenni. A kész prezentát előbb Jászberénybe vitték a megbízottak, s miután a főkapitányt ott nem találták, mentek utána Pestre. A főkapitány Feketét óhajtaná kunszentmártoni plébánosnak. A berényiek: még pedig Makó Lőrinc vicekapitány és Rigó Ferenc apát-plébános szintén Fekete János hívei voltak. Vítették a prezentát Egerbe, Fuchs érsek elé. Az érsek nevetve mondta a deputátusoknak: Én is Feketét akarnám, de vajon vállalja-e? Elmentek Törökszentmiklóásra. Fekete kijelentette, hogy az ő javadalma ugyan jobb, mégis kész Kunszentmártonba átjönni azon esetre, ha a plébános 300 frt készpénzfizetését felemelik. Elvégezve: Miután a két káplán is meg van ígérve, a Tanács az eddigi 300 frt plébánosi fizetést 600 forintra emeli, megmaradván a

káplánok 60-60 forintja. A 300 frt többlet a híd szombati jövedelméből, tehát a templom pénztárából fog biztosítani. Fekete János ilyen értelemben értesítendő.

A Hármas-Kerületnek valamiképpen nem tetszett ez a határozat, és 1807. június 17-én elküldötte deputátusait: Pethes Antal Pál assessort, Tóth Ferenc jáász és Dóka Márton kun esküdteket, akik megkérdezték a Tanácsot, hogy voltaképpen mit is határoztak. Így magyarázták: A plébános fizetése csakis a második káplán tartásának címén javíttatik 300 forinttal, és ebből kell kitelni a második káplán 60 forint fizetésének is. Ez a csúrt-csavart határozat viszont Feketének nem tetszett, és 1807. július 11-én bemutatott levelében kijelentette, hogy a kunszentmártoni plébániát nem vállalja.

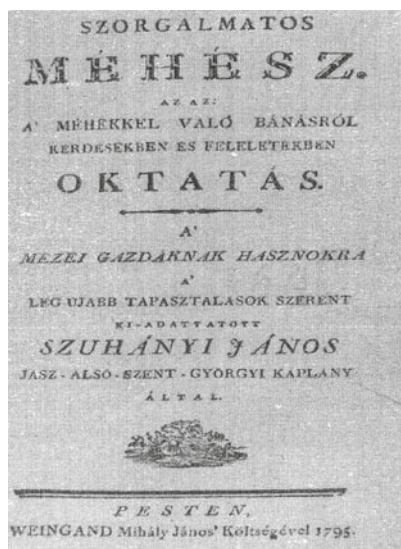
A Tanács észhez kapott! Hiszen nem is Fekete volt az első helyen prezentálva, hanem Majzik János tiszabói alesperes plébános. Meg kell hát kérdezni, hogy vállalja-e a kunszentmártoni plébániát. Ha nem, úgy másik prezentát kell összeállítani.

Majzik János július 18-án késznek nyilatkozott a plébánia elfogadására, miután a beadott prezentában egyébként is őt jelölték az első helyen. A Tanács föllélegzett. Lesz már papunk és hozzá nem is emlegeti a fizetést! Gyorsan deputátiót menesztettek Egerbe, Majzik kineveztetését kérve.

Július 25-én már a Tanács színe előtt volt a kinevezés a májusi prezenta alapján. Hogy azonban az örömben egy kis üröm vegyüljön, megjött Majzik levele is, melyben kijelenti, hogy mivel két káplánt kell tartania (ezt elhallgatták előtte), nem szívesen vállalkozik.

Egy június 17-én beadott kérelemre augusztus 1-jén jött meg a kerületi határozat, mely a plébános fizetésének emelését nem engedélyezi, mivel eddigi javadalma is számottevő: „Szentséges szolgálatokra kiadatni szokott 6 akó boron, 32 kila búzaórlésen, kender- és másféle apróbb földeken és stipendiumokon kívül 1732 frt 03 krajcár.” A 300 forint auctio (emelés) tehát boldogabb időkre halasztatik. Ez utóbbi szentencia már a helység határozata volt.³

Végezetül szólni kell Szuhányi János irodalmi tevékenységéről. Koncz Ákos monográfiáján kívül Szabó Elek is említi Kunszentmárton történetét tárgyaló könyvében, hogy Szuhányi kedvenc foglalkozása volt a méhészet, s írt is egy munkát e címmel: „Szorgalmas méhész.” Dr. Bathó Edit jáászberényi múzeumigazgató 2007-ben megjelent „Méhészkedés a Jászságban” című kötete bő teret szentel a fiatal katolikus pap ilyen irányú érdeklődésének és kiváló szaktudásának. Kunszentmárton egykori lelkipásztora még jáászalsószentgyörgyi káplán korában írta meg, helyesebben fordította magyar nyelvre nagyjelentőségű kézikönyvét, melynek teljes címe:

SZORGALMATOS
MÉHÉSZ
az az
a méhekkal való bánásról
kérdésekben és feleletekben
OKTATÁS.
A
mezei gazdáknak hasznokra
a
leg-újabb tapasztalások szerint
ki-adattatott
SZUHÁNYI JÁNOS
jász-alsó-szent-györgyi káplány
által.
Pesten,
Weingand Mihály János Költségével 1795.

Bathó Edit megállapítja, hogy az okszerű méhészet előfutárának a Jászságban tulajdonképpen Szuhányi János tekinthető, aki hézagpótló munkájában rendkívül sok és hasznos tudnivalót közöl a méhész gazdák számára, amelyekkel a méhészkedés újszerű és gazdaságosabb formáját kívánta szorgalmazni. Bevezetőjében a szerző így indokolja meg könyvének célját:

„Meg kell mindazonáltal vallani, hogy Hazánkban a Méhekkal való bánás még azon tökéletes állapotra sem ment, a minémű tökéletességben némely más Nemzeteknél lenni azoknak könyveiből olvassuk: Hogy tehát a gazdálkodásnak ezen része is... Hazánkban más Nemzetek példája szerint nagyobb elő-menetellel gyakoroltatna, ezen könyvetskét, mely az Ausztriai Méhesgazdák kedvéért Német nyelven íratott ugyan, de Hazánkban is mint szomszéd és igen edgy forma fekvésű Tartományban szinte olly haszon vehető. Edgyházi kötelességemtől üres óráimban Boros Sándor Úrnak Felséges Királyunk Tanácsosának, a Jászok és Kúnok fő Kapitányának Serkentéséből magyarra fordítottam, hogy ez által a Magyar Méhesgazdáknak, olly könyvet nyújtanék, mellyel a Méhekkal való alkalmatosabb és alkalmatosabb gazdálkodásra mintedgy kézenfogva vezetnénk.” Szuhányi János méhészeti szakkönyve kapcsán méltán kérdezhetette Sótér Kálmán, hogy „...ki tudott ennél többet azon időben a méhekről?”⁴

1. Koncz 1892. 228-229.

2. Szuhányi Nep. János: keresztelésekor a János nevet nem az apostolról, illetve evangélistáról kapta, hanem a május 16-án ünnepelt cseh vértanú papról, Nepomuki Szent Jánosról.

3. Dósa-Szabó 1936. 133-136.

4. Bathó 2007. 14., 83-84.

MAJZIK JÁNOS tb. kanonok, esperes, plébános
(1807–1812)

Az anyakönyv így mutatja be: „Majzik Nep. János, a Szolnok-Hevesi, vagyis Tiszántúli egyházkerület alesperese, tiszabeői plébános a kunszentmártoni bírák bemutatására, érseki széküresedés idején¹ a méltóságos káptalan által az Úrnak 1807-ik évében, július hó 12-én kunszentmártoni plébánossá kinevezve, minden jószágaival (cum omnibus reclus) ide megérkezett 1807. augusztus 28-án.”

Rövidesen megérkezése után, 1808. január 7-én, az egyháziak fizetésében a következő tanácsi végzés szerinti változás állott be: „A Beneficiális Cassa teljesen kiürült. A Dtusok 1800. évi 1828. számú határozata szerint ez esetben a Temp-lom szolgálainak fizetése a lakosokra vetessék ki. Majd harminc éve már, hogy a lakosok e téren semmi terhet nem viseltek. Ezentúl páronként fizetnek Plébános, Kántor, Harangozó és Tanítók részére 3 forintot.”

1809. január 28-án Fischer egri érsek sürgeti Majzik plébánost, hogy emelje fel a káplán fizetését 100 forintra. A plébános ezt patrónusi kötelességnek tartván, a Tanácsot keresi meg ez iránt. A Tanács nem is zárkózik el e kívánság teljesítésétől, a következő két feltétel mellett: 1. ha a misék az 1767-ben tartott visita (kánoni látogatás) külön órákban végeztetnek és 2. ha a Dtusok a fizetésemelésbe beleegyeznek.

1811-ben hivatalos értesítés jött arról, hogy báró Fischer István egri érsek kánoni látogatás céljából szeptember 8-án Kunszentmártonba érkezik. Ezt Majzik esperes-plébános július 20-án közölte is a Tanáccsal, mely az illő fogadtatásra nézve meg is tette az intézkedéseket.

Semmi nyoma nincsen azonban, hogy ez a látogatás megtörtént volna.

1811. október 5-én Fischer érsek újból megsürgeti a káplán 60 forintjának 100-ra való emelését. A Tanács azzal védekezik, hogy ez az ügy a Dtusok előtt van, meg kell várni a döntést. Amikor ez megtörtént, 1812. január 11-én a bíró bejelentette a Tanácsnak, hogy a Dtusok jóváhagyták a káplán fizetésének emelését, – ki lévén kötve a napi szentmisék különböző órákban való mondása.

Majzik János plébános 1812. január 31-én – Szentségekkel megerősítve – 63 éves korában meghalt. Kevéssel halála előtt tiszteletbeli kanonokká nevezte ki Fischer István egri érsek, beiktatására azonban nem maradt idő. Ideiglenes adminisztrátorrá Vágner József káplán kapott kinevezést.

A plébános halálát 1812. február 8-án örökíti meg a tanácsi jegyzőkönyv:

„Fő Tdő kanonok Majzik János igen tisztelt helybéli plébános urunkat, most legközelebb elenyészett folyó esztendei Boldog aszszony havának 31-ik napján éjszakai 1 és 2 óra között rövid betegeskedés után a mindeneken uralkodó megengesztelhetetlen halál ez árnyék világból a Lelki örömeket tökéletes mértékben kóstoló örökké valóságra tőlünk reméntelenül elragadván, – minek utána forrón szeretett Lelki Atyánkat az örök boldogságban való rész vételben mindnyájunknak nagy szomorúságunkra csendesesen elbocsájtánánk...”

– gondoskodni kell másik plébánosról.

A prezentát ilyenformán készítették el: 1. helyre Bodnár Mihály Professor, 2. helyre: Rotsák József fügedi plébános, 3. helyre: Ferentzi József. Ugyanez alkalommal második káplánt is kért a Tanács, kinek fizetését a város magára vállalja. A három jelölt közül egyik sem lett kunszentmártoni plébános, ami azt bizonyítja, hogy a Tanács ekkor is helytelenül járt el a prezenta körül. De szóljon inkább a tanácsjegyzőkönyv!

1812. május 23. Fekete Antal törökszentmiklósi plébános, Viceesperes hivatalosan értesíti a Tanácsot, hogy a február 8-án 965. szám alatt prezentáltak közül Rotsák József fügedi plébánost kinevezték ugyan kunszentmártoni plébánossá, de helyéből kimozdulni nem hajlandó, épp úgy a másik kettő sem. Készítsen tehát a Tanács más prezentát. A Tanács aztán csinált másik prezentát és ezzel egy másik, az előbbinél is nagyobb zavart. Most már négy papot jelölt, olyanokat, akiknek szintén nem kellett a kunszentmártoni plébánia. Ezek pedig:

1. Főt. Kanonok Miller József nyíregyházai,
2. Magyar József várkonyi,
3. Hanzel Ferenc harsányi és
4. Latzy Imre tiszaszalóki plébánosok.

A prezenta Egerbe vitelére kiküldötték Nagy János tanácsbélit és Imre (Varga) János főjegyzőt azzal az utasítással, hogy útközben térjenek be Nyíregyházára, s ha sikerül megnyerni Miller József főtisztelendő urat, egyedül őt kérik az érsektől. Július 4-én értek vissza a deputátusok, referálva, hogy Miller Józseftől „biztató szöke nyervén” Nyíregyházán, a jó hírrel Egerbe mentek, ahol Őexciája örömmel fogadta őket. A remény azonban gyorsan szertefoszlott. Augusztus 21-én Fekete Antal esperes, törökszentmiklósi plébános levélben értesítette a Tanácsot, hogy Miller József csak úgy jön el Nyíregyházáról Kunszentmártonba, ha a készpénzfizetést 300 forintról 600 forintra emeli a város. A határozat azonnal megszületett: Ha a Dtusok beleegyeznek, megadjuk a 600 forintot – új váltópénzben.

Ezt a határozatot egészen komoly képpel hozták. És Miller is állta a tréfát. Szeptember 5-én felolvasták a válasz-levelét, melyben határozottan tudtára adta a Tanácsnak, hogy nyugodalmas helyét semmiképpen el nem hagyja, még ha emelik is a fizetést.

Megvolt a második kosár, melynek birtokában elvégezte a Tanács, hogy Nagy János és Imre János uraimék menjenek újból Egerbe, és a többi jelölt közül a legalkalmasabbat kérik az érsektől. Ha egyik sem vállalkoznék, menjenek a Főkapitányhoz tanácsot kérni: kit ajánl? Az ajánlottakat tegyék prezentába, de pap nélkül haza ne jöjjenek. Esetleg emeljék a fizetést is, de itt azért óvatosak legyenek.

A kiküldöttek szeptember 12-én következőleg adtak számot nagyfontosságú második útjukról: Egerben megtudták, hogy sem Hanzel, a harsányi, sem Latzy, a tiszaszalóki plébánosok nem hajlandók Kunszentmártonba jönni. Bevették hát a prezentába – Egerbe menet Jászberényben a vicekapitány által ajánlott – Varga Antal kíséri és Süle Mihály kopocsapáti plébánosokat, harmadiknak pedig ott Egerben báró Bémer László gyöngyösi káplánt ajánlották az udvari papok és kanonokok, sőt biztatták őket, hogy egyenesen őt kérik az érsektől. Úgy is tettek. Ezzel Fischer István érsek kedvét nagyon eltalálták, mert mindjárt ki is nevezte báró Bémer Lászlót úgy, hogy a fizetést 300 forintról 500 forintra emelik mostani

váltó pénzben. Egerből Gyöngyösre mentek, s megállapodtak Bémer Lászlóval, hogy szeptember 16-ára a holmijáért kocsit küldenek Gyöngyösre, a báró pedig – közben apját meglátogatva – október 8-ra fog Kunszentmártonba elérkezni. A deputátusok jelentését nagy örömmel vették tudomásul, s azonnal intézkedtek a szükséges fuvarosokról.²

---

1 Az 1804-ben kinevezett Fuchs Xavér Ferenc egri érsek 1807-ben meghalt. Utóda: báró Fischer István (1807-1822). Az érseki széküresedés idején a káptalani helynök adta meg Majzik Jánosnak a plébánosi kinevezést.

2 Dósa-Szabó 1936. 136-139.

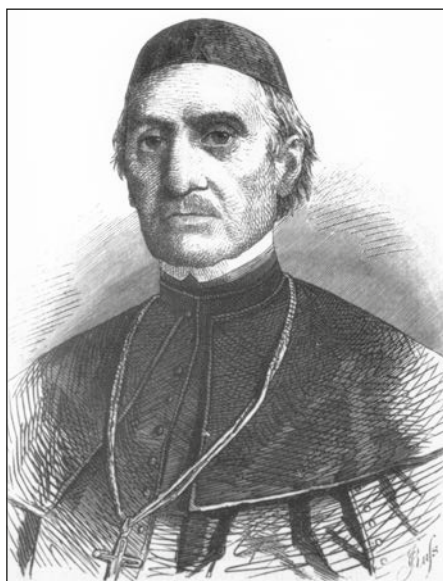
**báró BÉMER LÁSZLÓ plébános,
később egri kanonok, majd nagyvárad
megyéspüspök**
(1812–1816)

Kinevezéséről és megérkezéséről a keresztelték anyakönyve a következőképpen emlékezik:

„Méltóságos és Nagyontisztelendő bezdédi és kisbákai Báró Bémer László gyöngyösi káplán a hírneves (perillustris) és kiváltságos tanácsos uraknak jelölésére Báró Fischer István Érsek Úr Ónagyméltósága által kunszentmártoni plébánossá kineveztetett 1812. évi szeptember 12-én, s megérkezett ugyanaz év október 31-én este.”¹ Rendkívül fiatalon: 28 éves korában vette át a kunszentmártoni plébánia vezetését. Éleslátása, határozottsága és cselekvőképessége alkalmassá tették arra, hogy bonyolult kérdéseket tudjon megoldani s úrrá legyen az eléje tornyosuló nehézségeken.

Bémer László 1784. április 8-án született a Szabolcs megyei Kisbáka községben (innen a „Kisbákai” előnév). Szülei: báró Bémer Antal és báró Dőry Krisztina. Középiskolai tanulmányait az egri ciszterci gimnáziumban és Ungváron végezte. 1804-ben szatmári papnövendék lett, majd Pesten, a központi papnevelő intézetben folytatta teológiai tanulmányait. Báró Fischer István egri érsek még mint növendéket átvette az egri főegyházmegyébe. 1811-ben szentelték pappá, és Gyöngyösre kapott kápláni kinevezést. Alig nyolchavi segédlelkészkedés után a kunszentmártoni előjáróság, mint egyházfenntartó patrónus, a nevezetessé vált hitszónokot a város lelkipásztorává választotta. Négyéves kunszentmártoni működéséről dicséretes hangon emlékeznek meg a fennmaradt okmányok.

Négy év elmúltával fényeslitkei plébános, egyúttal kisvárdai kerületi esperes lett, 1828-ban báth-monostori apáti címet kapott. 1830-ban egri stallumos

kanonok, kisprépost és a Foglár intézet prefektusa, majd a hétszemélyes tábla ülnöke. 1843-ban emelkedett a váradai megyéspüspöki méltóságra.²

Kunszentmártoni plébánossága kezdetén a második kápláni állás régóta vajúdo kérdését törekedett megoldani. 1813. január 23-án alaposan megindokolt folyamodványt terjesztett fel az Érsekhez, mellékelve egy tanácsi határozatot, mely szerint a város hajlandó ugyanannyi fizetést (már 100 forintot) adni a második káplánnak is, mint az elsőnek. A plébános 1813. január 27-én tárgyalt kérelmére a második káplán tartásához a Tanács naturálékban (természetbeniekben) kész hozzájárulni a következőkkel: 2 öl keményfa, 3 szekér szalma, 60 font marhahús, 30 font só, 15 itce vaj, 4 akó bor, 35 font faggyú. Mindezt azonban csak ideiglenesen, addig, amíg ez az ügy az Érsekkel végleg rendeződni fog. E naturálékat azonban az érsekség kevesellette. A Tanács nagylelkűnek bizonyult, s 1813. február 12-én elfogadta az érseki hivatal proposícióját, s a második káplán tartása címén a 100 forint készpénzen kívül hajlandó adni a plébánosnak 4 öl tűzifát, 4 szekér fűtőt, 110 font marhahúst, 50 font sőt 25 itce vaját, 6 akó bort, 45 font faggyút, 1 hízott sertést, 30 kila búzát örléssel és 10 kila árpát. „Most már csak a káplánt eszközölje ki a plébános úr.”

1813. március 10-én bemutatták a jászkun kerületi végzést is, mely a kápláni fizetést a régi 60 forint helyett 100 forintban állapítja meg. Ugyanekkor elhatározta a Tanács, hogy az új plébános részére a régi 300 forinthez ajánlott 200 frt auctát (fizetési többletet) a hívekre kell kivetni. E határozatot a Kerületek jóváhagyták, melynek közlése alkalmával 1813. május 22-én a Tanács azt a kijelentést tette, hogy ha a mostani bankó helyett újból arany és ezüstpénz jönne folyamatba, a plébánossal újabb alkut tesznek. A második káplán: Thury János 1813. augusztus 7-én végre megérkezett, de a Tanács kívánsága, illetve kikötése a 10 órai deák misére és a Catechesisre vonatkozólag nem teljesült. Ezt meg kell sürgetni a plébános úrnál.

Báró Bémer László plébános a franciakon nyert nagy győzelem emlékére 1813. november 7-én a két káplán és T. Hilkó Ferenc kecskeméti szerzetes segítségével ünnepélyes Te Deumot celebrált. Ugyanezen a napon végezte az új kunszentmártoni városháza felszentelését is. Jelen voltak: Kapini Steössel József főkapitány grófnő nejével, valamint Illéssy János districtuális főkapitány.

A plébános nagy buzgósággal és ügyességgel rendezte a Tanáccsal a különböző alapítványok, valamint az iskolalátogatás, iskolakötelezettség ügyeit, s erélyesen kikelt a vasárnapi áhítatot zavaró bandázások, tekézesek s egyéb visszaélések ellen. A sekrestyére külső ajtót akart vágatni, de ez egyelőre nem sikerült. Megkísérelte a plébániai kerthelyföldekhez a megfelelő csorbai és mesterszállási kaszáló és legelő részeket megszerezni. Erélyes, bár tiszteletteljes visszautasítás volt a következmény.

A mindenképpen derék báró-plébános nem sokáig lehetett a kunszentmártoniaké. 1815. szeptember 20-án hivatalosan bejelenti a Tanácsnak, hogy „most legközelebb Méltóságos Attya Ura és két testvérjei között megtörtént osztályok végett, hogy az részére jutott jószágát annál hasznosabban és közelebbről adminisztrálhassa, egri Érsek úr ŐExcellentiája helyben hagyása mellett, éppen az jószágához fél órányira esendő Fényes-Litkei Plébános és ViceEsperes Smilánszky János úrral a plébániát megcserélni kívánná.”

A Tanács nagy sajnálkozással válik meg báró Bémer László plébános úrtól, és a Smilánszky Jánossal való plébánia-cseréhez beleegyezését adja.

Miután báró Bémer és Smilánszky János cseréje a Tanács hozzájárulása révén véglegessé vált, 1816. január 26-án hozott határozatával az áprilisa tervezett költözködéshez Balmazújvárosig, illetve Debrecenig 10 szekeret ajánlott a város. Április 13-án úgy változott az ajánlat, hogy Bémernek Egerig a város kocsiját engedi át, Fényes-Litkéig holmija odavitelére, Smilánszky költöztetésére pedig 10 igás szekeret ad, holott – tekintve a nagy árvíz okozta óriási terheket – ez a fuvarozás a helységnek nagy áldozatába kerül.³

Báró Bémer László plébános személyében Kunszentmárton városa – első és talán egyetlen alkalommal – püspököt adott az Egyháznak. A főúri származású, de mindenkor népe érdekeit szem előtt tartó főpap felfelé ívelő pályájának egyik lépcsőfoka volt a kunszentmártoni plébánia. Négy évi szolgálata idején bebizonyította nagyrahatottságát, jó szervezőképességét, lelkipásztori bölcsességét. Később az egri kanonokok sorában foglalt helyet, majd 1843-ban az elárvult nagyváradi egyházmegye élére került. Áldásos ténykedését a 48-as szabadságharc leverése törte derékba. Hivatalos tisztségéből eredően vett részt 1849 áprilisában a trónfosztást kimondó debreceni országgyűlésen. A függetlenségi nyilatkozatot körlevélben adta a hívek tudtára, s ezt az egyházmegye minden templomában fel kellett olvasni. 1849 decemberében fogták el, és a haditörvényszék felségsértés címén kötél általi halálra, illetve „kegyelemből” 20 évi várfogságra ítélte. Bémer meghurcoltatása a közvéleményben óriási felháborodást keltett. Ennek is tulajdonítható, hogy a várfogságtól hamarosan megszabadult, püspöki székét azonban többé nem foglalhatta el. Különböző ausztriai kolostorokban, így Mária-Enzersdorfban és az Innsbruck melletti neustifti bencés monostorban töltötte az internálás éveit. „Feljegyezték róla, hogy kedélyét nem veszítette el, mindig bizakodással tekintett a jövő elé. Törékeny testét elgyengítették a mostoha körülmények, a nélkülözés, de lelkét erőssé tette az élő hitből merített bizalom abban, aki az emberek sorsát megmérhetetlen bölcsessége szerint vezérli. Életét a fokozatos emelkedés s a gyászos hanyatlás erős vonalai szőtték át, de minden fordulóponton felismerhetők a nemes jellemvonások, melyek őt előttünk tiszteletreméltóvá, emléket felethetlenné teszik” – méltatja veretes szavakkal Fodor József nagyváradi püspöki helynök 2009-ben.⁴ Bémer László a keserű számkivetettség idején írta meg elmélkedéseket és imádságokat

Lelki Vezér

vagy is:

igaz ájtatosságra, és erényre
buzdító különféle gyakorlatok,
elmélkedések, és imádságok;
**Egyedül – a' Mindenható A-
tya, Fiú, és Szent Lé-
lek Úr Isten' örök dicső-
ségére, – a' Boldogságos Szűz
Mária', 's minden Szen-
tek' tiszteletére, – és az Em-
beriség' javára, –**

szerkesztette, és ki adta
**Bezdedi, és Kis-Bákai Báró
Bémer László Püspök.**

1° Rész.

Bécsben, 1851.

nyomatott: Nemes Hirschfeldt Stöck-
holzer József' betűvel.

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:			
Egész évre (Január—december)	10 ft.	Fél évre (Január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:			
Egész évre (Január—december)	6 ft.	Egész évre (Január—december)	6 ft.
Fél évre (Január—június)	3 ft.	Fél évre (Január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:			
Egész évre (Január—december)	6 ft.	Fél évre (Január—június)	3 ft.

Báró Bémer László.

A jeles egyháznagy és buzgó hazafi, kiknek arczképevel és biztos kutfökből merített életirásával kedveskedünk olvasóinknak, Bezdédi és Kis-bákai báró Bémer László, a boldog emlékeztető nagy-váradi püspök.

Ritka azon férfiu, ki az élet zajló hullámai között annyit hányott a kedélyhangulatát annyira megtartotta, mint ő.

Törékeny testét elgyöngíték a mostoha körülmények, a nélkülözés: de lelkét erőssé tette az előhíthol meritett bizalom abban, ki az emberek sorsát megmérhetlen bölcsesége szerint vezérli. Élete a fokozatos emelkedés s a gyászos hanyatlás erős vonalaival van átszőve; de minden forduló ponton felismerhetők a nemes jellemvonások, melyek őt előttünk tiszteltetreméltóvá, emléket feleldhetetlenné teszik.

Született 1784-ik év apr. 8-án Szabolcsmegye Kis-Báka helységében, báró Bémer Antal és báró Dory Krisztina főrendi szüléktől. Első nevelését a családi körben nyerte.

Később a nagyreményű ifju gondos felügyelet alatt nyílt város tanintézetekbe, Egerbe s Ungvárra küldték, hol a hat nyelvtani osztályt dícséretes előmenetellel végezte.

Az egyházi pályára korán kifejlett hajlamát követve, mint bölcselőt, már az akkor újonnan felállított szatmári pappneveldében találjuk; — honnan szorgalma s szép tehetségei tekintetéből, a pesti központi neveldebe küldték a hittani folyamra, s innét mint második hittan-hallgató, az egri főmegye neveldeiki közé vétetett át. — A jeles műveltségű, pályavégzett pappneveldék felszenteltét, az akkori érsek, Fischer István, az udvari személyzet közé sorozta, hol előbb mint iktató, csakhamar mint szertartó hivatalosodott. Azonban a pástorkodás ellenállhatatlan erővel vonzta őt; lelke előtt a nép üdvé lebegett — s így saját kérelmére gyíngyosi segédlelkészévé nevezetett.

Itt tűnt először fel, mint buzgó hitszónok, s pártatlan szelidségű lelkipásztor; ke-netteljes beszédei csakhamar nevezetessé, kedvelté, s leereszkedése a nép választottává tevők.

Alig nyolcz havi segédlelkészkedése után a kun-szent-mártoni hívek küldöttségileg, a nevezetessé vált hitszónokot, városuk lelki-

érdemei méltánylatául apátságot nyert, — s kevéssel utóbb valóságos erfi főkapitányi kanonok s kispépostá s később a hétzemes tábla ülnökévé kinevezetvén, mint ilyen, az 1843-ik évben nagyváradi megyei és püspöki méltóságra emeltetett.

Fényes püspöki állásában pártatlan alázatosságot és szívéllyességet tanusított.

Váradi város polgárai nem fogták soha feledni a nyájasságot, melylyel őket fogadta, nem a kegyeséget, melylyel panaszait hallgatta.

Most életleírásunk egy sötét, jelenleg olvashatlan lapja következik, melyre szívbeli fájdalommal csak e nagy jelentőségű számokat írjuk: 1848—1850.

Mindenki ismerheti a nyájától elszakasztott s számított főpásztor fájdalmát, vesztését, — — — miért szaggattunk fel a mult idők sebeit? ...

A vigasztalás angyala el nem hagyta őt! — Szívében a hit világának szövetségével, zúgolódás nélkül ment nehéz sorsa elé, imádság- és elmélkedésben töltvén napjait.

Utótt a kegyelem órája ... Ismét látta a szülőföldet, mely kebelén bölcséjét rengette, — látta a népet, melyet boldogabb napjaiban tanított, mely körül a kegyelet érzelmével se-reglett.

Ohajtva vágyott a hívek pásztora, még népének lelki javára lenni, s kiadta közkezen forgó imakönyvét.

Szép erénye az adakozás, mely élete fénypontján alig volt szembevetendő, ragyogva bontakozott ki homályából ... mindenét kiosztotta a szegények között, nem gondolva a holnapi nappal, mindenütt köröze a szűkölködőt, maga vált legjobban szűkölködővé.

Lelke meglelt, újra éledt, de teste hanyatlott! ...

Nagyánau jeles elmélkedési közbe-csátásával foglalkozott, s e buzgó törekvése közt kereste fel szolgáit az Ur ... Ott, hol

BÁRÓ BÉMER LÁSZLÓ.

pásztorává kérték, s megnyerték, megválasztván s megerősítettvén egyszerűsággal kun-sági kerületi iskola-igazgatónak.

Innét negyedfél év után Fényes-Litkére mozdított elő, s esperessé nevezetett.

Ez időtájjra csak az érseki szék megürölése s a nagy tudományú Pyrker László, velenzei érsek és patriarchának egri érsekké lett nevezetése, ki alatt b. Bémer,

tartalmazó *Lelki Vezér*, vagyis: igaz ájtatosságra és erényre buzdító különféle gyakorlatok, elmélkedések és imádságok című könyvét, melyet névtelen tisztelői adtak ki 1851-53-ban, Stöckholzer József bécsi nyomdájában. „Ha kézbe vesszük ezt a két kötetes munkát – írta róla ugyancsak 2009-ben Ternyák Csaba egri érsek –, alkalmunk nyílik, hogy képet alkossunk arról, milyen ember és milyen pap volt Bémer László. Nem a ranghoz és a pozícióhoz ragaszkodott, hanem Istenhez, akit semmilyen földi hatalom nem tudott elvenni. Ezt a ragaszkodását az üldöztetés, a száműzetés éveiben sem veszítette el. Sőt, semmije sem maradt, amit magáénak mondhatott, csak az Isten országaért és az egyházért végzett szolgálat.”⁵ 1859-ben megvakult, ekkor hazaengedték Magyarországra. Sátoraljaújhelyen, majd Ungváron tartózkodott csendes visszavonultságban. 78 évesen itt érte a halál 1862.

**SZÉKESEGYHÁZI BAZILIKA
NAGYVÁRAD**

báró Bémer László portréja
a nagyváradai püspöki palotában

november 4-én. Három nap múlva tették ideiglenesen az ungvári templom kriptájába. Utóda, a nemes emberi érzéstől áthatott Szaniszló Ferenc váradi püspök a Helytartó Tanácsnál kieszközölte, hogy hazahozathassa elődje földi maradványait. Így 1862. december 15-én megtörtént Nagyváradon is az ünnepélyes temetés. Azóta a székesegyház sírboltjában nyugszik.

„Báró Bémer László püspök áldozat volt, az igaz ügy mártírja, vagy legalábbis hitvallója volt, tisztségével, egészségével, vagyonával és társadalmi rangjával fizetett a hazafiasságáért, az igazság felismeréséért és a mellette való kiállásért... Irányt és példát mutatott az utókornak a hazafiságban, felelősségvállalásban, kereszténységben, a jó és helyes cselekvés mellett való kiállásban. Arra a felismerésre segít bennünket, hogy az igaz ügyért kiállni akkor is érdemes és

szükségszerű, amikor minden ilyen cselekvés hiábavalónak tűnik. Hiszen: *Iustam causam Deus non derelinquet!* = Igaz ügyet az Isten nem hagy cserben.”⁶

Neve és emléke elevenen él egykori működésének színhelyén. Kunszentmárton város önmagát és 1848-as hagyományait tisztelte meg azzal, hogy 1991-ben utcát nevezett el hányatott életű, volt lelkipásztoráról, báró Bémer László váradi püspökről. 1993-ban kunszentmártoni küldöttség koszorú elhelyezésével tisztelgett nyugvóhelyénél a nagyváradi székesegyház altemplomában. Az 1813-ban épült és Bémer László által felszentelt városházánk 180. évfordulóján az ünnepi önkormányzati ülés keretében Tempfli József nagyváradi megyéspüspök méltatta nagy elődje érdemeit 1993. november 13-án. Hírneves báró-plébánosunk lelkipásztori szolgálata megkezdésének 200. évfordulóján, a Szent Márton búcsú keretében, 2012. november 11-én Fodor József apát-kanonok, nagyváradi püspöki helynök, a váradi káptalan

Fodor József nagyváradi püspöki helynök

nagyprépostja, a püspöki székváros egyháztörténetének fáradhatatlan kutatója, a kunszentmártoniak igaz barátja tartott méltó megemlékezést. Az ünnepi szentmise végén áldotta meg és adta át a hívek közösségének a plébánia épületének templom felőli oldalfalán elhelyezett értékes gránit-emléktáblát, amely dr. Szabó János helytörténeti kutató kezdeményezésére és Benke Tibor, valamint dr. Szabó Lúcia áldozatkészségének köszönhetően készült Novoszáth László kőfaragó mester szegedi műhelyében.

---

1 Dósa-Szabó 1936. 139.

2 Józsa 1990. 64.

3 Dósa-Szabó 1936. 139-141.

4 Fodor 2010. 63.

5 Ternyák 2010. 35-42.

6 Gáti Magdolna: Igaz ügyet az Isten nem hagy cserben. *Öröm-Hír*. A Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye Lapja. 2011. 2. szám. 15.

SMILÁNSZKY JÁNOS esperes, plébános (1816–1819)

A házasultak anyakönyve így mutatja be: „Smilánszky János ezideig a Szabolcs vármegyébe kebelezett Fényes-Litke község plébánosa és a kisvárdai kerület alesperese, Kunszentmárton kiváltságos város bemutatására ugyanezen város plébánosává kinevezve, 1816. május 10-én az esti órákban minden holmijával ide megérkezett. Beiktatva lett ugyanaz év július 25-én.”

Smilánszky mindjárt kezdetben megnehezítette a helyzetét, mert a negyven éves mesterszállási és csorbai földkérdést bolygatta. Darázsfészekbe nyúlt ezzel, s mi sem természetesebb, hogy sok-sok mérges fullánk szúrását kellett elszenvednie. Igaz, hogy a fullánkok eresztésében ő is működött, de ennek révén a helyzet még inkább elmergesedett. Néhány példa:

1817. január 11-én panaszok merültek fel a Tanács előtt a plébános ellen, hogy a püspöki visita ellenére önkényesen felemelt stólat szed. Elvégezve: Meg kell kérdezni a plébánostól, hogy mi jogon teszi ezt. A feltett kérdésre már másnap megvolt a válasz: Ha a Tanács megmondja, hogy miért nem ad nyilast (kaszálot) a plébánosnak, ő is megmondja, hogy miért emelte fel a stóladíjat.

A bajokat fokozta, hogy Smilánszky plébános, mint elemi iskolai igazgató pártját fogta a Tanács által – joggal, vagy jogtalanul – már rég erősen üldözött Bene Krisztina tanító asszonynak. Egyéb se kellett. 1817. június 8-án az iskolai ügyben hozott határozat egyik pontja így hangzik: „...Smilánszky János plébános ellen pedig, ki Bene Krisztinát a Tanács ellen lázította, s kezdettől fogva összeférhetetlen természetűnek mutatta magát, az Érsekhez kell folyamodni, hogy szabaddítsa meg a várost ettől a büntető ostortól.”

1818. december 19-én 14 pontba foglalt panaszlevéllel megterhelve, deputációt küld a Tanács Smilánszky ellen Egerbe, és nem minden eredmény nélkül, mert a különben eléggé jelentéktelen panaszok megvizsgálására 1819. január 20-án mint szentszéki kiküldöttek megjelentek Kunszentmártonban: Pálfi József hevesi

plébános, főesperes és Pretzner János tiszaszalóki plébános, kerületi titkár, akik barátságos egyezséget ajánlottak. Ennek azonban nem lett sikere, s a Tanács ragaszkodott ahhoz, hogy a tanúkihallgatási jegyzőkönyv terjesztessék fel az egri érsekhez.

1819. április 3-án a Hármas-Kerület is küldöttséget menesztett a plébános és a város közötti békés kiegyezés eszközzésére, de a jóakarat megtört a Tanács macacsságán. Végül Fekete Antal törökszentmiklósi plébános és kerületi alesperes május 5-én személyesen tudatta a Tanáccsal, hogy az egri érsek Smilánszky plébánost a Borsod megyei Szentistvánra helyezte át, ide pedig Kovács Ferenc prépost, szentistváni plébánost, természetesen azzal a feltétellel, ha ebbe a Tanács, mint patrónus beleegyezik. A Tanács nagy örömmel vette tudomásul az intézkedést, és Kovács Ferenc prépost meghívására s ideköltöztetésére intézkedéseket tett. A Districtusok azonban – június 18-án – erősen rosszallják a Tanács eljárását, mivel a Kerületek akarata ellenére járt el Smilánszky plébános ellen.

Kovács Ferenc prépost, szentistváni plébánosnak a kinevezés ekkor már a kezében volt, és június 18-án Smilánszkyval megegyezett abban, hogy július 13-án eszközlik a kölcsönös átköltözést. A város megígérte, hogy a költözködéshez 16 kocsit ad és a parochiális épületet rendbehozza.¹ Smilánszky János plébánosként 1819-től 1828-ig működött Szentistvánban.²

---

1 Dósa-Szabó 1936. 141-142.

2 Magyar Katolikus Lexikon XII. 2007. 997.

SZENDRŐI KOVÁCS FERENC prépost, kiérdemesült főesperes, plébános (1819–1831)

Első a kunszentmártoni plébánosok sorában, aki préposti címet hozott magával, azt megelőzőleg pedig főesperesként vett részt az egyházmegye irányításában, tehát a főpapi rendhez tartozott. Hogy Szendrői előneve és mislei címzetes prépost volt, más forrásokon kívül a házassultak anyakönyve is igazolja.

A városnál hamarosan kivívta, hogy a sekrestyén – ahová addig csak a templomon keresztül lehetett jutni – külső ajtót is vágatott a Tanács. A parochia részére pedig október 2-án vaskályhát vétetett, öt tubussal (csóvel). 55 forintért vették Kecskeméten.

Kovács Ferenc prépost-plébános első búcsúi ünnepén: 1819. november 11-én tartották nagy ünnepélyességgel Kunszentmárton megszállásának (újra-telepítésének) századik évfordulóját.

1820. május 20. Addig is, míg a legközelebb várandó érseki visita (látogatás) elérkezne, a kéréssel folyamodó plébános 8 öl fája 12-re, 25 font faggyúja 100 fontra emeltetik, mint ez neki még eljövetele előtt ígérve volt. Június 10-én pedig jelzi a Tanács, hogy „a káplányok megszorodása” miatt még egy szobának az építése iránt a Districtusokhoz felterjesztést intéz. A káplánszobák építése az 1821. év folyamán megtörtént, és Gergulics József tanácsost, aki az építésnél a felvigyázói tisztséget látta el, kaszállóval jutalmazták.

Kovács Ferenc kérésére az 1767-ben megállapított 300 forint plébánosi készpénz-fizetés – tekintve a pénznek a devalváció által előállott csekély értékét – a plébános iránti különös tiszteletből 1821. szeptember 12-én harmadfélszeresére, vagyis 750 forintra emeltetett, míg tudniillik a „mostani Váltó Czedula folyamatban lészen.” E „fizetésjavítást” a Dtusok 1821. december 12-én jóváhagyták. A Tanács azonban tiltakozott a „javítás” kifejezés ellen, mert a megajánlott 750 váltóforint nem egyéb, mint az 1767-ben megállapított 300 forintnak mostani pénzben való számítása.

A leglátványosabb esemény az 1823. esztendőben történt. Mivel az 1763-ban épült torony az 1784-ben hozzáépített templom méreteihez viszonyítva alacsonynak bizonyult, ezért Szendrői Kovács Ferenc prépost-plébános szorgalmazására magasabbra emelték, körüljárható erkéllyel („sétáló”-val) és rézborítású díszes tetőzettel látták el.

A torony magasítása: 1823.

1829. július 10. A parochiális szobának kifestéséért Tigyí György piktornak 28 forintot fizettek. Ezt még május 2-án határozták el, mert akkor úgy állt a dolog, hogy ez évben püspöki látogatás lesz. Mivel ez nem következett be, a Tanács felbosszankodásában hozta a következő határozatot: Az 1820. május 20-án eszközölt conventio-javítást megbánta a város, mert 1829. július 18-án – azon a címen, hogy az akkoriban várt visitatio máig sem történt meg – azt visszavonta s a conventiót a régre visszaállította.

Egyébként a Tanács nagyrabecsülte Kovács Ferenc plébánost a buzgóságáért, kérésére nyilvántartotta a hit nélkül élő párokat, s ezek névjegyzékét időközönként megküldte neki, mint például 1829. május 16-án is.

Az előregedett Kovács Ferenc prépost-plébános – miután 1831. szeptember 7-én erről megelőzőleg már tárgyalt a várossal, mint patrónussal – bizonyos feltételekkel resignált (lemondott). Erről az 1831. szeptember 24-i tanácsjegyzőkönyvi bejegyzés emlékezik meg: „Hanusovszky János törökszentmiklósi plébános, Vice-Esperes jelenti, hogy Kovács Ferenc prépost-plébános az Érsekhez resignált úgy, hogy sucesora (utóda), míg ő él, 300 váltóforintot fizet neki. ŐExciája a resignatiót így elfogadta, a Tanácson a sor, hogy patrónusi jogánál fogva prezentáljon oly papokat, kik a feltett kötet mellett a Plébániát abban jövőendő successiójának csálhatatlan reménységével adminisztrálhassák.” Tehát adminisztrátor alkalmazásáról volt szó, – utódlási joggal. A Tanács ebbe belement és prezentálta a következőket: 1. Gergulits István balmazújvárosi plébános, surrogatus Viceesperest, 2. Staud József püspökladányi adminisztrátort,

3. Hegedűs István detki plébánost és 4. Mikófalvi Bekény János árokszállási káplánt, – azon fizetés és jótétemények mellett, melyekkel Kovács Ferenc prépost-plébános élt, nevezetesen: 32 kila őrlés, 100 kila búza, 60 kila árpa, 1 hízott sertés, 12 öl tűzifa, 8 szekér széna, 6 szekér szalma, 190 font marhahús, 100 font faggyú, 100 font só, 6 akó bor, 45 itce vaj, 854 frt 30 kr váltóban, emellett 132 pózna, vagyis annyi véka alá való redemptionális föld. „Megbizatnak Ord. Bíró Kovács István és Nagy Antal Ord. Notarius, hogy nevezetteknel tudakozódjának, elvállalják-e a fenti kötet alatt, Cum jure successionis (utódlás jogával) az adminisztrátorságot. Azután mutassák be a prezentát felső eöri Pyrker László Érsek ŐExcellentiájának, aki bármelyiket kinevezheti.”

A kiküldöttek október 1-jén számoltak be, s jelentették, hogy sem Gergulits István, sem Staud József nem vállalják a prezentát az ismert súlyos feltételek alatt. Hegedűs István detki plébánost meg sem kérdezték, mert jobb javadalma lévén, úgy sem fogadná el. Elvégezve: Fel kell tehát kérni mikófalvi Bekény János árokszállási káplánt, hajlandó-e vállalni. Ha nem, úgy ŐExcellentiájára kell bízni, hogy küldjön adminisztrátort tetszése szerint. És megtörtént az a tragikomikus eset, hogy az árokszállási káplánnak sem kellett a kunszentmártoni plébánia.

A deputátusok Árokszállásról egyenesen Egerbe mentek az érsekhez, aki azt ajánlotta nekik, hogy a szóban forgó kikötés mellett ne adminisztrátornak, hanem egyenesen plébánosnak prezentáljanak valakit. Egyben mindjárt a legdicséretebb szavakkal ajánlotta is Steinhauser Antal lyceumi professort és exhortatort.

Steinhauser a 300 Vfrt fizetésének kötelezettsége mellett szívesen vállalkozott a kunszentmártoni plébánia elfogadására. Ezek után Pyrker László levélben szólítja fel a Tanácsot a prezentálásra. Ez meg is történt, s a fentiek értelmében október 22-én egyedül Steinhauser Antalt terjesztették fel kinevezésre. November 5-én már a Tanács kezében volt az érsek levele, melyben Steinhauser Antalt, „a hitbeli tudományok tanítóját” kunszentmártoni plébánosnak kinevezi.¹

---

1 Dósa-Szabó 1936., 142-144.

STEINHAUSER ANTAL apát, plébános (1831–1844)

Kérésére 1832. október 20-án a patronátus megígérte, hogy jövő tavaszra új istárlót építenek a plébánián. Steinhauser plébános 1834-ben a plébániai földön saját költségén tanyát építtetett, óhajára segélyképpen 2000 db. kútba való téglát és szarufának 2 szál 9 öles fenyő juttatását határozta a Tanács.

Steinhauser Antal 10 évi buzgó lelkipásztori működése után azon megtiszteltetésben részesült, hogy magasabb kitüntetésére írtak magá a város, mint kegyuraság tett 1841. szeptember 11-én és 18-án eredménnyel járó lépéseket.

S amikor Steinhauser plébános az 1842. év elején levélben bejelenti a Tanácsnak, hogy Ő Császári és Királyi Felsége által folyó évi január 29-én tyulthai címzetes apátnak legkegyelmesebben kinevezetett,¹ – a Tanácsnak köszönetet mond, – s egyben kéri, hogy – mivel a Collationalis (királyi adomány) levél kiváltására

500 ezüst forintot kell fizetnie – búzailletményét (á 11 váltóforint 45 krajcár), készpénz-fizetéséből 250 vfrt-ot és a fundatiók (alapítványok) után eső 250 vfrt-ot előre adják ki, a Tanács február 26-án azt határozza, hogy „szívesen”.

„Egyébiránt különös öröm érzéseit jelenti a Tanács afelett, hogy az Egyházi megtiszteltetés dolgában tett lépései az illető legfelsőbb Helyeken is kívánt sikert értek, állandó jó egészséget, testi s lelki áldásteli életet szívből kíván a Tanács a megtiszteltetett buzgó Lelkész Fő Tisztelendő Apát Steinhauser Antal úrnak ez új díszítmény viseléséhez.”²

Kunszentmárton apát-plébánosainak ékes névsora Steinhauser Antal apáti kinevezésével indult el a fentebb is jelzett 1842. évben. Első alkalommal fordult elő Kunszentmárton története folyamán, hogy a plébános iránti ragaszkodás és tisztelet, a város vezetősége és a hívek részéről egyaránt tanúsított közbecsülés az apáti cím megkülönböztető méltóságának adományozásában jutott kifejezésre. Az ilyen jellegű kitüntetés mindenkor őszinte örömmel töltötte el a közvéleményt: a plébános személyes érdemei mellett a város tekintélyének emelkedését, a Tanács egyházfenntartó ténykedésének legmagasabb szinten történő elismerését látta benne.

Steinhauser Antal a város szeretete által részére megszerzett apáti méltóságot nem sokáig viselte Kunszentmártonban. 1844. április 20-án hivatalosan bejelentette a Tanácsnak, hogy 12 és fél évi kunszentmártoni működése után 1844. április 7-én a jászapáti plébániára neveztetett ki. A Tanács nagy sajnálkozással vette ezt tudomásul, másrészt pedig örömeinek adott kifejezést afölött, hogy a „majd kétszer annyi jövedelmű és jóval nagyobb népességű apáti plébániával tiszteltetett meg.”³

A fenti jegyzőkönyvi bejegyzés adatainak ellentmondani látszik Vándorfy Jánosnak, Jászapáti jeles történetírójának következő megállapítása:

„Kun-Szent-Mártont sok kellemetlenségei miatt már mint apát-plébános hagyta ott, s jött a kisebb jövedelmű jászapáthii parochiára.” Steinhauser Antal – a jászapáti plébánosok sorában a 14-ik –, „kívánt nyugalma itt sem lelhetett fel – írja a továbbiak során Vándorfy –, mert itt is hasonló viszonyokkal találkozott. Szép tudományú, buzgó s fáradhatatlan lelkipásztor volt. Mint említém, midőn ide jött, már typulthai apát volt, itt kerületi alesperes lett, s ő Felsége által a koronás arany érdemkereszttel tüntettetett ki. 1848/9-iki szabadságharcban a hívei közül összehozott nemzetőrséggel ő is elment Hatvan alá. De onnan minden siker nélkül hamarosan visszatértek. Meghalt Jász-Apáthin 1861 december hó 10-én. Temette báró Bémer László, volt nagyváradai püspök, ki azon napon jött Apáthira, midőn Steinhauser meghalt. Littkei Máthé sírhalmá mellett (aki 1783-ban halt meg) balról alussza a jász-apáthii kápolna sírkertjében álmait. Tehát mégsem csalódott, mert itt végre nyugalma talált.”⁴

A Steinhauser távozásával előállott plébánosi üresedés alkalmával Szluha Imre nádori főkapitány erősen belenyúlt a város pátrónusi jogának szabad gyakorlataiba. A másik feltűnő jelenség pedig ez alkalommal az, hogy a város a hármas

jelölés mellőzésével, egyes jelöléssel kívánta a plébániát betölteni, ami sikerrel is járt. Mindezekről a következő tanácsjegyzőkönyvi kivonat számol be:

1844. július 14. „Királyi Tanácsos, Nádori Főkapitány Szluha Imre az Eő Meltósága Pyrker László Egri Patriarka⁵ Érsek ő Kegyelmességének a felsőbb rendelések nyomán hozzája érkezett nagybecsű hivatalos levele folytában a Tanácshoz intézett Posony szabad királyi Várossában folyó év Június 27-én kelt becses és hivatalos fő Tiszti levele mellett Fő Tisztelendő Apát Steinhauser Antal volt kebelbéli Lelkész Úrnak Jászapáthi városába lett általtételével megüresedett helybéli lelkésznek megnyerésére folyamodóknak kézi leveleit és pedig 1-ső sz. alatt Tdő Trangos József Erdőkövesdi lelkész, 2. sz.a. Krakótzki János türkevei lelkész, 3-ik sz.a. Virágh György csehi Lelkész urakat megküldeni méltóztatik oly világos kijelentéssel, hogy ezen közönség kiváltságos igazainál fogva az eddig divatozó szokás szerint azokból ő Kegyelmességének azon egyének, akikben leginkább a közbizodalom pontosul, minél előbb felterjeszthessenek, – Atyailag szívére kötven a Tanácsnak, mind a mellett, hogy az első és második számmal jegyzett folyamodók az Egyházi főbb Elüljárók által mind példás életokról, mint Pásztori buzgóságokról, mint érdemes és alkalmas Egyének ajánltatnak, minden mellékes tekintetek félretételével a lakosok nyugalmát szem előtt tartva – úgy lelki, mint erkölcsi kimiveltetésükre tekintve oly férfiakra függesztessen a felterjesztésre a kellő figyelem, akik leginkább a mostani kétes időkben bírjanak azon lelki tulajdonokkal és tehetségekkel, melyek segedelmével képesek légyenek a gondviselés által kormányuk alá bízott híveiket azon üdvös úton vezetni és abban megtartani, – amellyel lelki nyugalmukat, megelégedésüket és vigasztalásokat, mely egy jó keresztényre nézve mellőzhetetlen, legbiztosabban elérhessék.

Határozat: Minek rendiben több tanakodás és szóváltások után abban lett a köz megállapodás, hogy ne több, mint tsupán egy egyén, ki a szavazatok útján a köz bizodalmat megnyerendi, terjesztessen fel kellő kinevezés, illetőleg megerősítés végett ő Kegyelmességének és ennek folytában Tisztelendő Trangos József és Krokotzki János urak, mint az Egyházi Elüljárók által is leginkább ajánltatnának és a közönség előtt is legjobban ismereteseek, – tettétven ki köz megegyezéssel szavazat alá, minek az lett az eredménye, hogy Tisztelendő Trangos József Erdőkövesdi Lelkész úr a szavazatok nevezetes többségével határozottatott felterjesztendőnek kellő megerősítés, illetőleg felsőbb kegyes kinevezés végett Patriarka Egri Érsek úr ő Kegyelmességének azon alázatos kérelemmel, hogy mivel nevezett Tisztelendő Trangos József Úrban a közbizodalom pontosulván, a kormánya alá bízandó kebelbéli híveket üdvös úton vezetni, abban megtartani, lelki nyugalmat, megelégedést és vigasztalást eszközölni, – úgy lelki, mint erköltsai a közönség előtt segéd lelkész kora olta ismeretes kimiveltetésénél és szép tulajdonságainál fogva képes leend, – többször nevezett Trangos József Tisztelendő Urat az itteni üres Rendszerinti Lelkészetre Lelkésznek Ő Kegyelmessége annál is inkább kinevezni s a közönséget megvigasztalni méltóztassék, mint hogy volt Lelkész Fő Tisztelendő Apát Steinhauser Antal úr Kun Sz. Mártoni Plébánosnak lett ki neveztetésekor is, a Tanács által Ő Kegyelmességének kegyes ajánlatára tsak maga terjesztetven fel, minden kifogás nélkül kineveztetett. Melyért Ő Kegyelmességének, mert jó Lelkipásztort adni kegyes volt, ezer hálát és köszönetet mond ezen közönség.”⁶

A kunszentmártoni plébánosok közül – báró Bémer László nagyváradai püspök mellett – Steinhauser Antal az első, akinek ismerjük sírhelyét. A jászapáti temető árnyas fái alatt nyugszik, a 18. században dúló pestisjárvány emlékére épült kápolna közelében. A jászapáti hívek virágai díszítik ma is a jó lelkipásztor borostyánnal körülöttött sírhalmát. A vörösmárvány sírkő felirata:

Istenben boldogult
STEINHAUSZER ANTAL
apát, alesperes
jászapáthii alesperesnek
emlékül szentelve
hálás rokonai által.
Meghalt dec. 10.
1861
Élte 64 évében.
Nyugodjék békeségben

Steinhauser Antal apát-plébános sírja
a jászapáti temetőben

A kegyelet érzésétől eltelve álltunk kunszentmártoni kirándulókként 1969. március 15-én, majd 1972. május 22-én régvolt plébánosunk nyugvóhelyénél. Eltűnődhattunk a múlt eseményeinek kölcsönhatásain: egykor Csomortáni Imre jászapáti plébános kísérte aggódó figyelemmel a kunszentmártoni pusztát megszálló híveinek sorsát, egy évszázaddal később pedig már Kunszentmárton adott Steinhauser Antal személyében buzgó lelkű apát-plébánost Jászapáti városának. Miként a lelki kapcsolat örökké tart a két település népe között, úgy magáénak vallja Kunszentmárton is a jászapáti hívei körében nyugvó apát-plébános történelembe magasztosult alakját és áldott emlékét.

1 Címzetes apát, címzetes prépost: különleges magyar egyházi jogi fejemény, mely szerint a török időkben elenyészett bencés apátságok és premontrei prépostságok címeit a király, mint főkegyúr arra érdemesnek ítélt világi papoknak adományozta. A régi Magyarország területén 1880-ban 151 címzetes apátságot és 92 címzetes prépostságot tartottak számon. A nyilvántartásba vett címekre kinevezettek hosszú és megszakítatlan jogszokás szerint főpapi jelvényekkel éltek (ínfula /apáti süveg/, pásztorbot, kesztyű), úgy miséztek, mint a püspök, s a liturgián kívül is mellkeresztet és gyűrűt hordtak. Mivel külsőleg már alig lehetett őket megkülönböztetni a püspöktől,

- a Szentszék az 1930-as évek elején a jelvények viselését erősen korlátozta, a gyűrű, mellkereszt és a pástorbot rendszeres használatát csak a szerzetes közösségeket irányító valóságos apátok (pl. a pannonhalmi bencés főapát és a zirci ciszterci apát), valamint a jászói és csornai premontrei prépost részére hagyta meg. XI. Pius pápa 1934-ben a címzetes apáti és préposti kinevezéseket a megyéspüspökök hatáskörébe utalta azzal a megkötéssel, hogy minden püspök csak a saját egyházmegyéje területén egykor létezett apátság vagy prépostság címét adományozhatja egyházmegyes papjainak. A II. vatikáni zsinat utáni egyszerűsödési folyamat következtében a díszjelvények egyre inkább kiszorulnak a használatból. – Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 236. – Józsa 2009. 184-185.
- 2 Dósa-Szabó 1936. 144-145.
- 3 Dósa-Szabó 1936. 145.
- 4 Vándorfy 1895. 101.
- 5 Pyrker János László (1772-1847): egri érsek. 1819: szepesi megyéspüspök, 1820: velencei pátriárka, 1827: Eger érseke. Előző beosztásából eredő pátriárkai címét egri érsekként is megtarthatta.
- 6 Dósa-Szabó 1936. 145-146.

VALESZKAI TRANGOSS JÓZSEF apát, kerületi esperes, plébános (1844–1858)

Az egyes jelölésre kinevezett gyöngyösi születésű Trangoss József 1844. augusztus 19-én, 37 éves korában foglalta el helyét a parochián, és egyike lett Kunszentmárton legderekabb plébánosainak. Alapos helyi ismeretekkel rendelkezett, mivel 1832 és 1836 között, tehát négy éven át teljesített kápláni szolgálatot Kunszentmártonban, Steinhauser Antal plébános mellett. Ő az első, akinek személyében egykor itt működő káplán emelkedik a kunszentmártoni plébánosok székébe.

Trangoss József fiatalos lelkesedéssel és szent buzgósággal vette vállaira a lelkipásztori munka minden terhet. Figyelmének és célkitűzéseinek középpontjába került az iskoláztatás ügye, a tanulóifjúság előrehaladása ismeretekben, gyarapodása lelkiekben. Az 1847. év folyamán 1000 váltóforint alapítványt tett a királyi helytartótanács által az iparos tanoncok részére elrendelt vasárnapi iskolára, az összeg évi kamatát az ott működő tanítók fizetésére szánva. Mint az elemi népiskola igazgatója, állandóan szem előtt tartotta a helybeli pedagógusok érdekeit. Mindenkor készen mutatkozott kiállni védelmükre, különösen a szabadságharc bukása után, amikor az osztrák önkényuralom hajtóvadászatot indított a forradalmi megmozdulásokban résztvevő tanítók után. Az 1848/49-es mozgalmak idején paphoz illő legbölcsebb mérséklettel tüntette ki magát, s így megmaradt mindenki tiszteletében.

Ezt, valamint egyéb számos érdemeit honorálni óhajtván a város, 1851. május 24-én tartott tanácsülésen Trangoss magasabb egyházi kitüntetése érdekében a következő határozatot hozták:

„E Tanács körében Nagyontisztelendő helyi lelkész: Valeszkai Trangoss József úrnak jeles érdemei, példás egyházi buzgalma s a lefolyt viharos idők közti békés szelleme, egyszersmind az által községünk díszének és egyházi ünnepélyeink emelésének is tekintetéből valamely címzetes Apát vagy Prépostságra leendő felemelésérti folyamodás indítványoztatván.

Határozat. Miután ezen indítványban a Tanácsnak rég táplált óhajta élesztetett fel, az indítványt köztetszéssel fogadván, s ezen

lépés által köztiszteltben és szeretetben álló Lelkészünknek csaknem 7 évek alatt köztünk buzgó lelkipásztorkodása közbeni példás egyházi magatartásáért és papi buzgóságáért magasabbra érdemes jeles tulajdonainak az által is némi jutalmazását eszközteni szívből óhajtván: s erre ezen Tanács az előbbi időkben is népes községünk Lelkészeinek érdemesítésére tekintetből lépéseket tenni bátorkodván, Kis Apponyi Bartakovics Béla egri Érsek és császári, királyi Belső Titkos Tanácsos ŐExcellentiájának tapasztalt Fő Pásztori kegyességében bizakodva községünk ezen óhajtságának legfőbb helyeni előmozdításáért egy alázatos folyamodásbani megkeresését, egyszerűsmind e végre kirendelt főjegyző Bozóky Sándor és tanácsnok Tóth János küldöttei által személyesen is mély tisztelettel megkeresését határozza el.”

Bozóky Sándor főjegyző és Tóth János kiküldöttek 1851. július 19-én referálták, hogy az egri érsek az előadott kérelmet szívesen fogadta és pártfogását készséggel ajánlotta.

Még ugyancsak az 1851. év szeptember 8-án bérmálás volt Kunszentmártonban. Ezt a plébános augusztus 8-án jelentette be a Tanácsnak, mely „az Érsek úr elfogadására az eleibe küldendő lovasok általi tisztelkedést célszerűnek találván, a lovasok kiállítására Fazekas József tanácsnok rendeltetik ki.”

Trangoss plébános 1852. év elején kapta meg a Szentlélekről nevezett hrapkói apáti címet. 1852. május 1-jén a felmerült költségek fedezésére 400 pengőforint kölcsönt kért és kapott a várostól. A következő évben – 1853. november 29-én – infulát (díszes apáti süveget) és pásztorbotot szereztek be az új apát-plébános részére, illetőleg az isteni tisztelet ékesítésére.

A Tanács Bozóky Sándor főbíró bízta meg a Tanács a vásárlással. Meg is vette Pesten 180 Pfrt költséggel, melyet a templompénztárból fedeztek.

Az egyházmegyei főhatóság Trangoss József apát-plébánost 1853-ban az újonnan szervezett kunszentmártoni esperesi kerület esperesévé nevezte ki.

Trangoss plébánossal kötötte meg a város 1853. augusztus 16-án a plébániaföldek tagosítására vonatkozó szerződést, s ugyancsak ekkortájt került sor az egyháziak eddigi természetbeni illetményének (párbér, deputatum) készpénzbeni megváltására.

1857. január 10-én került a Tanács elé tudomásul vétel végett a főkapitánynak 1856. december 4-én kiadott 9920., illetve 4117. számú körlevele, melyben kétségek elhárítása érdekében tudatja, hogy a római katolikus községekben az egyházi védjog (kegyuraság) a birtokos lakosságot illetvén, annak gyakorlására a birtokosok érdekeit képviselő Tanács és Kültanács van hivatva.¹

A templom kiemelt helyén látható Rózsafüzér Társulat pátrónus képét, mely az Olvasós Boldogasszonyt ábrázolja, Józsa Ilona készítette. A nagyméretű olajfestményt Trangoss József apát-plébános szentelte fel 1857. december 8-án, Mária szeplőtelen fogantatása ünnepén.²

A közszeretnek örvendő lelkipásztor áldásdús életét rövid betegeskedés után kunszentmártoni hívei között fejezte be 1858. november 28-án, 51 éves korában.³

A Rózsafüzér Társulat patrónus képe (1857)

Trangoss apát régi sírkeresztje

Részlet 1858. november 24-én, halála előtt négy nappal kelt végrendeletéből:

„Porhüvelyemet az Egyház szertartásai szerint, minden főlöseges pompa mellőzésével a Kun-Szent-Mártoni felső temetőbe a Kereszt elejébe, szeretett híveim közé eltakaríttatni kívánom.”⁴

Temetését december 1-jén Csathó Alajos főesperes végezte.

Trangoss plébános az első, akinek eredeti nyugvóhelyét ismerjük. Sírhalmja a felső temető régi parcellájában volt található, néhány méternyire a Tóth János-féle kőkereszt előtt. A hívek kegyelete több mint száz éven át őrizte emlékét, miközben fából készült sírkeresztjét elkorhasztotta a múlt idő. Dr. Kiss Péter prépost-plébános 1946-ban új fakeresztet állíttatott, amely azonban tévesen jelölte Trangoss életkorát („Élt 49 évet”). Fellelegi Sándor plébános az 1970-es években a kápolna mellett kialakított papi kriptába helyeztette át kiváló elődje földi maradványait.

Az 1859. február 6-án tartott tanácski közgyűlés jegyzőkönyve „felejthetetlen emlékünek” nevezi a megboldogult Trangoss József apát-plébánost.

Erre a közgyűlésre küldi le a főkapitány a plébánia elnyeréséért az egri érsekhez benyújtott folyamodványokat. Kérvényezők voltak: 1. Pájer Antal esperes, tiszafüredi lelkész, 2. Tóth Sándor bánhorváti lelkész, 3. Javorka Pál szuhogyi, 4. Szabó Zsigmond tiszabói, 5. Lapsinszky János pélyi, 6. Pöstényi István novaji, 7. Kiszely Ferenc túrkevei lelkészek és végül 8. Nyilas Mihály helybeli káplán. A főkapitány felhívja a közgyűlést a lelkészválasztásra, és pedig a fennálló rendszabályokhoz képest: a Tanács, a kültanács és ugyanannyi számú képviselő eszközölje azt – a közvélemény meghallgatása mellett –, mellőzve minden pártszempontot.

Határozat: a község rokonszenve Tóth Sándor bánhorváti lelkész felé irányul, tisztelete pedig Pájer Antal felé (aki hírneves író és költő volt). Elfogadásra került azon „közakarattal édesített” indítvány, hogy a hármaskijelöléstől eltérve, minden elsőbbség, vagy sorrend nélkül Tóth Sándor és Pájer Antal jelöltetnek.

A prezenta személyes átadásával Bozóky Sándor főbíró és Támár Alajos főjegyzőt bízta meg.⁵

---

1 Dósa-Szabó 1936. 146-148.

2 Józsa 2009. 160.

3 Halotti anyakönyv VI. kötet, 1858-1875. 19. oldal, 284. sorszám. Plébánia, Kunszentmárton.

4. Hagyatékában szerepelnek apái jelvényei: aranylánc és kereszt, ametiszt és gyémánt gyűrű.

5. Dósa-Szabó 1936. 148. – Pájer Antal (1814–1881), a hírneves költő és szónok 1862-től 1881-ben bekövetkezett haláláig köztisztletnek és szeretetnek örvendő apát-plébánosa volt Jászapáti városának.

TÓTH SÁNDOR tb. kanonok, apát, plébános (1859–1888)

Az 1859. február 16-án tartott közgyűlésen került bemutatásra Bartakovics Béla egri érsek levele, melyben Tóth Sándor bánhorváti lelkésznek kunszentmártoni plébánossá történt kinevezését tudatja. A Tanács a jó hírt „hálás köszönettel és kitörő éljenzéssel” fogadta. Február 24-én pedig az új plébános holmijáért küldendő 8 szekér-fuvar felfogadását rendelték el. Tóth Sándor egyébként nem volt ismeretlen sem a Tanács, sem a nép előtt. 1845-től 1851-ig, vagyis hat éven át teljesített mindenki meglegedésére segédlelkésszi szolgálatot városunkban Trangoss József plébános mellett.

Életrajzi adatai: 1816-ban született Jászzákóhalmán. Gimnáziumi tanulmányait Jászberényben és Egerben, a teológiai főiskolát ugyancsak Egerben végezte. 1839-ben szentelték pappá. Újmiséjét szülőhelye templomában mutatta be. Sarudon, Tiszapüspökiben, majd 1845-től 1851-ig Kunszentmártonban működött káplánként, innen Gyöngyösre került, ezután a Borsod megyei Bánhorváti községbe kapott plébánosi kinevezést. A felsőbbbbség bizalmát és a közvélemény figyelmét élvező lelképásztor 43 éves korában kezdte meg áldásos tevékenységét városunkban. Emberi és papi érényeit sokoldalúan jellemzik a helyi újságok méltató cikkei, valamint Veress János korhű visszaemlékezései. A Tanács és a nagyiskola jegyzőkönyvei a közélet terén s az iskola igazgatásával kapcsolatosan kifejtett kulturális tevékenységét dokumentálják.

Hogy milyen ember volt Tóth Sándor, a szemtanú hitelességével így jellemzi Veress János, a kunszentmártoni nagyiskola hírneves tanítója *Régi idők fakult írásai* című visszaemlékezésében:

„Testalkata magas, annak arányában széles, vállas, de nem elhízott férfiszépség. Én, mint galambósz, dúshajú, piros arcbőrű, a kunok és jászok jellegét mutató nagy kékszemű, méltóságot eláruló főpapi alaknak ismertem. Megjelenése tiszteletre parancsolta környezetét. Mint ember nyájas, mindenkivel szemben leereszkedő, bizalmat keltő volt. A társadalom minden tagja rajongásig szerette őt. Ha a városi közgyűléseken megjelent, a közgyűlés tagjai felállással fogadták, s távozása alkalmával ugyanúgy adtak kifejezést iránta érzett becsülésük és tiszteletüknek. Hangja kellemes, fülbemászó volt.

A feltámadási szertartást és a prefációt a meghatottságig szépen énekelte. Vendégszerető házigazda, de a szerénytelen s a papi házat kelőleg nem méltató vendéget nem szerette. A szegényeket mindenhol felkarolta, s 12 házi szegényt hétről-hétre természetbeni adománnyal látott el. Jó pap s egyszersmind jó társadalmi ember volt.”¹

Lelkipásztori buzgóságát Balga Lajos tanító így méltatta a helyi újság hasábjain:

„Az isteni gondviselés által reá bízott híveit atyai szeretettel vezérelte, földi és mennyei boldogságát mindnyájának egyaránt óhajtotta, s amennyire tőle telt, eszközölte. A szószéken Isten ígéjének hirdetésében fáradhatatlan volt. A rábízottak lelki javát forrón szomjúhozta. Nincs ember, kit városunkban atyailag meg ne szólított volna, s oktatását nem hallotta volna. Tanításaiban fő törekvése oda irányult, hogy az ifjú kebel a hit igazságairól magának tökéletes meggyőződést szerezzen, melyet holtig híven és rendületlenül szívében meg is őrizzen.”²

A templom ma is eredeti állapotukban meglévő stációs képei Tóth Sándor támogatásával és útmutatása alapján készültek Pesten az 1862. év folyamán. A példamutatás érdekében a 14 kép közül az elsőt saját költségén ő maga adományozta. Helyben kialakult ájtatossági gyakorlatok igényeit szolgálták a kórus alatt elhelyezett festmények, mint a Szentcsalád, Szent József a kis Jézussal, Szent József halála, a Hétfájdalmú Mária, Jézus szent Szíve, Mária szeplőtelen Szíve, Jézus mennybemenetele, Mária mennybevétele. A 8 db művészi értékű kép 1862-ben készült. A többször ismétlődő évszám azt a spirituális fellendülést jelzi, melyet ennek az időszaknak a lelkipásztora, Tóth Sándor plébános képviselt.³ Élete vége felé, 1887-ben több mint 500 forintot meghaladó értékben díszes mennyezetet (körmeneti baldachint) szerzett be a templom részére, ezenfelül kelyheket aranyoztatott és misemondó ruhákat javíttatott ki.⁴ A paptanyai vaskeresztet szintén az ő buzgósága és áldozatkészsége emelte 1864-ben az Öcsödre vezető régi út mentén.⁵ A megnagyobbított alsó temetőt 1864. július 3-án áldotta meg. Nagy része van abban, hogy temetőinkben gyönyörű kápolnák állnak, s ezek építéséhez elsőik között járult névtelenség mögé rejtőző, tekintélyes adományokkal.

A kivitelezések körüli bonyodalmakat és indulatokat apostoli lelkülettel és atyai szeretettel próbálta lecsillapítani. Papi szívének maradandó örömet okozott, hogy ünnepélyesen felszentelhette 1869. október 31-én az alsó, majd 1874. május 27-én a felső temetői kápolnát.

Jótekonyságáról legendák keringtek. Szokása volt, hogy a szombati napokon a szegényeknek fejenként 5-10 krajcárt osztogatott. Történt egy alkalommal, amikor mindegyik megkapta a maga részét, az egyik koldus ismét beállított a plébániára, szájalmas hangon előadva, hogy neki betevő falatja sincs, éhen hal, mert nem tud egy kis cipőt sem venni.

„Ma szombat van, és mindenki megkapta a maga járandóságát, hát te nem kaptad ki, fiam?” – szólította meg a plébános. – „Megkaptam én, de azzal már tartoztam és odafizettem.” – „Jól van, helyesen cselekedted, hogy tartozásodat

Alsó temetői kápolna (1869)

Felső temetői kápolna (1874)

kifizetted, ez emberbaráti kötelesség volt, hogy mást meg ne rövidíts. Most tehát még egyszer adok neked pénzt, csakhogy utólérd magadat, de oda fordítsd ám, amire okvetlenül kell.” Máskor ehhez hasonlóan nem egy, hanem számos szegény ember állított be hozzá, és kértek tőle segítséget, miután már némileg segített rajtuk. Környezetében figyelmeztették, hogy ezek már kaptak alamizsnát ma, miért ad nekik ismét. Válasza rövid volt: „Hát hiszen szegényeknek csak élni kell!” Ilyenkor azután felváltatott egy tíz forintost és szétosztogatta közöttük.

Nagy figyelemmel kísérte az iskolás növendékek haladását. A tanévet záró vizsgákon elnökölve örömmel és érdeklődéssel hallgatta a tanulók feleleteit. Teljesítményüket erkölcsnemesítő olvasmányt tartalmazó kis könyvvel, vagy pénzzel jutalmazta. Emellett minden év karácsonyán 12 szegény gyermeket teljesen új ruhába öltöztetett. Atyai szívvel figyelmeztette őket, hogy tisztán tartsák, megkíméljék, el ne szaggassák ruháikat.⁶

Négyszáz forintos alapítványt tett, amelynek évi kamatát ötödik-hatodik osztályos jó tanuló fiúk kapták. Ebből részesült Beleznay Ferenc, a későbbi kiváló asztalos mester, aki hatodikos korában kapta a húszkoronás aranyat. Tóth Sándor karácsony előtt tucat számra vette a fejkendőt és a harisnyát, s osztotta a szegény asszonyoknak. Az iskolás fiúknak Betlehemet csináltatott: „Járjátok, fiaim, szép szokás az!”⁷ Esetenként jelentős adományt juttatott az egri egyházmegyei tanítóképző felszerelésének gyarapítására, a papi nyugdíjintézet javára, Mindszenty Gedeon papköltő síremlékére, az egri egyházmegyei irodalmi egyesület céljaira. Végrendeletében vagyonának legnagyobb részét jótékony célokra, az iskolára és egy helybeli kórház építési költségeire hagyományozta. De nem feledkezett meg a Szent István és Szent László társulatokról, továbbá az erdélyi közművelődési egyesületről és a váci siketnémák tanintézetéről sem.⁸

Zeneértő, zenekedvelő ember volt. Balga Lajos tanító úr – többször idézett újságcikkében – írja róla: „Mihelyst zenét hallott, lelkiületét egészen lekötötte. Ő különben maga is játszott az úgynevezett gitáron és egyszersmind énekelt is mellette. Hangja kellemes, szelíd, lágyan csengő volt. Hányszor képzeltek magunkat fölfelé szállva, mikor tőle húsvétkor az első Alleluját hallottuk énekelni, más alkalommal a Jöjj el, Szent Lélek Isten, vagy a Téged Isten magasságban kezdetű szent énekeket.”⁹ Ugyancsak erről tanúskodik a bohém természetű Tóth József jákóhalmi tanító kézíratos naplója, melyben leírja, hogy bérelt szekérrel 1865. augusztusában Kunszentmártonba utazott bátyja: Tóth Sándor és édesanyja meglátogatására, aki szintén a plébánián lakott. Augusztus 29-én érkezett meg, de egy kis csalódás érte:

„Anyámat találtam csak honn, Sándor bátyám tegnap reggel Pestre utazott, a Liszt Ferencz által adandó hangversenyt meghallgatandó. Én mindig illy szerencsétlen vagyok, nem találhatom honn bátyámat...”¹⁰ Nem minden tanulság nélküli tény egy 150 évvel ezelőtt élt kunszentmártoni plébános zenei érdeklődése.

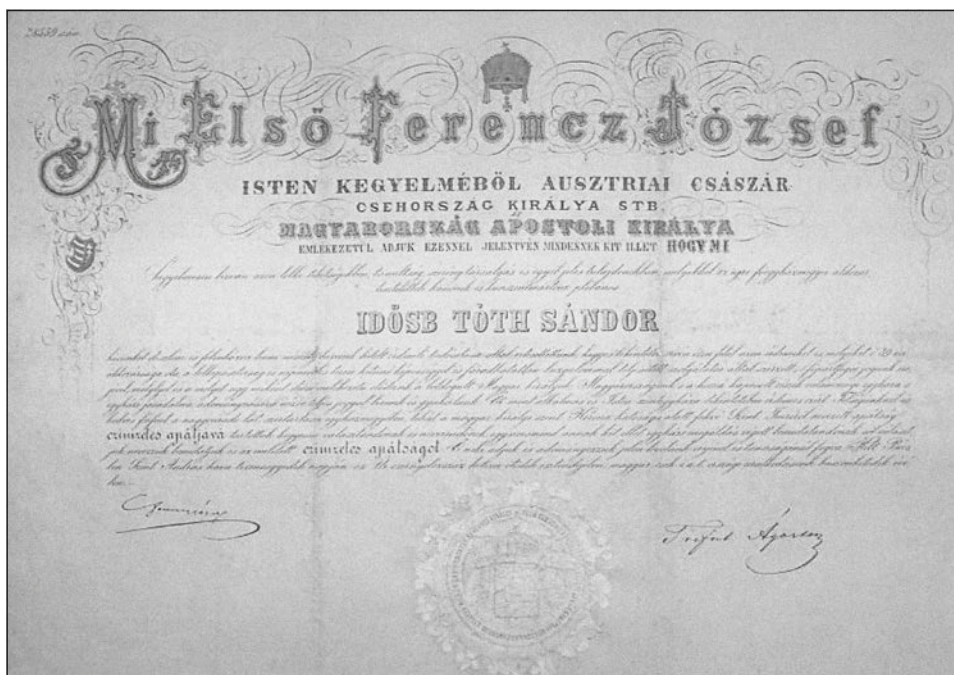
A méltató cikkek és visszaemlékezések szép emléket állítanak Tóth Sándor rokonszenves alakjának. Egy lényeges mozzanattal azonban ki kell egészíteni életútja bemutatását. Nevezetesen azzal, hogy parochiája adott otthont hét éven keresztül Hegyfoky Kabos káplánnak, a magyar meteorológiai tudomány megalapítójának, aki 1878-tól 1885-ig teljesített segédlelkési szolgálatot Kunszentmártonban. Innen indult el felfelé ívelő tudományos karrierje, melyhez jelentős támogatást nyújtott a széles látókörű plébános is.

A plébánia kertjében elhelyezett időjárás-vizsgáló és csapadékmérő készülék alkalmazásával végzett megfigyelései, észlelései segítették ahhoz, hogy európai hírű tudós váljék a tehetséges kunszentmártoni segédlelkészből.

Érdemei elismeréseként Tóth Sándor plébános urat „Ő császári s apostoli királyi Felseje 1872. augusztus 3-ról kelt legfelsőbb elhatározásával főegyházi tiszteletbeli kanonokká legkegyelmesebben kinevezte.” Tisztségébe szeptember 1-jén iktattatott be Egerben „Danielik János választott prisztinai püspök és olvasókanonok ő méltósága által.”¹¹ A következő kitüntetés sem sokáig késett: Ferenc József király Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére 1875. november 14-én a Szent Imréről nevezett tordai apátságot idősb Tóth Sándor tiszteletbeli kanonok és kunszentmártoni plébánosnak adományozta.¹²

Életének vége felé betegeskedett, 1887-ben Dobó Ferenc káplánt adminisztrátornak rendelték melléje. Mégis igyekezett tartani magát, mert az 1887. június 12-i újsághír szerint „az úrnapi ájtatos szertartást Dobó Ferenc administrator végezte fényes segédlettel. Az ünnepélyes istentiszteleten jelen volt Tóth Sándor apátkanonok is, teljes canonoki díszöltözetben.”¹³

Testi ereje folytonosan gyengült, ezért felövezte magát a végső szentségek kegyelmi pajzsával. Környezete biztosította arról, hogy a hívek imádkoznak érte, s kéri Istent, adja vissza erejét és egészségét. Így válaszolt: „Nekem arra már többé szükségem nincsen, hanem azért fohászkodom, hogy a mennyei kegyelem

Tóth Sándor apáti kinevezése, Ferenc József király és Trefort Ágoston miniszter aláírásával (1875)

harmatja által ők a jóban erősödjenek és másokat is abban erősítsenek.” Egy kis szendergés után nagy megnyugvással mondta:

„Ecce gloria Dei.” (Ime az Úr dicsősége.) 1888. február 28-án a régi nagyharang gyászos kondulása adta hírül, hogy Tóth Sándor kanonok, apát-plébános életének 72., áldozópapságának 49., kunszentmártoni lelkipásztori szolgálatának 29. évében visszaadta lelkét Teremtőjének. Március 1-jén temették óriási tömeg részvételével. A városi tanács teljes számban, a tanítói kar testületileg, a katolikus iskola tanulóifjúsága nagy többségben vett részt búcsúztatásán. Gyászbogó alatt jelent meg a helybeli izraelita hitközség. A temetési szertartást Törőcsik József jászárokszállási prépost-plébános, patai főesperes végezte a vidékről érkezett és a helybeli papság közreműködésével. Városunk kántora: Mezey Nepomuk János és Mezey Mór szentesi kántor énekelt tartalmas búcsúztatót az elhunyt felett, majd a városi tanács tagjai a gyászokcsira emelték a koporsót, s nagy néptömeg és végeláthatatlan kocsisor kíséretében megindult a gyászmenet. Az elhunytat saját kívánságára az alsó temetőbe szállították, ahol édesanyja nyugosza örök álmát.¹⁴ Egyszerű szavakkal megfogalmazott sírfelirata az életét jellemző szerénység méltó kifejezése:

Tóth Sándor sírja az alsó temetőben

ITT NYUGSZIK
ISTENBEN BOLDOGULT
TÓTH SÁNDOR
VOLT LELKI PÁSZTOR
BÉKE PORAIRA.
ÉLT 72 ÉVET.
1888

Az egri főkapitány 1888. december 10-i ülésén Pánthy Endre őrkanonok a következő szavakkal méltatta az elhunyt kunszentmártoni plébános érdemeit: „Tóth Sándor, Istenben boldogult tb. kanonokunk egyike volt azon papi alakoknak, kik előtt készséggel hajol meg barát és ellenség egyaránt. Híveinek szeretete, ismerőseinek tisztelete, barátainak őszinte ragaszkodása, paptársainak önzetlen vonzalma, mint aranylánc, övezte őt körül, akit fáradhatatlan munkálkodása, szerénysége, buzgólkodása és vendégszeretete tett mindenki előtt tiszteltté és becsültté. Requiescat in pace et sit memoria ejus in benedictione!”¹⁵

1 Veress 1927. 6.

2 Kunszentmárton és Vidéke, 1888. március 4.

3 Józsa 2009. 162., 55.

4 Kunszentmárton és Vidéke, 1887. május 22.

5 Dósa-Szabó 1936. 245.

6 Kunszentmárton és Vidéke, 1888. március 4.

7 Móroczné Kiss Etelka levele. Jászberény, 1967. december 1.

8 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1871. április 16., november 16., 1877. október 16., 1888. december 1. – Kunszentmárton és Vidéke, 1888. március 11.

9 Kunszentmárton és Vidéke, 1888. március 4.

10 Tóth József jákóhalmi tanító naplója 1865-ből. Jászfákóhalmi Füzetek 6. 2008. 14.

11 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1872. augusztus 16. 157., szeptember 16. 173.

12 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1875. december 1. 183.

13 Kunszentmárton és Vidéke, 1887. június 12.

14 Kunszentmárton és Vidéke, 1888. március 4.

15 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1888. december 16. 199.

DÓSA JÓZSEF plébános (1888–1913)

A sokak által nagyon tisztelt lelképásztor 1845. március 29-én született, mint Dósa György városi tanácsos és Balla Anna kunszentmártoni birtokos szülők tizenkettedik gyermeke. Elemi iskoláit szülővárosában, a gimnáziumot és teológiát Egerben végezte. Bartakovics Béla érsek szentelte pappá 1869. július 25-én. Újmisés papként ő mondta az újonnan felépített alsó kápolnában a szentmisét 1869. október 31-én. Első kápláni állomása Harsány volt, majd 1872-ben Nagykállóba került. Főpásztora a Kállay család előterjesztésére még ugyanazon év december 27-én a Szabolcs megyei Napkor községbe küldte plébánosnak. Itt működött 15 esztendőn át, amikor szolgálatát 1888-tól szülőhelyén folytatta tovább.

A városi tanács hét pályázó közül május 27-én a következő sorrendben terjesztette fel a hármas jelölést:

1. Kovács Máttyás kunszentmártoni káplán 36 szavazattal, 2. Dósa József napkori lelkész 25 szavazattal és 3. Dobó Ferenc kunszentmártoni adminisztrátor 16 szavazattal, mire Samassa József egri érsek Dósa Józsefet nevezte ki Kunszentmárton plébánosává.¹

Az 1888. évi június 29-én, Szent Péter és Pál apostolfejedelmek ünnepén köszönt be, és jövő tevékenységének sarokpontjait első prédikációjában így jelölte meg: „Szülővárosom népét vallásosabbá és műveltebbé óhajtom tenni.” Ezt az ígéretét, – mint egykori hírneves tanítónk: Veress János mondja – „negyedszázados itteni működése alatt minden dicséretet felülmúló módon beváltotta, bár életét évtizedeken át minden igaz ok nélkül keserítették ellenségei. De ő igazának tudatában sohasem adta meg magát a megszóló, gyalázkodó férfi és nő árnak. Erős akaratú ember volt úgy felfelé, mint lefelé, s talán ez okozta, hogy nem részesült azon magasabb kegyekben, amelyet ezerszeresen kiérdemelt többszörös és maradandó működése által.”²

Hazaérkezése után azonnal munkához látott. A leporolódott és megkopott templombelsőt a hívek 8000 forintos adományából újrafestette, a szétfoszlott zászlókat és a gyöngyökkel díszített, selyemre hímzett ősi Mária-képeket felújította. Veress János írja fentebb idézett művében, hogy Mezey Nepomuk János kántor többször panaszolta: „Plébános úr, a pedálokat hiába nyomkodom, az oda szolgáló sípok nem adnak hangot az orgonából.” Dósa József azonnal gyűjtést kezdeményezett, és 1889-re Dangl Antal aradi műhelyében elkészült a templom méreteihez illő új orgona. Mezey János azonban ezt már nem érthette meg, 1888. december 8-án hirtelen meghalt, szolgálatát testvére, Mezey István folytatta.³

A belsejében megújított templom, valamint az új orgona megáldását és egyúttal az új lelkipásztor beiktatását Dankó Mihály prépost, hevesi főesperes, verpeleti plébános végezte nagy ünnepélyességgel 1889. szeptember 19-én. Dósa József szentbeszédében fejtette ki hosszú távú programját, és ekkor csillantotta meg nemcsak lelkének értékes gyöngyszemeit:

„Tetszett az imádnivaló isteni Gondviselésnek méltatlanságomra kegyesen tekinteni, s miután szent oltára szolgájává felkenetni segített, ezelőtt 20 évvel szülővárosomban, itt e most belsejében megújított templomban remegve mutattam be első szentmise-áldozatomat...

A Gondviselés keze most ide vezért visszafelé, ahol bölcsőm ringott, ahol az édes szülők tanítottak imádkozni, ahol tanulmányaim alapját megvettem, ahol ifjúkorom ábrándjaiban gyönyörködtem, ahol rokonaim és barátaim élnek: szülővárosom papja lettem. Óh, ennyi kegyelmet Uram, nem érdemeltem, azért édes Istenem, ha így szeretted eddig, ne vond meg tőlem segítő karjaidat, mert nem kevésbé érzem méltatlanságomat most, mint akkor, mikor szent hívásom küszöbén állottam... Leereszkedem semmiségem mélységébe, onnan kiáltok Hozzád, erősség Istene, tégy alkalmatossá pásztori hivatásom üdvös folytatására, adj erőt az erőtlennek, pásztorok pásztorai: Jézus, hogy leküzdhessem segedelmeddel az elém gördülő akadályokat! Hogy félelem és nem csekély aggodás fogja el szívemet *szent hívásom törvényes és ünnepélyes kezdetekor*: nem titkolom. Annyi buzgó és erényteljes férfiúnak, mint egy *Steinhauser, Trangos* és *Tóth Sándor* utódává lenni, nekem nem csekély feladat. Érzem is, hogy minden tehetségem és erőm összeszedése mellett is, nyomdokait Tisztelt Elődeimnek követhetni szilárd akaratot és elszánást feltételez részemről.

Gyakran elmélkedtem már csendes magányomba vonulva, hogy mily nagyok és fontosak a lelkipásztor kötelességei, viszonyban állván azokkal a hívekkel is. Most azonban ezekről szólni nem kívánok, hisz feltüntettem azokat már *beköszöntő beszédemben*, kibontván előtetek törekvéseim zászlóját, melyen a következő három iránymondat olvasható: *Isten dicsősége, a hívek lelki java és szülőföldem boldogsága*. Ezek az én vezércsillagaim ma is, ezek fogják vezetni gondolataimat, szavaimat és tetteimet ezután is. E három csillag egyike ma kiváló fényben ragyog előttünk, melynek világánál lelkem felmagasztosul, szívem teli van örömmel, egész valómat a hála és meglepődés érzése hatja át most, midőn e szép napon, templomunk belsejének születése napján, kerületi paptársaim, a városi előjáróság, az egyházvédnökség képviselői és híveim nagyszámú jelenlétében a magam és a ti nevetekben is elmondhatom a zsoltárossal: „Uram, szereztem a Te házad ékességét és a Te dicsőséged lakóhelyét”, midőn vallomást tehetek ég és föld előtt arról, hogy Kunszentmárton katolikus lakossága – s különösen ennek képviselő-testülete – felfogva

nemes hivatását, ismerve kötelességét Isten és saját lelki java iránt, dicséretes buzgósággal tette le áldozatát az Úr oltárára, megújítván templomunk: az Úr házának belsejét, ellátva egy remekművel: *az új orgonával*, hogy arany és márvány, az anyatermészet e drága kincsei a művészettel párosulva hirdessék itt az Isten dicsőségét és e város vallásos buzgóságát!...

Örvendjeteek tehát velem, kedves Híveim, ismét mondom: örvendjeteek, hogy ím láthatjátok buzgóságtok e szép gyümölcsét, a belsejében megújított szép templomot kegyelmes főpásztorunk, az egri érsek úr kiváló kegyelmességéből az ő megbízottja: a főtisztelendő hevesi főesperes és verpeléti prépost-plébános úr által, a kerületi esperes és papság közreműködésével újból megáldatni, az áthelyezett oltárokat ugyancsak a kegyes főpásztor ajándékából új oltárkövekkel elláttatni, és így a régi kőoltárokat is a szentmiseáldozat bemutatására a régi és most csak új pecsétekkel megerősített kövek elhelyezése által alkalmassá tétetni.

Örvendjeteek, kedves Híveim, hallván a most felszentelt orgona elbájoló szép hangját, melynek kíséretében fogjátok ezután szép énekszóval dicsérni az Urat, tudatában lévén annak, hogy aki szépen énekel, kétszeresen imádkozik. Óh, mert nincs is szebb és Isten előtt kedvesebb zene, mint a szép összhangzatos templomi ének, ha az szívből ered és az égbe irányoztatik!

Örvendjeteek, kedves atyámfiai, a mai szép ünnepnek, de hogy örömetek teljes legyen, fogadjátok meg, hogy a belsejében megújított templom tanítása számotokra az lesz, hogy ti is megújultok bensőtökben, eltávolítván a bűnnek minden szennyét, hogy ezután csak Istennek emeltek ott oltárt, amelyen szüntelen égni fog a szeretet tüze, az imádat tömjéne. Fogadjátok meg, hogy mátol fogva a hitnek nemcsak vallói, hanem cselekvői is lesztek, gyakorolván a felebaráti szeretet szent kötelmeit, az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit. Fogadjátok meg, hogy a mai naptól kezdve félretevén minden gyűlölséget és haragot, mindenkiben édes testvért láttok, és békességben, szeretetben fogtok élni.

Most pedig, e jelen ünnepélyes órában fogadjá forró hálámat a *nemes Város*, hogy engem hármaskijelölésében megtisztelt s így alkalmat nyújtott arra, hogy főpásztorom kegye e díszes plébániára kinevezett. Adja Isten, hogy az Úr nyájának e tekintélyes részét úgy legeltethessem az üdvösség mezején, hogy saját üdvöm megnyerése mellett örömteljesen mondhassam számadásom napján: „Ime, Menyeyi Atyám, kiket nekem adtál, egy sem veszett el közülük!”...

Végre, midőn itt e szent helyen, az Úr oltárának zsámolya körül kerületi paptársaimat, 80 éves édes jó anyámat, testvéreimet, rokonnaimat és jó barátaimat, részben messzünnen jöttöket látom beiktatásom ünnepén, nem találok szavakat, melyekkel szeretetüket méltóképpen megköszönhessem. Köszönöm jószágotokat, áldjon meg az Isten érte...!

Igen, ezt kérem én Istentől, ezért fogok imádkozni szüntelen, ezért sóhajtok most is a minden jók adójához, hogy áldjon meg benneteket az Atya, a Fiú és a Szentlélek Isten! Amen.”⁴

A zsindeletetős templomtorony az 1880-as években

Vörösréz toronysisak (1895)

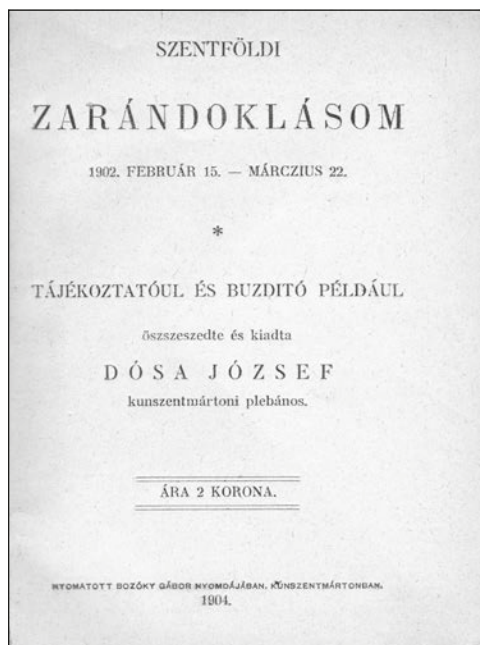
Annak ellenére, hogy a kunszentmártoni nép többsége gyakorolta a vallását, Dósa József két alkalommal: 1890-ben és 1896-ban is missiót szervezett, hogy a meghívott jezsuita atyák közreműködésével erősödjön a lakosok hitbuzgósága, a távolmaradó kisebbség pedig visszatérjen az „atyai házba”. Működésének emlékét leglátványosabban, szavak nélkül is: templomunk hirdeti. Az 1890-es években Jézus Szíve, Mária Szíve, Szent Péter és Szent Pál, Szent Ferenc és Szent Antal szobrával gazdagította az Isten házát, a külső homlokzatot pedig Szent István és Szent László király ábrázolása ékesíti azóta is. Az ő kezdeményezésére készült 1895-ben a hármastagolású, vörösrézzel borított, művészi értékű toronysisak, majd 1910-ben két mellékhajóval bővítette a templomot, ékesítve hat mellékoltárral, gyönyörűségeket színes ablakokkal és maradandó értékű belső kifestéssel. A kívül-belül megújult templomot

Szmrecsányi Lajos egri segédpüspök szentelte fel 1910. szeptember 25-én. Dósa József plébános büszke volt arra, hogy az egész környéken nincs olyan szép templom, mint Kunszentmártonban. Szerette kalauzolni az idegeneket, megmutatott, elmagyarázott mindent, de azt soha nem mondta, hogy a szép templom létrehozatalában neki oroszlánrésze van. Mindezek mellett sokat fáradozott, hogy az oktatás ügye megújuljon, iskolák létesüljenek, Mesterszálláson templom épüljön és község alakuljon.

Végtelen szerénység jellemezte. Akármit tett, akármit alkotott nagy fáradtsággal, azzal nem dicsekedett, amikor kész volt, félrevonult, a dicsékvést átengedte másoknak. Munkásságáért jutalmat nem várt soha, élete végéig megmaradt egyszerű fekete papnak, nem ékesítette derekát lila öv, nem volt semmi címe, rangja, csak egyszerűen: kunszentmártoni plébános, pedig a képviselő-testület két alkalommal: 1899-ben és 1911-ben is lépéseket tett apáti, vagy préposti kinevezése érdekében.⁵ A gyűlés is meretlen volt előtte. Aki őt kővel megdobta, kenyérrel dobta vissza. Aki őt szidta, annak megbocsájtott és imádkozott érte, mert haragudni nem tudott senkire.⁶ Szeretett utazni, tanulni, tapasztalatokat szerezni. Ezüstmiséjét 1894 őszén Máriacellben végezte, az

1900. szentév folyamán Rómába zárandokolt tíz hívével, 1902. február-márciusban pedig egy hónapot töltött a Szentföldön, az Úr Jézus szülőföldjén. Úti élményeit *Szentföldi zárandoklásom* című, rendkívül hangulatosan megírt könyvecskéjében bocsátotta közre. Már hajnali három órakor a betlehemi bazilika oltáránál végezte szentmiséjét, amelyről így emlékezik:

„Élénken állott előttem a betlehemi istállóban 1902 évvel ezelőtt történt világ-esemény, a cézári parancsra Názáretből Betlehembe zárandokolt Szűz Mária megszülte isteni gyermekét rongyos istállócskában, ahová menekülni kényszerült Szent Józseffel a téli éjszákán, melyből a világ váltságának napja hajnalodott ki, angyali karok éneklése és jámbor pásztorok hódolata közben. Mintha láttam volna mindezt végbemenni: a kisded Jézust édesanyja ölében, barmok közt pihenve, már akkor ezt hirdetve: „Békesség a földön a jóakarátú embereknek!” Az égi békének szent ihlete szállta meg lelkemet, ott a békesség fejedelmének születése helyén, s oly boldognak éreztem akkor magam, távol az én szülővárosom zűrzavaros légkörétől, ahol olyan régóta hiányzik az emberi boldogság egyik fő kelléke – a szent

békesség... Imádkoztam is az édes Jézushoz ama szent helyen, hogy szállja meg atyámfiainak lelkeit is azzal a békességgel, amelyet e világ nem adhat, s ami nélkül valódi boldogság el sem képzelhető. Vajha mielőbb foganatos lenne betlehemi imádságom!...”

A háromhajós templom (1910)

A templom szentélye

Jeruzsálemben pedig „itt a Golgota legmélyebb szent helyén szórtam szét azt a kunszentmártoni földet, amit magammal vittem, hogy ott vegyüljön el a Jézus vérével áztatott sziklás talajjal, és cserébe hoztam ugyanazon üvegedényben a Szentföld különböző helyein felszedegetett porból, amiből már eddig is sokan kértek, kaptak egy-egy csipetnyit, drága emlékül.”⁷

Könyvének előszavából: „Kiadom ez útleírásomat azért is, hogy valami jót tegyek vele, s azért ezennel felajánlom a netáni tiszta bevételt a felső temetőnkben pihenő szabadsághősök síremlékére. Aki tehát megvesz egyet-kettőt e füzetkéből, hozzájárult azon többször felújult, különösen boldogult Kiss Antal által emlegetett, de megint csak elaludt szép eszme megvalósításához, hogy áldozzon a hazafiság, a hazafiúi kegyelet oltárán is.”⁸

1913. június 29-én töltötte be plébánosságának 25. esztendejét. Fényes ünnepséget akartak rendezni tiszteletére, de nem engedte. Ne ünnepeljünk – mondta –, rossz idők járnak a magyarra. Elmaradtak az ünnepségek, és csak a hozzá közelállók üdvözölték a 25 éves jubileum alkalmával. Halála előtt három héttel elutazott régi szabolcsi híveit és kedves ismerőseit meglátogatni, tőlük mintegy elbúcsúzni. Mikor hazatért, rövid idő múlva, 1913. július 18-án életének 69., áldozó papságának 43. évében rövid szenvedés után, az Úr Jézus vigasztaló kegyelmeivel megerősítve visszaadta lelkét Teremtőjének.

Ezrek kísérték utolsó útjára. A temetési szertartást július 20-án, vasárnap délután 5 órakor dr. Uhlár István pápai prelátus, szentesi plébános végezte nagy papi segédlettel. Meltán rezegtette meg a lelkek húrjait a búcsúztató papszónok, Bene Mihály mesterszállási helyi káplán, amikor mondotta: „Óh, abba a kehelybe, melyet 25 év alatt misézés közben az Istennek felmutatott, gyakran belepergett bánatos szemének sósízű könnye, és úgy itta sóhajtság közt a keserűség kelyhét, szívében titkon felzokogva: Én nemzetem, – szülőföldem! – te elened mit vétettem? A fájdalom töviskoronájától elborítva élt ő sok ideig a saját lelki gyermekei, hívei között, és akik e töviskoszorút homlokára tették, az ő bántalmazói, ha a dermesztően komoly pillanatban lelkiismeretük mélységébe leszállnak és szigorú bíraskodással kérdezik maguktól: Miért bántottam őt, – a földit, – a testvért, – a lelkiatyát? Feleletül csak azt merik suttni: Sokszor talán csak azért, mert földink, mert lelkiatyánk volt, akit mindenkinek bántódás nélkül lehet bántalmazni!”

Dósa József plébános szobra és síremléke az alsó temetőben

Mezey István kántor saját szerzeményű énekével búcsúzott:

Magasztos pálya ért véget
E gyász ravatalnál,
Amely körül ezernyi nép
Könnyes szemekkel áll.
Meghalt a Pásztor. Kezéből
Kihullt a szent kereszt,
Szíve kihűlt, s hívó lelke
Egy szebb életre kelt...

Jó öreg Pásztorunk!
Emlékedet megőrizzük
S feledni nem fogunk!
Sírodon virágot nevel
A hű emlékezet.
Végszavunk a válás percén:
Isten legyen veled!

Az egyházi főhatóság Csetkovics Miklós káplánt bízta meg a plébánia vezetésével, annak betöltéséig. Feladatát jól végezte, s jegyzőkönyvileg örökítették meg érdemeit.⁹

Dósa József plébános arcvonásait, derűs tekintetét az alsó temetői síremléke magaslatán elhelyezett szobor örökíti meg, melyet unokaöccse, Turcsányi Antal hatvani állatorvos állíttatott hálából 1949-ben. Juhász András hatvani szobrász fénykép alapján készült élethű alkotását dr. Kiss Péter prépost plébános áldotta meg.

Halála századik évfordulója alkalmával a kunszentmártoni hívek 2013. november 2-án, halottak napján Kövesdy Zsolt plébános vezetésével imádságos lélekkel emlékeztek Dósa Józsefre, a város tizenkilencedik lelkipásztorára, és égő gyertyákkal díszített sírjánál elhelyezték a kegyelet koszorúját és az emlékezés virágait.

---

1 Dósa-Szabó 1936. 149. – Koncz 1892. 66.

2 Veress 1927. 17.

3 A gyors változásokat jól érzékeltette a „Kunszentmárton és Vidéke” című helyi lap 1888-ban hangoztatott jelszava: „Új pap, új orgona, új kántor.”

4 Józsa 2009. 290-291. A plébánia irattára őrzi Dósa József fontosabb szentbeszédeinek, naplójegyzeteinek pontos szövegét, Egerbe küldött jelentéseinek, elszámolásainak másodpéldányát. Iratkezelése, adminisztrációs munkája példamutató volt.

5 Kunszentmárton és vidéke, 1899. december 24. –Kunszentmártoni Ujság, 1911. december 10.

6 Kunszentmártoni Ujság, 1913. július 20.

7 Dósa 1904. 118., 73.

8 Dósa 1904. 5. Egy évszázadnak kellett eltelnie ahhoz, hogy a nemes eszme valóra váljon. Dr. Szabó János szorgalmazása és kitartó fáradozása eredményeként 2000. június 9-én avatták fel ünnepélyes keretek között azt a márványtáblát, amely a felső kápolna oldalfalán méltó emléket állít a temető jeltelen sírjaiban nyugvó 1848-49-es szabadsághős honvédeknek.

9 Dósa-Szabó 1936. 150.

TIMON ZSIGMOND apát-plébános (1914–1942)

Kunszentmárton község képviselő-testülete 1913. október 13-án tartott gyűlésében névszerinti szavazással határozta el, hogy első helyen 26 szavazattal Timon Zsigmond felnemeti esperes-plébánost, 2. helyen 12 szavazattal Bene Mihály mesterszállási helyi káplánt, 3. helyen 3 szavazattal Véber János gyöngyösi hitoktatót jelöli a lelkészi javadalomra. Szmrecsányi Lajos egri érsek, mint a december 9-i gyűlés jegyzőkönyvéből kitűnik, Timon Zsigmond esperest nevezte ki plébánosnak.¹

Timon Zsigmond 1873. május 15-én született a Borsod megyei Szilvásváradon. Gimnáziumi és teológiai tanulmányait Egerben végezte, 1896. június 28-án szentelték pappá. Első állomáshelye Maklár volt. Samassa József érsek 1899. január 7-én Kunszentmártonba rendelte káplánnak. 1901. április 5-től ugyanaz év október 31-ig Miskolcon működött, mint hitoktató. Ezután Egerbe került segédlelkésznek, 1904. augusztus 15-től Felnemet község plébánosa. Főpásztora 1911. június 27-én az egri egyházkerület rendszertintje esperesévé és tanfelügyelővé nevezte ki. A kunszentmártoni plébániát 1914. január 6-án, vízkereszt ünnepén foglalta el. Déli 12 órakor érkezett meg a szolnoki vonattal. Az állomáson az előjáróság és a képviselő-testület nevében Fazekas András főjegyző fogadta és üdvözölte. Innen, hosszú kocsisorban a hívek ezrei közt a templomba vonultak, melynek ajtajánál Csetkovics Miklós, volt adminisztrátor köszöntötte. Az új plébános a templomban rövid ima után beszédet intézett a néphez. Ezt követően a községházán Gergulics Pál főbírónál tett tisztelegő látogatást. Itt az iskolás gyermekek nevében Bozóky Ilonka mondott talpraesett beszédet. Timon esperes meghatva mondott köszönetet a kedves szavakért. Igérte, hogy hű fia lesz Kunszentmártonnak, s a népért, a néppel akar dolgozni egész életében. 1 órakor a kegyuraság 80 terítékes ebédet adott a Körös Szállóban az új lelkipásztor tiszteletére.²

Magasztos hivatalába 1914. február 20-án vasárnap délelőtt iktatta be Hámán András tb. kanonok, hevesi főesperes, maklári apát-plébános egykori káplánját, Timon Zsigmond kinevezett kunszentmártoni plébánost. A nép már kora reggel ellepte az utcákat. Amikor megszólalt a nagyharang, közel hatezer ember tolongott a piactéren. A harangszóra mindenki iparkodott a templomba, hogy helyet biztosítson magának. Az előjáróság, a képviselő-testület teljes számban a községházáról vonult át. Ott volt a járásbíróság, adóhivatal, tűzoltó testület, ipartestület, tantestület és a Katolikus Kör. Pontban 10 órakor vonult a papság az oltárhoz, többek között: dr. Dunay Alajos tb. kanonok, békésszentandrás plébános,

a helybeli születésű ifj. Dósa József nyugalmazott sályi plébános, Bene Mihály mesterszállási lelkész, Fábrý Béla maklári káplán, Csetkovics Miklós és Kocsis Sándor, a két kunszentmártoni káplán. Hámán András főesperes először kegyeletos szavakkal emlékezett meg régi teológiai évfolyamtársáról, az elmúlt évben elhunyt Dósa József plébánosról. Felolvastatta az egri érsek által küldött kinevezési okmányt, majd az új plébánoshoz és a hívek nagy számban megjelent közösségéhez tartalmas beszédet intézett. Veretes gondolataiból néhány részlet: „A beiktatás kitüntető főpásztori megbízatását a legnagyobb örömmel fogadtam és teljesítem. Örömmel először, mert bizton tudom, hogy Timon Zsigmond személyében a plébánia egy szellemi tehetségekben gazdag, tudományos készségben előkelő, szívben nemes, papi buzgóságban kitűnő plébánost, becsületességben a versenyt bárkivel szemben megálló polgárt nyer Kunszentmárton városra. Örömmel másodszor, mert papi pályáját oldalamon kezdte meg... Sohasem feledek azt az ő papi egyéniségét a legjobban jellemző tanulékonyágát, mellyel mellettem az Úr ügyét szolgálta...” A hitvallást és hűségesküt követően a főesperes átadta a templom kulcsait, az evangéliumos könyvet és a szertartáskönyvet. Beszédét a következő szavakkal zárta:

„Kedves Testvérem, az Úrban! Miután úgy a hitvallást, mint a megkívánt kétféle esküt letetted, most már Érsek Urunk megbízásából az általa adott felhatalmazással, szép tisztedbe, lelkipásztori közhasznú hivatalodba, a kunszentmártoni plébániai javadalom birtokába, annak mind lelki, mind anyagi jogaiba ezennel ünnepélyesen beiktatlak, az Atya, Fiú és Szentlélek Isten nevében. Ámen. Ennek jeléül a teljes Szentháromság egy Isten nevében ezennel átadom neked a templom kulcsait. Vedd át e kulcsokat alázatos szívvel, és úgy tekintsd azokat, mint a lelki hatalom és jog jelvényét, melyet e templom, mint jegyesed és a hívek, mint lelki gyermekeid fölött bírsz, azért, hogy e templomban az isteni tiszteletet Isten dicsőségére és kunszentmártoni híveid lelki javára intézd. Vigyázz és soha ne engedd, hogy az Isten háza latrok barlangjává tétessék. Légy buzgó és serény az imádságban és szent hitünk minden ténykedéseiben, hogy híveid épüljenek rajtad. Ti pedig, hívek, örömmel és buzgón gyűljetek lelki atyátok köré, foglaljátok össze az ő imádságával buzgó fohászaikat, hogy az Úr örömet lakjék közöttetek és örömet árássa rátok szent áldásait... Az Atya, Fiú és Szentlélek nevében átadom neked az evangéliumos könyvet, hogy abból és aszerint hirdesd az örök élet ígét. Tanítsd, hirdesd azt, és pedig nemcsak itt a templomban, hanem az iskolában is, sőt úton-útfélen, ahol szükségét látod és alkalmad nyílik. Intsd, fedd, dorgáld azokat, kik rászolgáltatnak, de mindig szelídséggel és türelemmel. Tanítsd a tudatlanokat szóval, tanítsd híveidet példákkal is. Adj jótanácsot a kételkedőknek, vigasztald a keseredetteket. Légy gyámola az elhagyottaknak, segítője a szegényeknek, pártfogója az özvegyeknek, atyja az árváknak és ügyefogyottaknak.

Kedves Testvérem az Úrban! Engedd meg és vedd szívesen, hogy mint immáron törvényesen beiktatott plébánosát, lelkipásztorát

Kunszentmárton városának, én üdvözöljelek elsőnek, és szívem mély áhítatával kívánjam, hogy akinek nevében, vagyis az Atya, Fiú és Szentlélek egy Istennek nevében beiktattalak, az kísérje áldásaival mindenkor lépteidet. Ti pedig, kunszentmártoni katolikus keresztény hívek, hallgassátok lelkipásztorok szavait mindenkor figyelemmel, és tartsátok is meg életetek folyamán. Tiszteljétek őt, mint Isten felkentjét, engedelmeskedjétek neki, mint Isten követének, szeressétek, mint atyákat. Ha így tesztek, Isten előtt kedves, rátok nézve pedig üdvösséges lesz a szent frigy, mely a mai napon plébánostok és köztetek köttetett. Amen.”³

Az új lelkipásztor munkás hétköznapijai az egész ország és Kunszentmárton számára tragikus kimenetelű, óriási anyagi és emberáldozatot követelő, négy évig tartó világháború eseményeibe torkolltak. A helyi Vöröskereszt Egyesület irányítása mellett már 1915-ben hadi kórház nyílt a nagyiskola emeletes épületében, melynek irányítását Timon Zsigmond esperes-plébánosra bízta. Eleinte még harminc sebesült katonát ápoltak, de a következő évben az ágyak számát 120-ra, majd 150-re kellett emelni. A jelentések szerint az 1915-16. évek folyamán 427 sebesült katonát gyógykezelték. A kisegítő kórház a környék 80.000 lakosának háborús sérülést szenvedett hozzátartozóit fogadta be. Karácsonykor a beteg katonákat megajándékozták. A Vöröskereszt helyi vezetősége – élén Timon Zsigmond elnökkel – a legkörülményesebb, a katonai parancsnokságok előtt is elismert áldozatos munkát végzett a kórház érdekében. Gazdasági téren, valamint az orvosok, az ápoló személyzet és a betegek körében igazi katonai rend és fegyelem uralkodott. Az országos szinten is elismert gyógyintézmény vezetője, Timon Zsigmond esperes-plébános, mint a helybeli Vöröskereszt Egyesület elnöke és kórházának igazgatója, a katonai egészségügy körül a háború alatt szerzett érdemei elismerésül 1916-ban megkapta a Vöröskereszt II. osztályú hadiékítményes díszjelvényét.⁴

Az egyházköztséget a legnagyobb anyagi károsodás akkor érte, amikor országos intézkedés nyomán a templom három legnagyobb harangját 1916-ban lefoglalták, hogy ágyút öntsenek belőle. A hívek közössége november 1-jén gyászünnepség keretében sírva búcsúzott az ősi harangoktól. 1917-ben ugyancsak hadi célokra elrekvirálták az 1895-ben készült remekművű, 23 méter magas vörösréz toronysisakot. Timon Zsigmond plébános hathatós közbenjárásának köszönhető – aki saját fényképező gépével lefotografálta s a fényképfelvételt folyamodványához mellékelte –, hogy az egyházi főhatóság ajánlására mentesítették és nem szerelték le ezt a művészi értékű, gyönyörű alkotást.⁵

A nehéz idők egyik örömteli eseménye volt, hogy – talán utolsó ténykedései egyikeként – IV. Károly király, az egri érsek felterjesztése nyomán, Timon Zsigmond kunszentmártoni esperes-plébánosnak 1918. március 22-én az ákosmonostori apátság címét adományozta. Az apáti benedikálás június 19-én történt Egerben. Kunszentmárton előjárósága, mint kegyuraság a legértékesebb apáti jelvényeket (a gazdagon hímzett infulát, kesztyűt, tunicellát, ötvösművészeti értékű pásztorbotot) vásárolta meg Budapesten. Timon Zsigmond június 29-én, Szent Péter és Pál ünnepén mutatta be első főpapi szentmiséjét. Már az előző

A harangok búcsúztatása (1916)

„A ma megtartott apátszentelésről szeretetteljes
üdvözlét küldi a tekintetes Elöljáróságnak
Eger, 1918. június 19-én Timon Zsigmond
apátplébános”

napon tölgyfagallyakkal díszítették a templom falait, s a plébániától a templom ajtajáig feherruhás lányok álltak sorfalat az út mentén. A tágas templomtérben sokaság tolongott, mikor a plébános teljes apáti díszben, nagy segédlettel vonult az Úr háza felé. Virágot hintettek útjába, míg a templomba ért. Az ajtóhoz érve felzúgott az orgona. Az új apát a térdeplőn imádkozott, majd szentbeszédében arra kérte híveit, hogy a jó ügy érdekében értesék meg és méltányolják működését.⁶ A következő megtsiszteltetés 1927-ben érte: Szmracsányi Lajos érsek konzultorrá (egyházi tanácsossá) nevezte ki.

Az első világháborút követő forradalmak újabb megpróbáltatásokat zúdítottak az egyházra. Timon apátplébános a helyi vezető tényezőkkel karöltve harcolt a hitbuzgalmi intézmények érdekében. A proletárdiktatúra idején, 1919. április 27-én, amikor ünnepi misét celebrált, fegyveresek rontottak be a sekrestyéből az oltár elé, felszólították, hogy azonnal hagyja

abba a misét és menjen velük. Higgadtan válaszolt, hogy a misét nem lehet félbeszakítani, azt be kell fejezni. Kis ideig vártak, majd hangosan bekiabáltak, hogy ne húzza az időt, menjen velük. Az oltártól elvezették és 11 társával több helyi ismert személyiséggel együtt az éjszakai vonattal Szolnokra szállították. Dr. Neuberger Rezső, az izraelita hitfelekezet egyik helyi vezetője nyilatkozta később, hogy amikor éjszaka kilopódzott a vasútállomásra, hogy édesapjától elbúcsúzzon, akit szintén túszként hurcoltak el, találkozott Timon apát úrral. Ő így vigasztalta: „Fiam, az Isten vigyáz reánk és haza segít édes atyáddal együtt.” Neuberger 1929-ben emlékezett az eseményre: „Az Isten méltó szolgája szájába adott szó tetté lett Isten kegyelméből. Ezt a nagy csapások között is az Istenben való biztos reményt, Isten jóságában, segítségében való határozott hitet soha el nem tudtam feledni, életemen végig fog kísérni, szívem elrejtett erősségeért itt rovom le hálámat, úgy érzem, ezzel sokat nyertem. Édes atyámtól az Isten szeretetét tanultam, míg Timon Zsigmond apát urunktól a csüggedésben, a bajban az Istentől való segítség reményét nyertem.”⁷ A kunszentmártoni túsok a szolnoki törvényszék fogházában töltöttek huzamos időt a vármegye vezetőivel együtt. Timon Zsigmondnak sok testi bántalmazást és lelki gyötrelmet kellett a maga igazáért és nemzete féltéséért kiállnia. Szolnok lövetése után Budapestre hurcolták, ahonnan életveszélyes megpróbáltatás elviseltével csak 1919. június 20-án térhetett vissza hívei közé, de megpróbáltatásai még nem értek véget. A hívek elhatározták, hogy nem engedik többé elhurcolni. Papp Antal ízikcsutka-kévék közé rejtve szekéren vitte ki az apát urat a vekerai határba, ahol egy távoleső nádfedeles tanya padlásán helyezték el. Balla János édesapja naponta lóháton vitte neki az ebédet.⁸

Az 1920-as évektől csendben, hittel, bizalommal, buzgósággal, fáradhatatlanul végezte a háborús események lelki és anyagi romjainak eltakarítását. „A veszített háború szörnyűségei után – írja a Hősök Albuma című, 1929-ben megjelent kiadványban – maga az ország is megcsonkítva, kirabolva maradt a nemzetek országútján, mint a példabeszédbeli jerikói utas, de sajnos, szegény hazánkunk nem találta meg irgalmas szamaritánusa, ki sorsán segítene... Kunszentmárton maga félezer hős katonájának halálát siratja. Szerető férjek, gyengéd hitvesek, családjukért küzdő apák, szüleik által féltett fiúk, szerelmes vőlegények, kedves fivérek és rokonok voltak ők, kik harcba mentek a győzedelmes visszatérés gondolatával, de ott maradtak a halál mezején, csak lelkük szállt vissza az elhagyott boldog otthon felé. Ó, mily tengernyi volt az árván maradottak fájdalma! Vajon tudhat-e még a szív annyi csapás, annyi bánat után újabb örömeket várni és remélni?...”⁹

Tevékeny és készséges káplánjai segítségével megszervezte a jótékony Katolikus Nőegyletet, amely minden karitás feladatát elvállalt. Megalakította a felnőtt leányok Mária Kongregációját, az elemi és polgári iskolákban a Szívgyárdát, az iskolások Jézus szent Gyermeksége társulatát, a hívek Missió-társulatát, újjászervezte a Szent Ferenc III. rendjét, a Jézus és Mária szent Szíve társulatokat. 1924-től megindította a havonként megjelenő *Kunszentmártoni Katolikus Tudósító* című lapot. 1926-ban, majd 1936-ban jezsuita, illetve ferences atyák közreműködésével 8 napos missiót rendezett. Kulturális téren mindig élen járt. A polgári fiú- és leányiskola iskolaszéki elnökévé választották. Iskolán kívüli népoktatásaival, előadásaival, amelyek a Katolikus Körben és az iskolákban, egyesületi székházakban hangzottak el, majd az 1932. évben megkezdett és az Iparoskör színháztermében

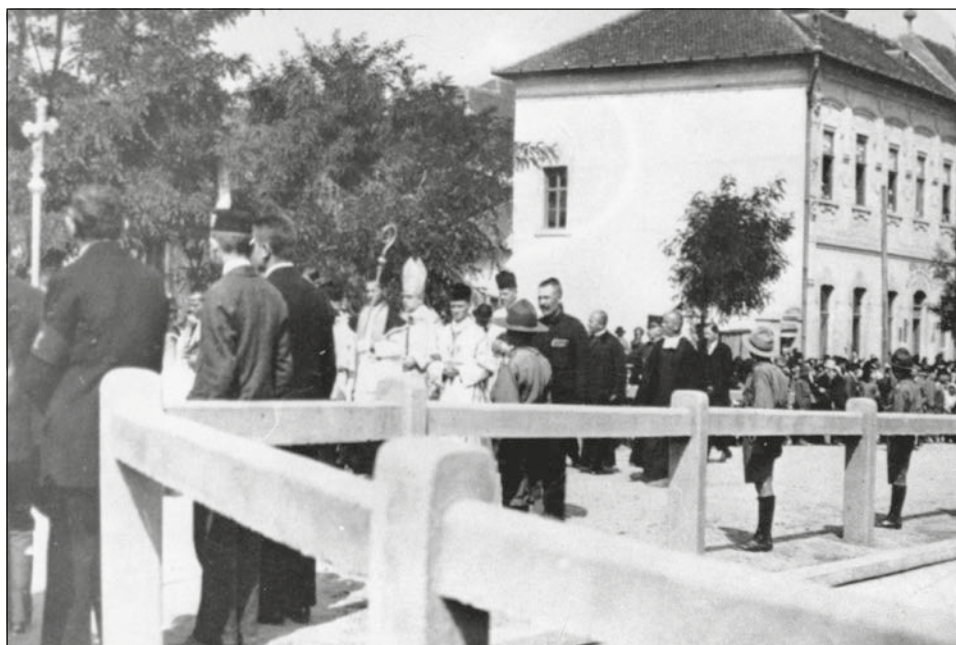
Kriston Endre püspök bérmál 1925. ápr. 29-én.
A szertartáskönyvet Timon apát, a pástorbót Kiss Péter tartja

megrendezett katolikus matinéival a magasabb rendű nemzetnevelés új irányzatait szabta meg. Miután minden lépését és munkáját hívei lelki, hitbeli, erkölcsi, szellemi és anyagi megjavításának szándéka vezette, érthető, hogy társadalmi, felekezeti és osztálykülönbség nélkül megcsillant személyiségén az osztatlan tisztelet, nagyrabecsülés és szeretet fényessége.¹⁰

Az elkövetkező évtizedek bővelkedtek ünnepi alkalmakban is. A *Kunszentmártoni Híradó* 1921. július 3-i száma részletes ismertetést közöl Timon Zsigmond ezüstmiséjéről, pappá szentelésének 25. évfordulójáról. A jubiláló apát-plébános 85 éves édesanyja is itt volt Kunszentmártonban, hogy résztvegyen fia hálaadásán.

Az 1923. év április 8-a felejthetetlen örömnapként szerepel a templom történetében. Timon Zsigmond ekkor szentelte fel a Péter, Márton és Mária nevű három új harangot. A komoly zenei tudással rendelkező apát úr – aki maga is kitűnő zongorista volt – komponálta meg az újonnan öntött harangok csodálatos összhangját. Az ő nagyszerű ízlésének köszönhető a kunszentmártoni harangok mesze földön híres együttzengése, dallamos muzsikája. A háborús csapások után megengedte neki a Gondviselés, hogy az 1920-as és 30-as években a templom és a temetői kápolnák használatára összesen hét harangot szenteljen Isten dicsőségének hirdetésére és a fáradt lelkek felüdítésére.

1925. szeptember 12-én a vasbeton elemekből készült új közúti hidat, 1929. november 17-én a művészi értékű hősök szobrát, 1936-ban a templom előtt felállított országházslót áldotta meg. A kunszentmártoni előjáróság és a helyi sajtó soha nem feledkezett meg az apát-plébános kerek számú évfordulóiról sem. A község

Hídszentelés 1925. szeptember 12-én

képviselő-testülete 1929. szeptember 9-én rendkívüli közgyűlés keretében emlékezett Timon Zsigmond 25 éves plébánosi működésére, vagyis arra, hogy 1904-ben kapott Felnémet községbe plébánosi kinevezést. (Ez a jubileum tehát még nem a kunszentmártoni működésre vonatkozott.) Az elhangzott köszöntésekre az ünnepelt főpap az alábbiakban válaszolt, hitet téve Kunszentmártonhoz való ragaszkodó szeretetéről: „Lelkem mélyéig meghatva mondok köszönetet a mélyen tisztelt Közgyűlésnek a szíves és meleg hangú üdvözlésére, melyben engem 25 éves plébánosi működésem évfordulója alkalmából kitüntetni szíves volt... Az itt eltöltött évek, melyek alatt a sok szomorúság között öröm is akadt, egybeforrasztották szívemet, lelkemet e községgel. Kunszentmárton búzája, kenyere elsőrangú a hazában, ártézi kútjaiból tiszta, egészséges, gyógyító hatású vizek csorognak. Kenyér is, víz is, a megélhetés fő szimbólumai a legkedvesebb otthonná teszik ezt a községet nemcsak a helybeli származásúakra, hanem kíváncsiság és kedvesség azoknak is, akiket hivataluk, sorsuk idevet, s akik itt örömmel gyökereznek be holtig való itt élésre. Annál inkább áll ez a lelkipásztorra nézve, aki az említettek mellett még jó híveket, szerető szíveket, hű lelkeket és derék polgártársakat is talál a községben. Ezért szeretem én ezt a községet, és nem is vágyom innen sehová, itt kívánom e szeretett községben fejemet örök pihenőre hajtani és a kun rögök alatt nyugodni... Isten bőséges áldását kívánom az igen tisztelt képviselő-testületre, az egyházzéldnökségre, az egész községre s annak – kivétel nélkül – minden egyes lakójára, kikkel mint eddig, úgy ezután is békében, szeretetben és egyetértésben akarok élni mindvégig. Engedje Isten!”¹¹

„Jubiláló apátplébánosunk” címmel a *Kunszentmártoni Híradó* 1934. január 7-i száma a kunszentmártoni pásztorkodásának huszadik évfordulóját ünneplő Timon Zsigmond plébánost vezércikkben köszöntötte. „Szinte véletlenül fedeztük fel az évfordulót – írja a lap –, mert a jubiláns főpap maga nem ezzel, hanem a téli szegényakció megszervezésével foglalkozik, tervez, dolgozik, és talán e sorok megjelenéséig nem is tudja a maga jubileumát.”

Kunszentmártoni működésének negyedszázados évfordulójáról az előjáróság, mint magisztrátus, 1939. január 6-án bensőséges ünnepség keretében emlékezett meg. Vízkereszt napján Timon Zsigmond apát fényes segédlettel hálaadó szentmisét celebrált, melynek keretében Nagy Gábor káplán méltatta a jubiláló plébános lelkipásztori tevékenységét. A 11 órára összehívott díszközgyűlést Kiss Kálmán főbíró nyitotta meg és üdvözölte a nagy számban megjelent vendégeket. A fenyőgallyakkal, pápai és magyar nemzeti zászlókkal feldíszített tanácsterembe lépő apátplébánost a képviselő-testület kitörő lelkesedéssel és éljenzéssel fogadta. Dr. Mezey Lajos országgyűlési képviselő tartott mély gondolatokban gazdag beszédet. Ezután Vizer József főesperes, tiszapüspöki apát-plébános kért szót, aki köszöntőjében utalt papi

munkájának méltatása mellett Timon Zsigmond művészi és zenei képességeire, valamint költői tehetségére. A helyben megjelenő *Katolikus Tudósító* hét nagyon szép versét közölte már le, de talán legszebb költeménye az, amelyik éppen a gyönyörű kunszentmártoni templom védőszentjéről: Szent Márton püspökről szól. A gyengélkedő Timon Zsigmond elnézést kért, hogy hosszasan nem válaszolhat a két nagy beszédre. Végezetül a főjegyző hivatali helyiségében fogadta a tisztelegő küldöttségek vezetőit. Az ünnepség méreteire jellemző, hogy összesen 36 egyesület, hivatali és társadalmi szervezet, valamint hitbuzgalmi csoport fejezte ki jókívánságait. A katolikus hívek közössége pedig egy értékes, barokk stílusban készült arany-kehellyel ajándékozta meg a 25 éves plébánosi jubileumát ünneplő Timon apát urat.¹²

A köztisztelőben álló lelkipásztort minden évben, május 2-án, Zsigmond-napon sokan felkeresték szerencse-kívánataikkal. Ő azonban el akarta kerülni az ünnepséget. 1927. május 1-jén az alábbi közlemény jelent meg a *Kunszentmártoni Híradó*-ban: „Tisztelettel értesítem kedves barátaimat és ismerőseimet, hogy

tekintettel a nehéz és komoly időkre, névnapot nem fogok tartani, hanem az erre szánt összeget most is, meg ha Isten éltet, a jövő években is a helybeli Katolikus Nőegylet elnökségéhez fogom juttatni névnap-megváltás címén a szegények részére. Timon Zsigmond apát-plébános.” A Nőegylet köszönetét fejezte ki a természetbeni és pénzadományért, melyet a legrászorulóbb szegény családokhoz juttattak el.¹³

A kármeliták fogadása 1940. június 22-én

Az apát úr huszonnyolc évig tartó plébánosi működésének kiemelkedő eseménye volt a kármelita rend kunszentmártoni letelepedése 1940-ben. Ekkor már sokat betegeskedett. Az újonnan megépült kármelita rendház és kápolna felszentelésére 1941. november 8-án Kunszentmártonba érkező Hász István tábori püspök fogadására hatalmas néptömeg gyűlt össze a nagytemplom előtt. A nagybeteg apát-plébános, aki már járni sem tudott, lila főpapi gallérba öltözötten ült a kórus alatt. Megtört teste egészen elveszett az alacsony karosszékekben. A daliás megjelenésű tábori püspök nagy szeretettel hajolt le hozzá és ölelte magához.

1942. augusztus 16-án, vasárnap szomorú harangzúgás adta tudtul Kunszentmárton 11.500 katolikusának, hogy Timon Zsigmond ákosmonostori címzetes apát, konzultor-plébános hosszas betegeskedés után 69 éves korában csendesen elszenderült. Hosszú, küzdelmes élet után, két világháború között érkezett a Mindenség Urától a „behívó” az örök élet pihenőjére. Már a reggeli órákban fekete lobogók hirdették az egész község nagy gyászát. Augusztus 18-án, kedden helyezték el koporsóját a templom boltívei alatt a katafalk magaslatán. 9 órakor fényes papi segédlettel dr. Kele István pápai prelátus, főesperes, jászberényi

apát-plébános kezdte meg a gyászmise celebrálását, miközben egyszerre hat pap indult a mellékoltárokhöz, hogy csendes misét mondjanak. Egyidőben hét oltártól szállt a Mennyei Atyához a gyászmisek könyörgése a felejtethetetlen apát úr lelkiüdvéért. Dr. Bóthy Lajos kerületi esperes, törökszentmiklósi plébános szentbeszédében búcsúztatta az elhunytat. A mély lélekből fakadó búcsúszavak nyomán, a hatóságok és a hívek által zsúfolásig megtelt templomban alig maradt szem szárazon, amikor a nagynevű szónok mint Papnak s mint Embernek utolsó Istenhozzádot mondott. A temetési szertartás komor, szívbemarkoló énekeit az egyházi kar, a gyászénekeket a KTE (Kunszentmártoni Torna Egylet) dalárda csi-szolt kidolgozásban, Varga Ernő vezényletével adta elő. A gyászkocsit több ezernyi hívő imádkozva és énekelve kísérte a felső temetőbe. A Libera után dr. Mezey Lajos országgyűlési képviselő a kegyuraság és a község nevében búcsúzott Krisztus és a magyar Haza hűséges szolgájától.¹⁴ Timon Zsigmond apát-plébános teste, kívánságának megfelelően kun földben nyugszik, néhány méternyire a felső kápolna szentélyétől. Életműve részévé vált annak a szellemi örökségnek, amelyet kunszentmártoni lelkületnek szoktunk nevezni.

1 Dósa-Szabó 1936. 150.

2 Kunszentmártoni Ujság, 1914. január 11. – Egri Egyházmegyei Közlöny, 1914. január 16. 24.

3 Kunszentmártoni Ujság, 1914. március 1.

4 Kunszentmártoni Ujság, 1915. március 14. – Egri Egyházmegyei Közlöny, 1916. május 16. 80., 1917. június 16. 96.

5 Józsa 1999. 214-216. – Dósa-Szabó 1936. 223. Timon Zsigmond egyik levelében keserűen jegyzi meg: „Ézért még annyit sem mondott nekem senki, hogy köszönöm.” Plébániai irattár, Kunszentmárton.

6 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1918. április 16. 82. Az első apáti szentmiséről Rákóczy István káplán közölt szemléletes tudósítást az Egri Egyházmegyei Közlöny 1918. augusztus 16-i számában (140. lap). Az apáti jelvények használatát a római szentszék 1929. augusztus 23-án hozott határozatában szabályozta. Eszerint az apostoli szentszék az összes magyarországi címzetes apátoktól és prépostoktól megvonta a főpapi mellkereszt és gyűrű mindennapi viseletének kiváltságát, s ezek használatát ritka ünnepi apátsüveges istentiszteleteken engedi meg. Továbbá megszünteti az apáti és préposti miséken a püspökpálca (pásztorbot) használatát. Az új előírás szerint a főpapi szentmiséket kevesebb fénnel és egyszerűbb szertartással kell végezni. Az említett korlátozásokkal szemben azonban a római szentszék az összes magyar címzetes apátnak és prépostnak rangjelzésül a piros gombos és piros szegélyes reverenda viselésének jogát adományozta. Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1930. március hó. 8. lap.

7 Balla János írásbeli közlése „Timon apát úr Vekerén” címmel. – Dr. Neuberger Rezső: „Abban a korban” kezdetű visszaemlékezése a Kunszentmárton és Vidéke c helyi lap 1929. december 22-i számában.

8 Nagykun városok 1920-1930. Karcag, 1930. 124-125. – Balla János közlése. Az óvintézkedés nem volt alaptalan, mert a vörösök több helyen a plébánián lőtték agyon a papokat, mint például Szentesen és Jászkarajenőn, ahol a plébánost és a káplánt is kivégezték.

9 Timon Zsigmond: Magyar mementő. In: Kunszentmártoni Hősök Albuma. 1929. 17-18.

10 Kunszentmártoni Híradó, 1934. január 7.

11 „A város méltóan ünnepelte főpapunkat.” A Kunszentmártoni Híradó 1929. szeptember 29-i számának vezércikke.

12 Kunszentmártoni Híradó, 1939. január 8. – Egri Egyházmegyei Közlöny, 1939. január 15. 12.

13 Kunszentmártoni Híradó, 1927. május 8.

14 Kunszentmártoni Híradó, 1942. augusztus 22., augusztus 29. – Egri Egyházmegyei Közlöny, 1942. szeptember 15. 63. lap.

SZABÓ ELEK esperes, plébános (1943–1945)

Kunszentmárton nagyközség elöljárósága, mint egyházfenntartó kegyuraság, élve az ősi jászkun kiváltságokból eredő plébánosválasztó jogával, Timon Zsigmond apát halála után, a gyásznapok elteltével hamarosan közzétette a plébánosi állásra történő pályázati felhívást, majd a jelentkezések után összeállította és bemutatás végett Egerbe küldte a hármas prezentát, vagyis annak a három jelöltnek a nevét, akik a választáson számításba jöhetnek. A kegyuraság helyzetét kétségtelenül megnehezítette az a körülmény, hogy az első jelöltek személyében két olyan helybeli születésű, azonos életkorú, hasonlóan jó adottságokkal és képességekkel, teljesen egyforma egyházi ranggal és beosztással rendelkező lelkipásztor közül kellett választani, mint Szabó Elek kerületi esperes és tanfelügyelő, besenyőtelki plébános és dr. Kiss Péter kerületi esperes és tanfelügyelő, aki a Szabolcs megyei Polgár nagyközség plébánosa volt. A kétfordulós választás, amelyen a harmadik jelölt már teljesen háttérbe szorult, Szabó Elek számára hozott sikert, ennek értelmében, majd az egri érseki főhatóság kinevező okmányának erejével ő nyerte el a kunszentmártoni plébánosi tisztséget. Kriston Endre püspök mint káptalani helynök 1943. április 6-án a következő leiratban értesítette az előjáróságot: „Az üresedésben lévő kunszentmártoni plébániára a múlt hó 30-ról vett kegyúri bemutatás alapján Szabó Elek esperes, besenyőtelki plébánost neveztem ki, miről a tisztelt Egyházközséget értesítem s az új plébánost kegyúri kedvezésébe ajánlom. Szívből kívánom, hogy új lelkipásztoruk buzgalma és a hívek megértő jóakarata a tekintélyes egyházközség hitéletét mindinkább előbbre vigye.”¹

Szabó Elek Kunszentmártonban született, idősb Szabó Elek és Józsa Apolló szüleitől 1888. január 31-én. Középiskolai tanulmányait Szentesen kezdte, a következő hét gimnáziumi osztályt az egri ciszterciek gimnáziumában, hittudományi stúdiumait az egri érseki teológián végezte szinkritűnő eredménnyel. Szmracsányi Lajos segédpüspök szentelte pappá 1911. június 27-én. Káplán volt Demecserben, nem teljesen három évig Kápolnán. Karácsondi kisegítés után, 1915. márciusában került adminisztrátorként Besenyőtelekre, ahol néhány hónap múlva a „nemes közbirtokosság” mint kegyúr plébánossá választotta. Horthy Miklós kormányzó 1941. november 4-én nemzetvédelmi kereszttel tüntette ki. Irodalmi munkássága közül említésre méltó: Besenyőtelek történetének megírása és Kunszentmárton történeti adatainak sajtó alá rendezése.² A *Kunszentmártoni Híradó* című hetilap, amely a helyi közélet eseményeiről széleskörű tájékoztatással szolgált, 1943 tavaszán lelkes hangvételő írásokkal készítette elő Szabó Elek érkezését. Az újság

Szabó Elek, unokahugaival

április 10-i számában egy magát megnevezni nem akaró poéta kedves kis versével köszöntötte az új plébánost. „Nagyságos és Főtisztelendő Szabó Elek esperes úrnak hívei nevében hódol egy Regős”:

Az elárvult gyermek,
Ki új atyját várja,
Ölelő karjait
Feléje kitarja.

Szomorú sorsunkban
Teljesült egy remény,
Szabó Elek csillag
Életünknek egén.

Szentmárton városnak
Nemes, jó Szülöttje,
Jöjj mielőbb hozzánk,
Mint Isten küldöttje.

A szeretet fényét
Szikrázzad csak reánk,
Hogy rajongni tudjuk
Égi, földi Hazánk...

A *Híradó*, melynek május 8-i száma az első oldalon hozta le Szabó Elek esperes-plébános arcképét, „Áldott, ki az Úr nevében jó” címmel emelkedett hangú vezércikkben tett hitet az új lelkipásztor mellett: „Kunszentmárton 12.000 katolikus hívője a legmelegebb szeretettel várja és köszönti új lelkipásztorát, Szabó Elek plébánost. Kicsiben és az Úr szolgájához méltóan megismétlődik az ünnepélyes bevonulás a szerető hívek sokasága és éljenzése között, mint Jeruzsálem utcáin, a legfőbb Pásztor fogadásán. Áldott, ki az Úr nevében jó... A hívek ezrei várják új lelkipásztorukat, ki az elkövetkezendő években fogja vezetni őket az isteni élet ösvényein. Áldott, ki az Úr nevében jó... és Hozsánna a Magasságbelinek, kinek követe ma teszi lábát Krisztus követeként Kunszentmárton áldott földjére, mint a Jó Pásztor hűséges pásztora. Kunszentmárton tisztos, becsületes népe e ,virágvasárnap’ után nem készül és nem számít soha nagypéntekre, akit egyszer hozsannával üdvözölt és az Úr nevében jönni kiáltott, annak nem fogja a ,feszítsd meg’-et kiáltani sohasem...”

A lapnak ugyanez a száma közli Hegedűs Menyhért verses köszöntőjét is:

A nap, amelyre oly régóta vártunk,
Istennek hála, ím elérkezett.
S ujjongó szívvel, virágokat szórva,
Ül ma e város örömmünnepet.

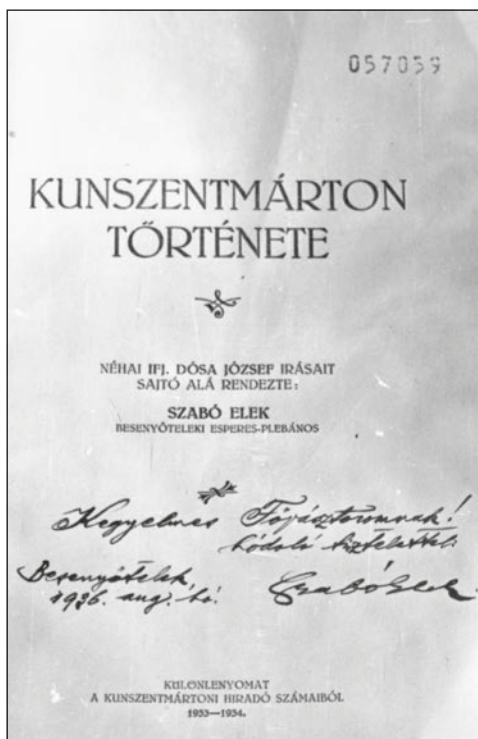
Szabó Eleknek, új plébánosunknak
Szól ez a vers is, hogy köszöntsük Őt,
Hódolattal és szent ragaszkodással,
Az Úr nevében hozzánk érkezőt.

Új pásztort kapott íme, a mi nyájunk,
S ezentúl lesz, ki meg is védi azt,
Óh, mert a nyájra sokan lefelkednek,
De álma felett most már Ő virraszt.

Ő lesz, ki nekünk vigaszt nyújt hitünkben,
S mutatja majd a helyes út nyomát,
Hogy földi éltünk elteltének napján
Megláthassuk az Isten szent honát.

Fogadjuk hát most igaz szeretettel,
S legyünk Krisztusban kedves hívei,
Hogy az „egy akol és egy pászor” jelszó
Legyen jutalmul való tény neki.

S midőn e napon kezdi működését,
Kérjük imáinkban buzgón az Eget,
Áldja meg Isten az Ő szent nevében
Plébánosunkat: SZABÓ ELEKET!

Az ünnepélyes hazaérkezés napján, 1943. május 8-án szombaton délután, a hetekig tartó szárazságot követően óriási záporosó zúdult a mindennapi kenyeret termő, teljesen kiszáradt földre. Az eső elálltával a helybeli KALOT 19 magyar ruhába öltözött lovaslegénye, majd a gazdák pompás lovaitól vont 30 hintó, köztük egy fehér virággal díszített négylovas hintó a kegyuraság és az előljárási tagjaival elindult a vasútállomásra.³ A vonatról lelépő Szabó Eleket lelkes éljenzés fogadta, majd megindult a szebbnél szebb lovashintók sora, köztük az a négyes fogat, melyen az új plébános érkezett dr. Mezey Lajos országgyűlési képviselő kíséretében. A főutca mindkét oldalán tapsoló és éljenző tömeg sorakozott fel. A templom ajtajában Bolya Ferenc adminisztrátor, P. Szabó Pál kármelita házfőnök és P. Pozsgay Alfonz kármelita

Szabó Elek esperes-plébánost Gulyás Rozika kongreganista köszönti 1943. május 8-án. A templomajtóban: P. Szabó Pál kármelita házfőnök, P. Pozsgay Alfonz kármelita atya és Bolya Ferenc káplán, adminisztrátor

atyá várta az érkezőt. A kocsiról lelépő új lelkipásztort a hívek lelkes éljenzése fogadta, majd Gulyás Rozika kongreganista fehér gyöngyvirágból kötött és bele piros tulipánból szívet formázó csokrot nyújtott át kedves köszöntő szavak kíséretében. A templom ajtajában Bolya Ferenc – aki közel 10 hónapon keresztül vezette adminisztrátorként a plébániát – üdvözlő beszédében az isteni Gondviselés által nyújtott nagyszerű hasonlatot fejtette ki: az eső elállt és teljes színpompában süt a nap! Legyen a templom új plébánosának olyan áldásos a munkája, mint ez a most elállt üdítő eső, és az Úr kegyelmének fényével vezesse híveit a világítani soha meg nem szűnő örök Naphoz. A templomba bevonuló plébánost a polgári iskola énekkara Mezey László kántor vezényletével a „Jó atyánkért esdeklünk” kezdetű énekkel köszöntötte. A szülőföldjére hazatért lelkipásztor a legnagyobb meghatódottság hangján köszönte meg szóval és a kihelyezett Oltáriszentség előtt imájában szülőföldje katolikus híveinek a szíves fogadtatást. Ünnepeles beiktatása másnap, 1943. május 9-én vasárnap történt Bóthy Lajos prépost, kerületi esperes, törökszentmiklósi plébános, több vendég pap és nagyszámú hívőközösség jelenlétében, amikor is dr. Kele István pápai prelátus, főesperes, jászberényi apát-plébános⁴ a szentmise kezdete előtt átadta az új plébánosnak az evangéliumos könyvet, a szertartások könyvét és a templom kulcsait. Az ünnepséget díszebéd követte.⁵

Kele István pápai prelátus

Szabó Elek esperes-plébános harminc évi távollét után nagy tervekkel és szívében égő vágyakozással tért haza övéi közé, hogy azoknak immár ne csak szeretett földije, hanem igaz pásztora és üdvösségre vezető kalauza legyen. Az isteni Gondviselés örök törvénye – emberi mértékkel mérve – nagyon rövid időt szabott az áldott emlékezetű lelkipásztor itthoni működésének, ő azonban a gyorsan elröppent két esztendő alatt örökre beírta nevét Kunszentmárton történetébe, melynek ihletett tollú és szakavatott művelője volt.

Tevékenységre rányomta bélyegét a háborús idők nehézsége, nyomorúsága, kilátástalansága és a félelmetesen közeledő front veszedelme, emberi tragédiája. Minden igyekezete arra irányult, hogy felüdítse a háborús csapások következtében elfásult lelkeket, reményt és hitet plántáljon a csüggedőkbe, vigasztalást nyújtson azoknak, akiket a borzalmas világégés szeretteiktől fosztott meg. A fáradtakat és enyhülésre vágyókat atyai szeretettel igyekezett Jézus irgalmas Szívéhez vezetni, hogy nála megnyugvást, erőt és bátorítást nyerjenek. Nem szűnt hirdetni vasárnapról vasárnapra, hogy a magyar nép lelki és erkölcsi megújulása engesztelheti ki a megbántott isteni Szívet. Szavai könnyekbe fulladtak a szószéken, amikor megtérésre kérlete híveit. S amikor ezt sem találta elegendőnek, 1944 nagybőjtjén missziós atyákat hívott, hogy sikerüljön felrázni a lanyhulók hitét és felébreszteni a csüggedők reménységét. A misszió három jezsuita atya közreműködésével 1944. március 26-tól április 2-ig tartott. „A mélyszántás, magvetés megtörtént, és most különösen azért imádkozunk, tervszerűen úgy igyekszünk tevékenykedni itt a végeken, hogy az elhangzottak majd jó termést hozzanak” – írta a főegyházmegyei hatósághoz intézett jelentésében.⁶

Szabó Elek állandóan lelkesítette a kunszentmártoni ifjakat, hogy minél többen szegődjenek az Úr munkásai közé. Talán megsejtve közeli halálát, a papi utánpótlás volt legszebb reményése. Társadalmi, közéleti tevékenységével is az erkölcsi megújulást szolgálta. Különösen az óvodás és iskolás korú gyermekek hitbeli és morális ismereteinek gyarapítását tartotta szem előtt. A misszió programja keretében gondolt arra, hogy az iskolákban tartott missziós előadásokon az ifjúság is feleletet kapjon életkora nagy kérdéseire, s eligazítást nyerjen a háború erkölcsi zűrzavarában. A hitoktatás hatékonyságát ellenőrizte, amikor az elemi és polgári iskola valamennyi osztályát végiglátogatta. Híveinek nagy szívű pásztora volt. A vasárnapi nagymisek előtt néhány perccel a főajtón érkezve haladt át a templomon, és atyai tekintettel szemlélte az egybegyűlteket. Külső megjelenését úri elegancia tette ünnepélyessé. Jeles alkalmakkor ritkán hiányzott reverendájáról a selyemrojtos lila cingulus. A mise lépcsőimájának megkezdése előtt, az oltár közepénél állva, percekig magába mélyedve imádkozott Jézus Szent Szívéhez a rábízottakért. Szentbeszédeiben utánozhatatlan szívéllyel alkalmazta a „Kedves Híveim” megszólítást. Az elhunytak iránti kegyelet nemes szívének egyik legszebb sajátossága volt. Állandóan hangsúlyozta az imádság és szentmise fontosságát a megholtakért, különösen azokért, akikről már senki sem emlékezik meg. Kedvelte az energikus, gyors cselekvést. E képességét jól jellemezte azon in-

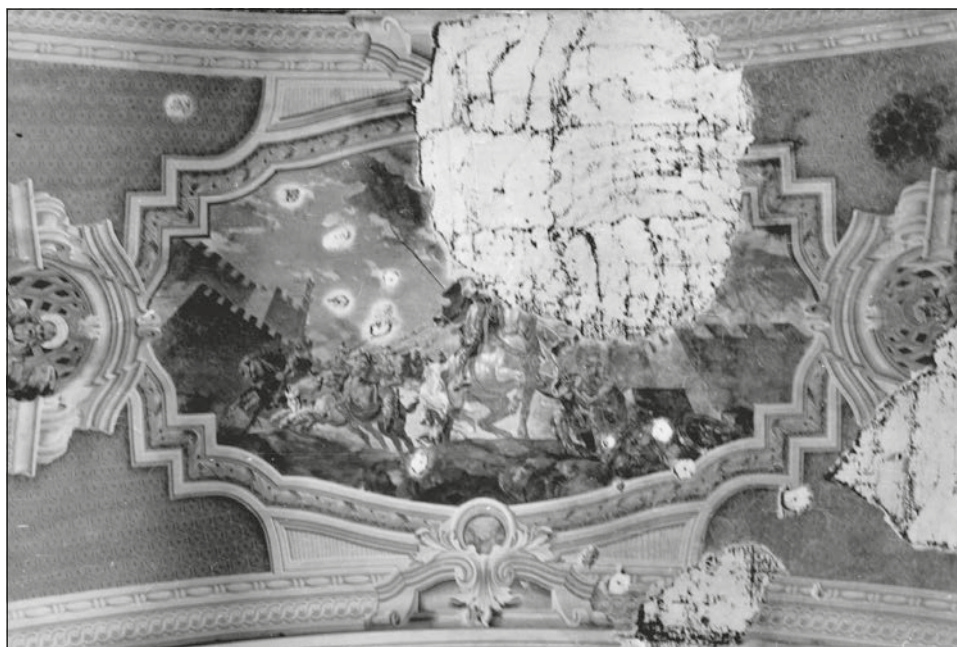
tézkedése, mely szerint a lélekváltság harangozást nem kötötte meghatározott időhöz. Kérte a híveket, azonnal jelentsék hozzátartozóik halálának beálltát, hogy a testből távozó lelket harangszó kísérje az öröklétbe vezető úton.⁷

Szabó Elek esperes-plébános 1944 őszén itta ki a legsúlyosabb lelki szenvedések kelyhét. A rettenetesen dúló háború vihara október 8-án érte el Kunszentmárton. Már előzőleg úrrá lett a bizonytalanság, a kétségbeesés. Sokan a menekülést választották, vagy onukat is veszve hagyva, hogy legalább életbenmaradásuk biztosítva legyen, mások zsibbadt fásultságban várták a fejleményeket. A szovjet hadsereg három napig ostromolta községünket, s ennek során legsúlyosabb sérülések a templomot érték. Több ágyúlövés találta el a tornyot, a tetőzet egyrésze elpusztult, a mennyezet harmadik szakasza beomlott, a Szent Márton palástjelenetét ábrázoló mennyezetfestmény kétharmada megsemmisült. Súlyosbította a helyzetet

Háborús pusztítás nyomai a templom homlokzatán (1944. október 8-10.)

A súlyosan megsérült mennyezetfestmény (1944. október 8-10.)

az óriási méretű őszi esőzés, a beázás tovább pusztította a templom állagát. Szabó Elek esperes egyedül vészelte át a háromnapos ostromot. A plébánia épülete súlyosan megrongálódott, lakhatatlanná vált. A kármelita házfőnök meghívására a kolostorba költözött. A templom Szent Márton búcsúünnepségét is a Kármel kápolnájában kellett megtartani. A viszontagságos őszi és téli hónapok elteltével csak 1945 tavaszán tért vissza a nagyjából kijavított plébánia-épületbe. A szerzetes atyák vendégszeretete iránti hálából családi örökségét: a Mátyás király utcában lévő lakóházát a kármelita rendre hagyományozta.

A harcok elcsitulásával azonnal munkához látott. Október 11-én 19 megholtat eltemetett, majd megkereste a szétzilálódott elöljáróságot a templom mielőbbi helyreállítása érdekében. Hegedűs Mihály főbíró parancsára meg is kezdték a tető javítását, de a szovjet támogatással szerveződött helyi „munkástanács” leállította a munkálatokat. A munkástanács örök szégyene marad, hogy végül is a szovjet városparancsnok közbelépésére kezdődött el a templomtetőzet állagmegóvási munkája. Szabó Elek nap mint nap fáradhatatlanul járta az illetékeseket a templom ügyében, s ennek során nem egyszer súlyos sérelmek, sőt bántalmazások érték. Szélsőséges elemek, olyanok, akik személyesen nem is ismerték, nyílt utcán gorombáskodtak vele, csupán azért, hogy a megszálló hadsereg fegyvereinek árnyékában utat engedjenek a papok iránt érzett ádáz gyűlöletüknek. Féktelen gonoszságukban odáig merészkedtek, hogy nem átalloztak kezét emelni rá. Földi életének talán utolsó igazi öröme az volt, amikor 1944. november 25-én szombaton délben Úrangyalára megszólalhatott a nagyharang, és másnap, november 26-án vasárnap, másfél hónapi szünetelés után ismét kitárhatta a templom ajtaját hívei előtt.⁸

Az izgalmak és megpróbáltatások felőrölték erejét, a szervezetében lappangó betegség elhatalmasodott, első szentmiséjének harmincnegyedik évfordulóján: 1945. július 2-án ágyának esett, s onnan nem kelt fel többé. Július 12-én hajnalban félórás harangszó adta tudtul, hogy Szabó Elek kiérdemesült esperes, Kunszentmárton huszonegyedik plébánosa előző este 10 órakor, életének 58. évében visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Isteni Mestere jósággal és szeretettel teljes Szívéhez vonta hűséges szolgáját, hogy súlyos testi és lelki szenvedés után részeltesse feltámadásának örök dicsőségében.

Két nap múlva, július 13-án a hívek ezrei álltak körül egyszerű fekete koporsóját a templomban, és hangosan siratták a korán eltávozott jóságos lelkiatyát. Temetésére egyetlen vidéki pap sem tudott eljönni a közlekedési nehézségek és a katonai mozgások miatt. Beszentelését, valamint az ünnepélyes gyászmisét és a temetési szertartást a kunszentmártoni kármelita házfőnök atya: P. Szabó Pál végezte. A szertartásoknál ugyancsak a Kunszentmártonban működő kármelita atyák segédkeztek. Gyászénekeket a polgári iskola tanulóifjúsága adott elő P. Áder Ráfael kármelita atya vezényletével.

A gyázmise evangéliuma után Tóth Gyula helybeli hitoktató káplán, plébániai adminisztrátor lépett a szószékre, s maga is könnyekkel küszködve, szívbe-markoló gyászbeszédben búcsúzott az elhunyttól. Megrendítő szavakkal méltatta hithűségét, papi és emberi életének legjobb jellemvonásait, s azt az önfeláldozó, önmagát nem kímélő munkát, melyet hívei, egyházközsége és háborús sérüléseket szenvedett temploma érdekében végzett. Igaz ügyért, bátor harcusként küzdött, szentül élt és jámborul halt meg. „Esperes Úr! – mondotta a szónok –, búcsúzóul csak annyit tudunk mondani: áldja meg Isten a Te jó törekvéseidet, haló poraidat és drága emlékedet! Földi kötelékeitől megszabadult lelked az Úr Jézus szent Szívére borul. Könyöröggj értünk odafent, árván maradt híveidért, imádkozz értünk, Esperes Úr, Jézus Szívének vértelen vértanúja!”

A törökszentmiklósi esperesi kerület papsága és a rokonság, szomorodott szívvel, de az Isten kegyes akaratában, megnyugodva jelenti, hogy

Főtisztelendő

SZABÓ ELEK

érd. esperes, kunszentmártoni plébános

I. hó 11-én este 10 órakor, élete 58., áldozópapságának 34. évében, rövid betegség, a halálórák szentségének ájtatos felvétele után, nemes lelkét visszaadta Teremtőjének.

Drága halottunk földi maradványait I. hó 13-án, délután 1/2, 4 órakor, fogjuk a plébánia templomban történt beszentelés után, a kunszentmártoni Jelső-temetőben lévő családlídlí sírboltba, a boldog feltámadás reményében, örök nyugalomra helyezni. Az engesztelő szentmiseáldozatot I. hó 13-án reggel 9 órakor fogjuk érte a plébániai templomban az Egek Urának bemutatni.

Az Ur Jézus Szentséges Szíve, legyen hűséges szolgájának
örök jutalma!

Szabó Elek esperes-plébános holttestét a felső temetői családi sírboltban, édesanyja és édesapja mellett helyezték örök nyugalomra. Teste hazai földben porlad, lelke Isten dicsőségében él, emlékezetét kunszentmártoni szívek őrzik és adják tovább nemzedékről nemzedékre.⁹

---

1 Kunszentmártoni Híradó, 1943. április 10. – Szmrecsányi Lajos egri érsek 1943. január 28-án bekövetkezett halála után Czapik Gyula 1943. június 30-án történt érseki székfoglalásáig Kriston Endre (1877-1960) püspök káptalani helynökként irányította az egri főegyházmegyét.

2 Kunszentmártoni Híradó, 1943. május 8.

3 KALOT = Katolikus Agrárfűjségi Legényegyesületek Országos Testülete: a földművesek és földmunkások legényegyleteit vagyoni helyzetre és vallásfelekezetre való tekintet nélkül összefogó országos szervezet. Célja a *krisztusibb ember, a műveltebb falu, az életerős nép és önérzetes magyar* érdekében az agrárfűjség szellemi, anyagi támogatása, összefogása és érdekvédelme. 1938 és 1946 között működött. Rajk László belügyminiszter oszlatta fel.

4 Kele István dr. (Karcag, 1881. – Jászberény, 1959.): főesperes, jászberényi plébános. 1905-ben szentelték pappá. 1926–1957: Jászberény köztisztvisletben álló plébánosa. 1927: c. apát, 1932: patai főesperes, 1934: pápai prelátus. 1957: nyugdíjba vonult. – SÜBA 2015. 92-117. Területileg illetékes főesperesként 1942-ben Timon Zsigmond apát-plébános temetési szertatását, 1943-ban Szabó Elek plébánosi beiktatását végezte Kunszentmártonban.

5 Kunszentmártoni Híradó, 1943. május 15.

6 Plébániai irattár, Kunszentmárton.

7 Szabó Elek rövid ideig tartó működése miatt ez a kezdeményezés nem honosodott meg Kunszentmártonban.

8 Plébániai irattár, Kunszentmárton. Itt található Szabó Elek írásos beszámolója a község katonai ostromáról és megszállásáról. Az esperes-plébánosnak még arra is kiterjedt a figyelme, hogy a pap nélkül maradt tiszazugi községek lelkipásztori ellátásáról gondoskodjon a kármelita atyák közreműködésével.

9 Szabó Elek esperes-plébános halálának 50. évfordulóján, 1995. július 22-én az egyházközség vezetősége és az egykori lelkipásztor rokonsága emlékező ünnepségre hívta Kunszentmárton lakosságát. A templomban Nagy Ferenc esperes-plébános, P. Keller Juvenál kármelita házfőnök, Horváth Sándor mesterszállási plébános, Felföldi Mátyás kármelita atya és Kiss Gábor teológiai tanár mondott koncelebrációs gyászmisét. A temetői megemlékezés és koszorúzás után Szabó Elek tevékenységét méltató emlékbeszéd hangzott el a felső kápolnában. – Kladiva Imre jászapáti apát-plébános, aki 1942. július 11-én született Besenyőtelek községben, nagy tisztelője Szabó Elek esperes úr emlékének, mert még mint besenyőtelki plébános keresztelte meg őt.

DR. KISS PÉTER prépost, plébános
(1945–1959)

A rövid ideig működő Szabó Elek fájdalom elvesztése után nem sokáig maradt árvaságban Kunszentmárton hívő katolikus népe. A pásztor nélkül maradt nyáj élére dr. Kiss Péter prépost személyében ismét kiváló képességű és áldozatokat vállalni tudó lelki vezető került. Kunszentmárton község előjárósága és képviselő-testülete, mely ha formálisan is, de még rövid ideig gyakorolta az egyházfenntartó kegyúri jogokat, 1945. augusztusában pályázat mellőzésével dr. Kiss Péter tiszapolgári prépost-plébánost hívta meg az üresedésben lévő plébánosi állásra. Dr. Czapik Gyula egri érsek kitüntető figyelemben részesítve az előjáróság óhaját, dr. Kiss Pétert polgári plébánosi tiszttől, valamint kerületi esperesi megbízatásától felmentette és egyidejűleg kunszentmártoni plébánossá kinevezte.

„Bizalommal várom Főtisztelendőségedtől – hangsúlyozza a ki-nevező okiratban Czapik érsek –, hogy a mai idők által annyira megkövetelt önzetlen áldozatkészséggel, lemondással megnyeri Krisztus ügyének a reá bízott lelkeket, egyforma szeretettel és előzékeny készséggel közeledvén egyformán minden hívéhez, és együttműködve az egyházközségben áldásosan tevékenykedő szerzetes atyákkal, minden erejével azon lesz, hogy a hitélet virágozzék. Kísérje üdvös törekvéseit a Szent Szív bőséges kegyelme és ezúton küldött főpásztori áldásom!...”¹

Kunszentmárton szülötte és huszonkettedik lelkipásztora – plébánosaink sorában második, aki préposti címmel és első, aki doktorátussal rendelkezett – 14 évi működése idején kimagaslóan teljesítette az érsekfőpásztor által rábízott feladatokat. Munkája gyümölcseként felvirágozott a hitélet, elsimultak a háború erkölcsi pusztításának nyomai, és új színekkel gazdagodott a nemes hagyományokkal rendelkező helybeli katolikus kultúra.

Dr. Kiss Péter prépost-plébános – Kiss Péter és Molnár Julianna földbirtokos szülők legidősebb fia – 1891. január 26-án született Kunszentmártonban. Elemi iskoláit itthon, a gimnáziumot Jászberényben és Egerben végezte. Teológiai tanulmányai befejeztével 1914. június 27-én Szmrecsányi Lajos egri érsek pappá szentelte. Első szentmiséjét névnapján, június 29-én, Péter-Pálkor mutatta be szülővárosa templomában. Segédlelkészi szolgálatot teljesített Tiszaeszláron és

Jászapátin. 1920-tól kezdve hét éven át Miskolcon hitoktató, majd hittanár. 1927-ben Polgár községbe kerül adminisztrátornak. Következő évben Polgár plébánosa és kerületi esperes. Áldásos működésének elismerésül érsekfőpásztor 1942-ben Keresztelő Szent Jánosról nevezett címzetes préposttá nevezte ki.

1945. szeptemberének első napjaiban tért haza szülőföldre. Érkezését nem jelezték ünnepi külsőségek, elmaradt a plébános jövetelekor szokásos díszes fogadtatás. A háborút követő nehéz hónapok időszaka nem adott még erre lehetőséget, de ő nem is kívánta azt. A legnagyobb felfordulásban, a legjobbkor jött. Miután beiktatását maga Czapik Gyula érsek végezte egri magánkápolnájában, itthon csendben elfoglalta helyét, s szívós energiával, töretlen munkabírással látott hozzá a háború anyagi és erkölcsi romjainak eltakarításához, a lelki helyreállításhoz. 1945. szeptember 8-án, Kisboldogasszony ünnepén jelentette be szülőföldje híveinek a szószerket: „Ime, itt áll előttem az új plébános!” Nem körvonalazott nagy elképzeléseket, csak a legsürgősebb feladatokat ismertette.

Rendkívül széleskörű tevékenységét úgy lehetne jellemezni, hogy mindenütt ott volt és mindenben részt vett, ami a hitbeli, erkölcsi és kulturális előrehaladást szolgálta. A különböző munkaterületeken nem ismert rangsorolást, káplántársaival arányosan osztozott a feladatok végzésében. Első gondja volt az iskolai hitoktatás korszerű alapokra helyezése. Ebben maga járt elől jó példával. 1945. szeptemberének első heteiben, mielőtt az új káplánok elfoglalták helyüket, a polgári iskolában ő vette át a hitoktatást. 1946. januárjától kezdődően bevezette a lakások vízkereszt megáldását, amelynek szép szokása addig ismeretlen volt Kunszentmártonban. Jó alkalmként kínálkozott ez arra, hogy hívei családját személy szerint megismerje, így szorosabb lelki, társadalmi kapcsolatba kerüljön velük. A házszenelés ekkor még hónapokig eltartott. Körzetekre osztotta a községet, s lehetőség nyílt arra, hogy három évenként maga a lelkipásztor is bekopogtathasson minden család otthonába, meglátogatva olyanokat is, akik annak előtte esetleg távoltartották magukat a vallás gyakorlásától.

A háború lidércnyomása alatt elfásult érdeklődést a katolikus kultúra újjáélesztésével és terjesztésével igyekezett felkelteni. Már 1945 és 1946 telén átszervezte a hitbuzgalmi és a vallásos egyesületeket, s azok tevékenységét pezsgő élettel töltötte meg. Népszerű ismeretterjesztő előadásokat indított a perem-iskolákban és a Katolikus Körben. Az általános tiszteletnek örvendő, jól képzett előadók (például Jenei József tanár, dr. Kovács Ferenc orvos) közreműködése minden alkalommal népes közönséget vonzott. Tematikus előadások keretében ismerkedhettek meg a hívek többek között az egyházközség történetével és a Kunszentmártonban működő plébánosok életrajzával, tevékenységével. A téli vasárnap délutánokon tartott feledhetetlen hangulatú előadások fő szervezője és lelke dr. Kiss Péter volt, aki miskolci hittanár korából magával hozott nagyszerű gyakorlati tapasztalatait felhasználva mindig azt tudta nyújtani, amit a közönség legjobban igényelt. A polgári iskolában egyházi énekkart alapított, amely színvonalas közreműködéssel emelte a diákmisék áhítatát. A plébánián saját könyveiből és Timon Zsigmond értékes hagyatékából kölcsönkönyvtárat létesített. A társadalom is nagyra értékelte a prépost-plébános kulturális tevékenységét, s 1945 decemberében őt választották meg az Iskolánkívüli Népművelés tanácsának helyi elnökévé.

Természetesen élen járt akkor is, amikor gyakorlati értékű segítségadásról volt szó. Kezdeményezésére 1946 telén az egyházközség szeretetszolgálatokat küldött a fővárosi éhezők számára. Ugyanilyen segítséget nyújtott a hazatért, leromlott egészségi állapotú hadifoglyoknak. A hídépítő munkások élelmezése szinte teljes egészében az egyházközség karitatív tevékenységének volt köszönhető. Erről tanúskodik a hídépítő munkások nevében 1946. június 28-án keltezett köszönő levél. A háború idején felrobbantott, majd újjáépített közúti Körös-hídat dr. Kiss Péter 1946. augusztusának egyik vasárnapján ünnepélyes formában szentelte fel a hatalmas faállványokon tartott tábori mise keretében.

A háború utáni hitbeli megújulás sikerét jelezte 1946. szeptember 26-án a tömegeket megmozgató bérmlás, melyet dr. Czapik Gyula egri érsek és Kriston Endre egri segédpüspök szolgáltattott ki 1818 ifjú férfi és leány részére.

Bérmlás Kunszentmártonban 1946. szeptember 26-án.
Kriston Endre püspök mellett dr. Kiss Péter prépost, plébános.

Óriási zarándokcsoporthoz vettek részt 1948-ban a Boldogasszony Év keretében Csongrádon, Kiskunfélegyházán, Egerben, Törökszentmiklóson rendezett Mária-napok ünnepségein. A kulturális érdeklődés igényeit is kielégítő, jól szervezett zarándoklatok, a Körösön hajóval megtett csongrádi búcsújárások vezetője a fáradhatatlan prépost-plébános volt. Csongrádon az ájtatosságok végzetével városnéző sétára kíserte híveit. Közreműködött a főpapi szertartásokon is. Törökszentmiklóson Mindszenty József bíboros, Magyarország hercegprímása mellett Kele István pápai prelátussal együtt archidiaconusi szolgálatot teljesített. 1948. augusztusában a Mária-tisztelet impozáns megnyilatkozásaként itthon is

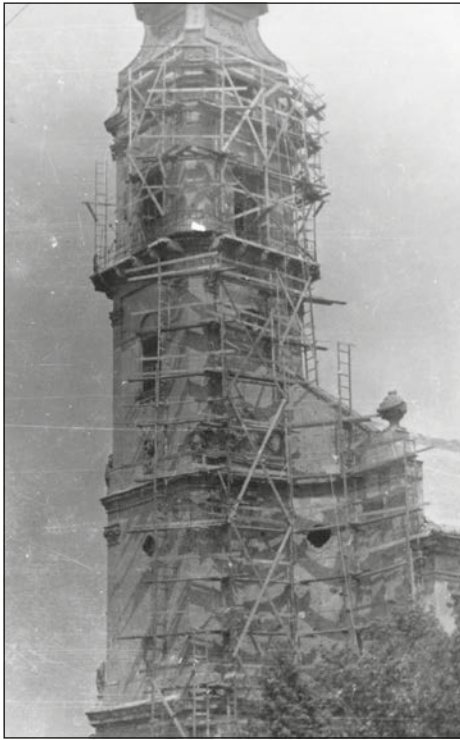
felejtethetetlen Nagyboldogasszony-ünnepségeket szervezett színvonalas szentbeszédekkel és éjszakai gyertyás ájtatossággal. Adventben megindította a „Szállást keres a Szentcsalád” imasorozatot, amelyet minden nap más-más családi otthonban tartottak.

1948-tól rendszeressé váltak a templomi ének- és orgona-hangversenyek. A költői tehetségű Demeter István káplán műveinek szélesebb körben való megismertetésére a prépost-plébános szerzői estet rendezett a Katolikus Kör nagytermében. A szószéken is megragadott minden alkalmat, hogy növelje a hívek ismereteit, többek között az egyházművészetben való jártasságot. Minden ünnep előtt felhívta a figyelmet a templom olyan létesítményeire, amelyek kapcsolatban vannak az ünnep eseményeivel és hittitkaival. Az ünnepeknek megadta a legdíszesebb külső formát, kifejezést adva ennek még a harangozásokkal is. Szent Márton napja előtt például az esti harangszó végeztével félóráig egyedül a Márton-harang szólt, hangsúlyozva a búcsúünnep jelentőségét. Ugyanígy Nagyboldogasszony előestjén negyedóráig zengett a Mária-harang. Feledhetetlen az az ötletes kezdeményezése, amely néhány évig örvendeztette és bensőséges adventi hangulattal töltötte el a hajnali misére igyekvő híveket. A második harangszó után fúvós zenekar játszott a torony sétálóján az „Ébredj ember mély álmodból” kezdetű adventi éneket. Ugyanígy történt az éjféli mise előtt is, amikor karácsonyi ének hangjai áradtak a toronyból, és színes villanyégőkkel díszített karácsonyfa pompázott a toronyerkély magaslátán.

Legmagasabbra a Szent Márton-búcsú ünnepélyességét emelte. Háromnapos előkészítő ájtatosság, lelkigyakorlat, éjfélig tartó szentségimádás, szombat esti gyertyás körmenet vezette be a főünnepet, melynek szónokai között környékbeli papok és helybeli kármeliták szerepeltek. A búcsú napján az ünnepélyes infulás főpapi szentmisét mindig a prépost-plébános pontifikálta. Az általa kezdeményezett gyakorlat alapján történt még utána jónéhány évig Szent Márton napjának megünneplése. Áldozatos lelkű szüleinek megadatott az a ritka kegyelem, hogy 1949. szeptember 25-én megünnepelhatték házasságkötésük hatvanadik évfordulóját és – amint Czapik Gyula egri érsek írta köszöntő levelében: – „hálát adhattak a Mindenhatónak, hogy egy gyermeküket a papi hivatás szent kegyelmével ajándékozta meg és nehéz időkben az ő nagy földi aratásának munkásává tette.”

1947 nyarán megalakította a vidéken tanuló kunszentmártoni diákok társaságát. Jó lelkipásztorhoz illő gondossággal terjedt ki figyelme az itthon vakációzó középiskolás, főiskolás és egyetemista diákok szabadidejének helyes felhasználására. Vasárnaponként baráti beszélgetésre jöttek össze, és közös programot szerveztek a nyári szünet kellemes eltöltése érdekében. Tanítóképzős diákok vezetésével énekkart alakítottak, s a diákmiséken imponáló bensőséggel látták el a kántori és oltárszolgálati teendőket. A prépost úr szervező munkájának eredményeként kultúrműsorral és hangulatos diákbállal búcsúztak a vakációtól.

Dr. Kiss Péter itthoni működésére a háborúban külsőleg súlyosan sérült templom felújítása tette a koronát. Ebben a vonatkozásban prépost-plébánosunkat a hírneves templomépítő Dósa József mellé állíthatjuk. A háború utáni nehéz idők a feladat elvégzésére lassan érlelték a feltételeket, s csak 1956-ban valósulhatott meg az újjáépítési munka, melynek során a templom külső sebei végleg begyógyultak. A súlyos gazdasági nehézségek miatt nem könnyen gyűlt össze a renováláshoz

A háborús károk kijavítása 1956 nyarán

A külsejében megújult templom (1957)

szükséges 180.000 forint. Lelkipásztorunk szívós energiája kellett hozzá, hogy a nagy munkát sikerült maradéktalanul véghezvinni.

14 évi működése alatt mindkét temetői kápolnát kívül-belül felújította, a közteri szobrokat és az alsó temetői kálváriát helyreállította. Szívügyének tekintette a papi sírok rendbentartását. Korábbi elődjének: Trangoss József apát-plébánosnak új keresztet állíttatott a felső temetőben. Figyelmét, gondosságát nem kerülte el egyetlen létesítmény karbantartása sem. Inkább a plébánia-épület korszerűsítéséről mondott le: az Isten dicsőségét szolgáló értékek megóvását tartotta elsőrendű fontosságúnak. Sokoldalú tevékenységének érdemeit azonban mindenkor szerényen az egyházközségre hárította.

De nemcsak híveinek volt hűséges lelkipásztora, hanem mindazoknak, akiket a sorsüldözés Kunszentmártonba kényszerített. Az egri érsek felhívására 1948-ban otthont és működési területet biztosított az iskoláiktól megfosztott egri angolkisasszonyok rendje öt tagjának, majd máshonnan érkező szerzetesnőknek is. Lehetőségeihez mérten segítette az 1950-ben Bajáról, Pécsről és Szentgotthárdról Kunszentmártonba hurcolt ciszterci szerzetes tanárokat, s igaz atyai szeretettel gondoskodott a Budapestről kitelepített személyek anyagi és lelki szükségleteinek kielégítéséről.

Plébánosunk képességeinek teljes kibontakoztatására azonban egyre csekélyebb lehetőség maradt. Törekvéseit 1949-től mindjobban gátolta a pártállam egyházellenes politikája. A plébánia kertjét a községi tanács kisajátította

gyermekjátsszótér céljára, de végül csak piactér lett belőle. A Katolikus Kör épületébe politikai szervezetek kerültek. A hitoktatás megszüntetése, a katolikus egyesületek és hitbuzgalmi csoportok felszámolása után a hívek lelki gondozása a sekrestye és a templom falai közé szorult vissza. Dr. Kiss Péter vérző szívvel volt kénytelen tapasztalni szándékainak, további terveinek megghiúsulását. Az egyházközség érdekéért azonban szívósan harcolt és fáradhatatlanul dolgozott. Meggyőződéséből jottányit sem engedett. „Nem volt hajladozó nádszál” – írta róla Tóth Sándor, az *Új Ember* munkatársa. Acélos jelleme, akaraterejének szilárdsága a hivatalos fórumok előtt ezidőtájt nem számított érdemnek, s részben ez okozta, hogy jó magabírása ellenére 1959. augusztusában, 68 évesen nyugdíjba kellett vonulnia. A szószeréken 1959. augusztus 23-án felolvasott közleményben jelentette be, hogy el kell távoznia az aktív lelkipásztori tevékenység posztjáról:

Kedves Hívek!

Több paptársammal együtt válaszút elé kerültem én is, és ezért, valamint egészségi okokból nyugdíjazásomat kértem.² Így tehát 45 évi lelkipásztori működés után szeptember 1-től nyugdíjba megyek. Szolgálatom alatt igyekeztem mindenkor Isten dicsőségét és a hívek lelki javát munkálni. Ebben Ő legyen igaz bírám és méltó jutalmazóm. Hálásan köszönöm a kedves híveknek, hogy 14 éven át megértéssel és bizalommal segítettek az egyházközség érdekében dolgozni, amikor helyreállították háborús-sérült szép templomunkat, rendezték temetőinket, kijavították szobrainkat és tataroztatják alsó kápolnáinkat. Köszönöm a hitbuzgalmi csoportoknak, hogy vállalkozásuk mellett rendületlenül kitartanak és a lelkipásztornak sok mindenben segítségére vannak. Saját életük megszentelése mellett apostolkodó munkát is végeznek. – Amilyen nehéz volt e 14 év a híveknek, épp oly súlyos volt rám is, mert mindenkor velük éreztem. Plébánosi kötelezettségéből évenként közel 100 szentmisét ajánlottam fel a hívekért, de ezután sem szűnök imádkozni mint hittestvérekért, felebarátaimért.

Én itt születtem, itt van a rokonságom, itt maradok közel a családi sírbolthoz. – Ha valakit megbántottam, bocsánatot kérek, akik pedig ellenem vétettek, azoknak szívből megbocsátok. Utódom Lázár Pál esperes lesz, 55 éves, aki a Heves megyei Sarud községből jön. Fogadják a kedves hívek bizalommal és szeretettel. Végül a kedves hívek imáit kérem, amint én is megemlékezem édes mindnyájukról. Áldjon meg mindnyájunkat a boldogságos Szűz Mária könyörgésére a teljes Szentháromság, az Atya, a Fiú és a Szentlélek Isten!³

Miután hivatalát átadta Lázár Pál kerületi esperesnek, Kunszentmárton új lelkipásztorának, kiköltözött a plébániáról, és elfoglalta azt a lakást, amelyet az egyházközség egyik jótévője, Vass Mihály ajánlott fel számára a Mátyás király utca 30. szám alatti házában. Itt élt haláláig. Életéből összesen 30 esztendő szülővárosának ajándékozott, ebből 14 évet aktív szolgálatban, tizenhatot pedig az öregkor

bölcs szemlélődésében, amikor türelmes áldozatvállalással, imával és tanúságtételével segítette a lelkipásztori munkában fáradozó paptestvéreit.

Dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános aranymiséje 1964. június 29-én

Az aranymise vendégei (kiemelt betűkkel a Kunszentmártonhoz kötődő papok.
 Ülő sor, balról jobbra): *Lázár Pál*, Faragó József, *Katona István*, Dr. Kiss Péter, Erdősi Gyula,
 dr. Sulyok Béla, *Csehy Alfonz*.
 Második sor: *Mosonyi József*, Dr. Horváth Zsigmond, Pávay Sándor, Dr. Kiss László, Gell Antal,
Demeter István, Gulyás András, *Závodni Kálmán*.
 Felső sor: Juhász Ferenc, *Sindel Ferenc*, *Kis Tibor*. 1964. június 29.

1964-ben, Péter-Pál napján fényes külsőségek között ünnepelte pappá szentelésének ötvenedik évfordulóját. A nagyhatású szentbeszédet első kunszentmártoni káplánja: Katona István gyöngyösi apát-plébános mondta. Brezanóczy Pál egri apostoli kormányzó köszöntő levelében többek között ezt írta: „Az ötven éves papi élet nagy kegyelem, sok jónak volt a forrása, sok küzdelemnek a porondja és számtalan eredménynek a megérlelője. Csatlakozom Főtisztelendőséged hálás lelkületéhez és esdem számára a további isteni adományokat, hogy szent hivatását az örök Főpap küldetésében mindvégig hűségesen, áldozatosan és boldogan, boldogítóan betölthesse...” A hálaáldozat bemutatása után Lázár Pál kunszentmártoni esperes, plébános mondott köszöntőt. Meghatott szavakkal idézte fel első találkozását Kiss Péterrel, aki mint fiatal tiszaezlári káplán az ő elemi iskolai hitoktatója volt. Tolmácsolta hívei nevében is azt az őszinte szeretetet, ragaszkodást, amely a nyugdíjas éveiben is hűségesen szolgáló, szülőföldje népével együtt imádkozó lelkipásztor iránt megnyilvánul. Dr. Kiss Péter lelke mélyéig meghatódva fejezte ki háláját a gondviselő és irgalmas Istennek, aki az elmúlt másfél évszázad alatt Kunszentmárton plébánosai közül egyedül neki engedte megérni az aranymise jubileumát.

Gecse Árpád festménye:
Dr. Kiss Péter prépost, plébános

Dr. Kiss Péter gyémántmiséje 1974. június 30-án

A törékeny alkatú és egészségű prépost úr 1971-ben megünnepelte nyolcvanadik születésnapját, túlélte utódát (Lázár Pál főesperes-plébános 1971 nyarán meghalt), 1974-ben pedig gyémántmiséjét tartotta. Ez utóbbi ritka jubileum alkalmával írta üdvözlő levelében Bánk József egri érsek: „A Szentírás szerint a hosszú élet Isten ajándéka. A gyémántmisés pap azonban nemcsak az évek nagy számáért ad hálát Istennek, hanem azért is, hogy hosszú időn keresztül lehetett az Isten üdvöztető kegyelmeinek eleven forrása.”

Dr. Kovács Endre egri segédpüspök távozik a bérálási szentmiséről 1975. április 20-án.
Előtérben balra: dr. Kiss Péter prépost, ny. plébános

Dr. Kiss Péter otthonában

1975. november 11-én, városunk és templomunk pátrónusának, Szent Márton püspök és hitvallónak keddi napra eső ünnepén – a zsinati határozatok szellemében – első alkalommal történt a betegek szentségének csoportos kiszolgáltatása. Az idősek és gyengélkedők közül több mint 140-en vették fel a megerősítés kegyelmeinek hordozóját. Megható látvány volt, amikor Fellegi Sándor főesperes, kun-szentmártoni plébános elsőként a lila gallérba öltözött 85 éves prépostnak adta fel a betegek szentségét, amely testi-lelki kegyelmet ad az öröklétbe vezető út előtt. Másnap már ágynak esett. Ereje elhagyta, fokozatosan gyengült, csak a lélek szárnyalása csillant meg olykor-olykor ritkuló szavaiban. Elszenderülése az 1975. Szentév december 8-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén történt. A Szűzanya nagy

tisztelője, a Mária Kongregáció egykori kiváló vezetője, a búcsújárások és máriás zárándoklatok szervezője éppen a legszebb Mária-ünnepen költözött a mennyei hazába. A templomban ravatalozták fel. December 11-én harminc karinges pap és az asszisztencia közreműködésével dr. Mészáros Lajos kanonok, egri érseki helynök mutatta be az engesztelő szentmisét, mondta el búcsúztató szentbeszédét: „Amikor nyár elején eljön az aratás ideje, a dúsan telt kalászosok a gazda tenyerébe simulnak. Így hajtja most fejét 85 éves korában, papi működésének 62. évében a jó lelkipásztor az égi Főpásztor kezébe. A pályafutást bevégezte, és most – hisszük, reméljük – vár rá az igaz élet koronája.” A szentmise végétével az érseki helynök beszentelte az elhunyt holttestét, majd Fellegi Sándor főesperes, kunszentmártoni plébános mondott megrendítően szép búcsúimát. Dr. Kiss Péter prépost, volt plébános koporsóját a koszorúk sokaságával együtt gyászokocsira helyezték, s a gyászmenet megindult az alsó temető felé. A kápolna előtt, majd a családi sírboltnál a temetési szertartást dr. Tajti Lajos kanonok, jászberényi plébános végezte, aki polgári plébánosként az elhunyt utóda volt. Ima és énekszó mellett, a feltámadás és az örök élet reményében helyezték szülei és testvérei mellé az áldott emlékü lelkipásztor földi maradványait.⁴

1 Historia Domus 15. Plébániai irattár, Kunszentmárton.

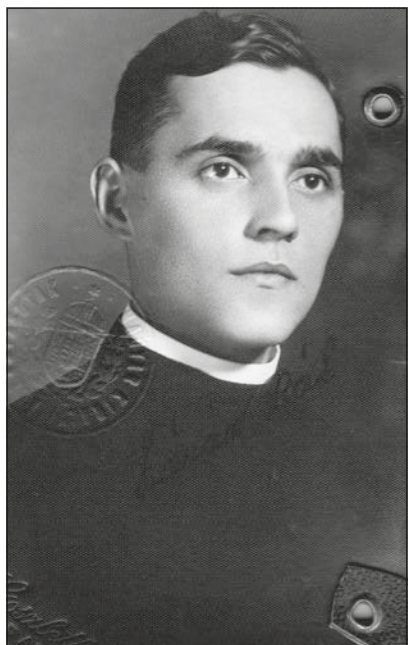
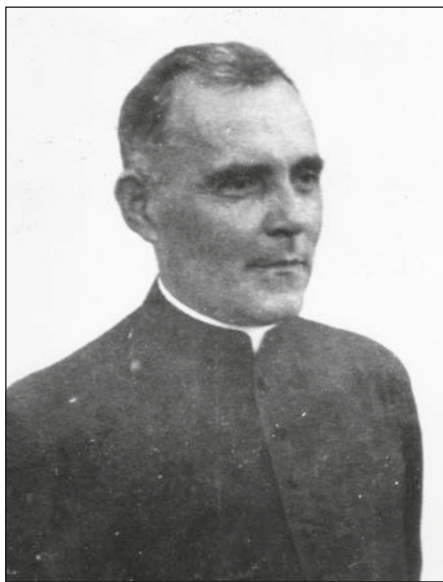
2 Az állami egyházügyi hivatal utasítására választania kellett: kisebb faluba helyezik át, vagy nyugdíjazását kéri. Ez volt a büntetés, amiért nem volt hajlandó részt venni a rendszer támogatására létrehozott papi békemozgalom politikai tevékenységében.

3 Plébániai irattár, Kunszentmárton.

4 Az életrajz adatait a Historia Domus bejegyzései és személyes visszaemlékezések támasztják alá.

LÁZÁR PÁL főesperes, plébános
(1959–1971)

1959. szeptember 1-i hatállyal Lázár Pál vette át a kunszentmártoni plébánia irányítását, megbízatást kapva egyúttal a törökszentmiklósi esperesi kerület vezetésére is. Mindig mosolygó arcán, egyszerű és mégis tiszteletreméltó egyéniségén visszatükröződött a gyümölcs-termő szabolcsi föld munkában edzett népének szívóssága, természetessége és közvetlensége. A nyíltszívű és mindenki számára egyformán kitárulkozó, gazdag lelkének jóságát szétsugárzó lelkipásztor 1904. január 24-én, Szent Pál apostol megtérése ünnepének előestjén született a Szabolcs megyei Tiszaeszlár községben. Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte. Szeretettel emlékezett arra, hogy kisiskolás korában a kunszentmártoni születésű fiatal tiszzaeszlári káplán: Kiss Péter volt a hitoktatója. A tehetséges ifjút szülei a nagykállói gimnáziumba írtatták. Érettségi után két évet az egri papnevelő intézetben töltött, innen főpásztora a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi fakultására irányította, hogy elnyerje a legmagasabb

Lázár Pál kisvárdai hitoktató 1934-ben

szintű teológiai képzettséget. 1929. június 23-án szentelte pappá Egerben Szmracsányi Lajos érsek. 1929 és 1934 között tiszzaeszlári, majd kisvárdai káplán és hitoktató. 1934-től 1936-ig adminisztrátor Sarud községben. 1936-1937: Miskolc-Mindszent plébánián káplán. 1937-1938: kihelyezett hitoktató Hajdúhadházán, 1938-tól 1940-ig lelkész Geszteréden. 1940-től 1945-ig Hajdúszoboszló plébánosa, 1845-től 1959-ig sarudi plébános. 1957-ben a Tiszaninnen kerület esperesévé nevezik ki. Dr. Kiss Péter nyugdíjazása után őt bízta meg főpásztora a kunszentmártoni hívek lelki gondozásával. S tette ezt olyan páratlan tapintattal és szent bölcsességgel, amely nem sértette sem elődjének érdekeit, sem a prépost-plébános nyugdíjaztatásával felzaklatott és bizalmatlankodó hívek érzületét.

„Mindenkinek szemében és szívében ott lappang az érdeklődés: Ki vagy? Honnan jöttél? Mit akarsz?” – mondotta 1959.

augusztus 30-án a vasárnap esti szentmisén elhangzott bemutatkozó szentbeszédekben. S a feltornyosuló kérdésekre Szent Pál apostol szavaival válaszolt, majd arra intette híveit, hogy a Lélek szerint éljenek, s viseljék türelemmel egymás gyöngéit, mert mindenkinek a maga terhét kell hordoznia. Akkor megérlelődnek a Lélek gyümölcsei: a szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség és önfegyelem. Amit az ember vet, azt le is aratja. Miként az Apostol hirdeti: aki lelkébe vet, lelkéből arat örök életet. Ne fáradjunk bele a jótettbe, mert ha bele nem fáradunk, annak idején aratni is fogunk. Amíg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, főképp pedig hittestvéreinkkel.

Lázár Pál esperes-plébános szavait és cselekedeteit a szentpáli értelemben vett szeretet hatotta át, ezért tudott Kunszentmárton népével, új híveivel olyan mély és maradandó lelki közösséget alkotni. A végtelen tisztelet és nagyrabecsülés mellett hamar szívébe zárta őt az esperesi kerület és a szomszédos váci egyházmegye környékbeli papsága is. Az áldozatos szeretet vezette hivatali ténykedéseiben, melyek az egyházközség fejlesztését, a templomi berendezések korszerűsítését, az isteni szolgálatok fényének emelését célozták. Tevékeny felebaráti szeretetének sok-sok megnyilvánulását az Élet könyvének lapjai és a hálás szívek névtelenjei őrzik. „Körüljárt jót cselekedvén...” Bizonyítja ezt egy megtörtént esemény, amely klasszikus hasonlóságot mutat templomunk védőszentjének, Szent Márton püspöknek az elesetteket gyámolító szeretetével. A lelkipásztor házszentelési körútja során didergő, fagyoskodó, egyedül élő öregasszonyhoz kopogtatott be, aki némi unszólásra elpanaszolta, hogy fillérekből tengeti magát, s nincs lehetősége tüzelőanyagot beszerezni. Nagy volt az idős, beteg asszony öröme és meglepetése, amikor másnap lovaskocsi állt meg a ház előtt, s a fuvaros jóminőségű szén lapátolt az udvarra. Nem tudta biztosan, csak sejtette, hogy jótévője Lázár Pál esperes-plébános volt.

Karácsony és húsvét táján rendszeresen látogatta azokat a híveit, akik öregségük, betegségük miatt a tisztaugyi szociális otthonba kerültek. Elhozta nekik az égi vigasztalás ígét és az örök élet szent Kenyerét. Mint igazi jó pásztor nem ismert akadályt, amikor egy nagybeteg, haldokló lelkének megmentése forgott kockán. Sokakat átsegített a lélek sötét éjszakájának útvesztőin. Legendássá magasztosul a gyermekek iránti szeretete is.

Fáradhatatlannak bizonyult, midőn lelkipásztori gondjai mellől gyakran elszólította az esperesi kerület vezetésével járó felelősségteljes tisztsége. Mindenütt megjelent, ahol azonnali segítségre volt szükség. Különösen szívén viselte azoknak a plébániáknak ügyét, ahol a plébános halálával súlyos gondok nehezedtek az egyházközség vezetőire. Osztolni tudott a kerület papságának és híveinek örömeiben, bánatában. Jelenlétével megtisztelte mind a tizenhat plébánián lezajlott templombúcsút és bérmlálást, annak ellenére, hogy soha nem kereste a nyilvános szereplés alkalmait. De épp olyan szeretettel vette őt is körül a törökszentmiklósi esperesi kerület papsága, ha Kunszentmártonban történt nevezetes egyházi esemény. Felejtethetetlenek maradnak azok a családi hangulatú Szent Márton-napi vacsorák, melyeket szűkebb környezete és igaz barátai számára adott. Szeretetre méltó egyéniségét ugyanis az tette még inkább vonzóvá, hogy rendkívül kedves, közvetlen, jó társaságbeli, vidám ember volt.

A zsinati megújulás gondolatát komolyan magáévá tette, s az egyszerűsége való törekvést – puritán életvitele mellett (sem televíziója, sem autója nem volt) – saját külső megjelenésében is igyekezett kifejezésre juttatni. Azelőtt még olykor, de később egyáltalán nem láttunk rajta lila övet, még főesperesi kinevezése után sem.

Működése idején új színekkel gazdagodtak templomi szokásaink. Az Úr eljövételének misztériumát az adventi koszorú gyertyáinak ünnepélyes meggyújtásával, a nagyböjt jelentőségét pedig az oltárkép sötét lepellettel való elfüggönyözésével hangsúlyozta. Annak ellenére, hogy szembemiséző oltárt nem állíttatott, a II. vatikáni zsinat által előírt liturgikus reformokat jól alkalmazta az istentiszteleti rend helyi hagyományaihoz.

Az alsó kápolna búcsúján
1969. szeptember 21-én

mind az öt harang működtetését lehetővé teszi. 1969-ben az évforduló emlékére külsőleg teljesen felújította a 100 éves alsó kápolnát, valamint a keresztút 14 stációs oszlopát és a Kálvária-szoborcsoportozatot. 1970 őszén utolsó ténykedésként a plébánia épületének külső frontját hozatta rendbe.

A hívőközösség igaz öröme és meglegedésére szolgált, amikor Lázár Pál esperes-plébánost dr. Brezanóczy Pál egri érsek¹ az 1970. év novemberében hevesi főesperessé nevezte ki², egyidejűleg felmentve a kerületi esperesi tisztség alól. Lázár Pál a főpapi méltóságot a rá jellemző alázattal és egyszerűsége törekvő lelkülettel viselte. Számára a magas kinevezés inkább többletmunkát

Egyre jobban aggasztotta a templom külsőjének fokozatos romlása. A hatvan éves vakolat nagy táblákban vált le a falról és zuhant a földre. A teljes renoválás gondja és kivitelezése azonban meghaladta erejét. Látványosságra egyébként sem törekedett, de sokat tett annak érdekében, hogy egyházi épületeink állagmegóvása biztosítva legyen. 1969 nyarán a templom tetőzetének javítását, a csatornák teljes felújítását, a torony és a templomtető keresztjének aranyoztatását végeztette el. Előző évben valósult meg az orgona elektromos motorral történő fújtatása, majd a templomi hangerősítő berendezés, 1970. októberében pedig az elektromos harangozó-szerkezet létrehozatala, amely

Búcsúi körmenet 1969. szept. 21.

jelentett, mert megbízatása távoli helységekre is elszólitotta, amikor az érsekfőpásztor a hevesi főesperesség területén végzett liturgikus funkciókat. Plébánosunk soha nem hordta a hivatalával járó lila mozzettát (körgallért), csupán a Füzesabonyban lezajlott bérmlás alkalmával öltötte fel az érsek kifejezett parancsára.

„Tota pulchra es = Most már egészen szép vagy” – idézte ekkor az ószövetségi Szentírás szavait Brezanóczy érsek. Vártuk az alkalmat, hogy majd itthon is meglátjuk lila gallérban, ami bizonyára jól illett napbarnított arcához. Ki hitte volna ekkor, hogy erre már nem kerül sor, mert az örökké mozgékony lelkipásztor életéből már csak néhány hónap van hátra...

László Pál esperes-plébános temetési szertartást végez

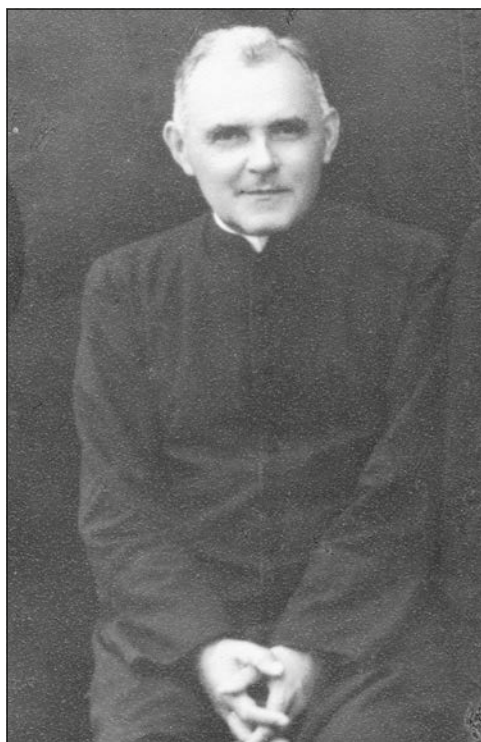

Az alsó temetői Kálváriánál 1970. június 26-án

Tevékeny és fáradhatatlan, szívós munkabírási, jó egészségnek örvendő ember volt. Derűsen emlegette, hogy utoljára gyerekkorában volt beteg, amikor a falusi javasasszony egy fogát kihúzta. Hivatalos teendői sokszor kimozdították otthonából – vonaton és autóbusszon utazott –, de minden alkalommal frissen tért haza. Maga mondogatta, hogy az utazás egyáltalán nem fárasztja, inkább felüdíti. Sokirányú szellemi tevékenysége és érdeklődése (irodalom, sport /labdarúgás/, zenehallgatás) mellett a kerti munkában talált igazi kikapcsolódást. Büszke volt gondosan kezelt rózsáira, vendégeinek saját termésű szőlővel és gyümölcscsel kedveskedett.

1971. augusztus 21-én szombaton, a kora délutáni órákban futótűzként terjedt el a szomorú hír: László Pál

főesperes életének 68., áldozópapságának 43. évében, szívroham következtében váratlanul elhunyt. Előző nap kisebb fejfájásról panaszkodott, de ezt a füledt nyári melegnek tulajdonította. A döbbenet kábulata csak lassan oldódott az emberi szívek rejtekében. Az áldott emlékü lelkipásztor virágokkal és koszorúkkal elborított ravatalát a szokatlanul nagy számban megjelent papság és a gyászoló hívek tömege vette körül 1971. augusztus 25-én szerdán délelőtt a zsúfolásig megtelt

Lázár Pál főesperes

elhunyt lelkipásztor dús lelki örökséget hagyott övéire. Erényei, szent buzgósága, eucharisztikus áhítata, bámulatos önuralma, szelídsége és türelme világító példa előttünk.

Szentmise végén az egri érsek a koporsóhoz lépett, s buzgó könyörgesek kíséretében szentelte be a megboldogult földi maradványait. Majd a gyász kocsi lassan elindult az alsó temető felé, ahol a temetési szertartást Csépanyi Ferenc prépost-kanonok, szabolcsi főesperes, nyíregyházi plébános végezte dr. Balpataki Béla és Papp Endre plébánosok – az elhunyt egykori káplánjainak – közreműködésével. A papság nevében az emlékezés, hála és szeretet szavaival Devánszky Imre füzesabonyi apát-plébános, Kunszentmárton szülötte búcsúzott az elhunyttól. Az

templomban. Kunszentmárton eddigi történetében egyedül Lázár Pál plébánost érte halálában az a megtiszteltetés, hogy az egri érsek személyesen jött el a temetést megelőző engesztelő szentmiseáldozat bemutatására. Szomorú találkozás volt ez a főpásztorral, akiről szintén senki sem tudta, hogy halálos kór csíráit hordozza délceg alakjában, s néhány hónap múlva ő is követi a megboldogult főesperes-plébánost az örökkévalóság útján.

Brezanóczy Pál érsek a nagyszámú asszisztenciával bemutatott ünnepélyes gyásmise szentbeszédében megindult szavakkal méltatta Istenben boldogult Lázár Pál főesperes-plébános érdemeit, s utalt arra a vesztésre, amely halálával az egész egri főegyházmegyét érte. Fájdalmas tényről közölt, amikor emlékeztette a híveket, hogy ebben az évben tizenötödik papjának temetésén kell résztvennie. Az

Nyugóhelye a felső temető papi sírboltjában

egyházközségi képviselő-testület és az énekkar részéről Kurucz Lajos mondott őszinte szeretetből fakadó Isten-hozzádot. Lázár Pál főesperes, kunszentmártoni plébános holttestét az Úr Jézus keresztiének tövében helyezték ideiglenes nyugalomra az alsó temető Kálváriája előtt. Néhány év múlva a felső temető papi sírboltjába vitték át, azóta ide zárandokol a város hívő népe, hogy adózzon a szent életű lelkipásztor emléke előtt. Elfeledni soha nem lehet, mert „Nőttön nő tiszta fénye, amint időben, térben távozik...”

---

1 Dr. Brezanóczy Pál (Aknaszlatina, 1912. jan. 25. – Eger, 1972. febr. 11.): egri érsek. 1935-ben szentelték pappá. Az egri főegyházmegyét 1956-tól káptalani helynökként, 1959-től apostoli kormányzóként, 1964-től felszentelt püspökként, 1969-től érsekként irányította. Kunszentmártonban kétszer járt: 1962-ben bérma körútja során, 1971-ben Lázár Pál főesperes-plébános temetése alkalmával. Érseki székhelyének harmadik évfordulóján halt meg 60 éves korában.

2 Az egri főegyházmegye négy nagy egyházkerületi egységre: a főszékesegyházi, a hevesi, a patai és a szabolcsi főesperességre tagolódott, ezek kisebb részei az esperesi kerületek. A főesperesi megbízás azonban nem volt helyhez kötött. A hevesi főesperesnek például nem kellett Hevesen laknia, mint ahogyan a patai főesperes sem Gyöngyöspátán működött, hanem abban a helységben, ahová plébánosi szolgálata fűződött. Lázár Pál hevesi főesperes, kunszentmártoni plébános nyolc kerületi esperesség: a parádi, kápolnai, erdőtelki, füzesabonyi, kiskörei, tiszafüredi, karcagi és törökszentmiklósi esperesi kerület felügyeletét látta el.

**FELLEGI SÁNDOR tiszteletbeli
főesperes, apát, plébános**
(1971–1981)

Két hónap telt el Lázár Pál főesperes halála után, amikor Bíró Lajos adminisztrátor 1971. október 17-én vasárnap az esti szentmisén bejelentette, hogy Brezanóczy Pál egri érsek Fellegi Sándor személyében kinevezte az új kunszentmártoni plébánost, akit a hívek imádságos szeretetébe ajánlott.¹

Fellegi Sándor 1915. november 12-én született az Ung megyéhez tartozó Remetevasgyár községben. 1920-ban a csehek kiűldözték őket, az ötgyermekes család Hernádvécsén, Baktán, majd Tokajban telepedett le. Ott végezte a polgári iskolát, különbözetivel vették fel az egri ciszterci gimnáziumba. Teológiai tanulmányai végeztével 1940. június 16-án szentelte pappá főpásztora az egri főszékesegyházban. Első szentmiséjét Miskolcon mutatta be ugyanaz év június 23-án. Papi hivatásának programjaként Szent Pál apostol korintusi levelének sorait idézte újmisés szentképein: „Istennek vagyunk munkatársai... Krisztus követségében járunk, mintha Isten buzdítana általunk.” (2 Kor 5) 1940-től Erdőtelek, Jászszentandrás, 1941-ben Arló, 1942-ben Sarud, 1944-től Nagykálló, 1949-től Jászapáti községekben, majd Mezőkövesden teljesített segédlelkési szolgálatot. 1952-ben plébános Szihalom, 1958-tól Adács községben. Helyettes esperesi megbízást kapott az 1959. év folyamán. 1962-től a miskolci Szent Teréz egyházközség plébánosa 1971 őszéig, amikor az utolsó hivatalos egyházmegyei pályázaton elnyerte a kunszentmártoni plébánosi állást.²

Fellegi Sándor esperes – Harangozó Péter és Kurucz Lajos egyházközségi képviselők kíséretében – plébánosi székfoglaló szentmiséjére indul 1971. október 24-én

1971. október 24-én, vasárnap mutatkozott be, akinek jövetelét olyan kezdeményezések előzték meg, amelyek arról tanúskodtak, hogy Kunszentmárton huszonnegyedik

Az egyházközségi képviselő-testület a sekrestyében köszönti Kunszentmárton új plébánosát
1971. október 24-én

plébánosa nagy lendülettel kívánja előbbre vinni az egyházközség fejlődését, a templom ékességeinek további gyarapítását.

Szombaton este, az októberi rózsafüzér-ájtatosságra igyekvő híveknek feltűnt, hogy a templom ablakai már messziről szokatlan fényben ragyognak. Az ajtón belépve még inkább elcsodálkoztak, látva, hogy a mennyezet festményei soha nem látott fényárban tündökölnek, s az addig félhomályos templombelsőn nap-pali világosság árad szét. A főhajó mennyezetének második szellőző rozettáján és a szentély boltívén nagyteljesítményű higanygőz-égők biztosították ezt az újszerű megvilágítást, melynek kivitelezését az új plébános irányította a magával hozott miskolci szakemberek segítségével, akik a nap folyamán elvégezték a rongálódott templomtető legszükségesebb javítását is.

Ilyen örömdetes meglepetést okozó előzmények után került sor Fellegi Sándor esperes-plébános bemutatkozására, aki vasárnap délelőtt 10 órakor harangok zúgása mellett, Kurucz Lajos és Harangozó Péter egyházközségi képviselők kíséretében a főajtón át vonult a templomba. A hívek felállással üdvözölték az érkező lelkipásztort. Minden szem rászegeződött a magas, őszhajú, komolyságot és megfontolt elhatározást tükröző arcú plébánosra, aki kezében Krisztus feszületével, ókeresztény szabású zöld miseruhába öltözve lépett a szembenéző oltár elé, ahol Kurucz Lajos köszöntötte, biztosítva egyházközségünk népének támogatásáról és szeretetéről. A szentmise evangéliuma után Fellegi Sándor esperes-plébános a szöszékre lépett, és elmondta nagyhatású, költői lendületű bemutatkozó szentbeszédét:

Krisztusban kedves Testvéreim!
Szeretett új kunszentmártoni Híveim!

A jóságos Isten kifürkészhetetlen szent akaratából és érsekfőpásztorunk rendelkezéséből, vállamon 31 éves papi működés terheivel, a mai napon átveszem a kunszentmártoni plébánia vezetését, hogy Istenben boldogult és áldott emlékű plébános elődöm: Lázár Pál főesperes örökébe lépve, folytassam a lelkipásztori munkát Isten dicsőségére, magyar hazánk és népes egyházközségünk javára s valamennyiünk üdvére. Hálas szívvel fogadom az egyházközségi képviselő-testület által tolmácsolt üdvözlő szavakat, s viszont én is biztosíthatom kedves híveimet őszinte lelkipásztori szeretetemről. Elhoztam magammal a végtelen tisztelet és bizalom érzéseit Jézus szent Szíve s a boldogságos Szűz Mária iránt. Ezeket az érzéseket szeretném elmélyíteni és szétsugározni új híveim szívében, hiszen a Kármelhegyi Szűzanya szolgálatából jöttem közetek: több mint tíz éven át a Szent Terézről nevezett miskolci kármelita templomnak és egyházközségnek voltam esperes-plébánosa. Törekvéseimben lelkesítő példa számomra e gyönyörű templom védőszentjének, Szent Márton püspöknek apostoli buzgósága, aki nehéz körülmények között sem vonakodott a munkától, és utolsó lehelletéig vállalta a hívek szolgálatát. Küldetésem közöttetek az, hogy szélesre tárjam templomunk kapuit mindazok előtt, akik Isten szeretete után sóvárognak, ajtót nyissak Jézus előtt, aki a lelkekbe kér bebocsátást, s miként az angyal Jézus sírjánál: elhengerítsem a nehéz követ az ellanyhult és közömbösségbe zárkózott emberszívek kapujáról.

A plébánosi kinevező okiratban érsekfőpásztorunk kötelességemmé tette, hogy a külsejében erősen megkopott kunszentmártoni templomot és a korszerűtlen plébánia-épületet a hívek támogatásával mielőbb hozassam rendbe, mert nem engedhetjük, hogy amikor dűledező régi házak helyén szebbnél szebb családi otthonok emelkednek még a szegénynek tartott falvakban is, e tekintélyes nagyközség temploma és a lelkipásztor otthona romhalmazzá legyen. Isten segítségével és a hívek összefogásával remélhetjük, hogy e közös feladatot meg tudjuk oldani. Az Isten házának szépítése egyébként a tegnapi nap folyamán elkezdődött. Megtörtént a templomtető legszükségesebb javítása, amit miskolci mesterek végeztek, s a belső világítás korszerűsítése érdekében higanygőz-lámpákat szereltünk a boltozat megfelelő pontjaira. Akik még nem látták, ne sajnálják a fáradságot és ma este tekintsék meg, hogyan árad a fény gyönyörű templomunk belső terében. Ez a fény ugyanakkor ráirányítja figyelmünket a háborúban súlyosan megrongálódott mennyezet festményeire is, melyeknek kijavítása ugyancsak a jövő feladatai közé tartozik. Hiszem, hogy az emberszívekben széjjel áradó isteni kegyelem fényessége erőt, lelkesedést ad, hogy összefogással, közös erőfeszítéssel valóra tudjuk váltani nagy terveinket.

Az első világháborúban megsebesült francia katona hordágyon fekvé gyónta meg bűneit a szintén súlyosan sebesült tábori lelkésznek. Az elerőtlenedett pap úgy adta meg a feloldozást, hogy karját az ápolónővér segítette áldásra emelni. – A lelkipásztor is a hívek jószándékára, segítő szeretetére támaszkodva képes szolgálni az Isten országának ügyét. S ha karja elfárad a terhek hordozásában, a híveknek kell segíteniük – mint az előbbi történet tanulsága példázza, hogy mindenkor eleget tudjon tenni szent kötelességeinek.

Kérjük Isten bőséges kegyelmét, hogy működésemet áldás, üdv és sok szép eredmény kísérje, hogy amikor elhangzik az isteni hívás, vagy a tovaküldő főpásztori rendelkezés szava, nyugodtan mondhasam: A jó harcot végigharcoltam, a hitet megtartottam, de másokkal is megtartattam, s íme, Istenem, itt állok előtted minden kunszentmártoni hívemmel, akiket reám bízál, közülük nem hiányzik egyetlen egy sem, ezért tudom, hogy vár reám az igazság koszorúja, melyet megad nekem az Úr, az igazságos Bíró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik Benned bíznak. Amen.

A plébános a szentmise könyörgéseiben kérte a mindenható Isten áldását új híveire, az egész egyházközségre, kiváltképpen azokra, akik a templom megújítását munkájukkal és adományaikkal támogatják, imádkozott az összes megholtak lelki üdvéért s végül lelkipásztori feladatainak készséges és állhatatos teljesítéséért.

Fellegi Sándor c. esperes, plébános ünnepélyes beiktatása 1971. november 14-én, vasárnap délelőtt 10 órakor, a Szent Márton-búcsú szentmiséje keretében történt, melyet dr. Laczkó Béla kerületi esperes, törökszentmiklósi plébános mutatott be Maróti Arnold ciszterci atya és Szabó Imre, Kármel-plébános közreműködésével. Szentmise előtt a kerületi esperes felolvasta a kinevezési okmányt s a templom és plébánia felújítására vonatkozó érseki előírásokat.³ Ezt követően a hivatalában megerősített plébános feszületre helyezett kézzel letette a hűségesküt. Dr. Laczkó Béla kerületi esperes üdvözlő szavak kíséretében Kunszentmárton lelkipásztorát a hívek szeretetébe ajánlotta. Fellegi Sándor esperes-plébános a Szent Márton-búcsú jelentőségét méltató ünnepi szentbeszédet mondott, majd ismertette az egyházközség anyagi egyensúlyának helyreállítására vonatkozó legsürgősebb feladatokat.

A plébános szilárd eltökéltséggel, erős akarattal, minden nehézséget legyőzve, maradéktalanul teljesítette érsekfőpásztorától kapott megbízatásait, pedig tövises és göröngyös utat kellett megtennie, míg vállalkozásait siker koronázta. Sokan félremagyarázták jószándékát, és gáncsoskodással nehezítették helyzetét. Lelki gyötrelmeit fokozta Brezanóczy Pál egri érsek 1972. február 11-én bekövetkezett váratlan és fájdalmas halálhíre. Ő azonban nem csüggedt el, hanem még következetesebben harcolt, imádkozott, dolgozott és másokat is lelkesített a célkitűzések sikerre vitelének érdekében. A plébániai épület belső terének átrendezésével, villany- és vízhalózatának felújításával korszerű papi otthont alakított ki maga és munkatársai számára. 1972 tavaszán – a templomfelújítás anyagi fedezetének biztosítása érdekében – megkezdte a temetők rendezését. „Terven

A külsejében megújított felső kápolna megáldására érkezett dr. Mészáros Lajos egri főkáptalani helynök fogadása 1972. május 28-án

Szent Szívéről elnevezett, fűthető téli kápolnává alakította át. A templom részére vörös kókusz-szőnyeget szerzett be, az ülőpadokra szivacspárnák kerültek. Sok gondot fordított a technikai felszerelések (hangerősítő, elektromos harangozó-szerkezet) tökéletes és pontos működtetésére.

Fellegi Sándor plébános 1973. április 29-én a következő felhívást tette közzé: „Megkezdődött templomunk tatarozása. A felújítási munkák meghaladják a 600.000 forintot. Bizalommal fordulunk kedves híveinkhez, szeretettel kérve megértésüket, hogy adományaikkal járuljanak hozzá a munkálatok költségéhez. A templom mindnyájunké! Felelősséggel tartozunk utódainknak is! Nevünket fogják áldani, ha romos templomunkat rendbehozva, szépen felújítva adjuk át az utókornak. Aki az Istennek és az ő házának ad, bőségesen visszakapja!” A hatalmas munka április 24-től

felül”, több mint ötvenezer forint költséggel külsőleg rendbehozatta az omladozó felső kápolnát. A templom szentélyében a Szent Ferenc oltár ideiglenes áthelyezésével megoldotta a szembemiséző oltár felállításának kívánalmait. A részfeladatok véghezvitelét emlékezetes ünnepség zárta le. A felújított felső temetői kápolnát, valamint a templom szembemiséző oltárát 1972. május 28-án, a pünkösdi búcsú keretében áldotta dr. Mészáros Lajos prépost-kanonok, aki az érseki székesedés idején káptalani helynökként kormányozta az egri főegyházmegyét. Kedves meglepetésként szolgált, hogy az esperes-plébános az 1972. év karácsonyára a sekrestyével szemben lévő raktárhelyiséget Jézus

Nagy erőkkel folyik a templom külső renoválása 1973 nyarán

A felújított templom megáldása 1973. november 11-én. A kép balszélén Fellegi Sándor esperes, plébános.

október 15-ig tartott. A kivitelezést a helyi Építőipari Szövetkezet végezte, mely az egyházmegyei hatóság és a Műemléki Felügyelőség elismerését egyaránt kivívta. A régi, málladozó vakolatot tégláig leverték, és a templom, valamint a torony teljes külső falazatát színes habarcsból előállított nemes vakolattal vonták be. Elvégezték egyúttal a szükségesnek mutatkozó tetőjavítási, festési és üvegezési munkákat is. Most már a kételkedők is láthatták, hogy az anyagi áldozathozatal nem volt hiábavaló. Sok nehézség árán, de mégis összejött a felújítás költségeit szolgáló hatszázezer forint. A hitből és szeretetből élő névtelenek százai erejükön felül adakoztak, hogy a munka félbe ne szakadjon. Templomunk renoválása határidőre, október első napjaira befejeződött. 1973. november 11-én, Szent Márton püspök búcsújának és a templom megáldásának kettős ünnepén ismét Kunszentmártonba érkezett az egyházmegye

főpásztora: dr. Mészáros Lajos káptalani helynök, hogy örvendező szívvel adjon hálát a hívekkel együtt az Úr házának megújulásáért. A megszépült falakat nagy papi asszisztencia kíséretében áldotta, szentelte meg. Őszinte örömnép volt ez a lelkipásztor és a jóakarató kunszentmártoniak számára egyaránt.

Fellegi Sándor figyelme a legapróbb részletekre is kiterjedt. Szívén viselte az idősök és betegek ügyét, fontosnak tartotta a hitoktatás kérdését, sokat foglalkozott a ministránsokkal. A vallási kultúra és a hívek tapasztalatainak növelése, valamint a közösségi szellem ápolása érdekében autóbussos zárandoklatokat szervezett a határokon túlra: a csíksomlyói búcsúra, a lengyelországi Krakkóba, Częstochowába, a pálosok világhírű kegyhelyére, sőt az ausztriai Máriacellbe is. Hosszú évtizedek múltán felelevenítette – szintén autóbusszal – a máriaradnai búcsújárásokat. A programok pontos egyeztetése érdekében a helyszíneket előzetesen saját autójával járta be. Ilyen utak alkalmával lehetett megcsodálni állandó szellemi készenlétét, szikrázó elmésségeit és jóízű humorát. Az élménydús utazásokról és azok lelki megerősítő hatásáról temetői kápolnáink búcsúján számolt be szívreható szentbeszédnek keretében. A felső temetőben kialakította a papi kriptát. A különböző helyeken eltemetett lelkipásztorok exhumált földi maradványai most már közös sírban nyugsznak.

Fellegi Sándor apáti szentmiséje az 1979. július 15-i Kármel-búcsún

Érdemei elismeréseként plébánosunkat Bánk József egri érsek 1975-ben a lila mozetta viselésének jogával felruházva, tiszteletbeli főesperessé nevezte ki,⁴ Kádár László egri érsek pedig 1978 karácsonyán a Boldogságos Szűz Máriáról nevezett mezői (in Campo) apáti címet adományozta számára.⁵

Három év elteltével Fellegi apát-plébános ismét nagy vállalkozásba kezdett. Már 1980. december 31-én, a Szilveszter-esti hálaadáson jelezte, hogy szeretné a templom teljes belső felújítását is elvégeztetni. A munkák méretei miatt az elképzelés szinte kivihetetlennek látszott, de mégis megpróbálta a lehetetlent. Építőmesterekkel, villanszerelő szakemberekkel tárgyalt és válogatott a szépszámmal jelentkező restaurátorok között. Hamarosan egy vidéki templomfestő gárda vállalkozott a mennyezet- és falfestmények kijavítására, a hiányzó részek kiegészítésére. 1981. márciusában a mellékhajók felállványozásával elkezdődött a restauráció, de hamarosan kitűnt, hogy a festők teljesítménye igen sok kívánnivalót hagy maga után.

A csekély sikert ígérő munka váratlanul abbamaradt, mert Fellegi Sándor apát-plébános az időközben megüresedett hevesi plébániára kérte áthelyezését, azzal az indokkal, hogy testvérei Miskolcon élnek, idős korára szeretne a közelükbe kerülni. (Igazában egy helyen nem szívesen szolgált tíz évnél tovább.) Ezzel az elhatározásával másfél évszázados hagyomány szakadt meg Kunszentmártonban.

A dispozició kézhezvétele után, 1981. július 26-án vasárnap a nagymise keretében búcsúzott el a kunszentmártoniaktól, felelevenítve a tartalmas tíz esztendő eseményeit. Megköszönte a hívek szeretetét, s arra buzdított, hogy minden emberszív harangvirág legyen, amely az Isten végtelen jóságát zengi. Őrizzük meg a Szűzanya iránti hűséget, s legyen gondunk a gyermekek vallásos nevelésére, ahogy templomunk egyik legszebb mennyezetfestménye jeleníti meg és sugallja Jézus óhaját: „Engedjétek hozzám a gyermekeket, mert ilyeneké a mennyek országa.” Beszédét mélyen megghatódva, a távozás fájdalmas érzésére alkalmazott verssel fejezte be:

Fellegi Sándor tb. főesperes, c. apát,
kunszentmártoni plébános

Kunszentmárton ködbevész,
Az öreg lelkipásztor visszanez.
Félútvjáról visszanezve,
Leborul az Úr elébe.
Szűzanyában bíz s remél,
Körös-partra áldást kér.

Hevesen is tíz évig működött az újrakezdés lendületével. Keresztelő Szent Jánosról nevezett temploma számára két új harangot öntetett, egyiket a Boldogságos Szűz Mária, a másikat Szent Márton püspök tiszteletére. Ezeket 1987. október 31-én szentelte fel Seregély István egri érsek.⁶ Az ünnepségen kunszentmártoni vendégek is részt vettek.

Az apát-plébános ugyancsak Hevesen mutatta be hálaadó aranymiséjét 1990. június 24-én. Miután 75. évét betöltötte, nyugdíjazását kérte. 1991. szeptember 3-án Nyíregyházára került, az idős papok otthonába. De ott sem tétlenkedett. Vasárnaponként a környék helységeiben: Nagykállóban, Ajakon, Napkoron, Leveleken, Kálmánházán, Hajdúdorogon, Hajdúnánáson, Nyírtelken, Baktalórántházán vállalt kisegítéseket. Előfordult, hogy ünnepnapon három helyen is misézett, amíg bírta. A későbbiekben ereje fokozatosan hanyatlott. 1998. november 30-án, 83 éves korában, papságának 58. évében szíve megszűnt dobogni, lelkét visszaadta Teremtőjének. December 7-én helyezték nyugalomra a miskolci Szent Anna temetőben. Sírfelirata nagy hitét és nemes papi lelkületét tükrözi:

Megpihentem.

FELLEGI SÁNDOR
főesperes, c. apát,
nyug. hevesi plébános
1915-1998

„Hiszem, hogy elnyerem
az örök élet koronáját.”

2 Tim 4, 8. ⁷

-
- 1 Brezanóczy Pál egri érsek 1971. augusztus 25-én Lázár Pál főesperes-plébános temetésére Kunszentmártonba érkezve magával hozta Bíró Lajos egri segédlelkészt, akit az új plébános kinevezéséig adminisztrátori feladatok ellátásával bízott meg. Bíró Lajos 1918. október 25-én született Egerben. 1942. június 7-én szentelték pappá. Kápláni és plébánosi szolgálatok után saját kérésére az egyházmegye általános kisegítője lett. Templomunkban ő állította fel az első ideiglenes szembemiséző oltárt. Két hónapig kifejtett lelkipásztori munkája, papi buzgósága, gyors áttekintő képessége, a nehéz heteket áthidaló bölcs intézkedéseinek hatása maradandó nyomokat hagyott a kunszentmártoni hívek körében. 1978. december 31-én halt meg Egerben. 60 évet élt. – Az egri érsekség körlevelei. 1979/I.
- 2 Egri schematismus 1963. 44. – Kelet-Magyarország, 1995. december 19.
- 3 A váratlanul elhunyt Lázár Pál plébános temetésére Kunszentmártonba érkező Brezanóczy Pál egri érseket is megdöbbenette a málladozó templomfalak látványa. Ekkor határozta el, hogy a kinevezés feltételeként az új plébános elsőrendű kötelességévé teszi a templom mielőbbi teljes felújítását.
- 4 Dr. Bánk József (Adács, 1911. jan. 23. – Vác, 2002. szept. 7.): érsek. 1936-ban pappá, 1964-ben püspökké szentelték. Győri segédpüspök, majd apostoli kormányzó. 1969: váci megyéspüspök. 1974-1978: egri érsek. 1978: váci érsek-püspök. 1987: nyugalomba vonult.
- 5 Kádár László (Eger, 1927. szept. 2. – Eger, 1986. dec. 20.): egri érsek. 1950-ben szentelték pappá. 1972-ben veszprémi püspök, 1978-tól korai haláláig egri érsek. Kétszer járt Kunszentmártonban: az 1978. évi Szent Márton-búcsú alkalmával és 1984. március 25-én kánoni látogatás céljából.
- 6 Dr. Seregély István (Szombathely, 1931. márc. 13. -): érsek. 1955-ben pappá, 1987-ben püspökké szentelték. 1987-2007: egri érsek. 2007: nyugalomba vonult. Utóda az egri érseki széken: Ternyák Csaba.
- 7 A helyszínen lejegyezve: 2000. augusztus 17.

NAGY FERENC esperes, plébános
(1981–1999)

Fellegi Sándor apát-plébános távozásával egyidejűleg Kádár László egri érsek Nagy Ferenc tiszabői plébánost nevezte ki Kunszentmárton lelkipásztorává.

Életrajzi adatai: 1938. február 18-án született a Nógrád megyei Patak községben. Középiskolai tanulmányait az esztergomi ferences gimnáziumban, a teológiát Egerben végezte. 1961. június 18-án az egri főszékesegyházban Grósz József kalocsai érsek kézrátétele által nyerte el az áldozópapság életre szóló elkötelezettségét.¹ Káplánként teljesített szolgálatot 1961-62: Arló, 1962-72: Nyírbátor helységekben, 1972-76: Nyíregyháza főplébánián. 1976-81: plébános Tiszabő községben, oldallagosan ellátva Kuncsorbát is. 1981-től 1999-ig kunszentmártoni plébános. 1986: címzetes esperes. Miután Kunszentmártont 1993-ban a szeged-csanádi egyházmegyéhez csatolták,² 1999-ben Makó-Újvárosba, 2004-ben Tótkomlóra került plébánosnak.³

Kunszentmártonba jövetelét megelőzően, 1981 tavaszán teljes átfestéssel és a berendezési tárgyak korszerűsítésével újjátta fel a tiszabői templom belsejét, amely Kádár érsek tetszését is elnyerte, így megfelelő tapasztalatokkal gazdagodva foglalta el állomáshelyét. 1981. augusztus 2-án, a vasárnapi nagymise keretében mondta el beköszöntő szentbeszédét, vállalva a kunszentmártoni templom belső restaurálásának komoly feladatait. Kifejtette, hogy őszinte szívvel azonosul a zsoltár szavaival: „Örvendezik az én szívem, amikor azt mondják nekem: az Úr házába megyünk... Uram, szeretem házad ékességét és dicsőséged lakóhelyét!” Nem vonakodik a munkától, a megoldhatatlannak látszó kihívásoktól, mert – a vesszor megfogalmazása szerint – legszebb dolog a pap életében:

Leborulni este az oltárnál,
Térdre hullni a kereszt lábánál,
Megköszönni az Úrnak a napot,
És kérni egy nehezebb holnapot...

Nagy Ferenc plébános a templom belső festésének munkálatait azonnal leál-
lította, azzal a valóban racionális elgondolással, hogy a beázások elhárítása ér-
dekében először a templom tetőzetét kell megújítani, s csak azután folytatható
a restauráció. A tervező munka, a költségvetés kidolgozása, majd pedig a mű-
emléki értékű templom tetőzetére szánt pala megrendelése és előállítása két évet
vett igénybe. A kivitelezési költségeket a helybeli hívek adományain kívül – Sző-
ke János szalézi atya közbenjárásának köszönhetően – a nyugatnémet és osztrák

A helyreállított Szent Márton mennyezetfestmény a templomban

katolikus Karitászs fedezte. A Nyer-
gesújfaluban előállított barnás bordó
színű pala leszállítása még az 1983.
év nyarán megtörtént. Az óriási pa-
lamennységet és vörösréz lemezeket
a templom mellékhajóiban tárolták a
munkák megkezdéséig. A régi tetőzet
lebontását a hívek önkéntesen vállal-
ták, ebből a tevékenységből a plébá-
nos is kivette a részét. Az új gerendák
beépítését, valamint a műemlék-pala
szakszerű felrakását, rögzítését Bu-
dapestről jött szakemberek végezték.
A régi, rozsdásodó bádoglemeze-
ket időt álló vörösrézzel váltották ki.
A munkálatokhoz 19 mázsa vörösre-
zet használtak fel. A komoly befekte-
tést, áldozatot és fáradságot igénylő
munka 1983. novemberében fejező-
dött be, Szent Márton búcsúünnepére
már teljes szépségében pompázott a
megújult templomtetőzet. 1984 márci-
usában folytatódott az állagmegóvás:

Nagy Ferenc plébános szentbeszéde a felső
kápolna búcsúján 1982. május 30-án

Búcsúi szentmise 1983 május 22-én

megsegítésére, hogy akik eddig csak maguknak gyűjtöttek, ezután Isten dicsőségére is cselekedjenek. Kérünk Téged, hallgass meg minket!”

a beázások elkerülése érdekében vörösrézzel fedték le a mellékhajók tetjét. Kádár László egri érsek március 25-én történt kunszentmártoni látogatása alkalmával elismeréssel nyilatkozott az eddigi teljesítményről.

Nagy Ferenc plébános az egész év folyamán minden szentmisében a templom jötevőieért, a munkák sikeres befejezéséért és a további feladatok eredményes megoldásáért imádkozott:

„1. Áldd meg, Uram, mindazokat, akik imáikkal, munkájukkal és anyagi áldozataikkal templomunk szépítésén fáradoznak. 2. Támassz sok jóakaratú, tehetős, segítőkész emberi szívet templomunk megsegítésére egyházközségünkben, magyar hazánkban és határainkon kívül is. 3. Indítsd meg a szíveket, nyújtsd ki a karokat, nyisd meg a kezeket templomunk

Kunszentmárton huszonötödik plébánosa a nagy munkákban bővelkedő 1986. év során érkezett el pappá szentelésének negyedszázados évfordulójához. Ez alkalommal, eredményes lelkipásztori tevékenységének elismeréseként Kádár László egri érsek 1986. június 7-én esperesi címmel tüntette ki. Nagy Ferenc június 22-én szülőfalujában, Patakon, egy héttel később, június 29-én pedig a kunszentmártoni nagytemplomban mutatta be hálaadó ezüstmiséjét. Az ünnepi oltárt Vági László szentesi apát-plébános, Szabó Imre Dávid ferences atya, a Kármel plébánosa, R. Kiss Imre kunszentmártoni születésű, Amerikából hazalátogató szalézi szerzetes atya, Závodni Kálmán szintén helybeli születésű jezsuita atya, Maróti Arnold ciszterci atya, valamint az ezüstmisés lelkipásztor volt káplánjai: Nagy István dévaványai plébános és Lunczer Gyula sarudi plébános állta körül. Vági László szentesi apát-plébános prédikációja hármas gondolatra: a bűnbánat, a hálaadás és a kérés mozzanataira épült: Miként Szent Pétertől, úgy az ezüstmiséstől is megkérdezi lelke mélyén az Úr Jézus: „Ferenc, szeretsz-e engem? Szeretsz-e jobban másoknál?” S a jubiláns atya huszonöt év elteltével is készségesen válaszol: „Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek téged!”

Felajánláskor a következő ének hangzott el (részlet):

Ezüstmise van ma nálunk,
Istenhez száll hő fohászunk.
Hála csendül énekünkben és szívünkben,
Mert nagy áldás mindnyájunknak az Istentől.

Papunknak huszonöt éve
Volt az első szentmiséje.
Ó, de boldog lehet most a szíve, lelke,
Hogy ezt a szép évfordulót megérhette...

„Csak egyet kérek az Úrtól, csak egy a vágyam,
„Az Úr házában lakjam életem minden napján”
Zsolt. 26. 4.

**Ezüstmisém
emlékére**

**Patak -
Kunszentmárton**
1986. június 22—29.

Nagy Ferenc
c. esperes
plébános

„Jézus Szíve add, hogy mindig
szeresselek jobban.”
Hozs. 155. 3.

„Áldjad lelkem Máriát
Üdvöztőnk szent Anyját.”
Hozs. 179. 1.

**Pesellino, Francesco:
Tengelicés Madonna**
Keresztény Múzeum, Esztergom

Ecclesia **GENERALART**

Kétévi előkészület után 1986-ban megindult a minden részletre kiterjedő és 1991-ig tartó belső helyreállítás. Az évtizedek során súlyosan rongálódott színes ablaküvegeket Budapestre szállították, két hónap elteltével megtisztítva, tökéletesen felújítva, a hiányzó szövegek és motívumok bepótlásával kerültek vissza eredeti helyükre. A kóruson áldozatkész adományozók segítségével két új színes ablak készült Szalézi Szent Ferenc püspök (Nagy Ferenc plébános névadó szentje, az igehirdetés kiváló példaképe), illetve Árpád-házi Szent Margit egész alakos ábrázolásával. A templom 16 színes ablakát kívülről golyóálló üvegréteg védi. Az „edzett” védőüvegek az orosházi üveggyárban készültek, felhelyezésük

1986-ban, közvetlenül a Szent Márton-búcsú előtt történt. 1987-88-ban épült ki az új elektromos hálózat. A hét régi csillárt végleg eltávolították, a mellékhajók oszloppaira reflektorok kerültek. 1989-ben Nálhi László közreműködésével megújultak a toronyóra számlapai. Budapesten restaurálták Szent Márton püspök oltárképét, itthon pedig a helyszínen végezték a százéves orgona rekonstrukciós munkálatait. 1989 és 1991 között, négy éven át tartott a mennyezeti és falfestmények alapos, szakszerű felújítása, kiváló festőművész-restaurátorok: Marosvári György, Balogh Gyula, Horváthné Szabó Éva, dr. Bodor Zoltán és Rákóczi György közreműködésével. Az egész templomot betöltő állványerdő már önmagában is lenyűgöző látványt nyújtott. A háborús sérüléseket és a kisebb-nagyobb hibákat lépésről lépésre kijavították, a felületeket megtisztították, a hiányzó részeket pótolták. Óriási hozzáértést kívánt a harmadik boltívszakasz mennyezetképeinek helyreállítása, mert a kompozíció főalakja, a lóháton ülő Szent Márton római légionárius tiszt ábrázolása a belövések következtében teljesen megsemmisült, és egyetlen fényképfelvétel sem maradt – hiszen soha nem is készült – a seccó 1944 előtti állapotáról. A rekonstrukció teljes mértékben személyes visszaemlékezés, valamint szóbeli útmutatás alapján történt. Balogh Gyula és Bodor Zoltán a vázlatrajzok sokaságát készítette el, szorgalmasan tanulmányozva a római katonai viselettel foglalkozó szakkönyvek ábráit. A legmegfelelőbb változat elfogadása után következett a helyszíni megvalósítás. Az eredeti állapot tökéletes visszaállítása mellett Balogh Gyula magas művészi értéket képviselő műalkotással ajándékozta meg a kunszentmártoni nagytemplomot, dr. Bodor Zoltán pedig a drámai feszültségű jelenethez jól harmonizáló viharfelhős égboltot varázsolt a kompozíció fölé. A belső tér kiemelkedő ékességei közé tartoznak az oszlopok magaslatain és a kórus mellvédjén körbefutó koszorú- és füzérminták, valamint a finom rajzolatú klasszikus oszlopfők. Ezek újraaranyozását Szabó Antal és Rákócziné Németh Katalin végezte a Nagy Ferenc plébános által Bécsből hozott aranyfüst-lemezek felhasználásával. A díszítmények közül bevonatot kaptak azok is, amelyeket az előző két évszázad alatt sem tartottak szükségesnek bearanyozni. Újabbnál újabb gondok, hiányosságok merültek fel, de egyre jobban fogyott a pénz. Erre mondta némi bizakodással és enyhe aggodalommal Nagy Ferenc esperes-plébános: „Nekem mindig van százezer forintom a templom rendbetételére, de ahhoz mindig hiányzik néhány millió.” A jó szervezéssel és példás összefogással megvalósított felújítási munkálatok végeztével 1991. november 5-én távolították el az utolsó állványokat is a templomból. Gyakorlatilag befejeződött a tíz évig tartó helyreállítás, eltűntek a háború okozta sebek, az Isten háza újra eredeti szépségében pompázik.⁴ Mindez köszönhető a névtelen adakozóknak, bár az is megfigyelhető volt, hogy a lakosság körében nem mindenki vette ki részét az áldozathozatalból. Ennek szemléltetésére ismét Nagy Ferenc találó megfogalmazását lehet idéznünk: „Köszönjük a kispénzűek tízezres adományait, a tehetősek ezer forintjait és a miliomosok filléreit!”

Azután következett a két temetői kápolna teljes felújítása. Ezeket a hívek kezdeményezték, de a megvalósítást mindvégig az esperes-plébános koordinálta. Az alsó kápolna özv. Nagy Lórántné költségén 1992-ben újult meg. A munkálatok négy hónapig tartottak. A tetőzet faanyagát teljesen ki kellett cserélni. A külső falak rozsdabarna és fehér színű nemesvakolatot kaptak. Új ablakkeretek

és esőcsatornák készültek. Az úrafestett kápolnába bevezették a villanyt, amely szeptember 14-én gyulladt fel először. A nagylelkű adományozó a régi lócák helyett 30 darab kényelmes széket vásárolt, ugyanakkor kijavíttatta a féloszlopok között az oldalfalakhoz illeszkedő padokat is. A felújítás, tereprendezés, takarítás munkálataiból igen sokan kivették a részüket. Valamennyiük példás szorgoskodását és anyagi hozzájárulását áldotta meg 1992. szeptember 20-án, a kápolna búcsújának napján Kunszentmártonba érkező Marosi Izidor nyugalmazott váci megyéspüspök. A szertartás első mozzanataként a főpásztor szenteltvízzel hintette meg a kápolnát kívülről, belülről, majd a Kálváriát és egyenként a felújított keresztút 14 állomását. Méltatta a kunszentmártoni hívek áldozatkésztségét, személyes hangvételű szentbeszédében pedig a mai édesanyák aggodásait és gyötrelmeit hasonlította össze a Szűzanya hét fájdalmával.

A felső kápolna műemléki értékű restaurálása az 1993-94. években ment végbe. A tetőzet megbontásakor derült ki, hogy nagyobb a baj, mint gondolni lehetett volna. A tornyok kupoláinak bádogborítását megette a rozsdá, széleit körültépdeste az elmúlt év tavaszi vihara. A gerendázat teljesen elkorhadt, egyes részeit kézzel lehetett szétmorzsolni. Az új toronytetőzet elkészültével merült fel az igény, hogy a régi bádogborítást vörösréz-burkolat váltsa fel. Siralmas volt a falak állapota. A talajvízből eredő salétromosság úgy szétmállasztotta a téglákat, hogy azokat egyenként újak beépítésével kellett pótolni. Megtörtént a külső-belső tatarozás és a festés, ezt követte a képzőművészeti alkotások rendbetétele. A kápolna külső falmélyedéseiben a vaslemezre festett 14 stációs kép évtizedek során a felismerhetetlenségig tönkrement. Ezek nagy gondosságot igénylő restaurálását Horváthné Szabó Éva budapesti festőművész végezte, aki a templomi falfestmények helyreállításán is dolgozott. A felújított kápolna ünnepélyes megáldása

Gyulay Endre szeged-csanádi püspök bérnálási szentmisére indul Nagy Ferenc esperes-plébános és Keller Juvenál kármelita atya kíséretében 1997. október 26-án

1994. október 29-én történt, melyet a szeged-csanádi egyházmegye főpásztora, Gyulay Endre püspök végzett a helyi és környékbeli papság közreműködésével.⁵ „Azért fáradoztak a kunszentmártoni hívek Nagy Ferenc esperes-plébános vezetésével a kápolna helyreállításán – mondotta szentbeszédében a főpásztor –, hogy ez a téglából emelt szentély az ősök hitének megbecsülésre méltó emléke a jövő nemzedékek számára mindvégig élő és követendő példája legyen.”⁶

A kunszentmártoni plébánia épületét Nagy Ferenc esperes-plébános korszerűsítette

Nagy Ferenc esperes-plébános tevékenységének vizsgálata nem lenne teljes, ha elfeledkeznénk arról, mennyire szívügyének tartotta a belterületi, tanyai és útmenti keresztek karbantartását. Első helyen kell említeni a Körös partján álló Juhászkereszt korpuszának és a kereszt tövénél térdelő Szent Vendel alakjának művészi újrafestését, de hasonló színvonalon újult meg a Balázs-kereszt, a pap-tanyai kereszt, a vekerai kereszt, a szentesi határnál lévő Balga-kereszt, továbbá a Laki Oláh-féle kereszt az alsó Körös-parton. Az ő kezdeményezésére készült a felső temető díszes téglakerítése. Kevesen emlékeznek már arra, hogy Nagy Ferenc tervezte és valósította meg a plébánia timpanonos, oszlopos főbejáratát. Az épület belsejét nagy mértékben korszerűsítette, a külső rekonstrukció már utódára maradt. Lelkipásztori munkája is példamutató volt. Jól felépített szentbeszédet mondott, pontosan tartotta magát a liturgikus előírásokhoz. A rendszerváltozás idején megszervezte az iskolai hitoktatást, öt világi hitoktatót állított erre a feladatra. Az anyakönyvekből visszamenőleg kigyűjtötte a megkeresztelték névsorát, a szülők számára postai úton kínálta fel a hit- és erkölcsstan elsajátításának lehetőségét. Sokan éltek is ezzel, s nem egy papi hivatás kibontakozásának lehettünk tanúi. Közéleti tevékenysége szintén figyelemre méltó. Vendégszerető asztalánál püspökök és államférfiak egyaránt helyet foglaltak. Búcsúi és egyéb

A restaurált felső kápolna püspöki megáldása

ünnepi alkalmakkor meghívásának köszönhetően Dankó László kalocsai érsek, Tempfli József nagyváradi, Marosi Izidor váci, Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök, Kerekes Károly zirci apát és Korzenszky Richárd tihanyi bencés perjel is szerepelt a kunszentmártoni nagytemplomban. Összefoglalásként megállapítható, hogy a templombelső teljes helyreállításával, a művészi mennyezetfestmények felújításával nevét örökre beírta a kunszentmártoni egyházközség legszebb lapjaira.

Dankó László kalocsai érsek

Gyulay Endre szeged-csanádi püspök 1999 nyarán Makó-Újvárosba helyezte át Nagy Ferenc esperes urat, aki 18 éves szolgálat után augusztus 15-én vasárnap, Nagyboldogasszony ünnepén a nagymise keretében búcsúzott el Kunszentmárton katolikus lakosságától. Egy bő évtized elteltével, 2011. október 1-jén tótkomlósi plébánosként látogatott el újra egykori működési helyére, hogy bemutassa háláadó aranymiséjét és jubileumi áldásában részesítse volt kunszentmártoni híveit.

1 Grósz József (Féltorony, Moson megye, 1887. dec. 9. – Kalocsa, 1961. okt. 3.): érsek. 1911-ben pappá, 1929-ben püspökké szentelték. Győri segédpüspök, 1939: szombathelyi megyéspüspök, 1943: kalocsai érsek. 1951: a kommunista hatalom idején koncepciós perben 15 évi börtönre ítélték, 1956: az Elnöki Tanács kegyelmi úton elengedte büntetését, visszatérhetett székhelyére.

Haláláig a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke. Czapik Gyula érsek (+1956) és Kriston Endre segédpüspök (+1960) halála után Egerben éveken át nem volt felszentelt püspök, Brezanóczy Pál apostoli kormányzó csak 1964-ben kapott püspöki kinevezést. Ezért hívta meg 1961 júniusában Grósz József kalocsai érseket Egerbe, hogy a végzett teológus növendékeket pappá szentelje.

2 A trianoni diktátum 1920 után a magyar katolikus egyházszerkezetben is nagy változásokat idézett elő. A csanádi és a nagyváradai püspökség, valamint a kalocsai érsekség területének többségét a székhelyekkel együtt (Temesvár, Nagyvárad) a szomszédos államokhoz csatolták. Az itt maradt részek kormányzása sok nehézségbe ütközött. Az ország középső részein viszont nagy kiterjedésű egyházmegyék működtek (Eger, Vác, Veszprém stb.). 1993-ban történt az egyházmegyék határainak módosítása és új egyházmegyék létesítése. A szeged-csanádi egyházmegye kapta meg többek között az egykor Váradhoz tartozó Szarvas, Békésszentandrás, Békéscsaba, a váci püspökségtől pedig Hódmezővásárhely, Szentes, Csongrád helységeket. Az egri főegyházmegye déli részén fekvő Kunszentmárton a szeged-csanádi püspökség északi határvonalára került.

3 Egri Névtár 1992. 155., Szeged-Csanádi Névtár 2000. 91.

4 Ennek részletei a templomtörténetben találhatóak. Józsa 2009. 100-103.

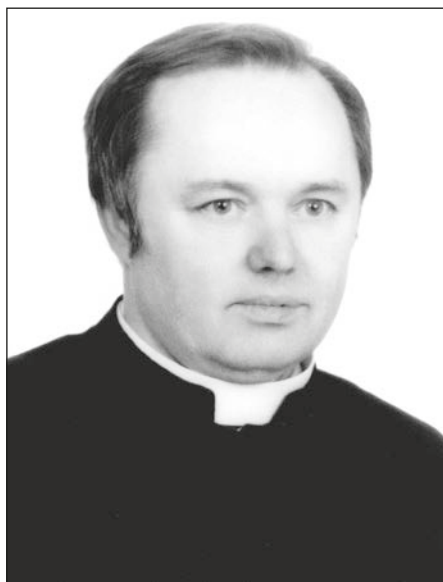
5 Gyulay Endre (Battonya, 1930. szeptember 17 -): megyéspüspök. 1953-ban pappá, 1987-ben püspökké szentelték. 2006: nyugdíjba vonult.

6 Józsa 1999. 58., 120.

TÚRI KIS ISTVÁN plébános (1999–2008)

Életének főbb állomásai a 2014-ben készült összefoglalás alapján: Csongrádon született 1958. december 9-én. Huszonöt éves korában jelentkezett a váci egyházmegye szolgálatára. Teológiai tanulmányait Szegeden végezte 1983-tól 1988-ig. Tanulmányai befejeztével Marosi Izidor püspök¹ 1988. június 26-án pappá szentelte a kecskeméti nagytemplomban. Első kápláni állomáshelye Szolnokon az egykori ferences, mai nevén belvárosi templomban, illetve plébánián volt 1988 és 1989 között. Innen Tiszakécskére került, ahol három évet töltött (1989-1992). Jászkarajenő plébánosa 1992-től 1994-ig. Átkérte magát a szeged-csanádi egyházmegyébe, hogy Csongrádon élő özvegy édesanyjához közelebb kerüljön. 1994-1996: Csanádapáca, 1996-1999: Makó-Újváros lelkipásztora. Gyulay Endre megyéspüspök 1999-ben Kunszentmárton plébánosává nevezte ki, ahol kilenc évig teljesített szolgálatot. 2008-2011: kisegítő lelkész a szentesi főplébánián, illetve a Jézus Szíve templomban. 2011-2012: gyomai plébános, 2012: kisegítő lelkész Zsombó községben, 2012-től 2014-ig Nagykamarás (ezzel együtt Almáskamarás) plébánosa. 2014-ben Dombegyházra kapott plébánosi megbízatást.

Kunszentmártonban 1999. augusztus 22-én ünnepélyes nagymisével kezdte meg szolgálatát. Az egyházközség világi elnöke a következő szavakkal üdvözölte: „Ezen a szép augusztusi vasárnapon, Nagyboldogasszony ünnepének nyolcadán Kunszentmárton hívó katolikus népe nagy tisztelettel és szeretettel köszönti

Túri Kis István plébános urat, városunk 26. lelkipásztorát. S hadd üdvözljem a Szentírás legszebb szavaival: „Áldott, aki jön az Úr nevében!” Szívből kívánjuk, legyen áldott a mai napon hivatalosan megkezdett működése, minden jószándéka, lépése és törekvése, hogy lelkipásztori szolgálata sikeres és gyümölcsöző legyen. Tudjuk, Csongrádról származik, ahol különösképpen nagy tiszteletben részesítik a Szűzanyát, a mennyekbe fölvet Boldogságos Asszonyt. Régen sokan, de napjainkban is szép számmal jelentek meg kunszentmártoni zárandokok a csongrádi Nagyboldogasszony-búcsún. A Szent Szűz oltalma és segítségével adjon erőt plébános úrnak a mindennapi feladatok teljesítésében, de a kereszthordozásban is. És most arra kérjük, védőszentje mellé válassza társapátrónusul Szent Márton püspököt, ennek a Körös partján elterülő kisvárosnak és gyönyörű nagytemplomunknak égi pártfogóját, hogy tárja ki védelmező palástját plébános úrra és lelkipásztori munkásságára. Szent Márton öreg korában, ereje gyengültével is hangoztatta: „Ha az Isten népének szüksége van rám, akkor nem vonakodom a munkától!” Kívánjuk, plébános úrnak legyen mindig elegendő testi és lelki ereje, hogy teljesíteni tudja az Istentől rábízott s a püspök úrtól kapott feladatokat. Mindehhez adjon a jó Isten derűs lelkületet, hogy – Mécs László verssorait a mai alkalomhoz igazítva –

Tükre legyen minden mosolyoknak, s vissza tudjon mosolyogni virágra, lepkére, bokorra, rengetegre, farkasra, bárányra, szivárványra, fergetegre, fényre, holdra, csillagokra, szegényekre, gazdagokra, öregekre, gyermekekre, betegekre, vidámságra, szenvedésre, jó napokra, rossz napokra, rózsafára, keresztfára. Visszamosolyogjon mindenre, visszamosolyogjon az Istenre!”

Az új plébános valóban vidám és közvetlen természettel rendelkezett, tartotta magát a három H-val kezdődő jelszóhoz: hit, hűség és humor. Sokan megszerették egyszerű és természetes viselkedéséért, segítőkészségéért. Papi feladatait összeszedetten, lelkiismeretesen végezte, prédikációira gondosan felkészült. Egyik azóta is maradandó újítása, hogy más helységekhez hasonlóan bevezette péntek délutánonként a 3 órás rövid harangozást, amely Jézus Krisztus kereszthalálára emlékeztet. A lelki építkezés mellett nagy gondot fordított az állagmegóvási és felújítási munkák fontosságára is. Mindkét temetőben átépítette és korszerűvé tette a ravatalozókat. Az alsó és felső kápolna harangjait villamosította. Egyik legnagyobb gondot a plébánia-épület külsejének siralmas állapota jelentette. Teljes vakolatcsere vált szükségessé. Takarékosági szándékkal maga a plébános fejtette le kalapáccsal az omladozó vakolatot, így készítve elő a felújítás nagy munkáját.

A templom állagmegóvásának gondoljai a rendszeres karbantartás ellenére is feladják a leckét az egymást követő lelkipásztoroknak. Így történt ez 2003-ban, amikor Túri Kis István plébános döbbenetén észlelte, hogy a torony magaslátáról kisebb-nagyobb méretű kődarabok zuhannak a bejárati ajtók közelébe, életveszélyes helyzetet okozva a templomot megközelítő hívek számára. Kozák János békésszentandrási építésmérnök (ARGOMEX Építészeti és Kereskedelmi Kft.) vezetésével hamarosan megkezdődött a torony károsodásának részletes felmérése. Megállapították, hogy a leválás és lehullás nem statikai természetű, tehát nem épületmozgás, vagy teherbírási tönkremenetel következménye, hanem

Templomrenoválás 2003-ben

A megújult torony és homlokzat

előregedésből, időjárási hatásokból származik. Ezért történt a homokkő szobrok, díszek, faltakarások eróziója is. A munkálatokhoz természetesen csak akkor lehetett hozzákezdeni, amikor már rendelkezésre állott a megfelelő fedezet. Először Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök támogatta komolyabb összeggel a helyreállítás legfontosabb részterületeit. A plébános önkormányzati segítséggel közbeszerzési pályázatot nyújtott be a miniszterelnöki hivatalhoz, ahonnan sikerült jelentős műemléki támogatást szerezni. A kivitelezést a Pallér Press Építőipari Kft. végezte. A torony felállványozása után elkezdődött a rekonstrukció, amely 2003 őszétől egy teljes éven át tartott. Az állványokról közvetlen közlelő szemléltető és megközelíthető kőszobrok siralmas állapota miatt olyan döntés született, hogy a kilenc műalkotás közül hetet a további károsodás megelőzése végett el kell távolítani, mert az évszázadok viharait átéltek ugyan, de az elmúlt évtizedek alatt a savas esők annyi kárt okoztak bennük, hogy életveszélyessé váltak. A szobrokat a templom északi mellékhajójában, a Szent Ferenc oltár mellett helyezték el annak reményében, hogy újrataragva, tökéletes másolat formájában mielőbb visszakerülnek a torony homlokzatára.

A megszépült torony látványa még inkább ráirányította a figyelmet a templom kopott külsejére, de talán legjobban a plébánia-épület siralmasan lepusztult állapotára. Újabb pályázat eredményeként sikerült elnyerni egy komoly állami és uniós támogatást. „A főhajó és az oldalhajó külső homlokzatát újítjuk fel, térburkolatot építünk a templom körül, valamint a plébánia homlokzatát is befejezhetjük – nyilatkozta a megyei lapnak Túri Kis István plébános. – A teljes beruházás összege 48 millió forint, tizenkétfélmillió önrészt nekünk kell előteremtünk.”

Gyulay Endre püspök felszenteli a szabók új zászlaját. Mellette Túri Kis István plébános.

A 12 millió forint önrészt a Szeged-Csanádi Püspöki Hivatal biztosította a kunszentmártoni egyházközség részére. A torony kerengője, a „sétáló” új vörösmárvány burkolatot kapott. A külső felújítással párhuzamosan elkészült a templom déli bejáratánál a mozgássérültek közlekedésének megkönnyítésére szolgáló akadálymentesítés. Az automatizáltan működő ajtón keresztül betegtoló-kocsival is be lehet jutni a templomba, illetve napközben annak előterébe. A sekrestye mellett sikerült hideg-melegvizes mosdókagylóval is ellátott korszerű vízöblítéses WC-helyiséget kialakítani.

Az őszi templombúcsúra – az ideiglenesen eltávolított hét kőszobor, valamint a helyén maradt Mária- és Szent Márton-szobor s a nagykun címer szoborcsoportozata felújításá-

nak kivételével – minden munka befejeződött. Az ünnepélyes hálaadás Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök közreműködésével a 2005. november 13-i Szent Márton-búcsú keretében történt. Az egyházközség világi elnöke is ennek

A felújított plébánia barokk homlokzata
2009. június

Túri Kis István plébános megszenteli
az 1848-49-es szabadságharc hőseinek a felső
kápolna oldalfalán elhelyezett emléktábláját
2000. június 9-én

Búcsúi szentmise a felső kápolnában

a gondolatnak jegyében köszöntötte az egyházmegye főpásztorát: „...Püspök Úrral együtt adunk hálát a Mennyei Atyának azért, hogy sikeresen befejeződött a torony, majd a templom teljes külső felújítása. Ugyancsak hálát adunk azért is, hogy végre visszanyerte régi szépségét városunk legrégibb középülete, a 250 éves plébánia, melynek hosszú ideig tartó siralmas állapota nagyon lehangoló képet mutatott. Amikor mindezekért az ég felé árad a hálaadó Te Deum, nem feledkezhetünk meg arról, hogy mindez nem valósulhatott volna meg Püspök Úr nagylelkű anyagi és erkölcsi támogatása nélkül. Hálas köszönetet mondunk érte jóakaró Főpásztorunknak...” A szentmise végén a megyéspüspök köszöntö meg a kivitelezők lelkiismeretes tevékenységét, s Szent Gellért emlékérmek átnyújtásával ismerte el a tervezők és kivitelezők példamutató hozzáállását. A körmenet befejeztével a meghívott vendégek és a felújítást végző munkások a Körös Étte-remben fogyasztották el a búcsúi ebédet, melynek során Gyulay Endre püspök úr a munkások közé vegyült és szívélyesen elbeszélgetett velük.²

A leghosszabb ideig Kunszentmártonban tartó szolgálat megviselte „Pityu atya” egészségét (sokan ilyen közvetlen módon nevezték és szólították). Főpásztorát arra kérte, disponálja olyan helyre, ahol kevesebb kihívással kell szembenéznie. Kérése teljesült, 2008. július 27-én vasárnap délelőtt elköszönt híveitől.

A felső kápolna pünkösdi búcsúja.
Túri Kis István plébános mellett: dr. Barna Gábor, Balla János és dr. Szabó János

A búcsúztató beszéd közlése azért fontos, mert rövid összefoglalását tartalmazza a plébános kunszentmártoni tevékenységének:

„A szentmise végét jelző elbocsátást megelőzően az egyházközség képviselő-testülete és a hívek nevében teszek eleget egy nem túlságosan népszerű kötelezettségnek, mégpedig annak, hogy búcsúszavakat kell mondanom távozó lelkipásztorunknak, Túri Kis István plébános úrnak, aki kilenc évig tartó kunszentmártoni szolgálat után saját kérésére helyet változtat, és a következő napokban már Szentesen folytatja papi tevékenységét. Nehéz dolog egy-két perc alatt összegezni mindazt, ami 1999 és 2008 között végbement az egyházközségben. Plébános úr jószándékának és tenniakarásának köszönhetően látványos eredményként könyvelhető el, hogy kívülből megújult Kunszentmárton legrégibb épülete, az 1767-ben tető alá hozott plébánia. Maradandó értéket jelent a templom teljes külső felújítása, a temetői ravatalozók megépítése, a kápolnák harangjainak villamosítása, hogy csak a legjelentősebbeket említsem. Három újmise, egy papszentelés – amely a mi templomunkban ment végbe –, valamint a bérmlás szentségének kiszolgáltatása is kiemelkedő eseménye volt a gyorsan lepergő kilenc esztendőnek. A láthatatlan lelki eredményeket csak a jó Isten tudja számon tartani, de mi sem feledjük. Amikor a búcsúzás pillanataiban megköszönjük fáradozását,

jószándékú törekvéseit, szívből kívánjuk, adjon a Mindenható Isten új működési helyén is elegendő testi-lelki erőt, bőséges kegyelmet, hogy még sokáig tudja végezni lelkipásztori szolgálatát Urunk Istenünk dicsőségére és a lelkek javára. Legyen mindenkor segítője a Boldogságos Szűzanya, álljon mellette továbbra is mint példakép és égi pártfogó: Szent Márton püspök, akinek nevét minden szentmise kánonjában megemlítette a szentek közösségében. Plébános úr, amikor hálás szeretettel és köszönettel búcsúzunk, kérünk, fogadd egyházközségünk ajándékát, a Séra Erzsébet tanárnő által készített tűzzománc képet jó szívvel, amely mindig emlékeztetni fog az itt töltött évekre. A jó Isten oltalmazzon, áldjon meg és vezéreljen minden utadon!”

---

1 Marosi Izidor (Tiszakécske, 1916. március 27. – Kecskemét, 2003. november 14.): megyéspüspök. 1941: pappá szentelték. 1977-87: Kecskemét főplébánia plébánosa. 1979: váci segédpüspök. 1987-1992: váci megyéspüspök. 1992: nyugalomba vonult.
2 Józsa 2009. 104-108.

KÖVESDY ZSOLT plébános

(2008 –)

A nagy távlatokban gondolkodó, kiváló szociális érzékkel megáldott lelkipásztor 2008. augusztus 3-án történt bemutatkozása alkalmával az egyházközségi képviselő-testület világi elnöke többek között a következőket mondta: „Örömmünkre hívogatják templomunk harangjai a kunszentmártoni híveket, örömteli akkordokat zeng az orgona, a hódolat illatáldozatának égő füstje száll a magasba az Úr színe elé, Isten dicséretét zengi az énekesek ajka, mert megyésfőpásztorunk, dr. Kiss-Rigó László szeged-csanádi püspök úr rendelkezése alapján, Kövesdy Zsolt atya személyében új plébános kezdi meg lelkipásztori szolgálatát Kunszentmárton területén. Teszi mindezt elsősorban Isten dicsőségére, de ezzel párhuzamosan a lelkek javára, mint ahogyan a kinevező okirat az új plébános kötelességévé teszi – csak a legfontosabbakat idézve –, hogy ,legyen jó pásztora a rábízott népnek, legyen gondja a gyermekekre és a ministránsokra, a fiatalokat megfontolt tapasztalattal és felelősséggel vezesse közelebb Istenhez, látogassa a családokat és a betegeteket...’ Szeretettel üdvözljük az Úr nevében érkező Kövesdy Zsolt atyát, Kunszentmárton város sorrendben huszonhetedik plébánosát! Legyen áldott a jövőtele, legyen sikeres a küldetése, a jó szándéka és minden törekvése.

Nagyszombati liturgia a húsvéti gyertyával

Érezze magáénak Kunszentmártont és annak hívőközösségét, szeresse szép templomunkat, melynek századik felszentelési évfordulójára készülünk. Szívből kívánjuk, adja meg az Ég Ura, hogy lelkipásztori fáradozásának eredményeit már földi életünkben megtapasztalhassuk. A Szentháromság áldása kísérje szolgálatát és egész papi életét. Egyengesse lépteit a Boldogságos Szűzanya hathatós pártfogása és az önzetlen felebaráti szeretet örök példaképe, főoltárképünk és városcímerünk központi alakja: Szent Márton püspök égi közbenjárása!”

Kövesdy Zsolt 1970. február 2-án született Budapesten. Édesapja: Kövesdy Péter, édesanyja: Fogas Mária. Bátyja: Tamás (1967), három gyermek édesapja. A Városmajor utcai Koós Károly Általános Iskolában kezdte tanulmányait, majd 1988-ban a Szi-

A keresztvíz megszentelése

lági Erzsébet Gimnáziumban tett érettségi vizsgát. Életrajzi adatait, szándékát saját nyilatkozatai és vallomásai hitelesítik: „Hitem a szülői házból származik.

Kövesdy Zsolt plébános húsvéti szentbeszéde

Édesapámék a legnehezebb időkben is hithű emberek voltak. Fel is került a káderlapjukra a „klerikális” megjegyzés. Az iskola kifejezetten istentelen volta a tanúságtételre tanított meg. Nyíltan megvallottam hitemet, amiért sokszor meg is büntettek az iskolában. A rendszeres sport, bátyámmal úszni vittek szüleim, megtanított a küzdelemre elsősorban önmagammal, hogyan tudok önmagamon felülkerekedni, a bennem szunnyadó végső tartalékokat is felhasználni. A városmajori Jézus Szíve Plébánián nőttünk fel, Lambert Zoltán atya szárnyai alatt... A Városmajorban mindig pörgött és pörög az élet. Megalapítottuk az új kor első katolikus ifjúsági egyesületét 1990-ben, ami azóta is működik Városmajori Katolikus Egyesület névvel. A nyári táborok, évközi programok, a pénteki hittan, az adventi és

nagyböjti hajnali zsolozsmák és misék, amiket magunknak szerveztünk, megtanítottak közösségben gondolkodni, mások szempontjait is figyelembe venni, egyszerűen a szeretet forradalmát szolgálni, ami nem is olyan könnyű, mint ahogyan beszélünk róla. Egy-egy elnökségi ülés, amin összevesztünk azon, hogyan valósítsuk meg a jót, megtanított a türelem és az együttgondolkodás erényére.” Érettségi után a Ságvári Endre Ipari Szakmunkásképzőben rádió-televízió műszerész végzettséget szerzett. 1990-91-ben teljesítette a kötelező katonai szolgálatot. 1991-ben Budapesten beiratkozott a Tanítóképző Főiskolára, ahol 1994-ben kapta meg a tanítói oklevelet. 1994 és 1998 között a Koós Károly Általános Iskolában tanított, eközben a szegedi Tanárképző Főiskola levelező tagozatán megszerezte a technika-tanári diplomát.

Papi hivatásáról írja:

„27 évesen érkezett el az ideje az életemben annak, hogy elinduljak a pappá válás felé. Először is rádöbbsentem arra, hogy az „Istennek szentelt élet” napján, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén születtem. Ez a hoppá-élmény egyenesen vitt a szeminárium felé, és ez a felismerés erősített, hogy lámpás lehetek a sötétségben, aki Isten fényét hordozza. Esztergomban kezdtem, egy év szünet után Szegeden kötöttem ki. 2005. június 18-án szentelt fel Gyulay Endre püspök atya. Állomáshelyeim: 2005-2006: Kisteleken káplán, 2006-2007: Gyulán káplán, 2007-2008: Magyarbánhegyesen plébániai kormányzó, 2008. augusztus 1-től kunszentmártoni plébános. Paul Claudel gondolatából kiindulva, nem nevezem hivatásomat később

indulónak. Mindennek elérkezik az ideje, így egy hivatás útján is ott van „az idők teljessége”. Nem emlékszem, mikor akartam először erre az útra lépni, csak arra, hogy többé-kevésbé végigkísérte a vágy a gyermekkoromat, kamasz útkeresésemet, fiatal-felnőtt életemet, egészen a szentelésig. Most is megvan bennem a vágy, hogy jó szolgá akarak lenni. Nem vagyok az, de haladok...”

Zsolt atya olyan egyéniség, aki gyorsan be tudott illeszkedni a város közösségébe, mindent megtett annak érdekében, hogy megismerje a település történetét, felfedezze a múlt értékeit. Ezekre alapozta jövőt építő, tervező munkáját. Kezdetől fogva azonosult a hívek közösségével, ezért tud meggyőzően nyilatkozni, amikor így fogalmaz: „a mi városunk”, „a mi templomunk”, „a mi történelmünk”, „a mi őseink”, „a mi Szent Mártonunk.” 2008-ban kialakította, ízlésesen berendezte a plébániai hit-tantermet, ami egyben közösségi helyiség is, számtalan egyházközségi rendezvény, többek között a „Plébániai esték” színtere. 2010 és 2013 között elkészült a város főteréhez méltó plébániai kerítés, majd a templom körüli térburkolat, a templomon belül pedig talajcserével a teljes szentély-rekonstrukció. Elkészült a süttői fehér márvány burkolat, tardosi vörös márványból a művészi értékű és kivitelezésű szembemisező oltár. Veresegyházi műtermében Egri Hunor szobrász restaurátor teljesen felújította a több mint másfél évszázad óta meglévő áldoztatórácsot.

Megvalósult a belső világitás korszerűsítése, úgy tűnik, hosszú időre megoldódott a hangerősítés problémája is. A pályázatok sikerét jelzi, hogy folyamatosan újulnak meg a homlokzati szobrok. Sikerült felújítani az Immaculata és Szent Márton püspök kőből faragott ábrázolását, de már látható a templom falai között Szent Mihály és Szent Gábor arkangyal új szobra is. Napjaink eredménye, hogy Budapesten befejeződött a barokk keresztelőkút teljes felújítása. 2014-ben a déli mellékhajó vörösréz burkolatának cseréje során végre sikerült visszaállítani a tetőteret hatásosan lezáró, balusztrádként ismert díszes kőkorlátot. (A jövő feladatai közé tartozik ennek folytatása az északi mellékhajón is.) Kövesdy plébános kezdeményezésének és kitartó szervező munkájának köszönhetően 2011. szeptember 9-én dr. Kiss-Rigó László püspök és Réthelyi Miklós miniszter közreműködésével megtörtént a Szent Anna Katolikus Óvoda ünnepélyes évnyitója. Szervezés alatt

A szentély liturgikus tere az új szembemisező oltárral

Kövesdy Zsolt plébános és Samu András atya
Szent Balázs áldásában részesíti a híveket

áll a Szent Márton Rádió adásának beindítása.

Példaértékű Kövesdy Zsolt atyának a „templomunk és városunk védőszentje”, Szent Márton püspök iránti mélységes tisztelete. Minden vágya az, hogy templomunk részére beszerezhesen – külföldi kapcsolatok igénybevételével is – egy hiteles Szent Márton ereklyét. Búcsúi ünnepségeinkre jeles főpásztorokat hív. Szerepelt már egyházközségünkben Ternyák Csaba egri

A felső kápolna búcsúja 2009. június 1.

érsek, Bábel Balázs kalocsai érsek, Kiss-Rigó László szeged-csanádi, Takács Nándor nyugalmazott székesfehérvári, Bosák Nándor debrecen-nyíregyházi püspök, Palánki Ferenc egri, Varga Lajos váci segédpüspök, valamint Fodor József pápai prelátnak, nagyváradai püspöki helynök, Stella Leontin prépost, váci kanonok. Templomunk 2009-2010. jubileumi évére fogalmazta meg a hatásos jelmondatot: „A múltból táplálkozunk, a jelenben élünk és a jövőt építjük.”

A 2016-ban esedékes Szent Márton emlékévre vonatkozóan nagyszabású javaslatot terjesztett az egyházi illetékesek elé: a jubileumi események ne csak a dunántúli Szombathelyre és Pannonhalmára korlátozódjanak, hanem terjesszék ki a programokat Kelet-Magyarország legnagyobb Szent Márton templomának színhelyére, Kunszentmártonra is.

Ismét az ő szavaival:

„A ma lelkipásztora ragaszkodhat-e még a konvenciókhoz? Épp ezt a feladatot vállalom fel, hogy közösségemben újdonságként vezetek be rég elfeledett konvenciókat, szokásokat. Megerősíteni a lenézett és leírt énekkart, öntudatot és erőt adni a kinevetett Rózsafüzér Társulatnak, ami nálunk 165 éves, és újdonság, hogy együtt imádkozom velük. Elővenni a májusi (Mária) és júniusi (Jézus Szíve) litániákat, tisztességgel megtartani a havonkénti szentségimádásokat, következetesen és rendszeresen látogatni az első-péntekeseket, folytatni a házszenteléseket, bábáskodni a karitászcsoport működésében, megadni az elismerést és tiszteletet mindenkinek, aki Isten házáért tesz. *A világ legszebb templomának* plébánosaként igyekszem tapintattal és szeretettel gyógyítani a háború és a hozzá nem értők okozta sebesüléseket a közösségen és a templomon. Pártfogónk: Szent Márton olyan valaki, aki kézzelfoghatóan közbenjár értünk... Arra töreksem a legjobban és az a legfontosabb a közösségem számára, hogy újra felfedezze önmagát. A Tiszazug fővárosa, Kunszentmárton egy olyan ékszerdobozhoz hasonlítható, amit nagyon régen nyitottak ki, és már elfeledték, mi van benne. Ezt a gyönyörű ládikát nyitogatjuk, és mindig előkerül belőle egy újabb és újabb káprázatos kincs. Saját magunkat is újra fel kell fedeznünk, mint a város legrégebbi, legnagyobb és legtekintélyesebb közösségét, újra elfoglalni a minket korábban megillető helyet a város életében, hallatni a hangunkat és élhetőbbé tenni, megerősíteni és szolgálni ezt a gyönyörű kisvárost. Mosolyt vinni a hétköznapi szürkeségébe és nyomorába. Megélni azt a szeretetet, amit Isten ad, és megmutatni Őt mindenkinek újra.”

Palánki Ferenc egri segédpüspök és Kövesdy Zsolt plébános kiszolgáltatja a betegek szentségét
2011. április 10-én

A kunszentmártoniak által állított
Szent Rókus-szobor előtt a máriaradnai
kegyhelyen 2010. május 22-én

Az *Új Néplap* 2014. január 2-i számának újrési körkérdésére a következő választ adta: „Optimista ember vagyok, hiszem, hogy az új esztendő rengeteg jót fog hozni. De nemcsak nekem és Kunszentmártonnak, hanem az egész országnak. Hiszek a szebb jövőben, és ezért tenni is hajlandó vagyok. Folytatom például a munkahelyteremtést, remélem, ebben az évben is legalább félszáz embernek tud majd feladatot adni a plébánia. Nem hagyjuk abba a templom-rekonstrukciót és a közösségépítést sem. Mert ez a város egy kincsesdoboz, értékes emberekkel, akiket megpróbálok a legkülönbözőbb területen összehozni.”¹

---

¹ *Új Néplap*, 2014. január 2. – Saját közlése és az összegyűjtött adatok alapján. Egyébként az *Új Néplap* pénteki számai a 2015. évben állandó rovatot biztosítanak Kövesdy Zsolt kunszentmártoni plébános számára „Atya-világ” címen, ahol a legkülönbözőbb (nevelési, pszichológiai, párkapcsolati, családi, munkahelyi) kérdésekre ad hasznos eligazításokat, bölcs tanácsokat. A rovat nagy népszerűségnek örvend az olvasók körében. Zsolt atya 2015. szeptember 16-án Szolnokon vette át „Az év plébánosa” kitüntetést.

KALAMAN JÁNOS plébániai kormányzó (2015-)

Nagykárolyban született 1978. január 7-én. Az általános iskolát és a középiskolát Tasnádon végezte. A *Kunszentmártoni Hír-Lap* munkatársának a következőképpen nyilatkozott: „Tizenkét éves voltam, amikor úgy döntöttem, hogy pap szeretnék lenni. Ministrálás közben jutott eszembe először ez a gondolat. Az évek múlásával aztán egyre jobban erősödött bennem ez a vágy. 1999-ben jelentkeztem Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök úrnál, hogy fölvegyen a szemináriumba. 2005. június 18-án szentelt pappá a püspök atya a szegedi Dómban, és Makóra helyezett káplánnak. 2006. augusztus 1-i hatállyal püspök atya Kistelekre küldött káplánnak. 2008. augusztus 1-jén az új püspök atya: dr. Kiss-Rigó László plébániai kormányzónak nevezett ki Szeghalomra. 2010. június 1-től eleki plébános lettem. 2015. augusztus 3-tól püspök atya kunszentmártoni plébánosnak nevezett ki.

Vannak emberek, akiket Isten arra választ, hogy egész életükkel Őt szolgálják, hirdessék Őt az embereknek, és mint apostol-utódok kiszolgáltassák a szentségeket, törődjenek az időssekkel, betegekkel, szegényekkel, elnyomottakkal, szomorúakkal. Nem úgy, ahogyan azt egy szociális szervezet teszi, mert az valamiért, az Isten embere viszont valakiért, Jézusért teszi mindezt. Összegyűjti a híveket egy közösségbe, hogy egy test legyenek, amelynek feje maga Krisztus. Amint megértettem ennek a hivatásnak, az Istennek szentelt életnek a nagyszerűségét, én is elhatároztam, hogy ezt fogom csinálni. Sokan megkérdezték tőlem, hogy juthat valaki arra a döntésre, hogy pap lesz? Sokféleképpen lehet dönteni, de a lényeg ugyanaz: a legfontosabb a hívás, vagyis kell, hogy Isten meghívjon. Mind-egy, milyen formában, látványos jelenéssel, ahogy Szent Pált is meghívta, vagy pedig csendesesen, szinte nem is hallható módon szólítgat az Úr.

Ez ugyancsak egy hívás, amit sokan meghallanak, megéreznek, de csak kevesen merik vállalni és kimondani az igent, vagyis kivenni belőle a saját részt, amit már Isten nem tehet meg helyettünk: követni a hívást. Sokan megrettennek tőle, mert attól félnek, nem fogják bírni, vagy pedig mert sok mindenről kellene lemondaniuk. Számomra ez azért egyszerű, mert nem kell egyedül csinálnom, maga Isten ad hozzá erőt. Nem azt kell néznem, hogy miről mondok le, hanem szemléletváltással azt kérdezem, mire mondok igent. Magára Istenre mondok igent, akit szolgállok, és érte mindent elhagyok önként és örömmel. Érte mindent megtesz az ember, csak az a fontos, hogy merje magát rábízni, az irgalmas, szerető és gondviselő atyára. A magyar nemzetnek szüksége van olyan emberekre, akik az Egyházat újra felemelik, mert újra élnie kell a magyar Egyháznak. Ez nem megy másként, csak ha papokat nevelünk, pásztorokat adunk Jézusnak. Merjük közel engedni Jézushoz gyermekeinket, hogy a feltámadt Krisztus minden ember szívében és életében soha ki nem alvó tűz legyen.”¹

¹ Érte mindent megtesz az ember! Kunszentmártoni Hír-Lap, 2015. augusztus. 8. szám.

KUNSZENTMÁRTON KÁPLÁNJAI

Az egyházmegyei szolgálatra elkötelezett papok felszentelésük után a főpásztortól kapott kinevezésnek megfelelően egy-egy városi, illetve nagyobb vidéki plébániára kerülnek segédlelkészi munkakör betöltésére. A plébános irányítása mellett megismerkednek a papi élet mindennapos gyakorlatával, így a különböző településeken eltöltött évek után tapasztalataikat önálló plébánosként tudják hasznosítani. Szmracsányi Lajos egri érsek befolyásos irodaigazgatójának, Subik Károly kanonoknak volt az a megszívlelendő álláspontja, hogy egyetlen káplánból sem lehet addig plébános az egri egyházmegyében, amíg két-három éven keresztül esőben-sárban, hóban-fagyban, forró nyári szélben, kerékpáron, vagy gyalog nem taposta a nyírségi futóhomokot. Az egyházjog a segédlelkész (káplán) fogalmát és feladatait a következőkben határozza meg. „A káplán a plébános mellé a lelkipásztori gondozás érdekében kinevezett pap, aki a plébánost, mint a plébánia saját pásztorát együttműködő munkatárs (cooperátor) jelleggel segíti tisztsége gyakorlásában...” Ami a káplán hatáskörét illeti, „hacsak a megyéspüspök kifejezetten másként nem adja a kinevezést (például csak a hitoktatásra), akkor hivatalánál fogva köteles a plébánost az egész plébánia szolgálatában segíteni, helyettesíteni. Ilyenkor helyettesi jelleggel bizonyos plébánosi jogokat is gyakorol. A káplán helybenlakási kötelezettsége és szabadsága hasonló a plébánoséhoz. A helyi ordináriusnak (főpásztornak) kell gondoskodnia arról, hogy – lehetőség szerint – a plébános és a káplánok között a plébánián közös életmód alakuljon ki. A káplánt a megyéspüspök vagy az egyházmegyei kormányzó bármely megfelelő okból elmozdíthatja.”¹

A segédlelkészek munkakörét az egyházmegyei zsinatok részletesen és pontosan behatárolják. Kunszentmárton esetében a 20. század első felének évtizedeire vonatkozóan az egri főegyházmegye 1931., illetve 1942. évi zsinatainak törvényei voltak az irányadók. A 68/1931. számú fejezet kimondja: „Amely plébániákon a hívek nagy száma s a végzendő ügyek sokasága miatt a plébános a lelkipásztori teendők ellátására egymagában elégtelen, a főpásztor káplánt rendel melléje s a lelkészt annyi káplán tartására kötelezheti, ahány szükséges ahhoz, hogy a lelkipásztori teendők ellátása fennakadást ne szenvedjen... A lelkipásztorkodás helyes menetéért a plébános lévén felelős, az irányítás az ő joga, s a káplán ehhez alkalmazkodni köteles. A plébános azonban ne tévessze szem elől, hogy káplánja felszentelt pap, s azért vele, bár alárendeltje is, jóakarólag, atyai szeretettel kell bánnia s oda kell törekednie, hogy káplánjából az egyházmegye részére érdemes, tanult, kötelességtudó, buzgó lelkipásztort neveljen. Erre való tekintettel fokozatosan avassa be a lelkek vezetésébe, a hivatalos ügykezelésbe, az irodai teendőkbe, személyes felügyelete mellett gyakorlatilag tanítsa meg az anyakönyvek helyes vezetésére, a levéltár kezelésére, a hivatalos iratok, számadások szerkesztésére. Hitoktatásait, prédikációit időnként hallgassa meg s az esetleges hibákra testvéri szeretettel figyelmeztesse.

Legyen gondja rá, hogy a felszentelt papot megillető tiszteletet a káplánnak úgy a hívek, mint a plébániai háznép is megadják. A káplánt a plébános részéről teljes ellátás illeti meg. Ez alatt értendő a plébánián megfelelő egészséges lakás, takarítás, fűtés, mosás, világítás, kiszolgálás, reggeli s a plébánossal közös asztalnál ebéd és vacsora. A káplán kötelessége általában az, aminek végrehajtásával őt a plébános megbízza, aki iránt tisztelettel és engedelmisséggel tartozik.

A helybenlakási törvény a káplánt is kötelezi. Állomáshelyéről három napra csak plébánosának, ennél hosszabb időre pedig az egyházmegyei hatóságnak írásbeli engedélyével távozhatik...”²

Az 1942. évi zsinat határozatai tovább árnyalják a káplánok kötelességeinek megfogalmazását: „76. §. A káplán a lekipásztorkodásban a plébánosnak legkövetlenebb munkatársa. Eredményes működésüknek az előfeltétele, hogy a káplán plébánosában ne csak előljáróját, de paptestvérét és atyai jóakaróját is lássa, aki iránt az illő tisztelet mellett bizalommal is viseltessék, figyelmeztetéseit szívesen fogadja és tanácsait készséggel kövesse. A lekipásztorkodást érintő minden ügyben a plébánost lelkiismeretesen tájékoztassa, és célravezető elgondolásait s javaslatait kellő tapintattal és minden erőszakoskodás nélkül terjessze eléje. Plébánosát mások előtt ne bírálja és tekintélyét védelmezze... A káplán köteles az összes lekipásztori teendőkben résztvenni és mindazt lelkiismeretesen elvégezni, amit a plébános rábíz. Vasárnapokon és ünnepeken az olvasott és énekes szentmisét s a prédikációkat a plébánossal felváltva végzi. Ha a plébános beteg, vagy távol van, minden plébánosi teendőt a káplán köteles ellátni. A plébániai ügykezelésben is segítségére lenni tartozik a plébánosnak...”³

Példaértékű szabályozások olvashatók más egyházmegyék zsinati törvénykönyveiben is. Ezek alkalmazása kunszentmártoni káplánjaink mindennapjaiban éppen úgy megvalósult, mint az ország más különböző részein. Az esztergomi főegyházmegyei zsinat 1941-ben rendelkezett a papok egységes öltözködéséről, hajviseletéről.⁴ A szombathelyi zsinat 1927-ben kihangsúlyozza, hogy a segédlelkész (vicarius cooperator) a plébános segítőtársa a plébániai teendők végzésében. Egymásközi viszonyuk alapelvei: „A felszentelésben egyenlő méltóságot és hatalmat kaptak, azért oltártestvérek. A plébános tekintse a káplánt fiatalabb testvérenek és tisztelje benne a papi méltóságot. A káplán tekintse a plébánosban idősebb testvérét és fokozott mértékben tisztelje benne előljáróját, mint aki korra, tapasztalatra és érdemekre nézve felette áll... A plébános irányítsa káplánját elsősorban jó példával, hogy a káplán őt mintaképnek tekinthesse és lelki életét az ő példáján ápolhassa. E tekintetben annál nagyobb a plébános felelőssége, mert sokszor az ő példájától függ, milyen irányt vesz a fiatal pap életútja. Ne rontsa, inkább szilárdítsa fiatalos idealizmusát. Ne kívánjon tőle olyant, ami a szemináriumban elsajátított elvekkel, az egyházas érzülettel, vagy tételes intézkedésekkel ellenkezik... Ha több káplán van, azok egymásközt egyenlő jogúak. A rangsort a felszentelés ideje, egyenlő korúaknál pedig a helybeli szolgálat elsőbbsége szabja meg.”⁵

A Szatmár-Nagyvárad összevont egyházmegye 1938-as zsinata kimondja, hogy a segédlelkész megbízása ideiglenes, a főpásztor bármikor áthelyezheti. Kíváncsún tartja, hogy minden fiatal pap több helyen – lehetőleg falun is, városban is – szerezzon lekipásztori tapasztalatokat. A kinevezésnél, illetve az áthelyezéseknél a főpásztor intézkedésében Isten szent akaratát kell felismernie, ezért a megjelölt időben állomáshelyét el kell foglalnia. A káplán az előírt módon épületesen végezze a rábízott istentiszteleteket és szent cselekményeket. Naponként a plébánossal megbeszélte időben készségesen álljon a gyónatárszékben a gyónók rendelkezésére, szívesen látogassa és erősítse szentségekkel a betegeket. A plébánostól kiosztott alkalmakkor prédikál, a kijelölt iskolákban odaadón végezze

a hitoktatást. Segítsen az irodai munkákban és az egyesületek vezetésében. Ahol több segédlelkész van, a plébános – tekintetbe véve korukat és egyéni képességeiket – testvériesen és egyenletesen ossza meg közöttük a munkát. A zsinati határozat előírja, hogy a segédlelkész Krisztus szolgájához illően rendezze be szobáját. „Legyen benne feszület, a Szent Szív képe, szenteltvíztartó, térdeplő, a Szentatya képe. Kerüljön minden világias puhaságot, feltűnni vágyást és fényűzést.” A zsinat határozottan elvárja a plébánostól, hogy atyai szeretettel és súlyos felelősségének tudatában nagy gonddal ügyeljen segédlelkészére: „A papnevelő intézetből kikerülő fiatal pap az ő iskolájában alakul és forr ki véglegesen, többnyire az első plébánostól függ, hogy lelkes, Istent szerető és boldog, vagy szárnyatörött, elkedvetlenedett pappá fog-e kialakulni. E fiatal levita továbbfejlődéséért a plébános szigorú számot fog adni az örök Főpásztornak.”⁶

Az önálló hitoktatók kötelességei hasonlítanak a káplánokéhoz. A szatmárnagyvárad zsinat meghatározása szerint: „Ahol az iskolák száma és a lelkipásztori munka miatt a hitoktatást a plébános és a segédlelkészek nem tudják ellátni, ott külön hitoktatók, illetőleg hittanárok végzik ezt a szent munkát. A hitoktatók a plébános segítőitársai a tanulóifjúság vallás-erkölcsi nevelésében és oktatásában. Elsősorban a gondjaikra bízott növendékek lelkipásztorai, de elfoglaltságuk mértékéhez képest egyéb lelkipásztori teendőkben is tartoznak résztvenni.”⁷ A szombathelyi zsinat követelménye: „A hitoktató legyen a gyermekek isteni barátjának követője. Felelőssége és hivatása tudatában úgy vezesse a gondjaira bízott gyermekek lelkét, hogy a hitigazságokat elsajátítsák és életre váltsák. Ne feledkezzen meg a papi hivatás csírájának ápolásáról. Vigyázzon arra, hogy meg ne botránkoztassa a gyermekeket. Tanítsa őket szeretettel és türelemmel, tartózkodjék a durvaságtól és testi fenytől. A hittanórára oly lelkiismeretes gondossággal készüljön, mint a prédikációra, hogy a fogalmakat kellően tudja közölni. Tantárgyában állandóan képezze magát.”⁸

Kunszentmártonban sajátos körülmények tették szükségessé a kápláni állás létrehozatalát. Az 1719-ben újratelepített község egyre növekvő katolikus lakosságának lelki irányítását a plébános nem tudta egyedül ellátni, ezért a máriaradnai búcsújárások során kialakult kapcsolatoknak köszönhetően az aradi minorita atyák vállaltak állandó kisegítést plébániánkon. A mai körzeti orvosi rendelőtől északra, az egykori temető szomszédságában állott az a nyolc cellára osztott ház, ahol a minoriták tartózkodtak, s egyúttal ez volt az aradi rendház alamizsnagyűjtő központja is. Ifj. Dósa József kutatásai alapján ismert az a tény, hogy más szerzetesrendek is bekapcsolódtak a kunszentmártoni pasztoráció munkájába, így többek között a szolnoki ferencesek, szórványos esetekben pedig piarista (1730), jezsuita (1739), trinitárius (1743), servita (1769) szerzetesek és egy ex Paulinus (pálos 1804) is. 1721 és 1762 között 67 szerzetes időzött Kunszentmárton területén, némelyik 3-5 évig is egyfolytában, a legtöbb csupán néhány napig, 1762-től 1813-ig már csak összesen 37. Legtöbb kisegítő Nagy Pál plébános idején tartózkodott községünkben: 1756 és 1775 között 31, olykor a káplán mellett két szerzetes is 4-6 évig folyamatosan.

Az egri püspökség 1762-ben rendszeresítette a kápláni állást Kunszentmártonban, így a minoriták segédkezésére már nem volt szükség, ezért a minoriták háza – mely alighanem a rend tulajdona volt – az 1772. év folyamán eladásra került.

A második kápláni állás megszervezése pedig 1812-ben, báró Bémer László plébános működése idején történt.⁹ A káplánok részére lakást és ellátást a plébános biztosított a parochia épületében, az egyéb pénz- és természetbeni juttatás pedig a község képviselő-testülete, mint egyházfenntartó kegyuraság feladatköréhez tartozott.

A *Kunszentmárton története* című kötet 1936-ig, a könyv megjelenéséig 125 káplán nevét tünteti fel, természetesen ezután még növekedett a segédlelkészek száma, annak ellenére, hogy 1964-től kezdve a plébánia már csak egy káplánt kapott. A legelső káplán, akit 1762-ben küldött gróf Eszterházy Károly püspök Kunszentmártonba, Balogh István volt, a legutolsó pedig dr. Barsi János, ő 1985-ben távozott. Ez időtől kezdve a kápláni állás a nagyfokú paphiány miatt egyelőre betöltetlen. Az 1762 és 1985 között eltelt 223 év alatt 173 káplán teljesített szolgálatot Kunszentmárton római katolikus egyházközségében. A teljes névsor díszes keretbe foglalva látható és olvasható a plébánia folyosóján. A lista azonban üres felsorolás csupán, amíg nem töltődik fel tartalommal. Ebben a kötetben történik kísérlet arra, hogy az itt működő segédlelkészek életrajza, munkássága és életműve nyilvánosság elé kerüljön. Természetesen kunszentmártoni működésük kap hangsúlyt elsősorban, de az sem közömbös, honnan jöttek, milyen indítatást hoztak magukkal, szándékuk, elkötelezettségük értékeiből mit tudtak megvalósítani a rájuk bízott kunszentmártoni hívek, fiatalok és idősek, de főként az iskolás gyermekek körében. Ma már lehetetlen felmérni azt a hatást, amit a helybeliek lelki fejlődésére gyakoroltak, nem beszélve széles körű ismereteik átadásáról. Írók, költők, tudósok, polihisztorok és művészek is voltak közöttük, mindezek az értékek az életrajzok részletes tanulmányozásakor csillannak fel az olvasók előtt. Persze az sem érdektelen, távozásuk után, a későbbiekben hogyan alakult a sorsuk, pályafutásuk, miként teljesedett ki bennük annak a keresztény eszmerendszernek a megvalósulása, amelyre a papi élet vállalásával elkötelezték magukat. A cél tehát az, hogy lehetőség szerint teljes életrajz kerüljön bemutatásra. Mindez hosszú évekig tartó kutatómunka eredménye. A schematismusok (papi névtárak), az Egri Egyházmegyei Közlöny évfolyamainak, az érseki körlevelek sokaságának áttekintése, valamint a szakirodalom tanulmányozása mellett nem feledkezhetünk el azoknak a közreműködéséről, akik tanácsaikkal, tevékenységükkel járultak a kitűzött cél megvalósításához. Első helyen kell említeni Istenben boldogult dr. Antalóczi Lajos egri főegyházmegyei könyvtárigazgató, egykori kunszentmártoni káplán, majd Kiss Péter egri főegyházmegyei levéltáros, Takács József debreceni egyházmegyei levéltár- és könyvtárigazgató, valamint munkatársa: Gyarmati Barnáné Papp Gyöngyike, továbbá Kósa Károly (Szolnok), dr. Győri Gyula, Molnárné Szikszai Klára (Jászapáti), dr. Suba Györgyné (Jászberény), ifj. Benke Tibor és Jenőffy Zsuzsanna felbecsülhetetlen értékű segítségét. Hozzájárultak ahhoz, hogy a 173 káplán közül 154-nek sikerült a teljes, legalábbis a lényeges pontokat tartalmazó életrajzát összeállítani. 19 káplán esetében eddig még nem kerültek felszínre érdemleges adatok.

A kutatás eredményeként állt össze az a statisztikai jellegű felmérés, amely néhány szempont vizsgálatára adott lehetőséget. Elsőként a dispoziációs mozgások sajátossága figyelhető meg. Az elmúlt századok folyamán öt olyan eset fordult elő, amikor közvetlenül a pappászentelés után, tehát újmisésként

kerültek a káplánok Kunszentmártonba, mint első állomáshelyükre. Ősi származási helyükről, Jászapátiról 11 ifjú papot helyeztek hozzánk, tőlünk hetet pedig Jászapátira. A Jászság egyéb településeiről (Jászberény, Jászárokszlás stb.) 15 káplán jött, Kunszentmártonból a Jászságba 12 nyert áthelyezést. Egerbe négyen kaptak dispoziókat kunszentmártoni működésük végeztével. Az átlagos 2-3 éves kápláni szolgálatot jócskán meghaladva, Hegyfoky Kabos 8 évet töltött Kunszentmártonban, legrövidebb időt pedig (1 napot!) dr. Körtvélyessy László. Más szolgálati helyeken élete végéig örök káplán maradt Káplár Ágoston és Eperjessi László, mert egyikük sem vállalta a plébánosi szolgálattal járó terheket. A szerzetes káplánok közül 5 ferences, 3 minorita, 1 jezsuita és 1 kármelita. Tudós, író, költő, újságszerkesztő (a *Kunszentmártoni Katolikus Tudósító* szerkesztője és munkatársa): 24, közülük kiemelkedik Hegyfoky Kabos, Leskó József, dr. Nagy Sándor, Lázár Péter, Pintér Pál, Demeter István, dr. Csépany László, dr. Antalóczi Lajos. A 173-ból heten rendelkeztek doktori fokozattal. Volt káplánjaink sorából később heten pályázták meg a kunszentmártoni plébánosi állást. Közülük hárman: Trangoss József, Tóth Sándor és Timon Zsigmond nyerte el a kegyuraság bizalmát, és kinevezésük révén kunszentmártoni plébánosok lettek.

Egy régebbi egri érsek főpásztori jelmondataul a következő szöveget választotta: „A munka gyümölcse a kitüntetés.” A kunszentmártoni káplánok népes táborából idők múltával tevékenységük elismeréseként többen kaptak kitüntető címeket, illetve magasabb egyházkormányzati beosztást. Erre vonatkozó számadatok: főesperes 5, kerületi esperes 20. Címzetes esperes lett: 10, érseki tanácsos: 7, címzetes apát: 8, címzetes prépost: 3, tiszteletbeli, illetve címzetes kanonok: 14, székesegyházi (stallumos) kanonok: 3. Legmagasabb méltósággal a fiatalon elhunyt dr. Antalóczi Lajos rendelkezett, aki az egri érsek felterjesztése alapján Rómából elnyerte a pápai prelátusi tisztséget.

Természetesen a lelkipásztori szolgálat vállalásánál nem elsődleges szempont a kitüntető címek és az ezekkel járó díszítmények megszerzésére való törekvés, annál is inkább, mert a papi élet nagyon sok lemondással, áldozattal, esetenként megaláztatással jár. Markáns példákat hoz erre Gróf Lajos két kötete, valamint Czákó István kanonok rendkívül olvasmányos könyve, amelyek több mint száz egri egyházmegyes pap pályafutását ismertetik, s közöttük tíz egykori kunszentmártoni káplán életútját is felvázolják. Különösen a 20. század papjainak jutott ki a megpróbáltatásokból, akik egy korszakváltás határán éltek. Többségük még a második világháború előtt, vagy alatt szentelődött. Ismerték a régi, „történelmi” egyházat, ifjúkoruk mégis az egyházüldözés, az államosítás, a szétszórás időszakára esett. Többen megjárta közülük Rákosi börtöneit, vagy a félelmetes munkatáborokat. Fiatal emberként élték meg a papi „békemozgalom” szervezését, lettek üldözöttjei, esetleg erőszakkal rájuk kényszerített tisztségviselői a végső soron az egyház felszámolását célzó intézménynek. Különösen az ötvenes évek kispapjainak volt nehéz a helyzete. Micsoda hit, elszántság kellett már ahhoz is, hogy megismerve az istentagadó, ateista rendszert, látva sok-sok pap elhurcolását, úgy döntsenek: engedelmeskednek az Úr hívó szavának. Még aki nem került börtönbe, az is megtapasztalta a „vasököl” csapásait.¹⁰

A 173 egykori kunszentmártoni káplán élete és működése néma tanúságtételenként öröklődik át a hívő emberek emlékezetében. A rájuk bízott feladatok teljesítése révén gazdagították városunk lakosságának hitbeli ismereteit, lelki fejlődését, vallási kultúráját, általános műveltségét. Egyet lehet érteni Czakó kanonok úr gazdag élettapasztalatából leszűrt következtetést megfogalmazó intelmével: „Ne felejtjük el, hogy ezek az emberek hűségesen helytálltak Isten országának építésében.”¹¹

---

1 Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 147.

2 Az 1931. évi egri egyházmegyei zsinat. Eger, 1931. 23-24.

3 Az 1942. évi egri egyházmegyei zsinat. Eger, 1942. 27-28.

4 Az esztergomi főegyházmegyei zsinat 1941. Budapest, 1942. 10-11.

5 A szombathelyi egyházmegyei zsinat 1927. Szombathely, 1927. 36-37., 39-40.

6 A Szatmár-nagyvárad egyházmegye zsinata, 1938. 78-79., 80-83.

7 Uo. 1938. 85.

8 A szombathelyi egyházmegyei zsinat 1927. Szombathely, 1927. 41.

9 Dósa-Szabó 1936. 151.

10 Gróf 2002. 5.

11 Czakó 2008. 5.

A KÁPLÁNOK NÉVSORA, MŰKÖDÉSÜK IDŐRENDJÉBEN

1. P. BALOGH ISTVÁN (1762–1765)

Gróf Eszterházy Károly egri püspök nevezte ki az újonnan szervezett kápláni állásra. Nagy Pál kunszentmártoni kanonok-plébános mellett látta el a megnövekedett lelkipásztori szolgálatot.

2. EPERJESSI PÁL (1765–1767)

3. P. CSETE PÁL (1767–1769)

4. P. TUMLIERE IGNÁC (1769–1771)

5. BEDNAROVICS JÁNOS (1771–?)

6. P. BOCSI JÁNOS¹ (1773–1776)

1749. június 11-én született nemesi család sarjaként a Heves megyei Besenyőn. Nagyszombatban is tanult. 1769-ben felvette a kisebb rendeket, 1772-ben pappá szentelték. 1773-ban helyezte főpásztora Kunszentmártonba: „Primo Dispositus est anno 1773 pro caplano Kunszent-Márton...” 1776-tól 1778-ig Jászberény, Sály, 1778-ban Domaháza község káplánja, 1783-tól 1822-ig csernelyi plébános, ahol 40 éves működése alatt Szent Lőrinc vértanú tiszteletére templomot és szilárd anyagból új plébániát is építtetett, amely 1794-ben készült el. Az 1823. évi schematismusban már nem szerepel.²

---

¹ A Magyar Katolikus Lexikonban: Botsy.

² Biographia Cleri Dioc. Agr. 1804. EFL. – Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 424. – Suba 2015. 169.

7. P. NAGY ISTVÁN (1774–1776)

1744-ben született. Kiváltságos kun családból származott. 1766. december 20-án szentelték pappá. Káplán Maklár, Tállya, majd adminisztrátor Béltek községben. ¹

---

¹ Biogr. Cleri Dioc. Agr. EFL.

8. P. KŐSZEGHY JÓZSEF (1775–1778)

Balajthy Máté kanonok három évig tartó működése idején teljes közmegelegedésre végezte kápláni munkáját Kunszentmártonban. Ezt jelzi az a megbecsülés, amelynek eredményeként Balajthy távozása után a Tanács, mint egyházfenntartó kegyuraság Horváth Ferenc és Bednárovics János mellett a harmadik helyen „Helységünkbeli Páter káplán Kőszegi Józseff Tisztelendő Urat” jelölte a plébánosi állásra.¹ 1778-79: Jászberényben káplán, 1786: Sata községben plébános.²

---

¹ Dósa-Szabó 1936. 130.

² Suba 2015. 169.

9. P. TISZÓ JÁNOS (1778–1779)

10. HORVÁTH MÁRTON (1780)

11. DÁNYI FERENC (1782)

1774-től 1775-ig Jászberényi káplán. 1786 és 1804 között a Nógrád megyei Tar község plébánosa.¹

---

¹ Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 664. – Suba 2015. 168.

12. WATTAI (VATTAY) PÁL (1783–1790)

Borsodi nemesi család gyermekeként született 1757-ben. Sárospataki tanulmányai végeztével 1778-ban kérte felvételét a szemináriumba. 1781-ben szentelték pappá. Tar községben kezdte szolgálatát, majd Kunszentmártonban működött káplánként hét éven keresztül Horváth Ferenc esperes-plébános mellett, így figyelemmel kísérhette mai templomunk építésének mozzanatait is. Az 1817-es schematismusban kőteleki plébánosként szerepel, de később már nincs nyoma. ¹

---

¹ Biographia Cleri Dioc. Agr. 1804. EFL.

13. ROTSÁK JÓZSEF (1786–1790)

Négy évig tartó kápláni működés után Kunszentmártonból Túrkevére került plébánosnak, ahol 1790-től 1798-ig irányította a katolikusok hitéletét. 1805-től 1814-ig Nagyfűged, majd 1818-tól 1821-ig a Borsod vármegyei Bogács község lelkipásztora volt.¹ Itt érte a halál 1824. decemberében, vagy 1825. januárjában.²

Közkedveltségét bizonyítja, hogy Horváth Ferenc plébános távozása után 1794-ben, majd Udvardy Ignác halála után 1797-ben és Majzik János halálát követően 1812-ben is jelölte a Tanács kunszentmártoni plébánosnak.³

---

1 Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 383. – IX. 2004. – I. 1993.

2 Personalia. EFL.

3 Dósa-Szabó 1936. 132-133., 138.

14. VICZMÁNDI LAJOS (1790–1791)

1764-ben született, 1790-ben szentelték pappá. Újmisésként került első állomáshelyére, Kunszentmártonba. A hiányos adatokból az tűnik ki, hogy 1812-ben már topissai préposti címmel rendelkezett.¹ 1840-1843 között halt meg.

---

1 Egri Schematismus 1838. 57.

15. HORTI IMRE (1790–1792)

Csupán annyi írásos adat maradt fenn róla, hogy Litkei Máté plébános idejében Jászapátin teljesített kápláni szolgálatot 1778 és 1780 között.¹ Tizenegy évvel később került Kunszentmártonba.

---

1 Molnárné 2007. 18.

16. SZANISZLÓ IMRE (1791–1795)

Kunszentmártonból történt távozása után nyolc évvel Besenyőtelek (1803-1804), majd Erdőtelek (1804-1811) és Abasár (1811-1825) plébánosa.¹ 1827-1831 között halt meg.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon I. 1993. 7.

17. KATONA JÓZSEF (1792)

Az erdélyi Gyalu helységben született 1742. június 13-án. Kassán 1763. október 12-én belépett a jezsuita rendbe. 1764-65-ben töltötte noviciátusi évét Trencsénben. A rend gimnáziumaiban tanított Nagybányán, majd 1767-ben Komáromban, végül 1767-68-ban Székelyudvarhelyen. Teológiai tanulmányait 1770-1773 között végezte Kassán. Valószínűleg itt érte a jezsuita rend feloszlata.¹ Az egri egyházmegyébe kérte felvételét, és segédlelkészként szolgált különböző egyházközségekben. 1776-ban jászberényi káplán. 1786-ban az ungvári királyi katolikus gimnáziumban a grammatika professzora. 1792-ben került káplánnak Kunszentmártonba a templomépítő Horváth Ferenc esperes-plébános működése idején. Az 1793. év folyamán halt meg Ungváron, 51 éves korában.²

---

1 A felvilágosodás korának egyház- és pápaellenessége odavezetett, hogy a francia, spanyol, portugál és a nápolyi királyi udvarok nyomására XIV. Kelemen pápa 1773-ban feloszlatta a jezsuita rendet. A kolostoraikból elűzött szerzetesek kénytelenek voltak egyházmegyei szolgálatot vállalni. VII. Pius pápa „Sollicitudo omnium Ecclesiarum” kezdetű brevével 1814-ben visszaállította Jézus Társasága (Societas Jesu) rendjét. – Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 825-826.

2 Lukács László: Catalogus Generalis II. Róma, 1988. 689. –Suba 2015. 168.

18. KORMOND ÁDÁM (1792–1796)

A nobilis (nemesi származású) ifjú a Gömör megyei Runya községben született 1764-ben. Teológiai tanulmányait Pesten, a Központi Szemináriumban végezte. 1789-ben szentelték áldozópappá. Kápláni működésének idejét önéletrajzában egészen pontosan megjelölte. Első szolgálati helye 1790. februárjától Tard község. Innen 2 év és 3 hónap múlva Kunszentmártonba került, ahol 4 évet és 3 hónapot töltött Horváth Ferenc esperes, majd Udvardy Ignác plébános idejében. 1796-tól jászberényi káplán (1 év, 1 hónap), ezt követte (Tisza)bábolna (3 év, 4 hó: 1797-1801). Később hajdúszoboszlói plébános (1801-1806), illetve ábrány-alsói adminisztrátor a mezőkövesdi kerületben. 1809 után már nem található adatok róla.¹

---

1 Biographia Cleri Dioc. Agr. EFL.

19. P. BALIGAY KÁZMÉR (1796–1797)

20. MOSÓTZKY JÓZSEF (1797–1798)

21. HARTZY JÓZSEF (1798–1799)

22. POLERECZKY JÁNOS (1799–1800)

1776-ban született, 1799-ben szentelték pappá, tehát újmisésként került Kunszentmártonba. 1807-től 1813-ig Tibolddaróc, 1817-ig Sajónémeti plébánosa volt. ¹ Az 1827. év során Kál községben kápláni beosztásban működött. ² 1841. augusztus 17-én halt meg 65 éves korában. ³

---

1 Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 808. – XIII. 2008. 949.

2 Egri Schematismus 1827. 71.

3 Personalia. EFL.

23. CSONTOS JÓZSEF (1801–1803)

Egerben született (Civis Agriensis) 1778-ban. 1795 és 1801 között készült fel a papi hivatásra. Felszentelését követően indult első kápláni útjára: „primum dispositus pro Capellano ad Nagy-Kun-Szent-Márton.” Innen 1803-ban Mezőkövesdre került. ¹ Plébános: Domaháza (1805-1806), Kál (1813-tól), Ónod (1833-tól), Ózd-Sajóvárkony (1836-tól). ² Várkonyi plébánosként halt meg 1849. augusztus 18-án, 71 éves korában.

---

1 Biogr. Cleri Dioc. Agr. 1804. EFL.

2 Magyar Katolikus Lexikon X. 2005. 285.

24. FERENCZY JÓZSEF (1803–1804)

„Ferenczy Cal. József született 1780. június 23-án Besztercebányán, Zólyom vármegyében.” ¹ Közvetlenül felszentelése után, 1803-ban került Szuhányi János plébános szolgálatára Kunszentmártonba. Később a hírneves egri tudós és író papok sorába lépett, teológiai tanári kinevezést kapott. Ilyen minőségben szerepelt a megnagyobbított jászapáti templom főalapkövének 1825. május 16-án, a Redemptio 80. évfordulóján történt elhelyezésekor. A jeles eseményt megörökítő emlékirat latinból magyarra fordított szövege a következő sorokkal zárul: „Ezt az örömdetes ünnepet szentbeszédével ékesítette Ferentzi József teológus egri dogmatikatanár nagy tömeg és Uraságok jelenlétében.” ² Érdemei elismeréseként 1838-ban tiszteletbeli kanonok, 1842-ben székesegyházi olvasókanonok lett. 1862-ben halt meg 82 éves korában, mint a 14 tagú egri főkaptalan egyik legidősebb tagja. A főszékesegyház sírboltjában nyugszik.

Munkái:

– *Áldott emlékezete Isten és emberek előtt kedves néhai Nagy-Szalatnyay Báró Fischer István úrnak...* Eger, 1821.

– *Tabellae juxta benignum systema...*

---

1 Családi neve Koncz könyvében Ferenczy, az Egri Főegyházmegyei Levéltár hivatalos irataiban Ferentzi alakban fordul elő. A „Cal” megjelölés arra utal, hogy keresztelesekor a piarista rend alapítójának: Calazanti Szent Józsefnek a nevét kapta. – Koncz 1892. 83.

2 Molnárné 2007. 35.

3 Koncz 1892. 83.

25. PETRACSEK ANTAL¹ (1804–1808)

1780-ban született, 1804-ben szentelték pappá. Újmisésként került Kunszentmártonba. 1807-ben összeütközésbe került főnökével, Szuhányi János plébánossal. Fuchs Xavér Ferenc egri érsek április 15-én Vavrek János siroki plébánost, Majzik János tiszabői alesperes-plébánost és Zbiskó Imre érseki ceremonáriust küldte ki a dolgok megvizsgálására.² A békítés sikerrel járt, mert a káplán még további egy évet töltött Kunszentmártonban. (Ekkor, tehát 1807. júliusától már Majzik János volt a helybeli plébános.) Petracsek 1808-tól 1811-ig dévaványai plébános,³ majd újra segédlelkézi szolgálatot teljesített Bátor (1819), Balla (Mátraballa 1823), Bodony (1828) és Recsk községben (1835).⁴ Nyugdíjas éveit az elaggott papok egri otthonában töltötte. 1848. aug. 10-én, 68 éves korában bekövetkezett halálának hírért az intézmény vezetője az alábbiakban közölte Lévay Sándor főkáptalani helynökkel:

„Feő Tisztelendő Nagy Prépost és Feő Káptalani Helyettes Úr!

Petrasek Antal Áldozó Pap, az öregségnek súlya és több évek óta lábai dagadozásából eredett nyavalyák következtében, miután a folytonos orvosi Segély sem használhatott többé, a haldoklók Szent-segeivel ellátva, e mai napon csendesén az Úrban elnyugodott, semmi értékes vagyont nem hagyván maga után. Mellyet, midőn ezen-nel hivatalosan jelenteném, kegyeibe zártt, mélyly tisztelettel vagyok a Feő Tisztelendő Úrnak Egerben Augustus hó 10-kén 1848. alázatos tisztelője” (olvashatatlan aláírás).⁵

---

1 Más helyeken Petrácsek és Petrasek alakban is szerepel.

2 Dósa-Szabó 1936. 135.

3 Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 595.

4 Egri Schematismus 1819. 70. – 1823. 75. – 1828. 79. – 1835. 148.

5 Personalia. EFL. Benke Tibor kigyűjtése.

26. VÁGNER JÓZSEF (1809–1813)

1785-ben született, 1808-ban szentelték pappá. Következő évben került Kunszentmártonba, ahol Majzik János plébános halála után 1812. január 31-től szeptemberig adminisztrátori kinevezést kapott.¹ 1813-tól 1845. október 29-én 60 éves korában történt elhunytáig a Borsod megyei Emőd község plébánosa volt.²

---

¹ Dósa-Szabó 1936. 137.

² Magyar Katolikus Lexikon III. 1997. 97. – Egri Schematismus 1846.

27. JENESS AMBRUS (1813–1815)

1788-ban született, 1812-ben szentelték pappá. Első kápláni állomáshelye Nagykálló. Báró Bémer László kunszentmártoni plébános káplánjaként került városunkba. 1816–1817: Harsány, 1817–1818: Jászalsószentgyörgy, 1818–1820: Jászberény helységekben káplán. Az 1820-ban újjászervezett kunhegyesi plébánia lelkipásztora volt élete végéig. 69 éves korában halt meg 1857. december 9-én.¹

---

¹ Egri Schematismus 1824. 80. – Magyar Katolikus Lexikon VII. 2002. 543. – Suba 2015. 177.

28. THURY JÁNOS (1813–1816)

Báró Bémer László második számú káplánja 1789-ben született, 1812-ben szentelték pappá, 1813. augusztus 7-én érkezett meg kunszentmártoni állomáshelyére.¹ Három évi értékes lelkipásztori munka után a városi tanács 1816-ban a jászapáti káplánnak kinevezett Thury János részére az útra kocsit biztosított.² Jászapáti 1816-tól 1822-ig volt káplán.³ 1823 és 1844 között – valószínűleg haláláig – Túrkeve plébánosaként működött.⁴

---

¹ Dósa-Szabó 1936. 140.

² Dósa-Szabó 1936. 176.

³ Molnárné 2007. 19.

⁴ Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 383.

29. FEKETE IGNÁC (1815–1818)

1790-ben született, 1813-ban szentelték pappá. Báró Bémer László, majd Smilánszky János káplánjaként teljesített szolgálatot Kunszentmártonban három éven keresztül. Amikor 1818-ban Koródy Pállal együtt váratlanul egyszerre helyezték el, a várostól mindketten dicsőítő bizonyítványt és a költözködéshez

előfogatot kaptak.¹ 1827-ben Dédes, 1838-ban Csernely plébánosa lett.² 1850. június 16-án halt meg Csernelyen, 60 éves korában.

---

1 Dósa-Szabó 1936. 176.

2 Egri Schematismus 1827. 52. – 1838. 117. – 1851.

30. KORÓDY PÁL (1816–1818)

1788-ban született, 1812-ben szentelték pappá. Első állomáshelye 1812-től 1816-ig Jászapáti, onnan került Kunszentmártonba, ahol két évet töltött.¹ 1827-ben Mály község, 1838-tól Bakta plébánosa.² 1842 áprilisában halt meg. 54 évet élt.³

---

1 Molnárné 2007. 19. – Dósa-Szabó 1936. 176.

2 Egri Schematismus 1838. 122.

3 Personalia. EFL.

31. BELLA JÓZSEF (1818)

Csak annyi adat található róla a névtárakban, hogy 1817-ben Pásztón, Kunszentmárton után pedig 1820-ban Jákóhalmán teljesített kápláni szolgálatot.

32. BOÉR JÁNOS (1818)

1817-ben egerszalóki káplán. Betegsége miatt 1818-ban Kunszentmártonból visszatért hazájába, Erdélybe. Költözködéséhez a tanács Nagyváradig forspontot (előfogatot, tehát két ló által vontatott szállító szekeret) biztosított részére.¹

---

1. Dósa-Szabó 1936. 176.

33. SZÖKŐ MIHÁLY (1818–1819)

1786. november 4-én született Egerben. Ugyanitt végezte tanulmányait, 1804-ben kispap lett. 1809. november 5-én szentelték áldozópappá. Patán, Pétervásárán, Füzesabonyban, Mezőtárcánban, Jászberényben (1812-1814), Mezőkövesden, Kistályán, Kunszentmártonban, Egerben eltöltött káplánkodás után 1825-től 1827-ig domaházi, 1837-1838 között borsodivánkai, majd zalkodi plébánosként működött, ahol 1860-ban meghalt. 74 évet élt.¹ Amikor 1819-ben Egerbe disponálták, Kunszentmárton városától szállító fogatot kapott a költözködéshez.²

Művei: Egyházi beszéd, melyet nagyméltóságú Pyrker László pátriárcha-érsek törvényes egyházi látogatása alkalmával a zalkodi anyaegyházban 1828. pünköszt hava 27-ikén hazai nyelven mondott. Sárospatak, 1828. Nyomt. Nádaskay András.

---

1. Koncz, 1892. 228. – Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 664. – Suba 2015. 175.

2. Dósa-Szabó 1936. 176.

34. HEGEDŰS ISTVÁN (1818–1820)

1794-ben született, 1817-ben szentelték pappá. 1826-tól 1840-ig a Heves megyei Detk község plébánosa volt.¹

---

1. Egri Schematismus 1838. 162. – Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 592.

35. BÁTOR JÓZSEF (1819–1820)

1789-ben született, 1812-ben szentelték pappá. Káplán 1814: Fényeslitke, 1816: Jászfákóhalma, 1818: Gyöngyöshalász, 1819-1820: Kunszentmárton, 1820-1822: Jászberény. 1822-től 1851-ig Jászfelsőszentgyörgy plébánosa¹. 62 évesen halt meg 1851. április 13-án.²

---

1. Egri Schematismus 1827. 86. – Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 689.

2. Suba 2015. 178.

36. SZUROMY GYÖRGY (1820–1824)

1789-ben született, 1815-ben szentelték pappá. A Heves megyei Visonta plébánosa lett.¹ Ebben a minőségében halt meg 1849. május 25-én.² 60 évet élt.

---

1. Dósa-Szabó 1936. 152.

2. Egri Schematismus 1851.

37. LUDÁNYI ANDRÁS (1821–1823)

1789-ben született, 1812-ben szentelték pappá. Kilenc évvel később került Kunszentmártonba, ahol két esztendőt töltött. Az 1823-ban ibrányi plébánossá kinevezett Ludányi káplán is „precedensekre hivatkozva forspontot” kért. A nyári dologidő miatt a város előfogatot nem tudott a rendelkezésére bocsátani, ezért

szepetember 22-i határozatával tíz forint támogatást adott a költözéshez¹. 1824-1832-ig Ibrány (Szabolcs megye) plébánosa. Itt halt meg 1832. októberében. Mindössze 43 évet élt².

---

1. Dósa-Szabó 1936. 176.

2. Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 163. – Personalia EFL.

38. ASZTALOS JÓZSEF (1823–1824)

1797-ben született, 1820-ban szentelték pappá. Kunszentmártoni szolgálata után 1827-ben káplán Mezőkövesden¹, 1830-tól 1844-ig plébános Tibolddarócon, 1844-től 1886-ig Nagyfügeden. Ott halt meg 72 éves korában 1869. augusztus 12-én².

---

1. Egri Schematismus 1827. 33.

2. Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 949. IX. 2004. 492. – Egri Schematismus 1870. 211.

39. MOHATSEK FERENC (1824–1825)

1796-ban született, 1820-ban szentelték pappá. Káplán 1819-1822: Erdőkövesd, 1822-1824: Verpelét, 1824-1825: Kunszentmárton, 1825-1827: Csernely¹, 1827-1829: Sirok, 1829-1831: Jászberény. 1832-1836: Felsőnánán adminisztrátor. 1836. augusztus 8-án, 40 éves korában halt meg. Hagyatékáról 1829-ben készült könyvjegyzék. Ebből megállapítható, hogy 17 könyvvvel rendelkezett, elsősorban latin nyelvűek, de megtalálható benne több német nyelvű is, pl. A Gramatica Germanica.²

---

1. Egri Schematismus 1827. 55.

2. Suba 2015. 182.

40. VIRÁGH GYÖRGY (1825)

1798-ban született, 1822-ben szentelték pappá. Az 1825. évben Egerbe rendelt, filozófiai doktorátussal rendelkező Virágh György káplán nemcsak „városi kocsi” kapott a költözködéshez, hanem 3 és fél hónapi ittartózkodásáról kedvező bizonyítványt is¹. 1837-ben Kecskemétre került². Halálhíre az 1867. november 11-i, XVI/1867. sz. érseki körlevélben jelent meg. 69 éves volt.

---

1. Dósa-Szabó 1936. 176. – Egri Schematismus 1827. 20.

2. Egri Schematismus 1838. 207.

41. VELENTZEY JÁNOS (1825)

1796-ban született, 1821-ben szentelték pappá. 1823-ban erdőkövesdi káplán¹. Rövid kunszentmártoni működés után mezőkövesdi kápláni kinevezést kapott, talán éppen a tanács dicsérő bizonyítványa alapján². 1830-31-ben Polgáron töltötte segédlelkészi éveit. Történelmi tanulmányokat is írt. Az 1823-ban elindított Tudományos Gyűjtemény IX. kötetének 21. lapján olvasható: „Némelly észrevételek Zápolya János Magyar Királyról. Velentzey János által.”³ Mint az egri székeskáptalan tiszteletbeli kanonokja halt meg 1836. január 17-én, 40 éves korában.

---

1. Egri Schematismus 1823. 75. („D. Joannes Velenczey” erdőkövesdi káplán)

2. Dósa-Szabó 1936. 176.

3. www.polgariplebania.hu 2011. február

42. STAND JÁNOS (1825–1828)

1802-ben született, 1825-ben szentelték pappá. Első kápláni állomáshelye Kunszentmárton. 1831-ben már az egri szeminárium viceprefektusa báró Bémer László prefektus, az egykori kunszentmártoni plébános mellett.

43. BATHÓ JÁNOS (1825–1829)

D. Joannes Bathó 1799-ben született, 1822-ben szentelték pappá. Négyéves kunszentmártoni működés után Jászapátin folytatta kápláni szolgálatát 1829-1830-ig.¹ 1832-től 1840-ig karcagi, 1841-től 1858-ig jászládányi plébános.² 59 éves korában halt meg 1858. március 3-án.

---

1. Egri Schematismus 1826. 81. – Molnárné 2007. 19.

2. Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 200. – V. 2000. 693.

44. MIHÁLYI JÁNOS (1828–1830)

1797-ben született, 1820-ban szentelték pappá. 1825-től 1827-ig törökszentmiklósi káplán, onnan helyezték Kunszentmártonba.¹ 1832 és 1847 között zalkodi plébános.² Később Hevesvezekényre került, ahol „az új temetőt Pálffy János hevesi plébános áldotta meg. Mihályi János plébános alatt a temetőt kiterjesztették, melyet 1865. június 5-én Mihályi plébános megáldott.”³ 1865. október 17-én halt meg 68 éves korában.

---

1. Egri Schematismus 1825. 81.

2. Magyar Katolikus Lexikon XV. 2010. 488.

3. www.hevesvezekeny.hu 2011. február.

45. NAGY BALÁZS (1829–1830)

Született 1804-ben, pappá szentelték 1826-ban. Kunszentmártonból került Jász-
apátira, ahol 1830-tól 1831-ig volt káplán.¹ 1837-től 1843-ig Tiszapalkonya, 1843-
tól 1852-ig a Szabolcs megyei Polgár plébánosa.² Itt halt meg 48 éves korában
1852. július 24-én.

---

1. Molnárné 2007. 19.

2. Egri Schematismus 1838. 100. Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 996. XI. 2006. 110.

46. MEDGY FERENC (1830–1831)

Született 1803-ban, pappá szentelték 1826-ban. Káplán volt 1827-től Kistályán,
1830-tól Kunszentmártonban.¹ 1838 és 1842 között Ujfehértó plébánosa.² Tiszabői
adminisztrátorként halt meg 1846. szeptember 6-án, 43 éves korában.

---

1. Egri Schematismus 1827. 59.

2. Egri Schematismus 1838. 180.

47. HARSÁNYI JÓZSEF (1830–1835)

Életrajzát és méltatását Koncz Ákos nagyszerű könyvéből érdemes szószerint
idézni: „1803. február 18-án született Jászberényben. 1822-ben az egri papnevelő
intézetbe lépett, s elvégezvén a hittani szaktanfolyamot, 1827-ben pappá szentel-
tetett föl. Mint segédlelkész több helyen működött (Sirok, Erdőkövesd, Kunszent-
márton, Pásztó, Gyöngyös), míg végre pélyi, 1846-ban erki plébános és alesperes
lett. 1852-ben megpályázta a jászberényi plébánosi állást. A város, mint kegyura-
ság a harmadik helyen jelölte. Erken halt meg 63 éves korában, 1866. július 27-én.
Lelkipásztori működése mellett figyelemmel kísérte a nemzeti irodalmat, miről
szép könyvtára tanúskodott, sőt mint a körülmények kívánták, egyháza s meg-
győződése mellett sajtó útján maga is síkra szállott.

Munkái:

1. *Észrevételek a borsodi levélre, vallást és hierarchiát illetőleg.* Eger, 1842.

2. *A keresztény katolikus anyaszentegyház szertartásainak s jelesebb ünnepeinek rö-
vid magyarázata.* Eger, 1866.¹

Példamutató hivatástudatának köszönhetően – Szendrői Kovács Ferenc pré-
post és Steinhäuser Antal apát plébánossága idején – Harsányi József öt évet tölt-
hetett káplánként Kunszentmártonban.

---

1 Koncz 1892. 105. – Suba 2015. 472.

48. GYENES JÓZSEF (1831–1832)

A Heves vármegyei Kompolt községben született 1804. június 18-án. Iskoláit Egerben végezte, s mint tanulmányait befejező joghallgatót vette fel Nováky József káptalani helynök 1826-ban az egyházmegye papnövendékei közé. 1830. augusztus 30-án szentelte pappá Pyrker János László egri érsek. Segédlelkészi állomáshelyei: Tar, Heves-Bátor, Kunszentmárton, Jákóhalma, Jászberény, Eger. 1840: jászmihálytelki plébános. 22 évi eredményes működés után kerülete esperesnek választotta, 1866-ban címzetes kanonokságot kapott az uralkodótól. Betegsége miatt 1876-ban nyugalomba vonult és Gyöngyösre költözött. Ott hunyt el 1881 decemberének utolsó napjaiban. 77 évet élt. Negyvenezer forint értékű vagyonát az egri egyházmegyére hagyta. Ebből az egri főgimnáziumnak 2000 frt, a gyöngyösi gimnáziumnak pedig 1000 frt jutott.

Irodalmi dolgozatai:

Egyházi beszéd Nepomuki Szent János tiszteletére. 1836. – Egyházi beszéd, melyet Tóth János alattányi plébános aranymiséje alkalmával mondott. 1860. (Érseki Liceum nyomdája.)¹

---

¹ Koncz 1892. 97. – Suba 2015. 186-187.

49. TRANGOSS JÓZSEF (1832–1836)

1807-ben született, 1830-ban szentelték pappá. Steinhauser Antal plébános káplánja volt Kunszentmártonban négy éven keresztül. 1842-ben erdőkövesdi plébános.¹ Kunszentmárton képviselő-testülete a város plébánosává választotta 1844-ben. 1858-ban, mint c. apát halt meg, 51 éves korában. A kunszentmártoni felső temetőben nyugszik.

---

¹ Egri Schematismus 1842. 159.

50. KRAKOVSZKI JÁNOS (1835–1842)

1805-ben született, 1833-ban szentelték pappá. Hét éven keresztül szolgált a hűségese a kunszentmártoni híveket Steinhauser Antal apát-plébános idejében. 1857. május 13-án, 51 éves korában bekövetkezett haláláig Túrkeve plébánosa volt.¹

---

¹ Egri Schematismus 1854. 69. – 1858. – Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 383.

51. HOLTZER JÓZSEF (1836–1838)

Gyöngyösön született 1809. március 9-én. Gimnáziumi tanulóként 1826-ban iratkozott be az egri szeminárium növendékei közé. 1832. szeptember 17-én szentelték pappá.¹ Első állomáshelye Mezőkövesd, 1836. februárjában helyezték Kunszentmártonba. Innen Borsodivánkára került plébánosnak, ahol 1838-tól 1844-ig viselte gondját híveinek.² 1848-ban Erdőkövesd lelkipásztora. Híveinek szeretetét bizonyítja Váraszó község előljáróinak 1860. március 7-én kelt levele, melyben igazolja, hogy Holecz János erdőkövesdi lakos vádaskodásainak nincs alapja, miszerint a filiákban nem végzi a munkáját: „...közzé tesszük, hogy a Nagyontisztelendő Holczer József Plébános Úr alatt mindennemű papi szolgálatok a legpontosabban tellyesítették és tellyesíttetnek...”³ 1866 körül halt meg 57 éves korában.

---

1. Personalia. EFL.

2. Magyar Katolikus Lexikon I. 1993. 947.

3. Egri Schematismus 1848. 151. – Personalia. EFL.

52. MÁRTON VENDEL (1838–1841)

1813-ban született, 1837-ben szentelték pappá. Már a következő évben Kunszentmártonba került. 1842-től 1848-ig Apátfalván folytatta kápláni szolgálatát, utána 1851-ig vicerektor az egri szemináriumban.¹ 1851-től 1861-ig ónodi plébános volt.² Ott halt meg 48 éves korában, 1861, július 6-án.³

---

1. Egri Schematismus 1842. 135. – 1851. 213.

2. Magyar Katolikus Lexikon X. 2005. 110.

3. Egri Schematismus 1862. 143.

53. FÁBRY JÁNOS (1841–1842)

1809-ben született, 1832-ben szentelték pappá. 1838-ban törökszentmiklósi, 1840-től 1841-ig jászapáti káplán volt, onnan került Kunszentmártonba.¹ 1845 és 1848 között Polgáron végezte segédlelkési munkáját. 1847-ben Zalkod, 1859-től Kunhegyes plébánosa.² 1868-ban nyugdíjba vonult, Erdőbényére költözött. 1869. július 11-én halt meg 60 éves korában.³

---

1. Egri Schematismus 1838. 154. – Molnárné 2007. 19.

2. Magyar Katolikus Lexikon XV. 2010. 488. – VII. 2002. 543.

3. Egri Schematismus 1870.

54. IVÁNY SÁNDOR (1842–1844)

1806-ban született, 1840-ben szentelték pappá. Kunszentmártoni működése után 1845-ben Mezőkövesden, 1846-tól Verpeléten folytatta kápláni szolgálatát.

55. MAKRÁNYI KÁROLY (1843–1849)

1813-ban született Tiszakeszin. 1836. szeptember 14-én szentelték pappá. Kápláni helyei: 1837: Bátony, 1837-1841: Pétervására. Fancsali helység káplánja volt 1842-ben, onnan kapott áthelyezést Kunszentmártonba, ahol 6 éven át -1843. március 11-től 1849. október 29-ig- teljesített hűséges lelkipásztori szolgálatot Steinhauser Antal apát, majd Trangoss József plébános mellett. 1849-től 1851-ig Jászapátin, 1851-től 1853-ig Jászberényben folytatta kápláni tevékenységét.¹ 1854 és 1886 között a tiszapalkonyai plébániát vezette. 1886. szeptember 26-án halt meg 73 éves korában, áldozópapságának 50. évében.²

---

1. Egri Schematismus 1842. 190. – Molnárné 2007. 19. – Suba 2015. 191-192.

2. Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 916. Egri Schematismus 1887. 192.

56. TÓTH SÁNDOR (1845–1851)

1816-ban született Jászfákóhalmán. 1839-ben szentelték pappá. 1842-ben sarudi, 1843-ban tiszapüspöki káplán.¹ 1845-től hat éven át volt lelkiismeretes munkatársa Trangoss József kunszentmártoni plébánosnak. Bánhorváti községben teljesített plébánosi szolgálatot, amikor a kegyuraság választását megerősítve, Bartakovics Béla egri érsek 1859-ben Tóth Sándort nevezte ki Kunszentmárton város plébánosává. 1888-ban halt meg. 72 évet élt.

---

1. Egri Schematismus 1842. 148., 1843. 163.

57. FOLMANN KÁROLY (1849–1851)

1819-ben született, 1845-ben szentelték pappá. Kunszentmártoni működését követően szentszéki bíróként teljesített szolgálatot Egerben.¹ 1884. november 22-én halt meg 65 éves korában.²

---

1. Egri Schematismus 1882. 153.

2. Egri Schematismus 1885. 187.

58. SZALONNAY ENDRE (1851–1853)

1817-ben született. Pappá 1840-ben szentelték. 1851-től 1853-ig kunszentmártoni káplán, 1864-től 1884-ig sajónémeti, 1886-tól élete végéig nagyfügedi plébános. 1892. július 27-én, 75 évesen érte a halál Losoncon.¹

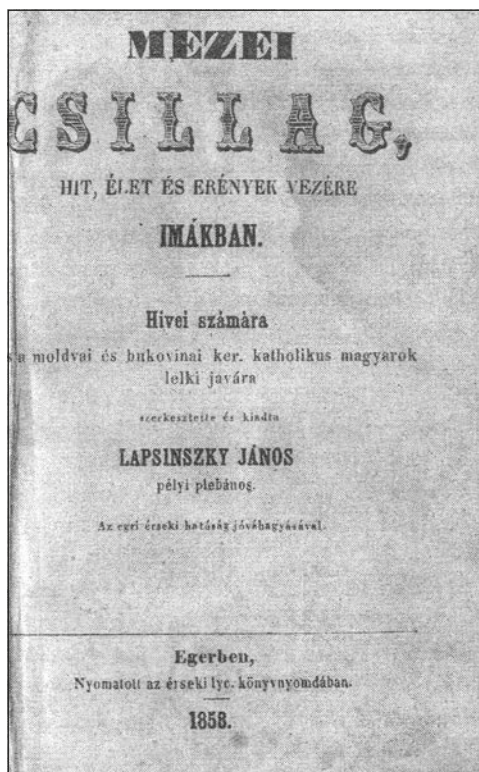
1. Egri Schematismus 1867. 43. – 1892. 133., 173. – Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 808. – IX. 2004. 492.

59. LAPSINSZKY JÁNOS (1851–1854)

A Zemplén vármegyei Tállya községben született 1817. november 17-én. Tanulmányait Kassán, Eperjesen és Vácon végezte, 1838-ban az egri szemináriumba nyert felvételt. 1843. július 23-án szentelték pappá. Kistályán kezdett, majd Pásztóra került káplánnak, ahol 1848. májusában a helyi nemzetőrségbe is jelentkezett. Papi működését Mezőkövesden és Jászsalsószentgyörgyön folytatta. A szabadságharc idején, 1849-ben tapintatos fellépésével megmentette Jászsalsószentgyörgy helységét az oroszok pusztításaitól. Ezért haditörvényszék elé állították, de felmentették. Utolsó kápláni állomáshelye – Trangoss József plébános idején – Kun-

szentmárton volt, ahonnan főpásztora Pély községbe küldte plébánosnak 1854-ben. 1867-től novaji plébánosként működött 1891. december 31-én bekövetkezett haláláig. 74 évet élt.

Iskolai oktatással, neveléssel és politikával foglalkozó cikkei országos lapokban jelentek meg. Már káplán korában a Nemzeti Újság, majd a Religio munkatársa volt. Önálló kötete: *Az anyátlanok életharcai* (történelmi regény IV. Béla idejéből. Eger, 1862.) Saját gyűjtésű népdalait a Magyar Népköltési Gyűjtemény 1847-ben megjelent második kötete is leközölte: *Egervölgyi dalok, a nép szájából vette Lapsinszky János*. Figyelemre méltó a *Mezei csillag – hit, élet és erények vezére imákban* című imakönyve, melyet saját hívei, valamint a moldvai és bukovinai székely magyarok lelki vigasztalására és erősítésére adott ki 1858-ban. „Szerző szándéka egy imakönyvben, mely leginkább forog a nép kezén – korunk bűnei ellen erkölcsi

oktatásokkal fellépni, lefestvén a bűnök kárait és az erény hasznait, polgári és lelki élet tekintetében. Célja nem nyereszkedés, mert közel és távoli szegényebb véreinknek számos ingyen példányt ad bekötve, sőt hasonló áldozatra más lelkipásztorokat is felszólít.”¹ Későbbi keletkezésű a *Nagy rózsáskert* című, 1880-ban Budapesten megjelent ima- és énekeskönyve. A novaji egyház történetét feldolgozó, egyéni vonatkozásokkal átszőtt kézírata már nem került kiadásra. Papi buzgósága és jótékonyága széles körben ismertté vált. Történelmi regényének tiszta jövedelmét a 48-as honvédek özvegyeinek és árváinak segélyezésére ajánlotta fel. Az egri egyházmegyei papi nyugdíjintézet javára, kórházi betegek ápolására és egyéb nemes célokra tízezer forintot hagyományozott. Érdemei elismeréseként megkapta a koronás arany érdemkeresztet.²

Lapsinszky János kunszentmártoni működése során, 1852-ben a 100 váltóforint helyett 190 pengőforint kápláni fizetést kért a várostól. A tanács november 25-én elutasította a kérelmet, és 100 váltóforint helyett 40 pengőforint juttatást állapított meg. A főkapitány ugyan nem adott helyt Lapsinszky kérelmének, de megsemmisítette a tanácsi végzést is: „Ez egy testület méltóságához nem illő, de önhatalmából nem is teheti.” A tanács 1853. november 18-án (387. sz.a.) a kápláni fizetéseket 60 pengőforintról 100 pengőforintra emelte. 1855. január 20-án erre megérkezett a főkapitányi jóváhagyás is.³

A pélyi plébánosnak kinevezett káplán szép emlékekkel távozott Kunszentmártonból. Ezt bizonyítja az a tény, hogy Trangoss József apát halála után, 1859-ben Pélyről Lapsinszky is megpályázta (5. sorszám alatt) a kunszentmártoni plébánosi tisztséget.⁴

---

1 Vasárnapi Ujság, 1858. november 7. 537.

2 Koncz 1892. 152-153. – Magyar Katolikus Lexikon IX. 2004. 844.

3 Dósa-Szabó 1936. 176.

4 Dósa-Szabó 1936. 148.

60. PÖSTÉNYI ISTVÁN (1853–1857)

1822-ben született, 1848-ban szentelték pappá. 1851-től Szendrőn, 1853-tól négy évig Kunszentmártonban szolgált segédlelkészként. Kérésére a tanács 1854-ben a kápláni fizetést 60 pengőforintról 100 P Frt-ra emelte.¹ 1858-ban rövid ideig túrkervei adminisztrátor volt, ugyanabban az évben Novajra került, ahol 1867-ig működött. 1859-ben, Trangoss József halála után Pöstényi István novaji lelkész is pályázott (6. helyen) a kunszentmártoni plébánosi állásra.² Egykori szentmártoni káplántársával, Lapsinszky Jánossal 1867-ben plébániát cserélt, így került Pöstényi István Pélybe, ahol 1897-ig teljesítette lelkipásztori kötelezettségét.³ 1897. május 22-én halt meg 75 éves korában.

---

1. Egri Schematismus 1851. 110. – Dósa-Szabó 1936. 176.

2. Dósa-Szabó 1936. 148.

3. Koncz 1892. 261. – Magyar Katolikus Lexikon IX. 2004. 844.

61. KISZELY FERENC (1854–1858)

1824-ben született. 1848-ban szentelték pappá. Már kunszentmártoni működése kezdetén, 1854-ben kelt folyamodására a városi tanács a kápláni fizetést 60 P frt-ról 100 P frt-ra emelte.¹ 1859 és 1865 között Túrkeve plébánosa volt. Ezt a szolgálatot az 1892 és 1906 közötti években Jászfelsőszentgyörgyön folytatta.² Trangoss József apát-plébános halála után, 1859-ben Kiszely Ferenc is pályázott (a 7. helyen) a kunszentmártoni plébánosi állásra.³ 1907. április 20-án halt meg életének 83., áldozópapságának 59. évében.

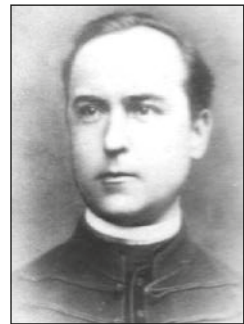
1 Dósa-Szabó 1936. 176.

2 Egri Schematismus 1865. 162. – 1892. 97., 169.

3 Dósa-Szabó 1936. 148.

62. NYILAS MIHÁLY (1857–1859)

A Heves megyei Solymos községben született 1828. szeptember 8-án. Egerben képezte magát a papságra, amikor az 1848-i forradalmi események felvillanyozták az ifjúságot. Otthagytva a szemináriumot, társaival vitézül harcolt a 26. honvédszászlóalj soraiban. A szabadságharc leverése után folytatta tanulmányait. 1854-ben szentelték pappá.¹ Káplán: 1854-1855: Sirok, 1855-1857: Heves, 1857. szeptember 15-től 1859. március 4-ig: Kunszentmárton. Trangoss József apát halála után 1858-ban, még kunszentmártoni segédlelkész korában pályázott a plébánosi tisztségre. (A nyolcadik helyet kapta.)² 1859-től 1870-ig Jászberényben teljesített szolgálatot.³ 16 évi káplánkodás után 1870-ben kenderesi plébános lett. Itt végezte be életútját 1889. október 27-én, 61 éves korában. Egyetlen irodalmi műve: *Oktató ima- és énekkönyv a ker. kath. nép ájtatos használatára*. Pest, 1863.⁴

---

1 Koncz 1892. 185.

2 Dósa-Szabó 1936. 148.

3 Egri Schematismus 1867. 86. – Suba 2015. 198.

4 Koncz 1892. 185.

63. GUGYELA JÁNOS (1858–1859)

1827-ben született, 1851-ben szentelték pappá. 1856-tól 1858-ig jászapáti káplán, onnan került Kunszentmártonba. 1867: káplán Erdőkövesden.¹ 1873-tól 1875-ig Sály, 1881-től 1892-ig Nagyiván község plébánosa.² 65 éves korában halt meg 1892. július 29-én.

---

1 Molnárné 2007. 19. – Egri Schematismus 1867. 53.

2 Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 831., IX. 2004. 497.

64. GYURKA JÓZSEF (1859–1861)

1826-ban született a történelmi Magyarország felvidéki részén található Sarluská (Nyitra vármegye) néhány száz lelkes kisközségben. A papi hivatást választva Egerben tanult, ott szentelte pappá Bartakovics Béla érsek 1854. szeptember 29-én. Szolgálatát Detken kezdte, 1856. dec. 23-tól erdőtelki, 1857. jún. 24-től püspökladányi, 1859. március 15-től kunszentmártoni és 1861. nov. 9-től jászberényi káplán. Utóbbi helyén élenjárt a jótekönyködésben is. Amikor tudomására jutott a jászberényi rabbi nehéz anyagi helyzete, megsegítésére 5 forintot juttatott azzal, hogy „szívesen nélkülözöm ezen adományt csekély fizetéséből, hogy tisztelt rabbi úrnak, mint család apának szárandó helyzetén némileg enyhítsek.” Példája nyomán a rabbi anyagi helyzetének javítására számosan adakoztak. 1872-ben az egyházzvédnökséget gyakorló jászberényi közgyűlés a város plébánosának választotta. Beiktatása alkalmával hangsúlyozta, hogy hivatása teljesítése során „a legszentebb elszántsággal kész leendő bármikor az igazság, vallás, egyház érdekében síkra szállani.” Tagja volt a város képviselő-testületének, a Jászkun Kerületek közgyűlésének, megválasztották tiszteletbeli táblabírónak. Jászberényt második szülőhelyének tekintette. Érdekelte a város múltja, a jászok története. Nagy terve volt Jászberény monográfiájának megírása, amelyre a sors nem adott neki lehetőséget. Két résztanulmány készült el: *A jászberényi plébániai templom története* és *A jászberényi kápolnák, szent szobrok, keresztek, temetők* című munkák, melyeket folytatásokban jelentetett meg a korabeli Egri Egyházmegyei Közlöny. Gyurka József élete utolsó éveit súlyos betegségben töltötte. Tizenegy évi működés után 1883. június 8-án halt meg 57 éves korában. A jászberényi Fehértói temetőben nyugszik.¹

---

1 Koncz 1892. 101. – Sugárné 2003. 96-97.

65. BERZEVICZY ANTAL (1859–1861)

1832-ben született, 1855-ben szentelték pappá. Kétéves kunszentmártoni működését követően több helyen teljesített lelkipásztori szolgálatot. Kőteleki plébánosként halt meg 67 éves korában, 1899. június 27-én.¹

---

¹ Egri Schematismus 1892. 75., 166. – 1900. 186.

66. KERESZTESY JÓZSEF (1861–1863)

1826-ban született, 1853-ban szentelték pappá. Kétéves helybeli működésének kedves epizódját örökíti meg az olvasós társulat jegyzőkönyve. Az Élő Rózsafüzér kunszentmártoni társulata a templom részére 1861-ben 14 stációs képet készített. A festővel megalkudni Keresztesy József segédlelkéssel együtt Pestre utazott a társulat három vezetője: Kiss Gergely, Alsó Józsa István és Józsa Bertalan.¹ A hiányos életrajzi adatokból csak annyi követhető nyomon, hogy Keresztesy József 1867-ben már az egri főszékesegyház káplánja, 1882-től pedig plébános Sajógalgócon. Itt érte a halál 1887. május 10-én, 61 éves korában, papságának 34. évében.²

---

¹ Barna 1998. 36.

² Egri Schematismus 1867. 19., 1882. 42., 1887.

67. TÖRŐCSIK MIHÁLY (1861–1868)

Született 1834-ben, pappá szentelve: 1856. 1858-tól 1860-ig jászapáti káplán.¹ Hét évig tartó hűséges kunszentmártoni szolgálat után Hajdúböszörménybe kapott plébánosi kinevezést (1868-1882).² Ezt követően 1882-től 1883-ig Jászsalsószentgyörgy lelkipásztora.³ Itt halt meg 1883. szeptember 29-én 49 éves korában, papságának 27. évében.⁴

---

¹ Molnárné 2007. 19.

² Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 482.

³ Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 683.

⁴ Egri Schematismus 1884. 190.

68. KIRCHNOPF MÁRTON (1863–1865)

1836-ban született, 1859-ben szentelték pappá. Jászapáti káplán volt 1862-től 1863-ig.¹ Onnan helyezték Kunszentmártonba. Megrendült egészségi állapota miatt később a kiérdemesült plébánosok és szolgálatképtelen presbiterek

nyugdíjintézetének ellátásában részesült. Jászberényben lakott, ahol a kórházi lel-
kész szolgálatát végezte.² 1907. április 20-án halt meg 71 éves korában.

---

1 Molnárné 2007. 19.

2 Egri Schematismus 1892. 133. – 1903. 127.

69. FARKAS IMRE (1865–1869)

1829-ben született, 1854-ben szentelték pappá. 1860-1861 között jászapáti káplán.¹ Tóth József jászapáti tanító (Tóth Sándor kunszentmártoni apát-plébános öccse), aki mozgalmas életének eseményeit írásban rögzítette, 1865. október 13-án a kö-
vetkezőket írta naplójába: „Mise és iskola fél 11-ig (már mint Jászapáti – J.L.),
azután általmentem a községházához, a Plébános úr azt újságolta, hogy Farkas
Imre, a ki itt volt káplán, Kunszentmártonba lett disponálva. A rovott embereket
Sándor bácsihoz szokták adni azért, hogy ha már ő vele ki nem jön a káplán,
akkor senkivel sem, és ő inkább maga szenved, mint valakinek ártson.”² Tóth
Sándor plébános jó természetének köszönhetően Farkas Imre négy évig szolgált
káplánként Kunszentmártonban.

Nagy előrelépésnek számított, amikor 1869 szeptemberében Bartakovics Béla
egri érsek Gávát önálló plébániává nyilvánította, a község első plébánosává Far-
kas Imrét nevezte ki. 1880-ig töltötte be tisztségét. Utána Bakta plébánosa lett.³ Itt érte a halál 1896. december 27-én, 67 éves korában, pappá szentelésének 42.
esztendejében.

---

1 Molnárné 2007. 19.

2 Tóth József jákóhalmi tanító naplója 1865-ből. – Jákóhalmi füzetek 6. Szerk. Fodor István Ferenc.
2008. 23.

3 Egri Schematismus 1892. 53.

70. ZUPKÓ ÁGOSTON (1868–1870)

1838-ban született, 1861-ben szentelték pappá. 1861-1862:
Aldebrőn, 1862-1864: Apátfalván káplán, 1864-1865: Jász-
dózsán adminisztrátor, 1865-1868: Jászfényszaru káplán,
onnan került Kunszentmártonba. 1871-1873: Jászberény-
ben, 1874-1876: Jászdózsán, 1876-1877: Gyöngyösön káp-
lán. 1866-ban jelent meg egyetlen műve: *Jász-Dósa község
történeti leírása*, szerkesztette: Kandra Kabos. 1877-től már
Jászdózsza lelképásztora.¹ Mint jászdózsai plébános halt
meg 1889. február 18-án, 51 éves korában.²

Tóth Sándor kunszentmártoni plébános káplánjaként Zupkó Ágoston szemta-
núja volt az alsó temetői kápolna építésének és 1869-ben történt felszentelésének.
Az Egri Egyházmegyei Közlöny részére küldött tudósításában lelkesült hangon

ír a kápolna, a Kálvária és a stációsor kivitelezéséről, művészi értékeiről, nem mellőzve a kritikai megállapításokat sem. A megnagyobbított temető központi területe kiválóan megfelelt az új létesítmény elhelyezésére: „E téren áll most napkeletnek fordulva a kápolna a Kálváriával együtt, melynek közel két öl magas, kékre festett stációi a róna földön, két hosszú sorban, gyönyörű kilátást nyújtanak a szemnek kaleidoskop változatú tarka képekkel, mely – véleményünk szerint – még nagyobb szerű leendett azok köralakban való felállítása által, s hozzá a nagy számmal összegyűlő nép nagyobb tért nyerendett az ájtatoskodásra, minek a Kálvária fölemeltetésénél fő czélnek kell vala lennie.” A kápolnába lépő látogatót az építészeti arányok kellemes összhatása fogadja: „Az egész belső egy compact egész képez, elannyira, hogy jólesik a léleknek e kedves helyen kissé elidőzni...” A szemléletes írásmű azzal az értékeléssel fejeződik be, hogy a kápolna és a keresztút „létrehozásának legfőbb érdeme a köztisztelőben álló s buzgó vallásosságáról általánosan ismert öreg Dósa György közbirtokos³ és Ökrös József urakat illeti, kiknek határt nem ismerő fáradhatatlansága s áldozatkészsége nélkül az úgy aligha át nem adatik egy későbbi kor ivadékának.”⁴

---

1 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 688. – Suba 2015. 202.

2 EEK 1889. március 1. 40.

3 Dósa György: Dósa József plébános édesapja. Ökrös József: az Élő Rózsafűzér Társulat alapítója.

4 Levél Kun-Szent-Mártonból. Egri Egyházmegyei Közlöny, 1870. 172-173.

71. LIKÉR ÁGOSTON (1869–1872)

1836-ban született, 1858-ban szentelték pappá. 1858-1864: Visznen, 1867: Erdőtelken, 1867-1869: Jászkákóhalmán káplán, onnan került Kunszentmártonba.¹ 1872-ben helyezték Jászberénybe, ahol 1874. július 3-án tűzvész ütött ki, és három ház leégett. Az oltásnál Likér Ágoston káplán bátor helytállásával tüntette ki magát.² 1875-től 1877-ig Nyílugoson, 1877-től 1889-ig Erdőtelken plébános.³ Egerben halt meg 53 éves korában, 1889. július 26-án.⁴

---

1 Egri Schematismus 1867. 60. – Suba 2015. 203.

2 Jászkun Polgár – Jászberény –, 1874. július 9. 4.

3 Magyar Katolikus Lexikon III. 1997. 222.

4 Vasárnapi Ujság, 1889. augusztus 4. 36. évf. 31. sz. 506.

72. ANGYAL JÁNOS (1870–1873)

1838-ban született, 1861-ben szentelték pappá.¹ 1861-1865: Egyeken, 1865-1867: Jászdózsán, majd 1867-től 1871-ig a Szabolcs megyei Polgár községben teljesített kápláni szolgálatot. Onnan került Kunszentmártonba. 1873-1876: Jászberényben káplán. 1882-ben Nyírbakta (ma: Baktalórántháza), 1884 és 1909 között Sajónémeti

plébánosa.² 1913-1914: nyugdíjasként élt Miskolcon.³ Sajónémetin halt meg 1924. november 29-én 86 éves korában, papságának 63. évében.

---

1 Egri Schematismus 1867. 84.

2 Egri Schematismus 1882. 108. – Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 808.

3 Egri Schematismus 1914. 127.

73. SPÓRER IGNÁC (1872–1878)

1840-ben született. 1863-ban szentelték pappá. 1864-1865 között abasári segédlelkész volt. 1872-től 1878-ig hat kápláni évet töltött Tóth Sándor kanonok, kunszentmártoni apát-plébános mellett. 1875. szeptember 11-én Spórer Ignác szobájából a városi tanács a rossz kemencét kidobatta és vaskályhát szerzett be helyette.¹ Később plébános volt Szentjakab községben (1882-1883), Gyöngyösorosziban 1883-tól 1892-ig,² majd Bogácson, ahol 1905. március 21-én 65 éves korában meghalt.³

---

1 Dósa-Szabó 1936. 176.

2 Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 336.

3 Egri Schematismus 1905. 22.

74. KONCZ MENYHÉRT (1873–1875)

A Borsod vármegyei Emőd községben született 1842. április 9-én. Tanulmányait Miskolcon kezdte, Egerben folytatta. 1865. július 25-én szentelte pappá Bartakovics Béla érsek. Kápláni állomáshelyei: Erdőkövesd, Gyöngyöshalász, Kerecsend, Mezőkövesd, Kunszentmárton (ahol két évet töltött), Jászberény, Gyöngyös. 1880: lelkész Szuhoghy helységben. 1883: Jászberény plébánosa, Gyurka József utóda. 1890: a Boldogságos Szűzről nevezett Budavár előtti c. prépost, 1893: kerületi esperes, 1905: patai főesperes, 1907: egri kanonok, 1915: székesegyházi főesperes.

Huszonöt éves jászberényi működése idején maradandó értékű tevékenységet fejtett ki. Megvalósította a nagytemplom külső-belső felújítását, új orgonát szerzett be, 1886. október 3-án áldotta meg Szoldatics Ferenc festőművész alkotását, a Szűz Mária mennybevitelét megjelenítő új főoltárképet. A plébánia épületét emeletesre bővítette. Nagy figyelmet fordított az iskolákban folyó munkára, elszántan védelmezte azok katolikus jellegét. Kiváló szónoki tehetséggel rendelkezett. Nemes célokra – többek között az új jászberényi Kálvária-szoborra – bőkezűen adakozott. Kanonoki beiktatásán, 1908. január 4-én részt vett Jászberény város küldöttsége, a polgármester még a Lehel-kürtöt is elvitte Egerbe. Koncz Menyhért 1915-ben mint Jászberény díszpolgára ünnepelte aranymisés jubileumát. Élete

utolsó éveiben türelemmel viselte kínzó betegségét. 1921. április 23-án halt meg Egerben, 79 éves korában. Földi maradványait az egri főszékesegyház altemplomában helyezték örök nyugalomra.¹

---

1 Sugárné 2003. 141-142.

75. SZTANKÓCZY HUGÓ (1875–1877)

1844-ben született, 1867-ben szentelték pappá Egerben. Kétéves kunszentmártoni szolgálat után 1877-től 1879-ig Jászapátin működött segédlelkészként, majd Pásztón találjuk.¹ A Borsod megyei Ároktó község plébánosa volt 1887-től, ahol 1892. május 23-án 48 éves korában elhunyt.² Mindvégig az E.M.K.E. = „Erdélyrész” Magyar Közművelődési Egyesület pártoló tagja.³

---

1 Molnárné 2007. 20. – Egri Schematismus 1882. 86.

2 Egri Schematismus 1892. 19., 173. – Magyar Katolikus Lexikon I. 1993. 412.

3 Az E.M.K.E. tagjai. 1887. 64.

76. NYÁRÁDY LAJOS (1877–1883)

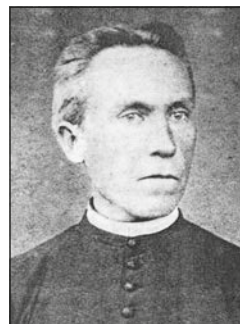
1841-ben született, 1866-ban szentelték pappá. Első állomáshelye Kőtelek. Káplánként hat évet töltött Kunszentmártonban. 1885-től 1892-ig az Abaúj-Torna vármegyei Szentjakab, 1903-tól a Borsod megyei Mályi község lelkipásztora.¹ 1919. április 15-én mint nyugalmazott mályi lelkész halt meg 78 éves korában.

---

1 Egri Schematismus 1892. 43., 171. – 1903. 26. – 1921. 61.

77. HEGYFOKY KABOS¹ (1878–1886)

Szepes vármegyében, a Magas-Tátra lábánál elterülő Újleszna községben született 1847. július 8-án. A gimnázium négy alsó osztályát Lőcsén, a felsőbb osztályokat és a hittudományi főiskolát Egerben végezte. 1871-ben szentelték pappá. Fegyverneken (1872-1875), Jákóhalmán (1875-1877), Tiszaörsön, Visontán és nyolc éven keresztül (1878-1886) Kunszentmártonban káplán. 1886-ban tardosi, 1889-ben bánhorváti, 1891-től 1919. július 8-án 72 éves korában bekövetkezett haláláig túrkevei plébános.² Hívei körében nagy tisztelet övezte, hirtelen halála megdöbbentett mindenkit. A református lelkész is sírva búcsúzott tőle. A rendszerváltozás

A Tatra gyönyörű vidéke, Hegyfok Kabos szülőhelye, Újleszna közelében

idején a régi temetőből áthelyezték hamvait, s most a túrkevei templom mellett nyugszik.³

Hegyfok Kabos pontosan és kifogástalanul teljesítette papi kötelezettségeit Kunszentmártonban, ugyanakkor lelkipásztori munkája mellett itt kezdett behatóan foglalkozni a meteorológiai jelenségek megfigyelésével és tudományos elemzésével. Ehhez kitűnő háttérrel biztosított a jákóhalmi születésű Tóth Sándor apát-plébános azzal, hogy a parochiai épület arborétumnak is beillő kertjét munkatársának rendelkezésére bocsátotta, annak a tudós káplánnak, aki szolgálatait kunszentmártoni működése idején ajánlotta fel a Meteorológiai Intézetnek. 1882. január 28-án kelt levelében írta: „Minthogy kedvem van hozzá és fél esztendő óta Calderoni-féle 18 forintos angol barométerrel (légnyomásmérővel), csak egész fokokkal bíró Celsius-hőmérővel, a magam készítette esőmérővel és szélzáslóval magánhasználatra szánt észleléseket teszek, igen szívesen hajlandó lennék pontos műszerekkel a meteorológiai intézet utasításai szerint a tudomány érdekében adatokat gyűjteni.” A kapcsolat létrejött, megkapta a szükséges műszereket, s boldogan szállította le azokat Kunszentmártonba.⁴ A virágágak között elhelyezett eszközök rögzítették a hőmérséklet, a csapadék és a szélirány változásait. Az adatok feldolgozásával, a levont következtetések vizsgálatával a rendkívül hiányos magyar szakirodalmat a tudományos és tájékoztató értekezések sokaságával gazdagította. Cikkei jobbára a *Természettudományi Közönyben*, *Az időjárás* című folyóiratban és német szaklapokban jelentek meg. Munkásságának középpontjában a hazai éghajlat, különösen az Alföld időjárásának jelenségei álltak. De feldolgozta a magyarországi szél és csapadék idő- és térbeli eloszlásának, a szél irányváltozásának adatait, foglalkozott egyes növények fejlődési szakaszainak tanulmányozásával, bizonyos madárfajták megjelenésének és elköltözésének klimatikus összefüggéseivel is. Tisztázta a májusi fagyok okait, elemezte azoknak

az élő szervezetre gyakorolt hatását. Kunszentmártóban írott legjelentősebb értekezései: A tavaszi hőcsökkenésekről, A hófok süllyedése a tavaszi reggeleken – komoly szakmai tekintélyt szereztek számára. Nekünk, helybelieknek mégis „Az élet hossza Kunszentmártóban” című egyedülálló elemzése a legkiemelkedőbb. Ebben vizsgálja az időjárás-változás és a halálozás kölcsönhatásait, megállapításait az orvostudomány is hasznosítani tudja. – Művei közül néhány cím: A májushavi meteorológiai viszonyok Magyarországon. Bp. 1886. – A környezet hatása a hőmérőkre. Bp. 1888. – A zivatarokról. Uo., 1888. – A szél iránya a magyar szentkorona országaiban. Uo., 1894. – Folyóink vízállása és a csapadék. Uo., 1897. – Az eső évi periódusai Magyarországon. Uo., 1909.

Hegyfokyt Kabos természettudományos munkásságát a Magyar Meteorológiai Társaság azzal ismerte el, hogy 1936-ban Hegyfokyt Kabos Emlékérmet alapított, mellyel a szakterület legjelesebb képviselőit tüntetik ki azóta is.⁵ Kunszentmártoni káplánként népkönyvtárat létesített, Veress János tanítóval együtt tizenöt év viszonylatában kigyűjtötte az anyakönyvekből a tankötelesek névsorát, hogy a gyermekek iskoláztatása ellenőrizhető legyen.⁶ 1888-ban, Tóth Sándor apát-plébános halála után Hegyfokyt Kabos pályázott a városról, mint egyházfenntartó kegyuraságnál a megüresedett plébánosi állásra.⁷

Az időjárási jelenségek európai tudósának nevét – Jászfákóhalma és Túrkeve mellett – 1990 óta utcanév örökíti meg Kunszentmártonban. Ezenkívül jövőbeni kötelességünk a plébánia épületének falán aranybetűkkel márványba vésni annak emlékét, hogy Hegyfokyt Kabos, a magyar meteorológiai kutatás elindítója egykor nyolc éven át végezte városunkban kimagasló lelkipásztori munkáját és híven teljesítette tudományos küldetését.

1 Eredeti neve: Spitzkopf Jakab. A Hegyfokyt: tükörfordítás. Kabos: a Jakab keresztnév magyarított változata, amely azonban nem honosodott meg nyelvünkben.

2 Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 726. – Egri Schematismus 1875. 104.

3 A túrkevei római katolikus templom mellett lévő sírhelyét a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2006-ban a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította. (Magyar Közlöny 2006/12 és HÉ 2009/9.)

4 Surányi Dezső: Hegyfokyt Kabos – a nagy meteorológus. Vigília, 1981. február hó. 131-132.

5 A Magyar Meteorológiai Társaság a 2010. évvel kezdődően újra adományozza az általa 1936-ban alapított és 1949-ig mintegy 60 alkalommal kiadott Hegyfokyt Kabos emlékérmét.

6 Józsa 1990. 67.

7 Barna-Pusztai szerk. 2008. 272.

78. BAKOTS KÁROLY OFM (1883–1885)

Azon túl, hogy ferences szerzetes volt, semmiféle adat nem található róla. Neve nagyon gyakran szerepel az anyakönyvek lapjain. Minden esetben fel van tüntetve, hogy „ferentz rendi áldozár.”

79. PETHEŐ JÓZSEF (1883–1884)

A Szabolcs vármegyei Jéke községben született 1851. július 23-án. Már gyermekkorában kitűnt elhivatottsága, így miután Egerben leérettségizett, ugyanott végzte a teológiát is. Vizsgáit mindenkor kitűnő eredménnyel tette le. 1875-ben szentelték fel, majd Bükkszenterzsébeten három évig segédlelkészkedett Mindszenty Gedeon plébános, a népszerű költő mellett. Bélápátfalván ugyancsak három évig káplánkodott Zsaskovszky József ismert zeneköltő-plébános oldalán. 1883-tól egy évig Tóth Sándor apát-plébános munkatársaként Kunszentmártonban működött. Ezt követően négy évig hitoktató volt Egerben, 1887. május 11-én főpásztora mándoki plébánosnak nevezte ki. 1916-ban Kisvárdai plébánosa: „Szűk keretben, egyszerű csendben, ahogy az ő szelíd, jámbor lelkéhez illik, ment végbe a jelzett év szeptember 28-án Petheő József kinevezett plébános beiktatása, melyet az egri érsek megbízásából Énekes János nyíregyházi prépost-plébános, szabolcsi főesperes végzett. A szertartás végeztével az új plébános szólt néhány egyszerű, de a szív mélyéig ható szót, immár törvényes formák szerint is igazi híveihez.” Hamarosan kerületi esperes, 1917-ben tiszteletbeli kanonok. 1935. július 23-án Kisvárdán ünnepelték a kanonok-plébános 84. születésnapját, és pappá szentelésének 60. évfordulóját. Gyémántmiséje alkalmából a megtakarított pénzét, 12000 pengőt szétosztotta szülőfalujának és a kisvárdai egyházközségnek. 1936 őszén nyugalomba vonult. Ekkor így jellemezték: „Az örök életet adó igazságnak volt hirdetője a szószéken és gyakorlója a magán- és közéletben. Mit szóljunk jóságáról, egy nemes életnek erről a káprázatos tűzijátékáról, amelyben a jóság és annak gyakorlati alkalmazása, a sokszor gazdagok bőkezűségét megszegyenítő jótékonykodás és karitatív tevékenység egy nemes emberi és papi életnek soha el nem múló emlékei.” A dicsérő szavak nem túloznak, a plébánoshoz mindig fordulhattak azok, akiket a szükség erre kényszerített, de adott ő magától is. 1940. július 23-án a Szent Orsolya-rend kápolnájában tartotta vasmiséjét. Életének 90., áldozópapságának 67. évében, 1941. március 6-án hunyt el. A temetési szertartást Török Dezső főesperes, nyíregyházi plébános végezte.¹

A rudabányai múzeum kiadványa ad tájékoztatást arról, hogy Petheő József már 18 éves diákként, 1869. május 16-án az egri gimnázium VI. osztályos tanulójának csoportjával kirándulást vezetett a Baradla-barlangban.² Ő volt 1874-től 1888-ig az Egri Növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Társulatának első elnöke. Az E.M.K.E. = Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület pártoló tagja. Jéke templomának 1888-ban történt felszentelése alkalmával az ünnepi szentbeszédet a helybeli születésű Petheő József mándoki plébános mondta.³ Kisvárdai működésének egyik legjelentősebb eseménye volt 1918-ban az orsolyita nővérek letelepedése. Még abban az évben megnyitották tanítónőképzőjüket, ami 1948-ig,

az egyházi iskolák államosításáig működött.⁴ A kisvárdai Szent László Szakközépiskola kápolnáját Petheő József kanonok szentelte fel Bury Alajos káplán és Faludi István jezsuita atya közreműködésével. 1917-ben, az első világháború egyre súlyosabbá váló időszakában Kisvárdra mindhárom templomból hadi célokra elvitték a harangokat, mindegyikben csak egyet hagytak meg. Petheő József a háború után igyekezett a hiányokat pótolni. Az újonnan felszentelt nagyobb harangot 1925-ben a plébános kívánságának megfelelően: „Elődömből ágyú lett, én meg békét hirdetek” felirattal látták el.⁵

Petheő József élénk irodalmi tevékenységet folytatott. Cikkei az Egri Egyházmegyei Közlöny 1875-76. évi számaiban jelentek meg. Az Egri Népujságnak is munkatársa volt.

Írásai:

1. Kis pásztorjáték az elemi ifjúság számára. Eger, 1880.
2. Eldorádó avagy a boldogság országa. Tanulságos mese a magyar nép számára. Bp. 1889.
3. Költemények. Eger, 1892.
4. A gonosz szomszéd, vagy: Hogyan bünteti Isten a hamis esküt. Budapest, 1892. (Népiratkák, kiadja a Szent István Társulat 60.)
5. A fekete kenyér, vagy: Becsüld meg az Isten áldását. Bp. 1893. (Népiratkák 83.)
6. A talált kincs, vagy: Add vissza az idegen jószágot Bp. 1895. (Népiratkák 105.)
7. A néma gyermek, vagy: Ne kínozd az állatot. Bp. 1897. (Népiratkák 129.)⁶

---

1 Néző-Pénzes-Poncsák 2000. 47-48. – Magyar Katolikus Lexikon X. 2005. 907.

2 Érc- és ásványbányászati Múzeumi Füzetek. Rudabánya, 2004. 65.

3 Benke Tibor kigyűjtései.

4 A kisvárdai Szent Orsolya-rendi tanítónőképzőben végezte tanulmányait a kunszentmártoni születésű és lakos Vass Margit (Zónai Szabó Lászlóné), Vass Pirooska (Arany Sándorné), Farkas Józsefné Parcsami Györgyi (1915–2011) és Révfy Mihályné Parcsami Edit (1917–2003).

5 Néző István: Mesélő kövek. Kisvárdra régi épületei. In: Nexus 5. évf. 21. sz.

6 Koncz 1892. 197-198.

80. CSERHA JÓZSEF (1884–1886)

1849-ben született. 1874-ben szentelték pappá. Detken, 1882-től Alsószentgyörgyön, majd Gyöngyöshalászon, Sarudon, 1884-1886 között Kunszentmártonban káplánkodott. Cserha József segédlelkész közvetítésével a Lourdes-i Mária-szobrot a kunszentmártoni hívek közadakozásból szereztek be 1886-ban Párizsból, 130 korona költséggel.¹ 1886-1892: pusztamonostori, 1892-1894: szurdokpüspöki, 1894-1896: dédestapolcsányi plébános.² 1906. április 10-én halt meg 57 éves korában.

---

1 Egri Schematismus 1882. 100. – Dósa-Szabó 1936. 225.

2 Egri Schematismus 1892. 99., 167. Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 552.

81. DOBÓ FERENC (1885–1888)

1852-ben született Szegeden. 1879-ben szentelték pappá. Kápláni állomáshelyei: Püspökladány (1882), Alsószentgyörgy (1883), Törökszentmiklós (1885), Kunszentmárton (1885–1888). Tóth Sándor apát-plébános helyetteseként ő szentelte fel 1886-ban ünnepélyes keretek között a maig közkedvelt Lourdes-i Mária-szobrot.¹ Az egri érseki hatóság 1887-ben adminisztrátornak rendelte a betegeskedő Tóth Sándor apát mellé, akinek halála után pályázott a kunszentmártoni plébánosi állásra. (16 szavazatot kapott.) Mint adminisztrátor nagy buzgalommal fáradozott a misealapítványok ügyének rendezésén.² 1892-ben Nádudvaron, 1900-tól 1910-ig Jászkiséren plébános.³ 1913-ban nyugdíjba vonult.⁴ 1922. február 1-jén halt meg 70 éves korában.

---

1 Egri Schematismus 1882. 129. – Józsa 2009. 55.

2 Dósa-Szabó 1936. 149., 249.

3 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 690.

4 Egri Schematismus 1913. 127.

82. KOVÁCS MÁTYÁS (1886–1888)

Jászárokszálláson született 1854-ben. Gimnáziumi tanulmányai után 1871-ben az egri papnevelő intézetbe lépett, és 1877-ben főpásztora pappá szentelte. Káplán volt Szenterzsébet¹ (1882), majd Árokszállás községben (1885). 1886-ban került Kunszentmártonba, ahol két évet töltött. Tóth Sándor apát halála után 1888-ban ő is pályázott a plébánosi állásra. (36 szavazatot kapott.)² Dósa József kunszentmártoni plébánossá történő kinevezését követően 1889-ben elnyerte a Szabolcs vármegyében lévő napkori plébániát. 1897-től 1912-ig batori plébános. 1913-tól nyugdíjasként élt Egerben. 1916. október 17-én halt meg 62 éves korában.

Több cikke között nevezetes az Egri Egyházmegyei Közlöny hasábjain 1877-ben megjelent írása: Az észvallásról.³

---

1 Egri Schematismus 1882. 63.

2 Dósa-Szabó 1936. 149.

3 Koncz 1892. 143.

83. FÜLÖP ELEK (1887–1888)

1856-ban született, 1879-ben szentelték pappá. Káplán: Nagyfűged (1882), Szenterzsébet (1885), rövid kunszentmártoni szolgálat után Gyöngyös (1889), Fancsal (1890). 1892-ben plébános volt Lád-Besenyő, 1903-ban Tass (Szabolcs vármegye), végül 1904-től 1919-ig Felsőzsolca községben.¹ 1929. március 29-én halt meg 73 éves korában Felsőzsolcán.

---

1 Egri Schematismus 1882. 95., – 1892. 41., 168. – 1903. 103., Magyar Katolikus Lexikon III. 1997. 591.

84. WÁGNER OTTÓ OFM (1887)

Ferences szerzetesként rövid ideig végezte kápláni szolgálatát Kunszentmártonban.

85. BARCSÁK MIHÁLY (1888–1889)

1860-ban született, pappá szentelési éve 1882.¹A Szabolcs megyei Polgáron teljesített kápláni szolgálatot 1885-től 1888-ig.² Onnan került Kunszentmártonba, ahol egy évet töltött. Itteni működéséről nincsenek írásos adataink. Az 1889. év elején helyezte a főegyházmegyei hatóság a Heves megyei Kápolna községbe, ahol többek között a három kilométerre lévő kompolti filiát is el kellett látnia. Kompolt községben német anyanyelvű lakosok éltek. Itt érte az első kellemetlenség, mivel 1889. április 20-án a nagyszombati szertartást magyarul végezte. Barcsák Mihály előre jelezte, hogy nem tud németül, ezért magyarul fogja mondani a liturgia imáit. A község előjárói tüntetőleg kivonultak a templomból, pedig feladatok adódott volna a szertartás alatt. Olyan is akadt, aki ministráló fiáról letépte a ruhát, mondván: az ő fia ne ministráljon magyar nyelvű misén. A körmeneten egy asszonyosság szándékosan letaposta a káplán ruháját, s többen válogatott szidalmakat vágtak a káplán fejéhez. Barcsák csak úgy tudta elkerülni a komolyabb sérüléseket, hogy mise után a sekrestyeajtón keresztül hagyta el a templomot, s kocsijával elég gyorsan hajtott ahhoz, hogy a feléje dobott kövek ne találják el. A fiatal káplán nem ijedt meg, húsvéthétfőn is ő tartotta a kompolti misét. A hívek közül többen bekiabálásokkal zavarták meg a szertartást. A sértett lelkész kedden feljelentést tett a bíróságon, s a feljelentő levelet Samassa József érseknek is megküldte. Az Eger című folyóirat „A kompolti lázadás” címmel április 30-án a címlapon adott hírt a botrányos esetről. A közvélemény és a média Barcsák Mihálynak adott igazat, az érsekség mégis a káplán áthelyezése mellett döntött. Új állomáshelyéül Jászárokszállást jelölték ki, és utasították, hogy a továbbiakban tartózkodjék a községi ügyekbe való mindennemű beavatkozástól.³

Három évig tartó árokszállási működés után⁴ 1892-től 1901-ig domaházi, 1901-től 1913-ig arlói plébánosként szolgált a híveket. 1908-ban helyettes esperesi megbízatást kapott. 1913-14-ben Gyöngyösön töltötte nyugdíjas éveit.⁵ 1925. március 4-én halt meg 65 éves korában.

---

1 Egri Schematismus 1892. 96.

2 www.polgariplebania.hu

3 Tarna Menti Híradó, 2010. december 7.

4 Egri Schematismus 1892. 166.

5 Egri Schematismus 1908. 42. – 1914. 14.

86. VÁRADY GYULA (1888–1889)

A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Sőregen született 1862. augusztus 24-én. Édesapja uradalmi tisztként gróf Károlyi György gazdaságát irányította. Iskoláit a szülői háznál, a gimnáziumi tanulmányokat Egerben végezte, s a küldetés szavát meghallva, 1878-ban belépett az egri papnevelő intézetbe. 1885-ben szentelték áldozópappá. Első állomáshelye Sarud, 1887-ben helyettes lelkész Tiszapalkonyán, onnan Senterzsébetre, majd Besenyőre, 1888-ban Kunszentmártonba, végül Apátfalvára helyezték át, itt azonban csak néhány hetet töltött, mert 1890-ben az egri tanítóképző intézet tanárává nevezték ki, ahol a matematika, mértan és fizika tantárgyakat adta elő. (Az 1892. évi Schematismus az egri tanítóképző „professzorának” nevezi.) Később Újfehértó plébánosa lett, majd az 1930-as évek folyamán nyugdíjasként Debrecenben élt. Ott is halt meg 1938. augusztus 28-án, 76 éves korában.

A „Sziliczei” előnevet viselő Várady Gyula tartalmas irodalmi tevékenységet fejtett ki. Fiatal káplánként Senterzsébeten megírta a község és az egyház monográfiáját, mely a Kandra-féle Adatok-ban olvasható. Dósa József plébánosi beiktatásáról színes beszámolót jelentetett meg az Egri Egyházmegyei Közlöny 1889. november 1-i számában. 1930-ban adták ki Törökszentmiklóson „A gheztótól – a trónig” című tanulmányát, melyről a szerző előszavában így nyilatkozott: „1920. március 16-án Székelyudvarhelyen gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök Ó Nagyméltósága, Tamás Albert főgymn. igazgató és Rés János, Istenben boldogult paptársam jelenlétében adtam szabad előadásban.”¹ Szépirodalmi dolgozatai, melyek különböző lapokban láttak napvilágot, a tehetség határozott nyomait viselik magukon. Néhány vers, amely az Eger c. lap 1881. évfolyamában jelent meg:

Tavaszkor.

Ha meghalok.

Az én atyám.

Egy bimbó fölött.

Szelíd őszi alkony.

A lélek dala.

Karácsony ünnepén.

„Üdvözlégy Mária” című költeményét Zsasskovszky Károly, az egri főszékes-egyház helyettes karnagya megzenésítette, s az egri növendékpapság 1884. évi Mária ünnepén Boros Pál egri káplán énekelte el.²

---

1 Benke Tibor gyűjtése.

2 Koncz 1892. 243-244. – Egri Schematismus 1939. 225.

87. CSOLTKÓ PÁL (1888–1889)

1861-ben született, 1883-ban szentelték pappá. Dósa József első kunszentmártoni káplánjai közé tartozott 1888-ban. 1890-91-ben Gyöngyösön folytatta kápláni küldetését. 1892-től bánhorváti lelkész volt, amikor 34 éves korában 1895. május 25-én elhunyt.¹

---

1 Egri Schematismus 1890. 21. – 1892. 54., 167. – Koncz 1892. 262.

88. BOROS PÁL (1889–1891)

1862-ben született. 1884-ben szentelték pappá. Kunszentmártoni működése után 1892-ben adminisztrátor Tibolddarócon¹, 1893-ban plébános a nógrád megyei Dorogházán.² Nevét a „Jászság” című jászberényi újság említi, amikor a sokak által tisztelt és szeretett Törőcsik József egri kanonok 1894. február 17-én bekövetkezett haláláról tudósít: „A megboldogult igazi pap volt, krisztusi hittel. Nem félt, nem rettegte a halált... Hamvazószerda utáni napon magához kérte Szele Gábor püspököt³, *Boros Pál* volt káplánját és Dankó kanonokot, és hármuk előtt intézkedéseket tett temetése felől nagy lélekerővel, mert mint mondá: Érzem elszakadni életemnek szálait...”⁴

Boros Pál címzetes kanonokként halt meg 39 évesen Gyöngyöstarjánban, 1901. november 13-án.⁵

---

1 Egri Schematismus 1892. 27., 167.

2 Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 692.

3 Szele Gábor (Jászberény, 1824. január 3. – Eger, 1908. január 9.): püspök. 1847-ben pappá, 1888-ban püspökké szentelték. Egri segédpüspök.

4 Suba 2015. 194.

5 Egri Schematismus 1902. – Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 341.

89. PFEIFFER JÓZSEF (1889–1892)

1864-ben született. 1887-ben szentelték pappá. Apátfalváról került Kunszentmártonba 1889-ben.¹

---

1 Egri Schematismus 1892. 81., 172.

90. MEZEY ILLÉS (1890–1892)

1864-ben született. 1887-ben szentelték pappá. Az E.M.K.E. pártoló tagja. 1889-90-ben maklári káplán. Kunszentmártoni évei után 1893-ban kápolnai, 1894-től 1897-ig nyíradonyi, 1897-től 1903-ig siroki lelkész, 1903-tól 1930-ig a Heves megyei Kál község plébánosa. 1931-ben nyugdíjas Kompolton. 1931. június 23-án halt meg.¹ 67 évet élt.

---

¹ Egri Schematismus 1892. 81., 171. – 1932. 180. – Magyar Katolikus Lexikon IX. 2004. 881., – VI. 2001. 29.

91. HUSZKA ENDRE (1892–1895)

1863-ban született, 1886-ban szentelték pappá. Nyíregyházi káplán 1892-ben, onnan került Kunszentmártonba, ahol három évet töltött.¹ 1899-től 1911-ig plébános Miskolc-Hámoron.² 1911-től ecsédi lelkész volt.³ Ott halt meg 1921-ben. 58 évet élt.

---

¹ Egri Schematismus 1892. 117.

² Magyar Katolikus Lexikon IX. 2004. 222.

³ Egri Schematismus 1914. 82.

92. KATONA JÓZSEF (1892–1894)

1863-ban született. 1887-ben szentelték pappá. Nagyfűgeden volt káplán 1889-től 1892-ig, onnan helyezték Kunszentmártonba, ahol két évig teljesített papi szolgálatot Dósa József plébános mellett.¹ 1894-1896: Jászberényben, majd 1896-1897-ig Egerben töltött segédlelkészkedés után 1898-ban tiszabói adminisztrátor.² 1908-tól nyugdíjas Egerben. 1913-ban Hejcére költözött. 1938. február 18-án halt meg 75 éves korában.³

---

¹ Egri Schematismus 1892. 95., 169.

² Egri Schematismus 1898. 80.

³ Egri Schematismus 1938. 221.

93. MELKÓ GYÖRGY (1894)

1864-ben született. 1887-ben szentelték pappá. 1892-ben káplán Nyíregyházán, 1894-ben Kunszentmártonban, majd 1903-tól Egerben, 1908-ban Alattyánon.¹ 1909-ben nevezték ki markazi plébánossá, ahol 1913. június 17-én bekövetkezett haláláig működött. 49 évet élt.²

„A markazi plébánosok zömében a vagyontalan kisnemesek fi-aiból – esetenként jobbágyszülők gyermekeiből – kerültek ki. Vala-mennyien beszélték a szlovák nyelvet, azaz nagyrészüik felvidéki tót falvakban született (Homonna, Kistapolca stb.).”³

---

1 Egri Schematismus 1908. 96.

2 Egri Schematismus 1914. 186.

3 Hacsavecz Béla: A Mátra ölen – Markaz. A falu krónikája 1875-ig. 1992. kézirat.

94. KÁLLAY ÁKOS (1895)

Nagykálló községben született 1850. június 27-én. Édesapja: Kállay Ákos földbir-tokos, édesanyja: Benkőczy Johanna. A gyermeket a keresztszülők – Kállay Le-opold és Kállay Amália – még azon a napon keresztség alá tartották, amikor is édesapja után az Ákos, a nap szentjeként ünnepelt magyar lovagkirály tiszteletére a László, keresztapjára való tekintettel pedig harmadiknak a Leopold nevet kap-ta.¹ Tanulmányai végeztével 1873-ban szentelték pappá. 1875-től 1876-ig Oroson, 1882-től 1883-ig Verpeléten működött, 1891-ben Hajdúszoboszlón, 1893-ban Jász-kisérien plébános, onnan 1895-ben Kunszentmártonba került káplánnak, ahol alig egy évet töltött. 1900-ban ismét jász-kiséri plébános, 1902-1903-ban pedig Tiszapal-konyán teljesített lelkipásztori szolgálatot.² Ezt követően Egerben a főkáptalani sekrestye igazgatója.

Kállay Ákos abból a Szabolcs megyei nemesi családból származott, amely több kiválóság mellett Kállay Miklós személyében miniszterelnököt is adott az orszá-gnak (1942-1944). „Ákos úrfi” – ahogyan rokonai szólították – fiatal papként vett részt Nyíregyházán azon az ünnepi ebéden, amelyet édesapja, idősb Kállay Ákos adott az 1873. év folyamán bérnakörúton járó Samassa József egri érsek tiszteleté-re. Az esemény részleteiről a család rokona, Jósa András főorvos készített szemlé-letes leírást. Többek között ezeket írta: „A Kállayak utóda (id. Kállay Ákos) nagy ebédet csapott. Nem valami böjti ebéd volt, ami az undorító ráklevessel és a ko-misz kecségével csaknem éhenhalásra kárhoztatja az embert, hanem igazi régi módi magyaros úri ebéd, amilyent szeretnék Ákos öcsém-mel még egyszer végig élvezni, ha pár év múlva egri kanonok lesz...”³

A városunkban meglehetősen rövid ideig működő Kállay Ákos egyéniségének néhány kiemelt jellegzetes vonása és életrajzi adata unokaöccse, Kálnoky Lász-ló (1912-1985) költő: „Eretnek a századfordulón” című, személyes élményekben gazdag elbeszélő költeményéből táru-l az olvasó elé. A túlzásoktól sem mentes prózavers remekül gördülő rímtelen sorai tudósítanak arról, hogy az arisztokrata család egyetlen tagja, aki a lelkipásztori tevékenységet választotta élethivatásul,

már papnövendék korában a teológia tudományának egyik kiválósága volt, olyanira, hogy a szeminaristák többször is vitatkoztak, vajon kiből lesz valaha egri érsek, Kállay Ákosból-e, vagy a másik kiváló teológiai tanuló, Szmrecsányi Lajosból. Végül is a két kiemelkedő tehetségű évfolyamtárs közül Szmrecsányi Lajos később valóban egri érsek lett, Kállay Ákos viszont nem sokra vitte. Talán már kora fiatalságában is kiütöközt különleges természete, ami idők múltával még inkább hátráltatta papi karrierjének kialakulását. (Egy bő évszázad távlatából már nem deríthető ki, mennyit érzékeltek ebből kunszentmártoni elődeink.) Alakját anekdoták lengték körül. Az egyik történet szerint Kállay Ákos még tiszapalkonyai plébános korában húsvét előtt látogatást tett egy Tisza-menti falu plébánosánál. A folyó gyors áradása miatt azonban csak egy hét elteltével jutott haza, s az ünneplés nélkül maradt hívek sópáncolásának lecsillapítására egy heti késedelemmel végezte el a nagyheti és húsvéti szertartásokat. Az illetékes egyházi hatóság kivizsgálta az ügyet, s meglegedett annyival, hogy Kállay plébános szolgálatra berendelte Egerbe és kinevezte az érseki liceumi könyvtár könyvtárosává.⁴ Másik történet arról szól, hogy Kállay Ákos egyik alkalommal hétköznapi reggel a székesegyházban misézett. A mellékoltárnál végzett misét szentségkítéssel előzte meg, s miután elhelyezte a szentségtartót az oltárszekrény tetején, ujjával megfenyegette az Oltáriszentséget e szavak kíséretében: „Aztán le ne essél!” Kállay tisztelendő úr ezt „nem kihívóan vagy tiszteletlenül tette, hanem tréfásan, ajkán hamiskás mosollyal, mint aki oly bizalmas barátságban van a menyeeikkel, hogy efféle ártatlan tréfalkozást bízvást megengedhet magának.” Később egyre inkább emberkerülővé vált, rokonságával sem érintkezett, kivéve azt az egyetlen alkalmat, amikor különleges képességének köszönhetően megérezte a távolabb lakó 41 éves, makkegészséges férfitestvére váratlan halálát. Alacsony, kopasz papként ismerték, „arcán a jámbor együgyűek jóindulatú mosolyával”, aki reverendáján az egyszerű beosztottak fekete cingulumát viselte. Hetvenéves korában hajdani szemináriumi társa, Szmrecsányi Lajos egri érsek esperesi címet akart neki adni, hogy lila színű papi övet hordhasson, de nem fogadta el. Élete két utolsó évtizedében az egri kóbor kutyák istápolója lett. Télen liceumi lakásának második emeleten lévő szobájába vitte fel őket éjszakára, hogy meg ne fagyjanak. Forró nyári délutánokon pedig a kocsit közepén hat-nyolc kutya ugrálta körül, s a kis töpörödött, öreg pap latin imák mormolása közben kenyeret osztogatott az éhező ebeknek.⁵ Az 1928. évi schematismus közli halálhírét: „Kállay Acatius director sacristiae Ecclae. Metrop. anno aetatis suae 77., sacerdotii vero 54., die 25. Aug. 1927.” – vagyis Kállay Ákos érseki sekrestye-igazgató életének 77., papságának 54. évében, 1927. augusztus 25-én távozott az örökkévalóságba.⁶

1 A nagykálloi római katolikus plébánia anyakönyve 1843-1875. II. kötet, 12. p. A születési adatok felkutatásáért hálás köszönetet mondok Takács József úrnak, a Debrecen-Nyíregyházi Római Katolikus Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár igazgatójának, továbbá egykori káplánunknak: Vitai László nagykálloi apát-plébános úrnak.

2 Egri Schematismus 1882. 66., Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 690., XIII. 2008. 996.

3 Komiszár 2012. 55.

4 Félreértés lehet, mert a sematizmusok tanúsítják, hogy az egri főkapitányi sekrestye igazgatója lett. Könyvtárosi állásról nincs szó.

5 Kálnoky László: Összegyűjtött versek. Magvető, 1980. 361-366.

6 Egri Schematismus 1928. 169.

95. PIGAY ISTVÁN (1895–1898)

1868-ban született. Egerben szentelték pappá 1891-ben. Az 1892. év folyamán gyöngyöstarjáni káplán volt, valószínűleg innen került Kunszentmártonba, ahol 1895-től 1898-ig teljesítette segédlelkési szolgálatát.¹ A kiváló adatközlő, a 2010-ben 96 éves korában elhunyt Turcsányi Manya néni édesanyja úgy emlékezett Pigay Istvánra, hogy nagyon kedves, szolgálatkész fiatal pap volt.² 1904-től a Heves megyei Tar községben plébánoshelyettes, majd haláláig ugyanott plébános. 1928-ban a felsőpatai kerület esperesévé nevezték ki. 1937. augusztus 12-én halt meg 69 éves korában.³ Írásai az Egri Egyházmegyei Közlönyben jelentek meg: Az anyaszentegyház hivatásszerű befolyása a művelődésre és a polgárosodásra általában (1892. 165.). A külső istentisztelet szükségessége (1894. 173.). A tari plébánia rövid története (1904. 1-8. r.).

Az elemi népiskolák III. osztálya számára megírta a *Heves vármegye földrajza* című tankönyvet, amely Budapesten jelent meg 1908-ban, harmadik kiadása pedig 1915-ben.⁴

---

1 Egri Schematismus 1892. 91., 172.

2 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése: 2008.

3 Egri Schematismus 1938. 221.

4 Magyar Katolikus Lexikon X. 2005. 942.

96. KOVÁCS MIHÁLY (1895–1897)

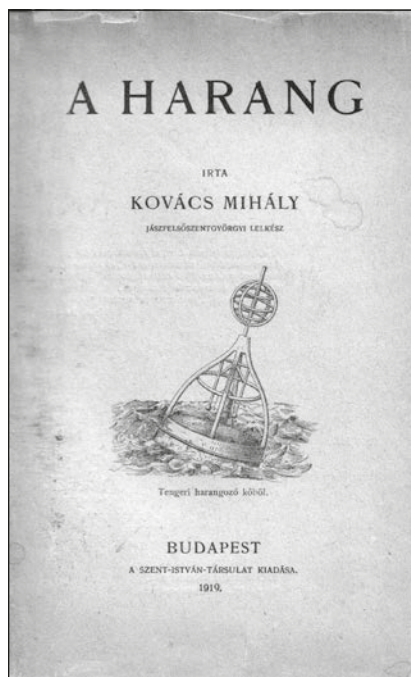
Jászkiséren született 1867. szeptember 29-én. Szülei: Kovács Gáspár és Krasznár Eszter. Egerben tanult, ahol 1884-ben papnövendék lett. 1890. június 27-én szentelték pappá. Első miséjét 1890. június 29-én Jászkiséren mutatta be. 1889-től 1893-ig az Egri Növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Társulatának volt az elnöke. Sátai segédlelkészként (1890-1892) művészien restaurálta a templom oltárképét. Jászfényszarun (1892-1894), Verpeléten (1894-1895) és Kunszentmártonban (1895-1897) káplán. 1897-től

Jászszentandrás plébánosa lett, ahol 1903-ban megépítette a csúcsíves stílusú templomot. (Itt készültek el Aba-Novák Vilmos világhírű freskói 1933-ban.) 1909-ben jászfelsőszentgyörgyi plébános, 1920: helyettes esperes, 1922-1935: kerületi esperes, 1928: tiszteletbeli kanonok. 1936-ban nyugdíjba vonult. 70 éves jubileumi acélmiséjét 1960. július 3-án celebrálta fényes ünnepséggel a jászberényi nagytemplomban. Kanonoki mocétumban készült fényképére tréfából a következő szentírási szöveget írta: „Ego sum. Nolite timere!” – „Én vagyok, ne féljete!” 1962. február 1-jén 95 éves korában, mint az egri főegyházmegye nesztorája és egyben Magyarország akkori legidősebb katolikus papja húnyt el Jászberényben.

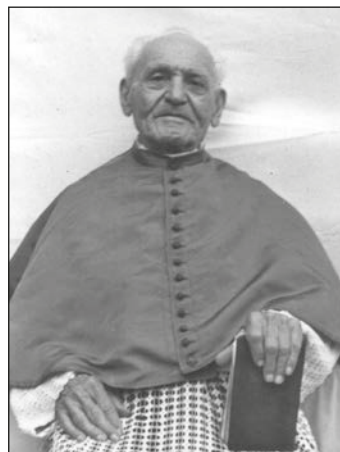
Festészeti tanulmányai az Egri Egyházmegyei Közlönyben (1890-91), a női divatot bíráló cikkei a Jászsági Híradóban (1890) jelentek meg. A harangokról szóló szakirodalom megteremtője.¹ Fő műve: *A harang*. Ebből idézünk:

„Szünet nélküli prédikációk a haranghangok, melyeknek hatása alól senki sem vonhatja ki magát. Megragadják azok ezer szálú kötélekkel, sokszor még a földiekben elmerült szívet és lelket is az Istenhez emelik. Ha ünnep nélkül közömbös az élet, úgy harangok nélkül valami hiányzik az ünnep fenségéből.”²

Kétéves kunszentmártoni kápláni szolgálata idején Kovács Mihály hűséges és megbecsült munkatársa volt Dósa József plébánosnak. A technikai újdonságok iránti nyitottságára jellemző, hogy már a 19. század utolsó éveiben saját fényképezőgéppel rendelkezett. A Dósa családdal rokonságban álló egyik kunszentmártoni lakos birtokában lévő fényképalbum értékes darabja az a régi, megsárgult kép, amelyről szelíd arcú, bekötött fejű idős asszony, Dósa József plébános édesanyja, a 87 éves özvegy Dósa Györgyné Balla Anna tekint a szemlélőre. A pontos feljegyzésből tudjuk, hogy a fényképfelvételt 1897. október 17-én Kovács Mihály kunszentmártoni káplán készítette.³

Kovács Mihály tb. kanonok

1 Magyar Katolikus Lexikon VII. 2002. 290. – Ifj. Benke Tibor gyűjtései.

2 Kovács Mihály: A harang. Eger, 1919. 111.

3 Józsa 2005. 102.

97. ZSEMBERY MIKLÓS (1898–1899)

Sembery (Zsebery) Miklós 1868-ban született. 1891-ben szentelték pappá. A Heves megyei Balla község volt első kápláni helye.¹ 1893-tól 1895-ig diósgyőri, 1896-tól árokszállási segédlelkész. 1898-ban került Kunszentmártonba. A következő évben hajdúböszörményi plébános lett (1899-1903).² 1904-ig balatoni (Heves megye) adminisztrátor.³

1 Egri Schematismus 1892. 58., 172.

2 Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 482.

3 Egri Schematismus 1905. 46.

98. PAPP ENDRE (1898–1905)

1871-ben született. 1894-ben szentelték pappá. 1894-1895: Gyöngyöshalászon, 1896-1898: Kistályán káplán, onnan került hozzánk. Hűségét és lelkiismeretességét bizonyítja, hogy 1898-tól 1905-ig hét évet töltött káplánként Dósa József plébános mellett Kunszentmártonban. Innen Jászberénybe helyezték. 1908-ban a jászberényi plébános-választáson ő is indult: 18 pályázó közül száz szavazattal a harmadik helyre került.¹ 1908-tól Nagykörű, 1919-1931 között Rakamaz, 1931-től haláláig Maklár esperes-plébános.

A két káplán: Timon Zsigmond és Papp Endre

sa.² 1937. szeptember 3-án hunyt el 66 éves korában.³ Az Egri Egyházmegyei Közlöny nekrológja: „Papp Endre hirtelen tűnt el sorainkból. Rövid lépés volt neki az út a két világ között. A tirioliak a hirtelen halált pfarrertod-nak (plébánoshalálnak) hívják. Így ment el közülünk. De készen volt. Első péntek előtti délutánon Egerben járt a ferences atyáknál, s megtisztult lélekkel tért haza. Aznap este jött érte a halál. Az örök hazába is bizonyosan így jutott. Nagy isteni kegyelem az, ha az ember a bűnbánat szentségében megtisztulva léphet az Úr elé.”⁴

Kunszentmártoni működése idején örök szép példáját adta az igazi papi lelkületnek, melyről a rövid újsághír tudósít: „Papp Endre róm. kat. segédlelkész saját költségen

felruházott három szegény gyermeket, akik édesanyjuk temetésén csaknem ruhátlanul haladtak a koporsó mellett.”⁵

Távózasakor a helyi sajtó így búcsúzott tőle: „Papp Endre rk. segédlelkészt ugyanily minőségben Jászberénybe helyezték át. Igaz szívből sajnáljuk ezen igazán derék és áldott lelkületű férfiút, aki mindig igaz barátja volt mindazoknak, akiket egyszer ilyenekké fogadott, hogy eltávozik körünkől. De ha most nyert állása reá nézve kedvezőbb és előnyösebb, mint a mostani, úgy gratulálunk át-helyezéséhez azon édes reményben, hogy nem feledkezik meg rólunk ő sem, és el-ellátogat hozzánk néha-néha. Egyébként Isten vezérelje utain, és érezze magát ott is oly boldogul, mint körünkben ő és társaságában mi éreztük.”⁶

---

1 Sugárné 2002. 278.

2 Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 446.

3 Egri Schematismus 1938. 221.

4 Suba 2015. 228.

5 Kunszentmárton és Vidéke, 1904. augusztus 14.

6 Közérdek, 1905. július 9.

99. TIMON ZSIGMOND (1899–1901)

Schmerhoffi és szedlicsnai Timon Zsigmond József 1873. május 15-én született a Borsod megyei Szilvásvár községben. Édesapja: Schmerhoffi Timon Zsigmond, 1848-as honvédőrnagy, édesanyja: dombóvári és ivánkai Dombay Anna. A morvaországi eredetű családból származott Timon Sámuel (1675-1736) jezsuita történetíró és dr. Timon Ákos (1850-1925), jogász, egyetemi tanár. Timon Zsigmond tanulmányait Egerben, a ciszterci gimnáziumban, majd az érseki teológián végezte. 1896. június 28-án szentelték pap-pá. Segédlelkész volt Makláron, 1899-től 1901-ig Kunszentmártonban, 1901-től 1902-ig Miskolcon, 1902-től 1904-ig Egerben. 1904-ben Felnémet község plébánosává, 1911-ben az egri kerület esperesévé nevezték ki. Népszerűségét kétéves kápláni szolgálata alapozta meg Kunszentmártonban, ennek köszönhető, hogy Dósa József halála után a községi képviselő- testület, mint egyházfenntartó kegyuraság 1913. október 25-én Timon Zsigmond felnémeti esperes-plébánost jelentős szavazattöbbséggel Kunszentmárton plébánosává választotta. Állását 1914. január 6-án foglalta el. 1918-ban ákosmonostori apáti címet kapott.¹

A felnémeti születésű Dávid Bertalan (1897-1976) tb. kanonok, az egri szervita templom nyugalmazott plébánosa Timon Zsigmond kunszentmártoni apát-plébános személyében tisztelte élete legnagyobb jótévőjét. Az idős lelkipásztor nyugdíjas éveit a székesfehérvári papi otthonban töltötte. Ott készített vele riportot 1971-ben az Új Ember részére Keszthelyi Ferenc, a későbbi váci megyéspüspök. A népszerű Dávid Berci bácsi halás szeretettel emlékezett szülőfalujára, Felnémet egykori plébánosára, Timon Zsigmondra, akit az 1930-as évek nyári vakációin több alkalommal meglátogatott Kunszentmártonban. Részlet a beszélgetésből:

– „A papság csírája kisgyermek koromtól bennem volt. A fiúk verekedős játékaik nem érdekelték. Papot játszottam, anyám szoknyája volt a miseing, köténye a miseruha. Sárból templomcskát építettem, játszótársnőim bábuik voltak benne a hívek. Búcsújárást is játszottunk. Én voltam az előénekes és a búcsúvezető.

– Mi lett a kisgyermek játékaiból?

– A felnémeti templomban ministráltam. Pajtásaimmal az erdőre jártunk tüzelőért. Összeszedgettük a lehullott száraz ágakat, kötéllal a hátunkra kötve vittük haza. Volt, amikor az erdőn meghallottam, hogy misére harangoznak. Otthagytam a fát kötéllal együtt. Futottam, nehogy lekéssek a ministrálásról. Otthon kikaptam érte, de nem bántam. Mise közben plébánosom kezét figyeltem, otthon utánoztam tartását. Kezemet sokszor megmostam, hogy tiszta, finom legyen. Édesanyámat kérdezgettem: Nézze meg Édes, olyan-e már a kezem, mint a papoké?

– Berci bácsi szerint melyik volt az első döntő lépés életében a papi hivatás felé?

– Hiába lett volna szívem nagy vágyakozása, belőlem, a felnémeti szegény napszámos parasztember fiából sohasem lett volna pap, ha megboldogult Timon Zsigmond plébánosunk nem segít. Egyszer megszólította édesanyámat. Mindenben támogatna, ha én tanulni akarnék. Édesapám hallani sem akart róla. Három testvérem kiskorában meghalt, az élők között én voltam a legnagyobb, alig várta, hogy hasznomat lássa. Édesanyám szomorúan vitte a választ a főúrnak, – ahogy mifelénk a papot nevezték. Nagyon bántódtam. Már akkor is furfangos gyermeknek ismertek, tehát nem nyugodtam. Összegyűjtöttem apró munkákért kapott krajcárait. Édesanyámnak adtam, hogy mondasson misét nagyanyámért. Azt akartam, hogy beszéljen a plébános úrral. Reményem nem csalt. Timon plébános úr, – holtában is áldom – addig könyörgött értem, amíg elengedtek. Maga ajánlott és adott egykori osztálytársának, dr. Kürthy Menyhért osztályfőnök úrnak kezébe az egri Szent Bernát gimnáziumban.

– Ezzel végleg eldőlt papi hivatásának sorsa?

– Sorsdöntő volt, hogy tanulhattam. Az iskola szelleme szinte észrevétlen növelte bennem a hivatás bűvópatakját. Érettségi után felvételt jelentkeztem az egri szemináriumba. Otthon már csak akkor szóltam, amikor kezemben volt a felvételi papír. Ötvenöt esztendeje így érkeztem el boldog papságom kapujához.”²

---

1. Hortobágyi Jenő szerk.: Keresztény magyar közéleti almanach. II. Bp. 1940–1944. – Egri Schematismus 1903. 16., 165.

2. Keszthelyi Ferenc: Amíg eljutottak az oltárig. Új Ember, 1971. június 27.

100. KÉVICZKY ISTVÁN (1901–1902)

1872-ben született. 1895-ben szentelték pappá. 1896-tól 1897-ig Sajóvamoson adminisztrátor,¹ 1898 és 1901 között kenderesi káplán. Innen került Kunszentmártonba, ahol mindössze egy évet töltött. 1903-tól 1908-ig felsőnyárádi, 1909-től 1926-ig sajónémeti, 1926-tól 1935-ig recski plébános.² Egészsége megrendülése miatt 1936-ban nyugdíjba vonult.³ Miskolcon halt meg 1940-ben, 68 éves korában. Rövid ideig működött Kunszentmártonban, mégis nagy népszerűsége tett szert. A Mátraverebély-Szentkútra zarándokló helybeliek még harminc év elteltével

is tartották vele a kapcsolatot. Halász Imre tanár, a zarándoklat vezetője írja az 1931 nyarán lezajlott ötnapos búcsújárásról szóló beszámolójában: „Július 26-án siettünk Recskre, ahol az egykori kunszentmártoni káplán: Keviczky plébános úr kedves vendégszeretetét élveztük.”⁴

---

1 Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 810.

2 Egri Schematismus 1933. 55.

3 Egri Schematismus 1936. 154.

4 Kunszentmártoni Híradó, 1931. augusztus 2.

101. LESKÓ JÓZSEF (1902–1905)

Az egri főegyházmegye egyik legszínesebb egyénisége, legmagasabb életkort megélt tudós papja Ungváron született 1871. február 13-án egyszerű, szegény családban. Apja: Leskó József szíjgyártó mester, római katolikus, anyja: Laszotta Anna evangélikus vallású volt. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a teológiát Egerben végezte. Kispapként az egyházirodalmi iskolában munkálkodott. 1894. június 27-én történt pappászentelése után Samassa József érsek Harsányba, majd néhány hónap múlva Sajóvárkonyba helyezte káplánnak. A községben saját költségén iskolai és népkönyvtárat alapított, katolikus olvasókört szervezett, a fiataloknak és a gyári munkásoknak pedig vasárnaponként ismeretterjesztő előadásokat tartott, míg hétköznapiakon az iskolában a hittant oktatta. 1897-ben Jász-árokszállásra került. Ott is hasonló lelkesedéssel működött, megalapította a Katolikus Kört és a Keresztény Fogyasztási Szövetkezetet. 1899-től a vegyes vallású Nyíregyházán dolgozott a katolikus vallás befolyásának erősítéséért. Szolgálatá alatt 1900. szeptember 30-án a vegyes házasságról mondott szentbeszédének protestánsokat sértő kitétele miatt kellemetlensége támadt a helybeliekkel, sőt saját egyházi főhatóságával is. Ennek is része volt abban, hogy főpásztora 1902. október 11-én Kunszentmártonba küldte káplánnak.¹ Engedelmesen ugyan, de némi keserőséggel foglalta el állomáshelyét, ahol a tőle megszokott intenzitással végezte lelkipásztori kötelességét. Mindkét helybeli újságnak munkatársa lett. Fontos szerepet töltött be a kunszentmártoni hitbuzgalmi társulatok, így a Katolikus Kör életében is. Amikor 1904. május 29-én Dósa József plébános felszentelte a Katolikus Kör új zászlaját s az ünnepség végeztével visszavitték az egyesület székházába, Leskó József káplán tartott magas színvonalú köszöntő beszédet. Az esti társas vacsora során pedig a közmegebecsülésnek örvendő Józsa Károly földbirtokos tiszteletére mondott szép pohárköszöntőt.² Egy idő elteltével szeretett volna tovább lépni ötödik kápláni helyéről. A gyakori áthelyezéseknek oka feltehetően az őt élete végéig jellemző, különösen felettesei számára nehezen elviselhető érdes modora, őszinte szókimondása volt. Ezt támasztja alá az 1904. október 8-án Samassa érsekhez intézett sértődött hangú, több oldalas levele is. Emlékeztette főpásztorát, hogy felszentelése óta tizenegy éve káplánkodik. A Kunszentmártonba való helyezés „megvallom, hogy nekem nagyon rosszul esett.” Szóvátette, hogy míg teológustársai közül mások már önálló lelkészek voltak, ő csak káplán maradt. Felhozta azt is a maga mentségéül, hogy Kunszentmártonban sokat tett a

templomban, az iskolában és a katolikus körben „az elvadult kun erkölcsök megszelídítésén fáradozva...” Levele végén azért esedezett főpásztorához, hogy az üresedésben lévő pásztói plébánosi állást elnyerhesse. Kérelmét azzal indokolta, hogy így jobban tud segíteni „szegény sorsú” elaggott szülein. Nem kapta meg a pásztói plébániát, de úgy tűnik, jobb döntés született, amikor 1905. július 5-én érseke Egerbe helyezte főkáptalani karkáplánnak és iskolai hitelemzőnek.³ Távozásakor a Közérdek című helyi lap így búcsúzott tőle: „Leskó József káplánt az egri érsek Egerbe helyezte át, és e hét folyamán hagyja itt Kunszentmártont. Sajnálattal értesültünk Leskó József távozásáról, ki rövid itt időzése alatt minden ember rokonszenvét megnyerte. Különösen sajnálja a Közérdek szerkesztősége, melynek kezdettől fogva hű munkatársa volt. Habár itt is hagyja Kunszentmártont, meg vagyunk arról győződve, hogy Leskó József nem fog rólunk megfedelkedni a távolban, és gyakran fog ránk gondolni, hol annyi jó napot töltött el.”⁴

Leskó József tudományos és publicisztikai munkásságának elismerését jelentette, hogy 1910-ben a főkáptalan országos hiteleshelyi jegyzői feladatokkal bízta meg, Samassa érsek 1913. január 5-én pedig az Eszterházy Károly püspök által alapított líceumi könyvtár alkönyvtárosává nevezte ki. Michalek Manó főkönyvtáros halála után 1916. január 18-án Szmrecsányi Lajos érsek megbízta a könyvtárosi teendők ellátásával, elismerésül 1926-ban Leskónak megengedte a vörös öv (cingulum) viselését.⁵ A kiváló főkönyvtáros „nemcsak őrizte a könyveket, hanem valóságos polihisztorrá is vált közöttük. Helytörténeti munkáit az ország legszínvonalasabb folyóiratai közölték. Ifjúkorában pedig a leghaladóbb lelkipásztorok élén járt. Megtanulta a gyorsírást, hogy erre a tudásra is megtaníthassa növendékeit. És megtanult a süketnémák nyelvén beszélni, ujj és kézmozdulatokkal, hogy a hallás világából kirekesztettek is részesülhessenek Krisztus igéiben. Emellett az egri dohánygyár ifjúmunkásainak is patronálója, lelkivezetője volt.”⁶ A termékeny évtizedek alatt kapcsolatba került Eger hírneves írójával, Gárdonyi Gézával is. Erről szemléletes részlet olvasható Horváth Mária szakdolgozatában: „Tudjuk, hogy Gárdonyi lelkes könyvgyűjtő, ha a városban sétál, mindig betér az antikváriumokba. A líceum könyvtárában is gyakori vendég, szoros barátságot köt a két könyvtárossal, Halászy Cézárral és Leskó Józseffel. Ők szállítják a későbbi történeti regényekhez a forrásanyagot. Gárdonyi éjszakákat tölt a széles bőrkánapén pipázgatva, régi fóliánsokat lapozgatva, miközben a lelke a múltak fölött leng, mint a tó fölött a madár.”⁷ Kellemetlen incidens vetett véget Leskó József könyvtárosi működésének. 1935 őszén egy könyvtárat látogató fölényes modorú katonatisztet sértett meg, aki elégtételt kért az érsekségtől. A főegyházmegyei hatóság a 65. évében járó, idős, de még munkabíró főkönyvtárost azonnali hatállyal nyugdíjazta. Igazat kell adnunk Antalóczi Lajosnak, aki kunszentmártoni káplánként és egri főkönyvtárosként egyaránt késői utóda volt Leskó Józsefnek, amikor 1989-ben a következőket írta: „Noha Leskó nem menthető fel teljességgel, a hatósági lépés mégis meggondolatlan és megalázó volt a könyvtárossal szemben.”⁸ Méltatlan nyugdíjazását követően Leskó József hosszú nyúl életének hátralévő évtizedeit főként tudományos kutatómunkával, olvasással és kisegítő lelkészi feladatok ellátásával töltötte. Publicisztikai munkásságát még teológus korában kezdte. Első, figyelemre méltó önálló munkája 1899-ben látott napvilágot: Szaicz Leó, a katolikus újságírás úttörője címmel. Több mint 130 teológiai, irodalmi és

történelmi tanulmánya jelent meg az Egri Egyházmegyei Közlönyben, az Egri Katolikus Tudósítóban és egyéb folyóiratok hasábjain. Kiváltképpen kunszentmártoniakat érdeklő írásai a következők:

- XIII. Leó. *Kunszentmárton és Vidéke*, 1903. július 26.
- A Katolikus Kör tíz esztendeje: 1894-1904. *Kunszentmárton és V.*, 1904. máj.29.
- A Katolikus Kör zászlószentelése Kunszentmártonban. *Kunszentmárton és Vidéke*, 1904. június 4.
- A katolikus nők és férfiak társadalmi feladatai. *Kunszentmárton és Vidéke*, 1904. jún.12-19.
- A száz éves egri érsekség. *Kunszentmárton és Vidéke*, 1904. július 31.
- Tíz év a kunszentmártoni katolikus kör életéből. *Közérdek*, 1905. február 11.
- A feltámadás hatása az emberiségre. *Közérdek*, 1905. április 23.
- Méltató cikket írt ifj. Dósa József-Szabó Elek: *Kunszentmárton története* című, 1936-ban megjelent könyvéről a *Kunszentmártoni Híradó* 1936. április-májusi számaiban és az *Egri Egyházmegyei Közlöny* 1936. évfolyamának 155-156. lapjain.⁹

Leskó József mindvégig megőrizte szellemi éberségét. Dús ősz haja szinte glóriaként övezte átszellemült arcát. Századik születésnapját 1971 februárjában az egész egyházmegye papsága megünnepelte. Brezanóczy Pál egri érsek a ritka évforduló örömeire érseki tanácsossá nevezte ki, és hálaadó szentmisét mutatott be az ünnepelt szobájában. Kiséretében ott volt a két irodaigazgató: Mészáros Lajos és Csontos Barna kanonok, valamint Valuch István titkár. Részt vett a szentmisén Turtsányi Ambrus nagyprépost, aki a jubiláns állandó gondviselője. Az érsekfőpásztor két szín alatt áldoztatta meg agg papját és annak hűséges gondozóját, Manger Mária nővért. A szentmise után hosszasan elbeszélgettek, mivel földiek is, a régi emlékeket idézték. Amikor a főpásztor a jubilánsnak átnyújtotta érseki tanácsosi kinevezését, Leskó József köszönő szavait így fejezte be: „Bár egész életemben gyarló ember voltam, mégis igyekeztem megtenni, amit tehettem. Nem az én érdemem a hosszú élet, Isten kegyelme adta, és a hátralévő időben is a kegyelem segítsége lesz, hogy amit tudok, ezután is megtegyem.” A főpásztor megértve a gondolatot, megerősítette: az imádkozás az, amit mindenki megtehet. Leskó József két hónap elteltével, 1971. április 17-én az egri egyházmegye és az ország papságának nesztoraként halt meg és költözött az örökkévalóságba életének 101., pappászentelésének 77. évében. Április 21-én helyezték nyugalomra a Bazilika altemplomában. Brezanóczy Pál érsek temette, s mondott érte engesztelő szentmisét.¹⁰

---

1 Magyar Katolikus Lexikon VII. 814. – Szecskó Károly: Leskó József 1871-1971. 279. – Kunszentmárton és Vidéke, 1902. október 26.

2 Közérdek, 1904. június 5.

3 Szecskó, 279.

4 Közérdek, 1905. július 16.

5 Szecskó 280.

6 Possonyi László: Századik évébe lépett az ország legidősebb papja. Új Ember, 1970. március 1.

7 Horváth Mária: Kedvenc író, Gárdonyi Géza (1869-1922) családjának története. 10. Benke Tibor gyűjtése.

8 Szecskó 281.

9 Szecskó 283-284., 288.

10 Új Ember, 1971. február 28., május 2. – Szecskó 282.

102. NÉMETH JÓZSEF (1905–1907)

1873. november 22-én született. 1898-ban szentelték pappá. 1900-ban káplán Gyöngyös-Tarján, 1903-ban Sajónémeti községben, 1904-től Jászsalsószentgyörgyön. A Közérdek című helyi újság írta 1905. július 9-én: „Papp Endre helybéli római katolikus segédlelkész helyébe Németh József jászsalsószentgyörgyi rk. segédlelkész lett Kunszentmártonba áthelyezve.” 1908-tól plébános Bükkszent-erzsébet, 1913-tól Nádudvar, 1931-től Felsőnyárad egyházközségében. 1936-tól nyugdíjasként élt Egerben.¹ 1937. március 8-án hunyt el életének 64., pappá szentelésének 39. évében.²

---

¹ Egri Schematismus 1903. 44., 169. – 1908. 54. – 1913. 124. – 1931. 37. – 1936. 155.

² Érseki körlevél 1938. 218.

103. SCHELIGA MIHÁLY (1905–1906)

1872-ben született, 1895-ben szentelték pappá. Első kápláni állomáshelye Diósgyőr (1895-96). Tardról helyezték Jászapátira, ahol 1901-től 1905-ig teljesítette a legnagyobb közmegelégedésre papi szolgálatát. XIII. Leó pápa halálakor, 1903. júliusában – a plébános távollétében – ő hívta meg a pápa lelki üdvéért tartott gyászmisére Jászapáti hatóságát. A gyászmisét is Scheliga káplán celebrálta. Nevével gyakran lehet találkozni a Jászapáti és Vidéke című helyi újságban. Templombúcsún mondott szentbeszédet, vagy éppen névünnepét tartotta, „mely alkalommal barátai és ismerősei nagy számmal üdvözölték a közszeretben álló rokonszenves fiatal lelkipásztort.”¹ 1905-ben helyezték Kunszentmártonba, ahol csupán egy évet töltött. Jászsalsószentgyörgyi káplánkodás után 1908-tól 1927-ig Miskolc-Görömböly, 1927-től 1931-ig Hejőbába, 1931-től 1933-ig Sajóvamos plébánosa.² A Jász Ujság számolt be arról a megdöbbentő hírről, hogy Scheliga Mihály sajóvamosi plébános 1933. január 25-én, 62 éves korában rablógyilkossági áldozata lett.³

---

¹ Jászapáti és Vidéke, 1903. szeptember 3. – Molnárné 2007. 20., 66-67.

² Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 810.

³ Molnárné 2007. 67.

104. VÉBER JÁNOS (1906–1909)

1874-ben született. 1897-ben szentelték pappá. Besenyőtelekről került Jászapátira 1903-ban. Távozásakor így írt a Jászapáti és Vidéke című lap 1903. július 11-én: „Véber János róm. kath. segédlelkész, ki csak alig pár hónapot töltött községünkben, felsőbb rendelkezés folytán folyó hó 7-én a Heves megyei Pásztó községbe helyeztetett át. Fájó szívvel veszünk búcsút e helyen tőle, mert nem csak kiváló

embert, hanem kitűnő papot is veszítettünk el benne. A legérzékenyebb csapás távozásával az iskolát s a népet érte, mert mindkettőt szeretettel és nemes buzgalommal szolgálta...”¹ Pásztóról 1906-ban Szentistvánra, onnan még ugyanaz évben Kunszentmártonba helyezték, ahol három éven át teljesítette hivatását. 1909-ben Gyöngyösre került, hittanárként ott ünnepelte ezüstmiséjét. 1916. január 1-től 1918. november 1-ig Gyöngyösön szerkesztette a havonként megjelenő Gyöngyösi Kath(olikus) Egyházi Tudósító című folyóiratot. 1926-tól 1936-ig tiszafüredi plébános.² Gyengülő egészsége miatt 1936-tól 1939-ig Sarud lelkipásztori irányítását látta el. 1939-ben halt meg 65 éves korában. Egerben temették. Főpásztora még korábban szentszéki tanácsossá nevezte ki. Népszerű és kiváló ifjúsági szónok volt. Az Egri Egyházmegyei Közlöny 1936. március 15-i száma közölte „Emlékezés Pájer Antal (1814-1881) költőre” című tanulmányát.³

Kunszentmártoni működésére Harangozó Péter emlékezett a szemtanú hitelességével. Elmondta, hogy Véber János káplán második osztályos elemistaként választotta ki őt minisztránsnak több társával együtt, s részükre a sekrestyében minden héten oktatást tartott. Kaptak egy imakönyvet a minisztráció leírásával. Csak akkor ölthették magukra a minisztránsruhát, amikor a teendőket már tökéletesen elsajátították. Péter bácsi szavai szerint Véber János „végtelen karakán, kemény ember volt.”⁴ A helyi sajtó elismerően szólt arról, hogy már ide érkezésének első évében, 1906 karácsonyán Véber János segédlelkész nagyszabású pasztorjátékot rendezett, sok-sok szereplővel.⁵ A Közérdek c. lap adta hírül 1908-ban: „Véber János, közszeretben álló segéd-káplánunk december hó 27-én a Polgári Olvasókör helyiségében tartja *Tövises a kunszentmártoni katolikus hitélet mezejéről* című népszerű felolvasását.”⁶ Ugyanaz az újság írta 1909-ben: Véber János első káplán, kérésére a gyöngyösi iskolához nyert áthelyezést. Búcsúvacsoráján büszkén említette, hogy a szokásos névtelen feljelentések ellenére három évet tudott itt kihúzni, hat vizsgálatot állott ki, s négy káplánt fúrtak ki mellőle.⁷ Ennek ellenére, Dósa József plébános 1913. július 18-án bekövetkezett halála után Véber János, mint gyöngyösi hitoktató is pályázott a kunszentmártoni plébánosi állásra.⁸

---

1 Molnárné 2007. 20., 67.

2 Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 990.

3 EEK. 1936. március 15. 40.

4 Harangozó Péter (1900-1999) visszaemlékezése. – Józsa 2010. 345.

5 Közérdek, 1906. december 2.

6 Közérdek, 1908. december 20.

7 Közérdek, 1909. 29. sz.

8 Dósa-Szabó 1936. 150.

105. BENCZE LAJOS (1907–1908)

1875-ben született, 1899-ben szentelték pappá. 1900-ban káplán Apátfalván, 1903-ban helyettes plébános Újszentmargitán, ugyanaz évtől 1906-ig ismét segédlelkész Polgáron.¹ Onnan került Kunszentmártonba, ahol 1907-től 1908-ig működött. 1909-ben káplán volt Jászládányban, 1913-tól Kunhegyesen, illetve helyi

káplán Pusztagyendán. Mint nyugalmazott lelkész halt meg 1914. május 20-án Kolozsváron, 39 éves korában.²

---

1 Egri Schematismus 1903. 27., 157.

2 Egri Schematismus 1913. 74. – 1914. 127. – 1916. 187.

106. KISS BALÁZS (1908–1909)

Jászdózsán született 1875. november 16-án. Szülei: Kiss Balázs és Bozóky Erzsébet. A gimnáziumot Jászberényben, Lőcsén és Egerben végezte. A teológiát is Egerben hallgatta, ott szentelték pappá 1899-ben. Tiszapolgárra került káplánnak, 1903-ban helyettes plébános Újszentmargitán, majd ismét káplán Polgáron, közben Pásztón is. 1906-tól hitoktató Jászladányban, 1908-1909-ig Kunszentmártonban, Poroszlón, 1910-1912 között Horton adminisztrátor, 1912-ben jászberényi hitoktató. 1914-től 1927-ig plébános Jászszentandrásen, itt tartotta ezüstmiséjét. 1927-től 1948-ban bekövetkezett haláláig szülőhelye: Jászdózsa plébánosa. Ebben a minőségében a Katholikus Kör, a Katholikus munkáskör, a Hangya szövetkezet, a Vöröskereszt egyesület, a Dalegylet, az Iskolaszék elnöke, a Levente egyesület és az Úri Kaszinó díszelnöke, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, a Jászsági helyiérdekű vasút igazgatósági tagja.¹ A Jászberényben megjelenő Jász Hírlap 1927. március 6-i száma tudósít arról, hogy a megüresedett jászdózsai plébánosi állásba a pályázók közül Kiss Balázs jászszentandrási plébánost választották meg: „A városunkban igen sokan vannak, kik Kiss Balázst még jászberényi káplán korából megtanulták tisztelni és szeretni, ezért megválasztásához mi jászberényiek is őszintén gratulálunk.”

A jászszentandrási templom felszentelési ünnepén, 1933-ban dr. Kele István jászberényi apát-plébános mutatta be a szentmisét, a szentbeszédet Kiss Balázs jászdózsai plébános mondta.²

Kunszentmártoni működése idején a Közérdek c. helyi újság két alkalommal foglalkozott a személyét érintő kérdésekkel. 1909. áprilisában olvasható az a tudósítás, mely szerint névtelen levélíró mocskolódásának hatására helyezték el a népszerű Kiss Balázs káplánt. A lap kifogásolja, hogy az egyházmegyei főhatóság hitelt ad a névtelen rágalmaknak.³ A következő hír pedig arról szól, hogy a távozó Kiss Balázs volt kunszentmártoni káplán tiszteletére jóbarátai a nyár folyamán a felső-erdőben búcsúvacsorát rendeztek.⁴

---

1 Scheftsik 1935. Adattár: 23. – Szepessy András: Jászdózsa története az 1920-as évektől 1959-ig. (kézirat)

2 Suba 2015. 230.

3 Közérdek, 1909. április 18.

4 Közérdek, 1909. július 25.

107. LENGYEL LÁSZLÓ (1909)

1875-ben született. 1899-ben szentelték pappá. 1903-tól 1904-ig maklári, 1904-től 1907-ig jászapáti káplán. Népszerű és kedvelt szónoknak ismerték a környéken. A jászakiséri búcsún, 1905. május 3-án csaknem hétezer résztvevővel együtt ünnepelt a katolikus és a református lakosság. A szentbeszédet Lengyel László káplán mondta. Ugyancsak 1905-ben, június 1-jén emlékeztek a jászapátiak az 1739-i pusztító pestisjárványra. Körmenetben vonultak a temetőben emelt fogadalmi kápolnához. Itt is Lengyel László prédikált a népsokaság előtt. 1906-ban egészsége megromlott. Abbáziába utazott két hónapig tartó gyógykezelésre. Visszatérve ideiglenes nyugdíjaztatását kérte. 1909. januárjában az érsek ismét Jászapátira disponálta, ahol a hívek jól ismerték és szerették. Az előző káplán visszatérése után Lengyel László Hevesre került. Innen hamarosan Kunszentmártonba helyezték, ahol szintén rövid időt töltött.¹ 1913-ban Jákóhalmán, 1914-ben Felsőzsolcán teljesítette kápláni szolgálatát. 1931 és 1947 között nyugdíjas éveit Hevesen töltötte.² Ott halt meg 1947. december 25-én szentségekkel megerősítve, 72 éves korában.³

---

1 Molnárné 2007. 20., 68., 82.

2 Egri Schematismus 1939. 161.

3 Érseki körlevél I/1948. 197.

108. SZLOVACSIK JÁNOS (1909–1913)

1875-ben született. 1900-ban szentelték pappá. Négyéves kunszentmártoni működésén kívül a következő helyeken teljesített segédlelkészi szolgálatot: 1903-ban Arló, 1904–1905: BükkSZenterzsébet, 1906: Jászárokszállás, 1908: Polgár¹, 1913–1916: plébános Aldebrő, 1916–1924: Domaháza, 1924–1926: Csernely községben.²

---

1 Egri Schematismus 1903. 42., 165. – 1905. 34. – 1906. 92. – 1908. 28.

2 Benke Tibor kigyűjtései. – Magyar Katolikus Lexikon II. 1994. 424.

109. CSETKOVICS MIKLÓS (1909–1914)

1876-ban született. 1901-ben szentelték pappá Egerben. Káplán volt Szendrőn, majd Hevesen, onnan helyezték 1909-ben Kunszentmártonba, ahol öt évig végezte segédlelkészi munkáját. 1914-től 1915-ig Jászberényi káplán, 1915-től 1924-ig a Heves megyei Balaton község lelkipásztora.¹ Tarnamérai plébánosként vonult nyugadalomba 1936-ban. 1939. február 19-én halt meg. 63 évet élt.²

Kunszentmártoni működése idején, 1909-1910-ben oroszánrészt vállalt a templomszentelés ünnepének előkészítésén. „Püspökvárás” címmel hangulatos írása jelent meg a *Közérdek* lapjain. Ebből érdemes néhány bekezdést felidézni:

„A közömbös idegen sem haladhat át e szép kunvároson anélkül, hogy fel ne hívná figyelmét az a munka, mely több mint egy fél éve vette kezdetét. Értem a templom és a központi iskola kibővítési s átalakítási munkálatait, no meg az egész új iskolai épületek létesítését a város négy különböző helyén. Már-már az utolsó kalapácsütések is elhangzanak, a festők is leteszik az ecsetet. Néhány nap múlva kész a templom és megnyílnak az iskolák. Mielőtt azonban az istenházát és a jövő nemzedék nevelő otthonát magasztos rendeltetésüknek átadnánk, e nagy katolikus fészeknek népe fényes ünnepségre készül. Az apostolok utódját várja, ki az imádság hajlékát fölszenteli s a hívők seregének, főképp az ifjú nemzedéknek, a hitben való megerősítés szentségét kiszolgáltatja. Hetek óta ünnepi ruházatba öltözött gyermekek, ifjak és felnőttek lepik el a temetői kápolnák, plébánia s iskolaépület tájékát, hogy iratkozzanak a bérmlásra s előkészüljenek hozzá kellő tanítás, a bűnbánat szentsége és szent áldozás által. Ezen előkészület úgy a bérmlándókra, mint a helyi lelkészekre jelen körülmények között nem kis fáradsággal jár... Ilyen zűrzavarban is öröm és lelkesedés közt folyik az előkészület, hisz fényes szép ünnep lesz a befejezése: az apostolok utódja által történő templomszentelés és bérmlás ünnepsége.”³

Dósa József plébános 1913. július 18-án bekövetkezett halála után az egyházi főhatóság Csetkovics Miklóst bízta meg a plébánia vezetésével, annak betöltéséig. Feladatát jól teljesítette, s érdemeit jegyzőkönyvileg örököltette meg az előjáróság.⁴

---

1 Magyar Katolikus Lexikon I. 1993. 547.

2 Egri Schematismus 1939. 225.

3 A „Közérdek” eredeti tárcája, 1910. szeptember 25.

4 Dósa-Szabó 1936. 150.

110. KOCSIS SÁNDOR (1913–1917)

Gyöngyösön született 1882. március 18-án. Egerben szentelték pappá 1905. június 29-én. Segédlelkész: 1905. Nagyfűged, 1907. Egyek, 1908. Füzesabony, Diósgyőr, 1912-ben hitoktató Diósgyőr-Vasgyár, 1913-ban négy éven keresztül Kunszentmárton, 1917. Jászberény, 1918. ismét segédlelkész Törökszentmiklós, plébániai adminisztrátor Felsőzsolca, 1920. káplán Gyöngyöspata, 1921. lelkész ugyanott, 1923. plébános Kunhegyes, 1939. Tarnaszentmiklós. 1949-ben nyugalomba vonult.¹ 1965. január 4-én halt meg 83 éves korában.

---

1 Egri Schematismus 1963. 52.

111. FEKETE MIKLÓS (1914–1915)

1883-ban született, 1906-ban szentelték pappá. 1908: segédlelkész Egerszalók, 1913: Kőtelek, 1914: adminisztrátor Jászszentandrás községben. 1914-től 1915-ig káplán Kunszentmártonban. 1931-től haláláig bánhorváti plébános.¹ 1940-ben húnyt el, 57 éves korában.

---

¹ Egri Schematismus 1908. 49., 159. – 1931. 46. – 1939. 56.

112. GULYÁS ISTVÁN (1915–1916)

1875-ben született. 1898-ban szentelték pappá. 1903-ban káplán Kápolna községben. 1904 és 1913 között adminisztrátor, illetve plébános Aldebrőn.¹ 1915–1916: kunszentmártoni káplán Timon Zsigmond apát-plébános mellett. További állomáshelyei: 1917. Jászdózsa, 1918. Gyöngyöspata, 1919. Gyöngyöshalász, 1921–22. Bánhorváti.

1924. január 12-én halt meg 49 éves korában.²

---

¹ Egri Schematismus 1903. 61., 159. – 1913. 59.

² Benke Tibor kigyűjtései.

113. MAHUNKA IMRE (1916)

Hevesen született 1887. november 28-án. 1910. július 1-jén szentelték egri főegyházmegye pappá. Ezt követően Kistályán, 1913-ban Sarudon, 1915-ben Jászdózsán, 1916-ban Kunszentmártonban káplán, 1916–1918 között tábori lelkész, 1918-ban Mezőkövesden hitoktató, 1925-ben Szihalom egyházközség adminisztrátora, 1927-ben Hort községben adminisztrátor, 1940-től plébános ugyanott. 1943: kerületi esperes, 1949: Kömlő, 1951: Tiszabábolna lelkipásztora.¹ Tábori lelkészi szolgálataért lett a „Károly-csapatkereszt” tulajdonosa.² Tiszabábolnán halt meg 1965. július 14-én, 78 éves korában.

A második világháború vége felé, 1944. november 16-án a németek Horton felrobbantották a templomot. Mahunka Imre plébános fáradozott azon, hogy a községnek új temploma legyen. 1947-ben kezdődött az építkezés. Az alapkövet ünnepélyes keretek közt helyezte el.³

A Kunszentmártonban rövid ideig működő, de mégis közszeretnek örvendő fiatal káplán értékes szellemi terméke a *Te Deum laudamus* című, 1936-ban Horton megjelent könyve, amely minden részletre kiterjedő tájékoztatást ad az aratási, termésbetakarítási hálaájtatosság eszméiről és rendszeréről, zsoltárok, alkalmi egyházi énekek és költemények gyűjteményével. Az ízléses külsejű kiadvány (melynek egy példánya a kunszentmártoni plébánia könyvtárába is eljutott)

szükségességéről a szerző magasztos lelkülettel és veretesen szép szavakkal győzi meg az olvasót:

„Az aratási, terménybeta-karítási hálaadó ájtatosságnak Horton 1933-ban olyan újszerű módját kezdeményeztük, amelyet eddig mindazok helyeseltek, akik azt megismerték. Ünneplési módunkat különösen két újítás tette rokonszenvenné. Egyik az, hogy mi az Isten jóságát, adományait, a búzaszentelési körmenethez s más egyházi nyilvános ájtatossághoz hasonlóan, egyházhatósági engedéllyel tartott, pap által vezetett, harangszóval kísért körmenet keretében, egyházi énekeket zengedezve köszöntük meg. A másik pedig az, hogy az Isten által adott és megőrzött új termésből nemcsak mint jelképet

vittünk egy keveset a templomba megáldásra, hanem igyekeztünk mennél többet összegyűjteni annak zsengéiből, hogy ezeket Istennek s az Ő nevében a szűkölködőknek felajánlva, részint elismerjük felettük Isten tulajdonjogát, részint kifejezésre juttassuk azon meggyőződésünket, hogy a sáfarkodásunkra bízott javakat szűkölködő embertestvéreinkkel is meg kell osztani... Bárcsak mennél több követője lenne a horti hívek jó példájának, mennél több helyen fejeznék ki a hívek hálájukat a sok áldásért Isten dicsőítésével és a felebaráti szeretet gyakorlásával, terjesztve ezáltal Jézus Szíve országát s előmozdítva édes magyar hazánk szomorú sorsának jobbrafordulását. Hort, 1936.Nagyboldogasszony ünnepén. Mahunka Imre.”⁴

1 Magyar Katolikus Lexikon VIII. 2003. 517.

2 Egri Schematismus 1931. 80.

3 wikipedia.hu 2011. február (Benke Tibor gyűjtése)

4 Mahunka 1936. 7-10.

114. LÉMAN KÁLMÁN (1917–1922)

Léman Kálmán hitoktató az 1919-20. tanévben végzett polgári iskolai tanulók csoportképén

Az öt évig Kunszentmártonban káplánkodó, kitűnő szervezőkészséggel megáldott Léman Kálmán 1887. január 3-án született a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Mérc községben. 1911. június 28-án szentelték pappá. Segédlelkész Mezőtárányban, 1917-től 1922-ig Kunszentmártonban, 1922-ben hitoktató Ózdon. 1927-ben Kisújszállás plébánosa, ahol egyfolytában 27 évet töltött. 1933-ban nevét Doroszlai-ra magyarosította. Szmrecsányi Lajos, egri érsekségének 25 éves jubileuma alkalmával a volt kunszentmártoni káplánok közül Doroszlai (Léman) Kálmán kisújszállási és Lázár Péter tiszafüredi plébánosokat szorgalmas lelkipásztori munkájuk elismeréséül 1937-ben érseki tanácsosoknak nevezte ki.¹ 1940-ben helyettes esperes. 1954-ben nyugalomba vonult.² 1973. január 28-án halt meg 86 éves korában.

Kunszentmártoni működésének maradandó és kiemelkedő ténykedése volt – Timon Zsigmond apát-plébános és a felejtetetlen emlékeztű Erparti Mária tanítónő közreműködésével – a helybeli római katolikus lányok Mária Kongregációjának megalapítása 1920-ban. A kitűnően működő hitbuzgalmi közösség első prézeze is Léman Kálmán volt. Figyelmét munkaterületének egyetlen részlete sem kerülte el. Hitoktatói feladatait magas színvonalon teljesítette a polgári iskolában. Rendszeresen foglalkozott a minisztránsokkal, akiktől összeszedettséget és fegyelmet követelt.³ Többször rendezett karácsonyi pásztorjátékot.⁴ A 9 évet betöltött iskolásokat hírlapi felhívásban emlékeztette és szólította fel a húsvéti gyónás elvégzésére.⁵ A kunszentmártoni Szabadoktatási Egyesület 1921. február 2-án felolvasó estet rendezett, melynek fénypontja volt Léman Kálmán káplán

Baráti összejövetel 1920 körül dr. Gulyás János szőlejében

„Isten nyomai a természetben” című nagyhatású felolvasása.⁶ Húsz évvel később, 1942-ben, Timon Zsigmond apát-plébános halála után Doroszlai (Léman) Kálmán kisújszállási plébános is megpályázta a kunszentmártoni lelkipásztori állást.⁷

Távozása után két évvel, 1924-ben Léman Kálmán látogatást tett Kunszentmártonban. Benyomásait hitelesen tükrözi a Kunszentmártoni Híradónak küldött írása, amely a szerző lelki finomságának felvillantása mellett dokumentum értékű jelzést ad a nagymúltú egyházközség katolikus kultúréletéről is:

„Nem hagyhatom szó nélkül azt a kedves meglepetést, mely ért, amikor az újévi vakációm idején Kunszentmártonban voltam. A diákmisét végeztem, amikor a kóruson fölhangzott a leány-kongregációnak a férfikkal kapcsolatos fölemelő éneke. Elgondoltam: az emberi léleknek két szárnya van. Egyik az imádság, másik az ének. Mindkettőnek fenségesen szép és magasztos hivatása van: Istenhez, a Szépség és Jóság kimeríthetetlen Ősforrásához emelni a lelkeket. Tud-e közelebb vinni valami Isten trónusához, mint az ének fenséges szárnyalása? Valóban Isten gyönyörű ajándéka ez, mely egyúttal megindítja a szíveket is! Országh Pál⁸, a kiváló karnagy, igazán nemis missziót végez, melyért hálás dicsérettel és a legnagyobb elismeréssel gondolhatunk működésére. Női karra írt három szólamú kar – ez szokottabb, de három szólam vegyes karra, mint aminőt Kunszentmártonban most hallottam – ez igazán ritkaság. Országh nagy zenei tudással harmonizálja a három hangot – pompás baszszust finoman beleszöve –, s így szinte művészi élvezet hallgatni az előadott énekeket. Milyen szép, hogy a férfiakat is – dacára nagyobb

elfoglaltságuknak – ambicionálja a nemes cél. Elismeréssel adózunk Schóber Alajos iskola-igazgatónak is, aki a legnagyobb ügybuzgósággal támogatja az énekkart az iskolában, és elősegíti annak fejlődését. Isten áldását kérjük a kongreganisták szorgalmára! Biztosra vesszük, hogy a kongregációnak a férfikkal kapcsolatos fölemelő éneke nevelőleg fog hatni a hitéletre, és a híveket önkéntelenül is vonzani fogja Isten házába, a templomba. Léman Kálmán.”⁹

1 Körös-Tiszavidék, 1937. augusztus 29.

2 Egri Schematismus 1963. 42.

3 Tígyi Károly (1910-2002) visszaemlékezése. Józsa 2010. 345.

4 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése.

5 Kunszentmártoni Híradó, 1921. február 20.

6 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1921. február 16. 32.

7 Józsa 2008. 273.

8 Országh Pál karnagy, a nagyiskola hírneves tanítója.

9 Kunszentmártoni Híradó, 1924. január 13.

115. RÁKÓCZY ISTVÁN (1917–1920)

1887. augusztus 13-án született a Hajdú megyei Felsőjózsa községben. 1910. július 1-jén szentelték pappá. Káplánként teljesített lelkipásztori szolgálatot Detken, 1911-től Kálon, 1912-től Csányban (Heves megye), 1914-től Törökszentmiklóson, 1915-től Karcagon, 1917-ben Kisvárdán és Füzesabonyban, 1917-től 1920-ig Kunszentmártonban, 1920-tól Szihalmon, 1921-től ismét Csányban. 1925-ben plébános lett Ónodon, 1926-ban Aldebrőn, még ugyanaz év folyamán Tiszatardoson, 1937-től pedig 1951-ben bekövetkezett haláláig Tarnaméran. 64 évet élt.

Cikkei az Egri Egyházmegyei Tudósítóban (1915: Szent Cirill, az ősegyházi katechéta, 1942: Szent Ágoston a tévelyek ellen. Az egyház és a papság a háború alatt). Keresztény szociális évkönyv 1939. (A munkásság boldogulása keresztény erkölcs alapján Prohászka szellemében.)¹

Timon Zsigmond apát-plébános káplánjai
1918-ban: Rákóczy István és Léman Kálmán

1 Egri Schematismus 1931. 107. – 1939. 75. – Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 459.

116. MEDNYÁNSZKY MIHÁLY (1920–1922)

Egerben született 1894. szeptember 24-én. Régi hevesi családból származott. Édesapja Mednyánszky Sándor, Vas vármegye főügyésze volt.¹ Tanulmányai végeztével Mednyánszky Mihályt 1917. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén szentelték pappá. Segédlelkészi állomáshelyei: Mezőberény, 1918. Tarnaszentmiklós, 1919. Felsőörszolca, ismét Mezőtárkány, 1920. Kisköre, 1920-tól 1922-ig Kunszentmárton, 1922. Gyöngyös. Plébános: 1926. Tiszadada, 1931. Aldebrő, 1949. helyettes esperes, 1953. Mezőtárkány. 1965-től nyugdíjasként élt Gyöngyösön.² 1978. január 24-én halt meg 84 éves korában.³

Mednyánszky Mihály értékes helybeli működésének legkiemelkedőbb eseménye volt, amikor Timon Zsigmond apát-plébános és Szabó Róza óvónő közreműködésével megalapította a kunszentmártoni Katolikus Nőegyletet. Erről ő maga így emlékezett jegyzői jelentésében az egyesület 1922. április 6-án megtartott közgyűlésén:

„Az 1920-ik év őszén egy szerény kis egyesület bontogatta szárnyát Kunszentmárton városában. Ez az egyesület a Kunszentmártoni Katholikus Nőegylet volt! Lassan, óvatosan, tapogatózva fejlődött és haladt előre, mint ahogyan a kis csermely csörgedez elő a kéklő hegyoldalból és útjában meg-megbotlik egy-egy nagyobb kődarabra bukkanva. Néhány jólelkű, irgalmas szívű asszony volt csupán, aki teljes szeretettel és odaadással karolta fel a Katholikus Nőegylet eszméjét, és ismerősei körében iparkodott az Egyesület számára tagokat szerezni. Igazán nagy türelemre, bátorságra és kitartásra volt ennek a néhány nőnek szüksége, hogy a terjesztésről le ne mondjanak. Bizonyára megerősítette őket az a tudat, hogy ha fáradságukkal, rábeszélésükkel egy-két szegény könnyeit is sikerül letörölni, akkor már munkájuk nem volt eredménytelen, és jutalomra tarthatnak számot annál az Úr Jézusnál, aki megígérte, hogy még egy pohár vizet sem hagy jutalmazatlanul, amit az ő szent nevében nyújtunk. A jó Isten tudja és látja, hogy kik voltak ezek a jólelkű nők, jutalmazza meg őket jóságukért bőkezűen áldásával. Bizony sok kérésre, agitálásra, felvilágosításra volt szükség, amíg az ügy odáig cihelődött, hogy megtarthattuk 1920. november 7-én az első közgyűlésünket. Akik jelen voltak az Egyesület bölcsőjénél, akik termékeny részt vettek annak megalakításában, azok nagyon jól tudják, hogy mennyi nehézséggel, akadállyal kellett megküzdeni, amíg az eszme testet ölthetett... A kezdet nehézségein túlesve, megerősödve, megizmosodva halad a Nőegylet a maga útján. Munkálkodását a jövőben még inkább kiterjeszti, kibővíti, a szegények felkeresésében és támogatásában még nagyobb buzgóságot fog kifejteni. Munkálkodásában számít jólelkű tagjainak támogatására, bízik továbbá abban, hogy azok is, akik egyesületünkön kívül állanak, nemes törekvéseit kellő megértéssel és méltánylással fogják kísérni. A jó Isten segítsége legyen munkálkodásunkon továbbra is!”⁴

-
- 1 Ladányi Mihály szerk. Heves vármegyei Ismertető és Adattár. Budapest, 1936. 564.
2 Egri Schematismus 1975. 116.
3 Egri Schematismus 1987. 155.
4 A kunszentmártoni Kath. Nőegylet jegyzőkönyve (1922. ápr. 6.) Kéziratok füzet, 30-36.

117. GIBÁS JÓZSEF (1922–1923)

1891-ben született. 1916-ban szentelték pappá. 1918-19-ben káplán Szentistván, 1921-ben Mezőcsát községekben. 1922-ben került a mi plébániánkra. Varga Ernőné Manya néni emlékei szerint élénk, mozgékony, társasági ember volt. Szeretből és nem csúfolási szándékkal becézték „Hibás” (olykor „Libás”) Józsefnek.¹ Sokat foglalkozott a minisztránsok oktatásával. Az iskolai hittanórán kérdezte ki a minisztráció latin szövegét a jelöltektől.² Szintén érdekes adalék, hogy az 1920-as évek folyamán Gibás József és Császár Ferencné tanítónő javaslatára, szolnoki példa alapján vezették be Kunszentmártonban a májusi litániát.³ Kunszentmártoni káplánként 500 koronát küldött az egri szeminárium falán elhelyezésre kerülő Petőfi-emléktáblára.⁴ 1924-től káplán és hitoktató Jákóhalma, 1925: Szíhalom, 1926: Mezőkövesd, 1927: Kál helységben. 1928-tól a székesfehérvári egyházmege területén lévő Törökbálinton teljesített szolgálatot.⁵

-
- 1 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése 2008. július 14-én.
2 Tigyi Károly (1910-2002) és Kiss András (1912-2005) visszaemlékezése. – Józsa 2010. 345-346.
3 Józsa 2010. 345.
4 EEK, 1923. március 16. 48.
5 Egri Schematismus 1928. 120.

118. LÁZÁR PÉTER (1922–1926)

Értékes káplán-párosa volt a kunszentmártoni egyházközségnek az 1920-as évek elején Lázár Péter és Pintér Pál. Viszsaemlékezések és sajtóhíradások bizonyítják a „kis Lázár” sokoldalú tevékenységét, léleképítő munkáját, minden részletre kiterjedő alaposágát. A rendelkezésre álló adatok mentén rajzolódik ki emberi léptékben rövidre szabott pályafutása. 1893-ban született, 1917-ben szentelték pappá. Négyéves kunszentmártoni működése után Miskolcra került hittanárnak, 1930-tól Tiszalök, 1936-tól 1942-ben bekövetkezett haláláig Tiszafüred esperes-plébánosa. 1930-ban főpásztora érseki tanácsosi címmel tüntette ki. 49 évet élt.¹

Kunszentmártonban a pasztoráció mellett az egyesületi élet irányítása, a hitoktatás és a lelkeségi irodalom művelése volt a fő területe. Az iskolai hittant nagy lelkiismeretességgel tanította. Következtesen foglalkozott a ministránsokkal, akiktől katonás rendet követelt.² Sokat tett az 1925-ben megrendezett *katolikus nap* sikeréért. Erről így írt a Kunszentmártoni Katolikus Tudósító hasábjain: „Mi

Lázár Péter hitoktató a nagyiskola tantestületében, Iványi Károly igazgató mellett, 1924. május 3-án

a katolikus nap? Tanfolyam, mely meg akar tanítani mindenkit arra, hogy a katolikus vallás és a hazaszeretet ebben az országban egyet jelent, ez a két eszme ikertestvér, mely egymással csak karöltve járhat és egymástól el nem választható boldogságunk kára nélkül. A katolikus napnak a célja, hogy táborba szólítson minden keresztényt, küzdeni a gonosz ellen. A keresztény embernek kettős harcot kell vívnia: bensőt a bűnrehajló én: bűnös önmaga ellen és a jó érdekében – és külsőt a gonosz világ ellen, valamint a jó diadaláért a közéletben...”³

A vallásos élet irányítása és fejlesztése érdekében az 1924. év szeptemberétől *Kunszentmártoni Katolikus Tudósító* címen havi folyóirat indult el.⁴ Timon Zsigmond apát-plébános a lap szerkesztésével Lázár Péter káplánt bízta meg, aki cél tudatosan és hűségesen teljesítette feladatát. Értékes írásai ma is figyelmet érdemelnek. Néhány cím ezek közül:

Jézus nevében	(A lap indító cikke)	1924. szeptember
Virágszirmok	(sorozat)	
Külföldi missió		
Könyv – betűk nélkül	(a rózsafüzér)	1924. október
Március idusán	(Elmondotta az Úri Kaszinóban: Lázár Péter)	1925. április
A legnagyobb kincsünk	(az édesanya)	1925. november

„Virágszirmok” című elmélkedés-sorozatából két részletet közlünk. Egyik a vallásos társulatok fontosságát érzékelteti, a másik pedig az 1919-ben felrobbantott vasúti híd hiányának keserveit és tanulságait hozza emberközelbe:

1. „Júniusi mezők ezerszínű virágai között kislányok hajlongnak. Ismerős kis arcok. Tanítványaim. Örömmel fogadom szíves köszönésüket. Mondják és látom is, hogy virágot gyűjtenek. Egyiknél margaretta oly öllel, hogy maga is elvész közöttük. Másiknak búza-virág közül ragyog ki ártatlan kék szeme, mint két szép elevenné vált búzavirág. A harmadik kipirult arcával maga is egy élő csipkerózsa. Melyik a szebb? Melyik a kedvesebb? Nem tudnám megmondani. Nekem mindegyik elragadó és lélekben megölelem sorra mindegyiket hálás szívvel, hogy oly széppé teszik a holnap i hittanvizsgát.

E virággyűjtő kislánykák a vallásos társulatokat juttatják eszembe. Nem elégszenek meg azzal, hogy kötelességüknek eleget tettek a lecke pontos megtanulásával. Az ő lelkük sokkal szebb, előkelőbb, nemesebb. Több telt tőlük s azt meg is teszik. Ilyen az igazi nemes keresztény lélek is. Nem éri be azzal, hogy csak azt tegye, ami parancs és szoros kötelesség. Érti, hogy több telik tőle. Ez az érzés hozza össze a társulatokat. Minden vallásos társulatnak az a célja, hogy csokrot kössön az erények virágaiból, koszorút fonjon az ima és áhitat szálaiból. Mint a mezők ezernyi virágaiból majd ezt, majd azt gyűjtjük, úgy a társulatok közül is egyik a Jézus Szíve, másik az Oltáriszentség örökimádásában buzgólkodik, vagy a Rózsafüzérrel, Szűz Mária, vagy a szentek erényeinek mintázásával igyekszik tagjainak lelkét ékesíteni. Melyik a jobb? Melyik a szebb? Nehéz volna választani. Egyformán értékes és dicséretes valamennyi. Egyformán Isten dicsőségét szolgálja mind, csak szent komolysággal, tiszta szívvel Istent keressük általuk. A választás aztán csupán lelki hangulat dolga.

Gyűjtsünk minél több virágot az örök élet nagy vizsgájára.”

2. Átkelés a Körösön

„A rosszakarat nem foghatja ránk, hogy kellemes utazás esik városunkból. Szomorú képet nyújt a leszakadt vasúti híd, s ami még szomorúbb, hogy már öt év óta áll így. Azóta a vonat csak a hídfőig jön. Az odavaló jutás pedig sok bajjal történik. Hol csónakon, hol kompon, hol – sehoggy. Aszerint, hogy milyen kedvében van a Körös. Csöndes, megáradt, vagy zajlik. Sáros, esős időben igazán keserves. Jól mondja egy kofaasszony: nem Kunszentmárton ez, hanem Kínszentmárton! Elnézem a kompátkelést. Mennyire nem kényelmes. Ünneplőbe öltözött utasok vegyest zajdás néikkel. Csirkés ketrecek, poggyászok közé szorítkozva mindnyájan. Alig tudnak megmozdulni. Nem kellemes, mégis beletörődnek. Mondhatom türelmesen, sőt elég vígan viselik a kényelmetlen elhelyezkedést. Hisz rövid időről van szó. Nem állandó lakás a komp, csak egy rövid átmeneti állapot. Nem cél a komp, csak eszköz egy távolabbi cél elérésére. Zúgolódní hiábavaló, meg nem is érdemes.

Miért nem tudnak hát az emberek az életben is így gondolkodni, türelmesebbek lenni? Hisz a földi élet szerepe is csak az, ami a

komp esetében. Egy átmeneti állapot. Eszköz arra, hogy a nagy cél, a boldogabb állapot kikötőjébe vigyen. Ne tekintsük hát állandó lakásnak és ne benne keressük a boldogságot. Ne itt akarjuk föltalálni a mennyországot. Nevetséges volna, ha valaki a kompon keresne életcél, ha ott akarna állandó otthonra berendezkedni, mikor másfél perc a rajta töltött idő. Miért felejtjük hát el, hogy az élet is csak oly rövidke és mulékony?

A földi bajok és szenvedések miatt ne essünk hát kétségbe. Tegyük meg azok elhárítására mindent, ami tőlünk telik, mert segits magadon, az Isten is megsegít. De ha aztán mégis elsötétül a föld, az azért van, hogy annál inkább fölragyogjon lelkünkben az Ég!”

/Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1924. szeptember hó./

A *Kunszentmártoni Híradó* szerkesztősége a lap 1936. jan 3-i emelkedett hangú írásában adta hírül a rendkívüli népszerűségnek örvendő segédlelkész elhelyezését:

„Az egri érsek úr Lázár Péter kunszentmártoni első káplánt hittanári minőségben Miskolcra helyezte át, utódául pedig Lang János pásztói hitoktatót rendelte ki. Lázár Péter áthelyezésével a kunszentmártoni hitéletet érzékeny veszteség éri. Itteni működése a vallási élet átszervezése és megújítása tekintetében eredményekben gazdag, követésre érdemes volt. A kongreganista és szívgárdista alakulatok megszervezésénél, továbbfejlesztésénél, a gyermekvédelmi akciók sikere érdekében mindenkor fáradhatatlan munkásnak bizonyult, aki töretlen utakon bátran haladt. Mint hitoktató, lelkesedéssel szolgálta nemes hivatását. Titkára volt a helybeli Stefánia Egyesületnek és felelős szerkesztője a *Kunszentmártoni Katolikus Tudósító* című hitvédelmi lapnak, amelyben cikkeivel mint egyházi író tűnt fel. Hívei osztatlan szeretete kíséri új állomáshelyére, az előléptetésül áthelyezett hittanárt, aki bizonyára megtalálja Miskolcon is nemes munkásságának terrénumát.”

Lázár Péter a következő sorokkal búcsúzott a kunszentmártoni hívektől és a *Katolikus Tudósító* olvasóitól:

„Miskolcra történt áthelyezésem folytán búcsút kell vennem kedvelt lapunktól, vele együtt kedves olvasóinktól és egész városunk nagyrabecsült közönségétől. A búcsúzás pillanatában nem titkolhatom el, hogy nehezemre esik a válás, hisz oly sok szépet és jót tapasztaltam kedves híveink részéről, ami köztük való nagyedfél éves működésem sok feledhetetlen öröm forrása volt részemre. Búcsúzásul csak azt kérem, támogassák lapunkat továbbra is azzal a megértő áldozatkézséggel, mint eddig tették, hiszen saját javukat munkálják akkor, midőn örök értékű lelkük szépítése és gondozása érdekében alapított újságunk megerősödését elősegítik. Hadd legyen ez minél több családnak lelki, szellemi tápláléka, hadd vigye az Úr Jézus üzenetét mindenkinek, még azoknak is, kik öregségük vagy betegségük

miatt talán a templomtól távol maradni kényszerülnek. Köszönöm a Főszerkesztő úrnak jóakarátú nemes egyetértését, kedves munkatársaimnak pedig baráti kézszorítással fejezem ki hálámat önzetlen, szíves és nagyértékű közreműködésükért. A Legszentebb Szív áldását kéri kedves mindnyájunkra és lapunkra: Lázár Péter szerkesztő.”⁵

1 Egri Schematismus 1931-1942. évfolyamai. – Magyar Katolikus Lexikon XIII. 990.

2 Tigyi Károly (1910-2002) és Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) visszaemlékezése.

3 Kunszentmártoni Katolikus Tudósító. 1925. június hó.

4 Kunszentmártoni Katolikus Tudósító. A hitélet buzdítására és útmutatására 1924-ben alapította Timon Zsigmond apát-plébános, aki mindvégig főszerkesztője is volt. Felelős szerkesztő és kiadó a mindenkori első káplán, 1924-1926: Lázár Péter, 1926-1929: Pintér Pál, 1929-1932: dr. Nagy Sándor. A lap 1924 és 1932 között, július és augusztus kivételével havonta, évi 10 alkalommal jelent meg. Lakatos József könyvnyomdája állította elő. A folyóirat címlapját Kovács Ilona tanítónő tervezte.

5 Kunszentmártoni Katolikus Tudósító. 1926. január hó.

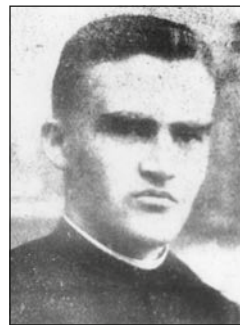
119. PINTÉR PÁL (1923–1929)

A „kis Lázár” mellett működő daliás termetű Pintér Pál volt Kunszentmárton vallási életének másik meghatározó egyénisége. 1895. október 25-én született Jászberényben. A proletárdiktatúra nehéz időszakában szentelték pappá 1919. június 29-én. Újmiséjét szülővárosának nagytemplomában mutatta be július 13-án. Közben Bokányi Dezső népbiztos a város főterén népgyűlést tartott, ahol lövés dördült el. Sokan a templomba menekültek, ahová a vörös katonák is behatoltak s az embereket durván tuszkolták kifelé. Pintér Pál nem riadt meg, rezzenéstelen arccal és áhítatos lélekkel osztotta egyenként az újmisés áldást.¹ Segédlelkésként szolgált Detk, 1920-tól Arló, 1923-tól Bodony, majd Kunszentmárton egyházközségeiben. Utóbbi helyen hat évet töltött, ahol 1928-ban hitoktatói kinevezést kapott. 1929-ben Miskolcra helyezték ugyancsak hitoktatói minőségben. 1931-től Rakamaz, még abban az évben Büdszentmihály, 1940-ben Tibolddaróc, 1941-ben Nádudvar, 1946-ban Jászbol-dogháza, 1960-ban Jászfényszaru plébánosa. 1959-ben helyettes esperes. 1967-től nyugdíjasként élt szülőhelyén.² 1977. augusztus 29-én halt meg 82 éves korában. A jászberényi Szent Imre temetőben nyugszik.

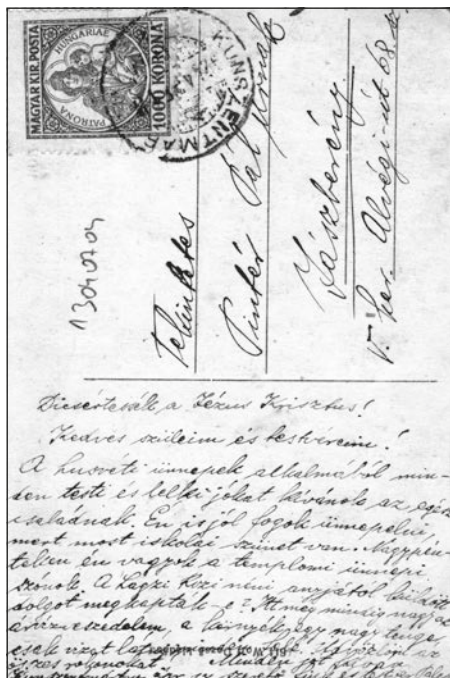
1924 húsvétjára kunszentmártoni képeslapon³ küldte ünnepi jókívánságait szüleinek és testvéreinek.

Tekintetes Pintér Pál úrnak
Jászberény. V.ker. Alvégi út 68.

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Kedves szüleim és testvéreim!

A húsvéti ünnepek alkalmából minden testi és lelki jókat kívánok az egész családnak. Én is jól fogok ünnepelni, mert most iskolai szünet van. Nagypénteken én vagyok a templomi ünnepi szónok. A Lagzi Rozi néni anyjától küldött dolgot megkapták-e? Itt még mindig nagy az árvízveszedelem, a környék egy nagy tenger, csak vizet látni minden felé. Üdvözlöm az összes rokonokat. Minden jót kívánva, szerető fiuk és testvér: Palcsi. Kunszentmárton, (1927.) ápr. 17.

Pintér Pál káplán sorai szüleihez

Kunszentmártoni tevékenysége a hitélet minden rétegére kiterjedt. 1926-ban például a pünkösdi ünnepek alatt a Mária Kongregáció tagjai közül 32-en Pintér Pál prézes⁴ és Hoffmann Mária prefekta vezetésével résztvettek a Budapesten tartott országos kongreganista kongresszuson. Ugyanaz év május 31-én Timon Zsigmond apát-plébános tábori misét celebrált a magyar hősök lelki üdvéért.

A szentbeszédet Pintér Pál káplán mondta. Sokat foglalkozott a ministránsokkal. A ministráció latin szövegét az iskolai hittanórán kérdezte ki az oltárszolgálatra jelentkezőktől.⁵ Hitoktatói munkáján kívül egyesületeket irányított, zárandokutakat szervezett, előadásokat tartott. (Egyik nevezetes előadása a Katolikus Körben: „Séta a földalatti Rómában”.). Lázár Péter távozása után 1926-ban átvette a Kunszentmártoni Katolikus Tudósító szerkesztését. A lapban közölt írásai közül néhány cím: Külföldi missió (1924. szeptember), A pápánál (1925. június), Magyarok Máriacellben (1925. szeptember). Ez utóbbi cikkéből idézünk néhány személyes vonatkozású részletet: „...Ide zárandokolt el Nagyboldogasszony napjára 460 hívó magyar katolikus férfi és nő Budapestről és a csonka ország minden részéből... Hullattuk mi is könnyeinket. Sirattuk saját hibáinkat, de különösen zokogtunk annak láttán, hogy voltak ott velünk magyarok, testvéreink, akiknek sírni sem lehetett. Megszállott területről, Pozsony vidékéről zárandokolt Máriacellbe 240 magyar, hogy a zsarnok uralom nyomasztó hatása alól kissé fölszabadulva, elzokogják szívük panaszát a magyarok Nagyasszonyának. Nem tehették meg. Detektívek kísérték őket egész útkon, nemzetiszínű kokárdás Mária-érmeinket,

mikkel megajándékoztuk őket, el kellett rejteniök, velünk, magyarországi magyarokkal csak félve, rettegve beszélhettek. Ők nem énekelhették velünk a Boldogaszony Anyánkat, az Isten áldd meg a magyart. Mi 460-an énekeltünk helyettük is. Összes elszakított magyar véreinkért szállt énekünk föl a magasságok felé, kérve, könyörgőn: Vigyázz reánk, édes Anyánk, angyaloknak királyné asszonya!”

Országos zarándoklat keretében vett részt Chicagóban az 1926. évi XXVIII. eu-charisztikus világkongresszuson. A későbbi vértanú és 2011. július 3-án boldoggá avatott szatmári püspök, dr. Scheffler János teológiai tanár írta meg 1926-ban amerikai zarándokútjának élményeit. A beszámoló első fejezetében olvashatjuk: „... Pesten kellett átvennem hajójegyet és megvárnom két társamat: majtényi volt plébániám szülöttét és gyermekkori jó társamat, Kerner Pista kalocsai teológiai tanárt, aki közben már nagyságos úrrá avanzsált és rektorát, Wiederkehr József dr. kanonok urat. Pesten még csatlakozott hozzánk Pintér Pál kunszentmártoni káplán, és négyen június 4-én pénteken reggel 7 órakor a keleti pályaudvarról elindultunk és meg sem állottunk Párizsig, ahová másnap délután 6 óra előtt érkezünk meg.”⁶ Káplánunk kötelességénk tartotta, hogy elköszönjön a Katolikus Tudósító olvasóitól:

„Kedves Testvérek! A jó Isten kegyelméből, egri Érsek Főpásztorom kegyes engedélyével 1926. június hó 3-án elindultam a nagy utamra Amerikába, hogy a június hó 20-24. napjain Chicagóban tartandó katolikus világkongresszuson részt vehessek. Mire e kis újság olvasóinak kezéhez jut, én már napok óta a nagy tengernek, az Atlanti óceánnak hajzain hajókézom, hogy hat teljes napi tengeri út után Amerika partjain New-York városában ismét partra szállhassak. Ezúton is kérem a kedves híveket, hogy ájtatos imáikban ne feledkezzenek meg rólam, és kérjék velem együtt az Egek Urát, hogy adjon nekem erőt, kitartást a nagy út fáradságainak elviseléséhez és óvjon meg minden testi s lelki veszedelemtől. Kérjük a Szűz Anyát is, hisz Ő a tengeren járók csillaga, hogy ne feledkezzék meg rólam és könyörögjön értem az Ő Szent fiánál. Igérem, hogy szent miséimben és imáimban én sem feledkezem meg kedves katolikus testvéreimről, és ha a jó Isten hazasegít, találok majd módot és alkalmat arra, hogy tapasztalataimról beszámolhassak. A viszontlátásig is szeretettel köszönt mindenkit: Pintér Pál káplán, szerkesztő.”⁷

Pintér Pál hatéves lelkipásztori munkásságát jól jellemzik 1929-ben a Kunszentmártoni Híradó búcsúzó sorai:

„Az egri érsek úr Önagyméltósága Pintér Pál káplánunkat Miskolcra helyezte át. Pintér Pál Kunszentmártonban értékes működésével csak barátokat és tisztelőket szerzett magának. Nagy és fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki az ifjúsági alakulatok megszervezése tekintetében, ahol tenni kellett, mindenütt ott volt. A Katolikus Nőegylet jótékonyági mozgalmainak lelkes pártfogója és a

keresztényi áldozatosság követendő nemes példája volt. Résztvett nagyjelentőségű szociális mozgalmakban. A Kunszentmártoni Munkáskörben az általunk megszervezett ismeretterjesztő előadásokon értékes tanulmányaival tűnt ki. Lapunknak kezdettől fogva egyik legszorgalmasabb jeles tollú munkatársa volt. Kunszentmártonban érthető sajnálattal vettek tudomást az áthelyezésről, amelyre nézve csak az szolgálhat vigaszul, hogy áthelyezése egyben jól megérdemelt előléptetést is jelent.”⁸

1 www.selena-iusta.hu

2 Egri Schematismus 1975. 125

3 A képeslap dr. Barna Gábor tulajdona.

4 Prézes: az egyesület pap elnöke. Prefekta: a kongregáció női elöljárója.

5 Kiss András visszaemlékezése. Ritus és ünnep 2010. 346.

6 Scheffler 2011. 9. – Dr. Scheffler János (Kálmánd, Szatmár vm., 1887. okt. 29. – Jilava, 1952. dec. 6.): megyéspüspök, vértanú. 1910-ben pappá, 1942-ben püspökké szentelték. Az egyesített szatmár-váradai egyházmegye püspöke. Embertelen körülmények között börtönben halt meg. 2011. július 3-án boldoggá avatták.

7 Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1926. június.

8 Kunszentmártoni Híradó, 1929. június 30.

120. LANG JÁNOS (1926–1928)

1893-ban született, 1916-ban szentelték pappá. Több mint kétéves kunszentmártoni szolgálata szép emlékeket hagyott örökölni a hívek szívében. Polgári iskolai hitoktatói működésének kedves kis epizódját mesélte el Varga Ernőné Turcsányi Mária. Egyik alkalommal Lengyel Maca (Mária, a későbbi Bencze Lászlóné) elakadt a feleletében, nem jutott eszébe a nagy misszionárius, Xavéri Szent Ferenc

Lang János, a polgári leányiskola hitoktatója

neve. Manya néni keresztbetett ujjával mutatta az X-et, mire Lengyel Maca bátran kivágta: „Ikszavéri Szent Ferenc!” A hitoktató is jót mulatott a válaszon. Lang János volt a népszerű Szív újság kiosztója, kezelője is.¹ Lourdes-i zarándoklatának szemléletes élménybeszámolóját a Kunszentmártoni Katolikus Tudósító tette közzé 1927. szeptemberétől 1928. áprilisáig hét folytatásban. Ebből rövid részlet:

„A természet és az emberi kéz vetekszik abban, hogy a szent Szűz e kiválasztott kegyhelyét minél szebbé, elragadóbbá tegye. Erdők sötétzöldje s távoli hegyek kékje felett fehéren csillognak bizarr összevisszaságban a Pireneusok havas csúcsai s alkotják a természetes és szinte áthághatatlan válaszfalat Francia- és Spanyolország közt. Lent a nagy hegyekből sebesen jövő Gave folyó siet az Atlanti-óceán felé, s zöld hullámai zúgva vernek habot, amikor egy-egy nagy szikla áll útjában a gyors haladásnak. A Gave két partján terül el a hegyektől körülvelt, szinte szakadékszerű kis lourdesi völgy. Világtól eldugott csendes hely lehetett valamikor, olyan, amilyet a remeték kerestek, hogy senkitől nem háborgatva annál buzgóbban szállhasson imájuk az ég felé. Ezt az imádságra oly kedves helyet választotta ki a szent Szűz, hogy ide gyűjtse messze földről azokat, akik őt tisztelik s akik kíváltképpen bíznak az ő hatalmas segítségében...

...A templom és barlangon kívül még egy hely volt rám különösen nagy hatással, s ez a kálvária. A 14 stáció remekművű, teljes ember nagyságú bronzszobrokból van összeállítva, s az egyes csoportok oly élethűen, hogy szinte mozogni látja s beszélni hallja őket az ember. A kálvária egy felül ékalakban végződő természetes barlangnál nyer befejezést, ahová az ércemberek szomorú menete viszi a keresztről levett Úr holttestét. Az egyes állomásokat más-más város vagy nemzet készítette. A 10-ik Magyarországé. Egy ércablára, melyen két angyal a magyar címet tartja, franciául és magyarul fel van írva: „E X. állomást Magyarország katolikusai állították 1911-ben.” Sajátságos gondolatok és érzések járják át itt a magyar szemlélő lelkét. Az állomás azt ábrázolja, hogy az Üdvözítőt megfosztják ruháitól. Vajjon a felállítók sejtették-e azt, hogy néhány évvel később éppen a magyar nemzet lesz az, akit hasonló kegyetlenséggel fosztanak meg s tesznek koldussá?!“²

A *Kunszentmártoni Katolikus Tudósító* írta 1928. szeptemberi számában:

„Lang János hitoktatót a főegyházmegyei hatóság Egerbe rendelte káplánnak. Midőn szeretettel búcsúznak tőle és köszönetet mondanak neki majdnem három évi komoly, lelkiismeretes munkálkodásáért, egyben szeretettel köszöntjük utódját, dr. Nagy Sándor káplánt, ki már eddigi tevékenységével is megnyerte a hívek bizalmát. Mindkettőjük további munkájára a jó Isten bőséges áldását kérjük.“³

Lang János néhány hónap múlva nagybátonyi plébános lett. Tíz év múltán szomorú eseményről adott hírt a *Körös-Tiszavidék* 1938. július 3-i száma:

„Lang János, nagybátonyi lelkész, volt kunszentmártoni káplán, aki községünkben ittműködése alatt sok tisztelőt és barátot szerzett magának, hosszas szenvedés után, 45 éves korában 1938. június 24-én elhunyt. Temetése június 27-én volt Miskolcon.”⁴

1 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1910-2010) közlése 2008. júl. 14-én

2 Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1927. szeptember hó.

3 Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1927. szeptember hó. 8.

4 *Körös-Tiszavidék*, 1938. július 3. Egri Schematismus 1939. 225.

121. DR. NAGY SÁNDOR (1928–1933)

A tudós kunszentmártoni káplánok élvonalához tartozó lelképásztor Gyöngyösön született 1889. március 4-én. Egyszerű, szegény családból származott. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában végezte, majd az egri szemináriumba jelentkezett. Elöljárói mint tiszta jeles tanulót 1908-ban a római Gergely egyetemre küldték, ahol világhírű jezsuita professzoroktól hallgatta a filozófiát, etikát, politikát, szociológiát. Megszerezte a filozófiai doktorátust. Már római évei alatt megjelentek írásai az Egri Egyházmegyei Közlönyben és a *Religióban*. A sok tanulástól azonban megbetegedett, haza kellett jönnie. Mivel az orvosok nem bíztak felépülésében, a szeminárium kötelékéből elbocsátották. Civilként résztvett az első világháborúban, tiszti végzettséget ért el, majd hadifogságba esett. 1920-ban került haza. Ismét konkurrált Egerben. Hátralévő tanulmányait bejezve, 1921. február 6-án, 32 éves korában pappá szentelték. Tiszafüreden és Kápolnán káplán, 1925: Kisvárdán hitoktató, 1926: Hevesen, 1928-tól 1933-ig Kunszentmártonban káplán, 1933-tól Szajolban adminisztrátor, 1936: tarnazsadányi plébános. 1951-ben halt meg, mindössze 62 évet élt.¹

Kunszentmártonban óriási energiával és lelkesedéssel kezdte munkáját. Timon apát úr megbízásából 1929. szeptember és 1933. június között a Kunszentmártoni Katolikus Tudósító felelős szerkesztője és kiadója. Néhány cím a lapban megjelent több mint 30 írása közül: *Tanévnyitó* (1928. szept.), *A rózsafüzér és az élvezet*, *Mi az imádás?* (1928. okt.), *Tudományos állítás-e a lélek halhatatlansága?* (1928. nov.), *A népek Messiás várása* (1928. dec.), *Az 1929. év*, *A világ keletkezése* (1929. jan.), *Vitatkozásom egy baptistával* (1929. febr.-márc.), *Mi a babona a spiritizmusban?* (1929. ápr.), *Gyilkosság-e a háború?* (1929. máj.), *Mi a katolika akció?* (1929. jún.), *Iskolán kívüli nevelés* (1929. szept.-okt.-nov.-dec.), *Krisztus eljövételének ideje* (1930. jan.), *Krisztus eljövételének jelei* (1930. febr.), *A mi feltámadásunk* (1930. ápr.), *Az utolsó ítélet* (1930. máj.), *A feltámadás után való életünk* (1930. jún.), *Válasz egy amerikai magyar munkásnak* (1930. szept.), *A rádió hú képe a szentmisének* (1930. okt.), *A szentek egyessége és a kenyértelenség* (1930. nov.),

Dr. Nagy Sándor hitoktató a gazdasági iskola növendékei körében (1930)

Az ellenség bizonyágtétele Jézus feltámadása mellett (1931. márc.), A „Rerum Novarum” jubileuma és jelentősége (1931. máj.), Dávid csillaga (1931. jún.), A kamat uzsora (1931. okt.), A járadék nem uzsora (1931. nov.). Legnagyobb jelentőségű alkotása, *A jövő társadalma univerzális demokrácia* című könyve az 1931. év folyamán jelent meg Wolf Dezső kunszentmártoni könyvnyomdájában. A szerző a gyakorlat embere, mert a szociológia bőséges irodalmát 160 oldalra tömörítve össze, nemcsak megérteti a laikusokkal is annak a tudománynak a problémáit, hanem megoldást is talál a társadalmi betegségek biztos, keresztényi és a nagytömegek lelki, valamint fizikai gyógyítására. A könyv 2000 példányban jelent meg, és mind elfogyott. 400 db. tiszteletpéldányt küldtek a kormány tagjainak, a püspököknek, képviselőknek, külföldi államférfiaknak, számos újságnak, folyóiratoknak és az egyetemeknek.²

Tudományos kutatómunkája mellett nagyszerű hétköznapi ember is tudott lenni. Alakját anekdoták lengték körül. Varga Ernőné Manya néni mesélte az egyik jellemző epizódot. Az elemi iskolások tavaszi kirándulásra készülve gyülekeztek az iskola udvarán. Megjelent Nagy Sándor tisztelendő úr is, aki palócos nyelvjárással, az ismert kérlelő ének szavaival, összekulcsolt kézzel és égre emelt tekintettel fejezte ki tréfás jókívánságát: „Ádj álkálmás esőt nekünk!”³

A hírneves lelkipásztor öt éves kunszentmártoni működését távozása alkalmával – 1933-ban – legtárgyilagosabban a helyi sajtó összegzi:

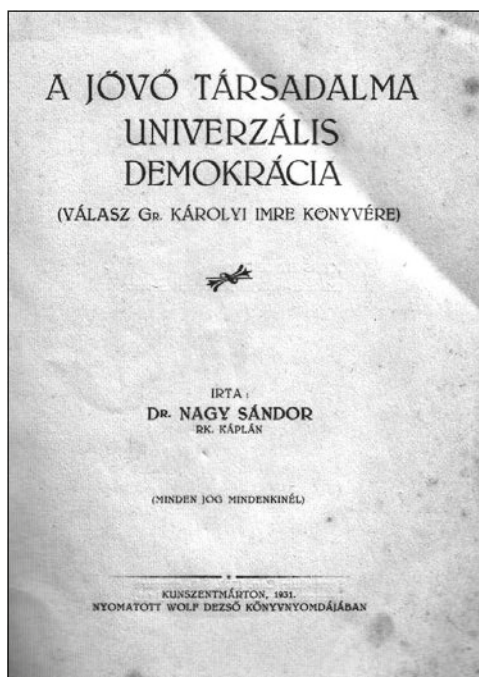
„Dr. Nagy Sándor kunszentmártoni első káplánt érsekfőpásztorunk szajoli adminisztrátorrá nevezte ki. A hír a hét elején pillanatok alatt terjedt el a városban, és egyben mindenütt osztatlan örömet

váltott ki az előmenetelt illetőleg, másrészt viszont lehangoltságot is, hogy a jó lelkiatyát elveszti Kunszentmárton közönsége. Most, az áthelyezés pillanatában valóban észlelhető, hogy dr. Nagy Sándor ügybuzgó lelkipásztorkodása és szeretetreméltósága által mily nagy közbecsülésnek és széles körökben osztatlan szeretetnek örvend. Öt évig tartó itteni káplánkodása komoly és tiszteletreméltó munka volt. Résztvett az összes egyházi egyesületi életben, és úgy a Katolikus Körben, mint a katolikus ifjúsági nevelés terén maradandó eredményeket ért el. Buzgó pásztor volt, aki előtt egyenlő volt szegény és gazdag. Harcos tagja a katolikus papi közösségnek, aki a keresztény hitelvekért küzdeni tud és felkészültségével hivatott is. Mélyen érző ember és tiszta lelkiületű pap, aki az író meglátásával tekint a siralomvölgyének emberi, nemzeti és magyar mélységeibe. Tollal, szóval és tettel szolgálta az Egyház és Haza igazságait, azért társadalmi és felekezeti különbség nélkül, csak megbecsültetésben és tiszteletben volt része. Lapunk részére különös veszteség távozás, mert mélyenszántó keresztény szociális elvektől átítatott tanulmányaival többször jelent meg lapunk olvasói előtt, akik mindenkor különös lelkesedéssel és ragaszkodással olvasták cikkeit. Amily nagy és komoly veszteség távozás, oly nagy nyereség Szajol községre nézve, amely község valóban Krisztus szíve szerinti lelkipásztort fog kapni Nagy Sándor dr. személyében. Munkásságát

kísérje Isten áldása, őt pedig szerencse és boldogság. Kunszentmárton város polgársága mindenkor szeretettel gondol vissza dr. Nagy Sándor itteni működésére, ennek fejében mi is hasonlót kérünk az érdemes, távozó lelkipásztortól.”⁴

„...Öt évet töltött közöttünk és e rövid öt év alatt mindnyájunknak megnyerte szeretetét. Egyformán kedves tudott lenni mindenkinek, a kis elemista csöppségtől kezdve a templom utolsó padjában kuporgó reszketős kezű öreg nénikéig. Mindenkinek volt egy kedves szava, tudott örülni, de ha szükség volt rá, vigaszt is nyújtani híveinek... Különös örömről beszélhetünk, hogy kunszentmártoni tartózkodása alatt adta ki a *Jövő társadalma univerzális demokrácia* című művét. Ebben fejtette ki

A jövő társadalma univerzális demokrácia című könyvének címlapja

Dr. Nagy Sándor káplán kunszentmártoni búcsúsokkal Mátraverebély-Szentkúton 1931. július 25-én

egyöntetűen politikai, filozófiai, etikai és szociológiai álláspontját. Hatalmas bölcséleti tudás sugárzik felénk e könyv soraiból. A pápai Gergely Egyetem jezsuita tanárai jó magot vetettek, a mag kikelt és hatalmas fává fejlődött. E mű írója nem mindennapi ember. Ha figyelemmel elolvassuk könyvét, rájövünk, hogy az „univerzális demokrácia” felépítéséhez és elgondolásához sok és fárasztó agymunka után lehet eljutni. Ismernie kell a ma uralkodó és jelentős szociológiai irányok valamennyiét és úgy a filozófia, mint az etikai-szociológia terén otthon érezni magát. De dr. Nagy Sándor nemcsak az elmélet embere. Igen, ha tette került a sor, ott is megállta helyét. Végigküzdötte a világháborút, és mint hadapród került orosz fogóságba. Ott mint munkás dolgozott hosszú időn keresztül. Fáj, hogy itthagya bennünket, de örömmel nyugszunk meg a felsőbb akaratban. Bizonyára új beosztásában is hatalmas munkát fog kifejtetni, és mindig örömmel fogunk gondolni arra, ha újabb filozófiai munkája jelenik meg, hogy az első nagyobb, összefüggő művét közöttünk írta. Azelőtt a karddal, most a toll és szó fegyvereivel küzd eszméiért, helyesebben közös eszméinkért. Isten segítségét kérjük továbbra is áldásos munkájához!”⁵

„Mélységes fájdalom tölti el Kunszentmárton község minden egyes lakójának lelkét, hogy a kiváló tudós pap, dr. Nagy Sándor, aki itt tartózkodása alatt csak jó barátokat és tisztelőket szerzett magának lebilincselően kedves egyénisége folytán, szerdán reggel elutazott körünkéből, hogy az egri Érsek úr kinevezésével a szajoli plébánosi tisztséget betöltse. Hétfőn este a kerület országgyűlési képviselője, Kuna Pál András búcsúvacsorát adott a távozó lelkipásztor

A vérző Mária-kegykép másolata, amelyet Dr. Nagy Sándor ajándékozott az 1940-ben létesült kunszentmártoni kármelita rendháznak

tiszteletére. A jelenlevők közül elsősorban a házigazda Kuna Pál András, majd utána Nagy Károly gazdasági szakfelügyelő és dr. Neuberger Rezső tb. főügyész köszöntötték dr. Nagy Sándort, méltatva lelkesi és emberi érdemeit és kiválóságát. Dr. Nagy Sándor könynyekig meghatva köszönte meg az ünneplést, és ígéretet tett, hogy kunszentmártoni híveit és barátait, jó ismerőseit feledni nem fogja.”⁶

Valóban, nem feledkezett meg ígéretéről. 1941-ben, felépítendő templomuk részére a kunszentmártoni kármelita atyáknak ajándékozta az újmiséjére kapott „Vérehulló Mária” kegykép másolatát. Az értékes festmény azóta is a kápolna megbecsült ékessége.⁷

1. A jövő társadalmá univerzális demokrácia c. könyvben dr. Nagy Sándor életrajza 156. – Magyar Katolikus Lexikon IX. 2004. 459.
2. Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1931.december, 1932. január.
3. Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése.
4. Kunszentmártoni Híradó, 1933.július 16.
5. Körös-Tiszavidék 1933.július 16.
6. Körös-Tiszavidék 1933.augusztus 6.
7. Józsa 1999. 209.

122. GÁLL GYULA (1929–1932)

A fazekas mesterség remekléseiről ismert erdélyi községben, az Udvarhely megyei Korondon született 1901. augusztus 12-én. Mint az egri főegyházmegye teológusát 1924. június 22-én szentelték pappá. Kápláni szolgálatra kapott beosztást Kál, majd Bükszenterzsébet, Püspökkladány (1925), Emőd (1926), Egyek (1927), Gyöngyössolymos, Gyöngyöshalász, illetve Jászapáti helységek plébániáin (1928). 1929-től 1932-ig Kunszentmártonban önálló hitoktatóként működött. 1932-ben Egerszalók, 1933-tól Erdőkövesd plébánosa.¹ Rövid jászapáti tevékenysége ellenére általános népszerűségre tett szert. 1929 tavaszán emlékezetes és maradandó hatású lelkigyakorlatot

Gáll Gyula hitoktató a polgári iskolások kirándulásán 1931 júniusában

tartott. Káplántársával együtt az 1928-29. tanévben pontosan és módszeresen végezte a 122 elsőáldozó felkészítését.² Az Apátin megjelenő Jász Ujságtól 1929. július 11-én a következő sorok közlését kérte: „Kegyelmes főpásztorom rendelkezése értelmében Kunszentmártonba távozom, s minthogy a szabadságom sürgős megkezdése gátol abban, hogy ismerős és baráti körömtől személyesen vegyek búcsút, így tőlük ezúton búcsúzó: Gáll Gyula kunszentmártoni hitoktató.”³ Új munkaterületén is kitűnően megállta a helyét. „Értékes volt mint szervező, értékes, mint lelkész, értékes, mint megértő ember és mint barát. Halk, de annál lelkibb tevékenységet fejtett ki a Karitás terén, mint a Nőegylet titkára és a Mária Kongregáció prézese” – olvasható a Kunszentmártoni Híradó 1932. április 3-i számában. Az elemi és polgári iskolában végzett hitoktatói munkája mellett a Katolikus Tudósító vezércikkeiben hallatta szavát és tolmácsolta nemes lelkének fenkölt gondolatait. Írásaiban fontos helyet töltött be az iskoláztatás ügye, valamint a két jelentős Árpád-házi magyar szent: Imre herceg és a jótekonyság példájaként világszerte ismert Szent Erzsébet halálának éppen akkor aktuális 900., illetve 700. évfordulója. Színvonalas újságcikkeinek néhány sora ma is megszívlelendő értékeket közvetít:

Jöjj el Szentlélek Isten!... – Tanévnnyitó gondolatok

„Kinyílottak a tudomány csarnokának kapui, hogy mintegy az Isten kaptáraiba befogadják az Isten kicsi, dolgozó méhecskéit, a tudomány apró katonáit. Még lelkük felszínén a pajkos vakáció ártatlan, gyermeki derűje, de arcuk rózsáin s szemük komoly fényén

a várható kötelességek, törekvések piciny lelkekben fakadt komoly értelme tükröződik. Kicsiny kezeiket, melyeket a vakációban csak a gondos szülők vezettek, most átadják az oktatók kezeibe is, hogy azok vezessék, irányítsák őket... Most tárul fel a szent kötelesség a tanítók s oktatók számára, hogy e derűs picinyek lelkébe zökkenő nélkül hintsék el az istenszeretet, emberszeretet, tudás, helyes erkölcsi érzék s a hazafiúság magvait. Művész kezeket kíván az iskola vezéreitől a nagy Művész az alkotó Isten, ki a lelkeket, mint örök létének apró szikráit, az ő kezük munkája alá bocsájtja, hogy azok kellő megőrzéssel, megértéssel, odaadó szeretettel rajzolgassák tovább a kicsi lelkekbe az Isten képét, törölgessék arról a gyermeki hibák lehető apró foltjait és ültetgessék azokat a palántákat, melyek a gyermekekben, azok lelkén, lelki tulajdonságain, szellemi ismeretein keresztül a későbbi egyház- és állampolgárok jellemének alapjává erősödnek... Szeressük hivatásunkat, s hivatásunkon keresztül a gyermekeket is! Érdekeik legyenek a mi érdekeink is. A fokozatosan nyíló ismerettel ne hagyjuk a gyermek lelkét éhezni, hanem szellemi fejlődésével párhuzamban adjunk tápot lelki kincsei értékesítésének is. Alapvető munka történik az iskolában a hit és a lélek szempontjából. De ugyanaz történik a nemzet szempontjából is. Apró kicsi téglácskák a magyar gyermekek, melyek a nagy magyar épület megépítésére vannak hivatva. Erős, hitben gerinces, szeretetben kipróbált, nemzeti, hazafiúi szeretetben, érzésben átitzott lelkeket kér ma a beteg nemzet, s velem együtt, szeretett Kartársak, a Ti munkátoktól függ az, hogyan lesz megalapozva a jövő új nemzedék erőssége: a magyar ifjúság!"

(*Kunszentmártoni Katolikus Tudósító*, 1929. szeptember hó)

Veni Sancte Spiritus!

„...Az oktató-nevelést végző tanárok, tanítók, hitoktatók pedig vegyék körül érdeklődő szeretettel a „ma” életének nyomorúságából az iskolába lépő gyermekeket. Számoljanak az oktatók azokkal a tényezőkkel is, amelyek a gyermekre az iskolán kívül befolyást gyakorolnak... Nem végezheti a nevelést az iskola egyedül, mikor a gyermek idejének nagyobb részét otthon tölti, tehát egyidőben hatással van rá az iskola és a család.”

(*Kunszentmártoni Katolikus Tudósító*, 1931. szeptember hó)

Hálát adunk...

„...Nagy, elfelejtett emlékü vakációi lehetőségek fogadják az apróságokat. Az iskola négy fala újból kitágul. Lesz-e csalódás? Most – kedves szülők – elóttetek a szent kötelesség, hogy piciny gyermekeitek lelkében tovább segítsétek épülni azokat az alapokat, melyeket – talán először – rakott le az iskola építő ereje.

Megismerték gyermekeitek az istenszeretetet, emberszeretetet, tudás, helyes erkölcsi érzék és igazi hazafiúság nevelő érzéseit. A nagy Művész – Isten – megsimogatta a gyermeklelkeket. Belecsókolta a hittan ismeretein keresztül az Ő gondviselő szeretetét az öntudatra vágó gyermek-lelkekbe... Az iskola szilárdra erősítette a magyar jövő felépülésének téglácskáit, a tanulókat. Kedves szülők, adjátok majd újból úgy vissza a gyermekeket az iskolának, hogy érintetlenül éljen lelkükben a szeretet, az ártatlanság és a remény piros-fehérvirágja!

Az 1930-ik év magyar emlékezése királyi magyar gyermeket állított példaképül az iskolák gyermekei elé. Gyermekek, ki ízig-vérig magyar volt s lelke mélyén katolikus! Ifjút, ki a gyermekből férfi lett: a hitnek, a hazának szent és erős bajnoka! Ez volt Szűz Szent Imre herceg, ki zsenge gyermekként tanulta meg szeretni hitét, egyházát és hazáját. Hálát adunk Szent István királyunk apostoli lelkét örök dicsőséggel jutalmazó jóságos Istenünknek, hogy az ő szent életű fiának, Szent Imre első magyar királyi hercegünknek szellemében nevelt ifjúságunkat ez iskolai évben beolthattuk azzal a nemes, katolikus és magyar élni akarással, melyből a nemzet nagy tavaszán újraéled Szent István királyunk Magyarországa!"

(Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1930. június hó)

Magyar újesztendő

„...Újra kell aranyozni Szent István épületének elhalványult keresztjét! Vissza kell térni a nemzet ősi, létfenntartó erejéhez. Ezt a létfenntartó erőt a magasan ragyogó krisztusi kereszt nemzetet átölelő eleven fényének sugarai adták. Vissza tehát erőért a nemzeti múltba: a katolikus, ősi hitében nemzeti erőt képviselő nemzeti magyar múltba!

Visszatekintő emlékezésünk – óh mily csodálatos! – Szent Imre herceg ifjú alakján nyugszik meg, kinek ez évben halálának 900 éves emlékét üli meg a nemzet. Reményünk, lelkesedésünk, újévünk fénye ma őbenne összpontosul, hisz ő a magyar ifjúság, a jövő nemzeti reménység szem elől soha el nem téveszthető példaképe! Szent Imre magyar Ifjúsága lesz az a hajtás a korhadó nemzet testén, mely virágba fakasztja a magyar jövő gyümölcsöt érlelő reményeit!"

(Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1930. január hó)

Szent Erzsébet jubileuma

„Magyarországi Szent Erzsébetnek, a jótékonyság nagy apostolnőjének ez évben ünnepeljük 700 éves halálozási évfordulóját. Benne az irgalmasság testi és lelki cselekedeteinek s általában a felebaráti szeretetnek erős lelkű hősnőjét ünnepeljük. Az a magasztos életcél, mely őelőtte állott: az ő cselekvő életében oly fokban tökéletesedett

valósággá, mely fok ember előtt a legmagasabb. Életszentsége kézzelfogható. Kenyeret ad az éhezőnek, beteget ápol, s míg ő maga szenved, hősi lelke mindig a megbocsátás fényét árasztja a megbánókra. A fejedelmi szent asszony ünnepi éve oly szépen megfelel a mai korszellemnek, a mai életnek, mely annyira rá van szorulva a résztvevő szeretetre és az irgalmasság jótékonyására... Koldus szegények élnek Szűz Mária és Szent Erzsébet országában. Nyúljon az elesett szegénység hóna alá az irgalmas önzetlen szeretet és emelje magához az alamizsnában. Hiszen nem ingyen teszi ezt, mert Istennek adja kamatra a felebaráti szeretet az alamizsna tőkéjét, ki bőven visszafizet érte. Kérjük Szent Erzsébetet, a „Szeretet Nagyasszonyát”, imádkozzon érettünk, hogy így az ő imája szeretetet s irgalmasságrózsákat fakasszon Pannónia letarolt földjén.”

(*Kunszentmártoni Katolikus Tudósító*, 1931. november hó)

A polgári fiúiskola végzett diákjai.

A tantestület (balról jobbra). Riener (Mosoni) György, Turcsányi István, Gaál Lajos igazgató, Gáll Gyula, Jenei József

Kiemelésre méltó események Gáll Gyula tevékenységi köréből: a Mária Kongregáció tagjait 1930-ban a Szent Imre ünnepségekre vitte Budapestre. Halász Imre tanár és Barna Péter is kísérő volt ezen az úton.⁴ Az 1931. év nagybőjtjén a Nőegylet rendezésében március 22-től 26-ig este 6 órai kezdettel ötnapos lelki gyakorlatot, november 19-21-én pedig Szent Erzsébet halálának 700. évfordulója

alkalmából triduumot tartott a templomban. A *Katolikus Tudósító* 1929. novemberi száma közölte a hősök szobrának leleplezéséről szóló szemléletes beszámolóját.

Szmrecsányi Lajos egri érsek Gáll Gyula hitoktatót 1932-ben az egerszalóki plébániára adminisztrátorrá nevezte ki: A helyi újság elismerő szavakkal köszönt el tőle: „Mikor egyrésről a főpásztori kegy eme megnyilvánulásáért vele örvendezünk, hozzá minden jót kívánunk, másrésről eltávozását sajnáljuk. Személyében lapunk egyik kiváló és fényes tollú munkatársát veszíti el, akit magasabb és terheesebb feladatok elé állít most a főpásztor bölcs intézkedése. A távozó hitoktatót végtelenül szerették a gyerekek. Ezzel az elismeréssel, a gyermeki szeretet legőszintébb, legtisztább érzésének kíséretében távozni: a legnagyobb elismerés, ami érhet egy papot, egy pedagógust... Virágcsokrokkal és könnyekkel, valóságos búcsújárással váltak el kis növendékei Gáll Gyulától. A hitoktató a lélek virágait ültetgette, ápolgatta a tanítványok lelkében. A hála kertjében pedig kivirított a szív virága: a szeretet. Ha így búcsúzik valaki, akkor könnyűnek kell a távozásnak is lenni, mert bármilyen messzire is van az út vége: a virágok egészen odáig kísérik... Helyébe önagyméltósága Káplár Ágoston volt egerszalóki adminisztrátort nevezte ki: Káplár Ágostont 1915-ben szentelték pappá. Volt Kerecsenden káplán, majd udvari pap, de a lelkipásztorkodást jobban szerette, kikéredzkedett azért Egerszalókra lelkésznek, onnan városunkba helyezték. Buzgó pap, jó szónok. Kívánjuk, hogy rajta és munkáján Isten áldása legyen.”⁵

1 Egri Schematismus 1945. 200-201.

2 Molnárné 2007. 94.

3 Molnárné 2007. 95.

4 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése 2008. július 14-én.

5 Kunszentmártoni Híradó, 1932. ápr. 3., ápr. 10.

123. KÁPLÁR ÁGOSTON (1932–1936)

Jászkiséren született 1891. november 15-én. Egerben szentelték pappá 1915. június 14-én. Segédlelkész Szihalom és Heves községben. 1918: karkáplán, majd főszékesegyházi hitszónok Egerben, 1920: udvari káplán és érseki jegyző, 1924: érseki titkár. 1921 és 1924 között levéltárosi munkát is végzett az egri Érseki Levéltárban. 1924: plébános Egerszalókon. 1932-től 1936-ig hitoktató Kunszentmártonban, 1936-tól 27 éven át Nyíregyházán szolgált káplánként, mint mindenki „Guszt

bácsi”-ja. Talán egyedüli volt, aki már kápláni beosztása idején engedélyt kapott a lila öv viselésére 1961-ben. 1962: nyugalomba vonult. 1963. február 10-én halt meg. 72 évet élt. A nyíregyházi temető papi parcellájában nyugszik.¹

Káplár Ágoston hitoktató a polgári leányiskola IV. osztályával, 1935-36.

Az Országzászló felszentelésén 1935. szeptember 8-án.
Balról jobbra: Káplár Ágoston, Timon Zsigmond apát-plébános, Devánszky Ignác teológus,
Gruber Imre káplán

Négyéves kunszentmártoni működését jól jellemzi a rövid, tömör megállapítás:

„Közszeretetnek örvendő pap és jó szónok volt. Az egyszerű emberek is megértették.”²

Káplár Ágoston hitoktató az ugarai iskolában

A *Kunszentmártoni Katolikus Tudósító* 1932. májusi számának vezércikkében rögzített gondolatai mai életünkre is tökéletesen érvényesek:

„Hatalmas vigasztaló, erősítő és tanító a Szentlélek Isten... Éppen erre van nekünk, bánatos magyaroknak szükségünk. A vigasztalás fájó sebeket enyhítő balzsamát óhajtja szívünk-lelkünk, az igazság égi kezének lágy simogatását nélküli ráncokkal barázdált homlokunk. Igaz, e siralomvölgyben mindenkinek – bármily nemzethez tartozzék is – kijut a könnyekből, az élet keresztjéből a része, mégis napjainkban itt, a Kárpátok koszorúzza ezeréves magyar hazában csordul ki a szemekből a legtöbb könny, fáj a szívünk, sír a lelkünk, búval harmatoznak szomorú mezeink.’ Bármerre tekintünk, mindenütt csak bajt, szenvedést, nyomorúságot látunk. S ki lesz az orvosunk? Ki vigasztal meg bennünket szomorúságunkban, ki változtatja bánatunkat víg örömmé? Nem más, mint a vigasztalásnak, az igazságnak a lelke, a Szentlélek Isten. Bízó reménységgel szálljon tehát minden magyar ajkáról az ég felé az ének: „Jöjj el, árvák gyámola, jöjj el, szívünk orvosa, ... óh kegyes vigasztalónk, testi-lelki táplálónk, érezzük bőségedet! ... Jöjj el, Szentlélek Isten!”¹

---

1 Egri Schematismus 1963. 50. – nyiregyhaza.plebania.net – Öröm-Hír – a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye lapja – 2007. 3. sz. 15.

2 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése: 2008. június 14.

3 Káplár Ágoston: Jöjj el, Szentlélek Isten! (*Kunszentmártoni Katolikus Tudósító*, 1932. május hó.)

124. FEKETE BÉLA KÁROLY (1933–1934)

A *Kunszentmártoni Híradó* 1933. július 16-i száma írta:

„A dr. Nagy Sándor áthelyezése folytán megüresedett kápláni állásra érsekfőpásztorunk Fekete Béla besenyőtelki káplánt nevezte ki. Az új káplán eddig Szabó Elek esperes-plébános mellett teljesített szolgálatot. Új állomáshelyét a jövő hét folyamán elfoglalja.”¹

Fekete Béla Jászapáti született 1906. október 15-én. Édesapja: Fekete Miklós, görögkatolikus, édesanyja: Uray Gizella, evangélikus vallású volt. Gimnáziumi tanulmányait szülőhelyén, a teológiát Egerben végezte. Szmrecsányi Lajos érsek szentelte pappá tizenharmad magával 1929. június 23-án. Első szentmiséjét az egri Angolkisasszonyok templomában mutatta be. Kézvezetője a jászapáti plébános, dr. Markovits Pál volt. Szentbeszédet dr. Bóthy Lajos mondott, a papi hivatás magasztosságát állította az újmisése elé, aki megáldotta édesanyját, hozzátartozóit, a Jászapátiról jött híveket, köztük sok apáti gimnazistát. Segédlelkész: 1929: Szentistván, 1931: Polgár (a kunszentmártoni születésű dr. Kiss Péter plébános mellett). Ugyanaz évben: Harsány. 1932: Arló, majd Besenyőtelek. Innen került 1933-ban Kunszentmártonba. 1934-ben Pásztón, 1935-ben Jászberényben folytatta kápláni szolgálatát. 1937: plébános Tiszatardoson, 1941: Pócspetrin, 1947: kiségitő

Felsőzsolcán, 1948: plébános Nagyhalászon, 1952: Gyöngyöshalászon, 1955: Pásztón. 1957: kerületi esperes, 1959: érdemei elismeréseként zámi címzetes apát. 1960: plébános BükkSZenterzsébet, 1961: Tarnalelesz, 1966-68: Kács községében. Meghalt 1968. március 25-én.²

Rövid ideig tartó kunszentmártoni működése alatt nagy népszerűsége tett szert a jó társaságot kedvelő, kellemes modorú fiatal káplán. Zongorajátékának végére hatásos befejezésként mindig odaillesztett egy „betyár futamot”.³ Ha valamilyen bonyolult kérdés jött szóba, ennyivel zárta le az ügyet: „Egyet se szólj, öreg cimbora!”⁴ 1934 nyarán történt elhelyezésekor kedves sorokkal búcsúzott tőle a Kunszentmártoni Híradó munkatársa:

„Fekete Béla római katolikus káplánt érsekfőpásztorunk, értesülésünk szerint, Pásztóra helyezte át. Fekete Bélát alig egy éve helyezte Kunszentmártonba feletteseinek akarata. Ez alatt az idő alatt széles körben megkedvelték a hívek között. Fekete Béla ezt azzal viszonozta, hogy a körösmenti várost úgy megszerette, mintha itt született volna. Fiatalos buzgalommal és szeretettel tett eleget hivatásának, s eltávozásával sokan érezni fogják hiányát. A papi hivatás sokban hasonlít a katonai hivatásához. A pap az Isten felkent katonája, s ott kell buzgólnia, ahová a hivatásának betöltésére rendelik. Ez a gondolat kíséri mindnyájunk részéről új állomáshelyére, ahol ugyanazon munka vár rá, mint e körösmenti városban: a hívők lelkiekkel való ellátása. Fekete Béla helyébe érsekfőpásztorunk Bányai Gruber Imre járszárókszállási káplánt helyezte. Álláshelyük kölcsönös elfoglalása értesüléseink szerint, augusztus hó elején lesz.”⁵

1. Kunszentmártoni Híradó, 1933. július 16.

2. Molnárné 2007. 250. – Egri Schematismus 1963. 44., 1975. 157.

3. Farkas Józsefné Parcsami Györgyi ny. tanítónő közlése.

4. Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése.

5. Kunszentmártoni Híradó, 1934. július 8.

125. BÁNYAI GRUBER IMRE (1934–1936)

A magyar arisztokrata családokkal rokonságban álló Gruber Imre 1903. január 27-én született a kárpátaljai Beregszászon. Egy fiatalkori szerencsés kimenetelű autóbaleset megrázkódtatásai döbrentették rá a földi élet mulandóságának kockázataira. Tépelődései irányították az Istenhez vezető útra, melynek végkifejlete az lett, hogy érettségi után felvételét kérte az egri szemináriumba.¹ 1927. június 26-án szentelték pappá. Segédlelkész volt Arló, 1928-ban Csány, 1930-ban Sajószentpéter, Maklár, 1931-ben Járszárókszallás, 1933-ban Tiszadada, 1934-től 1936-ig Kunszentmárton, 1937-ben Törökszentmiklós, 1938-tól Mezökövesd egyházközségeiben. A túlfeszített munka

felőrölte életerejét, 1944-ben nyugdíjba kellett vonulnia. Évekig tartó kórházi ápolás után halt meg 1972. január 5-én, 69 éves korában.²

Kunszentmártoni hitoktatóként nagy lelkesedéssel foglalkozott a katolikus iparos ifjak nevelésével, igyekezett kifejleszteni bennük a katolikus öntudat érzését. Szentmiséin hat legényegyleti tag ministrált sötét civil ruhában, ingükön legényegyleti szalaggal. Mise után Gruber behívta őket a szobájába egy pohár borra.³ A Kolping-ifjakat⁴ az Iparoskörből vasárnapokon ő maga vezette a templomba, miközben az utcai járókelők épülésére egyesületi indulójukat énekelték:

Fel, fiúk, munka vár, nyitva műhelyünk,
Mondjuk el hő imánk: áldj meg, Istenünk!
Mert csak így nyerhetünk tőle új erőt,
Hogy ha mint gyermekek, esdve kérjük őt.⁵

Gruber Imre káplán a Szőnyegszövő Üzem dolgozói között 1936. november 5.

Gruber Imre óriási energiát befektető munkájának eredményeként 1935-ben, pünkösd két napján végbement Kunszentmártonban a Katolikus Legényegylet avatóünnepélye. 150 jelölt tette le fogadalmát Krisztusnak, a munka szociális királyának oltára előtt, miután valamennyien szentgyónáshoz és szentáldozáshoz járultak. Timon Zsigmond apát-plébános felemelő beszéd kíséretében áldotta meg az Egylet szép zászlaját, buzdítva az ifjakat a becsületes munkára, katolikus öntudatra és hazaszeretetre. Az avatáson a Leányegylet tagjai 146 fővel jelentek meg, szép példáját adva az összetartásnak. Ezt követően a lányok és legények a hősök teréhez vonultak, ahol rövid megemlékezést tartottak, majd az Egylet nevében Bányai-Gruber Imre káplán megkoszorúzta a hősök szobrát. A legények díszmenetben elvonultak, s az Iparos Székház nagytermében megkezdődött a díszközgyűlés. Este a 8 órai harangszó megkondulásakor kürtjel figyelmeztetett az imára. A Legény- és Leányegylet tagjai – kezükben égő gyertyával – hangosan elmondták az Úrangyalát. Végezetül az Egylet énekkara a templom jobboldali mellékhajójának erkélyéről egyházi, hazafias és munkásdalokat adott elő. Minden leány és legény (több mint háromszáz) ismét égő gyertyával megkerülte a

hősi emlékművet, s a Himnusz eléneklése után díszmenetben vonult el. Pünkösöd másnapján irredenta műsort tartottak. Az ünnepségsorozat példás rendben lezajló táncmulatsággal zárult.⁶

Amíg dr. Nagy Sándor káplán a szociális és munkajogi kérdéseket elméleti síkon vizsgálta, Gruber Imre a tettek mezejére lépett. Összeköttetéseit felhasználva, igyekezett a kunszentmártoni fiatalok részére munkalehetőséget teremteni. Szövőtanfolyamot indított a Körös Szálló erre alkalmas helyiségeiben, ahol húsz szövőgépen tanulták a helybeli lányok a szőnyegszövés alapismereteit, azt remélve, hogy később állandó munkahely, vagyis egy kisebb fajta üzem jöhet létre, munkát és megélhetést biztosítva a felnövekvő ifjúság számára. Az 1936. év novemberében Turcsányi István polgári iskolai tanár költői lendületű újságcikkében adta hírül az örömdetes eseményt: „Megnyílt a Katolikus Legény- és Leányegylet szövődéje.”

Gruber Imre a Kolping-leánytársulat körében

„Zászlók és csoportok vonultak az elmúlt időben Kunszentmárton utcáin, és a zászlók és csoportok élén egy fiatal káplán vonult szinte fanatikus hittel, mélytűzű szemekkel, megingathatatlan hittel. Egy fiatal káplán, aki hitt a célkitűzés erejében, hitt a lelkesedés erejében, hitt abban, hogy a külsőséget meg tudja tölteni élettel. Akik látták a felvonulásokat, a csoportosulásokat, s mivel ezt megelőzőleg ilyent nem láttak, a fiatal pappal ellentétben hitetlenül csóválták a fejüket és várták előre a fanatizmus letörését, azt a megtorpanást, melynek zenéje mellett minden ellángol és semmibe vész az összekötő erő, s a nyáj elszéled. Nem történt meg, sőt egyre gyarapodott az erő, melyet a lelkesedés és a külsőségeknek hatóereje egygyékvácsolt. A tények kezdtek beszélni a szavak helyett, s egyre ért a vetés, mely a héten

azután kalászsza szökkent. A kunszentmártoni Katolikus Legény- és Leányegylet átesett megtorpanás nélkül az alapítás és szervezés felvonulások első korszakán... Egy éven keresztül fanatizálta híveit a fiatal és rendíthetetlen hitű káplán. Egy éven keresztül írt, szónokolt egy olyan valamiről, mely a szervezkedés másodlagos, de az élet szempontjából elsőrendűen szükséges célját testesíti meg. Szónokolt, írt, agitált az egylet szövőüzeme érdekében.

A büszke cégtáblát felszögezték, de eddig hosszú volt az út. Előbb ki kellett próbálni a szervezettség erejét más, kollektíve szerzett munkákon. Az egyesület által szerzett hímző, varró munkák egész serege került ki az egylet tagjainak kezei közül. Közben másirányú 'álmodozások' is égették a fiatal pap lelkét. Székházépítés, kultúr munka kohójában izzott. Utazott, beszélt, írt és írt, ellenfeleket győzött meg. Igen sokszor egyedül és tanácstalanul állott, és hogy kitartott, azt a híveknek, az ifjú és megszervezett magyaroknak köszönheti, akik minden elutazásakor szinte katonai pompával búcsúztatták, és virágerdővel fogadták... E sorok írója látta a cégtábla felszögezését, és látta a kezdeti munkát, s akkor is nagyra tartja azt, ha nem követné semmi...

És kattognak már a gépek abban a szervezett üzemből, mely egyelőre két terembe zsúfolva a munka frontját jelenti, a gyakorlati munka kenyerezetadó frontját. Több mint húsz szövőgépen bogozzák a magyar kézimunka híres darabjait. Mindegyik szövőgép egy kis műhelye a családok kenyerezetnek... Száz és száz kéz várja nagy lelkesedéssel, hogy a gép mellett dolgozhasson.

És a tüzes szemű fiatal káplán: Gruber Imre örömtől csillogó arcával mondja, hogy ez a nap életének legboldogabb napja, – sőt azt is, hogy el kell felejtetni mindent, ami volt, hiszen közös erővel többre lehet vinni. Aki életében valamit adhatott, az érzi az öröm nagyságát. A nagy munkában osztályos társa: Balogh Irénke tanítónő pedig már érzi, hogy a közeli napokban tündéri fény lesz a termekben, nem a lámpák erejétől, hanem a csillogó szemektől... Szívós kitartást és törhetetlen szorgalmat kívánunk a siker örömeivel egyetemben, és hosszan nézzük a büszke cégtáblát, amely mögött a munka láza ég.”⁷

---

1 Takács József édesanyja: Takács Jánosné Benke Ibolya (1924-2002) közlése.

2 Egri Schematismus 1933. 106., 1963. 46., 1975. 158.

3 Pataky Sándor (1913-1995) visszaemlékezése. Józsa 2010. 346.

4 Kolping Adolf (1813-1865): német katolikus pap, a Katolikus Legényegylet alapítója. Szegény családból származott, cipésmesterséget tanult. Vándorútján és műhelyekben ismerte meg a munkásifjak életét, mely egyre nehezebb és erkölcsletlenebb lett. Az inasok és legények az utcán és a kocsmákban töltötték szabad idejüket, betegségükben magukra maradtak. Kolping 24 évesen Kölnben gimnáziumba iratkozott, majd érettségi után szemináriumba lépett. 32 éves korában szentelték pappá. Kölnben kezdte szervezni a Katolikus Legényegyletet, melyből a Kolping Művek világszervezete bontakozott ki: a munkásifjúság érdekvédelmét, valamint keresztény szellemben való emberi és szakmai felkészítését tűzve ki célul. Adolf Kolping minden erejét az ifjúságra áldozta, a „legények atyjá”-nak nevezték. II. János Pál pápa 1991-ben boldoggá avatta.

5 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése 2008. július 14-én.

6 Kunszentmártoni Híradó, 1935. június 16.

7 Kunszentmártoni Híradó, 1936. november 8.

126. OBEDA ENDRE (1936–1937)

1908. április 24-én született Hevesugra (1950-től Halmajugra) községben. 1933. június 18-án szentelték pappá. Segédlelkész: Kerecsend, 1934: Kisvárd, 1935: Mezőkövesd, 1936-1937: Kunszentmárton, 1937: Egyek, 1940: Jászárokszállás, 1942: Kápolna. Plébános: Mikófalva, 1945: Tarnaszádány, 1953: Nagyfűged. 1959: kerületi esperes. 1961: plébános Tarnaszentmiklós, 1962: Adács, 1965-1987: Domoszló. 1980-ban főpásztora címzetes kanonokká léptette elő. 1987-ben nyugdíjba vonult. Életének 85., áldozópap-ságának 60. évében rövid betegség után, szentségekkel megerősítve 1993. május

Tanyai oltár

16-án gyöngyösi otthonában csendesen elhunyt. Május 21-én helyezték örök nyugalomra a halmajugrai temetőben.¹

Kunszentmártoni működésének kiemelkedő ténykedése volt az ugarri, jaksori, telekparti és vekerai tanyai iskolákban a vasárnapi szentmisék végzéséhez szükséges állandó oltárok felállítása. Ennek fontosságát hangsúlyozza emelkedett hangvételű újságcikkében:

Oltárszentelési ünnepség az ugarri iskolánál. Hátul közepén: Obeda Endre káplán

„Oltárokat készít Kunszentmárton katolikus társadalmának áldozatos hite Krisztus számára, a keresztény kultúra számára a négy tanyavilágban. Mintha csak 1900 esztendőnek távlatából hallanók az isteni Mindenhatóság parancsszavát: „Elmenvén tanítsatok minden népet...”, Menjetek a történelem évezredeinek zúgó viharjai közepette is mindenhová. Városról városra, faluról falura, tanyáról tanyára. Tanítsatok, s keressétek a végeken is a lelkeket, melyeken vérem szentsége ég. Nem másról, mint a lelkekről van itt szó. Menjetek hát, prédikáljatok, gyóntassatok, szentmisét mutassatok be, vigasztaljátok, fáradt, gondterhelt fejeket a porból az ég felé emeljete. Legyetek az örvény szélén gát. Viharban és örvényben a szikla. Bűnben a megbocsátás. Erényben a kitartás, én oltáraitokon vagyok s így biztos a győzelmetek...

A kereszténytelen kultúrát van hivatva megváltoztatni Krisztus kultúrája: az oltár szelleme. Mi a keresztény Magyarországon keresztény kultúrát akarunk. S mindennek előtt keresztény kultúrát akarunk itt a keresztény Kunszentmártonban, a keresztény tanyavilágban is. Krisztust, a kitaszítottat, a kisemmizettet akarjuk visszahívni, a kultúra középpontjává tenni, hogy Krisztus uralkodjék az ő országában, az ő népe fölött a keresztény kultúra által. E sorok végén egy üzenetet és egy hálás köszönetet kíván lelkem eljuttatni szívedhez, kedves olvasóm. Azt üzenem: a keresztény kultúra eljöveteleért, Krisztusod kultúrájának megszületéséért és dicsőségéért sokat tettél és teszel akkor, amikor fillérjeiddel névtelenül belevésed nevedet abba a négy fehér oltárba s azon keresztül a fehér oltár Krisztusának szent Szívébe, amely majd szolgálni, terjeszteni s megalkuvást nem ismerve, áldást hozó cselekedetekben hirdetni fogja, számodra eljuttatni fogja a kultúrák kultúráját: Krisztust.”²

AZ EGRI FŐEGYHÁZMEGYEI HATÓSÁG
fájdalommal, de az örök élet szent reményében
értesíti a paptestvéreket és az egyházmegye híveit, hogy

Obeda Endre

c.kanonok, c.esperes, ny. plébános

életének 85., áldozópapságának 60. évében rövid betegség után, szentségekkel megerősítve
1993. május 16-án gyöngyösi otthonában csendesen elhunyt.
Temetése 1993. május 21-én 10 órakor a halmajurgai templomban bemutatott engesztelő szentmise után
a helyi temetőben lesz.

„Adj, Uram, örök nyugalmat neki!”

Az egykori hírneves káplán ötven év elteltével is szívesen gondolt vissza le-
velében kunszentmártoni munkásságára: „Kedves missióm volt a tanyai oltárok
szorgalmazása és létesítése, amit akkor nagy szeretettel fogadtak... Legyen a jó
Isten áldása az Ön életén és a kedves szépségű városon, Kunszentmártonon s
annak nemes népén. Mély tisztelettel: Domoszló, 1985. június 14. Obedá Endre
kanonok, esperes.” Utolsó üdvözlőnek tekinthető sorait 1985. augusztus 15-én a
következő gondolatokkal fejezte be: „Úgy szeretném még egyszer látni a kedves
Kunszentmártont népével együtt! Soha el nem múló tisztelettel és visszaemléke-
zéssel zárom szívembe és imáimba a jó szentmártoni híveket.”

1 Egri Schematismus 1963. 59. – 1987. 124. – 1992. 157. – Gyászjelentés.

2 Obedá Endre: Épülő oltárkövek. Kunszentmártoni Híradó, 1936. szeptember 27.

127. TÓTH ANTAL (1936–1937)

1906. június 2-án született Jászberényben. 1929. június 23-
án szentelték pappá. Kápláni állomáshelyei: Kisdána, Har-
sány, 1931: Rakamaz, 1932: Maklár, 1933: Nagyréde, 1934:
Jászládány, Törökszentmiklós, 1935: Gyöngyös, 1936-1937:
Kunszentmárton, Polgár. 1940: Zalkod község plébáno-
sa. 1969-ben címzetes esperesi kinevezést kapott. 1970-től
nyugdíjasként élt szülővárosában.¹

Rövid kunszentmártoni működése után ötven év el-
teltével kelt sorai is jól tükrözik szépérzékét, pontosságát,
lelkiismeretességét: „Válaszolva általam folyó hó 12-én kézhez vett nagybecsű le-
velére, a kért fényképet mellékelten tisztelettel küldöm. Ez ugyan csak mellkép,
de azt hiszem, a kitűzött célnak meg fog felelni. Visszaküldését sohasem fogom

Tóth Antal káplán a csoportkép első sorának jobb szélén

kívánni, de ha mégis valamikor vissza tetszik küldeni, az ezen ügyben végzendő szíves fáradozását előre is a leghálásabban köszönöm. Egyben vagyok ismeretlenben is Tanár Úr igaz tisztelője – Jászberényben, 1985. június 15-én – Tóth Antal c. esperes, nyug. plébános.” Második leveléből: „...A kunszentmártoni nagyon szép templomot ábrázoló levelezőlapot az összes mellékletével egyetemben a leghálásabban köszönöm. Szívesen legeltetem szemeimet a megújított gyönyörű templomon, mely most már nemcsak belülről, hanem kívülről is szemet gyönyörködtető emberi alkotás. Emlékeim között a legkedvesebb lesz számomra mindaz, amit a közelmúltban a nevezett templommal kapcsolatosan hozzám el tetszett küldeni. Engedje a jó Isten, hogy az ottani kedves hívek most már az eddiginél is jóval nagyobb buzgósággal keressék fel gyakran a gyönyörű templomukat.”

Az idős lelkipásztor halálhíre a 2001. április 9-én kiadott érseki körlevélben jelent meg: „Tóth Antal c. esperes, ny. plébános, rubintmisés áldozópap életének 95., áldozópapságának 71. évében, szentségekkel megerősítve, 2001. március 19-én Jászberényben elhunyt. Az örökkévalóságba költözött paptestvérünkötől 2001. március 24-én vettünk búcsút, a jászberényi Nagyboldogasszony templomban 11 órakor bemutatott engesztelő szentmise után a templom kriptájában helyeztük végső nyugalomra.”²

1 Egri Schematismus 1963. 68., 1975. 140.

2 Egri érseki körlevél 800/2001.

128. NAGY GÁBOR (1937–1942)

Az 1930-40-es évek fordulóján jellegzetes papi személyiség volt Kunszentmártonnak Nagy Gábor káplán, hitoktató. Reverendában, vállán hullámozó fekete köpenyben, mindig elegánsan, lassú léptekkel haladt az utcákon. Gyerekejjel legalább hatvan évesnek gondoltuk, pedig alig volt túl a harmincon. Súlyos betegsége tette korán öreggé. Kötelességét mégis igyekezett maradéktalanul teljesíteni. A jaksori tanyai iskolába egylovas hintóval vitték ki, hogy hittanóráit megtarthassa.¹ A fiatalon elhunyt lelkipásztor életrajzi adatai a következők:

Poroszlai Nagy Gábor 1906. május 22-én született Miskolcon. 1923-ban lett az egri szeminárium növendéke, mint VII. gimnazista. Érettségi után a budapesti Központi Szemináriumba került. Egerben szentelték pappá 1930. június 22-én. Állomáshelyei: Bodonyban káplán, Pásztón, Kisvárdán, Nyíregyházán, Kunszentmártonban hitoktató. Újra Nyíregyházára került, utolsó állomáshelye ismét Kunszentmárton. 1942-ben saját kérelmére ideiglenesen nyugdíjazták 1943. szeptember 1-ig. Következő napon, szeptember 2-án délután fél 5-kor halt meg szervi szívbajban, Budapesten. Szeptember 5-én a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.² „Hívei iránti szeretete, megértő szíve mindenki szeretetét és bizalmát megnyerte. Jutalma legyen boldog megpihenés az Úr Jézus Szívén.

Nagy Gábor és Benke István káplán
Érparti Mária tanítónő és a diáklányok körében

Jézus szentséges Szíve hívta őt magához, akiért egész életén át lángolt, és akinek szeretetére mindenkit buzdított.”³ Kunszentmártoni működéséről káplántársa, Bolya Ferenc írt hiteles összefoglalót a helyi újság hasábjain:

„Egyszerű, fekete keretes gyászjelentés tudatta velünk, hogy Nagy Gábor nincs többé. Az Úr magához szólította 13 évig volt hűséges szolgáját fiatalon, 37 éves korában. Halála nagy veszteség, mert kiváló képességű, nagy tehetséggel megáldott s mindamellett igen szerény ember volt. Iskoláit a népiskola I. osztályától kezdve, neves gimnáziumokban, sőt az egyetemi évfolyamokon is színtelejesen, kitüntetéssel végezte. Doktorátust – valószínűleg szerénységből – nem szerzett, pedig csak egy vizsga válasz-

totta el, hogy kormányzógyűrés doktor lehessen. Nagy tudása, igen széles látóköre mellett is, igazán a szív embere volt. Végtelenül finom, úri gondolkodása, szeretetreméltó mivolta – a nagy tudományán kívül – kedveltette őt meg Kunszentmártonban is, ahol hosszú ideig és a legszívesebben káplánkodott. Az éles ész, a nemes szív által diktált szentbeszédei, egyesületekben tartott előadásai mindig élményszámba mentek, melyek emléke még most is elevenen él bennünk. Könyvszeretete és ennek kapcsán könyvtára magánemberénél jóval nagyobb volt, szinte minden jövedelmét könyvekre és jótékonykodásra fordította. E sorok írója, éveken át munkatársa, áldozatkész jótékonykodását mindig csak a segítettektől tudta meg. Hányszor adott ruhát, cipőt, pénzt, kölcsönt (amit soha többé nem látott), azt csak a jó Isten tudná megmondani. „Akit az Úr szeret, azt megpróbálja.” Őt nagyon szerette, mert nagyon megpróbálta. A szőszéken, 1939. december 2-án lett először rosszul, s azóta kisebb-nagyobb mértékben betegeskedett, míg a kór 1942. februárjában egészen levette a lábáról. S hogy mégis ilyen sokáig élt a legsúlyosabb betegségek ellenére is, azt csak mélyen vallásos lelkiületű, benne az értékes papot látó tisztelőinek imája és komoly anyagi áldozata tette lehetővé. Sokat, nagyon sokat szenvedett, megadással, türelemmel, mert tudta, hogy a „tűróké a mennyek országa.” A halál megváltás

volt számára, a szenvedésekkel teli élete pedig érdemszerző a boldog életre. Legyen áldott emléke! Nyugodjon békében!”⁴

1 Varga Ernőné Turcsányi Mária (1914-2010) közlése.

2 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1943. szeptember 15. 81.

3 Emlékkép Nagy Gábor halálára.

4 Bolya Ferenc: + Nagy Gábor. Kunszentmártoni Híradó, 1943. szeptember 11.

129. BENKE ISTVÁN (1937–1938)

A törekeny termetű, szelíd lelkű, rokonszenves fiatal pap, aki alig egy bő évet töltött Kunszentmártonban, családjának egy szem fiúgyermekéként 1910. január 14-én született Jászberényben. Édesapja 34 holdon gazdálkodott, édesanyja a háztartást vezette. A Lehel Vezér Gimnáziumban érettségizett az 1930. tanév végén. 1935. február 17-én szentelték pappá Egerben. Segédlelkész: Szihalom, Bükkzsérc, 1936: Heves, 1937: Kunszentmárton, 1938: lelkész Pusztacseg (Ecsegfalva), 1940: adminisztrátor Hajdúdorog, 1940: plébános Geszteréd, 1946: Szajol, 1949: helyettes esperes, 1952: plébános Felsőzsolca, 1953: Pusztamonostor, 1958: ismét Szajol, ahol összesen húsz évet töltött, általános megbecsüléssel övezve. 1946 és 1948 között ő volt a szajoli iskolaszék elnöke. Címzetes esperesként vonult nyugdíjba 1972-ben. Haláláig egykori hívei körében élt. 1995-ben ünnepelte gyémántmisés jubileumát. 1996. március 11-én halt meg 86 éves korában.¹ Négy infarktust vészt át, de soha nem vette szívére az élet nehézségeit. Tudta ugyanis, hogy a borús időre mindig derűs szakasz következik.²

A Kunszentmártonban megjelenő *Körös-Tiszavidék* című hetilap 1938. július 10-i számában jelent meg a híradás az agilis lelkipásztor elhelyezéséről: „Benke István káplánt, aki rövid egyéves ittléte alatt komoly papi működésével és lelkes egyesületi vezetésével tűnt ki: az Agrárfiak egyesületét komoly katolikus ifjúsági egyesületté virágoztatta fel, az egri Érsek Úr Ónagyméltósága önálló hatáskörrel pusztacsegi helyi lelkésszé nevezte ki.”

Dr. Benke István jónéhány évtizeddel később két jeles alkalommal szerepelt Kunszentmártonban. 1969. szeptember 21-én az alsó temetői kápolna felszentelésének 100. évfordulójára Lázár Pál kerületi esperes, kunszentmártoni plébános hívta meg. A vendég szónok 30 év elteltével is élénk színekkel vázolta Kunszentmártonhoz fűződő emlékeit, amikor szinte minden nap meghúzták a síros csengető harangot, amely kisgyermek halálát jelezte. Hányszor és hányszor temetett ő is ebben a temetőben kis halottakat, akiket a szülők leírhatatlan fájdalma és keserves könnyhullatása kísért a szomorú utolsó úton! Ilyenkor értette meg igazán, mennyire helyesen gondolkodtak a régi kunszentmártoniak, hogy ezt a kápolnát a Fájdalmas Szűzanya nevére és tiszteletére szentelték. Mert ki érti meg jobban a gyermeke halálos ágyánál virrasztó édesanya kínját és fájdalmát, mint Mária, a keservek anyja! Az élet örömei és csapások összessége. Az Isten elküldötte egyszülött Fiát, hogy magára vállalja bűneink súlyának terhét, de ugyanakkor

Benke István káplán a gazda ifjak és lányok csoportvezetője

az emberi szenvedés gyötrelmeit is. Ebben osztozott a Szűzanya, amikor Jézus megváltói működéséből úgy vette ki a részét, hogy utolsó cseppig kiürítette a szenvedés kelyhét. Így lett ő édesanyánk nemcsak az élet örömei közepette, hanem a megpróbáltatások időszakában is. Ezért lett Mária a mi **ÖRÖMÜNKNEK**

A mátraverebély-szentkúti búcsún 1938-ban

Mátraverebély-Szentkút, 1938

OKA, egyúttal pedig a SZOMORÚ-
AK VIGASZTALÓJA. Adjunk hálát
Üdvöztőnknek és a kereszt alatt álló
édesanyjának, hogy e kis szent hajlék-
ban 100 esztendő óta árad ránk és el-
költözött szeretteinkre a kegyelem és
áldás bőséges ajándéka!³

Nagy Ferenc esperes-plébános
meghívására dr. Benke István 1985.
november 9-én a Szent Márton-bú-
csú alkalmával aranymisét mondott
Kunszentmártonban. Szentbeszéde
bepillantást enged az egykori káplán
munkarendjébe, mindennapi életébe,
hiteles keresztmetszetét adja papi lel-
kületének és hivatástudatának:

„Meghatódott lélekkel állok azon a
szószéken, amelyen az 1937. és 1938.
esztendőben oly sokszor prédikáltam,
amelyen hirdettem a jó kunszent-

mártoni híveknek az Isten szeretetét, hirdettem az Úr Jézus evangéliumát. Most, amikor szeretett jó plébánostok meghívott engemet arra, hogy ezen szép búcsú alkalmával végezzem az ünnepi szentmisét és szóljak hozzátok pár szóban, akkor nem Szent Márton püspökről akarok nektek beszélni, hiszen már olyan sokszor hallottátok Szent Márton élettörténetét, és oly sokszor hallottátok azt, hogy Szent Márton püspök mennyire szerette a Mindenható Uristent és mennyire szerette felebarátait, hiszen tudjuk azt, hogy még a köntösét is megosztotta a szegényekkel. Most, ötven év távlatából, papi működésem ötvenedik évfordulója alkalmából arról szólok, amiről kért is jó plébánostok hozzám intézett levelében, azt írta nekem: a beszédben ki kellene hangsúlyozni, hogy fölöslegesnek, haszontalannak tartom-e ötven év távlatából a papi munkát, vagy pedig még egyszer így tenném.

Kedves Testvéreim! Ne vegyétek rossz néven, hogy sokszor szólok magamról, ezt a plébános úr kívánságára teszem, hiszen nyilatkozni kell itt előttetek, hogyan éltem én le az ötven évet papi szolgálatban, hogyan töltöttem el a Mindenható Istennek dicsőségére s a hívek lelkének a javára.

Egészen fiatal káplánként, kétéves pap koromban kerültem ide Kunszentmártonba, és nagyon szép munkaterületet jelölt ki az akkori apát-plébános úr, Timon Zsigmond a számomra. Kötelességem volt a polgári fiúiskolában a hitoktatást végezni, kötelességem volt a Deák Ferenc utcai iskola első osztályát tanítani, ugyanakkor kértem, hogy a Zrínyi iskolában is taníthassam az I. és II. osztályosokat. Ezenkívül kötelességem volt az irodát vezetni, kötelességem volt a betegeket látogatni, kötelességem volt a halottakat eltemetni. Hiszen két káplán kollégám beteges volt, s nagyon örültek, ha mentesítettem őket ezek alól a munkák alól. Egészségi szempontból kértek rá, és minden vasárnapon három prédikációt mondtam innen: a reggel 7 órai szentmise alkalmával, a délelőtti 10 órai nagymisé

Terménybetakarítási hálaadás Benke István káplán, valamint a kunszentmártoni gazda ifjak és lányok közreműködésével (1938)

megelőzően és a leventéknek fél 12-kor. Mindezt örömmel, szívesen tettem, mert a kunszentmártoni hívek olyan szép számmal voltak minden szentmisén, hogy egy fiatal papnak szinte élvezet volt prédikálni, szólni a jó kunszentmártoni hívekhez.

Itteni működésem alkalmával különösen a szívemhez fűződtek a polgári iskolai fiútanulók és az ismétlő iskolának rakoncátlan fiataljai, és különösen a szívemhez nőtt a földműves ifjúsági egyesület, a KALOT⁴, annak minden tagjával testvéri viszonyban álltam, hiszen én is földműves szülőknek voltam a gyermeke. Szinte azt mondhatom, velük úgy éreztem, hogy vér a vérből, és mindent megtettem, hogy ezeknek a fiataloknak a lelkébe beleültessem, beleplántáljam a Mindenható Isten szeretetét, az egymás iránti szeretetet és a szép magyar hazánk iránti szeretetet. Mozgalmas volt egyházi szempontból ez a két esztendő: hiszen 1938-ban volt Budapesten az eucharisztikus kongresszus, és két csoportban vittem föl az eucharisztikus kongresszusra a jó híveket, és ugyancsak ez esztendőben különvonattal 1100 kunszentmártoni hívőt vittem Mátraverebély-Szentkútra, hogy ott egy szívvel-lélekkel dicsérjük, magasztaljuk a Boldogságos Szűz Máriát, a mi Isteni Mesterünknek az édesanyját.

Kedves Testvéreim! Számtalan esetben mentem itt a betegekhez, nyújtottam vigaszt, bátorítást a betegágyon fekvőknek, és együttérző szívvel kísértem ki halott testvéreinket. Nemcsak a hozzátartozóknak fáj a másik hozzátartozónak az elvesztése, hanem velük együttérezve végeztem a szép temetési szertartást.

Kunszentmártoni emlékeim élénken állnak előttem, hiszen ott vannak a szobámban a kunszentmártoniakról fölvelt fényképek, ott van a szép terménybetakarításról készült fénykép, ott van az eucharisztikus kongresszuson résztvevőknek a fényképe. Milyen szép és kedves dolog volt a kunszentmártoni fiatalság részéről,

hogy az eucharisztikus kongresszuson magyar ruhában, rézfokossal álltak, árvalányhajás kalapban vonultak föl a Legméltóságosabb Oltáriszentségnek az imádására. Milyen szép volt az, amikor 1938-ban tartottuk a terménybetakarítási hálaadó ünnepséget. Olyan hatalmas tömeg volt itt, hogy szinte nincs olyan ünnep, amelyen annyian vettek volna részt, amikor egy szívvel, egy lélekkel adtak hálát Istennek a bő termésért.

Aztán másfelé teljesítettem szolgálatot, az egyházmegye különböző területein, de mindenütt ragaszkodásra találtam, mindenütt jól éreztem magamat. Utolsó állomáshelyemen pedig, Szajolban, ahol 1946 óta mint plébános működtem, és nyugdíjba vonulásom előtt minden időmet ott töltöttem, ma is együtt érzek azokkal a jó vasutas hívekkel, akik oly szeretettel és ragaszkodással vettek és vesznek körül engem.

Plébános úr azt kérdezte a levelében: mit tennék akkor, ha újra vállalni kellene, választanám-e a papi pályát? Egyetlen gyermeke voltam szüleimnek, és nem is gondolták azt, hogy én majd pap leszek. Nem is mertem erről előbb nyilatkozni, mert a jó édesapám ügyvédnek szánt, jó édesanyám orvosnak szánt, én azonban gimnazista koromban minden tankönyvembe beleírtam annak a mondatnak a betűit, hogy Isten engem úgy segéljen, hogy csak pap lehessek! Nem mertem nyilatkozni szüleimnek, csak közvetlenül az érettségi előtt, amikor arról volt szó, hogy hova pályázzak, mégis milyen pályát válasszak. S akkor kijelentettem, hogy én pap akarok lenni, mert kicsi gyermekkoromtól kezdve éreztem az Úr Jézus hívó szavát, éreztem, hogy én csak ott tudok igazán boldognak lenni az Úr Jézusnak a közelségében, az Úr Jézus szent oltáránál.

Többször előfordult már az, hogy jó vasutas híveim aprehendálták, nehezményezték a vasutas életnek egyes mozzanatait, és én akkor azt mondtam nekik: – Nézzék csak, ha én még egyszer újra születnék, akkor is pap lennék, de egészen más pap, mint amilyen most vagyok: sokkal, de sokkal jobb pap lennék, mint amilyen most vagyok! Azt is mondtam a vasutas híveimnek, hogy ha én megnősültem volna és nem pap lettem volna, és lett volna négy fiúgyermekem, én abból kettőt föltétlen papnak neveltem volna, kettőt pedig vasutasnak!

Egy pillanatra sem bántam meg ötven év alatt, hogy pap lettem, hogy az Úr Jézus tanítványai közé szegődtem, sőt mindenkor öröm és boldogság töltötte el a lelkemet, akárhol és akármilyen papi ténykedést végeztem, mert mindenütt a Mindenható Istennek a dicsőségre, az áldott isteni Üdvözítőnek, az Úr Jézusnak

Dr. Benke István ny. szajoli esperes-plébános
szentbeszéde a 100 éves kunszentmártoni
alsó kápolna búcsúján 1969 szeptemberében

Dr. Benke István aranymiséje a kunszentmártoni nagytemplom Szent Márton-búcsúján
1985. november 9-én

a dicsőségére és a hívek lelkének a javára szolgáltam. Persze a múltban könnyű volt papnak lenni, amikor szinte tálcán hozták a pap elé a munkalehetőséget, amikor kötelező hitoktatás volt az iskolában, amikor zsúfolt templomban misézett és prédikált, de a mostani anyagi világban bizony egészen más a papnak a helyzete, egészen más körülmények között kell szolgálnia az Úr Jézust... Kunszentmártonból minden időben kerültek ki derék, jó papok, így bízunk abban, hogy a jövőben is ez a Kunszentmárton ugyanaz a Kunszentmárton lesz, mint volt a múltban, és ad az egyháznak jó papokat, hogy egy szívvel-lélekkel, a hívekkel együtt szolgálják a Mindenható Istent!

Kedves Testvéreim! Én az aranymisés szentképemre azt íratam, azt nyomattattam: „Áldd meg, Istenem, mindazokat, akiknek lelkipásztora voltam!” Ez nemcsak azokra a hívekre vonatkozik, akiknek plébánosa voltam, hanem vonatkozik azokra a hívekre is, akiknek az egyházmegye különböző részein hirdetem az evangéliumot, és most kitárt karokkal kérem a Mindenható Istent, hogy azokat a jó kunszentmártoni híveket áldja meg kegyelmével, kísérje áldásával, akik az én életemben is oly buzgók voltak, akik az én papi működésem alatt is mindent megtettek a jó Istennek a dicsőségére!

Áldjon meg benneteket a Mindenható Isten, legyetek továbbra is az Úristennek hűséges gyermekei, tegyetek meg mindent arra nézve, hogy az egyház virágozzék, az egyházban minél több buzgó katolikus lelkületű ember legyen, tegyetek meg mindent Isten dicsőségére, hogy majd földi életünk végén a jó Isten mindannyiunkat örök boldogsággal jutalmazzon! Amen¹⁵

1 Egri Schematismus 1975. 81., 2000. 144.

2 D. Szabó Miklós: Négy infarktusa is volt. Gyémántmise után beszélgetés dr. Benke Istvánnal. Új Néplap, 1995. március 1.

3 Józsa 1999. 89.

4 KALOT: Katolikus Agrárfíjúsági Legényegyesületek Országos Testülete. Kerkai Jenő szegedi jezsuita atya alapította 1935-ben.

5 Dr. Benke István ny. szajoli esperes-plébános szentbeszéde Kunszentmártonban 1985. november 9-én.

130. GECSE ISTVÁN (1937)

1911. január 31-én született Karcagon. 1935. február 17-én szentelték pappá. Káplán Bélapátfalva, 1936-ban Heves, Törökszentmiklós helységeiben. 1937: rövid ideig hitoktató Kunszentmártonban, Mezőkövesden a Szent László Konviktus felügyelője, 1938: hittanár, a Szent László Konviktus igazgatója ugyanott. 1943: plébános Borsodszemere, 1955: Tiszavasvári, 1964: Apc, 1978: Füzesabony egyházközségeiben. 1961: helyettes esperes, 1965: kerületi esperes, 1978: Szent István vértanúról nevezett keői címzetes prépost. 1984: hevesi főesperes. 1990-ben nyugdíjba vonult. 1999. február 25-én halt meg 88 éves korában. Az egri bazilika sírboltjában nyugszik.¹

Gecse István káplán kunszentmártoni katolikus ifjakkal a templom előtt, 1937. augusztus 20-án

Gecse István búcsúztatása a kunszentmártoni vasútállomáson 1937 nyarán. Balról jobbra: Mezey László kántor, Benke István káplán

Sajnálatos, hogy a tehetséges lelkipásztor rövid időt tölthetett Kunszentmártonban, mert magasabb érdekből Mezőkövesdre kellett távoznia. Ötven évvel később, 1988. július 16-án, Kármelhegyi Boldogasszony ünnepén kapott meghívást egykori működési helyére, hogy a kármelita rendház kápolnájában közösen bemutatott szentmise főcelebránsaként teljesítsen szolgálatot és mondjon Isten dicsőségét és Mária közbenjárását hirdető szentbeszédet.

Sírhelye az egri bazilika altemplomában

¹ Egri Schematismus 1963. 46., 1992. 137., 2000. 145.

A kunszentmártoni plébánia kertjében:
P. Pozsgay Alfonz kármelita,
dr. Lakatos Sándor hitoktató,
Bolya Ferenc káplán

131. DR. LAKATOS SÁNDOR (1937–1942)

1894. január 2-án született Jászberényben. 1918. június 27-én szentelték pappá. Kánonjogi doktorátussal rendelkezett. 1929-ig a nagyváradi egyházmegye magyarrészi területén teljesítette lelkipásztori küldetését. Az egri főegyházmegyébe átkerülve Törökszentmiklóson káplán, majd Miskolcon hitoktató. 1931-ben plébániai adminisztrátor Szajolban, 1933-tól káplán Bogácson, 1934-ben Tiszabolna, 1935-től Sajószöged községben. 1937-től 1942-ig önálló hitoktatóként működött Kunszentmártonban. Innen Újdiósgyőrbe került, de tevékenykedett Adácson is.¹ 1947. január 9-én halt meg 53 éves korában. A jászberényi Fehértói temetőben szüleivel egy sírban nyugszik.

Ünnepség a kunszentmártoni községházán. Molnár Lajos főjegyző mögött az ajtónál:
dr. Lakatos Sándor hitoktató

Kunszentmártonban őszinte tisztelet és megbecsülés övezte. A gyerekek nagyon szerették, mert derűs hangulatú, de mégis maradandó értékű, tartalmas hittanórákat tartott. Gyorsan felismerte a rábízott gyermekek képességeit. Timon Zsigmond apát-plébános egyre fokozódó betegsége miatt a főbb ünnepeken már

nem tudta a pontifikális nagymisék végzését vállalni, ilyenkor Lakatos hitoktató helyettesítette. A hárompapos misén jovialis megjelenésével tekintélyes főpapi személyiségnek minősült, amikor kétfelől vékony testalkatú káplánok végezték a diakónusi teendőket. A *Kunszentmártoni Híradó* 1942. szeptember 12-i száma adta hírül a dispoziíót: „Dr. Lakatos Sándor hitoktatót az érseki hatóság az újdíósgyőri lelkésztség vezetéseével bízza meg, helyette hitoktatónak Gerzsényi Péter jön Detkről. Dr. Lakatos Sándor öt éven keresztül tanította és nevelte iskolás gyermekeinket az Isten szeretetére és vallásos életre.”

---

1 Egri Schematismus 1945. 214. – Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 986.

132. BOLYA FERENC (1938–1943)

Azon kevesek közé tartozott, aki élete folyamán csupán négy helyen teljesítette a rábízott lelkipásztori feladatokat. Pályafutása így rendkívül egyszerűnek tűnik. 1913. június 13-án született Egerben. 1935. február 17-én szentelték pap-pá. Segédlelkész volt Dorogházán, 1936-tól 1938-ig Jász-árokszálláson, 1938 augusztusától 1943. július 21-ig Kunszentmártonban, 1943-tól haláláig, tehát 43 éven át Jászdózsán, először mint administrator in spiritualibus, majd az egyházmegye 1948-ban még utoljára választott plébánosa.

A legnehezebb háborús években sem hagyta el szolgálati helyét. 1959-től 27 éven át a jászberényi kerület esperese.¹ Aranymiséje alkalmával 1985-ben Kádár László egri érsek tiszteletbeli kanonokká nevezte ki. Életének 74., áldozópapságának 52. évében, 1986. december 3-án, papi hivatásának teljesítése közben (beteglátogatás során) hirtelen elhunyt.² Paptestvérei és hívei nagyszámú részvételével december 10-én, végső akarata szerint a jászdózsai temetőben helyezték nyugalomra.

Bolya Ferenc a kunszentmártoni egyházközség meghatározó személyisége volt. Kitűnő pedagógiai érzékkel, a modern szemléltetés eszközeit is felhasználva tartotta színvonalas hittanóráit. Nagyívű szentbeszédei sokáig emlékezetesek maradtak a hívek körében. A közéletnek nem volt egyetlen olyan eseménye, amelyet jelenlétével meg ne tisztelt volna. Timon Zsigmond apát-plébános halála után kinevezett adminisztrátorként hihetetlen pontossággal és precizitással intézte a plébánia hivatalos ügyeit, de legfontosabb feladatának a lelkipásztori szempontok érvényesítését tekintette. Távozásakor, 1943 nyarán így méltatta működését a *Kunszentmártoni Híradó*:

„Bolya Ferenc római katolikus első káplánt az egri egyházmegyei főhatóság Jászdózsára helyezte át adminisztrátori minőségben. Bolya Ferenc az 1938. év nyarán került Kunszentmártonba, s az itt eltöltött 5 évi szolgálatáról a legteljesebb elismeréssel kell megemlékeznünk. Felkészült, kiegyensúlyozott, buzgó és szorgalmas lelkipásztort ismertünk meg benne, aki szeretett lelkiatyja volt híveinek.

A kunszentmártoni műkedvelő színtársulat. A Bolya Ferenc előtt ülő kishuszár: Szabó Gyula, a későbbi hírneves színművész

Az ONCSA házak megáldása

Felelősségteljes papi munkája mellett különös gonddal karolta fel a fiatalság ügyét, s annak igazi lelki vezetője volt. Éveken át ügyvezető elnöke volt a Katolikus Legény- és Leányegyletnek, s ebben a minőségben rendkívüli odaadással és megértéssel dolgozott az ifjúság nevelése terén. Timon Zsigmond apát-plébános elhalálása után közel egy éven át mint adminisztrátor állott a plébánia élén. A szeretet és közmegbecsülés kíséri új állomáshelyére. Az áthelyezett lelkipásztor lapunkkal is szoros összeköttetésben állott mint belső munkatárs, és ebben a minőségben is érdemes munkásságot fejtett ki. Távozása alkalmával az igaz barát emlékét őrizzük meg, s kívánjuk, hogy nemes és értékes munkásságát hosszú időn át folytathassa.”³

Bolya Ferenc káplán a közéleti személyiségek sorában

Csecsemőgondozó tanfolyam 1940 körül

Halála előtt egy évvel kedves sorokat mellékelte a kért fényképküldeményhez:

„Örömmel olvastam leveledet. És öröömre szolgált, amikor a korabeli jutalom szentképpel 'igazoltad' magad. Nagy élmény volt számomra és hasznos, mert itthon a kevés számú hittanra járó gyermekeimnek örömmel ujságoltam el, és meggyőződést nyújtott, hogy tegyem máskor is.

Kérdésedre emlékeimből úgy sorjában és csak távirati stílusban: Kovács Ilonka a legkiválóbb tanítónő volt. Hány fiúcska vallott szerelmet: tanítónénit szeretném feleségül venni! Művésze volt a pedagógiának. Iványi Károly bácsi: csodálatra méltó pedagógus, igazgató és Apa! Nagy Károly bácsit igen tiszteltem és szerettem, emlékei eleven élnek bennem. A Bereczky családot jól ismertem... Fényképek: ezeket találtam használhatóknak. A kármelita rendház szentelése. Pozsgay Alfonz kármelita és mellettem dr. Lakatos Sándor. A katolikus legény- és leányegylet – igen derék nemzetség! Nagy Károly bácsi az iskolájával. A katolikus legényegylet színi csoportja, előttem törökülésben a kisgyermek Szabó Gyula, a mai nagy színművész. Hát ennyi van, ha könnyen reprózható, akkor, – különben... Ti már jobban őrizhetitek. Kedves Családod minden egyes tagját igen sok szeretettel köszöntöm, Téged azonkívül szeretettel ölel is, c s a k Feri bátyád : Jászdózsza, 1985. november 12.”

Bolya Ferenc a kunszentmártoni Kármel első búcsújának körmenetén 1940. július 21-én

1 Egri Schematismus 1975. 84.

2 Egri Schematismus 1987. 157.

3 Kunszentmártoni Híradó, 1943. július 3.

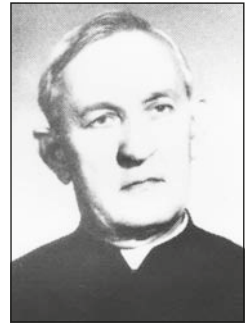
133. CSIRMAZ ISTVÁN (1939)

1909. december 29-én született Mezőkövesden. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a teológiát Egerben végezte. 1935. június 23-án szentelték pappá. Káplán volt Erdőkövesd, 1937-ben Polgár, 1938-ban Kápolna helységekben, majd kisegítő lelkész Szentmargitapusztán, 1939-ben

adminisztrátor Domoszlón, még ugyanaz év folyamán segédlelkész Kunszentmártonban. A rokonszenves

fiatal lekipásztort néhány hónap elteltével Törökszentmiklósrá helyezték. Ezután lelkész Tiszaszentimrén, 1947-től plébános ugyanott. 1956-tól 1992-ig Ónod község plébánosa, 1973-tól kerületi esperes. 1983-ban címzetes főesperesi kinevezést kapott. 1992-ben nyugdíjba vonult. 1997. július 11-én halt meg 88 éves korában.¹ Temetése a papság, volt muhi és ónodi híveinek nagyszámú részvételével Mezőkövesden volt július 17-én. A szertartást dr. Kovács Endre püspök végezte.

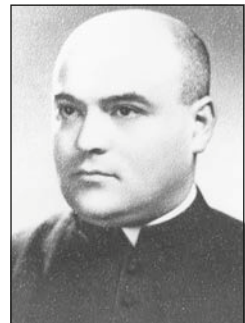

Csirmaz István c. főesperes

¹ Egri Schematismus 1963. 41., 1987. 98., 2000. 145.

134. BORSÁNYI LAJOS (1942–1944)

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Csobád községben született 1909. szeptember 25-én. Egerben szentelték pappá 1934. június 17-én. Segédlelkész Recskén 1934, Jászdózsán 1935, Jászladányon 1936, Egyeken 1936, Jászapátin 1937, hitoktató Kunszentmártonban 1942–1944, káplán Polgáron 1944, Verpeléten 1945, plébános Tiszapüspökiben 1949, Sajónémetiben 1950, Nádudvaron 1955, Egerfarmoson 1960, Kömlőn 1961–1980, kerületi esperes 1961-től 1978-ig. 1980-ban nyugállományba vonult. Életének 92., áldozópapságának 67. évében, szentségekkel ellátva 2001. március 18-án hunyt el a nyíregyházi papi otthonban. Március 23-án helyezték végső nyugalomra a kömlői temetőben. Lelkipásztori munkáját nehéz helyeken végezte, hűséggel és szeretettel. Az erdőtelki kerületnek hosszú időn át volt esperese.¹

Káplánként legtovább Jászapátin szolgálta a közösséget. Az itt töltött öt év alatt nagyon megszerették. Szerény és halk modorú, szorgalmas lelkiatya volt. A hívek barátsága, nagyrabecsülése követte.² 1942 őszén került Kunszentmártonba, ahol Szabó Elek esperes-plébános egyik jeles munkatársaként pontosságáról, határozottságáról és lelkiismeretességéről vált ismertté. A rábízott hívek és iskolások között soha nem tett kivételt, az egyenlő bánásmód elvét valósította meg. A ministránsokat aprólékos gonddal nevelte, kifejlesztette bennük a fegyelmezett, áhítatkeltő magatartást. Elismert szónokként tartja számon a kortársak emlékezete. 1985. augusztus 25-én kelt levelében írja: „Szép emlékek fűznek Kunszentmártonhoz, negyvenegy évvel ezelőtt kerültem el onnan. Nem kis idő. Sok kedves, derék emberrel ismerkedtem meg, s egynéhánnyal baráti kapcsolatom is volt. Az idő múlik. Kevesen emlékeznek már rám. Régen jártam ott, Lázár Pál temetésén. Gyalogos embernek messze van...” Részlet második leveléből: „A visszaküldött fényképet, a róla készített másolatokat, valamint Szabó Elek portréját és a kunszentmártoni templomot ábrázoló levelezőlapot hálásan köszönöm. A nagy munka sikeres befejezéséhez kívánok erőt, egészséget. Szívélyes üdvözlettel: Kömlő, 1985. november 18-án Borsányi Lajos.”

---

1 Egri Schematismus 1963. 39., – 1987. 96. – Egri érseki körlevél, 2001. április 9.

2 Molnárné 2007. 123.

135. GERSENYI (GERZSENYI) PÉTER (1942–1943)

1908. december 2-án született a Szatmár megyei Csenger községben. 1933. június 18-án szentelték pappá. Kápláni szolgálatot teljesített Bükkszenterzsébet, 1934: Karcag, Polgár, 1935: Törökszentmiklós, 1936: Heves, 1941: Kápolna, 1942: Detk, majd Kunszentmárton helységeiben.¹ A halk szavú, mindig elegáns megjelenésű fiatal pap 1942 szeptemberétől 1943 novemberéig tanította a szentmártoni gyermekeket. Ekkor „Gerzsenyi Péter római katolikus hitoktatót saját kérelmére Kisvárdára helyezte át az érsek úr vezető káplánnak.”² 1943-44-ben már ismét Detken működött.

---

1 Egri Schematismus 1945. 201.

2 Kunszentmártoni Híradó, 1942. szeptember 12. – 1943. november 13.

136. ERŐS ISTVÁN (1943–1945)

Jászberényben született 1909. április 16-án. Édesapja Erős István, édesanyja Nagy Erzsébet. „Szüleim a földet, a munkát ismerték. Apám a föld szerelmese volt, a szőlőművelés kedvelője, minden idejét erre fordította és nagy családjára, mert tízen voltunk gyermekek, én voltam a hatodik. Mindenünk megvolt, ami kellett, de az irigység, a bűn nem uralkodhatott közöttünk, csak a szeretet. Szerették az Istent, vallásosak voltak. Drága jó szüleim példája engem is a vallásos életre vezetett. Középiskolai tanulmányaim befejezése után Egerbe jelentkeztem kispapnak.”¹ 1934. június 17-én szentelte pappá Szmrecsányi Lajos érsek. Primíciáját 1934. június 24-én, Keresztelő Szent János születése ünnepén szülővárosában tartotta. Így emlékezett: „A jászberényi főtemplom tele volt áhítattal, imádsággal és örömmel, mert a jász nép mindig tisztelte és becsülte papjait... Több mint ötezer szentképet osztottam szét...” A helyi sajtó tudósítása: „A páratlanul fényes nagymiséen manuduktora (kézvezetője) dr. Kele István pápai prelátus, főesperes, apát, plébános volt, az ünnepi szónok pedig dr. Beöthy Lajos egri teológiai tanár. Mise után az őj pap megáldotta szüleit, paptársait s a hívőknek azt a hatalmas tömegét, mely ott szorongott egész délig a fényesen kivilágított nagytemplomban. Délben az újmisé pap, paptársai és szülei dr. Kele István pápai prelátus szívesen látott vendégei voltak, este pedig az újmisé szüleinek házában volt gazdag lakoma.” Erős István szavaival zárva: „A primíciát elsőmisés áldás követi, de az ünnepen mégis az asztali áldás a legszebb. Ez kinn volt a szőlőben, a tanyán, ahol a legmagasabb rangú paptól kezdve megjelent minden paptestvérem. A főpap ezt mondta kívánságképp: legyen áldott, akit megáldasz, és boldog, akit boldognak kívánsz. Minden szépen sikerült.”²

Segédlelkész Keresztespüspökiben 1934, Szentmargitapusztán 1935, Deme-cserben 1935, Ajakon 1936, Hitoktató Nyíradonyban 1936, segédlelkész Jászapá-tin 1937, Mezőkövesden 1937, kihelyezett lelkész Dédesen 1938, segédlelkész Törökszentmiklóson 1939, Polgáron 1941, kihelyezett lelkész Görbeházán 1941, adminisztrátor Jászdózsán 1942, segédlelkész Kunszentmártonban 1943-1945. Szolgálat idején 1941 és 1944 között tábori lelkész, adminisztrátor Bükkábrány-ban 1945, plébános Tiszagyendán 1947-től 1950-ig. 1950-1953 között Vác, börtön-ben, 1953-1956-ig Tatabánya, Dorog, bányász. Szabadulása után adminisztrátor Besenyszögön 1956, plébános Sajónémetiben 1956-tól, helyettes esperes 1967. Fő-páspatora 1983-ban címzetes főesperessé, 1990-ben címzetes kanonokká nevezte ki. 1996-ban nyugdíjba vonult.³ Sajónémeti lakásán halt meg életének 96., áldozó-papságának 71. évében 2005. március 26-án. Szülei mellé helyezték végső nyuga-lomra április 2-án a jászberényi Fehértói temetőben.

Kunszentmártoni működése a második világháború nehéz éveire esett, ami-kor a férfi lakosság derékhada óriási emberáldozatot kívánó súlyos küzdelmeket vívott a németek oldalán az orosz harcmezőkön. Erős István mint tábori lelkész többször teljesített frontszolgálatot, világosan látta, mit jelenthet a lakosság szá-mára „egy nyári alkonyon a házfalakról csorgó, vöröslő fájdalom.” Az amerikai

bombázó repülőgépek 1944 tavaszán egyre jobban fokozták a légítámadásokat Magyarország ellen. Erős István szükségesnek látta, hogy a kunszentmártoni hívek lelki felkészítése érdekében egy összehajtható nyomtatott kartonlapon „Fénysugarak légiveszély idején” címmel közreadja a legfontosabb tudnivalókat és imádságokat. Bevezető gondolatai: „Légiveszély esetén gondold halhatatlan lelked üdvösségére is. Ezért: a/ Mindenekelőtt bánd meg minden bűnödöt Isten iránti szeretetből, pl. így: Jézusom, irgalmazz nekem, bocsásd meg minden bűnödöt! b/ Súlyos rosszullét, vagy sebesülés esetén a hírvívő által hívass katolikus papot. c/ A keresztény felebaráti szeretet arra is kötelez, hogy embertársadhoz, aki magán segíteni nem tud, lelkiatyát hívass. Légiriadó alatt is velünk az Isten. Imádkozzál! Szent Isten, Szent Erős, Szent Halhatatlan, irgalmazz nekünk!” A kartonlap négy oldala Szent Ágoston bánatimáját, a „Szűz szülője Istennek, engedd, hogy tied legyek...” kezdetű könyörgést és a leghathatósabb röpimákat, végül a Magnificat (a Boldogságos Szűz Mária hálaéneke) szövegét tartalmazza.⁴ Erős István egyházközségünkben leventelelkészként foglalkozott az ifjúsággal. Ennek jelzéseként fekete papi cingulusát aranyrojtok díszítették. Mint Szabó Elek esperes-plébános munkatársa, nagy megértéssel és szeretettel szolgálta a híveket. Világos és érthető szentbeszédei erőt és bizakodást sugároztak a háborús félelem idején, a megpróbáltatások nehéz napjaiban.

1945 májusában véget ért az emberiség történetének egyik legvéresebb háborúja. Magyarországon Rákosi Mátyás ragadta fokozatosan magához a hatalmat. Megindult az egyházüldözés. Erős István számára ekkor kezdődött a szörnyűségek időszaka. Tiszagyendai plébános volt, amikor 1950. április 10-én egy háborús

Három egykori káplán a csoportképen (kiemelt betűkkel, balról jobbra): ERŐS ISTVÁN főesperes, Tóth Elemér, PAPP ENDRE, dr. Gál József, Csaba Lajos, DR. CSÉPÁNY LÁSZLÓ, Kovács János.

Ózd, 1986. március 15.

bűnperben tanúként idézték meg Budapestre. Megérkezése után azonnal letartóztatták, és emberiség elleni bűntettek elkövetésével vádolták. „Amikor elindultam Budapestre az ügyész úr meghívására, meghagytam a gazdasszonynak, hogy visszajövetelemkor túrós tészta legyen vacsorára. Minthogy rögtön letartóztattak, a cellámban első vacsorám csajkában túrós tészta volt” – írja visszaemlékezésében. „1950. október 7-én koncepció perben öten ültünk a vádlottak padján, Réthy ezredes, Draskóczy segédtiszt, Dobai csapatcsendőr, Raáb segédtiszt és Erős István. Az első hármat halálra ítélték, és fel is akasztották őket. Raábot nyolc évre, engem három évre ítélt az I. fokú bíróság. Fellebbeztem: nyolc évet kaptam. Ezt is úgy, hogy a másodfokú tárgyaláson részt sem vehettem. Csak amikor letelt a 3 év, közölték velem, menjek vissza a cellámba, üljek tovább 8 évig.”⁵

A hányatott sorsú lelkipásztor, akinek bűnéül azt rótták fel, hogy fél évig tartó frontszolgálat alatt vigasztalta a haldokló katonákat és eltemette a halottakat, erős volt nemcsak nevében, hanem testi-lelki értelemben is. A sok szenvedés nem rendítette meg sem hitét, sem hivatástudatát. „...Az ítélet után mindjárt Vácra vittek. Egy évet töltöttem ott, a többi pedig a budapesti Gyűjtőfogházban, a bűntörzsléggel dolgoztunk, ahol konyhabútorokat, székeket, fogasokat csináltak. A fűrészt alá hordtuk a nagy, nyers fákat, de akkor még olyan fizikai erőben voltam, hogy az őr is azt mondta, nincs több ilyen erős ember itt, mint mi ketten. A másik egy Koppány nevű veszprémi pap volt. Vácon nem dolgoztunk, viszont ott volt magánzárka, oda a súlyosokat zárták, én is eltöltöttem benne összesen nyolc hónapot. Azt csak imádsággal lehetett kibírni, másképp megbolondul az ember. Ez volt a Rákosi-zárka, vasajtós, talán kétszer három méter.”⁶ Tatabányán két évig, Dorogon egy évig dolgozott szénbányában. „Egyszer elszabadult a csille. Kiabált a lőmester a bányában: Emberek! Nézzék, annak az embernek (Erős Istvánnak) vége van! A lejtőn rohan le a teli csille. Nincs menekvés számára, mert olyan szűk a vágat. Én szembe haladtam a csillével, és elfogtam. Szépen kivezettem a fővágatra. A lőmester csak ennyit mondott: Most már elhiszem, hogy van Isten, mert ezt az embert csak az Isten tudta megmenteni.”⁷

„Sosem lázadtam, belenyugodtam a sorsomba. Ez az Isten akarata, Ő úgyis jóra fordítja, amikor akarja. Egy percig sem voltam boldogtalan pap, mindig volt valami örömöm. Emlékeztem édesapám szavaira, hogy az üldözést rajtatok, papokon kezdik, utána jön a nép. Így is történt.”⁸ „...Megpróbáltatásaimról, szenvedéseimről nem írok semmit, mert mások többet szenvedtek nálam. Beszéljenek ők!”⁹

---

1 Gróf 1999. 39-40.

2 Suba 2015. 508-509.

3 Egri Schematismus 1975. 93. – 1987. 100. – 2000. 112. Molnárné 2007. 117.

4 „Fénysugarak légiveszély idején.” Felelős kiadó: Erős István leventelelkész. Lázi József könyvnyomdája, Kunszentmárton 1944.

5 Molnárné 2007. 119.

6 Gróf 1999. 46.

7 Molnárné 2007. 120.

8 Gróf 1999. 47.

9 Molnárné 2007. 120.

137. NAGY JÁNOS (1943–1945)

1900. május 10-én született Gyöngyöspüspöki községben. 1925. június 21-én szentelték pappá az érseki székvárosban. Káplánként szolgált Demecser, 1926: Bátor, 1927: Sata, 1929: Törökszentmiklós, 1930: Mezőkövesd helységekben. 1934: plébániai adminisztrátor Borsodivánkán, 1937: Sajógalgócon, 1940: Jásztelken. Ismét káplán Bodony, 1941: Kisanána, Mezőtárkány, Bátor, 1942: Jászárokszállás, 1943-tól 1945-ig Szabó Elek esperes-plébános mellett Kunszentmárton egyházközségében.¹ Innen Diósgyőrbe helyezték, majd Braziliába emigrált. 1969-ben halt meg. Erről az egri érsekség körlevele ad hírt az alábbiakban: „Hazánktól távol hunyt el 69 éves korában Nagy János, Buenos Aires-i kórházi lelkész, aki főegyházme gyénkben Borsodivánkán, Sajógalgócon és Jásztelken működött plébánosként. 1969. május 2-án bekövetkezett haláláról a Buenos Aires-i érsekség tudósított.”²

---

1 Egeri Schematismus 1945. 222.

2 Körlevél VII/1969. nr.1800.

138. TÓTH GYULA (1944–1945)

Murakeresztúr községben született 1899. szeptember 21-én. Tanulmányai végzetével 1923. június 27-én szentelték pappá. Segédlelkész: Demecser, 1924. Karácsond, 1925. Füzesabony, 1926. Sirok, Dévaványa, Jászládány, 1928. Heves, 1929. hitoktató: Diósgyőr, 1931. segédlelkész: Kápolna, 1933. Polgár, 1934. Jászalsószentgyörgy, 1935. Besenyőtelek, 1936. Tard, 1938. Detk, 1941. Törökszentmiklós, 1942. hitoktató: Diósgyőr-Vasgyár, 1944. Kunszentmárton, 1945. Miskolc-Mindszent, 1946. Parád-Úveggyár, segédlelkész: Jászszentandrás, 1948. Erdőtelek, 1949. hitoktató: Ózd, 1950. segédlelkész: Mezőkövesd. 1968. október 30-án halt meg Székesfehérváron 69 éves korában.¹

Ritka véletlen, hogy Szabó Elek plébánosnak mindkét működési helyén káplánja volt. Az 1936-ban tartott besenyőtelki missió eseményeiről készített beszámolója az *Egeri Egyházmegyei Közlöny* lapjain olvasható: „Hamvazószerdán este felfigyeltek az emberek a községben és a szomszédos falvakban a templom tornyában kigyulladt villanykeresztre. A missió kezdetét jelentette, és nyolc napon át volt látható, míg a missió tartott. Szép kifejezője volt e villanykereszt az isteni kegyelemnek, mely kiáradt a lelkekre s azokat lángra lobbantotta. P. Csák Boldizsár S.J. és P. Ormai Pál S.J. missionáriusok voltak az Ég küldöttei, mint köszöntő beszédében Szabó Elek esperes, plébános mondta. Megindult a lélekmentő munka. Nyolc napon át tömve volt mindig a templom a missiós beszédek alatt annyira, hogy a falakon patakozott a lecsapódott pára. Az esős, sáros idő sem volt akadályozója annak, hogy mindenki szívvel-lelékkel részt ne vegyen a missiön. A missiós beszédeknek megvolt a hatásuk. Isten kegyelme különös módon áradt a lelkekre, melynek legszebb bizonyossága az, hogy a község lakosai közül – élükön az egyházi és világi előljárósággal – meggyóntak 2500-an. A szentáldozások száma 4300 volt. Felejthetetlen szép volt a legények Jézus Szíve, a leányok Szűz Mária

Papi csoportkép Polgáron 1940 körül (valamennyien kapcsolatban állnak Kunszentmártonnal, balról jobbra): KATONA ISTVÁN, TÓTH GYULA, DR. KISS PÉTER, DEVÁNSZKY IGNÁC, ERŐS ISTVÁN

körmenete és ájtatossága. Lelkeket megrendítő volt, mikor a haragosok kibékülésére megszólalt a harang, régi haragosok keresték fel egymást otthonaikban, s bocsánatkérés és adás után, könnyes szemekkel borultak egymás nyakába. Kisütött a nap is, mikorra vége lett a missiónak. Szép csendes este indult el a legfelemelőbb és legmeghatóbb gyertyás körmenet. A Legméltóságosabb Oltáriszentséget mintegy 2500 ember kísérté végig a községen, többségben a férfiak, hogy az Úr Jézus mellett, mint a szívek és lelkek királya mellett, élő hittel bizonyosságot és hitvallást tegyenek. Hálatelt szívvel zengett fel a körmenet után a Te Deum, hogy a missiós résztvevők megköszönjék a vett sok kegyelmet. A missió alatt egynapos szentsegímádás is volt. Most van alakulóban a Jézus Szíve Szövetség. Amikor kialudt a villanykereszt a templom tornyában, jelentve, hogy vége a missiónak, a hívek könnyes szemmel búcsúztak el a jó missiós atyáktól.

t.gy.” (Tóth Gyula)²

Tóth Gyula, akiről egyetlen fénykép vagy egyéb dokumentum nem maradt, rendkívül eredeti, rokonszenves hitoktatója volt a kunszentmártoni polgári iskola diákjainak. Szemléletes módon oktatta a szertartást. A liturgikus eszközöket, kelyheket, miseruhákat, papi sapkát, apáti süvegeket, pásztorbotot, tömjénezőt, misekönyveket a templomi áldoztató rácson csoportosítva, a helyszínen mutatta be azok használatát a tanulóknak. Fejére tette az infulát, hozzáfűzve, hogy ő

nagyon szeretne püspök lenni, de ahhoz minimális az esély. Szomorú kötelességként hárult rá, hogy 1945 júliusában Szabó Elek esperes-plébános temetésén neki kellett a templomi ravatalnál a búcsúztató beszédet mondani. Könnyek között elhangzó, nagyhatású és megrendítő szentbeszédét ezekkel a szavakkal zárta: „Esperes úr, aki szülővárosod népének üdvösségéért, jó útra térítéséért annyit fáradoztál, erődön felül is mindent megtettél, búcsúzóul nem tudunk egyebet mondani, csak azt, hogy könyörögj híveidért odafent, imádkozz értünk, Jézus Szívének vértelen vértanúja!”

Szabó Elek esperes-plébános halála után 1945. július 12-től augusztus 31-ig Tóth Gyula káplán vezette adminisztrátorként a kunszentmártoni plébánia-hivalt.

---

1 Egri Schematismus 1963. 68. – 1975. 157.

2 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1936. március 15. 48.

139. OLÁH IMRE (1945)

1907. október 16-án született a Győr megyei Szerecseny községben. A piarista rendbe lépett, majd 1935. június 16-án pappá szentelték. 1941-től Egerben tanított, valószínűleg innen került Kunszentmártonba 1945 tavaszán. Szabó Elek esperes-plébános mellett végezte rövid ideig tartó lelkipásztori munkáját.¹

---

1 Egri Schematismus 1945. 223.

140. KATONA ISTVÁN (1945–1947)

A mai nemzedék előtt még nem halványult el a legendás káplán-páros, Katona István és Sindel Ferenc kunszentmártoni működésének emléke. Kettőjük közül Katona volt az idősebb, aki 1912. augusztus 30-án született Jászszent-andrás községben. 1936. június 21-én szentelték pappá Egerben. Első kápláni állomása Rakamaz, 1937-ben hitoktató Tiszafüreden. 1938: hitoktató és a Szent László Konviktus tanulmányi felügyelője Mezőkövesden, 1940: segédlelkész Polgáron. 1945: hitoktató Kunszentmártonban, 1947: hittanár Gyöngyösön. 1951: plébános Tarnaméra, 1964: Kerecsend, 1958: Füzesabony, egyúttal kerületi esperes. 1961: typulthai címzetes apát. 1965: plébános Gyöngyös-Felsőváros. 1979: egri főszékesegyházi kanonok, 1984: patai főesperes.¹ 1990. augusztus 8-án halt meg 78 éves korában.

A helybeli születésű dr. Kiss Péter prépost 1945 szeptemberének első heteiben került a Szabolcs megyei Polgárról plébánosnak Kunszentmártonba. Szívesen fogadta itt is a tehetséges, pontos és megbízható Katona István káplánt, akivel előző

Vendég papok dr. Kiss Péter gyémántmiséjén
1974. június 30-án. Balról jobbra:
KATONA ISTVÁN apát, DEVÁNSZKY IGNÁC,
Dr. Sulyok Béla, DEVÁNSZKY IMRE

szolgálati helyén, Polgáron öt éven át működött együtt. Kunszentmárton ekkor még bőséges munkalehetőséget nyújtott a fiatal hitoktató számára. Plébánosa a polgári iskolás fiúk vallási és erkölcsi nevelését bízta rá. Színvonalas hittanórákat tartott, ahol – nevéhez méltóan – katonás rendet követelt. Pontosan számon tartotta a növendékek vasárnapi szentmise-hallgatását. Remekbe szabott ifjúsági prédikáció-sorozatának kivonatos jegyzetei megmaradtak. Szorgalmazta, hogy a polgárista fiúk és lányok rendszeresen részt vegyenek a májusi litániákon is. Kevésbé ismert Mária-énekeket (pl. „Ó dicsőült szép kincs, kiben semmi rút nincs...”) tanított be a diákokkal, akik alkalmi énekkarba szerveződve, szereplésükkel növelték a májusi ájtatosságok áhítatát. Tevékenysége természetesen minden korosztályra kiterjedt. Példaértékű volt

látni, amikor betegellátásra hívták, milyen gyorsasággal érkezett a megadott címre, hogy a haldoklót élete utolsó pillanataiban erősítse meg a szent Útravalóval.

Részlet Katona István 1945. december 9-én és 1946. január 1-jén elmondott ifjúsági szentbeszédéből:

„Szentmisét hallgatni minden időben kötelességünk. Valamikor régen meglátogatta az angol királyt a nagyhatalmú orosz cár. Vasárnapra volt ígérve a látogatás, s az angol király magához hívatta egy híres gyár igazgatóját, hogy vasárnap is menjen a munka, mert a cár meglátogatja a gyárat. Az igazgató hallani sem akart erről. A király megfenyegette, de a gyár vezetője nem engedelmeskedett. Szentmisét minden körülmények között hallgatnunk kell, mert akkor a királyok Királynak hódolunk. Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek.

Az új esztendő küszöbén, újév napján, nem a jövőbe látás a célunk. Ezt maga az Isten sem engedheti, mivel nem engedi az embert az ő terveibe beleavatkozni. Inkább készítsünk programot az új esztendőre. Először is fontos az, hogy mindenki becsületesen dolgozzék, ne a szegényekből és más szorgalmas emberek munkája gyümölcséből élősködjék. Egy vak és egy nyomorék koldus igyekezett a Szűzanya kegyhelyére egy zarándoklattal, hogy kolduljanak. De nem kértek a szent Szűztől gyógyulást, mert akkor keményen dolgozniuk kellett volna, így viszont a koldulásból kényelmesen megéltek. Sok ember így van ma is, nem akarnak jók lenni, mert akkor becsületesen dolgozni kellene. Pedig Isten azt monda Ádámnak: „Arcod verejtékével keresed kenyered, míg vissza nem térsz a földre, mert por vagy és porrá leszel.” A becsületes, dolgozó élethez Isten segítségével szükséges. Kérjük, hogy adjon bő áldást és kegyelmet az új évről!”

Katona István apát később még két alkalommal jelent meg Kunszentmártonban: volt főnöke, dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános 1964. június 28-án tartott aranymiséjén, majd 1974. június 30-i gyémántmisés hálaadásán. Ez utóbbi ünnepségen nagyhatású szentbeszédet mondott. – Mit jöttetek látni? – tette fel a kérdést a Szentírás szavaival. – Széltől lengetett nádat, vagy prófétát? – Dr. Kiss Péter prépost, az idős lelkipásztor örömmünnepeinek lehetünk tanúi, és cselekvő részesei. Együtt örvendezünk azzal, aki nem volt hajladozó nádszál, akiben az Isten kegyelme nem bizonyult hiábavalónak. Majd a papi élet áldozatairól és terheiről szólt. – Sokan mondják: jó a papoknak, könnyű a papoknak! Akkor a szülők miért nem élesztgetik fiaik lelkében a papi hivatást, hogy nekik is „jó” legyen és „könnyű” legyen?

Katona István kanonok, főesperes, gyöngyösi apát-plébános 1986-ban tartott aranymiséjére kunszentmártoni hívek is érkeztek a Mátra alján elterülő ősi városba. Az 1990-es évek második felében a kunszentmártoni zárandokok viszont már csak az egri bazilika altemplomában róhatták le tiszteletüket az egykori közszerepetnek örvendő káplán, Katona István apát-kanonok sírhelyénél.

---

1 Egri Schematismus 1963. 50. 1975. 105. 1987. 111.

141. SINDEL FERENC (1945–1947)

1916. február 10-én született Szegeden. Az egri főegyházmegye kötelékébe lépve, 1941. június 15-én szentelték pappá. Segédlelkész: Oros, 1942: Szendrő, 1944: Jászkisér, 1945: Kunszentmárton, 1947: hitoktató ugyanott, ebben a beosztásban került Jászberénybe. 1954: plébános Szuhogy, 1958: Kápolna, 1961-től közel három évtizeden át Sály községben. 1968: helyettes esperes, 1984-től megbízott kerületi esperes.¹ 74 éves korában halt meg 1990. március 29-én.

Sindel Ferenc szintén közszerepetnek örvendő, népszerű káplánja és hitoktatója volt a kunszentmártoni egyházközségnek, valamint az általános iskolának, a polgári iskolának és a felnőtt dolgozók itt működő tanítóképző intézetének. Energikus, gyors, de azért mértéktartó mozgás jellemezte nemcsak hétköznapi életében, hanem a liturgikus cselekmények végzésénél is. Misézésnél olyan lendülettel forgolódott az oltár körül, hogy a miseruha valósággal repült utána. Világos szerkezetű, könnyen érthető szentbeszédet mondott. Szolgáljon példaként az 1945. december 16-i diákmisén elhangzott prédikációjának rövid összefoglalása:

„A szentmise az újszövetség áldozata, a legszentebb, legtisztább áldozat. Ennél szebb, tisztább, értékesebb nincs a világon. Az ószövetség egyik prófétája jövendőli, hogy most gabonát és állatvért helyeznek az oltárra a papok, de eljön az idő, amikor szeplőtelen, tiszta áldozatot mutatnak be napkelettől napnyugatig. A szentmisét maga az Úr Jézus mutatja be Atyjának. Krisztus a kicsiny ostyában teljes egészében és nagyságában jelen van. A pap és a ministránsok csak eszközök

a szent áldozat bemutatásánál. Mikor az úrfelmutatásnál a pap remegő szívvel és kézzel megfogja a kenyeret, teljesen az Úr Jézus nevében beszél és cselekszik. A mennyei Atyának ez a legkedvesebb áldozat, mert abban Szent Fia önmagát áldozza fel. Ezért kell vasárnap szentmisét hallgatnunk, hogy tőle kérjünk, kolduljunk, mert hiszen mindnyájan koldusok vagyunk.”

Sindel Ferenc hitoktató a kunszentmártoni általános iskola II.a osztályának tanulói körében

Sindel Ferenc a dolgozók tanítóképző intézetének növendékeivel

Sindel Ferenc később még egyetlen alkalommal, 1964-ben jelent meg Kunszentmártonban, hogy részt vegyen egykori szeretett főnöke, dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános aranymiséjén. Az 1961. évtől a Borsod megyei Sály közösségben a kunszentmártoni születésű ifjabb Dósa József plébános örökébe lépett, ahol nagy elődje nyomdokait követve igyekezett Isten rábízott népét az üdvösség útjára vezetni. 1969. december 13-án kelt levelében számolt be arról a mélyreható lelkipásztori munkáról és az anyagi javakat gyarapító tevékenységről, amelyet elődje végzett Sályban, 1894 és 1906 között teljesített szolgálata idején: „Lelkes hívó nép vette körül Dósa Józsefet. Hirneves pap volt a környéken. Ezt buzgóságával, nagyszerű lelkipásztorkodásával nyerte el. A sályi reformátusok is nagyon szerették és tisztelték. Előttük is népszerű pap volt. A környékből: Bükkábrányból és Kácsról szívesebben átmentek Sályba gyónni és misét hallgatni. Dósa József átépítette és korszerűsítette a sályi plébánia épületét, a tornyot új tetőzettel látta el, az Eötvös kastély közelében kőkeresztet állíttatott.”

1 Egri Schematismus 1963. 64., 1975. 132., 1987. 131.

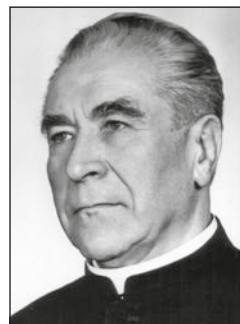
142. DR. FÜRDÖK FRIGYES (1947)

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tizsaszentimréren született 1917. július 18-án. A konventuális minorita rendbe lépett, ahol a Kandid szerzetesi nevet kapta. 1942. június 7-én szentelték pappá. 1947-ben került az egri főegyház-megyébe, ahol hitoktatóként, majd harminc éven keresztül plébánosként szolgált. Első segédlelkészi állomáshelye 1947-től Kunszentmárton, innen Polgárra került. 1948: káplán Hajdúböszörmény, 1950: Újtikos, 1952: Tiszacsege, 1959: plébános Csokvaomány, 1959: Jászberény-Szentkút, 1964: Gyöngyössolymos, 1980: Bogács helységekben. 1961-ben címzetes esperessé, 1981-ben érseki tanácsossá nevezték ki. 1981-től nyugdíjasként élt Egerben.¹ Halála előtt újra visszatért a minorita rendbe. Életének 84., áldozópapságának 59. évében szentségekkel ellátva 2001. március 16-án Egerben elhunyt. Temetése 2001. március 22-én az egri minorita templomban tartott szentmise keretében volt. Az altemplom sírboltjában nyugszik.²

Rövid kunszentmártoni működése ellenére dr. Fördök Frigyes Kandid atyát barátságos, rendkívül színes egyéniségként, derűs, jó humorú lelkipásztorként ismerték meg és őrzik emlékezetükben a helybeli hívek. Szobája falán egy szép festmény függött, amely kedves kis templomot ábrázolt kéklő hegyektől övezett, nádtetős falusi házak környezetében, a kép előterén vígan csörgedező patakkal. – Ilyen helyszínt képzeltem lelkipásztori feladataim teljesítéséhez! – fűzte magyarázatképpen azoknak, akik a műalkotást szemlélték. Fördök Frigyes maga volt a megtestesült jóság, egész lényéből Szent Ferenc lelkisége sugárzott.

¹ Egri Schematismus 2000. 113.

² Egri érseki körlevél, 2001. április 9.

143. JUHÁSZ FERENC (1947–1948)

Gyöngyösön született 1919. november 18-án. Teológiai tanulmányai végeztével 1943. június 6-án szentelték pappá, egy hétre rá, június 13-án mutatta be első szentmiséjét szülővárosában. Állomáshelyei: Erdőkövesd,¹ Bélapátfalva, majd 1947-48-ban Kunszentmárton. Szentbeszédeit szívesen hallgatták. A hívek véleménye szerint, amikor két kezét széttárta a szószéken, olyan volt, mint egy szárnyas angyal. 1948-ban nagypénteken mondott prédikációjának megszívlelendő gondolata: „Az Úr Jézus kereszthalála örök halál azoknak, akik, feszítsd meg-et kiáltanak, de örök élet az ő követőinek, akik együtt éreznek vele.” Tevékenyen részt vett a szépen működő templomi énekkar munkájában, természetesen egyéb kulturális rendezvények szervezését is szívesen vállalta, közreműködött Demeter István előadó estjein. Az 1951-52. tanév során hittanár a jászapáti gimnáziumban.²

---

¹ Egri Schematismus 1945. 206.

² Molnárné 2007. 332.

144. DEMETER ISTVÁN (1947–1949)

A költői, zenei és festői tehetséget magában egyesítő, prófétikus lelkületű katolikus pap, aki két éven át Kunszentmárton egyházi életének kimagasló személyisége volt, Jászapáti tanyavilágában született 1914. december 13-án. Szülei kisparasztok. Édesapja: Demeter István elesett az első világháborúban, édesanyja: Borbás Erzsébet 1918 őszén meghalt. A négy árvať: Ferencet, Eleonórárt, Erzsébetet és Istvánt a nagyszülők nevelték. A gyerekek egész életükben visszasírták a szülői ház melegét, az anyai, apai szeretet hiányát.¹ A jászapáti elemista és gimnáziumi évek után István 1929-ben felvételt nyert az egri szemináriumba. 1938. június 12-én szentelték pappá. Segédlelkész: Keresztespüspöki, 1939: Sajószentpéter, 1941: Kisvárda helységeiben, 1943: hitoktató Jászárokszálláson, 1947-től 1949-ig Kunszentmártonban. Innen Tiszafüredre került, még abban az évben Újszentmargita plébánosa. 1957-ben kerületi esperes, 1958-tól plébános Hevesen. 1959-től 1977. január 6-án, 63 éves korában bekövetkezett haláláig Sajószentpéter nagyon megbecsült plébánosa volt.² A templom mellé temették, sírkövére vésve saját verse olvasható:

A nagy Napot szerette,
egyetlen örökségül
mindig a fényt kereste.
Most megtalálta végül,
hogy rászakadt az este.

„Demeter Istvánt íróként, költőként ismerik legtöbben – írja egyik cikkében Barna Gábor. Könyvkritikáit, verseit előbb a Vigilia és az Új Kor, budapesti és egri lapok, valamint az Új Ember és a miskolci Napjaink közölték... Sok írása, köztük Jászapáti szociográfiája is, kéziratban maradt. Teológusként megkezdett elmélkedéseit kisvárdai működése idején, 1942-ben könyvvé formálta, s 1947-ben *Föl, a hegyekre* címmel megjelentette. (A kiadvány a kunszentmártoni hívek körében is nagy népszerűsége telt szert.) Kéziratáról Sík Sándor is kedvező véleményt alkotott. Csodálatos gazdagságú könyvtára jól mutatja irodalmi, művészeti és filozófiai érdeklődésének irányát, vonzódását a pszichológiához, orvostudományhoz, asztrokarakterológiához (saját terminusa), grafológiához, frenológiához és a keleti misztériumokhoz... Papi hitvallásának szép megfogalmazását olvashatjuk papja szentelése előtti utolsó lelkigyakorlatának feljegyzései között: „Hová mégy?

Egri teológus korában

Demeter István újmisés emlékképe

Demeter István hittanár a kunszentmártoni dolgozók tanítóképző intézetének tanárai és hallgatói körében (1947-48)

A századikat keresem. – Erős lendülettel, nyugtalan szívvel, szakmabeli izgalomban, minden úton és módon, huszadik századosan. Híveinek nemcsak lelki atyja, hanem testüknek orvosa is. A nagyszülői házból hozott, majd tudatosan fejlesztett gyógynövény-ismerete sok embernek adta vissza egészségét.”³ Sokoldalúságára jellemző, hogy már kispap korában (1934) verses szöveget írt Krisztus királyról a Zsaskovszky-énekeskönyv átdolgozott új kiadása számára, melynek kezdő sora: „Krisztus, ki a mindenséget / Szent Szíveddel kormányozod.”⁴

Kunszentmártoni működése idején lelkipásztori munkája mellett hit- és erkölcs tanított az általános iskolákban és a parasztdolgozók tanítóképző intézetében. Vezette az 1940-es évek végén még működő katolikus ifjúsági egyleteket, irodalmi esteket szervezett. A kunszentmártoni Katolikus Körben 1948. április 18-án, majd a szakszervezeti székházban május 27-én került sor Demeter István szerzői estjének megrendezésére, ahol versei és zeneszámai hangzottak el. A kiváló képességű P. Áder Ráfael kármelita atya rendezésében 1948 nyarán vittek színre lelkes amatőr kunszentmártoni fiatalok közreműködésével Calderon: *A szentmise titkai* című misztérium-játékát. A kármelita rendház udvarán felállított szabadtéri színpadon előadott darab szereplői között láthatta a közönség Demeter István hitoktatót is, aki az utolsó vacsorán közvetlenül Jézus mellett, majd nagypénteken a keresztt alatt állva hiteles átéléssel jelenítette meg a szeretett tanítvány, Szent János apostol és evangélista alakját. Kiváló szónoki képességgel rendelkezett. Döbbenetes erejű, tartalmas szentbeszédei a szívek mélyéig hatottak. Plébániai otthona inkább múzeumhoz hasonlított, mint lakószobához. Alig lehetett mozdulni a felhalmozott könyvek és a régészeti, néprajzi relikviák között.

DEMETER ISTVÁN

szerzői estjének

műsora

Kunszentmártonban, 1948. április hó 18-án, a
Katolikus Körben, este fél 8-kor.

- 1) Bevezető. Dr. Kovács Ferenc.
- 2) D. I.: Utat keres egy ember. — 2) A váli-erdőben.
- 4) Görög vers. Előadja a szerző.
- 5) Demeter–Meiszner: Krisztus, ki a mindenséget... Énekli a Szent Teréz kar. Vezényel: P. Ráfael kármelita.
- 6) D. I.: Párhuzamosok találkoznak. — 7) Mért, minek? Szavalja: Devánszky Klári.
- 8) Mozart: Csalogány-kánon, 3 szólamra. A Szent Teréz-kar, P. Ráfael vezénylésével.
- 9) D. I.: Hegyek alja kékül. — 10) Temetőben. Előadja: Balla Jeromos.
- 11) Lavotta: Álmodj. — 12) Budai: Rózsalevél. Énekli: Balla Mária. Hegedűn kíséri: Rozsi János.
- 13) D. I.: Most indulok messzire. Lengyel Klári.
- 14) Özv. Józsa Károlyné népdalokat énekel. Előlkön kíséri: D. I.
- 15) D. J.: Ille, pille. Tigris Terike.
- 16) D. I.: Apám tanyája előtt. — 17) Szonett. Előadja: Juhász Ferenc.

Tíz perc szünet.

Fordíts!

- 18) D. I.: Bábel áldozata. — 19) Deszkapalánkok bánata. — 20) Halottak szobájában. Szavalja a szerző.
- 21) Bárdos: Ember, küzdj. Kánon, 3 szólamra. Énekli a Szent Teréz-kar. Vezényel: P. Ráfael kármelita.
- 22) D. I.: Az én első verseskönyvem. Szokolay Mimi.
- 23) Kőváry: Színésznépnél szölgálok. Tréfa 1 felvonásban. Előadja: Devánszky Klári, Balla Jeromos és Szentmiklóssy István. Sugó: Rozsi Erzi.
- 24) Varga Ernő énekel: Kilencet ütött az óra. Elheryad az a fő.
- 25) D. I. Felütéssel kezdődik. — 26) Tango notturno. A szerző.
- 27) László: Kidőlt keresztfának. — 28) Tejhefürdik. Énekli: Balla Mária. Hegedűn kíséri: Rozsi János.
- 29) D. I.: Fogoly kutya. Szavalja: Kovács Erzsike.
- 30) Pazeller: Herkulesfürdői emlék. Énekli: Özv. Józsa Károlyné. Hegedűn kíséri: Rozsi János.

Vége; kb. fél 10-kor. A műsorszámok rövidiek.

Közzene: Beethoven, Csajkovszky, Kéler, Liszt, Strauss J. műveiből. Hegedűn: Rozsi János.

Közreműködnek még: Gál Marika, Unesika, Zsuzsika, Hajdu Irénke, Lefor Emmi és Susányi Ilonka.

Konferál: dr. Kovács Ferenc.

„Ahol dolgozott, együtt élt a településsel, a tájjal, népével. Esztétikai érzékenysége, szociális beállítottsága vezette a népi kultúra tárgyi emlékeinek összegyűjtésére. Megőrizte az 1945 utáni koalíciós időszak egyik legteljesebb kunszentmártoni plakátgyűjteményét. Összegyűjtötte az őskori ember földből előkerült cserepeit, csontjait, s megmentette az elkallódástól Bozsik Kálmán keramikus szecessziós vázait és tányérjait.”⁵ Szégyenletes, hogy éppen kunszentmártoni működése idején érték az otromba politikai támadások. 1949-ben, a „fordulat éve” után, amikor a baloldal pozíciói megerősödtek, beindult a „klerikális reakció” elleni harc, a megyei sajtó durva megfogalmazásban, méltatlanul minősítette Demeter Istvánt a demokrácia ellenségének.⁶

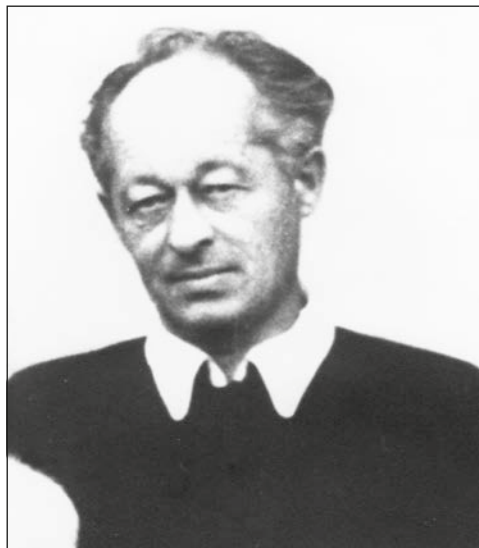
Szólni kell még festői tehetségének kibontakozásáról, prófétai látásmódjáról. Emlékirataiban található egy megjegyzése: „Gyermekekoromban inkább hallottam a színeket és láttam a hangot.” Ismert költő már, versei főleg hazai egyházi lapokban, folyóiratokban jelennek meg, amikor „látni” is kezd. Erről így ír: „1961. augusztus 4-én 46 és fél éves fejjel, egy álmatlan éjszaka után, ellenállhatatlannak tetsző ösztönből festeni kezdtem. Azóta létmódom ez.” Barátaiktól, művésztaarsaitól tudjuk, mennyire életeleme volt a festészet. Az 1971-es miskolci kiállításának hetven képét 11000-ból válogatta ki zsűrizésre.⁷ Sajószentpéteri templomát saját falfestményeivel ékesítette. 1968-ban fesztiváldíjas film készült róla „Elneveztek prófétának” címmel. Egykori káplánja, dr. Balpataki Béla gyönyörű sorokban méltatja: „Életében is prófétának hívtuk magunk között – valóban az volt. Isten a próféták útján több alkalommal és többféle módon szólt őseinkhez’ (Zsid 1,1). Hozzánk, papokhoz, hívekhez, Pista bácsi sokféle módon közelített. Egy biztos: mindig szeretettel, soha nem veszekedett, nem kiabált. Pap volt elsősorban. Kötelességtudata, lelkiismeretessége példaadó volt. Mindig az Isten és a hívek érdeke

volt az első. Ezt szolgálta papi munkájával, grafológiai, asztrológiai kutatásaival és sokoldalú emberismeretével. „A tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be” (Jn 1,11). Ez a prófétai sors is igazolódott rajta. Nem minden híve értette meg, pedig ő a legjobbat akarta. Az idő őt igazolta. 1961-ben kezdődött festői munkássága váltott ki leginkább csodálkozást paptársai, hívei és barátai körében. „Mégis megvertnek néztük, olyannak, akit lesújtott az Isten” (Iz 53,3), akit bizony nem becsültünk sokra. Pedig éppen művészetével lett – most már mondhatjuk – világhírűvé, közismertté, naggyá. Írásaiban olvassuk: „Az egyházművészetnek nagyon nagy nehézségei, problémái vannak amiatt, hogy az utolsó 200 esztendőben elromlott a közízlés.” Ezért nem értették – és sokan ma sem értik – művészetét, alkotásait. Méltatlannak érzem magam arra, hogy én értékeljem Demeter Istvánt. Évtizedekkel halála után már nem is kell. Az órála szóló írások, könyvek, művek, a kiállítások bizonyítják nagyságát. Mégis szerény írásom is járuljon hozzá ahhoz az elismeréshez, amelyet életében nem kapott meg. Ilyen a próféták sorsa.”⁸

A Kunszentmártonban eltöltött két tartalmas esztendő Demeter Istvánt érdemessé tette arra, hogy 1990 óta utcanév örökíti meg emlékét.

A hírneves egykori káplán elmélkedéseinek mélységes és hangsúlyos gondolatai a ma emberének lelkét is megérinthetik: „Föl, a hegyekre. Kezdjük meg az utat, bátran. A jó kezdés, jókor: már félsiker. Előttem Krisztus, előre int. Jön szolgál, Uram. – Hátam mögött, pusztámon az őszi vihara látogat, még hallok a messze zúgást. Sátorom odavan, kövem nincs, hogy maradandó házat építsek, a vihar úgyis mindent elsodor, betemet. Vezetőm nem vet meg, hogy üresen és tehetetlenül jövök, már eddig is sok szépet mutatott különös országa törvényeiből. A magások még messze vannak: ködbe, homályba, titokba vesznek. A pusztai földszintes népe lassan eltűnik mögöttem, kicsinek lát majd, minél magasabbra jutok, annál kisebbnek. Nem baj. Foltjaimat látja még, ezeket eltávolítom.”

Demeter István sajaszentpéteri esperes-plébános
1964. június 28.

„Menetrendem a hónom alatt. Isteni könyv, Isten könyve, minden könyvtárban övé az első hely. Viszem magammal és ő is visz engem. Ha felnyitom, megtalálom benne, amit sehol máshol. Az igazságot. Csak ez igaz. Tisztelem: Isten szava. Hallgatok rá: vezetőm. Szeretem: jó. Becsülöm, mert barátom, és nagyon, mert egyetlen. Hányszor nem követtem, műveltem földemet, s rosszul. Félttem tőle, mert nagyon szelíd volt, s tudtam, hogy győzni fog, ha perbeszállok vele. Nehéznek, lehetetlennek tartottam, mert nagyon könnyű és egyszerű, mi vagyunk lehetetlenek és maradhatatlanok.”

„Krisztus követése: kersztviselés. Mióta áll a világ, a emberiség hosszú sorban, néhol töredezett darabukban,

néhol hajtvá, néhol önkéntes nekibúsulással, máshol öntudatlanul, vagy hadakozva ellene: terhet cipel. Krisztus öntudatosította és megnemesítette terhünk hurcolását, azzal, hogy ő is magára vállalta a keresztet. Róma halálos gúnyának ismerte: az ács fiának mi ácsoltunk egyet cserébe a nagy szeretetért, s azóta dicsőség a keresztt. Bárhová elkísér, hiába futnék előle, a futás is keresztt: biztatva, kérve, ígérve, keresve jár körülöttem, s ha elveszti a pillantásom, ahol nem várnám, élembebukkan. Végül megismerem, elfogadom, s máris szeretem. Keresztt, Uram kereszttje, szeretlek. Te nem utasítasz vissza soha, fogadsz, nem kifogásolod vállad gyengeségét, ránehezedel. Kellesz nekem: nélküled nem volna biztos egyensúlyom a kötéláncban, öröm és bánat között. Ha hiányzol, az is keresztt. A bűn is sok kereszttet jelent. Szent vagy te, erőszakos. Krisztus szeretete erőszakol rám. Ő viszi értem, én viszem érte. A földi szerelem is sokba kerül. Nem vonakodom, ma is felveszem keresztemet, követni akarlak. Keresztem néha nem kersztalakú, apró tűszúrások, milliméteres tövisek képébe öltözik, de ismerem álarcát. Nem tagadlak meg, üdvösség álarcos hírnöke, egyetlen remény. Az utadat járók győzelmi énekével üdvözöllek: áve!”

„...Kövess engem. Föl a hegyekre. A szeretet a hegy teteje. Hosszú az út, meglátod. De boldogtalan marad, aki nem jön. Lent háború tépi, forgószelel sodorja azokat, akik még nem tépték szét egymást. Vigasztalan futkosnak a szélben és a felkavart porban. Végre is a por eltemeti őket, és rosszabb sorsuk lesz, mintha nem támadnának fel, mert az ítéletre támadnak fel. Kövess, kövess. A hegy tetejéig nem szabad megállni. Tovább az úton!”⁹

---

1 Molnárné 2007. 260-261.

2 Egri Schematismus 1975. 90.

3 Barna Gábor: „Huszedik-századosan” – Demeter Istvánra emlékezve – Új Ember, 1982. június 27.

4 Demeter (Barna Gábor szerk.) 2014. 125.

5 Barna: Uo.

6 Bemutatjuk Demeter István káplánt, a demokrácia ellenségét. Tiszavidék, 1949. január 1.

7 Tiszai Lajos: A próféta hagyatéka. Szolnok Megyei Néplap, 1984. szeptember 4. – Czakó 2008. 51-55.

8 Dr. Balpataki Béla: „Elnevezték prófétának”. Keresztény Élet, 1996. december 1. – Balpataki Béla 1959-1961-ig Demeter István káplánja volt Sajószentpéteren.

9 Demeter 1947. 11., 13., 200.

145. RÁCZ IMRE (1948)

Az egyházi iskolák államosításának évében, 1948 nyarán egy rokonszenves, tiszta tekintetű fiatal káplán került Kunszentmártonba, akit mielőtt a hívek többsége megismert volna, az egri érsek Pásztóra helyezett át. A gyors távozás okai felől érdeklődve, Rác Imre már nyugdíjasként, 1985. június 12-én, majd augusztus 13-án a következőket írta: „Én magam is sokat foglalkoztam, de még most is foglalkozom helytörténeti kutatással. Ahol csak megfordultam, elkészítettem a hely monográfiáját. Ha netán szükség lenne életemre, itt közlöm azokat: Gyöngyösön születtem 1914. július 7-én, Rác Sándor és Gulyás Erzsébet szülőktől. A gimnázium nyolc osztályát Gyöngyösön végeztem, és ugyanott érettségiztem 1933. június 9-én. Utána az egri érseki hittudományi főiskolán végeztem tanulmányaimat öt éven át. Egerben, 1938. június 12-én szentelt pappá Kriston Endre egri segédpüspök.

Többfelé működtem káplánként. Czapik Gyula érsek 1948. július 10-én Egyekről helyezett át a kunszentmártoni hitoktató-kápláni állomásra. Amikor dr. Kiss Péter prépost-plébános megjelölte működési területem, és tudomásomra hozta hittanóráimnak nagy számát, őszintén bevallottam, hogy szívgyengeségem miatt nem fogok tudni megfelelni a reám váró feladatoknak. Közös megfogalmazott levélben kértük a főpásztort, hogy olyan helyre helyezzen át, ahol kevesebb a hittanóraszám. Így történt, hogy rövid két hónapi ottani működés után kaptam az alábbi dispoziációt: „Kedvezőtlen egészségi állapotával indokolt kérelmére kunszentmártoni kápláni beosztása alól ezennel felmentem, és egyúttal Pásztóra rendelem káplánnak, meghagyva, hogy új állomáshelyét utódja megérkezéssel foglalja el. Eger, 1948. évi szeptember hó 2-án – Krisztusban Atyja: Gyula érsek.” ...

Demeter István, Istenben boldogult paptestvérem volt Kunszentmártonban a káplán és hitoktató társam. Azóta ő is elköltözött az élők sorából 1977. január 6-án. Nyugodjon békében az akkori plébánossal, dr. Kiss Péter préposttal együtt. Megköszönöm a templomról küldött képet is. Igazán impozáns Isten-háza ez, égbenyúló sudár tornyával. Szeretettel köszönti és a jó Isten bőséges áldását kéri életére: Gyöngyös, 1985. augusztus 13-án – Rác Imre érseki tanácsos, nyug. plébános.”

A köztisztletnek örvendő lelkipásztor működési területe: segédlelkész 1938-tól Szendrő, 1939: Bátor, 1940: Adács, 1941: Detk és Jászapáti, 1942: Jászsalsószentgyörgy, 1943: Polgár, plébános: Tiszadob, 1946: segédlelkész: Egyek, 1948: Kunszentmárton, Pásztó, 1950: Arló, 1957: Miskolc-Mindszent, 1959: Mezőkövesd II., 1962: Diósgyőr, 1963: Arló, 1968: Adács, 1974: plébános Atkár községben. 1978-ban főpásztora érseki tanácsossá nevezte ki. 1979-től nyugdíjas éveit Gyöngyösön, majd Miskolcon töltötte.¹ 1997. február 21-én halt meg, 83 éves korában.

Rác Imre 1974. július 21-én, Bánk József egri érseki székfoglalójának évében emlékezett meg az Új Ember hasábjain Bánhegyi Béla (1889-1959) hittanárról, aki több mint ötven ifjút indított el a krisztusi papság útján. A téma szerteágazó volta miatt a cikkben nem eshetett szó arról, hogy P. Hász Brokárd, a neves kármelita atya kényszerű távozása után az egri érseki hatóság 1954-ben Bánhegyi

Bélát nevezte ki a kunszentmártoni kármelita kápolna, illetve az akkori hivatalos megnevezés szerint: II. számú plébánia vezető lelkészévé, aki 1957-ig teljesítette küldetését, innen Hejőcsabára került. Részlet Rácz Imre írásából:

„Eger érsekének, Bánk Józsefnek beiktatási ünnepélyén hangzott el a főpásztor ajkáról: ő, az egykori sorkosztos diák, papi hivatásának kegyelmét sokban Bánhegyi Béla gimnáziumi hittanárának köszönheti. Ez a főpásztori kijelentés ad aktualitást annak, hogy a megemlékezés szerény csokrát elhelyezzük annak a papnak a sírján, aki oly sok ifjú lelkében érlelte meg a papi hivatás kegyelmét. Ki volt Bánhegyi Béla? Egri főegyházmegyei pap, akit néhány évi káplánkodás után 1917-ben gimnáziumi hittanárrá neveztek ki. Új hívei a diákok lettek. Mi volt az a többlet, amit a lelkiatya a szokott, kötelességszerű vallási ismeretek közlésén kívül diákjainak nyújtott? Az, hogy a reábizottaknak nemcsak a lelki igényét ismerte fel, hanem az anyagit, a földit is. Észrevette, hogy a városi szülő, még ha szegényebb is, könnyebben beiskoláztathatja gyermekét, mert csak a tanulmányaival járó kiadásokat kell biztosítania, kosztja, lakása megvan a szülői háznál. Ezzel szemben az egyszerű falusi szülőknek még ezekről is gondoskodnia kell. Így érlelődött meg benne a gondolat: segíteni fog a környékbeli falvak szegény családjainak arra érdemes gyermekein.

Célja megvalósítása érdekében – fáradságot nem ismerve – sorra járta a város tehetősebb családait, s tőlük szegényebb diákjai számára ingyenes teljes ellátást kért. Így alakult ki Jászapátin és Gyöngyösön a Bánhegyi Béla-féle norma: a „sorkosztos diákság”. Egy-egy családtól csak annyit kért, hogy a hétnek egy bizonyos napján adjanak pártfogoltjainak teljes ellátást. Bánhegyi Béla sorkosztos diákjai az ő jóvoltából jutottak ahhoz a lehetőséghez, hogy a gimnáziumot elvégezve, felsőbb iskolákban folytassák tanulmányaikat. Bánhegyi olyan ember volt, akinek egyénisége vonzott és magával ragadott, ennek folytán nem csoda, ha sok tanítványa lelkében felébredt a vágy, hogy őt pályáján kövesse. Egykori tanítványai közül több mint ötvenen mondtak beleegyező igent az Úr hívó szavára. Közülük való Eger új érseke: Bánk József is...”²

1 Egri Schematismus 1987. 128.

2 Rácz Imre: Egy hittanár arcképe. Új Ember, 1974. július 21.

146. JESZENSZKY EMIL (1948–1950)

1914. április 23-án született Diósgyőrvasgyár területén. 1936. október 25-én szentelték pappá Egerben. Kápláni állomáshelyei: Kerecsend, 1937: Szendrő, 1938: Jászfényszaru, 1940: Tard, 1942: Adács, Vámosgyörk, 1944: Kisvárd, Mezőtárkány,¹ 1948 és 1950 között – dr. Kiss Péter prépost-plébános idején – Kunszentmárton. Jó szónoki képességét és vidám természetét őrizte meg a hívek emlékezete. 1973-ban halt meg.² 59 évet élt.

Dr. Kiss Péter prépost-plébános szüleinek gyémántlakodalma 1949. október 1.
Balról jobbra a két káplán: Jeszenszky Emil és Eperjessi László

1 Egri Schematismus 1945. 206.

2 Egri Schematismus 1975. 158.

147. TIRPÁK IMRE (1949)

A Szabolcs megyei Fényeslitkén született 1914. szeptember 6-án. Szent Ferenc fekete ruhás fiai, a konventuális minoriták rendjébe lépett, ahol a József szerzetesi nevet kapta. 1938-ban tett örök fogadalmat. 1940. június 6-án szentelték pappá. Az 1940-42. tanévek folyamán prefektus Egerben, 1942-1946 között a rend egri konviktusának igazgatója. 1946-tól a főegyházmegye szolgálatában teljesítette papi küldetését. Segédlelkész Jászárokszálláson, 1949-ben hitoktató Kunszentmártonban, segédlelkész Jászapátin, 1950: Pétervására, 1952: Püspökladány községekben. 1953-tól plébános Fülöp, 1954: Tiszadob, 1955: Újlőrincfalva, 1957: Nyírábrány, 1960: Nyírtelek, 1970: Nyírkarász,

1971: Halmaj településeken. 1976-tól nyugdíjasként élt a székesfehérvári papi otthonban.¹ 1995. március 26-án hunyt el. 81 évet élt.

1985. június 13-án kelt levelében írta: „Kunszentmártonban 1949. február 1-től 1949. szeptember elsejéig voltam mint önálló hitoktató a fiú- és leány polgáriban, illetve az akkor már általános iskolává alakult iskolában, valamint a felnőtt tanítóképző két osztályában...”

Tirpák Imre minorita atya rövid kunszentmártoni szolgálata idején, dr. Kiss Péter prépost-plébános mellett hitoktatóként tevékenykedve, anyagi szelídségről és szerzeteshez illő egyszerűségről, pontosságról és következetességről tett tanúbizonyságot.

---

1 Egri Schematismus 1963. 68., 1975. 140. – Molnárné 2007. 134., 422.

148. EPERJESSI LÁSZLÓ (1949–1952)

Halmajon született 1922. június 27-én. A Központi Szeminárium növendékeként szentelték pappá Budapesten 1947. november 9-én. Életút: Segédlelkész Jászfényszaruban 1948, onnan helyezték hitoktatónak Kunszentmártonba 1949-ben, ahol 1952-ig működött. Kisvárdán 1952, kisegítő lelkész Pócspetriben 1953, segédlelkész Gyöngyös-Alsóvárosban 1953, Miskolc Szent Anna plébánián 1954, Törökszentmiklós I. plébánián 1954, Pásztón 1956, Jászapátin 1956, Mezőkövesden 1958, Nyíregyháza II. plébánián 1959, Vencsellőn 1960, Diósgyőrben 1960, Hevesen 1962, Jászárokszálláson 1964, Sajószentpéteren 1966, Nyíregyháza I. plébánián 1967, Miskolc, Nagyboldogasszony plébánián 1971-től, Miskolc-Diósgyőrben 1977-től. Plébános soha nem akart lenni, élete végéig káplán maradt. 1989. március 2-án halt meg, 67 éves korában.¹

Az intelligens fiatal hitoktatót sokan szerették és tisztelték Kunszentmártonban. Nagy műveltséggel, széleskörű olvasottsággal rendelkezett Élvezet volt hallgatni beszámolóit a kortárs francia katolikus irodalmi élet különböző területeiről. Kedvenc olvasmánya volt Gilbert Chesterton manapság is közkedvelt krimi sorozata. Chesterton a krimi műfajának klasszikus figuráját teremtette meg Brown atya alakjában. A csetlő-botló, együgyűnek látszó pap nemegyszer szörnyű bűntények helyszínén bukkan fel, s rendszerint csakhamar kiderül: a nem sokat ígérő külső mély bölcsességet takar. A légynek sem ártó, de a bűn természetét mélyen ismerő Brown atya nem pusztán lepipálja a hivatalos bűnüldöző szerveket, hanem arra is megtanít, hogy a rémtettek és következményeik valójában a látható világon túlra mutatnak.² Eperjessi László jó szónok volt, de magas teológiai fejtegetéseit kevesen értették meg. Legfontosabb feladatának a hitoktatást tekintette. Az iskolai hittanbeíratások napjaiban törbecsálták, és a községháza valamelyik eldugott helyiségében két napig zárva tartották, hogy ne „agitálhasson” a hitoktatás fontossága mellett. Kemény elszántsága és rendíthetetlen kitartása miatt

megtörni mégsem tudták. Minden kisszerűségen felül tudott emelkedni. Igazi papi eszménykép volt.

---

1 Molnárné 2007. 141.

2 Új Ember, 2012. január 15.

149. SZI-LÁSZLÓ IMRE (1950–1951)

Egyetlen alkalommal fordult elő, hogy az 1940 óta Kun-szentmártonban működő kármelita szerzetesközösség tagja a nagytemplom káplánjaként a plébánia épületében lakjon és ott teljesítsen szolgálatot. Az egyház működését folyamatosan korlátozó állami intézkedések következménye volt, hogy az 1950. év nyarán felosztatott szerzetesrendek papjai egyik napról a másikra földönfutókká lettek, többen fizikai munkát vállaltak, megélhetésükről maguknak kellett gondoskodni. Egyházmegyei keretbe a megállapított numerus clausus miatt csak kevesen kerülhettek. Ilyen értelemben Szi-László Imre Fülöp atya szerencsésnek mondhatta magát, mert felvették az egri főegyházmegye személyi állományába, s a szétszórás után rövidesen kápláni kinevezést kapott dr. Kiss Péter prépost-plébános mellé, és barna színű kármelita habitusát fekete reverendára cserélve, a rendházból a plébániára költözött. A hívek örömmel és szeretettel fogadták, mert az 1922. szeptember 4-én a dunántúli Várvolgy (Zala

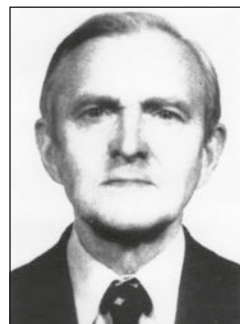
Szi-László Imre Fülöp atya elsőáldozók körében

megye, 1910-től Alsó- és Felsőzsid, majd 1943-ig Bakonyzsid) községben született Szi-László Fülöp atya személye nem volt ismeretlen a kunszentmártoniak előtt. Már rendi kispapként 1943-tól a kunszentmártoni Kármelben végezte főiskolai tanulmányainak két bölcseleti évfolyamát, majd a keszthelyi teológiai képzés befejeztével ugyanott a pappá szentelés kegyelmében részesült 1947. június 27-én. Rendi előjárói hamarosan ismét Kunszentmártonba helyezték, ahol példamutatóan végezte szerzetespapi szolgálatát. Nagy áhitattal misézett, szépen prédikált, kitartóan gyóntatott. Az alacsony termetű, szerény és alázatos kármelita atya mintaképe volt a szerzetesi fegyelem tökéletes megélésének. Ilyen maradt rövid egy évig tartó kápláni szolgálata idején is. Sokak számára emlékezetes marad az 1950. október 8-át követő vasárnap a nagytemplomban elmondott szentbeszéde, amikor a Boldogságos Szűz Máriának, mint a Magyarok Nagyasszonyának hazánk vérvizataros századain át tanúsított szeretetét, anyai pártfogását olyan meggyőző erővel és átéléssel vázolta fel a nagyszámú hallgatóság előtt, hogy szem nem maradt szárazon. Értékes tevékenysége az egyházügyi megbízottaknak is szemet szűrt, s hogy a még formálisan működő kunszentmártoni kármelita közösséggel ne tudjon kapcsolatot tartani, lépéseket tettek elhelyezése érdekében. Az egri főhatóság 1951-ben Erdőtelekre, 1952-ben Abasárra, 1966-ban Erdőkövesdre, majd ismét Erdőtelekre, végül Pásztóra irányította, „természetesen” mindvégig csak kápláni minőségben. Húsz évet töltött Pásztón. 1982-ben érdemei elismeréseként főpásztora érseki tanácsossá nevezte ki. 1986-ban nyugdíjba vonult és Gyenesdiásra költözött.¹ Itt érte a szerzetesrendek visszaállításának örömhíre. A pápakovácsi (attyapusztai) kármelita remeteség házfőnöke lett. Hamarosan szóba jött az is, hogy a tartományfőnök atya újra Kunszentmártonba szándékozik küldeni. Erre azonban már nem került sor, mert páter Szi-László Fülöp 1991. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén 69 éves korában elhunyt, nemes lelkét Teremtőjének adta át.

¹ Egri Schematismus 1963. 66., 1975. 137., 1987. 135.

150. BUCZKÓ LAJOS (1951–1954)

Szi-László Fülöp kármelita atyához hasonlóan Buczkó Lajos Atanáz atya is egyike volt az 1950 után „szélnek eresztett” szerzeteseknek, akik a rendek feloszlátását, illetve a ferenceseket sújtó numerus clausus bevezetését követő évtizedek alatt egyházmegyei szolgálatban végezheték lelkipásztori munkájukat. Szerencséje volt, hogy még a rendbe lépése előtt kántor-tanítói oklevelet szerzett, így szívesen alkalmazták kántorként, majd káplánként, később pedig – természetesen csak kisebb falvakban – plébánosként is. Az emlékezetes negyven év során 16 helyen szolgált, míg 1991-ben visszatérhetett a rendi keretek közé. Élete kész regény. Ehhez az egri főegyházmegye névtárai, valamint a ferences irattár feljegyzései szolgáltatnak értékes adatokat.

Buczkó Lajos 1915. május 3-án született Miskolcon. 1937-ben lépett a ferences rendbe, ahol az Atanáz nevet kapta. 1941-ben tett örök fogadalmat, Gyöngyösön szentelték pappá 1943. június 13-án. A szétszóratás után 1950-ben segédlelkész Gyöngyös-Alsóváros plébániáján, 1951-ben lelkész Gyöngyösoroszi közösségben, 1951-től 1954-ig káplán Kunszentmártonban. Itteni működését a szerzetesi alázat, a hűség, pontosság és szolgálatkészség jellemezte, akár a lelkipásztorkodás napi feladatairól, a szentségek kiszolgáltatásáról, gyóntatásról, vagy a hitoktatásról volt szó. De életének jelentős fordulatai később, más helyszíneken következtek be. Mindezeket a *Keresztény Élet* című hetilap „Papi arcélek” rovatában Szerdahelyi Csongor örökítette meg 2010. november 21-én. Sorainak szószerinti idézése nélkül nem lenne teljes Atanáz atya életrajza.

1954-ben Kunszentmártonból Nagyivánba helyezték.¹ „1955-ben került Kótajba, aminek filiája Nyírszőlős. Delet harangoztak, amikor megérkezett. Már nagyon vártuk – fogadta a plébánián a házvezetőnő. – A gang végén az asztalon ki van tálalva a leves.” A fáradt ferences látja, hogy a tányérból jóízűen lefetyel egy testes kandúr. Az éhes vándor megkérte a macskát, menjen arrébb, és elkezdte az ebédet. Két hónap szolgálat után a plébános közölte Atanáz atyával, hogy nem tudja fizetni, mert nincs pénz, Nyírszőlősről ugyanis nem folyik be az egyházi adó. Erre ő magára vállalta a nyírszőlősi hittanórákat és szentmiséket, látogatta a családokat, gyűjtötte az egyházi adót. Pár hónap alatt rendeződött a helyzet, bejött annyi pénz, hogy a plébános és a káplán is fizetéshez jutott.

Adószedés közben értesült róla, hogy a nyírszőlősiek templomot szeretnének, mivel többen vannak, mint a görög katolikusok, még sincs saját templomuk. Kihirdette, hogy a januári házszen telésekért kapott összeget a templom építéséhez szükséges terméskő vételére fordítja. Amikor az egyik házba betért, éppen cigányzene szólt a rádióban. Azt mondták a háziak, hogy ha táncra perdül, adakoznak az építkezésre. Atanáz atya levette karingét, és táncolt egyet. Kapott száz forintot. Másoknak harmonikán eljátszotta a „Vörösbort ittam az este” kezdetű nótát. Kapott érte ötven forintot. Amikor azt mondta, hogy az új templomra gyűjt, kiegészítették száz forintra. Atanáz atya arra is emlékszik, hogy két asszony járta a környező falvakat, kukoricát gyűjtöttek, amit a „Futurában” eladtak. Az így szerzett 36 ezer forintot átadták a papnak az építkezéshez. Velük történt, hogy amikor húzták a már jól megrakott kocsit, a tanácselnök megszólította őket. „A templom építésére visszük” – mondták. Mire a tanácselnök: „Akkor én is tolom az Egyház szekerét” –, és segített a két asszonynak. 1960-ra elkészültek a templommal.”²

A fáradhatatlan ferences szerzetes azután még káplánként működött 1965-től Ózd-Sajóvárkonyban, 1966-tól Balkányban. Plébános 1967: Kálmánháza, 1970: Tiszabercel, 1971: Sajógalgóc, 1972: Perkupa, 1974: Karancslapujtő, 1975:Cered, 1978: Bárna.³

1985: Mátraterenye, 1987-1991: Nyírszőlős. 1991-től újra rendi keretben Gyöngyösön, ahol hosszú idő után ismét magára öltötte Szent Ferenc habitusát. Itt találkozott 1997. szeptember 27-én az autóbusszal érkező, 45 főből álló kunszentmártoni zarándokcsoport tagjaival, akiknek nagy örömmel és a régi szeretettel mutatta meg a gyöngyösi ferences könyvtár ritkaságszámba menő értékeit.

Tartományfőnöke 2004-ben az esztergomi kolostorba helyezte át. A nyírszőlősi templom felépítésének ötvenedik évfordulója 2010. október 17-én érkezett el. „Az

eseményre meghívták Bosák Nándor debrecen-nyíregyházi megyéspüspököt, a templomépítő Buczkó Lajos Atanáz ferences atyát és mindazokat a lelkipásztorokat, akik az elmúlt ötven évben a településen szolgáltak. A 96. életévében lévő Atanáz atya szentmise közben, váratlanul toppant be. Reggel ugyanis azt az információt kapták a szőlősiek, hogy az idős szerzetes nem tud eljönni az ünnepségre. Amikor a világi elnök meleg szavakkal köszöntötte, a hívek felállva tapsolták a templomépítés ötven év előtti kezdeményezőjét.”⁴

Atanáz atya Esztergomban halt meg 2011. június 20-án életének 97., szerzetességének 73., áldozópapságának 69. évében. Az esztergomi ferences templom altemplomában helyezték nyugalomra 2011. június 30-án.

Emléke megőrzésének szép példája, hogy róla nevezték el azt a közösségi és zarándokházat, amelyet Palánki Ferenc megyéspüspök áldott meg 2015. november 29-én, a Kótaj egyházközséghez tartozó Nyíregyháza-Nyírszőlős filiában. Vinnai Győző országgyűlési képviselő avatóbeszédében a ház fogalmát emelte ki, amely, mint az Isten háza, a zarándokház, az otthon, megnyugvási pontja az életünknek. Majd Buczkó Atanáz atya, ferences szerzetes szolgálatát emelte ki, aki 1956-ban, a legnehezebb időkben a templom építésével a jövőt építette. Ma. Amikor a Mária-út egyik állomásán zarándokházat adunk át, az ő munkáját folytatjuk – hangsúlyozta a politikus. Ezután Dobszay Benedeknek, a Magyarok Nagyszonyja Ferences Provincia tartományfőnökének üdvözlését Szabó József ferences szerzetes tolmácsolta, amelyben a rend köszönetét fejezte ki, hogy az egyházközség az ötvenes években Nyírszőlősen élő és szolgáló egykori rendtársukat, Buczkó Lajos Atanáz atyát választotta névadóul, aki az egyházellenes időkben is bátor tanúságot tett eleven hitéről.⁵

---

1 Egri Schematismus 1963. 40.

2 Szerdahelyi Csongor: A tanácselnök is húzta az Egyház szekerét. Keresztény Élet, 2010. november 21.

3 Egri Schematismus 1975. 85., 1987. 96.

4 Szerdahelyi: uo.

5 ÖRÖM-HÍR, 2015. 4. szám, 28.

151. BERTA MIHÁLY (1952–1954)

1915. október 10-én született Kömlő községben. 1941. június 15-én Egerben szentelték pappá. Segédlelkész: Emőd, Ónod, Sajószentpéter. 1947: hitoktató Jászárokszálláson, 1951: káplán Hajdúszoboszlón, 1952-től 1954-ig Kunszentmártonban. Plébános 1954: Zaránk, 1959: Nagykálló, 1960: Tizzasüly, 1969: Jásztelek községben. 1975. július 9-én halt meg 60 éves korában.¹

Impozáns jelenség volt, aki a rábízottak iránti tiszteletből külső megjelenésére is sokat adott. Kedves, közvetlen modorával általános megbecsülést vívott ki magának. Természeti képekben bővelkedő, rendkívül ízes, lebilincselő szentbeszédeit nagy figyelemmel hallgatták a kunszentmártoni hívek. Hasonló stílusban tartotta hittanóráit is.

Berta Mihály káplán a plébánia kertjében
1954. július 26-án

---

¹ Egri Schematismus 1963. 37., 1975. 82.

152. PARÁDI FÉLIX (1954–1957)

Az 1950-es évek közepén ismét két markáns káplán-egyniség került a kunszentmártoni plébániára. Egyikük a teljes elkötelezettségű, kizárólag a hivatásának élő, mégis mindig harsányan vidám Parádi Félix, a másik pedig dr. Csépany László, a kiváló közéleti ember, magas teológiai műveltséggel és írói, költői elkötelezettséggel. Parádi Félix 1925. október 28-án született Diósgyőr-Vasgyárban, mint szüleinek egyetlen gyermeke. Édesapja vasesztergályos gyárimunkás volt. A vasgyári templomban keresztelték, ott volt elsőáldozó, ott bérálkozott, ott volt első miséje és ezüstmiséinek egyike. Nagy hatást gyakorolt rá a plébános, Csintalan József apát, az igazi vonzerő, az örök példakép. Miskolcon érettségizett, a szemináriumú évek után Czapik Gyula egri érsek szentelte pappá 1950. március 19-én három társával együtt a papnevelő intézet kápolnájában. Első kápláni helye Jászszentandrás, innen 1951-ben Tiszaörsre helyezték, ahol az volt a szokás, hogy vasárnap kiültek a ház elé a padra az emberek, és ha sétált, meg-megállt beszélgetni velük. Ezt az állami hatóság rossz néven vette, el kellett onnan menni, így került 1953-ban Béalápfalvára. 1954-től Kunszentmárton következett. Erről szó szerint a következőket nyilatkozta: „Ott még akkor is nagy munkalehetőség volt. Négy iskolában tanítottam, heti 14 órában, nálam boldogabb ember nem volt a világon. Dr. Kiss Péter volt a főnök, tőle csak jót lehetett látni. Kötelességtudó ember volt, az adminisztratív dolgokat nála tanultam meg, amit később jól tudtam hasznosítani.”

A plébánia szőlőlugasa előtt

Kunszentmártonból 1957-ben Hevesre disponálták: „az új plébániának én voltam az első lakója, de még lebonatása előtt láttam a régit is, és jártam abban a káplánszobában, amelyikben Tóth Tihamér lakott. Ott volt káplán, onnan ment Gyöngyösre, majd Egerben lett tanár.”¹ Parádinak Hevesről azért kellett eljönnie, mert nem zavarata el a hittanról a be nem íratott gyerekeket. A hitoktatási engedélyét is megvonták. 1958-ban tették Vállajra, a legjobb helyre a kápláni években. Minden gyerek járt hittanra, a pedagógusok is jártak templomba. 1963-tól két évig törökszentmiklósi káplán. 1965-ben plébánosi megbízatást kapott Gemzsére. Ez olyan hely, amit első plébániának ad a püspök. Komoly hat és fél év volt. A leghosszabb

időt 1971-től 1989-ig – Nagybátonyban töltötte. Itt kapta 1983-ban címzetes esperesi kinevezését. Ezen a bányavidéken szörnyűségesen vallástalanok és hitetlenek voltak az emberek. „Nem jártak templomba, és nem tudtam ellene tenni. Miséztem, és aki meghallgatott, annak prédikáltam, azt a pár gyereket felkészítettem elsősáldozónak, ez volt Nagybátony.”² 1989-ben foglalta el élete utolsó plébánosi állását a Fájdalmas Szűzanya törökszentmiklósi kegytemplomában, amelyet még a szervita atyák alakítottak ki a két háború közötti évtizedekben. Hetvenedik születésnapján (1995) Seregély István egri érsek kanonoki címmel jutalmazta. 2000. március 18-án ünnepelte aranymisés jubileumát. Erről levelében így írt: „Csak itt volt aranymise (már mint Törökszentmiklóson – J.L.), meg a Mindszenty-sírnál. Otthon nem. Mert úgy vettem észre, hogy lenéznek. Talán otthon még mindig a mérnöknél kezdődik az ember. Én nem vagyok az. Úgy látszik, így nem számítok. Ezüstmise még volt, mert akkor még élt az édesanyám...” Papi életének legnagyobb példaképe a tragikus sorsú Mindszenty József bíboros, hercegprímás volt. Tízszer zárandokolt el Ausztriába a szent életű főpap máriacelli ideiglenes sírhelyére, ahol minden alkalommal szentmisét is mondott. Tamási József tiszaföldvári plébános meghívására a martfűi templomban tartott előadást Magyarország főpásztorának érdemeiről és meghurcoltatásáról. Parádi atya irodalmi tevékenységet is folytatott. Kéziratban maradtak általános és középiskolai hittankönyvei, és nagyszerű történeti összefoglalást állított össze az egri egyházmegye érseki főpásztorairól.

Esküvői asszisztencia káplántársával, dr. Csépany Lászlóval 1957. augusztus 3-án

Parádi Félix lelkében a Kunszentmártonban töltött évek örök emléket hagytak. Erről ismét egy 2000-ből való levélrészlet tanúskodik: „Itt van az asztalomon egy régebben küldött képeslap, amely a kunszentmártoni nagytemplomot ábrázolja. Mennyire szerettem oda járni! A szószéken úgy éreztem magamat, mint egy fejedelem. „Formában” voltam mindig, amikor rajta álltam.” Egyik találkozásunkkor elmesélte, hogy 1971-ben, amikor Nagybátonyba került plébánosnak, Lázár Pál főesperes halálával megürült a kunszentmártoni plébánia. Sokat vívódott azon, hogy megpályázza a plébánosi állást, de végül is belátta, hogy ilyen rövid idő alatt képtelenség helyet cserélni. Ezután még két alkalommal jelent meg Kunszentmártonban: 1975. december 11-én, szeretett volt főnöke, dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános temetésén, majd 2001. augusztus 8-án, egyik barátja feleségének gyászmiséjén és végső búcsúztatásán.

Az aranymisés Parádi Félix kanonok
2000. március 18-án

Tizenhárom évi törökszentmiklósi szolgálat után 2002-ben nyugdíjaztatását kérte. Parádi Félix c. kanonok, c. esperes, ny. plébános 2003. augusztus 2-án, 78 éves korában, áldozópapságának 54. évében halt meg Nyíregyházán a papi otthonban. 2003. augusztus 11-én a nyíregyházi papi sírkertben helyezték nyugalomra. „Krisztust, a jó Pásztort követte nagy szeretettel. Egyre jobban elhatalmasodó betegsége sem tudta legyőzni jó kedélyét. A híveket is elsősorban igaz emberségével és jóságával tudta megragadni” – írja az érseki körlevél.³ Törökszentmiklósi híveinek búcsúszavai jól jellemzik egész életét. Ilyennek ismerték fél évszázaddal korábban a kunszentmártoniak is: „A búcsúzás megható, de mindig fájó. Különösen akkor, amikor egy olyan embertől köszönünk el, mint amilyen Félix atya volt. Az egész város ismerte, tisztelte, becsülte és szerette nagy-nagy jóságáért, örök vidámságáért. Köszönjük derűs és vidám természetét, kifogyhatatlan igaz történeteit. Jó volt hallgatni ízes beszédét és bibliai magyarázatait. Szabadidejében kedvenc foglalatossága Mindszenty hercegprímás úr szentbeszédeinek és emlékiratainak tanulmányozása volt. Gyakran beszélt nekünk róla, mint példaképéről. Valóban követte is őt rendíthetetlen hitében, közvetlenségében, segítőkészségében. Ezért mertek fordulni hozzá lelki bajaikkal, problémáikkal. Tudtuk, hogy beteg, de ő soha nem panaszkodott, hanem inkább felvidította környezetét. Őszintén reméljük, hogy lelkipásztorunk földi életével kiérdemelte a jó harcosok jutalmát, és az igaz bíró már átnyújtotta neki az örök élet koronáját.”⁴

„A mi hazánk a mennyben van.
Onnan várjuk üdvöztető Urunkat,
Jézus Krisztust.
(Fil 3,20)

Az EGRI FŐEGYHÁZMEGYEI HATÓSÁG
a gyászoló papság és a rokonság nevében
szomorú szívvel, de az isteni Gondviselés hitéből vigaszt merítve tudatja, hogy

PARÁDI FÉLIX

c. kanonok, c. esperes, ny. plébános
életének 77., áldozópapságának 54. évében, 2003. augusztus 2-án
szentségekkel ellátva Nyíregyházán elhunyt.
Paptestvérünkért a szentmisét 2003. augusztus 11-én hétfőn
10.00 órakor mutatjuk be a nyíregyházi Papi Otthon kápolnájában,
majd utána a nyíregyházi papi sírkertben helyezzük nyugalomra a feltámadás hitében.

1 Dr. Tóth Tihamér (1889-1939): cserkészvezető, ifjúsági író, egyetemi tanár, majd veszprémi megyéspüspök.

2 Gróf 1999. 185-193. Egri Schematismus 1963. 59. 2000. 125.

3 Egri érseki körlevél 2003. IX.

4 Szentmiklósi Katolikus Híradó, 2003. szeptember.

153. DR. CSÉPÁNY LÁSZLÓ (1954–1957)

Ötgyermekes földműves családban látta meg a napvilágot 1927. december 17-én Gyöngyösön. Tanítónak készült, a középiskolát a gyöngyösi Koháry gimnáziumban végezte. Később a katonatiszti pálya vonzotta, 1942-ben a soproni hadapródiskola növendéke lett, de 1944-ben véget ért a katonaelet. Érettségi után hitoktatójától az *Isten atlétái* című könyvet kapta, ennek hatására döntött úgy, hogy beáll ezen atléták közé és pap lesz. Bánkódó édesanyját a szomszédok azzal vigasztalták, hogy Laci két héten belül ügyis vissza-

jön. Nem jött vissza, holtáig kitarzott. Frindt Jenő kanonok-plébános felkarolta, segítette. Egerbe vonult be kispapnak, onnan Budapestre küldték a Pázmány Péter Egyetem hittudományi karára. Itt folytatta tanulmányait 1947 és 1952 között, itt szerezte meg a doktorátust is a Szentírás-tudományból. Disszertációját Szent Pál apostol imaéletéről írta. Szívesen emlegetett professzorai: Zemplén György (1969-től esztergomi segédpüspök), Bánk József (1969-től váci püspök, majd egri érsek), Takács József. Kiváló osztálytársai voltak: dr. Takács Nándor, a későbbi székesfehérvári püspök, dr. György Attila (sok könyve megjelent), dr. Kerényi

Lajos piarista. 1951. október 21-én szentelte pappá Hamvas Endre csanádi püspök Szegeden. „Szentelési jelmondatom az volt, hogy Szeretlek Uram, én erőm. Valóban ebben bíztam, hogy Isten az én erőm, nincs kitől félnem, akármilyen nehéz idők járnak is.” Tanulmányai befejeztével 1953-ban Újfehértóra került káplánnak, majd 1954-től 1957-ig Parádi Félixszel együtt Kunszentmárton következett óriási munkalehetőséggel, mert akkor még 1500 hittanos gyerek volt, talán hárman-négyen nem jártak csak. Csépany László nem volt verekedős típus, egész életében egyetlen cigánygyereket pofozott meg, azt is Kunszentmártonban, mert parittyával lövöldözte a templom színes ablakait. „Pont arra ment a párttitkár, aki lecsúhásozott, hogy miért verem én a dolgozók gyerekeit.” Az 1956-os forradalom is Kunszentmártonban érte, amit nagy lelkesedéssel üdvözölt. Ennek hatására írta „Új Messiások” című költeményét, amit idők múltával a *Keresztény Élet* és az *Új Misszió* is közreadott. Első két versszaka:

Rabföldre hullt a bús magyar nép	Csak túrtünk némán. Sóhajtoztunk.
Könnyének sűrű zápora.	Imádság szállt az ég felé,
Rabságba görnyedt magyarságon	Vagy a káromlás szörnyűsége
Csattant a zsarnok ostora.	S az átok volt az Istené.
Rabságunk éjén azt gondoltuk:	Vártuk a nemzet Messiását,
Nem virrad nekünk már soha.	Aki e hont megmentené...

Egy diák elszavalta a vasárnapi szentmise után, a templom mellett tartott nagygyűlésen. Kisebb dologért is agyonütöttek embereket. „Októberben a hőskért mondtunk szentmisét, dr. Kiss Péter prépost engem kért meg, hogy prédikáljak. Zsúfolásig tele volt a templom fiatalokkal, idősekkel, nagyon készültem az eseményre. A verseket mindig szerettem, és kezembe akadt Juhász Gyulának a kötete, amiben volt egy töredék: Hazám, hazám, te drága szó, te fájdalmasan édes, Hittem-e még, hogy így szívemen édes, A drága neved záporozza szám. – Ezt használtam fel akkor, mondhatom, az egész templom zokogott, nekem is akkora könnyecseppek peregtek a szememből... Emlékszem, hozzátettem, hogy Hazám, hazám, drága szabad hazám! – végig ilyen hangvétellel.

Október után az események folytak tovább, és következett egy temetés. Egy ávós kiskatona halt meg, a pártház védelmében. Sorkatona volt, nem tehetett róla szerencsétlen, én pedig azt nem tudtam, hogy ávós. A kántor beteg volt. Óriási tömeg vett részt a temetésen, de a hadkiegészítő részéről is ott voltak búcsúztatni a kiskatonát – szerencsémre. Van egy olyan kezdetű ének, hogy *Ó, emberi gyarló nemzetség*, annak dallamára írtam a búcsúztatót, persze negyven év után nem tudok visszaemlékezni a teljes szövegre, de az megmaradt, hogy *Drága hazám eddig éltetett, most magába zárja testemet. Virág nyílik majd a síromon, virágozzék ez a drága hon. Szent hazám, szent hazám, az Isten óvjon.* Szép sorok voltak, tetszett is mindenkinek.

November negyedike után kezdték összeszedni azokat, akik valamilyen szerepet játszottak. Egy jóakaróm szólt nekem, hogy baj van, tűnj el, mert a listán te is szerepelsz. A listát aztán egyeztették, és akkor valamelyik katonatiszt azt mondta, igaz, hogy elvesztette a fejét az ünnepi nagygyűlésen és a misén, de aki egy ávós katonát ilyen szépen el tud temetni, az csak jó magyar ember lehet. Így úsztam

meg, de már nem sokáig maradhattam Kunszentmártonban.” 1957-től 1962-ig Jászárokszálláson működött. Nem járt békegyűlésekre, ezért 1962-ben csak egy picinyke falu: Sajógalgóc plébániáját kaphatta meg. Brezanóczy érsek egy-két évig akarta ott hagyni, de hét szűk esztendő lett belőle. Még a tsz-pénztárosságot is el kellett vállalnia, hogy a termelőszövetkezet ne legyen mérlegghiányos. A zárszámadáson történtek miatt kellett eljőnnie Sajógalgócra, mert – Czákó István kanonok szavaival – „megimádkoztatta a termelőszövetkezetet”. Az egész csupán annyi volt, hogy Csépany László plébános a zárszámadást követő nagy vacsora előtt rövid asztali áldást és imát mondott, amit a vendégsereg a párt kiküldöttjeivel együtt állva hallgatott végig. Másnap táviratilag rendelték be a megyei egyházügyi hivatalhoz, ahol a titkár ráförmedt: „Uraságod középkori, hogy ne mondjam, hitleri módszerekkel taposott bele a lelkiismereti szabadságba, amikor kultikus akcióba kényszerítette a zárszámadás résztvevőit. – Ó, titkár úr, ez olyan szépen hangzott, mondja el még egyszer. – Elmondta.” 1969-ben az Ózd melletti Arlóba helyezték, ami a 300 lakosú Sajógalgóc után nyolcezer emberrel, a két filiával és a káplánnal mégiscsak előrelépésnek számított. Fiatalos testi és lelki erővel 24 éven át nevelte, tanította, vezette a három falu népét, Arló, Borsodszentgyörgy és Járdánháza lakóit. Megérezték, hogy szereti őket még akkor is, amikor feddő szavakkal ostromozta mulasztásaikat. A teljesen átmedvededett régi, kétszázéves parochia helyett a nehéz politikai helyzet ellenére sikerült megépítenie egy elfogadhatóan szép, korszerű plébániát, miközben három templomot újjátartott fel. 1977-ben főpásztortól c. esperesi kinevezést kapott, Kádár László egri érsek 1985-ben a Boldogságos Szűz Máriáról nevezett tünyei apáti címmel tüntette ki. 1991-től főszentszéki bíró. Első szívinfarktusa után olyan egyházközséget kért, ahol kevesebb fizikai megterhelést jelent a lelkipásztori munka. Így került 1993-ban a Gyöngyös közelében fekvő Markazra, ahol haláláig szolgált. A papi munka mellett élénk irodalmi tevékenységet folytatott. Bánk József érsek úrral közösen írta a *Szentségimádást*, nevéhez fűződik a *Keresztelési oktatás*, a *Betegek imafüzete*, Keszthelyi Ferencsel, a későbbi váci püspökkel és Szabó Gézával, a budapesti Szent István bazilika plébánosával állította össze a *Párbeszéd Istennel* című imakönyvet. Sok verset írt és körülbelül hatvan novellát, ezek jellemzőek voltak reá: telve érzelmekkel, könnyezésre készítéssel. Fájlalta, hogy sohasem működhetett városban. „Nem azért, hogy a város olyan rangot ad, hanem mert más a közönség, komolyabban kell készülni. Mari néninek csak az kell, hogy megrikassam, de amikor tanárok, jogászok, orvosok, intelligensebb emberek is vannak, mást várnak, mint egy falusi közönség. – Van több püspök barátom is, az egyik megmondta, egyszer Rómába is felterjesztették a nevemet, de azzal utasítottak el, hogy Csépany nem lehet püspök, mert mindig csak falun dolgozott. Én egyáltalán nem kívántam püspök lenni, mert nagyon jól tudom, hogy az milyen óriási felelősség, nekem megtiszteltetés az apáti cím, amit az irodalmi tevékenységem elismeréseként kaptam.”

Kunszentmártoni kapcsolatai élete végéig megmaradtak. 1986. április 8-án a felső temetőben aktívan résztvevő barátja fiának végső búcsúztatásán. 1997. május 24-én, a Szent Márton jubileumi év alkalmával 45 fős kunszentmártoni zárandokcsoport tett látogatást többek között Markazon is, ahol dr. Csépany László nagy szeretettel fogadta a régi barátokat és ismerőseket. Teljes apáti díszben mondott

infulás ünnepi nagymisét Szent Márton püspök tiszteletére. Pappá szentelésének ötvenedik évfordulóján, 2001. október 28-án, Seregély István egri érsek és Kovács Endre egri segédpüspök jelenlétében, kunszentmártoniak részvételével is, Markazon mutatta be hálaadó aranymiséjét.

Hosszú szenvedés után, életének 76. évében hunyt el 2003. szeptember 18-án a budapesti Szent Ferenc kórházban. Utolsó állomáshelyén, a markazi templomban ravatalozták fel. A gyászmisét 2003. szeptember 27-én volt osztálytársa: Takács Nándor Jusztin nyugalmazott székesfehérvári megyéspüspök, Kovács Endre és Kátona István egri segédpüspök, valamint negyvenkét paptársa mutatta be. Kartal Ernő minorita tartományfőnök mondta a búcsúbeszédet. A gyöngyösi temetőben szülei sírjában helyezték nyugalomra. Életvidám, szellemes, Isten ügyéért fáradó ember tért vissza az anyaföldre. Közvetlensége, mindenki iránt figyelmes magatartása példaként szolgálhat azok előtt, akik ismerték. Rá is illik a temetési szertartáskönyv egyik gondolata: „Halálával szegényebb lett a Föld, de gazdagabb lett az Ég.”¹

Apáti mise Markazon 1997. május 24-én

„Aki Istenben bíztak, akkor majd megismerik az igazságot és akik hűségesekek voltak, szeretetben nála maradnak, mert kegyelem és irgalom lesz választottainak osztályrésze.” (Bölcs 3,9)

Az EGRI FŐEGYHÁZMEGYEI HATÓSÁG
a gyászoló papság és a rokonság nevében
szomorú szívvel, de az isteni Gondviselés hitéből vígaszt merítve tudatja, hogy

Dr. CSÉPÁNY LÁSZLÓ
c. apát, főszentszéki bíró, markazi plébános
életének 76., áldozópapságának 52. évében, 2003. szeptember 18-án
szentségekkel ellátva, hosszú szenvedés után a
budapesti Szent Ferenc Kórházban elhunyt.
Paptestvérünkért a szentmisét 2003. szeptember 27-én szombaton
10.00 órakor mutatjuk be a markazi római katolikus templomban
majd délután 2 órakor a Gyöngyös-felsővárosi temetőben helyezjük nyugalomra a
feltámadás hitében.

1 Egri Schematismus 2000. 110. – Gróf 1999. 248-262. – Czakó 2008. 230-236. – Papi arcélek. Isten atléta, katonái közé álltam. Keresztény Élet, 2003. január 5. – Munkatársunktól búcsúzunk. Új Misszó, 2003. december.

154. GULYÁS BÉLA (1957–1958)

A Gulyás Béla – Búr Gábor káplán-kettős első tagja 1924. március 23-án született Jászdózsán. 1951. április 8-án szentelték pappá Egerben. Segédlelkészi állomáshelyei: Bal-mazújváros, 1952: Pátroha, 1953: Tiszafüred, Bogács, 1954: Erdőtelek, Kerecsend, Tornaszentjakab, 1955: Egercsehi, 1957: Sajónémeti. Innen került Kunszentmártonba, ahol egy évet töltött. 1958: Nyírbátor, 1961-től plébános Gáva, 1970: Tiszaörs, 1975-től 1987-ig Jásztelek községben, melynek szép barokk templomát Szent Márton püspök tiszteletére szentelték. Főpásztorától 1985-ben címzetes esperesi kinevezést kapott. 1987-ben szülőhelye: Jászdózsa plébánosa lett. (Zupkó Ágoston és Bolya Ferenc után ő a harmadik jászdózsai lelkipásztor, aki korábban kunszentmártoni káplán volt.) 1999-ben nyugdíjba vonult, de szolgálati helyén maradt.¹ 2007. november 14-én, életének 84. évében halt meg Jászdózsán. 2007. november 21-én temették ugyanott.

Rendkívül komoly, fegyelmezett, szorgalmas segítőtársa volt dr. Kiss Péter prépost-plébánosnak és lelkiatyja a hívők közösségnek. Rövid ittléte ellenére sokan megszerették, szívükbe zárták. 1989. július 29-én négy egykori kunszentmártoni híve látogatta meg jászdózsai plébániáján. Részlet egy 1983. júniusában Jásztelekről küldött leveléből: „...Szabadságon voltam egy hétig Rozsnyón, így csak most válaszolok kedves soraidra. Igen jól esett „hallani” a régi jó barát hangját és egy kicsit visszaemlékezni boldog ifjú éveimre, amelyeket Kunszentmártonban töltöttem. Sok szépre emlékezem, és remélem, hogy a Historia

Gulyás Béla esperes-plébános Jászdózsa, 1989. július 29.

Domusban nem sok rosszat írtok rólam. Egy fényképet mellékelek ide, ez tényleg fiatalos, most már öreg, ősz ember vagyok, csak talán lélekben nem. Jó lenne elbeszélgetni a múltról, meg a jelenről. Bizony nem sokat tud az ember azokról a kedves hívekről, akiknél volt sok évvel ezelőtt. De azért szeretettel gondolok rátok, és kérem a jó Isten áldását mindnyájatokra...”

---

1 Egri Schematismus 1963. 46. – 2000. 114.

155. BÚR GÁBOR (1957–1961)

1932. július 5-én született Balmazújvároson. Egerben szentelték pappá 1955. június 19-én. Június 26-án mondta első szentmiséjét Nagykállóban. Szentképére Pál apostol buzdítását íratta: „Éljetek méltóan Krisztus evangéliumához.” Segédlelkész Gyöngyöstarjában, Mándokon, 1957-től 1961-ig Kunszentmártonban, 1961: Nyíregyháza főplébánia.¹ 1969-től 1974-ig Pócspetri plébánosa.² 77 éves kora körül halt meg a 2008., vagy a 2009. évben.

Négyéves kunszentmártoni működését magas színvonalú lelkipásztori munka, szónoki tehetség, kiváló pedagógiai érzéssel végzett hitoktatás, a templomba járó hívek iránti törődés jellemezte. Rendkívül kedves, közvetlen, segítőkész, jó kedélyű, mindig vidám, társasági ember volt.

1969 és 1974 között Pócspetriben, dr. Veres András szombathelyi püspök szülőhelyén teljesített lelkipásztori szolgálatot, abban a Szabolcs megyei faluban, ahol a lakosság az 1948. év folyamán hithű módon tiltakozott az iskolák államosítása ellen. Dulakodás kezdődött, fegyver dördült, s az egyik rendőr szívéen hatolt át a golyó. A Rákosi rendszer kegyetlen módon megtorolta a nép ellenállását. Koncepciós pert konstruáltak, amelyben Királyfalvi Kremper Péter jegyzőt és Asztalos János plébánost halálra ítélték, azzal a megokolással, hogy a plébános bujtatta fel a falu lakosságát, a korábban levontképzést kapott jegyző pedig gyilkolt. Asztalos plébánosnak a bitófa alatt megkegyelmeztek, de Királyfalvit kivégezték. Többen súlyos börtönbüntetést kaptak. Veres András püspök könyvében olvashatjuk: „Ember Judit a hetvenes évek elején készítette Pócspetri című dokumentumfilmjét, de a félelem még akkor is ott élt a falusiakban. Ha a falu akkori plébánosa, Kassa László, illetve egy korábbi plébános, Búr Gábor nem segített volna az

Búr Gábor és Papp Endre

emberek meggyőzésében: „most már bátran beszélhetnek”, aligha sikerült volna a dokumentumanyag felvétele. Az emberek talán maguk sem akartak már beszélni erről, ugyanakkor tartottak a hatalomtól is... A teljesebb kép az Ember Judit-féle dokumentumfilm elkészülte után született meg bennem, de nem azért, mert láthattuk a filmet, hiszen még vetítés előtt betiltották, ám a filmkészítés apropóján megindult egyfajta beszélgetés a faluban, ki mit mondott, hogyan mondta, miért azt a mozzanatot emelte ki. Tehát közbeszéd tárgya lett a Pócspetriben lezajlott 1948-as dráma.”³

1 Egri Schematismus 1963. 40.

2 Magyar Katolikus Lexikon XI. 2006. 90.

3 Veres 2009. 50-53.

156. DR. HORVÁTH FERENC ZSIGMOND OFM (1958–1959)

Gulyás Béla távozása után ismét egy tiszteletreméltó ferences atya került káplánként Kunszentmártonba. A szerzetesrendek 1950-ben történt feloszlata után ő is mint egyházmegyes pap működhetett tovább, „természetesen” csak segédlelkési beosztásban. Szolgálatát szerzetesi alázattal és odaadó hűséggel teljesítette. Tartalmas, színvonalas prédikációkat tartott, minden papi munkát elvégzett, semmiből nem vonta ki magát, pedig már közeledett hatvanadik életévéhez.

Dr. Horváth Ferenc Zsigmond atya 1902. szeptember 20-án született a Somogy megyei Vitézipusztán. Szent Ferenc rendjébe lépve, tanulmányai végeztével Budapesti szentelték pappá 1925. február 15-én. Gyöngyös-Alsóvároson volt plébános, amikor bekövetkezett a szétszórás. 1953-tól káplán volt Ózdon, 1958-tól

A plébánia kertjében: Búr Gábor, Dr. Kiss Péter, dr. Horváth Ferenc Zsigmond

Kunszentmártonban, 1959-től Rakamazon. 1962-ben nyugalomba vonult, ezt követően visszatért Esztergomba és a ferences teológia tanára lett.¹ 1988. június 14-én halt meg 86 éves korában Budapesten.² Temetése 1988. június 29-én volt Kisdobszán.

Látva az 1950-es évek körül a fokozódó egyházüldözést, „dr. Horváth Zsigmond, a gyöngyösi ferences rendház főnöke (gvárdián) úgy döntött, hogy a kolostor felbecsülhetetlen kincseit meg kell menteni. A kispapok segítségével 1950 július-augusztusában heteken keresztül hordták a könyveket, kéziratokat, régiségeket a különböző rejtekhelyekre. A munkálatokat Karácsonyi Aladár magiszter, dr. Horváth Zsigmond gvardián, dr. Kalmár Özséb definitor (a kolostorfőnök helyettese), dr. Németh Lúcius teológiai tanár irányította. Negyven év alatt több mint 20 intézmény költözött a rendházba, de az épület a titkát őrizte. A ferencesek csak 1990. augusztus 2-án kapták vissza ősi intézményüket. A rejtekhely kibontása 1998. április 28-án történt meg. Ekkor előkerültek a kincsek, kódexek, könyvek, kegytárgyak. Ezeket ma a közönség is megtekintheti.”³

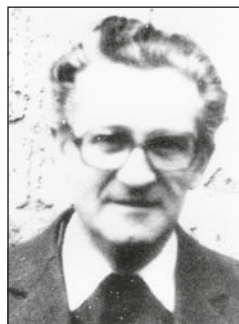
1 Egri Schematismus 1975. 102.

2 Egri Schematismus 1992. 189.

3 Suba 2015. 457.

157. PAPP ENDRE (1959–1962)

A kunszentmártoni káplánok élvonalához tartozó, kiváló tehetséggel megáldott fiatal lelkipásztor 1933. július 18-án született a Szabolcs megyei Levelek községben. Édesapja görögkatolikus kántortanító, édesanyja római katolikus tanítónő. 11 éves volt, amikor édesapja meghalt. Bátyjával a kecskeméti tanítói árvaházban kapott elhelyezést, ott kezdte a gimnáziumot a piaristáknál. Az egyre gyakoribb bombázások miatt hazakerültek, középiskolai tanulmányait Nyíregyházán, majd Egerben folytatta. Bátyja görögkatolikus pap lett, ő azonban a római rítushoz vonzódott, így az egri szemnáriumba kérte felvételét. 1956. június 17-én szentelte pappá az egri főszékesegyházban dr. Endrey Mihály püspök. Nehéz idők jártak! „Édesanyámat megfenyegették az iskolában, ha primíciát rendez nekem, mehet, amerre lát. Matematikát és fizikát tanított, nagyon jól. Azért persze megvolt a primícia, és ő is maradhatott a helyén. Pedagógusnapon persze nem kapott jutalmat, pedig a szülők zajongtak, hogy Papp Zoltánné tanító néni mikor kap már? A papszentelésen édesanyám, nővérem és a görög pap bátyám is ott volt. A primíciás asztalnál mindössze tizenhatan ültünk. Ajándékba négyezer forintot kaptunk fejenként a paptestvérektől, amiből én azonnal vettem egy Optima írógépet, meg némi fehérneműt. Biciklim csak kunszentmártoni káplánkoromban lett, nagyon szegények voltunk. Az írógéppel nagyon boldog voltam. Még arra sem volt pénzem, hogy nyomtatott szövegű újmisék szentképeket készíttessenek. Pedig a jelmondatom az lett volna, hogy „Te vagy, Uram, én reményem, ne hagyj soha szégyent érnem.” Ezért ezt írtam később az ezüstmisék képre.”¹

Papp Endre káplán

Szent Márton-búcsú 1961. november 11-én:
Papp Endre, dr. Balpataki Béla, Csehy Alfonz, Mosonyi József, dr. Sulyok Béla,
dr. Kiss Péter, Lázár Pál

Szentelés után Kenderesre került kántor-káplánnak. Ott érte az 1956-os forradalom. 1957 tavaszán kijárási tilalom volt. Egy esti énekpróba után, hazafelé menet egy pufajkás belekötött, ütötte, rúgta, véresre verte. Plébánosa egy hétig nem engedte utcára, ne lássák, milyen állapotban van. A támadó pufajkást gazemberségei miatt kivetkőztették az uniformisból. Az orvos mondta később a káplánnak: „Utolérte Isten büntetése a haverodat. A kisfia agyhártyagyulladásban megbetegedett, pedig azt imádja! Gyenge gyerek, nincs is Streptomycin, meg fog halni!” – „Kértem, hogy írja meg a receptet, nekem van ismerősöm Bécsben, hátha megküldik. Egy hét sem telt el, mikor jött a vámról az értesítés, megjött a gyógyszer. A levélben nagyot hazudtam, hogy egy drága, kedves hívünknek a kisfia beteg. Postafordultával jött a 30 darab Streptomycin, én elvégeztem érte a 30 másét, a kisfiú megkapta és meggyógyult. Emlékszem, az anyja jött el később megköszönni. Hozott egy nagy vázát, amit nem fogadtam el, mert tudtam, hogy vagy a Horthy-kastélyból, vagy a Hellenbach bárók kastélyából való. Kérte, hogy ne haragudjak rájuk, de az ura ilyen ember, az ő édesanyjának is föltépte a fülét... Később eltűnt a faluból. Gúzsba kötve találták meg, eszméletlen állapotban, rettenetesen megverték a legények.”²

Kenderesről 1958-ban Miskolc-Újdiósgyőrbe küldték. „1959-ben Kunszentmártonba kerültem, ahol egy végtelenül aranyos főnököm volt, Lázár Pali bácsi.

Nagyon kellemes néhány évet töltöttem ott. Szerveztem egy jó kis énekkart sokak örömére. Emellett kántor-káplánkodtam, 16 hittanórával.” Létszám-okok miatt olykor összeütközésbe került az oktatási osztállyal. Éppen ezért csodálkozott legjobban, amikor meghívót kapott a fiatal papok békegyűlésére, Pestre. „Rettegetesen szégyelltem, hogy miért küldik, hiszen nem voltam békepap sosem. Lázár Pali bácsi veszekedett: „El fogsz menni, ülsz a fenekeden mint más, és hallgatsz, nem rúgatód ki ezért magad.” Elmentem azzal, hogy majd hallgatok, de ez nem sikerült, mert ha mondtak valamit, ami nem tetszett, kérés nélkül felpattantam és beleszóltam, például olyat, hogy én is békességet akarok, nem háborút, de ha a legszentebb hivatásomban akadályoznak, azt nem tudom elviselni. Másnap a kunszentmártoni plébánián megjelent az ávótól az a százados, aki máskor is járt már itt, mert a kármelita atya után szaglászott. Nem tudom miért, de engem kedvelt. Azt tanácsolta, kérjem el magam Jászberénybe. Mondtam neki, bennünket csak oda kísér el az Isten kegyelme, ahová az előjáróink akaratából megyünk. Aztán később még egyszer jött, de már csak elköszönni, ahogy mondta, Moszkvába küldték egy négyéves főiskolára. Homlokon csókolt, és azt mondta: „Bandika, maradjon rendes ember!” Nagyon meglepődtem, elmondtam Lázár Pali bácsinak, mi történt. A kisöreg elsírta magát, hogy ezek közt is van rendes ember, látod, ez nem enged téged kinyírni!” Annyi gazemberséggel találkozott, hogy ezt az embert meghatotta, nem mindenki olyan, mint gondoljuk.”³

Kunszentmártonban három évi ittléte folyamán Papp Endre kiérdemelte a hívek szeretetét, megbecsülését. Rendkívül színvonalas, szuggesztív erejű, meggyőződést sugárzó szentbeszédeket tartott. A vasárnap délelőtti öt szentmise közül csak a fél 12-es volt az, amelyiken nem volt prédikáció. Papp Endre kezdeményezte, hogy ezen is legyen, s ő maga járt elől jó példával. Széles baráti kapcsolatokot épített ki, a társasági együttlétek során mindig meg tudta teremteni a kedélyes, jó hangulatot.

Elsőáldozás 1962-ben: dr. Balpataki Béla, Lázár Pál, Papp Endre

1962-ben Rácz Imre káplán megbetegedett Mezőkövesden, ezért Brezanóczy Pál apostoli kormányzó Papp Endrét gyorsan odahelyezte. Négy évet töltött ott, rengeteg gyerekkel és heti 22 hittanórával. 1966-ban plébános lett Bükkzsércen. Boldog négy év következett ott is. 1970-ben főpásztora Hangonyba rendelte plébánosnak. „Szeretem a zenét, mise közben is a harmónium mellé ülök, senki meg nem ütközik azon, hogy miseruhában játszom rajta. Virágvasárnap az énekkar ott áll az oldalhajóban, kazulában vezényeltem le az egész passiót. Nagyon szépen énekelnek a hívek is, sok éneket megtanítottam nekik... Szabadságra nem mentem, inkább külföldre utaztam. Az első volt a római, de voltam Lourdes-ben, Görögországban, Lengyelországban többször is. A római úton például kivel hozott össze az Isten? Mindszenty hercegprímás ítélőbírájával, dr. Olti Vilmossal. Akkor már nyugdíjasként ibuszos idegenvezető volt. Egész úton beszélgettünk vele. Mindig azzal mentegette magát, hogy megmondták neki, milyen ítéletet kell hozni, hogyan kell irányítani a dolgokat. Ezért ő ártatlannak tudta magát az ítélethozatalokban...”

„Azok közé tartozom – vallja Papp Endre –, akik elmondhatják, elégedettek az életükkel. Megadta a jó Isten, hogy akármerre jártam, rengeteg hittanosom volt, sok feladatom, nem értem rá hiábavaló dolgokon töprengeni. Nagyon sok olyan ember van, aki nemszeretem dolgokkal foglalkozik, és csak hobbiként azzal, ami igazán érdekli. Nálam ez nem így volt. Az volt a munkám, ami a hobbim is... A rózsafüzért a temetőben szoktam elmondani – több, mint ezer embert temettem el Hangonyban harminc év alatt –, a sírok között járkálva. A templom mellett van a temető, egy órával a mise előtt kimegyek, és sétálgatva imádkozom... Öröm volt számomra, hogy annak idején Domaházán megismerkedhettem Feszty Masa festőművésszel, akinek számos alkotása díszíti a kis község több mint kétszázötven éves Szent Erzsébetről elnevezett templomát. Sokat beszélgettem, tréfálkoztam vele. Az ottani atya, Nagy János mondta nekem: gyere gyakrabban, mert Masa néni vidámabban dolgozik, ha itt vagy.”⁴ 1981-ben helyettes esperesi kinevezést kapott, 1990-ben a putnok-bódvai kerület esperese lett. 2001-ben főpásztora címzetes kanonoki rangra emelte.⁵ 39 évi Hangonyban töltött plébánosi helytállás után 2009-ben nyugdíjba vonult, azóta az ózd-bolyoki plébánián lakik, ahol készségesen teljesíti a rábízott lelkipásztori feladatokat.

Kövesdy Zsolt plébános meghívásának eleget téve 2010. május 29-én látogatott Kunszentmártonba, ahol a templom kibővítésének és püspöki felszentelésének századik évfordulójára meghirdetett jubileumi évben havonta, valamelyik kunszentmártoni születésű pap, illetve egy régen itt működött káplán mondott ünnepi nagymisét Szent Márton püspök tiszteletére. A templom vendégkönyvében azóta a következő sorok olvashatók: „Örömmel és szeretettel jöttem a Szent Márton misére ide, ahol 51 évvel ezelőtt kezdtem kápláni küldetésemet. Papp Endre nyug. plébános.”

---

1 Gróf 2002. 280.

2 Gróf 2002. 281-282.

3 Gróf 2002. 284.

4 Gróf 2002. 286-289. -Keresztény Élet, 2012. április 22.

5 Egri Schematismus 1992. 158. 2004. 171.

158. DR. KÖRTVÉLYESSY LÁSZLÓ ALBIN (1961)

Az egyházközség történetének legrövidebb ideig itt tartózkodó káplánja volt. Leutazott, bemutatta az egyházmegyei főhatóságtól kapott kinevező, okmányt, majd közölte Lázár Pál esperes-plébánossal, hogy nem kíván Kunszentmártonban maradni, és azonnali hatállyal kéri áthelyezését. Nincs rá magyarázat, hogy gyors elhatározását mi indokolta.

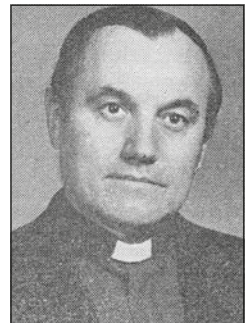
Életrajzi adatai: 1909. április 4-én született a Sáros megyei Pillerpeklény községben. A konventuális minorita rendbe lépett, ahol az Albin nevet kapta. 1934. június 21-én szentelték pappá. 1934-től 1950-ig minorita szerzetes. 1950: plébános Nyírbátorban, még ugyanazon évben segédlelkész Ormosbányán, 1957-ben Mezőkövesden, 1958-ban Polgáron. 1960-ban Kálmánháza plébánosa, majd hamarosan ismét káplán Törökszentmiklóson, 1961-ben Kunszentmártonban. Innen rövid időn belül Sajószentpéterre helyezték.¹ 1967. február 2-án halt meg 58 éves korában.

---

¹ Egri Schematismus 1963. 53.

159. DR. BALPATAKI BÉLA (1961–1964)

A népszerű és közkedvelt káplánok közé tartozott, aki 1961-től 1964-ig fejtette ki sokoldalú lelkipásztori szolgálatát Kunszentmártonban. 1934. március 29-én született Törökszentmiklóson. Már elemistaként jó tanuló volt, az igazgató is továbbtanulásra biztatta. 1944 őszén került az egri kisszeminariumba, 10 éves korában. Az imádságos lelkületet és a Mária-tiszteletet édesanyjának köszönhetette, a többi Egerben kapta hozzá. Földműves édesapja vitte el Egerbe, s ott látott életében először hegyeket. A ciszterci gimnázium államosítása után az érettségi évében Kecskemétre került a piaristákhoz, onnan újra Egerbe, a nagyszemináriumba. Elöljárói mint kitűnő tanulót a budapesti Központi Papnevelő Intézetbe, a Hittudományi Akadémiára küldték. Marczell Mihály rektor, Werner Alajos prefektus, Bánk József, Takács József, aki mielőtt Pestre került volna, Törökszentmiklóson volt plébános, Szörényi Andor, Cserháti József professzorok a legjobb tudást adták. A hatodév végén Czapiak érsek már nem élt, Egerben még nem volt püspök, ezért Kovács Vince váci segédpüspök szentelte pappá 16 társával együtt 1957. június 16-án. Egyházból doktorált Bánk Józsefnél. Disszertációjának témája: A laikusok jogi helyzete az egyházban. Első kápláni állomáshelye 1957-től 1959-ig Nagykálló. Horváth István kanonok mellett a papi élet minden szépségét megtapasztalhatta: a buzgóságot, a hívek szeretetét, az adminisztráció pontosságát. Mivel azonban az iskolai hittanórán nem volt szíve kiküldeni a be nem íratott gyerekeket, elhelyezték, havi 416 Ft kongruáját megvonták. 1959-ben Sajószentpéterre került. Kiváló főnöke volt, Demeter István, a „próféta”, aki nagyon értett hozzá, hogy kedvet csináljon a

Elsőáldozó fiúk (dr. Balpataki Béla, Papp Endre, Lázár Pál)

Elsőáldozó lányok (Papp Endre, dr. Balpataki Béla)

komoly papi munkához. 1961-től a kunszentmártoni három év következett Lázár Pál esperes- plébános vezetése alatt Papp Endrével, majd Kiss Tiborral. Fiatalos lendülettel végezte a hitoktatást, a sokrétű kápláni munkát és a kántori teendőket. Óriási energiával szervezte meg és készítette elő az 1962. évi bértárlást, amikor Brezanóczy Pál egri apostoli kormányzó először végzett ilyen nagyszabású főpapi funkciót Kunszentmártonban. A jó kedélyű, vidám alaptermészetű Balpataki Béla távozása után az egyházmegyei hatóság a fokozódó paphiány miatt többé már nem tudta a második kápláni állást betölteni.¹

1964-ben Karcagon, 1966-ban Markazon folytatta segédlelkészi munkáját. Még ugyanebben az évben Brezanóczy püspök Egercsehibe küldte plébánosnak, és templomépítéssel bízta meg Szucsón, a filiában. Az alábányászott templom helyett kellett újat építeni, ami egy év alatt el is készült. 1970-ben a tiszasülyi

műemlék templom és plébánia félbemaradt renoválását fejezte be sikerrel. Tiszasüly plébánosaként beiratkozott a szegedi egyetem jogtudományi karára levelező tagozaton. Megszerezte a második doktorátust is, jogi tanácsokkal segítette a híveket, és másodállásban tsz-jogászként hasznosította ismereteit. Bánk József egri érsek 1975-ben Sajóládra disponálta, ahol évszázadokkal ezelőtti pálos szerzetesek működtek. Alsózsoltán, a filiában egy év alatt felépített egy gyönyörű templomot. 32 évig tartó lelkipásztori szolgálata alatt 1987-ben megünnepelték a sajóládi kolostor-alapítás 600. évfordulóját, felújították az egykori pálos templomot, emléket állítottak Fráter Györgynek, a hírneves váradi püspöknek és kancellárnak, aki az 1500-as években sajóládi pálos perjel volt. Béla atya a községről összefoglaló helytörténeti munkát írt, melynek egy példányát a Szentatyának is megküldte. Egy másik filiában, Sajópetriben az 1994. év folyamán a hívek összefogásával szintén új templomot épített. Itt állíttatta fel a falu névadójának, Vasas Szent Péter apostolnak a szobrát, azt a jelképes pillanatot ábrázolva, amikor a börtönből szabaduló Szent Péter a rabság láncát és bilincseit nyújtja át az előtte térdelő Mindszenty bíborosnak. A kifejező szobor-kompozíciót kunszentmártoni zarándokok jelenlétében Márfi Gyula egri segédpüspök – a későbbi veszprémi érsek – szentelte fel 1996. február 22-én.

Dr. Balpataki Béla

A sokoldalú, önzetlen munka jutalma a kitüntetés. Seregély István egri érsek Balpataki Bélát 2006-ban címzetes kanonokká nevezte ki, akire a Sajóládon töltött évtizedek során erősen hatott a hely szelleme. Ezért lépett a pálos konfráterek közösségébe, kötelezőnek ismerve el magára nézve is a rendi szabályokat. 2007-ben nyugdíjba vonult, ettől kezdve a girincsi plébánia-épület lakója és az ottani hívek lelki vezetője. Ugyanez év november 11-én, a Szent Márton-búcsún ünnepélyes aranymisét mondott a kunszentmártoni nagytemplomban. 2010. október 23-án, a templom jubileumi évében ismét Kunszentmártonba kapott meghívást Szent Márton-mise végzésére. Prédikációjában szeretettel idézte fel a három év alatt itt átért eseményeket és a kialakult baráti kapcsolatokat. A vendégkönyv lapjaira a következő sorokat írta: „A Szent Márton mise alkalmából hálás emlékül – kedves kísézőimmal Dr. Balpataki Béla ny. plébános.”²

Nyugdíjas éveinek színhelyén a *Girincsi Kisbíró* című helyi újság 2012.

decemberi száma közölte „Karácsony a hit évében” kezdetű írását. Megszívlelésre érdemes gondolatai egy tartalmas papi élet bölcsességéről és lelki gazdagságáról tanúskodnak: „XVI. Benedek pápa meghirdette a hit évét. Miért? Hogy megerősödjünk hitünkben. Mert Jézus mondta: „Ha eljön az Emberfia, talál-e hitet a földön?” Magunktól kérdezzük meg és feleljünk rá. Képzeljük magunkat Betlehembe, a jászol elé, és szóljunk a kis Jézushoz: „Hiszem Uram és vallom, hogy Te vagy valóban Krisztus, az élő Istennek Fia, aki a világra jöttél, üdvözíteni a bűnösöket!” Tehát hiszem, hogy Jézus az én Istenem. Elfogadom tanítását, igyekszem eszerint élni. Nehezen sikerül... Jézus anyjához, Szűz Máriához is fohászkodom: „Szent áldását adja ránk, Kisededével Szűzanyánk!” Nekünk is égi Édesanyánk, Mária, sőt nekünk, magyaroknak: „Magyarok Nagyasszonya”, Girincsen pedig templomunk védőasszonya, Nagyboldogasszony. Kérjük édesanyai pártfogását magunkra, családunkra, közösségünkre, magyar hazánkra, az egész világra. Szent Józsefhez is forduljunk fohászkodással: „Szent József, légy házunk ura, kis családunk patrónusa”. Ahogy vigyázott Betlehemben a szent családra, úgy vigyázzon ránk is napjainkban. Tanuljunk a pásztoroktól: hitet, buzgóságot, szeretetet, kérjük az ő pártfogásukat is Jézus elé térdelve. „Ha eljön az Emberfia, talál-e hitet a földön?” Reméljük, bennünk talál! Ezt kérjük karácsonykor is. Mostanában divatos a „világ végé”-vel riogatni az embereket. „Azt a napot senki sem tudja, még a mennybéli angyalok sem, csak egyedül az Atya...” Jézusnak higgyünk, ne az embereknek. A mi feladatunk: „virrasszatok és imádkozzatok”, nehogy váratlanul érjen az a nap. Volt és van elég figyelmeztető katasztrófa a világban, hogy mi is elgondolkozzunk: bármikor készen állunk, ha elszólít az Úr... Mondjuk hittel őskeresztény elődeink imáját most karácsonykor és mindenkor: „Jöjj el, Uram Jézus!”³

2014 januárjának elején konfráterként vett részt Erdélyben az újonnan alapított hargitafürdői pálos kolostor szentelési ünnepségén, ahol dr. Jakubinyi György gyulafehérvári érsekkel és Bátor Botond pálos tartományfőnökkel koncelebrálva mutatták be a hálaadó szentmisét. Január 12-i keltezésű képeslapján örömmel számolt be a történelmi jelentőségű eseményről, kérve, hogy imádkozzunk pálos hivatásokért. Másfél hónap elteltével érkezett a szomorú hír, hogy dr. Balpataki Béla címzetes kanonok, nyugalmazott plébános 2014. február 27-én 80 éves korában Girincsen váratlanul elhunyt. Nagy részvét mellett helyezték örök nyugalomra szülei mellé a törökszentmiklósi temetőben.

1 Egri Schematismus 1975. 79. 1987. 92. – Gróf 2002. 328-341.

2 A kunszentmártoni római katolikus templom vendégkönyve.

3 Girinci Kisbíró. 2012. december. 7. oldal.

160. KISS TIBOR¹ (1962–1966)

Bogács községben született 1936. október 4-én. Egerben szentelték pappá 1960. június 16-án. Karcagon kezdte segédlelkészi szolgálatát, innen került Kunszentmártonba 1962-ben, ahol Lázár Pál esperes-plébános mellett négy éven át lelkiismeretesen, magas színvonalon végezte a rábízott lelkipásztori munkát, oktatta a gyermekeket a hit és erkölcs alapismereteire.² 1966-tól 1968-ig káplán a jászberényi főplébánián, 1968-tól pedig Ózdon.³ Értésülések szerint a 2000. év körül halt meg, talán 64-65 éves korában.

Elsőáldozók

Kiss Tibor káplán az elsőáldozók miséjén Lázár Pál plébános mellett

1 A nevét általában egy s-sel írta.

2 Egri Schematismus 1963. 51.

3 Suba 2015.

161. VITAI LÁSZLÓ (1966–1969)

Kenderesen született 1938. július 16-án. 1962. június 21-én szentelték pappá Egerben. Segédlelkészi állomáshelyei: Tar 1962, Besenyszög 1963, innen került Kunszentmártonba 1966-ban. Nagy lendülettel kezdte hivatásának gyakorlását. 45 személyes zárandoklatot szervezett Egerbe autóbusszal, hogy a kunszentmártoni hívek találkozhassanak az egyházmegye főpásztorával, Brezanóczy Pál apostoli kormányzóval, akit 1964-ben szenteltek püspökké. A lelkes előkészítő munkát azonban az egyházügyi hivatal rendkívül rossz néven vette, a fiatal káplánt méltatlanul zaklatták. Ennek ellenére 1967. augusztus 19-20-án a kunszentmártoniak részvételével búcsújárást szervezett

Mesterszállási búcsú 1966. szeptember 11-én. Vitai László, Juhász Ferenc, dr. Kiss Péter, Maróti Arnold

Mátraverebély-Szentkútra is. Az igazi papi eszménykép megtestesítőjét ismerte meg benne Kunszentmárton népe. Szorgalmazta a második vatikáni zsinat előírásainak megvalósítását. Egyéniségében szerencsésen párosult a következetes határozottság és fegyelem a gyöngédséggel és megértéssel. Meggyőző erejű szónok és kiváló hitoktató volt. Szívügyének tekintette a betegek lelki gondozását, szentségekkel való ellátását. Külső megjelenése is híven tükrözte elmélyült papi lelkületét és az egyház ügye iránti elkötelezettségét. 1969-től Jászapátin folytatta kápláni szolgálatát, ahol szintén három évet töltött. „Mindenki szerette, öreg és fiatal. Megtalálta az utat az emberek szívéhez, nemcsak a szentmiséken, hanem Isten házában kívül is az Ő útján terelgette híveit.”¹ 1972-től 1983-ig balkányi plébános, 1983 óta folyamatosan Nagykálló város lelkipásztora.² 1992-ben az egri érsektől kanonoki címet kapott, Bosák Nándor debrecen-nyíregyházi megyéspüspök 1999-ben a Megváltóról nevezett beszterec-monostori c. apáttá nevezte ki.³

2012. július 22-én egykori ministránsai és Galsi János plébános meghívására egyik első szolgálati helyén, a besenyszögi templomban celebrálta hálaadó aranymiséjét. „Főnököm, Hetényi Adorján plébános szíven viselte a papi hivatást, amiben én is segítőtje voltam. Talán ennek is köszönhető, hogy Czapkó Mihály idén fölszentelt besenyszögi származású újmiséis pap mellett egykori ministránsaim, Balog Gyula kanonok, az egri papnevelő intézet rektora, Zajacz Ernő érseki tanácsos, felsőzsolcai plébános és Fejes János címzetes esperes, borsodnádasdi plébános is papként vett részt a szentmise bemutatásában.” Vitai atya nehéz időben kezdte szolgálatát. „A küldetést, ami nagyon fontos, okosan, bölcsen,

Vitai László káplán és hittanosi 1968. június 9-én

buzgósággal, de mindig meg kell tennünk – mondja az aranymisés atya, aki egyszer a sajtó figyelmét is felkeltette. – A hittanbeíratásról külön értesítettem a szülőket, az utcán, a boltban szóltam, vagy elmentem hozzájuk. Főleg az édesanyákkal beszéltem, mert ők vannak nagyobb hatással a gyermekekre. Erre azt írták, hogy „a káplán buzgósága nem ismer határt, de mindig olyankor megy, amikor a nők vannak odahaza.” Erre mondtam,

hogy ők meg a férfiakat nyaggatják a munkahelyen, hogy írassák ki gyermeküket hittanról. Persze nem ez a maradandó, hanem a jó szándék, ami megindítja a nem hívőket is.” Az ország jövőjéről szólva hosszú papi szolgálata tapasztalatát bizakodásként osztotta meg velünk a jubiláló lelkipásztor: „Egészen biztos, hogy lassan, de a sok jó szándék fog beérni, ha hatással tudunk lenni az emberekre. Ehhez fontos, hogy engedjék a fiatalságot az egyházhoz, és viszont. Ezért örülök az egyházi iskolák újbóli beindulásának, s különösen annak, hogy itt Kolping-iskola lesz, mert egykori plébánosom, Hetényi Adorján Egerben a saját testével védte az államosításkor az egri Kolping-iskolát. Kolping sírjánál valami szépet akartam kérni, s ebben benne volt az iskola is.”⁴

„A Nagyboldogasszony oltalma alatt álló kenderesi egyházközség 2012. augusztus 12-én ünnepelte búcsúját. A jeles alkalmat összekapcsolták Vitai László címzetes apát, nagykállói plébános aranymiséjével, aki ebben az esztendőben emlékezik pappászentelésének 50. évfordulójára. László atya Kenderesen született, és hazatért ünnepelni oda, ahonnan papi életútja elindult. A szépen megtelt templomban Vitai László mintegy mozaikszerűen elevenítette fel prédikációjában életének jelentős epizódjait, melyek által kirajzolódhatott egy Szűz Máriát mélyen tisztelő, a Nagyboldogasszony segítségét napról napra kérő, boldog 50 papi esztendő kezdete, múltja és jelene. A szentmisét a

A plébánia kertjében

búcsúkor szokásos körmenet zárta, Mészáros Ferenc kenderesi plébános vezetésével. A körmenet végén, a szentségi áldás után László atya aranymisés áldását is megkapták a résztvevők.”⁵

2010. júliusában Kövesdy Zsolt plébános meghívására Szent Márton misét és nagyhatású Szentbeszédet mondott a kibővítésének és püspöki felszentelésének századik évfordulóját ünneplő kunszentmártoni nagytemplomban. Szívélyes hangvétellő sorait a vendégkönyv örökíti meg: „Aki a múltba tekint, a jövőbe lát. Isten áldása így kísérje az emlékező egyházközséget, e kedves város minden lakóját. Így áldom a múltat és köszöntöm a szép jövőt. Kunszentmárton, 2010. július 10. Vitai László plébános, egykori káplán.”

Egri zarándoklat

1 Molnárné 2007. 165-166.

2 Egri Schematismus 1987. 142.

3 Debrecen-nyíregyházi Schematismus 2008. 91.

4 Új Néplap, 2012. július 23.

5 Új Néplap, 2012. szeptember 1.

162. KOCSIS ISTVÁN (1968–1970)

A mindig mosolygó és vidám, mély lelkiéletű, segítőkész káplán 1934. május 25-én született Egerben. Szomorú gyermekkort élt meg. Hathónapos volt csupán, amikor ukrán, vagy fehérorosz származású édesanyja meghalt. Édesapja kötőrő, majd hentes, három hónap elteltével újra nősült. A jóságos édes-mostoha az árva kisfiú életét mentette meg, mert olyan sok betegségben szenvedett, hogy az orvosok lemondtak róla. Később született egy húga, féltestvére, aki ötéves korában gyermekbénulást kapott. Akkor még nem

voltak Sabin-cseppek, nem tudták megelőzni a bajt. Kocsis István tizenegy éves volt, amikor édesapja is meghalt 47 évesen. A nevelő édesanya mindent megtett a két gyerek boldogulása érdekében. A fiú már 11-12 éves korában fizikai munkát végzett, lisztet hordott a malomból, két évvel fiatalabb húgát pónilóval, kocsiával vitték iskolába, mert a jobb lábára megbénult. Az oltárszolgálat már gyermekként vonzotta, de akkor még gondolni sem mert arra, hogy Krisztus papja legyen. Hívatását a Szűzanyának köszönhette, amikor 14 éves korában gyalog, mezítláb zarándokolt nyolcszáz emberrel Szentkútra, s egy fiatal ferences atya megkérdezte tőle, volna-e kedve papnak menni. Nyolcadikos korában már minden reggel az egri ferences templomban ministrált. 1949-ben jelentkezett az egri ferencesek kislemináriumába. Felvették, beöltözt, s megkezdte gimnáziumi tanulmányait.

A káplánszobában

A következő évben a szerzetesek szétszórátásakor hazaküldték őket. Ezután Esztergomba került, és 1953-ban az érettségi után ott maradt ferences papnövendéknek.¹ Letette az egyszerű fogadalmat, másfél évig filozófiát és Szentírás-tudományt hallgatott. Izületi betegségei miatt azonban 1956 tavaszán el kellett hagynia a rendet. Az egri (volt) ferences templomban a sekrestyési teendőket vállalta el, hat hónapig a kolostor meghagyott részében lakott. Mivel anyja és húga nehéz anyagi körülmények között élt, eljött a sekrestyési állásból és autóbusz-kalauz lett, így tudott segíteni a családon. Két évig volt buszkalauz, közben egészsége valamelyest helyreállt. Sokat járt a székesegyház énekkarába, az esti szentmisékre. 1960-ban kérte felvételét az egri szemináriumba, ahol – szavai szerint – csodálatos öt évet töltött. 1965. június 20-án szentelte pappá Brezanóczy Pál, akit 1964-ben neveztek ki püspökké. Ezután a kápláni évek következtek: Bátor 1965, Nagykálló 1966, Tar 1967. Itt nagyon sokat kellett motorkerékpározni, kora reggeltől, hideg időben is. Volt olyan, hogy a motor elromlott, tolt a úton, és kiizzadva kezdte a szentmisét. Szinte ráfagyott az ing. El is kérte magát olyan helyre, ahol nincs filia. A kunszentmártoni két év nagyon szép volt. „A főnökömmel, Lázár Pali bácsival talán egyszer volt konfliktusom. A gyerekekkel betanítottam egy énekes passiót virágvasárnapra. Sajnos, végül sokan nem tudtak eljönni, mert tornaversenyre kellett menniük, direkt úgy szervezték. Magnóra vettem a passiót, azt játszottam le a templomban, és közben gyóntattam. A mise után a főnököm letolt ezért, pedig a híveknek tetszett, és azoknak a gyerekeknek is, akik ott voltak, hogy magukat visszahallgathatják.” Alázatosságára, reális önértékelésére jellemzőek a következő sorok: „Mindenfajta papi munkát örömmel végeztem egész életemben, talán csak a prédikáció jelentett gondot. Nem vagyok nagy képességű ember. Az idegen nyelveket és a zenét nagyon szerettem, sajnos a szentbeszédben a hangsúlyozáshoz, a jó előadáshoz nem kaptam elég képességet az Úrtól. Mivel ezen a téren nem voltak komolyabb sikereim, nem is nagyon szerettem a beszédekre

Kocsis István káplán az alsó kápolna búcsúján 1970. szeptember 20-án

készülni. A papnak kötelessége az ígét hirdetni, csak nem nagyon dicsérgették a beszédeimet. Később aztán sikerült rutint szerezni, és néha sikereim is akadtak.” 1970-től egy évig szülővárosában, Egerben, a volt szervita Fájdalmas Anya plébánián volt kisegítő, közben ízületi panaszok miatt ismét kórházba került, majd 1971-ben egy évig még Egyeken volt káplán. Hétéves segédlelkészkedés után 1972-ben megkapta első plébánosi helyét Kisújszálláson, később ide csatolták Túrkevét is. 1979-től Mikófalva plébánosaként működött, Egertől 25 kilométerre. A gyerekek kilencven százaléka hittanos volt, templomba is sokan jártak. Négy hittanos csoportot egy kis sekrestyében kellett oktatni, ezért arra gondolt, hogy megnagyobbítja a plébániát. Úgy kérte az engedélyt, hogy tanácstermet és egy kazánházat kíván építeni. Amikor elkészült, Kádár László érsek felszentelte. Később átalakította házi kápolnává, és ott tartotta a hittanórákat. Az egyházügyi hivatal titkára azonban megtiltotta a használatát: az érsekségre, sőt a rendőrségre is behívták emiatt. A kápolnában misézett is, mert betegeskedő anyjának és béna húgának alig volt lehetősége a templomba járni, amely Mikófalván egy domb-ra épült. 1986-ban elkérte magát az Ózd melletti Hódoscsépányra, ott is maradt élete végéig. Elvégezte a templomjavítást, a rendszerváltozás után cserkészcsapatot szervezett, melyet a falu egykori szülöttéről, a szegénysorból kiemelkedett Greskovics Ignácról nevezett el, aki később egri kanonok lett. A cserkészetet, mint valláserkölcsi alapon álló, jellemnevelő mozgalmat nagyon fontosnak tartotta. Ezért a munkásságáért 1994-ben állami kitüntetést, Szacsvey Imre-díjat kapott. 2000-ben az egykori egri ferences templomban emlékező szentmisét és szentbeszédet mondott a ferences szerzetesek elhurcolásának és szétszórásának ötvenedik évfordulóján. Bár gyakran betegeskedett, nyaranként végigjárta azokat a

Karácsony-est a plébánián 1969-ben. Kocsis István káplán, Lázár Pál esperes, plébános, Major Radegundisz nővér, ifj. Soós László

helyeket, ahol korábban működött. Így többször megfordult Kunszentmártonban is. Értékes lelkipásztori munkáját 1994-ben címzetes esperesi, 2001-ben c. kanonoki ranggal jutalmazták.² 2007. május 31-én, 73 éves korában halt meg Miskolcon, június 11-én helyezték örök nyugalomra a hódoscsépányi temetőben. Egyházas lelkületét, a jövőért való aggodását hitelesen demonstrálják síron túli üzenetként is felfogható sorai: „Megköszönöm a jó Istennek, hogy papja lehettem, s ha néha gyarlón is, szolgálhattam az emberek üdvösségét. Abban bízom, hogy egykor majd nagyon sokan örvendezhetünk Urunknál az örökkévalóságban... Jó lenne, ha megtalálnánk a módját, a férfiakat hogyan kell megszólítani, hogy visszatérjenek a templomba. Talán a fiatal papok az egyesületeken, a cserkészeten keresztül megszólítják a fiatalokat, és meg is tartják őket. Ebben fontos szerepük lehet az egyházi iskoláknak. Az, ami az én gyerekkoromban volt, már csak a kötelező hitoktatás bevezetésével érhető el ismét. Nem kötelező hinni, de legalább tanulják meg a hitigazságokat, az erkölcsöt. Istennek elkötelezett keresztényekre lenne szükségünk, Isten-félelemre, Isten-szeretetre. Ahhoz persze, hogy egy felnőtt ember lelkileg megváltozzon, hogy valaki megtérjen, legalább akkora csodára van szükség, mint egy gyógyulás. Lehet, a mi életünkben erre már nem kerül sor, de egyszer talán mégis megadja az Isten.”³

1 Az 1950-es szétszórás után csak Esztergomban és Szentendrén működhettek a ferencesek.

2 Egri Schematismus 2004. 162.

3 Gróf 2002. 342-353.

163. FÜLEP SÁNDOR (1970–1971)

Diósgyőrben született 1942. május 9-én. Gimnáziumi tanulmányait Miskolcon, a teológiát Egerben és Budapesten végezte. 1966. június 19-én szentelte pappá Brezanóczy Pál püspök, egri apostoli kormányzó. Első szentmiséjét szülővárosában, Miskolcon mutatta be 1966. június 26-án. Kápláni állomáshelyei: Bátor 1966-68, Nagykálló 1968-69, Erdőkővesd 1969, Erdőtelek 1969, Miskolc-Szirma 1969-70, Kunszentmárton 1970-71.¹ Egyházközségünkben Lázár Pál főesperes-plébános mellett teljesített szolgálatot. Közvetlen, segítőkész, rokonszenves egyéniség, jó szónok volt. Emlékezetes marad Szentháromság-vasárnapi szentbeszéde, amikor a háromszemélyű egy Isten fogalmát a 3-as szám és a hozzá kapcsolódó tulajdonság, jelenség összefüggéseivel és példák felsorakoztatásával érzékeltette: család (apa, anya, gyermekek), a testek fizikai kiterjedése (hosszúság, szélesség, magasság), az emberi test felépítése (fej, törzs, végtagok), növényvilág (gyökér, szár, termés) (maga a hármasság, amelyben együtt van a kezdet, a közép és a vég), az idő (múlt, jelen és jövő), az emberi lét (születés, élet, halál).

¹ Saját közlés

164. TAKÁCS JÓZSEF TIVADAR OFM (1971–1974)

Szomorú hír vonta komor felhőbe dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános 1974. június 30-án esedékes gyémántmiséjének előkészületeit. A torony ormán lengő fekete zászló és a harangok zúgása jelezte az egyházközség gyászát: Takács József Tivadar kunszentmártoni káplán életének 62. évében rövid szenvedés után a budapesti Széher úti kórházban 1974. június 27-én visszaadta nemes lelkét Teremtőjének.

Szent Márton-búcsú 1973. november 11.
A körmenet élén balfelől: Takács József

A megboldogult lelkipásztor 1912. március 26-án született Kisvárdán. Ferencrendi szerzetesként szentelték pappá Gyöngyösön 1938. június 29-én. 1950 óta az egri főegyházmegye területén teljesített segédlelkészi szolgálatot: Egerben (1950-51), Füzesabonyban (1951-54), Pétervásárán (1954-57), Kerecsenden (1957-62), majd Egyeken¹, BÉlapátfalván és végül 1971. novembere óta Kunszentmártonban, ahol általános tiszteletnek és szeretetnek örvendett, mert mindenkor Szent Ferenc lelkületével, apostoli buzgósággal, készséggel és alázattal végezte hivatásának

Temetési menet: Fellegi Sándor plébános,
Orgonás Antal kántor, Szabó Imre Dávid,
Takács József káplán

teendőit valamennyi hívő, de különösen a szenvedők és a gyermekek lelki javára. Senki nem gondolhatta, hogy halála előtt három héttel, 1974 június 2-án, a felső kápolna pünkösdi búcsúján szellemi végrendeletként ható, utolsó szentbeszéde hangzik el, amikor a megtérés, a lelki megújulás fontosságát emelte ki, s arra intett, hogy az 1975-ben esedékes szentév kegyelmi kincseiből mi is részeltethetjük elhunyt szeretteink lelkét, ha tiszta kézzel merítünk az üdvösség forrásvizéből. A hívek sokasága vett részt július 2-án reggel az ünnepélyes gyászmisén, melyet Fellegi Sándor esperes-plébános mutatott be az Úrnak hűséges munkatársa örök nyugalmaért. Takács József Tivadar temetése 1974. július 6-án szülővárosában, Kisvárdán ment végbe a hozzátartozók és a papság nagy számának, valamint a kunszentmártoni hívek küldöttségének részvételével. A temetési szertartást Csépanyi Ferenc prépost-

kanonok, szabolcsi főesperes, nyíregyházi plébános végezte ferences atyák közreműködésével. A kunszentmártoni hívek nevében Kurucz Lajos egyházközségi képviselő búcsúzott megható szavakkal az öröklétbe távozó Takács atyától, kérve a jó Istent, jutalmazza meg a lelkek üdvéért fáradozó papját a mennyei dicsőség koronájával.

Takács József káplán és Felföldi Balázs

165. FERENCZ JÁNOS (1974–1975)

Erdőtelek községben született 1945. február 14-én. Tanulmányai végzetével 1968. június 23-án szentelték pappá Egerben. Segédlelkési állomásai: Pétervására 1968, Karcag 1969, Baktalórántháza 1970, Besenyszög 1970, Rakamaz 1971, Kunszentmárton (Fellegi Sándor esperes-plébános idejében) 1974-75.¹ Kisvárdra 1975. Plébános: Gemze 1975, Tiszalök 1978, Tiszaeszlár 1981. Tartós betegszabadságon 1984-től (Hajdúnánás).² Megrendült egészségi állapota miatt 1984-ben nyugdíjba vonult. Nyugdíjasként kisegítő lelkész: Kisvárdra 2001-2004, Rakamaz 2004-től.³

Ferencz János a ministránsokkal 1975. április 20-án

Rövid kunszentmártoni működésének emlékét az alsó temetői kápolna 1974. szeptember 15-én végbe ment búcsúján elhangzott hatásos szentbeszédének lejegyzett gondolatai őrzik: A Fájdalmas Szűzanyáról elmélkedünk kápolnánk mai ünnepén. Arról az édesanyáról, aki keserves könnyhullajtásokkal siratta ártatlanul meghurcolt, keresztre feszített Szent Fiát. Szűz Mária könnyei

azonban nem apadtak el! Ma is sír, de már nem Jézusért, hanem értünk, embe rekért, különösen értünk, magyarokért. A mi Nag y-asszonyunk és Pátrónánk ő ezer év óta. Hűségét, szeretetét nem vonta meg tőlünk, csak az ő népe lett hálátlan. Hullatja könnyeit, mert „veszni indult István öröksége, szép kertjében ős erényeink.” Az ifjúság elfordult Istentől, a gyer mekek nem akarják megis merni szent hitünk tanítását. A szülők felelőtlensége révén istentelen nemzedék felnövekvésének lehetünk tanúi. Elérkezett számunkra a vezeklés, az engesztelés, a jóvátétel ideje. Cselekedjünk, míg nem késő! „Ó, magyar nép apraja és nagyja,

Ferencz János káplán 1975. április 20.

„Ó, magyar nép apraja és nagyja,

ölts magadra bűnbánó ruhát, mély kesergő fájdalomaid jajja töltse be a vétkező hazát!" Vezessük vissza gyermekeinket az Istenhez! Ne mulasszuk el a hitoktatás meglévő lehetőségeit! Tartsunk igazi bűnbánatot, kérjük a Fájdalmak Anyját:

„Szállj közénk, óh sírj Te is velünk,
Vigasztald és mentsd meg nemzetünk!...
Szép Nagyasszony, hullass könnyeket,
Könnyeiddel mentsd meg nemzedet!”

---

1 Egri Schematismus 1975. 94.

2 Egri Schematismus 1987. 102.

3 Debrecen-nyíregyházi Schematismus 2008. 73.

166. DR. ANTALÓCZI LAJOS (1975–1976)

A rendkívül tehetséges, óriási akaraterővel és szervező-készséggel megáldott fiatal káplán alig tizenhárom hónapot töltött Kunszentmártonban Fellegi Sándor főesperes-plébános mellett, nagyra hivatottságának jelei azonban már itt is megmutatkoztak. Rövid, de tartalmas életének foglalata a következő. 1947. október 20-án született a Szabolcs megyei Tiszaeszláron. Papi hivatásának kezdete és kiteljesedése négy egymást követő érsek: Brezanóczy Pál, Bánk József, Kádár László és Seregély István idejében ment végbe. Tanulmányai végeztével 1972. április 3-án, húsvéthétfőn szentelték pappá Egerben. Segédlelkészi állomáshelyei: Demecser 1972, Nyíradony 1973, Kisvárdá 1974, innen került Kunszentmártonba 1975. július 1-jén, majd 1976. augusztus 31-én Bánk József érsek az egri, korábban ferences Nagyboldogasszony plébániára rendelte káplánnak. Beosztását megtartva, a Főegyházmegyei Könyvtár munkatársa lett 1978-tól. A szakmával a tudós, literátus pap: Iványi Sándor (1917-1983) keze alatt ismerkedett meg. Kemény önképzés eredményeként 1982-ben diplomát szerzett Budapesten, az ELTE könyvtár szakán. Az 1982. év egyébként kettős nevezetes fordulatot hozott Antalóczi Lajos életében: az egri Kisboldogasszony templom plébánosává nevezték ki, és a Főegyházmegyei Könyvtár vezetésére kapott megbízást. „Töretlenül szolgálta Urát pappá szentelésétől korai haláláig mind az oltárnál, mind a könyvtárban. Utolsó percéig működött plébánosként is, noha ez a kettős teher csak rendkívüli ember vállára helyezhető biztonsággal. Ő mindkettőt példásan látta el.”¹ Az ELTE Bölcsészettudományi Karán „Az Egri Nyomda Részvénytársaság története és munkássága 1893-1949” című disszertációjának megvédése révén 1983. február 22-én summa cum laude minősítéssel elnyerte a doktori fokozatot.² 1993-ban kapta meg a könyvtárigazgatói kinevezést. Ennek kapcsán nyilatkozta: „Neves elődöm példája sarkall, hogy erőmből telhetően mindent megtegyek a hazai művelődésért.”³ A gróf Eszterházy Károly egri püspök által építtetett líceum barokk pompázatú könyvtártermének mennyezetén

Antalóczi Lajos káplán a felső kápolna búcsúján, 1976. június 13-án

Kracker János Lukács festette meg a tridenti zsinat panorámáját. A 130 ezer kötettel rendelkező Főegyházmegyei Könyvtár kincsei között 1200-as években írt kódex, számos ősnymtatvány és egyéb ritkaság található. Itt őrzik Mikes Kelemen Törökországi leveleinek eredetijét és a Magyarországon egyetlen Mozart levelet. A teológia, a bölcsészet, történelem és orvostudomány mellett csillagászati, matematikai és botanikai munkák is sorakoznak a polcokon. Antalóczi Lajos kiváló elődök méltó utódaként irányította a könyvtár tudományos munkáját, de a korábbiaknál sokkal sanyarúbb körülmények között. „Amikor az Egri Főegyházmegyei Könyvtárba került, annak állapota magán őrizte az államosítás minden hátrányos következményét. Az Egri Tanárképző Főiskolán (amelyet ekkor Hosi Misinek becéztek a magyar művelődéstörténethez vajmi csekély szállal kötődő vietnámi államférfiú, Ho Si Minh nevének viselete miatt) csupán a kijelölt útvonalon közlekedhettek a könyvtár pap és civil munkatársai. A régi könyvtártermek tornateremnek (!) voltak átalakítva, az állomány jelentős része ebek harmincadjává vált. A könyvtári személyzet és a kutatók egy pici sekrestyében zsúfolódtak össze, amelyen keresztül egy időben még turistaforgalom is zajlott. Dr. Antalóczi Lajosra a termek és az állomány méltó körülmények közé történő visszahelyezése várt.”⁴ Állandóan tárgyalt a minisztériumban, és igyekezett meggyőzni Kádár László érsek urat, hogy kérjék vissza a

A Főegyházmegyei Könyvtár munkatársa Egerben

Dr. Antalóczi Lajos a Főegyházmegyei Könyvtár igazgatója

Az Eszterházy Károly Főiskola nevezetességeit mutatja be a kunszentmártoni zarándokoknak 1999. október 2-án

helyiségeket. Az érsek nem sok lehetőséget látott benne, de a végén mégis hozzájárult a visszaigényléshez. Még az egyházi javak országos visszaadását megelőzően, 1991 augusztusában visszakapták a régi termeket, amiben oroszlánrészre volt Antalóczi és Glatz Ferenc akkori kultuszminiszter levélváltásának. A fáradhatatlan igazgató „nemcsak a helyiségeket szerezte vissza, hanem a könyvtár működéséhez szükséges személyzetet és azok számára fizetést is kiverelkedett a minisztériumban, a technikai eszközök beszerzésére is fedezetet biztosított.”⁵ Nem túlzás azt állítani, hogy Antalóczi Lajos a könyvtáralapító Eszterházy püspökhöz méltó erkölcsi magaslatra emelkedett, amit egyebek mellett a könyvtár bicentenáriuma 1993-ban szervezett tudományos ülés, valamint a *Kétszáz éves az Egri Főegyházmegyei Könyvtár 1793-1993* című emlékkönyv is dokumentál. Ebben fogalmazta meg gyönyörű hitvallását: „Csak az lehet méltó gazdája és felelőse Eszterházy könyvtárának, aki szívvel és hozzáértéssel rendelkezik. A küldetés ugyanis apostoli, az itt őrzött értékek embert és történelmet formálnak, a feladat pedig szívet gyönyörködtető.”⁶ Életműve csúcsát a 2000. évben szerkesztett és megjelent *Régi nagy patrónánk. Magyar Mária-versek* antológiája jelentette. Egyúttal az általa képviselt és terjesztett Mária-tiszteletnek is koronája.⁷ Több könyve és cikke látott napvilágot a Szűzanya jelenéseiről, közbenjárásáról. Az *Új Misszió* havi folyóiratban „Tegyétek, amit mond!” címmel Mária-ás rovatot szerkesztett hosszú éveken át. Legutolsó munkája az Irgalmas Jézus tiszteletének magyarországi elterjesztése volt. Ezzel kapcsolatban lefordította és kiadta Szent Fausztina

Dr. Antalóczi Lajos pápai prelátus

nővér életrajzát, és mindent elkövetett azért is, hogy az Irgalmas Jézust ábrázoló képek minél nagyobb számban eljussanak az emberekhez. Lajos atya annak idején Franciszek Macharski bíborostól, Krakkó érsekétől meghívást kapott Rómába Fausztina nővér szentté avatására. Együtt misézett a Szentatyával, s ez nagyon boldoggá tette: eddigi fáradozásának elismerését látta a meghívásban. Amikor megindult Krakkóban az Isteni Irgalmasság bazilikájának építése, Macharski bíboros azt kérte Seregély István érsektől, hogy a bazilika alagsorában – ahol örökös szentségimádás lesz – a négy kápolna közül az egyik legyen magyar. A püspöki kar a kérést egyhangúlag elfogadta és Antalóczi atyát bízta meg a feladat végzésével. Ennek megvalósítására azonban már nem maradt ideje.⁸

Tallózás Antalóczi Lajos irodalmi munkásságából: Mária, Egyházunk anyja (*Teológia*, 1978. 3.sz. 165-167.), Mária hónapja elé (*Katolikus Szó*, 1983. május 1-8.), Egri vallásos ponyvák (*Új Ember*, 1983. jún. 26 – júl. 3.), Ő meg én – Bossis Gabriella lelki naplója (*Új Ember*, 1987. márc. 8.), Csak egy szomorúság van: ha az ember nem szent – könyv a XX. század konvertitáiról (*Új Ember*, 1987. máj. 10.), Henri Daniel-Rops: Jézus és kora (*Új Ember*, 1987. máj. 24.), Újraevangelizálás Magyarországon (*IGEN*, 1992. július 3.)

Antalóczi Lajos könyvtárszervező munkáját az állam is méltányolta, 1991-ben megkapta a Szabó Ervin díjat. Egyházi kitüntetései: 1989: címzetes esperes, 1993: címzetes kanonok. Seregély István egri érsek 1995-ben a Szentatyától kieszközlte számára a pápai prelátusi méltóságot. A 2000. év nyarán súlyos betegség támadta meg. Életének 53., áldozópapságának 28. évében, 2000. december 16-án hitéből fakadó türelemmel viselt szenvedés után, Urunk szentségi kegyelmeivel

Dr. Seregély István egri érsek végzi a temetési szertartást 2000. december 22-én.
Balfelől: P. Zselepszki Fábián kunszentmártoni kármelita atya

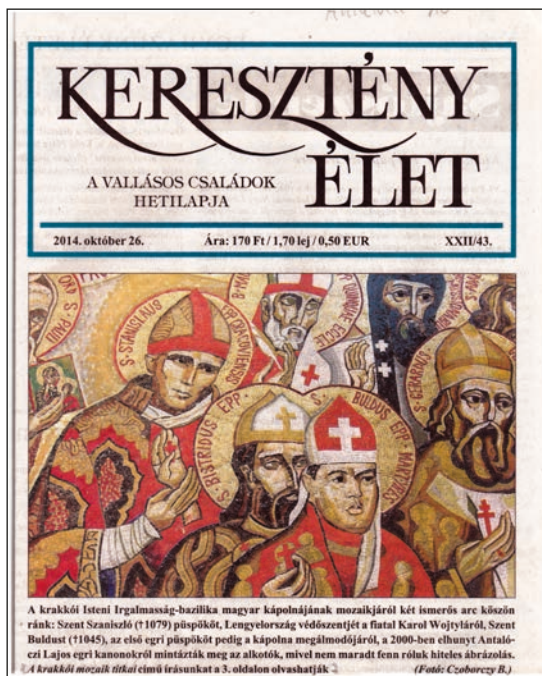
mege erősítve, Egerben elhunyt. Az engesztelő szentmisét lelki üdvéért december 22-én délelőtt Kovács Endre és Katona István segédpüspökök, valamint a város papjai mutatták be a bazilikában. A temetési szertartást a bazilika altéplomában Seregély István egri érsek végezte. A kunszentmártoni nagytemplom és a kármelita kápolna küldöttségére szívet tépő látványként hatott, amikor a Tisza-eszlárról érkező idős édesanya hangos zokogással borult fia koporsójára.

A krakkói Irgalmasság-templom magyar kápolnája mozaikjait 2004-ben készíttette el Puskás László festőművész, görögkatolikus pap. A magyar szentek sorában megörökítette a hivatalosan nem kanonizált, de szentként tisztelt Buldus egri püspököt, aki Szent Gellért társa volt a vértanúságban: a pogányok 1046. szeptember 24-én a Duna-parton megkövezték. Mivel semmiféle korabeli kép nem maradt róla, a művész Antalóczi Lajos arcvonásait kölcsönözte Szent Buldus püspök ábrázolásához.

A kunszentmártoniakkal való baráti kapcsolatát élete végéig fenntartotta. Távozása után egy évvel, 1977. november 13-án, Szent Márton búcsújára hívta meg ünnepi szónoknak Antalóczi Lajos egri káplánt volt főnöke, Fellegi Sándor főesperes, plébános. „A vendég régi ismerősként, örömmel köszöntötte a szószékről a híveket. Szívesen vállalkozik a szentbeszédre, melyben az irgalmas Isten szeretetét, jóságát kívánja hirdetni. – A Bölcsesség Könyvében olvashatjuk: ‚Olyan, Uram, előtted a világ, mint a porszem.‘ A világ minden nagysága eltörpül az Isten végtelensége mellett. Az ember is csak egy porszem a világmindenségben, az Úr mégis szereti az embert, mert megalkotta, örök életre hívta. Szereti minden gyermekét, és vezeti az üdvösség útján. Az ember egyetlen célja az Istent keresni és hozzá elérkezni. Ez nem könnyű dolog, szívós harc, mely bukásokkal, elesésekkel jár. Az Isten nem hagy magunkra,

segíti és elesettségéből felemeli az embert. Szükség van példaképre, aki már végigjárta ezt az utat, hogy feltekinthessünk rá. Ezért rendelkezett úgy az Egyház, hogy minden egyházközségnek legyen pártfogó szentje. A Kunság szívében Szent Márton püspök a hívek pártfogója és példaképe, aki tökéletesen felismerte, hogy az ember célja az Isten keresése. Elhagyta a világot, szerzetbe vonult, ott készült az Istennel való találkozásra. Példát adott, hogyan kell Istenért mindent elhagyni. Ez a példaadás a XX. században is érvényes. A mai ember pénzért, anyagi sikerekért mindent elhagy, minden elvet félredob. Pedig már a nagy tudós, Pascal is megmondta, hogy az ember számára nem létezhet fontosabb kérdés az Istennél. Ha meghal, mindent itt kell hagynia, mert utána az örök élet következik, vagy az örök kárhozat. Szent Márton példázza, hogyan kell a hitben hűségesnek maradnunk. De egyben a bátorságra is eszményképet ad. Ő nem félt az áldozatvállalástól. Manapság hányan, de hányan félnek az emberek gúnyos megjegyzéseitől, ha templomba járnak! Legnagyobb veszély most az anyagi jólét és az ebből eredő megalkuvás, gyávaság. Az ember vagy fél valakitől, vagy megalkuszik, tehát kétféle életet él. Nem meri az Istent teljes odaadással szeretni. Szent Márton nem töltötte egész életét a szerzetben, mert Isten kiszólította a cellából. Küldetést kapott, hogy hirdesse az Isten irgalmas jóságát. Egyházmegyét vállalt, kiment az emberek közé, hirdette az ígét, Krisztus követésére buzdított, és vállalta a lélekmentés áldozatos munkáját. Ebben is örök példaképünk. A lélekmentés számunkra is kötelező, de félelmetesen nagy feladat! Kunszentmártonban ezen a téren kell sokat tennünk. Áldozatot vállalni, gyakorló vallásos életet élni, és ezt felajánlani embertársaink üdvösségéért! A keresztségben hivatást kaptunk a lélekmentésre. Az irgalmas Isten, aki gyengéden figyelmezteti az embert, azt akarja, hogy a bűnös megtérjen, mert a pislákoló mécsbelet nem oltja ki, és a megroppant nádszálat sem töri össze. Ölbetett kézzel azonban nem lehet üdvözülni. Senki nem jut az örök élet országába erőfeszítés nélkül! Úgy éljük az életet, hogy ne a kárhozat felé haladjunk! Az irgalmas Isten segít minket, ha fogytán van az erőnk, akkor felemel. Vár minket mindig. Térjünk hát be a templomba, és az oltárképen álló Szent Márton példája adjon erőt, hogy gyengeségünkben sem szűnjünk meg az Isten útján járni, és emellett részt tudjunk vállalni keresztény küldetésünk egyik legnagyobb feladatából: a lélekmentés munkájából. Így nemcsak mi jutunk el az üdvösség révpartjára, hanem másokat is elvezetünk Krisztushoz.”

A „Keresztény Élet” címlapja a mozaik-képpel

1999. október 2-án 45 fős kunszentmártoni zárandokcsoport érkezett autóbuszszal Egerbe. A gazdag program kiemelkedő eseménye volt, amikor dr. Antalóczi Lajos pápai prelátus a legnagyobb szeretettel és készséggel vezette végig a kedves vendégeket a könyvtár folyosóin és termein, ahol megtekinthették a gyűjtemény legféltettebb kincseit.

---

1 Földvári Sándor: Dr. Antalóczi Lajos (1947-2000). Honismeret 2001/3. 127. Egyházi Könyvtárak Egyesülete Névtár 2001. Pannonhalma, 2001. 10.

2 Új Ember, 1983. március 6.

3 Új Ember, 1984. február 26.

4 Honismeret, 2001/3. 127-128.

5 Czákó 2008. 205.

6 Antalóczi szerk. 1993. 343

7 Egyházi Könyvtárak Egyesülete Névtár 2001. Pannonhalma, 2001. 10.

8 Katona István: Isteni Irgalmasság Alapítvány. Keresztény Élet, 2001. január 14. Egri Schematismus 2000. 107.

167. SZÁNTÓ JÓZSEF (1976–1977)

Az egri főegyházmegye egyik kiváló lelkipásztora, jelenleg Jászberény város apát-plébánosa, aki újmisésként Kunszentmártonban kezdte papi szolgálatát, 1951. január 23-án született Jászárokszálláson. Édesapja: Szántó József, édesanyja: Csikós Julianna szerető gondossággal egyengette útját hűgával együtt. „Naponta indult kisiskolásként az árokszállási tanyáról torony iránt az iskolába. Naponta megtette hóban-fagyban, esőben-sárban és persze rekkenő hőségben az utat az iskoláig, a templomig, a boltig – ha kellett. De amikor ötödik osztályos korában 1962-ben Gyenes Gyula újmiséjén a

negyventagú gyermekkorús a templomban rázendített egy énekre, ez a dallam úgy megfogta, hogy attól kezdve nem tudott másra gondolni, csak erre az egyre, hogy talán egyszer neki is...”¹ Elhatározta, pap lesz. A jászárokszállási gimnáziumban érettségizett, s a katonai szolgálat letöltése után az egri szemináriumba kérte felvételét. És „egészen beleremegtem, amikor 1969 Krisztus Király vasárnapján a szeminárium kápolnájában a reverendát először öltöttem fel és a kispapok ugyanazt az éneket kezdték énekelni, ami egyszer otthon megragadta a szívemet: „Magasztalja lelkem az én Uramat...” Tudtam, jó helyen vagyok” – nyilatkozta pásztói plébánosként 1993 januárjában.² 1976. június 20-án Bánk József egri érsek szentelte pappá. Első kápláni állomáshelye Kunszentmárton, 1976-tól 77-ig. Rövid ideig tartó értékes szolgálatának betetőzése volt a felső temetői kápolna pünkösdi búcsúján, 1977. május 29-én elmondott szentbeszéde, amikor is a Szentlélek eljövételének történeti körülményeit és az apostolokra gyakorolt hatását fejtegette a prédikáció bevezető részében. A harmadik isteni személy az Atya és Fiú örök szeretetének Lelke, aki tüzes nyelvek alakjában töltötte el az apostolok és a Boldogságos Szűz Mária szívét. Sokan kérdezik: miért nem jön el ma is a Szentlélek, miért nem írja ki a közönyt, a hitetlenséget? Csak az imádságos közösség

1516/1976.sz.

Krisztusban Kedves Fiam!

Miután teológiai tanulmányaidat befejezted, beállsz most munkásnak az Ur szőlőjébe. Jelen soraimmal folyó évi július 1-i hatállyal

K u n s z e n t m á r t o n I.

plébániára nevezlek ki segédlelkésznek. Ugy küldelek, mint az isteni Mester küldte apostolait. "Tüntes docete..." Hevitse szivedet az apostolok lelkesedésének szent lángja! Örömmel de mégis aggódó szeretettel bocsátalak első utadra. Ezért utravalóul fogad el tőlem, mint a Mester helyettesétől atyai jótanácsaimat.

Ne feledd el soha, hogy abban a hónapban nyerted el a szent papi rendet, amelyben Jézus Szentséges Szíve és Szent Alajos ünnepe van.

Ezért arra kérlek, hogy a Szent Szív legyen papi életed centruma, hisz ő "az élet és szentség forrása". A szentmiseáldozatban nap mint nap személyesen találkozol vele. Magányos adórációk alkalmával minden gondodat és örömdöt eléje tárhatod. A Szent Szív legyen tanítómestered, hiszen benne a bölcsesség és tudomány összes kincsei megvannak. Mindjobban a szelíd és alázatosszívű Jézushoz kell hasonlónvá lenned. Így igazán "alter Christus" válik belőled. A rádbizott lelkeket, gyermekeket és felnőtteket vezesd buzgón Ohozzá, hisz ő "minden szív királya és középpontja".

Szent Alajostól a papi élet makulátlanágát tanulhatod meg. Ez a legszebb disze a papságnak. Ehhez éppen a mai világban kell ragaszkodnunk. Ez emel és lendít bennünket. Ez érzí meg bennünk az ujmisés lelkületet és képesít arra, hogy osztatlan szívvel kövessük isteni Mesterünket a mai forrongó világban is.

Minden munkában érezd, hogy a papi tisztség a püspöki renddel való kapcsolat alapján részesedik abban a tekintélyben, amellyel maga Krisztus építi, megszenteli és kormányozza Testét. Eppen ezért légy állhatatos a szentelő püspök kezébe tett hűségigérethez.

Szeretettel kérlek, hogy első Principálisodra, mint idősebb és tapasztalt munkatársra tekints. Fogadd szívesen irányítását és utmutatásait.

Bizom abban, hogy szívesen állsz most be Isten szent népének szolgálatába és a Zsinat szellemében megújuló Egyház tanúságtévő apostola leszel.

Ha lelkipásztori életedben bármiféle problémával találkozol, bizalommal fordulj hozzám.

Ezekkel a tanácsokkal bocsátalak most első lelkipásztori utadra az Atya, a Fiu és a Szentlélek nevében!

Szeretettel adja Reád és Szeretteidre főpásztori áldását

Eger, 1976. június 20-án

Krisztusban atyád

Tisztelendő
SZÁNTÓ JÓZSEF
ujmisés urnak
E g e r

József
ersek

remélheti, hogy hittel, szeretettel közreműködve nyeri el a Szentlélek kegyelmét, mindent megújító erejét. Bár itt Kunszentmártonban is létrejönne az az apostoli közösség, amelyet majd átjár a Szentlélek pünkösdi tüze, amely a mustármag és a kovász szerepét fogja betölteni a hitélet megújításában! Végezetül a szónok bejelentette, hogy az érsekfőpásztor Jászárokszállásra helyezte át, s hamarosan távozik községünkől. Megköszönte a hívek imádságos szeretetét, jóindulatát. Igérte, hogy szentmiséiben megemlékezik majd első állomáshelyének híveiről és a gyermekekről. Szent Pál apostol szavaival búcsúzott, és Kunszentmárton hívő népét a megújító Szentlélek Isten kegyelmébe, a Kármelhegyi Boldogasszony és Szent Márton püspök oltalmába ajánlotta. „Testvéreim! Félve-remegve munkáljátok üdvösségeteket, zúgolódás és okoskodás nélkül tegyetek meg mindent, hogy kifogástalanok és tiszták legyetek, Istennek ártatlan gyermekei a gonosz és romlott nemzedék közt, akik úgy ragyogtok, mint csillagok a világmindenségben. Ragaszkodjatok az élet ígéjéhez, hogy Krisztus napján dicsőségeitek legyen. A békesség Istene szenteljen meg titeket, őrizze meg lelketek és testetek egészen feddhetetlenül Urunk Jézus Krisztus eljöveteleig!” (Fil 2. 12, 14-17. 1 Tessz 5. 23) Ezután Fellegi Sándor főesperes-plébános lépett a szószékre, és a hívek nevében megköszönte a távozó káplán atya rövid egy éven át kifejtett áldozatos munkáját, buzgóságát, s a Szentlélek Isten bő áldását kérte további lelkipásztori tevékenységéhez.

Szülővárosában két évet töltött (1977-1979), majd az egri főplébánián dr. Mészáros Lajos kanonok-plébános, érseki helynök mellett folytatta segédlelkészi szolgálatát. 1986-ban Szücsi község plébánosa lett, 1989-ben pedig Pásztóra került, ahol esperesi kinevezést is kapott. Itt készített vele szemléletes riportot Juhász Ferenc

Szántó József káplán az alsó kápolna búcsúján 1976. szeptember 19-én

bogácsi lelkész, az Új Misszió munkatársa. Írását így kezdi: „Pásztón tudtam meg, milyen a tökéletes plébános. A káplánszoba ajtaján függött a szöveg. Lemásoltam: „Mindenkit név szerint ismer. Mindig nyitva a füle. Vastag a bőre, hogy minden sértést elviseljen. Kiváló muzsikuss, építész, utazásszervező. Bölcs pedagógus, tökéletes tervező, számítógép-kezelő, bőkezű adakozó. Sohasem alszik, a jövőbe lát, mindig mosolyog, minden vasárnap gyönyörű prédikációt tart. Mindenkit szeret, senkitől sem vár hálát, minden kérdésre bibliai választ ad. Mindenkit felköszönt a születésnapján. Öregeket, betegeket látogat, együtt fut a fiatalokkal, együtt üldögél az öregekkel.” Ehhez képest Szántó József plébános csak a fejét csóválja és derül, amikor ráolvasom a listát. Mert bizony név szerint keveset ismer hívei közül, nem oly rég került Pásztóra. A sértéseket se állja jobban, mint bármelyikünk. Muzsikálni ugyan tudna az orgonán, de Rajeczky Benjámin tanár úr emléke tövében ez igen kockázatos dolog.³ Marad csak a prédikáció, melynek összekapcsolt oldalait lapozgatom. Gondos papra vall a leírt beszédek sora, elismeréssel szólok az igényes munka láttán. – Volt-e már különösen is emlékezetes beszéde? – kezdem a faggatózást azzal, amiről azt gondolom, könnyebben értem magam is. – Hajjaj! – tolja följebb aranykeretes szemüvegét mutatójával. – Most is volt nem régen Egerben. Hét és fél évig voltam ott káplán, és most visszahívott Czákó igazgató úr, hogy én mondjam a Szent Mihály-esti búcsúi beszédet a bazilikában.⁴ Soha nem mentem föl azelőtt a szószékre, most láttam először, mekkora tömeg ül a padokban. Ott voltak a kispapok is, egy-két kanonok, a teológiai tanárok, hát mit mondjak? Amikor lépegettem fölfelé a szószék lépcsőjén egyre nehezedő lábakkal, különös izgalom fogott el. De az első mondat volt csak nehéz...”⁵ 1993-tól az egri Jézus Szíve templom plébánosa, Ostorost és Novajt is ellátta, hitoktató

A búcsúi körmenetben 1976. szeptember 19.

volt, s a Szent József Kollégium lelki vezetőjeként is működött. „1994-ben előljárója, Seregély István érsek magához hívatta, s megkérdezte tőle, képesnek érzí-e magát arra, hogy Mezőkövesden, plébánosként, hatalmas templom építésébe fogjon. Szántó József válasza egyértelmű volt: engedelmességet fogadott, s a munkát kihívásnak érezte. Így került hát Mezőkövesdre, erre a nagy hagyományokkal rendelkező tizennyolc ezer lakosú helyre, amelynek még Mátyás király adott mezővárosi rangot, s amely a matyó világ központja, fővárosa. A várost a két plébánia fele-fele arányban osztja ketté. A Jézus Szíve plébánia területén zömmel katolikusok laknak, s a kilencezer emberből egy-egy vasárnap ezerkétszázan jönnek el szentmisékre. A mai plébániát s a templomot az 1923-ban idejött jezsuiták kapták. Szántó József plébános hálával emlékezik a jezsuiták munkájára, hiszen naponta tapasztalja még ma is működő hatásukat hívei lelkében. Beszélgetésünk alatt többször hangsúlyozta, hogy őt, illetve a nála fiatalabb és idősebb káplán-munkatársait, úgy érzi, a jó Isten a tenyerén hordja, hiszen olyan jó munka-kapcsolatban vannak egymással, olyan boldogan szolgálják a különféle korosztályú híveket, s olyan szépen halad a templomépítés is. Saját szavait idézve: „Szentelésem után fogalmazódott meg bennem, hogy mindenki papja szeretnék lenni. Érzem, hogy Isten embere vagyok, sok kihívás ér, de mindig segít ezek megoldásában az Úr. S most, hogy templomot építek, hitem tovább növekszik, mert megtapasztalom, hogy ezt a készülő Isten-házat nemcsak emberi kéz építi, amint ez a Bibliában is elhangzik.” Mint a plébános elmondta, a mezőkövesdiek hite igazi, élő, komoly és mély hit. Ennek megőrzése, s a jövő évezredbe való átmentése pedig az ő nagy felelőssége.”⁶ És felépült az impozáns kéttornyú templom. A lelkipásztor fáradozásait Seregély érsek 1994-ben c. kanonoksággal, 2001-ben a Boldogságos Szűz

Szántó József lelkigyakorlatos apáti szentmiséje a kunszentmártoni templomban, 2010. február 21-én

Máriáról nevezett felsőgagyi apáti címmel jutalmazta.⁷ Ternyák Csaba egri érsek 17 évi mezőkövesdi szolgálat után 2011. augusztus 1-től a jászberényi főplébániára helyezte át, 2013-ban pedig Jász-Kun főesperessé nevezte ki.⁸

Szántó József apát-kanonok kunszentmártoni kapcsolatai közel négy évtizede töretlenül fennállnak. Első alkalommal 1994. november 26-án látogatott városunkba, amikor az alsó temetőben nyugvó M. (Máter) Lehotzky Ilona, az egri Angolkisasszonyok Gimnáziumának egykori igazgatója, majd kunszentmártoni főállású kántor halálának harmincadik, illetve dr. M. Benes Anna, az egri Angolkisasszonyok Tanítónőképző Intézetének volt igazgatója halálának tizedik évfordulójára emlékeztünk. Lelkiüdvükért Szántó József egri plébános és Nagy Ferenc kunszentmártoni plébános mutatott be koncelebrációs szentmisét. Nyolc évvel később, 2002. április 27-én 45 fős kunszentmártoni zárandokcsoport érkezett autóbusszal Mezőkövesdre, ahol Szántó József atya bemutatta a gyönyörű új Jézus Szíve templomot. 2010. február 19-20-21-én Kövesdy Zsolt plébános meghívására felejtethetetlen háromnapos lelkigyakorlatot tartott a kibővítésének és püspöki felszentelésének századik évfordulóját ünneplő templomunkban. A triduum infulás apáti szentmisével zárult, amikor a közszeretnek örvendő egykori kunszentmártoni káplán a következő sorokat írta a plébánia vendégkönyvébe: „A 2010. évi nagyböjti lelkigyakorlat szent három napján örömmel tapasztalom, hogy Kunszentmárton népének hűséges maradéka szereti Istent és egyházát. A jász ősök szívének és hitének nagyságát kérem Istentől az újuláshoz és a további szép folytatáshoz. 2010. február 21. Szántó József plébános (Mezőkövesdről).”

2012 karácsonya előtt meglátogatta a jászberényi Szent Erzsébet rehabilitációs osztályát. A kórház igazgatója, dr. Csiki Zoltán kérte fel Szántó József apát-plébánost, hogy advent idején szentmisét tartson a betegek részére. „Prédikációjában arról beszélt, hogy vannak találkozásaink, amelyek lélekben nem érintenek meg bennünket, s ezeket gyorsan el is felejtjük. Azokra a találkozásokra viszont hosszú idő után is emlékezünk, amelyek során jó szót kapunk embertársainktól. A legnagyobb találkozásunk pedig az, amikor Isten Krisztuson keresztül találkozik velünk. Krisztus vállalta az emberi életet, a kereszt cipelését, a halált is három napig. Ez azt bizonyítja, hogy Isten soha nem hagy el bennünket. – Fontos, hogy öröm legyen a szívünkben, még akkor is, ha betegek vagyunk. Édesanyám itt halt meg, ebben a kórházban. Nagyon komoly keresztet cipelt, hiszen öt éven át szobához kötötten élt. Fontos, hogy a kereszthordozás értelmét megértsük, fizikai vagy lelki szenvedésünket az Úrnak ajánlva viseljük. Tegyük jóvá mindent a végső találkozásig, amikor Isten színe elé kerülünk – mondta Szántó József.”⁹

1 Juhász Ferenc: Magasztalja lelkem... Új Misszió, 1993. január. 10-11.

2 Új Misszió, 1993. január. 10-11.

3 Rajeczky Benjamin (Eger, 1901. nov. II. – Pásztó, 1989. júl. I.): ciszterci áldozópap, tanár, zenetudós, volt pásztói perjel. Magyar Katolikus Lexikon XI. 438.

4 Czákó István (Szolnok, 1927. júl. 13.): pápai prelátus, egri kanonok, érseki irodaigazgató, 1988-tól az egri bazilika plébánosa. Egri Schematismus 2004. 152.

5 Új Misszió, 1993. január. 10-11.

6 Bókay László: Mindenki papja szeretné lenni! Új Ember, 1997. november 9.

7 Egri Schematismus 2004. 176.

8 Egri Érsekség Körlevelei IV. 991/2013.

9 Új Néplap, 2012. december 29.

A végtelen szerény, szolgálatkész, udvarias és tiszteletudó fiatal káplán, aki Szent Pál szavai szerint „mindenkinek mindene lett”, alig egy évet töltött Fellegi Sándor főesperes-plébános idejében a kunszentmártoni plébánián, akkor még nem gondolhatta, hogy 34 éves korától örök sötétbe burkolózva, a szülői házba visszatérve, nyugdíjasként és vakon fogja leélni az életét. Ötvös András 1950. január 16-án született Gyöngyöstarján községben. Tragédiákkal szegélyezett pályafutását az Új Misszió című folyóirat kiváló riportere, Juhász Ferenc atya (a későbbi gyöngyösi plébános) megjelenítő erőt sugárzó írása segítségével követhetjük nyomon. „Hogyan lettél pap? – hangzott az első kérdés. – Nincs nagy fordulatom, megtérés, ilyesmi. Mindig pap akartam lenni. Harmadik osztályos koromtól töretlenül. Egyszerű az egész. A plébánia folyosóján álltam. Ott állt a káplán is. Öregasszony jön a lépcsőn fölfelé. Közben megáll, kicsit pihen. Két nagy levegő közt, minden bevezetés nélkül odaszól a káplánnak: ‘Tisztelendő úr, hogy lett maga pap?’ A káplán is egyből vissza: ‘Elhatároztam, és pap lettem.’ No, Andris – mondtam magamban – határozd el te is! Meg is jegyezte valaki az utolsó helyemen, amikor már plébános voltam: ‘Maga semmi másnak nem való, csak papnak’. – Azért nem ennyire egyszerű, ugye? – csalogatom a szót belőle, hátha mondana valami rendkívülit. – De majdnem ennyire egyszerű. A templom körül nőttem fel. Onnan kerültem Pannonhalmára, a bencés gimnáziumba, majd két év katonaság után Egerbe, a szemináriumba. 1975. június 22-én szenteltek pappá, négy helyen voltam káplán (Mezőkövesd II. 1975, Jászárokszállás 1976, Kunszentmárton 1977, Polgár 1978), majd 1980-ban Tiszaórsón plébános a betegségemig. Nyolcvannégytől itthon vagyok anyámmal. (Itt a krónikásnak meg kell állnia, mert Szidi néni, az édesanya kerül szóba. Az olvasó gondolja ide egy erős asszony élettörténetét.)

– Nagy élmény volt visszatérni a faluba, ahonnan elszármaztam. Felismerni és újra ismerni mindent és mindenkit. A régiek hangjára még emlékeztem. – Sajnálattal van a hangjukban? – Inkább elismerésnek mondanám. Az emberek itt Gyöngyöstarjánban észreveszik, hogy lassan legyőzőm a korlátaimat. Elmegyek már a templomig is egyedül. Bennem minden úgy van, ahogyan húsz évvel ezelőtt láttam. Az emlékképek, a bot, a korlát, a kerítés, az árok hajlata, egy nagyobb kő, a sarok és a hangok a segítők. Ezekre hagyatkozom. Különben engem csak a templomig érdekel az egész. Ott elmondom a misét, gyóntatok, ha szükséges, aztán jövök haza.”¹

Ide kívánczik Tóth Elemér c. kanonok, gyöngyöspatai plébános 2002-ben közzétett írásának részlete. Lelkipásztori vonatkozásban ő látta el Ötvös atya szülőfalujának hívőközösségét is: „Él Gyöngyöstarjánban egy pap, Ötvös András. Ott született, és már 15 éve mindkét szemére vak. Nyugdíjasként él az édesanyjánál, de gyönyörű szépen misézik. Több kánont elmond fejből, mint én könyvből. Nagyon jól kifejlődött az emlékezőtehetsége, igen nagy segítség számomra. Köznapokon ő misézik, én csak egy héten kétszer megyek ki, meg vasárnap. Egyéb-ként ő csinálja a dolgokat, sőt, jár a környékre helyettesíteni is. Mondta, hogy az

Ötvös András káplán a felső kápolna búcsúján, 1978. május 21-én

elején nagyon nehéz volt feldolgozni, de már sikerült. Kiegyensúlyozott ember és különleges emlékezőtehetsége van.”²

Juhász Ferenc is folytatta a kérdések sorát: „– Nincs rossz élményed? – Amikor hazaköltöztem, a kiskapuban eltévedtem. Szörnyű pánik! Tudtam hol vagyok, csak azt nem, hogy merre állok, milyen irányba forduljak. Később egyszer még a templomba menet is eltévedtem. Most már tudom, ha végképp elkeveredek, nem szabad megijedni, kapkodni. Várni kell nyugodtan, csendben. Aztán előbb-utóbb jön egy autó vagy egy ember, és a hangja segít visszatalálni. A hang nagyon sokat jelent... Miközben hallgatom Ötvös András atyát, körülnézek a szülői házban számára kialakított külön szobában. Praktikus bútorok. Fölösleges tárgy itt nincsen. A székek, az asztal olyan magasságban, hogy leeresztett kézzel elérhetők. Nem kell lehajolni hozzájuk és főleg átesni rajtuk. – Mi a te státusod valójában? – érdeklődöm. – Nyugdíjas vagyok. ,Csinálj, amit tudsz, és maradj itthon, ameddig csak lehet!’ – mondta az érsek úr, amikor itt bérált a faluban. Pár szóból megértett. – És mit tudsz csinálni? – Eleinte semmit nem tudtam. Az embernek a betegséggel el kell jutnia egy nyugvópontra, hogy tudjon magával kezdeni valamit. – Mennyi időre volt szükséged? – Azután, hogy teljesen elveszítettem a látásomat, egy év múlva kezdtem összeszedni magam. A hitem segített át a krízisen. Kétszer műtöttek meg. Mindkétszer Kölnben. Pedig nem akartam, tudtam, a cukor miatt kevés az esély, mégis kivittek Kölnbe. Ott a professzor azt mondta, lehet belőle valami. Aztán amikor nem sikerült másodszorra sem, én vígasztaltam: ,Ne keseredjen el, professzor úr, ez benne van az életben. Meg az ön munkájában is bőven benne van.’ Remélem, jól fordították le és megértette, mert nagyon el volt keseredve. Én csak azt mondogattam magamban, amikor lassan altattak el: ,Istenem, te tudod,

hogy mit akarsz!’ Hosszú alvás volt! Ezzel a gondolattal ébredtem is. Az itthoni orvos aztán helyre tette a kérdést: Nem érdemes tovább kínlódni. El kell fogadni, hogy ami eddig volt, az megszűnt és egy egészen más életet kell kezdeni.”³

Kényszerű nyugdíjazásának tizedik évfordulóján, 1994-ben Seregély István egri érsek az Úr hűséges papiját elismerésként és vígasztalásul érseki tanácsossá nevezte ki. Utóda, Ternyák Csaba egri érsek pedig 2013. december 21-én a tiszteletbeli kanonoki címmel ajándékozta meg. Felejtethetlen élményt jelentett a 45 fős kunszentmártoni zárandokcsoport tagjai számára, amikor 1997. szeptember 27-én a gyöngyöstarjáni templom előtt húsz év elmúltával újra találkozhattak az egykori káplán atyával, aki megszívlelendő gondolatokat tartalmazó beszéddel köszöntötte a vendégeket, majd örömmel és szeretettel idézte fel a városunkhoz fűződő kedves emlékeit. Amikor elkészült az autóbusz utasaitól, választott egy kérdésre, amit annak idején Juhász Ferenc sem mert föltenni: – „Álmaimban én mindig látok. Mert aki felnőtt korában veszíti el a látását, az nem igazán vak.”⁴

1 Juhász Ferenc: Egészen más élet. Új Misszió 1992. január. 10-11. – Egri Schematismus 2000. 124.

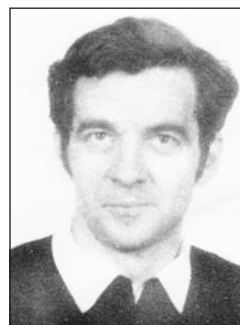
2 Gróf 2002. 210.

3 Új Misszió 1992. január. 10-11.

4 Uo.

169. NAGY ISTVÁN (1978–1982)

A mindenkihez egyformán kedves, barátságos, mosolygó arcú, segítőkész, szívvel-lélekkel hivatásának élő fiatal káplán, aki négy évet töltött plébániánkon, 1952. november 23-án született Erdőtelek községben. Édesapja: Nagy István és édesanyja: Nagy Etelka szerető gondossággal nevelte Mária húgával együtt. Középiskolai tanulmányait az esztergomi ferences gimnáziumban végezte. Érettségi után az egri papnevelő intézetbe kérte felvételét. Negyed-

éves teológusként az 1975. április 20-án tartott bérmlás alkalmával dr. Kovács Endre egri segédpüspök kíséretében járt először Kunszentmártonban. Egerben szentelték pappá 1976. június 20-án. Első kápláni állomása a Szabolcs megyei Polgár, innen került városunkba 1978-ban. 1982. március 15-i hatállyal Jászapátira helyezték. Két év múltán, 1984-ben plébános Dévaványán, majd 1992-ben Tibolddarócon, ahol oldallagosan ellátta Kács és Bükkábrány plébániákat is. 2001-ben főpásztora esperesi címmel tüntette ki.¹ 2010 óta Heves város plébánosa. Ternyák Csaba egri érsek 2013-ban kerületi esperessé nevezte ki.²

Kunszentmárton egyházközségében papi, hitoktatói megbízatását Fellegi Sándor apát-plébános teljes megalégedésére, a hívek rokonszenvétől, nagyrabecsülésétől kísérve, fiatalos lelkesedéssel, apostoli buzgósággal teljesítette. Egyforma szeretettel foglalkozott a legkisebb hittanos és ministráns gyerekektől kezdve a legidősebbekig bezárólag. Szépen orgonált, szívesen vállalta a kántori teendőket is. Felmérései alapján kimutatást állított össze az 1889-ben Aradon készült orgonánk technikai lehetőségeiről. Nagyon szerette az egyházi zenét. Amikor csak

Nagy István káplán a felső kápolna búcsúján 1979. június 3-án

lehetősége nyílt rá, bekapcsolódott a templomi énekkar munkájába. Emlékezetesek alapos és meggyőző erejű prédikációi. Álljon itt példaként az alsó temetői kápolna búcsúján, 1980. szeptember 21-én elhangzott szentbeszédének tartalmi összefoglalása:

„Helyénvaló dolog, hogy megünnepeljük az emberi élet öröndetes eseményeit: a születésnapot, névnapot. A csapásokra, szomorú eseményekre azonban nem szívesen emlékezünk. A Szűzanya életének öröndetes mozzanatai – születése, névnapja mellett – ünnepet szentelünk az ő fájdalomának. Tesszük ezt azért, mert Mária szenvedése, gyötrődése, hétszeres fájdalma érdemszerző része a mi üdvöségünknek. Ő a kereszt alatt állott, s átélte Jézus szenvedését, résztvett a mi megváltásunkban. Példát adott, hogy mi is így cselekedjünk. Amikor résztveszünk a szentmisén, az újszövetségi áldozat megünnepelésén, oda kell helyeznünk Jézus titokzatos teste és vére mellé a mi egyéni szenvedéseinket, megpróbáltatásainkat, mert azok csak Jézus és a Fájdalmas Szűzanya szenvedéseivel egyesítve válhatnak üdvünkre. Ezzel a lelkiüettel kérjük ma a Hétfájdalmú Máriát:

Nagy István

A cserkeszölői kápolna megáldása 1981. aug. 30-án.
Nagy Ferenc, dr. Varju Imre, Marosi Izidor váci püspök, a tiszakürti plébános és Nagy István káplán

Én szívembe jól bevéssed,
Szűzanyám, nagy szenvedésed,
S az átvertnek sebeit.

Gyermekednek, a sebzettnek,
Ki miattam szenvedett meg,
Osszam meg gyötrelmeit.

Add meg, kérlek, hogy míg élek,
Együtt sírjak mindig véled,
S azzal, ki a fán eped.

A keresztnél véled állni,
Gyászban véled eggyé válni:
Erre űz a szeretet."

István atya 2002. április 27-én nagy örömmel fogadta az autóbusszal Tibolddarócra érkezett kunszentmártoni zarándokcsoportot, bemutatva állomáshelye, valamint Bükkábrány és az ősrégi kácsi apátság történelmi emlékeit is. Nyolc évvel később, templomunk felszentelésének századik évfordulója során, Kövesdy Zsolt plébános meghívásának eleget téve látogatott ismét Kunszentmártonba, amikor ünnepi szentmisét és szentbeszédet mondott. Ez alkalommal a következő sorokat írta a plébánia emlékkönyvébe:

Nagy István a kunszentmártoni orgonánál

„Köszönöm, hogy a Szent Márton-év s a templomszentelési jubileum miséjén itt lehettem a csodálatosan felújított templomban. Öröm volt a hívekkel és ismerősökkel való találkozás. Hála Zsolt atyának és Józsa László világi elnök úrnak.

„Szent Márton püspök Krisztusban él, mint a főpapok gyöngye.”

Kunszentmárton, 2010. szeptember 18. Nagy István hevesi plébános.”

1 Egri Schematismus 2004. 169.

2 Egri Érsekség Körlevelei IV. 991/2013.

170. LUNCZER GYULA (1982–1984)

1953. január 23-án született Kisvárdán. Teológiai tanulmányai végeztével Egerben szentelték pappá 1976. június 20-án. Első szentmiséjét június 27-én mondta szülővárosában. Kápláni állomáshelyei: Kápolna 1976, Napkor 1978, Jászapáti 1979, innen került Kunszentmártonba 1982. március 20-án. Papi és hitoktatói működését lelki elmélyültség, összeszedettség, hűség és pontosság jellemezte, pedig már ekkor észrevehető volt, hogy alattomos betegség gyötri gyengülő szervezetét. Szentbeszédeire nagy gondnal és igényességgel készült. Ezt bizonyítja a felső temetői kápolna pünkösdi búcsúja alkalmával, 1983. május 22-én elmondott prédikációja is:

„Az ókor bölcsei a jóshelyeken a halottakkal akartak szót váltani, hogy tanuljanak tőlük. Mi is okulni akarunk az ősök előrelátásán és példáján, akik ezt a kápolnát felépítették a Szeretet Szentlélkének tiszteletére. -Az Atyaisten létét teremtvő jósága, végtelen hatalma és bölcsessége igazolja. A Fiúisten közel áll hozzánk gyermekségétől kezdve, földi életén át, kereszthaláláig. A Szentlélekről már nehezebb fogalmat alkotnunk. A mai ember is úgy tesz, úgy vélekedik, mint a Szent Pál által jellemzett efezusi közösség, melynek tagjai felvették ugyan a keresztséget, de a kérdésre, hogy megkaptátok-e a Szentlelket, így válaszoltak: „Azt sem tudjuk, hogy van-e Szentlélek!” (Ap Csel 19, 1-7.) Régen feladtuk már a „világhódító kereszténység” eszmerendszerét. Csak kisebbség vagyunk az eszmeáramlatok nagy kavargásában. De éppen a Szentlélek működése teszi erőssé ezeket a közösségeket. Fontos, hogy a szeretet álljon keresztény életünk középpontjában, mert a szeretet nélküli közösségeket a Szentlélek messze ívben elkerüli... A felső kápolna pünkösdi ünnepén tanulhatunk az alapító ősoktól. A temetőben álló szentélyt nem a halálra való emlékezésül építették, hanem az életre, az örök ifjúságra akarták a figyelmet ráirányítani. Mert a mindent megújító Szentlélek, a Szeretet Lelke megerősíti hitünket, felfokozza reményeinket, derűt, vidámságot, optimizmust áraszt a hívő ember lelkébe.”

Lunczer Gyula káplán a felső kápolna búcsúján 1983. május 22-én

Lunczer Gyula kunszentmártoni káplán volt még, amikor a főegyházmegyei hatóság 1984. augusztus 1-i hatállyal Sarud község plébánosává nevezte ki, de Poroszló és Újlőrincfalva szolgálatát is el kellett látnia. Poroszlón mostoha és kilátástalan helyzet várta, ahol még 1985-ben is „Sztálin út” tábla ékeskedett a romladozó templom oldalfalán. „Mi lesz itt tíz év múlva?” – tette fel a kérdést Szerdahelyi Csongor az *Új Ember* 1985. január 27-i számában, amikor elbeszélgett Lunczer Gyula 32 éves lelkipásztorral, három Heves megyei falu, Poroszló, Sarud és Újlőrincfalva plébánosával. „Az elmúlt év augusztusában kapta meg

Lunczer Gyula prédikál a kápolna-búcsún 1983. május 22-én.
Szabó Imre Dávid, R. Kiss Imre, Nagy Ferenc

kinevezését, tehát már van némi tapasztalata a három falu helyzetéről. Amit elmond, elég vigasztalan, és sajnos, nem is egyedi. Sarudon a megkeresztelt katolikusok száma 2000, s ebből 80 fő van ott a vasárnapi szentmisén, hittanra 7 gyerek jár. Poroszlón 1800 katolikusból 50 fő a templombajáró és 20 hittanos van. Újlőrincfalván legjobb a helyzet, itt 150 katolikusból 50 jár misére és 9 gyerek jár hittanra. Mindhárom templom rossz állapotban van, de a poroszlói már beomlással fenyeget. A tetőgerendákat megette a szű, csoda, hogy még nem történt tragédia. A templom egyik felében a padok is le vannak zárva, mert odaülni veszélyes, de sajnos így is elférnek. A plébános szerint csak a poroszlói templom megmentéséhez (és a baleset elkerüléséhez) egymillió forintba lenne szükség, azonban 120 ezer forintnál többet az egyházközségtől összeszedni nem lehet. Azt is főleg a 60 év fölöttiektől kapja. (Ez a generáció van jelen a szentmiséken, és erejéhez mérten a társadalmi munkából is kiveszi a részét.) Lunczer plébános arra kéri az ország adakozni kész katolikusait, hogy segítsenek rajtuk. Bízik abban, hogy a külső segítség lelkiismeret-vizsgálatra ösztönzi a helybelieket, s talán a hitélet is újjászülethet a templommal együtt.” Ősszel aztán már megérkezett a köszönet Poroszlóról: „Örömmel értesítjük kedves Jótevőinket, hogy Poroszlón a római katolikus templom legszükségesebb munkái befejeződtek. Májusban kezdődött a tatarozás. A torony és a főhomlokzat lett megerősítve és kijavítva, és teljesen új tetőszerkezet került a templomra. A templom külső oldalfalait még nem tudtuk felújítani. De így is nagy dolog volt ezeket a munkákat elvégezni. Nagyon szépen, hálás szívvel megköszönjük az ország hívó adakozóinak minden támogatását, szép leveleiket, együttérzésüket. Poroszlói híveinket mindez láthatóan felrázta és lelkesítette. Ha nem segítettek volna minket az Új Ember cikke nyomán az ország

minden részéből, nem is tudtunk volna belekezdeni még ebbe a munkába sem. Remélhetőleg lesz lelki újjászületés is Poroszlón. Lunczer Gyula plébános.”¹

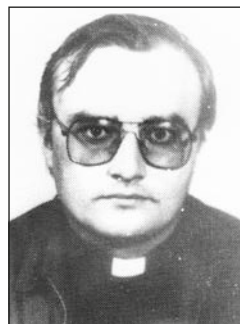
1987-től Nyírtelek községben folytatta lelkipásztori szolgálatát. Habár itt könnyebb volt az élete, egyre romló egészségi állapota miatt 1991-ben nyugdíjba vonult.² 1997. február 13-án halt meg 44 éves korában. Február 20-án temették nagy részvét mellett. Szülőhelyén, a kiskvárdai temetőben nyugszik. Hiteles papi élete válaszként szolgált az újmiséis jelmondatában feltett kérdésre: „Mit adjak az Úr-nak mindazért, amit nekem adott?” (115. zsoltár.)

1 Új Ember, 1985. szeptember 29.

2 Egri Schematismus 1992. 151.

171. GALÓ JÓZSEF (1984)

A rokonszenves, rendkívül aktív fiatal káplán 1958. január 14-én született Gyöngyösön. Teológusként évfolyamtársával, Szegedi Kálmánnal 1979. július 16-án résztvett a kunszentmártoni kármelita kápolna Kármelhegyi Boldogasszony búcsúján. Egerben szentelték pappá 1983. június 18-án. Újmisést a kunszentmártoni Kármelben is mondott. 1984. augusztus 1-jén került Jászárokszállásról Kunszentmártonba, majd két és fél hónap múlva Demecserbe, 1985-ben Miskolc-Diósgyőrbe, 1986-ban Pásztóra. Plébánosi kinevezést kapott 1987-ben Sarud községbe. 2000 óta Nyékládházán teljesített lelkipásztori szolgálatot. Oldallagosan ellátta Szakáld és Ónod plébániákat is.¹ 2013-tól Verpelét plébánosa.²

Galó József káplán az alsó kápolna búcsúján 1984. szeptember 16-án

A plébánia kertjében: Nagy Ferenc plébános, R. Kiss Imre szalézi, Galó József káplán (1984. október)

1 Egri Schematismus 2004. 156. – Az egri főegyházmegye névtára 2011-2012. 26.

2 Egri Érsekség Körlevelei IV. 2013.

172. DR. BARSÍ JÁNOS (1984–1985)

Miskolcon született 1957. augusztus 12-én. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a teológiát Egerben, majd Budapesten végezte, ahol hittudományi doktorátust szerzett. 1982. június 19-én szentelte pappá Egerben az egyházmegye főpásztora, Kádár László érsek. Segédlelkész volt a nyíregyházi főplébánián 1983-84-ben, majd Gyöngyösön négy hónapig, 1984. november 20-tól 1985. június 30-ig Kunszentmártonban.¹ Távozása után a fokozódó paphiány miatt a főegyházmegyei hatóság már nem tudott káplánt adni Kunszentmártonnak.

Dr. Barsi János káplán füstölővel a felső kápolna búcsúján, 1985. május 26-án.

Balról jobbra: Szabó Imre Dávid, Maróti Arnold ciszterci, Nagy Ferenc plébános

Dr. Barsi János káplán az elsőáldozók szentmiséjét mondja (1985. június)

---

¹ Saját közlés.

KUNSZENTMÁRTON PAPJAI

Helybeli születési papok

Minden település vallásos közössége büszke arra és kitüntetésnek tekinti, ha felderülő fiai közül valaki a papi szolgálatot választja élete céljául. Nagy megtiszteltetés ez, hiszen a hit szemével nézve arról van szó, hogy az Isten kiválaszt egy-egy ifjút, akinek szívébe ülteti a küldetés kegyelmét és meghívja az ő követésére, igéjének hirdetésére, az emberek üdvösségének munkálására. Példák sokasága bizonyítja, hogy aki meghallja a hívó szót, az már gyermekkorától vágyakozik és készül, hogy kitűzött célját elérje. A templom körül szorgoskodó, a ministrálásban kitartó gyereken észre lehet venni az elkötelezettség szándékát, mint ahogyan Arany János oly szépen írja a Családi kör című versében: „E fiúból pap lesz, akárki meglássa!” Aztán, ha sikerül a gimnáziumi érettségi és megfelel a felvételi vizsga (konkurzus) követelményeinek, megkezdí a papnevelő intézetben (szemináriumban) a négy, illetve öt évig tartó teológiai (hittudományi) tanulmányokat. A latin és egyéb más nyelv tökéletes ismerete és a teológiai, valamint a morális jellegű tudományok elsajátításával párhuzamosan folyik a tulajdonképpeni papnevelés, s ennek évfolyamai alatt kialakul a meggyőződés, hogy a növendék tudja-e vállalni az életre szóló elkötelezettség, a holtig tartó hűség, az Isten országáért és az emberek üdvösségéért való szüntelen fáradozás nehéz, de mégis „édes” terheit. Minderre a pecsétet a papszentelés pompázatos szertartása teszi rá, amelynek színhelye általában a püspöki székesegyház, de kivételes esetben valamelyik Mária-kegyhely, esetleg a szentelendő teológus szülőhelyének temploma is lehet. A szentelést követő vasárnapon az újmisé s pap szülőföldje templomának oltáránál mutatja be ünnepélyes keretek között első „zsenge” szentmise-áldozatát, melyet a szülők, a rokonság és nagy létszámú vendégsereg részvételével szolíd, de mégis vidám hangulatú „paplakodalom” követ a szülői ház udvarán felállított virágdíszes sátorban. (Ma már inkább a plébánián, vagy étteremben.) Az eseményhez fűződő járulékos szokások (ágyúdörgés, zeneszó, koszorús lányok díszmenete) kunszentmártoni papjaink „lakodalmán” is fellelhetők voltak, ezekre az életrajzoknál találunk utalásokat.

Fennállásának újkori történetében, az elmúlt 300 év alatt Kunszentmárton városa 21 papot adott a római katolikus egyháznak és a magyar hazának, illetve a külföldi misszióknak.

Erre vonatkozó név- és számszerinti adatok a következők:

Egyházmegyes papok

Szerzetes papok

Egri egyházmegyes:

Nagy István
Dósa József
Ifj. Dósa József
Szabó Elek
Dr. Kiss Péter
Devánszky Ignác
Devánszky Imre
Kiss Gábor
Kádár Szilveszter
Samu András
Dr. Janes Zoltán
Pásztor Emánuel

Váci

Szeged-csanádi:

Veszprémi:

Piarista:

Száblik (Szablyik) István
Vékony József

Kármelita:

Dr. Vékony István
Kovács Ágoston
Felföldi Mátyás

Szalézi:

R. Kiss Imre

Jezsuita:

Dr. Kiss László
Závodni Kálmán

Ferences:

Szabó Xavér

Verbita:

Lengyel Máté Pál

NAGY ISTVÁN

1743. augusztus 17-én született Kunszentmártonban. Édesapja tekintélyes redemptus, tanácsbéli, 1742-ben a község főbírája. Édesanyja: Gujtai Katalin. Teológiai tanulmányait Egerben végezte.¹ Nagy István, aki a későbbiekben ábrahámi plébános lett, 1767. január 1-jén mutatta be első szentmiséjét szülőhelye templomában. A jeles eseményt a tanácsjegyzőkönyv részletes leírásban örökíti meg:

„Nagy István úrnak szerelmes magzattya Istvány, az Egri Szeminariumban minden oskoláit szerencsésen ell végezvén, Nagy Méltóságú Gróff Eszterházy Károly eő Excellentiája Egri Püspökünk által a Papi Méltóságra fel szenteltetett, és az föllül megh írt napon mindnyájunk teljes vigasztalássára új Szentmiséit a Szentmártoni Szent Egyházban üdvösségesen ell mondotta: akinek Kereszt Attya vala Pettenkoffer Ferdinánd serfőző úr, és annak Felesége Vaiszpocher Katalin Kereszt Annya valának.”²

1 Az újmisé Nagy István – ifj. Dósa József szerint – Nagy Pál kunszentmártoni plébános (1756-1775) testvéröccse volt, bár ez a jelentős korkülönbség miatt kétségesnek tűnik. – Dósa 1917. 15.

2 Tanácsjegyzőkönyv III. 53.

SZÁBLIK ISTVÁN piarista szerzetes, tanár (1746–1816)

Már évtizedekkel ezelőtt rendszeresen olvasgattam a hetenként megjelenő *Élet és Tudomány* című ismeretterjesztő folyóiratot. Különösen az irodalmi és történelmi vonatkozású írások érdekelték, a fizikai-kémiai témák fölött átsiklott a szemem. Így történt 1978 telén is, amikor Balássy Magdolna tanárnő közös munkahelyünkön, a Deák Ferenc utcai iskolában felhívta figyelmemet egy érdekes tanulmányra, mely az említett lap 1978. január 20-i számában jelent meg Téglásy Imre tollából: Száblik István „*Repülő Golyóbisa*” címmel. Nagy meglepetéssel olvastam a következő sorokat: „Kevesen tudják, hogy a levegő meghódítására irányuló XVIII. századi törekvéseknek több magyar kísérletező tudós résztvevője is volt, s hogy közéjük tartozott a kunszentmártoni születésű – ahogy ő írta – Száblik István (1746-1816).” Nem csekély meglepődésemet az okozta, hogy erről itt a helyszínen eddig senki nem tudott, ekkor azonban büszke öröm töltött el, hogy ilyen hírneves szülöttével is dicsekedhet Kunszentmárton, a Nagy-kunság egykori székvárosa. Mindjárt kézbevettem a *Révai Lexikon* 17. kötetét, de csalódottan kellett olvasnom a következőket: „Száblik István fizikus, született Szegeden 1746-ban, meghalt Kalocsán 1816. május 12-én. Kegyesrendi tanár volt. Sok eredeti kísérleti készüléket talált fel, de szegénysége miatt nem értékesíthette azokat. 1783-ban saját költségén kis Montgolfier-féle léghajót készített és bocsátott föl.”¹ Hasonló adatokat tartalmaz a Pallas Lexikon is, amely szintén szegedi születésűnek tünteti fel Száblik Istvánt. Mivel olykor az életrajzi lexikonok is tévedhetnek, elhatároztam, utánanézek a dolognak a plébániai anyakönyvekben. Biztosra vettem, hogy itt perdöntő adatokat találok, annál is inkább, mert köztudott, a jelzett időben: 1741 és 1745 között „Szablyik János füleki becsületes kőműves mester” templomot épített Kunszentmártonban, s feltehető, hogy Száblik (Szablyik) István, a későbbi piarista tudós az ő fia volt.

Az anyakönyvi kutatás az első fázisban látszólag nem hozott kedvező eredményt. A kereszteltek anyakönyve 1746. május 17-i bejegyzéssel Gabrield nevű kereszteltet említi: Joannes Sablik és Julianna Turóczi fiúgyermekéként. Az apa bizonyos, hogy a fentebb említett templomépítő kőműves mester, de a gyermek keresztnéve nem egyezik a piarista fizikuséval. Ilyen név sem az előző, sem a későbbi években nem található. Érdekes viszont, hogy a vezetéknév (Sablik) és a születési évszám (1746) azonos, csupán a keresztnév az eltérő. Fellegi Sándor főesperes-plébános úrral aprólékos gonddal vizsgálgattuk a meglehetősen apró betűkkel írt latin szöveget, hogy legalább második névként előfordul-e az István, de sajnos nem. A plébános úr felvetette annak gondolatát, hogy az „István” nem egyéb, mint Száblik Gábor rendi neve. Igaza lett. Legjobb megoldásnak látszott közvetlenül Téglásy Imréhez, a tanulmány szerzőjéhez fordulni. Érdeklődtem, milyen forrásokból merítette a kunszentmártoni születésre vonatkozó adatokat. Miből adódik a névkülönbség? Ha bizonyítható a tudós piarista paptanár kunszentmártoni származása, a lexikonok miért tüntetik fel szegedi születésűnek? A kunszentmártoni anyakönyvben megnevezett szülők neve (Szablyik János és Turóczi Julianna) egyezik-e Száblik István szüleinek nevével? Téglásy Imre, a szegedi Somogyi Könyvtár munkatársa többször is készségesen válaszolt kérdéseimre. Ezek között lényeges az alábbi két adat:

1. Száblík István valóban Kunszentmártonban született. Apja Száblík János, anyja Turóczy Julianna.
2. A Gábor névre keresztelt ifjú már 16 éves korában belépett a piarista rendbe, ahol felvette a „Stephanus a Sancta Julianna” (Szent Juliannáról nevezett István) nevet – minden bizonnyal édesanyja emlékére.

Téglásy Imre tanulmányának hosszabb változatában mégis maradt egy nyitott kérdés. Ezt írja: „Száblík 1746. május 6-án született Kunszentmártonban. Apja Száblík János és anyja Turóczy Julianna a kétnapos gyereket Szegeden Gábor névre kereszteltette, akit 16 éves koráig valószínűleg a szegedi piaristák tanítottak...” A Kunszentmártonban született kétnapos gyermeket szülei nem vihették és nem is vitték megkeresztelni a távoli Szegedre. A keresztelés is Kunszentmártonban történt, amit az anyakönyv félreérthetetlenül igazol. Hozzá kell még tenni, hogy Szablyik János építő mester még huzamos ideig tartózkodott családjával Kunszentmártonban, amit bizonyít, hogy neve 1752-ben a kerthely- és ugarföldek tulajdonosai között szerepel.² 1760-ban a templomtorony építésére is vele kötöttek szerződést. Ekkor azonban már Szeged szabad királyi városában lakott.³ Téglásy kéziratának 9. számú jegyzete utal arra, hogy „a Száblíkkal kapcsolatos gyér irodalomban számos téves adat található. Ezek helyesbítésére részint Száblík kéziratai, részint a rendi levéltár dokumentumai alapján igyekeztünk törekedni...” Ilyen tévedésnek kell minősítenünk a szegedi keresztelés adatát, amely még a lexikonok szerzőit is megtévesztette.⁴ Mindez persze a lényegen nem változtat: a tudós piarista atyát Kunszentmárton és Szeged egyaránt magáénak vallhatja. Egyébként is Száblík bizonyára Szegedet tekintette szellemi szülőhelyének, mert jelenlegi ismereteink szerint Kunszentmártonban soha többé nem fordult meg. Végül mégis a felfedezés örömeivel összegezzük azt aényt, hogy a 18. század

Száblík István pesti léggömbkísérlete

végén folytatott léggömb-kísérletek egyik nagy magyar úttörője: Száblik István piarista paptanár Kunszentmárton nagy szülöttei között foglal helyet. Korábban két helybeli születésű piaristáról tudtunk, most már azonban bizonyos, hogy Száblik István, Vékony József és dr. Vékony István személyében három kegyesrendi pedagógust adott ez a Körös-parti kisváros egyházunknak és hazánkunk.

Száblik Gábor István életrajzi adatait Téglásy Imre kézírata alapján foglaljuk össze. A Kunszentmártonban, majd Szegeden élő szülők fiukat a piaristák szegedi gimnáziumába írták. Tizenhat éves korában Privigyén, a rend egyik legjelentősebb felvidéki kolostorában lépett a szerzetes jelöltek közé 1762. október 3-án. Két év múlva fogadalmat tett, majd Nyitrán folytatta filozófiai és teológiai tanulmányait. 1771. május 5-én szentelték pappá. A piarista rend iskoláiban különböző tantárgyakat: Vácott syntaxist és grammatikát, Veszprémben retorikát és poétikát, ismét Vácott 1778-ban oknyomozó történelmet, Nagykanizsán, majd Tatán filozófiát, Pesten történelmet és hittant tanított. Figyelme azonban egyre inkább a természettudomány felé fordul, 1783-ban már fizikát is oktat a hittan mellett.

Ugyanezen év április 20-án Pesten egy műkedvelő fizikus „gyúlékony levegővel”, hidrogénnel töltött léggömböt bocsájt fel, ami azonban 75 méter magasan kigyulladt és teljesen elégett. Ezt követően került sor Száblik István saját költségén végrehajtott kísérletére. Száblik léggömbje 18 finoman kidolgozott, vörösre és fehérre festett, kencével bevont ökörhólyagból készült. A szabályos gömb alakú „égi golyóbis”, miután megtöltötték gyúlékony levegővel, 11 órakor emelkedett fel. A látványosságra egybegyűlt tömeg háromnegyed óráig nézett a tovatűnő léggömb után, míg végleg eltűnt szemük elől, „hátrahagyva bennük a vágyat: tudni, vajon milyen tájon ér végül is földet.” A sikeres próbálkozás után ugyancsak az 1783. évben augusztus 5-én a Váci kapu előtt, a Szabó kápolna melletti tágas területen újabb bemutatót tartottak. A kísérlet nagy társadalmi eseménynek számított. A délután fél hétkor kezdődő léggömb-eresztés látványosságához tartozott Gyulai grófné is, aki „a tartózsínort kegyeskedett elmentszeni.”

A Magyar Hírmondó írja, hogy Száblik augusztus 22-én is felbocsájtott „Pesten egy Ökör hólyagokból készült, veres festékekkel megcifrázott és gyantával békent repülő golyóbist. Ennek oldalára fel vala jegyezve, hogy ha valaki megtalálná, vinné vissza Pestre egy bizonyos helyre... Két óra után megtelven a golyóbis levegővel, felbocsájtaték és napkelet felé emelkedvén, sok nézők nagy tapsolási közt mindenkinek szemek elől láthatatlan magasságokban elméne. Ezen felül nevezett úr (Száblik István) ezen szárny nélkül repülő golyóbbisnak már harmadszori szerentsés fel-botsáttatásával megmutatta azt, hogy valami a Frantzia és más idegeny Nemzetek között lehetséges, a Magyarok közt sem lehetetlen az.”

A nagyszerű látvány hatására kitörő lelkes hangulatot hűen érzékelteti ünnepi ódájával Száblik rendtársa, a latinul verselő Benyák Bernát (1745-1829) is. Téglásy Imre fordításában így hangzik:

Újszerű mesterség míg gömböt küld föl az égbe,
Máris e nagy csodahír járja be Pest piacát.

Mit se törődik a várt nyereséggel az alma kofája,
Elveti azt s felhők tája felé figyel ő.

És ki imént még győztes acéllal verte az ellent,
Áll csak az itt s ámul: tábor a híg levegő.

Semmibe véve a városatyák hírét a poroszló
Ott sétál s bárgyún hökken: elindul a gép.

Hökken ezen s már kész az egekre kimondani törvényt,
Így csúfol ki e kis gömb sok okos koponyát.

Van ki szalad, ki tetőre kap, utcán törtet a másik,
Itt is, amott is a nép nagy sokasága tolong.

Ígyen látta e könnyű gázzal töltekezett gép:
Elfeled itt hivatalt, tennivalót, aki él.

Egy esztendővel később Száblikot a szegedi piarista gimnázium igazgatójává nevezték ki. Itt a tudománypártoló Teleki Sámuel gróf látogatása alkalmával, 1785. július 6-án került sor léggömb-eresztésre. Száblik személyes sorsa, tudósi, tanári karrierje azonban később nem emelkedik olyan magasra, mint léggömbjei. Öt évig ugyan még a szegedi gimnázium élén áll, de nem hajlandó végrehajtani II. József császár németesítést szorgalmazó tanügyi rendeleteit, ezért a Helytartótanács 1790. január 13-án állásától megfosztja. A „kalapos király” halálát követő változások az esetleges rehabilitáció reményét keltik benne. A korábban hatalmuktól megfosztott megyék is ekkor követelték vissza törvényes jogaikat. A Csongrád vármegye áprilisi gyűlésén megjelenő Száblikot a tüzezebb vérű hazafiak a bukott rendszer méltatlanul üldözött áldozataként üdvözölték, közhatározatban kimondták a szegedi gimnázium igazgatóságába való visszahelyezését, de megbízták a megye területén lévő összes nemzeti iskolák felügyeletével.

Száblik első intézkedései közé tartozott a német nyelv tanításának eltörlése. Ügye ezért ismét a Helytartótanács elé került, mely Száblikot mint rebellist minden nyilvános hivataltól eltiltotta, intézkedéseit megsemmisítette, sőt a rendfőnökséget felszólította Száblik Szegedről való eltávolítására. A rend vezetősége végül engedelmeskedni kényszerült és kinevezte utódát. Száblik a nyitrai rendházba került, ahonnan rövidesen Kisszebenbe irányították. Nem sok idő elteltével Száblik István a Horváth János nyugdíjba vonulásával megüresedett pesti egyetemi fizika-mechanika tanszék katedrájának elnyerésére pályázott. Kérelmében hiába hivatkozott azonban nagyhírű kísérleteire, a számára kedvezőtlen politikai konstelláció elhomályosította tudományos eredményeit. Kérvényét a Helytartótanács elutasította.

Életével, munkáival később sem emelkedhetett ki a többi rendtag közül. Két évig a kisszebeni diákokat oktatta a magyar nyelv szabályaira, 1793-ban Nagykárolyban az oknyomozó történelmet és a filozófiát tanította, majd ugyanitt 1794-től 1796-ig a fizika professzoraként szerepel. Vácott is ilyen minőségben dolgozik 1800-ig. Gyakori áthelyezésekkel 1801-ben előbb Tatára kerül vicerektornak, majd egy év múlva Máramaroszigetre, 1803-tól 1805-ig a vespriáni rektorságot viseli,

1806-ban nagykanizsai házfőnök. 1809-től 1816-ig a kalocsai vicerektorság tiszté-
nek tett eleget. Kalocsán halt meg 1816. május 12-én.

A kunszentmártoni születésű Száblik István, a „magyar Daedalus”⁵, egész ta-
nári pályafutása során úgy nevelte diákjait, ahogy azt szegedi éveit során felettesei
is tapasztalták: „...a szegedi gimnázium igazgatására előléptetve munkáját úgy
látta el, hogy az ifjúság jámborságot és jó tudományokat illően tanulva a hazának
hasznára és díszeré legyen.”

---

1 Révai Lexikon 17. Bp. 1925. 284.

2 Dósa-Szabó 1936. 61-62.

3 Dósa-Szabó 1936. 210-211.

4 A tények tisztázásában a Piarista Levéltár korábbi vezetője, az azóta elhunyt Mészáros István
piarista atya nyújtott önzetlen segítséget. Téglásy Imre minden részletre kiterjedő tanulmánya a
szegedi Móra Ferenc Múzeum Évkönyvében (1976-77/1) jelent meg a 315-324. lapokon: „Száblik
István – a magyar Daedalus” címmel. Első lapalji jegyzetének szövege: „A kézirat nyomdába
adása után értékes adatokat kaptam Józsa László kunszentmártoni tanártól, ezúton fejezem ki
értük köszönetemet.” Száblikról a Magyar Katolikus Lexikon 2007-ben megjelent 12. kötete is
pontos adatokat közöl. (469. o.)

5 Daidalos (Daedalus): mitikus görög kézműves, Ikaros apja, mesterséges szárnyak készítője, ezért
a levegő meghódításának egyik jelképe.

DÓSA JÓZSEF¹ (1845–1913)

A tekintélyes Dósa család első tagja, aki a lelkipásztori szolgálatot választotta
élethivatásul, 1845. március 29-én született Kunszentmártonban. Édesapja Dósa
György, szorgalmas, jómódú gazda és városi tanácsos, édesanyja Balla Anna, aki
példamutató hittel és lelki erővel viselte az élet megpróbáltatásait. Erre vonatko-
zóan döbbenetes számadatokkal szolgál az angyalian szelíd arcú, bekötött fejű
öregasszonyt ábrázoló fénykép, amelynek hátoldalára Dósa József a következőket
írta: „Édesanyám az Úrban csendesen elhunyt 1899. május 30-án, 89 éves korában.
Megsíratta: 6 élő gyermeke, 31 unokája, 67 dédunokája és 10 ükunokája, együtt
114. Megelőzte a halálban: férje, 7 gyermeke, 26 unokája, 39 dédunoka és 4 ük-
unoka, együtt 77. Az egész család 192 tagból állott.” Elgondolni is hihetetlen: ez az
erős lelkű asszony 77 alkalommal állott közvetlen hozzátartozói, leszármazottai
nyitott koporsója mellett, és akkor még nem szóltunk testvérei, oldalági rokonai,
továbbá szomszédai, ismerősei temetéséről. Tizenkettedik gyermeke: Dósa József
már 10 éves korában az egri ciszterci gimnáziumba, érettségi után pedig a teoló-
giai főiskolára került. 1869. július 25-én boldog emlékü Bartakovics Béla egri érsek
szentelte pappá. Első szentmiséjét ugyanaz év augusztus 29-én mutatta be a kun-
szentmártoni templomban. A primícia ünnepségének részleteire vonatkozóan ma
már semmiféle adat nem található, de bizonyos, hogy színvonalas rendezésről
lehetett szó, mert még a városháza udvarán elhelyezett mozsárágyú dörgése is a
nagy eseményt volt hivatva hirdetni. A tanácsi jegyzőkönyv augusztus 28-i 457.
számú bejegyzése adja tudtul, hogy „Dósa György kérésére, fia: tisztelendő Dósa
József első miséje alkalmára, folyó hó 29-én az ágyúzás a reggeli harangozás után
kétszer, valamint a mise alatt megengedtetik.”

Dósa József (középen) édesanyjával és testvéreivel az 1860-as években

Kápláni szolgálatot teljesített Harsányban, majd 1872-től Nagykállóban. Örök példaképe maradt első plébános-főnöke: Sebestyén Ferenc, az egykori hős 1848-as honvéd, akit 35 év elteltével, mint nyugdíjas lelkipásztort hívott meg Kunszentmártonba 1904. május 29-én, a Katolikus Kör új zászlajának felszentelése alkalmával. Az ünnepi misét Sebestyén Ferenc mutatta be népes papi segédlettel.²

Nagykállóból Dósa Józsefet 1872. december 27-én főpásztora a Szabolcs megyei Napkor községbe küldte plébánosnak, ahol 15 évig teljesítette szolgálatát. Ebből egyetlen mozzanat kívánczik megörökítésre, ami egy pap működésében a legszebb teljesítmény, amikor felújítja, régi pompájában visszaállítja az Isten házáat. Ez történt a napkori templommal, amelyet Dósa József plébános Szent István király napjára, a község búcsújának ünnepére nyitott meg a hívek előtt: új díszbe öltöztetve, kívülről rendbehozva, belülről kifestve, megújított padokkal, új oltárképpel és mennyezettel, díszes oltárterítőkkel, gyertyatartókkal, öröklámpával és szőnyegekkel. A hívek nagyra értékelték, hogy mindez plébánosuk buzgólkodása folytán az ő összerakosgatott szeretet-adományuk eredménye. Mert, mint az ünnepi szónok: főtisztelendő Ragány Károly szatmári gimnáziumi tanár szentbeszédében kifejtette, szegény s gazdag egyformán, az első keresztényekre emlékeztető lelkesedéssel ajánlotta fel a maga obulusát, tudván, hogy Isten nem az áldozat mennyiségét, hanem az áldozatot nyújtó szív készségét tekinti. Szemléletes példája ez annak, hogy a pap szava a kiáltó szegénység gondterhes napjaiban is képes Isten dicsőségét célzó áldozatkészségre gyullasztani hívei szívét, ha bírja azok bizalmát és szeretetét.³

Dósa József már napkori plébánosként megcsillantotta élvezetesen szép stílusát, közreadva útleírásaiban megfigyeléseit és tapasztalatait. Két ilyen jellegű műve: *Dr. Jósa expedíciója* (Máramaros-Bulesise-Erdély). Emlékezés 1880-ra. A Szabolcs megyei *Nyírvidek* közölte 1880-81-82. évfolyamaiban. Később könyvalakban is megjelent, s az ebből befolyt jövedelmet a napkori római katolikus templom bekerítésére fordították. Ennek az útleírásnak alapja az, hogy fiatal napkori plébános korában dr. Józsaival, Szabolcs megye híres főorvosával és fotográfus cimborájukkal bejárták Máramarost, Bukovinát és Erdélyt – gyakorlat! Ugyancsak a *Nyírvidek*ben jelent meg *Egy római zarándok naplója* címmel 19 levél, melyekben az 1887. évi nagy jubiláris zarándokútját írta le mindenre kiterjedő figyelemmel.

„Buzgó lelkipásztori szívet egyesít nemes érdeklődéssel a társadalom iránt, melynek köztisztelet- és szeretetben álló tagja. Hogy Napkor községe jelenleg mintaközség, abban igen nagy része van Dósának, ki kezét fogva annak derék és buzgó előjáróságával, igen szép eredményeket ért el.”⁴ 1879-ben Szabolcs vármegye képviselőjében őt küldték ki Budapestre Rudolf trónörökös budai lakodalma alkalmával. Kétszer megjárta Rómát, egyszer Jeruzsálemet.

Megválasztása után dr. Samassa József egri érsek 1888. július 4-én kunszentmártoni plébánossá nevezte ki. Hogy támadásnak lesz kitéve a szentmártoniak részéről, azt ő előre tudta, mert mikor a kinevezést ment megköszönni, Samassa

érsek azt mondta neki. „Fiú, megessenek a kunok!” – ő így felelt: „Kegyelmes Uram, én is kun vagyok!”⁵ Ünnepléses beiktatása 1889. szeptember 19-én történt, melyet Dankó Mihály, Szent Jakabról nevezett mórchidai prépost és verpeléti plébános, a főesperesi kerület mélyen tisztelt és rajongva szeretett atyja végzett egy remek, megindító és mélyen átgondolt beszéd kíséretében, az őszi gyűlésre összejött kunszentmártoni esperesi kerületi papság teljes és fényes jelenléte mellett. A továbbiakat Várady Gyula káplán nagyszerű cikkéből idézzük: „A voltaképpeni beiktatás végeztével a fiatal, tetterős új plébános mély csend közepett kezdett szólni. Az oltár lépcsőjén állva mondta el mély hatású beszédét, körülötte állt paptársainak tiszteletet keltő koszorúja, a szentély szögletében pedig egy tiszteletre méltó matróna: az új plébános 80 éves édesanyja zokogott meghatólag és édesen, mert zokogása a szerető anya örömének megnyilatkozása volt, ki

Dósa József plébános édesanyja:
őzv. Dósa Györgyné Balla Anna 1897-ben

Dósa József plébános paptársaival 1888. július 15-én. Álló sor, balról jobbra (kiemelt betűkkel a helybeli kötődésű személyek): Perényi László, KOVÁCS MIHÁLY, KÁDÁR SZILVESZTER, Nyizsnyai Iván, Huttkey Lipót, Szolcsányi János, IFJ. DÓSA JÓZSEF, DÓSA JÓZSEF („az öreg pap”), Rétay Kálmán, Énekes János

teljesülve érezé legforróbb vágyait, valóban ott látva fiát, hová őt a gondos anyai szív szeretetteljes tervezgetései oly sokszor és oly boldogan álmodák. És nem hagyá e körülmény a közönség, annál kevésbé a jó fiú szívét érintetlenül, kinek szavai lágyan és édesen hangzottak, midőn könnyekkel szemében szülővárosát és azon rózsaláncot említé, mely őt e városban oly sokakhoz és szoros elévülhetlenséggel fűzi, de a kegyeletnek szentelt pár pillanat múlva már a lelkipásztort hallottuk szólni, ki férfihoz és paphoz egyenlően méltó s a helyi körülményekhez egyedül alkalmas határozottsággal jelenté ki, hogy el van tökéelve új állásában kötelességeit mindenkivel szemben és minden körülmények között híven teljesíteni.

Az igazság közvetlenségével ható rövid, de velős beszéd után ujjongva zendült meg a remek új orgonának (melynek ez volt első bemutatkozása) hatalmas dallama, s kezdetét vette a szentmise, melyet fényes ornátusban és teljes segédlettel ugyancsak a beiktató Dankó Mihály prépost, főesperes úr celebrált. Mindezen ünnepélyek egy belsejében megifjodott és díszesen kijavított templomban folytak le, melyet ugyanez nap reggel fél 9 órakor szentelt fel mélyen tisztelt főesperesünk. A javítás költségei meghaladják a 4000 forintot, s lehetetlen ez ügy körül ki nem emelnünk az egyházvédnökség áldozatkész bőkezűségét, annál is inkább, mert ugyane bőkezűségnek köszönhető a szintén 4000 forint értékű s DANGL ANTAL FIA kitűnő aradi cég által régi olasz renaissance stílusban épített, gyönyörű, hatalmas cantilenájú, 22 változatú, vidékünkön páratlan orgona is, mely teljesen

hasonló a magyar királyi zeneakadémiának szintén a becsületes Dangl Antal által épített orgonájához, s melyet szeptember 17-én hivatalosan megvizsgálván, a meghívott szakértők: dr. Koesler János zeneakadémiai tanár és Peregrini János zeneakadémiai titkár urak, azt úgy művészi, mint gyakorlati célszerűségi értékére nézve teljesen kifogástalannak találták...”⁶

Az 1902. év márciusában a Szentföldön járt. Erről szóló nagyszerű könyvében meggyőző módon tárja fel utazásának indítékait: „Ki ne vágyódnék a Szentföldre, az Ó- és Újszövetség nagy eseményeinek színterére, a pátriárkák, próféták s a kiválasztott zsidó nép történetének Jehova által csodákkal megszentelt országába? Ki nem álmott még édes álmokat Betlehemről, Názáretről, Bethániáról, Kafarnaumról és főképpen Jeruzsálemről, ahol az emberiség megváltásának nagy tragédiája végbement, az Úr Jézus születése, gyermeksege, tanítása, csodái emberek szeme láttára lefolytak, ahol meghalt érettünk az Isten fia, hogy nekünk örök életet szerezzen.

Én már, mint gyermek sokat álmodoztam a szent bibliát olvasgatva azon lehetőségéről, hogy valamikor meglátom, lábaimmal érintem és csókjaimmal illetem a szent földet, sőt nem ritkán az a vágy szállott meg, vajha ott, a Jézus szent sírja közelében találnám föl nyugvóhelyemet, mert talán reám is ragadt valami ama zsidó és török hiedelemből, hogy a Jozafát völgyében tartja meg Jézus az utolsó ítéletet, s milyen jó lenne akkor ott feltámadni, ahol az Üdvözítő meggyőzte a halált, feltámadva harmadnapon halottaiból. Később kivált kispap koromban sokszor emlegettem társaim előtt, hogy én, – ha Isten segít, – elzarándokolok a szent földre. Mint felszentelt pap, prédikációmba is beleszóttam az édes vágyakozást a Szentföld látása után.

Amiről oly sokáig ábrándoztam, amiért oly sokszor epedve imádkoztam, megadta nekem a jó Isten az 1902. év folytán. Dr. Réta Gyula tb. kanonok, török-szentmiklósi esperes-plébános barátom szólított fel január 10-én, hogy társuljak vele a Skarda prépost által kezdeményezett zarándoklathoz. Szinte megijedtem e baráti felhívásra, mert azzal indokolta, hogy ő, kinek régi fogadása elzarándokolni a Szentföldre, csak úgy válthatja be fogadását, ha én is vele megyek, mert beteges lévén, 89 éves édesanyja csak úgy tudna beletörődni nagy utazásába, ha én is vele mennék. Megrettenésem oka pedig az volt, mert éreztem, hogy most vagy soha teljesülhet régi óhajom, amire szinte rákényszerít a baráti szeretet, holt cseppet se voltam rákészülve ily költséges utazásra. Kedvetlenül dobtam félre az esperesem levelét, felsóhajtva, hogy lehet olyat kívánni az embertől, amit meg nem tehet! Vacsoránk alatt hallgatag valék, káplánjaimnak egy szót se szóltam a levélről, csak tűnődtem magamban, keresve a kiutat aggodásaimból. Azon éjjel gyönyörű álmom volt! Ott voltam Betlehemben ama nevezetes nagy időben, amikor a világ megváltója született egy istállóban, édesanyja betakará őt pólýákba és jászolyba helyezé, a barmok lehelete enyhíté a tél zordonságát, pásztorok jöttek a kis Jézus köszöntésére, adván neki sajtot, túrót, bárányt. A keleti bölcsek is ott voltak és leborulva imádták a zsidók királyát, adván neki aranyat, tömjént és myrhát, ott voltak tevéik, melyeken a nagy utat megtevék, követve a csillagot, mely feltűnt nekik keleten. Hallottam az angyalok karát énekelni, és én velük zengtem: Glória in excelsis Deo! Csak reggel felé ébredtem fel e felséges álmomból, tüstént

felkeltem, s megértve a hívó szózatot, azonnal megírtam a választ: megyek veled a Szentföldre!

Hogy vissza ne riadjak a nehézségektől, még aznap megírtam engedélyt kérő leveletem érsekemhez, beszereztem az útlevéllhez szükséges községi igazolást, és csak ezek után kezdtem számolni az útiköltség biztosításával. Január hó 20-án kaptam a főpásztori engedélyt, 24-én küldtem el három Mária hívem csatlakozását a zárándokok közé. 26-án értesített a vezetőség, hogy útirányunk a pestis miatt megváltozik, mert Konstantinápoly helyett Róma felé indulunk. Bár nagyon kívántam látni a világ egyik legszebb panorámáját Konstantinápolynál, mégis könnyen belenyugodtam, hogy harmadszor lássam Rómát a Szentatyával, és Nápolyt, ahol már szintén voltam 1887-ben.

Közeledvén az indulás napja, szépen elrendeztettem ügyeimet, végrendeletet is tevén, főleg azért, hogy ha Isten úgy rendelné, hogy távol szülővárosomtól érjem el végórámat, valahogy ne háborgassanak a jó atyafiak, hanem csak engedjenek pihenni ott, ahol a halál karjaiba zár, akár vízen, akár szárazon történjék az. Hiszen meghalni mindegy akárhol, csak jó halálunk legyen. Ajtatos zárándoklás közben meghalni pedig kiváló szerencse, hát még a szent földben pihenni, no ez meg már igazán kíváncsú. Nem is zavart engem pillanatig sem az a gondolat, hogy ugyan mi is érhet a nagy úton, és igen jól esett, amikor a hozzám csatlakozott Máriák szintén azt mondogatták, hogy Isten kezében vagyunk mindenütt, s ha Isten velünk, ki ellenünk? Együtt leszünk lelkiatyánkkal, tehát nem félünk semmitől.”⁷

A zárándoklat végeztével a szentföldi custostól díszes latin nyelvű oklevelet kapott. Magyar szövege a következő: „Krisztusban szeretett Főtisztelendő Dósa József Plébános Úrnak, a Magyarországon lévő egri érseki főegyházmegyéből! Mivel nekünk apostoli megbízatásunk és hatalmunk van arra, hogy a Szentföldön járó zárándokoknak ezt az emlékiratot kiadhatjuk, tiszteletünk jele gyanánt az ezüst fokozat adományozásával jutalmazzuk a te jámbor törekvéseidet, amellyel megváltásunk szent helyeit megtisztelted látogatásoddal. A mi okmányunk szolgáljon arra, hogy ennek az utazásodnak emléke és gyümölcse örökösen éljen benned. – Kelt Jeruzsálemben, a Szent Üdvözítő konventjében, az Úr 1902. eszten-dejének március hó 8-án Fr. Frigidianus Giannini Custos...”⁸

Turcsányi Antal hatvani állatorvos, aki Dósa József nővérének, Turcsányi Pálné Dósa Erzsébetnek volt a fia, 1939-ben részletes levelet írt a szintén kunszentmártoni születésű Szabó Elek besenyőtelki esperes-plébánosnak, ebben sok addig ismeretlen eseményt, mozzanatot közölt Dósa Józsefről, a „Pap bácsi”-ről. Innen vált ismertté, hogy I. gimnazista korától kezdve ifj. Dósa József plébánost, Eberhard György napkori fiút és Halász László Béda helybeli születésű ciszterci papnövendéket is idősb Dósa József taníttatta. „Jómagam is neki köszönhetem nagy részben, hogy valami lettem” – írja Turcsányi Antal. Sajnos, a taníttatásokkal nem sok szerencséje volt Dósa plébánosnak. Ifj. Dósa József beteges ember volt, nem sokáig élhetett hivatásának. Eberhard mint IV. éves teológus halt meg, Halász László pedig pályát változtatott, nem jutott el a szentelésig.⁹

Id. Dósa József áldásos és áldozatos tevékenységével örököltette meg nevét a kunszentmártoni plébánosok névsorában. Isten házának dísze és ékessége,

híveinek valláserkölcsei élete, plébános-utódainak anyagi helyzete állandó gondjait képezték a buzgó és szelíd lelkipásztornak.

Az ő plébánossága idejére esik a messze földön híres vörösréz toronysisak, valamint a templom két oldalhajójával történő kibővítése, új oltárok, ablakok létesítése, a művészi fal- és mennyezetfestés. Kunszentmártonban Katolikus Kört alapított, Népszövetséget, Ifjúsági Egyesületet szervezett, ezek gyűléseire szorgalmasan eljárt és ott híveivel időszerű eszmecseréket folytatott. A plébániai tanján saját költségén gazdasági épületeket, lakóházat emeltetett, ugyanott 1360 négyszögöl területet szőlővel és díszfákkal ültetett be. A tiszakürti határban vásárolt szépen jövedelmező szőlőjét a kunszentmártoni plébániára hagyományozta. Mesterszálláson templomot építtetett.¹⁰

Többször említett levelében Turcsányi Antal írja Szabó Eleknek: „Te, mint szintén pap, jól tudhatod, hogy sem az előjáróságot, sem a híveket nem könnyű olyan dologba belevinni, ami pénzkiadással jár. Elképzelheted tehát, hogy milyen tevékenységet kellett neki kifejtenie addig, míg mindezeket létrehozta. Nem kell tehát azon csodálkozni, hogy – mivel híveitől annyi anyagi áldozattal járó létesítményt alkotott – nem volt népszerű. Őt azonban ez legkevésbé sem búsította, sőt állandóan kedélyes volt, melyet kb. 120 darab ma is birtokomban lévő sűrűn teleírt 4 oldalas levéllel, részben levelezőlappal tudnék igazolni. Sőt egy ízben, audiencia alkalmával az érseknek is kijelentette: Nem hagyom a jó kedvemet elrontani.”¹¹

Bájos kis történetet mesélt el a nagy családhoz tartozó dr. Turcsányi György ügyvéd az 1960-as években. Dósa József plébános az 1911. évi templombúcsúra dr. Lányi József nagyváradi segédpüspököt, mint egykori kedves ismerősét, illetve jó barátját hívta meg. A fényes asszisztenciával kísért püspöki szentmisét a plébánián ízletes ünnepi ebéd követte, melynek során a püspök évődve kérdezte: – Mondd, Jóska, ti kunok megesszitek a krumplit is? – Hogyne, kegyelmes Uram – felelte Dósa –, két szelet hús közé fogva!

Dósa József plébános 1913. július 18-án 69 éves korában váratlanul elhunyt. A plébánosok életrajzánál olvasható, hogy a temetési szentmisén Bene Mihály mesterszállási helyi káplán sűrű könnyeket fakasztó beszéddel búcsúztatta a megboldogultat. Turcsányi Antalnak erről is megvolt a véleménye: „Bene káplán beszéde valóban ‚gyászbeszéd‘. Úgy festi le boldogult plébános urat, mint egy retentő szomorú embert, aki bánatos szemének sósízú könnyeivel mondta a misét. Én ismertem Papbácsit, mert négy évig közvetlen közelében éltem, de sohasem láttam mosolygósabb kék szemet, mint az övé volt. Szabolcsban ‚mosolygós szemű pap‘-nak hívták.”¹²

Az alsó temetői kápolnától jobbra találjuk az egyszerűségében is impozáns kriptá kőépítményét, mely Dósa József plébános, valamint édesatyja: Dósa György és édesanyja: Balla Anna porhüvelyét rejtí magában. A fehér márványból készült síremléket övező oszlop tetején látható a plébános kőből faragott élethű mellszobra, mely a kápolna felé tekint. A szobrot a boldogult lelkipásztor hálás unokaöccse: Turcsányi Antal hatvani állatorvos állíttatta 1949-ben, s ünnepélyes keretek között dr. Kiss Péter prépost-plébános áldotta meg. A szobor alsó részének négy oldalán vésett feliratokat láthatunk. Első oldalon, a papi cingulus ábrázolása fölötti részen: JERUZSÁLEMET JÁRT ZARÁNDOK, a szobor baloldalán:

HÁLA, jobbfelől: SZERETET. A műalkotás hátoldalán: „Juhász András szobrász, Hatvan.”

A családi sírbolt felirata:

ITT PORLADOZNAK HAMVAI
A FELEJTHETETLEN SZÜLŐKNEK

Ör. DÓSA GYÖRGY
élt 71 évet
meghalt 1878. okt. 25.

BALLA ANNA
élt 89 évet.
Meghalt 1899. május 30-án

és fiuk

DÓSA JÓZSEF

KUNSZENTMÁRTONNAK 25 ÉVIG
PLÉBÁNOSA

1845-1913
+ JÚL. 18.

---

1 Helybeli születésű papjaink közül hárman: Dósa József, Szabó Elek és dr. Kiss Péter kunszentmártoni plébánosok lettek, ezért mindkét fejezetben olvasható az életrajzuk és működésük ismertetése, természetesen eltérő nézőpont alapján.

2 Kunszentmártoni Ujság, 1913. július 20. – Közérdek, 1904. június 5.

3 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1881. szeptember 16. 144.

4 Koncz 1892. 66-67.

5 Turcsányi Antal levele Szabó Elekhez, 1939. október 26.

6 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1889. november 1. 183-184.

7 Dósa 1904. 6-12.

8 Szentföldi zárandok oklevél. A szerző tulajdona.

9 Turcsányi Antal levele Szabó Elekhez, 1939. október 26.

10 Egri Egyházmegyei Közlöny 1913. augusztus 16. 112. – Lásd még: Barna 1995.

11 Turcsányi Antal levele Szabó Elekhez, 1939. október 26.

12 Turcsányi Antal levele Szabó Elekhez, 1939. október 26.

IFJ. DÓSA JÓZSEF (1865–1916)

Kunszentmárton történetének legkiválóbb kutatóját, a város jeles szülöttét leghitelesebben Szabó Elek méltató szavaival mutathatjuk be: „Élt közöttünk egy Valaki, aki – hogy példázzam – a múlt emlékeinek színteréről hangyaszigoralommal rengeteg sok kalászt kérébe kötve is már összegyűjtögetett, de asztagbarakásra, kicséplésre már nem jutott ideje, mert elhívta közülünk az Úristen. Néhai ifj. Dósa József volt ez a Valaki! Mielőtt az Ő kitartó szorgalmának értékes kalászkévéit a magam kevesével Isten segítségével asztagba rakva nyilvánosságra hozni próbálnám, hálátlan lennék, ha Róla a szükségeseket nem mondanám el.

Ifj. Dósa József Kunszentmártonban született Dósa István (Dósa József plébános öccse) és Kovács Viktória szülöktől. Középiskoláit – Hegyfoky Kabos káplán javaslatára, minden bizonnyal a német nyelv alapos elsajátítása érdekében – Lőcsén végezte, majd kispapnak ment Egerbe, ahol 1888. június 26-án pappá szentelték. Bélapátfalván és Jászfényszaruban volt segédlelkész, 1892-ben Kisvárdára került hitelemző (hitoktató) káplánnak, 1893. decemberétől ugyancsak káplán Jászberényben, majd 1894. augusztus 14-én a Borsod megyei Sály község lelkipásztorává nevezték ki. Betegsége miatt az 1906. évben nyugalomba vonult és 1916. november 1-jén Kunszentmártonban halt meg. Teste az alsó temetőben nyugszik.”¹

Szeretetre méltó egyéniségét és segítőkész jószándékát rajzolja meg az a vele történt esemény, amelyet a *Kunszentmárton és Vidéke* című helyi lap 1887. október 30-i száma a következőképpen örökített meg: „Városunk szülöttje, ifj. Dósa József egri egyházmegyei negyedéves teológus a napokban a Szabolcs megyei Napkor községben lakó nagybátyjához (idősb Dósa József plébánoshoz) utazott. Takarékosági szempontból harmadosztályú jegyet váltott, és Püspökladányban olyan kupéba szállt be, melyben három, a bábaképző tanfolyamra utazó asszony is ült. Ez volt a szerencsétlensége, mert a szabadjegyekkel utazó asszonyi orvosnővendékek nem azt a vonatot használták, melyre szabadjegyük szólt. A vonatvezető a differenciák kiegyenlítésére szólította fel a három asszonyt, ezeknek azonban nem volt elegendő pénzük és segélyért Dósához fordultak. Nem is csatlakoztak, midőn Dósa jószívűségére apelláltak, mert ez helyettük csakugyan kifizette a vitelbért. S így Dósán is beteljesedett, hogy amit a réven akart megspórolni, azt a vámon elköltötte, vagyis kiadása éppen oda rúgott, mintha a második helyen utazott volna. Igen, de ki fizette volna akkor meg az asszonyok viteldíját?”²

Első szentmiséjének ismertetéséről, majd az egyházi ünnepséget követő „paplakodalom” részleteiről gazdag sajtóanyag áll rendelkezésünkre. Ezekből kettőt tartottunk megörökítésre érdemesnek:

„Első ünnepélyes szentmiséjét tartja 1888. július 15-én városunk szülöttje: ifj. Dósa József, ki teológiai tanulmányait Egerben oly szép és fényes sikerrel végezte. Mindannak dacára, hogy az egyházi szablyzat értelmében a felszentelendő papnak a 24-ik életévet be kell

tölteni, a római pápa őszentsége ifj. Dósa Józsefnek elengedett 17 hónapot a 24 évből. Valóban büszke lehet városunk e derék ifjúra, de örvendhetnek a szülők is, hogy ily derék, szorgalmas, jóra való tehetséges gyermekük van, ki szülői iránt való háláját méltón rója le. Osztozunk mi is az örömben és üdvözljük a felszentelendőt, kívánván neki, miszerint az isteni gondviselés őrködjék felette egész életén át, legyen megelégedett, boldog, és tudományát érvényesítse az Úr szőlőjében. – Mint tudjuk, érsek ő excellentiája ifj. Dósa Józsefet Apátfalvára nevezte ki kápláni minőségben, mely állását első ünnepélyes szent miséje után rövidesen el is foglalja.”

Az újmise és a „lakodalom” leírása történeti és néprajzi vonatkozásai miatt ma már felbecsülhetetlen értékű különlegességnek minősül:

„Vannak egyes körülmények az ember életének folyamán, melyeknek behatása alatt nemesebben dobog fel a szív, érez a kebel, – az említettek sorában méltán foglal első helyet ama ritka szép ünnepély, midőn az Úr újonnan felkent bajnoka először lép az oltár zsármolyához, hogy Istennek, ki idáig segíté küzdelmeiben, bemutassa első vérontás nélküli áldozatát. Ily szép s dicső ünnepélyre virradt városunk is: szülöttünk ugyanis 1888. július hó 15-én mutatá be az Úrnak első zsenge áldozatát. Ott voltunk, láttuk azon meghatottságot, odaadást, mellyel a szent ténykedést végzé, s valóban épülésünkre szolgált. Főlöstleges is volna talán az ünnepély részletezésébe bocsátkoznunk, hisz alig-alig volt olyan, ki önmaga ne tapasztalta volna annak mozzanatait, vagy legalább a templomi funkciókat, de azért el nem mulaszthatjuk, hogy e helyütt is leírását ne adnók a fényesen sikerült ünnepélynek.

Gyönyörű nyári reggel volt, az ég azur kékje oly édesen mosolygott, mintha csak a természet is ünnepelt volna, midőn a harangok áhítatra emelő hangzati messze földre hirdeté, hogy mily nagy napra virradtunk.

Pont fél tízkor indult meg a díszes menet az ünnepelt édes szüleinek lakától, elől a keresztanyával: Balga Józsefnével, utána jöve a koszorús hölgyek ékes, angyal serege hófehérbe öltözve, mely fehér ruhás tündéreké közé kellemes összhangban vegyült pár rózsaszínbe öltözött hölgyike is. Oly elragadó s lelkesítő volt e bájos s ártatlan virágokból álló koszorú, orcájukon a kellem és áhítat kinyomatával, hogy senkire sem téveszté el hatását. E helyen adjuk a koszorús hölgyek névsorát betűrendben: Bíró Ilonka, Bozóky Boriska, Bozóky Irma, Dósa Julia, Dósa Rozália, Fray Boriska, HuttKay Aranka, Józsa Erzsike, Józsa Rozália, Kiss Elvira, Kiss Ilonka, Kiss Mariska, Kormos Mariska, Kövesdy Jolán, Kurcz Róza, Lázár Iluska, Lednitzky Janka, Lednitzky Ilonka, Nagy Blanka, Némedy Gizella, Szabó Ágnes, Turcsányi Borbála, Urbanovics Marietta. A menetet kispapok, rokonok s ismerősök zárták be. A messze távolból ide siető növendékpapság

nagyban emelte az ünnepély fényét, lehetővé tévén a szent misének teljes segédlettel való megtartását. Az ünnepeltnek manuduktorai: Berzeviczy Albert kőteleki plébános és Surina István nagy-kállói reáliskolai igazgató főtisztelendőségéek. Mise közben városunk kedves plébánosa: főtisztelendő Dósa József lépett a szószékre, s igazán velős és megható szónoklatában, lelkesült hangon s a szív melegségével buzdította az új áldozárt kitartásra és papi hivatásához való ragaszkodásra. A szent misét követé az áldás-osztogatás. Ennél megindítóbb s lélekbe vésődött jelenetet alig láttunk, elrebegte áldását az újmiséis paptársai, tiszteletre méltó ősz nagyanyja, kedves szülei, a koszorús hölgyek, rokonai és ismerősei felett.

A templomi ünnepélyességek elmúltával már tárva állt a fényes vendégkoszorú befogadására az ünnepelt kedves szüleinek szíves és vendégszerető háza, melynek udvara rendkívüli leleményes módon jobbára sátorral lőn alakítva. Midőn már ki-ki elfoglalta helyét, nyomban következett az ízletes ebéd, mintegy háromszázhusz terítékre. Hát bizony sokan voltunk, de azért fényesen be lett igazolva, hogy nagy társaságban is lehet jó kedv s humor, persze, ha mindazon tényezőkről gondoskodva van, melyek a főnnebb jelzett dolgokat lehetővé teszik. Pedig hát jó lélekkel elmondhatjuk, hogy a barátságos házigazda minden követ megmozdított ezekre nézve, s nem hiába. Ki is kell emelnünk azt a fényes ellátást és gondoskodást, melyet tapasztalni szerencsénk volt. Volt is az említetteknek hatása: mind élénkebbé lőn a társalgás, felmelegültek a kedélyek, s illetően dolgoknak természetes következménye: a toasztozás sem maradhatott el. Az értelmes és talpraesett dikciók sorát az ünnepelt nyitá meg: a pápára, az egri érsekre, a főtisztelendő plébános úrra, paptársaira s a vendégekre mondott fenkölt szellemű felköszöntőjével, majd a főtisztelendő plébános úr, Dósa József vette át a szót, és szokásos ékesszólásával többízben gyönyörködtetvé a díszes vendégkoszorút, s pár futólagos közbevetésével kedélyes derűt idézett elő. Felszólaltak még ékes és találó pohárköszöntőikkel: főtisztelendő Berzeviczy Albert, Surina István, Kállay Lipót, Kiss Antal, Kormos Károly s Énekes János urak. Nem hagyhatjuk még szó nélkül Dr. Józsa N., Szabolcs megye főorvosának pohárköszöntőjét, sőt ez vala a leghatásosabb, mely hatást nem az ékes szóvirágoknak s keresett kifejezéseknek köszöné, hanem igenis az érzés melegének és ama drága gyöngyöknek, melyek meghatottságának miatta pilláján lepereregtek.

No, de folytatólag még a napkori hat tagú dalárdát is ki kell emelnünk, mert bizony ellenkező esetben ugyancsak öreg hibát követnénk el. Dicséretet s közelismerést érdemel e kis kör nemcsak áldozatkészségéért, mellyel fáradságot s költséget nem kímélve, a mi szeretett plébánosunk kedvéért körünkbe siettek, hanem azokért a kedves, gyönyörködtető kardalokért, melyek méltán megleptek mindnyájunkat.

A dologra térve: folyt az ebéd, egyik fogás érte a másikat, alig-alig tudtuk már a végét bevárni, hej, pedig az arany fiatalság beh égett a tánckedvtől, mely körülményt eléggé igazolja, hogy pár hölgyike szinte üteny-szerűleg bánt az evőeszközökkel s nyitogatá eper ajkait.

Végre-valahára megzendült táncra a zene, s a szentesi magyar zenekar egész aminóval húzta, – akarom mondani fújta, – még pedig ugyancsak pattogósan, a mindkét nemű gyöngy fiatalság pedig deli tánczra lendült, s a párok kellemmel lejtve suhantak végig a porondon, hej, hát még mikor ős nemzeti táncunkra, a csárdásra gyűjtöttek, akkor még az élemedett kedélyek is fellelkesültek, az elnehezült lábakra ifjúi tűz szállott, ők is közepettünk termettek, s járták amúgy öregesen, a fiatalok meg annyi tűzzel s lelkesedéssel, hogy még nézni is valódi gyönyörűség volt. E mellett a többi táncok sem maradtak sarokban, teszem azt, a francia négyest 60 pár lejté.

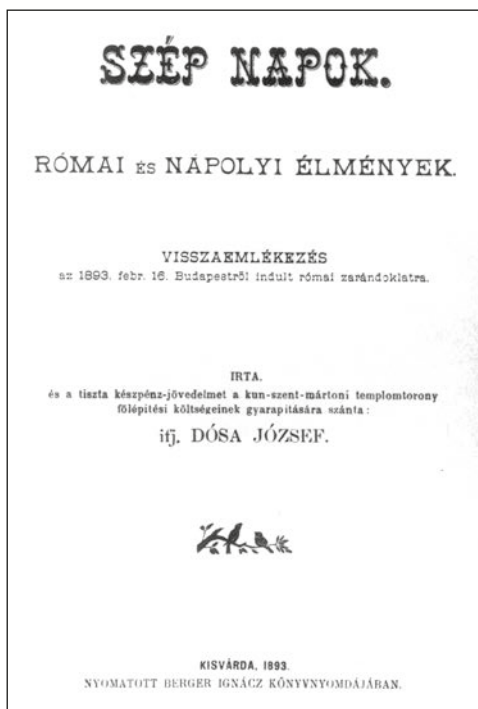
A vigalomnak rövid időre kedélyes mozgó vacsora vetett véget. Azt a sürgés-forgást bizony le sem írhatnók. Itt bizonyult be eme mondás igazsága: *„Szemesnek áll a világ.”* De a tánckedv csakhamar továbbítá ismételten az asztalokat. Folyt ismét jó kedvvel a tánc, még pedig kivilágos kiveradtig fesztelenül, igaz, hogy időközben haza kezdenek szállingózni egyesek, mely körülmény legkevésbé sem hatott zavarólag az ott maradottakra a jó kedvet illetőleg. Végül lezajlott a mulatság, mely, őszintén szólva, fényesen és kitűnően sikerült, s mi távoztunk mindannyian kedves és el nem évülő benyomással.

Nincs is egyéb hátra, mint hogy őszinte lélekkel szerencsét és boldogságot kívánjunk az újonnan felszenteltnek, s reá Isten áldását esdjük le, ki immár szárnyra kelve, az élet tövises ösvényére tér.

Egy jelen volt.”³

Ifj. Dósa József hűséges, alázatos szívvel végezte papi, kápláni megbízatását, és élete végéig törekedett a lelki megújulásra, valamint ismeretei gyarapítására. A jó stílusú tollforgatás már fiatal korától megmutatkozott nála. Első nyomtatásban megjelent könyvecskéje Kisvárdán látott napvilágot 1893-ban. Címe sok értékes vonást felfed a szerző nemes szándékáról: *Szép napok – római és nápolyi élmények. Visszaemlékezés az 1893. febr. 16-án Budapestről indult római zarándoklatra. Írta és a tiszta készpénz-jövedelmet a kun-szent-mártoni templomtorony fölépítési költségeinek gyarapítására szánta: Ifj. Dósa József kisvárdai hitelemző káplán. – Dósa István kedves atyámnak, a szeretett rokonoknak és Kunszentmárton derék polgárainak ajánlva.* Részlet a könyv előszavából:

„...Midőn tapasztalataimat leírom, korántsem az írói dicsőség szomja bánt. Könyvet írok mégis, remélve, hogy ez úton én is hozzájárulhatok városunk büszkeségének, a kunszentmártoni szép sugár toronynak építési költségeihez.⁴ E célra szántam könyvem tiszta jövedelmét. Aki tehát könyvemből vásárol, nemes és szép célt mozdít elő. Azután azt sem bánom, ha olvasatlanul hagyják leírásomat. Jó

lesz sót és paprikát belepakolni. Nem vagyok talán nagyon szerénytelen, ha azt is hinni merem, hogy nagykiterjedésű atyafiságom érdeklődik olaszországi utam iránt. Barátaim sem veszik talán rossz néven, ha utamról nekik is beszámolok. Ámde, előszóval képtelenség minden atyafi és jó barát érdeklődését kielégíteni. Rászánom hát magam, és ha nehezen megy is, könyvet írok utamról, erősen bizakodva abban, hogy olvasóközönségem – a rokonok és jó barátok, és pedig éppen azért, mert rokonok és jó barátok, – elnéző lesz könyvem fogyatékoságaival szemben...”⁵

Néhány sor a „Rómában vagyunk” című fejezetből:

„Első nap. Febr. 18. Fél tizenegyre járt az idő, midőn gyorsvontunk Róma füstös pályaházának hatalmas üveg ívfödele alá robogott. Az ügyes kovács kezében nem pitteg-pattog oly sebesen a kis kalapács, mint amily gyors tempóban dobogott a mi szívünk. Rómában vagyunk! Tehát csakugyan megvalósult szép álmom? Vonatunk még meg sem állt egészen, midőn a pályaházban tolongó sokaság közül »éljenek a magyarok!« üdvözlő kiáltás hangzott felénk. Hogy mily kedvesen csengett füleinkben – távol hazánktól – az édes magyar szó, fölösleges bizonyítgatnom. Az üdvözlők Rómában élő magyarok voltak. Nevezetesen: Szoldatics Imre festőművész, a jóságos arcú Gmitter Alfonz minorita rendi atya, Szent Péter-templomi magyar gyóntató, és végre néhány, bikariasztó veres reverendába öltözött, Rómában tanuló magyar kisap...”⁶

„Február 20. ...Nevezetes reám e nap nemcsak azért, mert megtekinthettem a világ legnagyobb remekét, a Szent Péter bazilikát, hanem azért is, mert szent gyónásomat végeztem a falai között, s az egyik kiváltságolt Mária oltárnál bemutattam a szeplőtelen Áldozatot. A gyónószékek a Confessióhoz közel, a nagyobb kereszthajóban vannak szép sorban elhelyezve. Mindegyik nagy betűkkel hirdeti, mily nyelven lehet benne gyónást végezni. Mi a „lingua hungarica” fölíratú gyónószék után kutattunk, s hamarosan meg is találtuk, ostrom alá véve magyar zarándok társaink nagy tömegétől. Sok dolga

volt Gmitter Alfonz atyának!... Kis várakozás után elvégezve szent gyónásomat, a sekrestyébe indultam. Legalább negyven – mindenféle nemzetiségű – papot találtam ott, kik félig-meddig felöltözve az egyházi ruhákba, mind a misére várakoztak, ugyanis a templom mind a 44 (vagy 46?) oltára el volt foglalva. Hosszú ideig kellett sorra várni. Nyugodtan felöltözhettem. Nekem egy lilareverendás kis fiú ministrált. Egy Mária-oltárhoz vezetett. A széles márványkeretbe foglalt kisdéd Mária-kép Szent István első királyunk ajándéka. Ő ugyanis a régi Konstantin-féle templomban Máriának, mint Magyarország pátrónájának tiszteletére oltárt emelt, mely az új templomba is átvitetett. Nem mondhatom ki, mily jól esett, hogy a véletlen (vagy talán a szent Szűz kegyelme?) ez oltárhoz vezetett. Isten ujját véltem ebben látni, hogy sok bajokkal küzdő hazámért forró imát küldjek égi Pátrónánkhoz. Óh, mily szívesen tettem ezt!”⁷

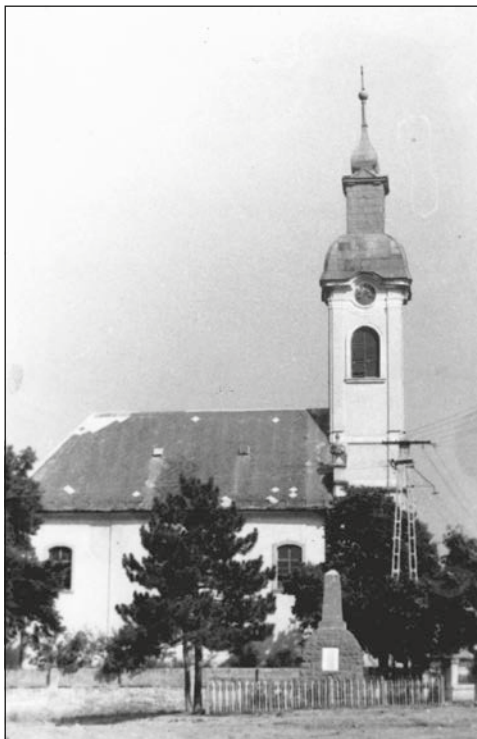
„Február 23, Méltó befejezése, koronája római tartózkodásunknak a mai nap. Vágyaink netovábbja teljesült: délelőtt 10 órakor fogadtatánk Őszentsége által és áldását vettük. Kilenc órakor átlépve a Damazus-kapu küszöbét, cifra testőrök és délceg katonák sorfala között lépkedtünk fölfelé a IX. Pius által készíttetett dísz-lépcsőn, s az úgynevezett konzisztorialis terembe léptünk. Fél tizenegy óra tájt jelentették, hogy Őszentsége jó. Elnémultunk. Csak szívünk dobogott hangosan. Pár perc múlva szétnyílt a selyem-függönyajtó, s fényes kíséretével a terembe lépett XIII. Leó pápa. Hogy mily zajos éjjennel fogadtuk, arról nem szólok. Én csak azt csodálom, hogy az épület össze nem dőlt, és azt még inkább, hogy szentséges Atyánk mindkét fülét be nem dugta. Midőn, folytonos éljenzések kíséretében a trón lépcsőjére föllépett, tetőtől talpig láthattam kissé meggörnyedt, mégis fönséges alakját. Fehér öltöny fődte szikár testét, bíbor palást a vállait. Fején fehér kerek kis sipka. Leülve a trónusra, intett, hogy elég is lenne már az éljenekből, és körülhordozta csodálatos nyájasságtól sugárzó tekintetét. A 83 év terhe nagyon meglátszik rajta. Galambősz haja dús fürtökben kandikál ki oldalt a kis kerek kapucium alól. Csak a szeme, az a villogó mélytüzű szempár nem vall öregségre... A párizsi bíboros-érsek üdvözölte először a pápát a francia zárandokok nevében, francia nyelven. Őszentsége szintén franciául válaszolt az üdvözlő szavakra. Ezután a mi vezérünk, a daliás székesfehérvári püspök, dr. Steiner Fülöp lépett elő, s mélyen meghatva klasszikus latinsággal koncipiált szép üdvözlő beszédet mondott. Harsogó éljenzés zárta be a szép dikciót. Őszentsége intett kezével, jelezve, hogy szólani akar. Elcsöndesedtünk s visszafojtott lélegzettel figyeltünk Szentatyánk szavaira. Gyöngélkedése mellett is elég erős mély hangon, melyből kiérzett a megindultság, köszönte meg a „nemes magyar nemzetnek” (generosa gens) hódolatát és ragaszkodását, melyet „jó és balsorsban” (e szavakat Steiner püspök beszédéből idézte) a pápaság iránt híven ápolta... E magasztos jelenet dicső befejezését a pápa áldása képezte. Fölállott, s átszellemült

arccal, reszketeg hangos szóval ünnepélyes áldást adott reánk s ajtosságai tárgyainkra. A selyem-függönyajtó szétnyílt, s a jó Atya lelkes éljenzéstől kísérve visszavonult. „Tartsd meg, Isten, szent Atyánkat, Krisztusnak helytartóját!” Még sokáig azután mint egy tündéri álom hatása alatt állottunk. Soha lelkem oly édes boldogságot át nem érezett, mint akkor.”⁸

Ifj. Dósa József 1894-ben kapott plébánosi kinevezést a Borsod megyei Sály községbe, és ott teljesített szolgálatot 12 évig, 1906-ban történt nyugdíjazásáig. Működéséről 1970-ben értékes adatokat közölt késői utóda: Sindel Ferenc esperes-plébános, egykori kunszentmártoni káplán. Úgy jellemzi Dósa Józsefet, hogy hírneves és népszerű pap volt nemcsak Sályban, hanem az egész környéken. Ezt buzgóságával, nagyszerű lelkipásztorkodásával érte el. A reformátusok is tisztelték és szerették. A bükkábrányi és kácsi hívek 4 kilométeres távolságot megtéve, csapatostól jöttek át a hegyen, hogy Sályban hallgathassanak szentmisét. Húsvéti gyónásukat is ott végezték. Az említett helységeken kívül Kisrét, Latorpuszta, Mocsolyás és Geszt népe is a 23 méter hosszú sályi kis templomban szorongott, és már azt tervezték, hogy kereszthajót építenek a tömeg befogadására.

A sályi templom toronysisakját Dósa József készítette. A sisakhoz szükséges anyagokat ökrös szekéren szállították Miskolcra. Az egykori Eötvös kastély közelében álló kőkereszt állítása is Dósa plébános nevéhez fűződik. A község egytanerős iskolájában tartott három község gyermekei számára hitoktatást. (Egyébként ebben az iskolaépületben végzett két és fél osztályt kisgyermekként Gárdonyi Géza, a hírneves magyar író.) A parochia ma is abban az állapotban van, ahogy Dósa József saját tervei és előrelátása alapján átépítette. Már abban az időben fürdőszobát létesített, vízőblítéses mellékhelyiséggel. Az épület tetőzetét a korábbi faszindely helyett palával, a templom mellett álló harangozóházat (lakást) „fecskefarkú” cseréppel borította. Kocsiszínt és új istállót is építtetett, mert 24 hold javadalmi földön gazdálkodott, négy lovat és két-három tehenet tartott. A plébánia kertje gazdasági udvarként, széna, szalma, kocsik, szekerek tárolására szolgált. 1896-ban Sály és Tibolddaróc között a Pusztadűlőben jóminőségű szőlőt, rajnai rizlinget telepített, ezt később a filoxera kiölte.⁹

A sályi templom

Ifj. Dósa József diakonusként asszisztál Samassa József egri érseknek a budapesti Örökimádás-templom alapkövetételénél 1904. május 18-án

Samassa József egri érsek is nagyra értékelte ifj. Dósa József lelkipásztori buzgóságát és a sályi egyházközség javainak gyarapítását. Ezt bizonyítja egy értékes régi fénykép, Dósa kéziratossal feljegyzésével: „Az Örökimádás-templom alapkövetétele Budapesten, Úllői út 75.sz., 1904. május 18-án, Ófelsége, a király magas jelenlétében, Samassa egri érsek által végezve, fényes asszisztenciával, melyben nekem is részem volt, Csulcsics páterrel lévén diakonusok. E képet Horváth József pestbelvárosi káplán hozta le a Katholikus Kör zászlószentelése alkalmával.”

Szomorú tény, hogy a rendkívül tevékeny ifj. Dósa József sályi plébános fokozódó szívbetegsége miatt már egészen fiatalon, 41 éves korában, az 1906. év folyamán kénytelen volt nyugalomba vonulni. Hazatért Kunszentmártonba és életének hátralévő tíz esztendejét a szeretett szülőváros múltjának kutatására szentelte. Testvérhúga: Schóber Alajosné Dósa Viktória (1875–1963) fogadta be a nagyiskolában lévő szolgálati

Ifj. Dósa József nővére, élete végéig gondos ápolója: Schóber Alajosné Dósa Viktória

lakásukba, a férje, Schóber Alajos volt ugyanis az iskola igazgatója. Harmadik szobájukat bocsátották paptestvérük rendelkezésére, aki itt élt haláláig. Szemtánuk mondták, hogy reggelenként lassú léptekkel átsétált a templomba, a Szent István oltárnál elvégezte csendes szentmiséjét, a plébánián megreggelizett, innen felment a városházára, ahol az irattárban átvizsgálta és kijegyzetelte közel kétszáz év hivatalos iratanyagát. Ívpapírra írt, hat kilogramm súlyú kézirat-anya ga Viktória néni birtokában maradt. Betekintésre megkapta ezt a korán elhunyt Kiss S. Jenő állampénztári tiszt, aki a hatalmas anyag vázlatos áttekintését összefoglalta. Később Szabó Elek besenyőtelki esperes-plébánoshoz került feldolgozásra. Az ő szerkesztésében ennek alapján jelent meg 1936-ban a *Kunszentmárton története* című kiadvány első kötete, amely Dósa kéziratának csak minimális mennyiségét teszi ki.¹⁰

A nyugdíjasként is fáradhatatlan pap időnként a nyilvánosság előtt is számot adott tevékenységéről. Előadásokat tartott, a helybeli újságok számára tudósításokat írt, mint ahogyan például a *Kunszentmártoni Ujság* 1914. évfolyamának 15. számában „Feltámadás – Élet” címen vezércikke jelent meg.¹¹ Az Alföldi Magyar Közművelődési Egylet 1914. március 1-jén Kunszentmártonban kultúrnapot rendezett, ez alkalommal, amikor a műsorban népiskolai és polgári iskolai tanulók is szerepeltek, Dósa József nyugalmazott lelkész *Néhány kulturkép Kunszentmárton község történetéből* címen ünnepi felolvasást tartott. A nagyszerű helytörténeti előadás teljes szövegét a helyi lap 10. és 11. száma is közölte.¹² Az előadás Dósa József remek stílusában, költői színvonalon érzékelteti városunk újratelepülésének ünnepi mozzanatait. Ebből rövid részlet:

„Az első kulturkép a fiatalos erővel és szépséggel ötödízben feltámadt Kunszentmárton életéből az 1719. évi pünkösd szombatjának körülbelül esti 6 órája, midőn a jászapáti és szentgyörgyi megszállók kis csapata, ki lovon, ki gyalog, ki sátoros szekéren ide az új hazába megérkezvén, mielőtt egy falat kenyérrel, mielőtt a Körös hús vizéből egy korty itallal magukat felüdíthették volna, – vezérüknek, a derék Radics Istvánnak harsány kiáltására: – Ide minden lélek, apraja-nagyja! – ennek köréje sereglettek. Radics István pedig két karót keresztalakba kötözve, azt a község helyéül kiszemelt terület legmagasabb pontján földre szúrva s a történelmi nagy pillanat fontosságát visszatükröző komoly tekintetét a kised, alig 300 főnyi seregen végig hordozva, egy pátriárka ihletével így szólt: – Itt lesz a templomunk, ha majd rásegít az a jó Isten, ki hosszú, fáradságos utunkon angyalaival védve bennünket, ez órában szerencsésen ide vezérelt. Addig is úgy tekintsük e helyet, mintha már templom volna, – szentnek! És most hajoljon meg minden térd s adjunk hálát az Úrnak! ... És meghajolt minden térd, alázatosságban borult le minden lélek, – míg a könnyekkel nedvesített szemek az ég felé emelkedtek, s megnyíltak az ajkak, az érzelmekkel csordultig telt keblekből – Ambrus kántor intonálásával – kiröppent, felharsant a megható szép hálaének: ,Téged Isten dicsérünk, Téged Úrnak ismérünk...’ Majd ezt végezve, hirtelen átmenettel felzúgott a könyörgő, bízó, a boldog jövőt esdő

s remélő szép ének: „Jöjj el Szentlélek Isten, ereszd reánk kegyesen mennyből fényességedet...!”

A láthatár szélére ért nap – mint egykor József szavára – csodálkozva, meghatottan állt meg néhány percre s rózsaszínre festett legmelegebb, legselymesebb sugaraival csókolt körül a poros arcú, ruhájú, de tiszta lelkű buzgólkodók kicsinyét-nagyját. És a lelkes ének akkordjai hol mélán bűgva, hol élénken csengve szerte-széjjel szálltak a birtokba veendő, a tejjel-mézszel folyó határ minden részébe, és a megindultságában reszkető levegőn át, a rózsaszínnel árnyékozott báránnyelűkön keresztül felhatottak az égig, honnan az Isten boldog jövődőt biztosító áldásának harmata szállott le reájuk... A megszállás ez első órájában megnyilatkozott vallásos lelkiület alkotója Kunszentmárton életének karakterét, ez képezi immár kétszáz éves kulturájának gerincét.”¹³

Kutató munkáját az a remény ösztönözte, hogy megírja és könyvalakban kiadja szülővárosának teljes történetét. Fokozódó betegsége és gyengülő ereje azonban ezt már nem tette lehetővé. Figyelme a legfinomabb részletekre is kiterjedt. Nagy hozzáértéssel és képzelő erővel írta meg – sok más helytörténeti, egyháztörténeti és néprajzi vonatkozású téma mellett – a templom tornyában elhangzó „Dicsértessék” köszöntés kialakulását, lebonyolítását és a város lelkiületére gyakorolt hatását. A ma is közkezen forgó, 1917-ben megjelent ízléses kiadvány első fejezetében írja Dósa József a következőket:

„– Büszke vagy a szülővárosodra?

Egy felvidéki jóbarátom intézte hozzám ezt a kérdést. És egészen jogosan.

Beszélgetésünk során ugyanis sűrűn emlegettem előtte szülővárosomat, a legújabb fennállásának éppen százkilencvenkilencedik esztendejét taposó Kunszentmárton. És valahányszor említettem, ezt mindig szavaimból kiérezhető nagy szeretettel, lelkesedő hangon tettem. A lelkesedésnek ez a hangja aztán olykor-olykor alighanem rálehelészett a dicsekedés mezőire is.

Mondom, a kérdés egészen jogos, teljesen megokolt volt, mégis meglepett. És úgy meglepett, hogy nem tudtam rá felelni.

De hát, édes jó Kunszentmártonom, mit is felelhettem volna? Akármennyire szeretlek is, be kell vallanom, hogy ez a kérdés így feltéve neked – sok, igen súlyos és tömör nagy darab. Nem bírod el. Agyonnyom.

Barátom megértett. Figyelmes és okos ember volt, s lazított a kérdés súlyos tömörségén. A nagy darabot apróbb darabokra ütötte szét:

– Úgy értem, vannak-e Kunszentmártonnak olyan értékei, jelességei, melyekre büszke lehetsz?

Fellélegzettem.

– De még mennyi! – feleltem gyorsan és gyermekes fellelkesüléssel. Mosolygott is rajta a barátom. Ám én boldogan éreztem, hogy az első kérdéssel sarokba szorított szegény szülővárosom meg van mentve. Hát még, mikor az én barátom kíváncsi hangon felém dobta a feleletemből már önként kikíváncozó utolsó kérdést:

– És hát mire vagy legelső sorban büszke?

Meleg szikrák pattogtak szét a lelkemből, valóm minden porcikájában felvillanó szemekkel adtam meg az őszinte választ:

– Legbüszkébb vagyok arra a „Dicsértessék”-re, mely a kunszentmártoni templomtoronyból minden órában és negyedórában, immár körülbelül százötven éve, éjjel s nappal elhangzik.”¹⁴

Ifj. Dósa József nyugvóhelye
a kunszentmártoni alsó temetőben

Ennek az aránylag kis terjedelmű témának a kidolgozása foglalkoztatta betegágyán, amikor már érezte halála közeledését. Csak annyi erőt kért a jó Istentől, hogy a város történetének ezt a mozaik-szemcséjét legalább egy füzetnyi kiadványban fel tudja mutatni szülőhelye lakosságának. Az első világháború idején, 1916 szeptemberében sikerült is befejeznie, és november 1-jén meghalt 51 éves korában! Szívre ható és példamutató az Isten akaratában való megnyugvás, a teljes ráhagyatkozás gondolata. Nem szólva arról a törekvéséről, hogy még a halálos ágyán is az foglalkoztatja, mit hagyjon örökségül földijeinek, s hogyan állítson emléket szülővárosának! A szerző előszava örök értékű lelki testamentum az utókor valamennyi nemzedéke számára:

„Gyűjtögettem... A múlt idők kisebb-nagyobb messzeségébe vesző, letaposott tágas mezőkön gereblyélgettem, kiégett, kopár tarlókön évekig bolyongva sovány és hiányos szemű, de az én kicsike kis szülővárosomra nagy értékű kalászeket, zörgő-szárakra aszalódott virágokat, olykor csak szerte kallódó virágszirmokat, ezerszeres, de sohasem sajnált hajladozással szedegettem.

Gyönyörűséges munka volt ez. Gyönyörűséget adott a szeretettel ápoltság: emléket állítani szülőhelyemnek. Kiemelni Hamupipóként – csak egy kicsit is kiemelni – a hamuból.

Súlyossá vált betegségem megbénította a gyűjtőgető, szedegető kezemet, a hajladozó derekamat – ágyba döntött. Jó szándékom tehetetlenül vergődik.

Hosszú tél után, tavaszi verőfényt csalogatva be hozzám, tárul fel betegszobám ablaka. A nyitott ablakon át tisztán becsendül a közeli torony óraütése. És utána nyomban, a beözlő napsugaras enyhe levegő hullámain hintázva, mint egy szép angyal, röppen be hozzám a toronyór „Dicsértessék”-kiáltása.

Te kedves „Dicsértessék”... Be’ régen hallottalak. Isten hozott, Isten hozott!

És lelkem szeme oda villan a gyűjtött adatok rendetlen halmazára. És a boglyas kis rudasok, szerte heverő villahegyek és a hosszú kaparéksorok töméntelen száraz giz-gaza közül itt is, ott is zöld leveles élő virágok mosolyognak felém. Mind ugyanez a fajta virág, és ni-ni!, nem is külön virágszálak... Egyetlen folyó-virág hosszú szára ez, mely játékosan bujkálva csak itt-ott kandikál elő a száraz törmelékből.

Istenem! – hisz’ ez a „Dicsértessék”! A „Dicsértessék”, mely a múlt emléke ugyan, de soha el nem száradt, most is élő s jövőt követelő virágos emléke.

Mohó, édes vágyakozás kapott meg... Istenem, adj nekem legalább annyi időt és erőt, hogy ezt a virágzó folyondárt a többé-kevésbé avult emlékek kuszált összevisszaságából kibontogathassam! Ne haljak meg oly koldusszegényen, hogy szülővárosomra mitse hagyjak. Hadd kötöm csokorba „Dicsértessékünk” emlékeit. Hadd ajánlom véreim szerető figyelmébe – és éppen most, dicsőséges, de rettentően véres küzdelmünk nehéz napjaiban – ezt a bajt úzó, az Isten védő karját közelebb hozó talizmános, a „Dicsértessék”-nek őseink által ültetett s ránk testált virágját, hogy elszáradni ne engedjék, hogy tovább is mindig híven ápolják... Betegségtől megnehezült kezemet könnyítsd meg Istenem, hogy naponként egy órát... sok?... egy félórát... csak egy negyedórácskát dolgozhassam. Engedd meg, Uram!

Megengedte. Ezer hála Néki és az általa adott testvéri ápoló kéznek.

Hosszú hónapok napjainak negyedóráit csak kevés értékű eredménnyel, de sok szeretettel használtam fel... Testvéreim! Ha az előbit észreveszi a bíráló jó érzéketek, az utóbbit érezze meg a lelketek.

Menj hát kis munkám... Légy az őseket tisztelő lelkem virágkelyhének himporában megfürdött méhecske s repülj a nyitva tartott atyafi-szívek ezreibe. Termékenyíts. Menj. Légy lelkemnek

aranyszöge, mely a Jézus nevének tüzésénél kovácsolódott, és segíts az
ősoktól vett szép szokást odaszögezni a haladó idők falához. Menj...
És légy a nemzeti nagy létünkért vívott e rettenetes harcok idején lel-
kemnek a Jézus hatalmas neve előtt térdrehulló, imádó és imádkozó
hódolata... Légy irgalmas esdő Kyrie eleison.

És... Most már elbocsátasz, Uram?

Legyen úgy, mint Te akard!

Kunszentmárton, 1916. szeptember hó.

Dósa József¹⁵

Talán nem túlzás, hogy Ő a legnagyobb kunszentmártoniak közé tartozik.
Könyvalakban megjelent és kéziratban maradt életműve, szellemi hagyatéka nap-
jainkig a helytörténeti kutatás kiapadhatatlan forrása.

- 1 Dósa-Szabó 1936. 3. – Egri Egyházmegyei Közlöny, 1916. december 1. 170.
- 2 Kunszentmárton és Vidéke, 1888. július 8.
- 3 Kunszentmárton és Vidéke, 1888. július 22. – Kor- és fotótörténeti jelentőségű emlék, hogy
a paplakodalom koszorús lányai saját fényképüket tartalmazó albummal ajándékozták meg.
- 4 A művészi értékű vörösréz toronysisakról van szó, mely nagybátyja: Dósa József kunszentmár-
toni plébános szorgalmazására készült el az 1895. évben.
- 5 Ifj. Dósa 1893. 7.
- 6 Ifj. Dósa 1893. 19.
- 7 Ifj. Dósa 1893. 69-70.
- 8 Ifj. Dósa 1893. 128-131.
- 9 Sindel Ferenc sályi esperes-plébános 1969. december 13-án kelt levele alapján.
- 10 Dósa-Szabó 1936. 3.
- 11 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1914. április 16. 80.
- 12 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1914. március 16. 60. Kunszentmártoni Újság, 1914. március 8.
- 13 Kunszentmártoni Újság, 1914. március 15.
- 14 Ifj. Dósa 1917. 7-8.
- 15 Ifj. Dósa 1917. 15.

KÁDÁR SZILVESZTER pápai kamarás, mindszenti plébános (1869–1909)

A váci egyházmegyében és szolgálati helyein egyaránt ked-
velt, népszerű lelkipásztor 1869-ben született Kunszent-
mártonban, kisiparos családból. Édesapja: Kádár Ferenc ka-
laposmester, édesanyja: Kiss Erzsébet. Teológiai tanulmá-
nyait Vácott végezte, ahol 1892. június 23-án pappá szen-
telték. Kápláni működésének helyei: Cibakháza, Hatvan,
Nagykáta, Szentes, Kiskunfélegyháza. Adminisztrátor volt
Hatvanban, majd káplán Kecskeméten és Vácon. A püspö-
ki székvárosban teljesített kápláni szolgálata idején fontos újságírói tisztséget töl-
tött be. „A katolikus Magyarország 1001-1901” című díszkiadás I. kötetében, az
509. oldalon olvashatjuk hogy a politikai és társadalmi hetilapként szolgáló *Váci
Közlöny* évfolyamait Kádár Szilveszter és Winhardt Ágoston szerkesztette. Örgyőf
Pallavicini Sándor az 1879. évi szegedi árvíz algyői károsultjainak számára saját

birtokán teljesen új községet alapított a róla elnevezett Sándorfalván, és 1902-ben Kádár Szilveszter nyerte el a sándorfalvi plébániát. Két év múlva, 1904-ben Pallavicini őrgróf a kegyurasága alá tartozó Mindszenti plébániára prezentálta. Kitűnő hitszónok, püspökének kedves papja és híveinek szeretett lelkipásztora volt. 1907-ben Szent X. Pius pápa az egyházmegye felterjesztése és kérelme alapján pápai kamarássá nevezte ki. Erős, egészséges fizikuma, szőke haja, jó modora által kellemes megjelenésű ember volt. Hívei anyagi helyzetének javítása céljából felvirágoztatta a Mindszenti hitelszövetkezetet. Az őrgróf által létesített Mindszenti Károly óvodába apácák betelepítését tervezte. Hívei lelki gondozására nagy missiót tartott.¹

A Mindszenti templom

A földi életből sajnos, csak 40 év jutott számára. Utolsó jeles ténykedését halála előtt alig három hónappal végezte Jászkarajenő egyházközségében.

A váci egyházmegye Kósa József 1903 és 1904 között szolgált káplánként Jászkarajenőn. Innen 1904. február 2-án ugyancsak kápláni minőségben Mindszentre helyezték Kádár Szilveszter mellé. Négy év múlva, 1908 májusában került vissza Jászkarajenőre, de akkor már plébánosi rangban. Kósa József nagy tervekkel és hihetetlen tenniakarással kezdte lelkipásztori munkáját. Először is a kívülről oly díszes, de belülről teljesen elhanyagolt templomot szándékozott rendbehozni. A hívekkel való példás összefogással egy év alatt újjávarázsolta a karajenői templomot. Elhatározta, hogy a felújított építmény megáldásának napján, 1909. augusztus 8-án tartja egyúttal plébánosi installációját (beiktatását) is. A gondosan vezetett *Historia Domus* lapjain saját keze írásával így örökítette meg elképzelését és a nagy esemény lefolyását: „Ez lesz tehát az a nap, amelyen hűséget esküdök egyházközségemmel. A templom felszentelésére és installációmra *Kádár Szilveszter* Mindszenti plébános, pápai kamarást kértem fel, akit, mint volt főnökömet legnagyobb tisztelettel s szeretettel vettem körül. Örömmel elfogadta mind a két funkciót... Felvirradt hát a várva várt nap. Minden öröömöm, boldogságom összpontosult augusztus 8-án, mert fáradságom nagyon szép eredményét, gyümölcsét láttam. Nyolc órakor kezdődött a templom felszentelése, amelyet a jelenlévő papság asszisztenciája mellett végzett Kádár Szilveszter plébános úr. Először a templomot megkerültük, s kívülről, a főajtó előtt elvégezte a szokásos imákat, mire megnyílt a teljes díszében, virágpompában úszó templom, hogy befogadja a hívek ezreit. A templomszentelés után vette kezdetét az én ünnepélyes

beiktatásom. Először Gregor Lajos káplánom felolvasta a püspöki kinevező okiratot, amely után Kádár Szilveszter gyönyörű beszéd kíséretében átadta a templom kulcsát, az evangéliumos könyvet és a bírótumot. Ezek után a szószékre léptem, s megtartottam ünnepi szentbeszédem, majd nagymisést celebráltam a jelenlévő papság segédletével. Délben gyülekeztek a vendégek a plébániára, ahol magyaros vendégszeretettel fogadtam őket. Az ünnepi ebédén 36-an vettek részt. Ebéd alatt gyönyörűen beszélt Kádár Szilveszter plébános úr...”²

A betegség váratlanul támadta meg Kádár Szilveszter fiatal szervezetét. A szájhagyomány megőrizte, hogy amikor utoljára volt a templomban, távozása előtt tekintetét észrevehető áhítattal pihentette a főoltáron. 1909. november 29-én halt meg Mindszentben. Temetését Bernátsky Ferenc hódmezővásárhelyi apát-plébános végezte. A mindszeri temetőben helyezték nyugalomra.³

A fenti adatokat a *Közérdek* című kunszentmártoni hetilap további információkkal bővítette:

„Fiatal életerős korában hunyt el Kádár Szilveszter pápai kamarás, mindszeri plébános, városunk szülötte. Akik ismerték erős, egészséges testalkatát, nem akartak hitelt adni a szomorú híreknek. Tüdőgyulladás, amelyből már egyszer felépült, de újra visszaesett, vitte el korán, 40 éves korában a híveitől rajongásig szeretett lelkipásztort. Temetésén impozáns részvét nyilvánult meg. Végtisztességén 21 pap volt jelen. A hívek szorongásig megtöltötték a templomot, ahol a ravatal fel volt állítva. A gyászmise végeztével Porubszky József csongrádi plébános tartott remek, a gyászoló híveket könnyekig megható beszédet. A temetőben pedig a mindszeri hitelszövetkezet igazgatója búcsúzott el Kádár Szilvesztertől, az intézet igazgatósági tagjától.

A család a következő gyászjelentést adta ki:

Kádár Ferenc és neje Kiss Erzsébet szülők úgy a saját, valamint többi gyermekeik, unokáik és összes családtagjaik nevében mérhetetlen fájdalomtól megtört bánatos szívvel jelentik kedves fiuknak, a legjobb testvérnek és rokonnak: KÁDÁR SZILVESZTER pápai kamarás, Mindszent község plébánosa, Csongrád vármegye törvényhatósági bizottsága tagjának, folyó hó 29-én délelőtt 11 órakor, Isten akaratában való megnyugvással viselt hosszú szenvedés s a végső szentségek ájtatos felvétele után, életének 40. s papságának 17. évében történt gyászos elhunytát. A megboldogultnak lelkiüdvéért az engesztelő szentmise-áldozat december hó 1. napján délelőtt 9 órakor fog a Mindenhatónak a plébániai templomban bemutatni, s drága hamvai beszentelés után onnan kísértetnek a helybeli temetőbe örök nyugalomra. Mindszent, 1909. november 29. Áldás és béke lengjen porai fölött!

Kádár Róza (férj. Zsemlye Istvánné), Kádár Erzsébet (Oláh Lajosné), Kádár Mária (Lukács Gyuláné), Kádár Eleonóra (Pap Jánosné), Kádár Tóbiás (neje Zsuffa Ida), Kádár Katalin (Gressó Jánosné),

Kádár Krisztina (Füzes Lajosné), Kádár Lajos, Kádár Teréz és Kádár Béla testvérei.”⁴

A Kádár család sírboltja az 1911. év tavaszán készült el a kunszentmártoni felső temetőben. A hozzátartozók úgy döntöttek, hogy pap testvérük exhumált földi maradványait Mindszentről hazahozzák és itt helyezik végső nyugalomra.⁵ Szintén a helyi sajtó adta hírül, hogy a helybeli születésű Kádár Szilveszter pápai kamarás, volt mindszei plébános holttestét május 5-én szállították Kunszentmártonba. A gyászkozsít a mindszei hívek sokasága gyalog kísérté Szegváríg, így búcsúztak nagyon kedves, szeretett lelkipásztoruktól. A korán elhalt rokonszenves pap lelkiüdvéért reggel 8 órakor a nagyszámú családtagok, rokonok, jóbarátok és Mindszentről számos tisztelői jelenlétében Dósa József plébános mondott ünnepélyes gyászmisét és szentbeszédet a kunszentmártoni templomban, szívből jövő szavakkal méltatva az elhunyt érdemeit. Ezután az újonnan épített családi sírbolt megáldása és a haló poraiban hazatért pap temetése következett.⁶

A teljességhez tartozik az a szomorú tény, hogy a 20. század elején még oly népes Kádár család tagjai úgy szétszóródtak, hogy hetven év múltán már hírmondó sem maradt belőlük Kunszentmártonban. Hozzátartozók híján a családi kriptá is gazdát cserélt, Fellegi Sándor főesperes-plébános ezért 1980 körül Kádár Szilveszter földi maradványait a felső kápolná mellett kialakított pápi sírboltba helyeztette át.

Családtörténeti vonatkozások miatt értékes adalékkal egészíthető ki Kádár Szilveszter életrajza – ugyancsak a helyi sajtónak köszönhetően. A *Közérdek* színes riportja arról számol be, hogy 1906-ban elkészült Kádár József kereskedő piactéri emeletes háza, földszintjén üzlethelyiségekkel, az emeleten jó módra valló polgári lakásokkal. A ma is „Kádár ház”-ként ismert épület ünnepélyes felszentelése 1906. március 18-án ment végbe jeles vendégsereg részvételével. „Délelőtt 11 órakor, a nagymise után Dósa József plébános egyházi szertartások között felszentelte az emeleti szobákat és a földszinti üzlethelyiségeket. Majd szép beszédet intézett a jelenvolt rokonsághoz és ismerősökhöz, s Kádár Józsefet, mint a munkásság, szorgalom és polgári erények mintaképét követésre méltó példa gyanánt ajánlotta. Isten áldását kérte a házra, hogy annak lakói keresztényi szeretetben sokáig együtt éljenek, s a munka, szorgalom gyümölcseit hosszú ideig élvezhessék.

Kádár Szilveszter portréja
Mindszent község plébániáján

Este József névnapot ünnepelni jöttek össze sokan Kádár József vendégszerető házában. A gazdag vacsora alatt elsőnek Dósa József plébános köszöntötte fel a házigazdát. Szép beszédet tartott KÁDÁR SZILVESZTER mindszei plébános, majd dr. Bozóky Árpád éltette Kádár Józsefet. Úgy belejöttek a dikciózásba, hogy a táncolni vágyó fiatalság éjfél előtt alig egy félórával jutott tánchoz, a cigány is el lévén foglalva a sok tus-húzásban. A tánc természetesen kivilágos-kivirradtig tartott... Csak még azt jegyezzük meg, hogy a jelenlevő asszonyok a mennyországot sem képzelik kellemesebbnek ennél az esténél, annyi sok finom édességgel látta el őket Kádár Kálmán szolnoki cukrász.”⁷

1 Dr. Sulyok Béla prépost, főesperes, szentesi plébános írásos közlése 1970. március 5-én.

2 Erdeiné Tóth Klára 2014. 29-31., 38-41. A jászkarajenői templomért oly sokat fáradozó Kósa József plébánost 41 éves korában és vele együtt 30 éves káplánját, Hornyák Károlyt 1919. május 4-én a vasárnapi szentmise elvégzése után a vörös terror egy különítménye a plébánia épületében minden ok nélkül agyonlőtte. A kommun bukása után a két vértanú papot Kecskeméten temették el.

3 Dr. Sulyok Béla közlése, 1970.

4 Közérdek, 1909. december 5.

5 Közérdek, 1911. április 23. – Kunszentmártoni Ujság, 1911. április 30.

6 Dr. Sulyok Béla közlése, 1970. – Kunszentmártoni Ujság, 1911. május 7.

7 Közérdek, 1906. március 25.

VÉKONY JÓZSEF piarista áldozópap, főgimnáziumi tanár (1849–1921)

Helybeli születésű papjaink többsége egyházmegyei szolgálatra vállalkozott, de voltak olyanok is, akik a szerzetes-papi hivatás mellett kötelezték el magukat. Vékony József és unokaöccse: dr. Vékony István a piarista rend tagjaként munkálkodott az ifjúság nevelése terén.

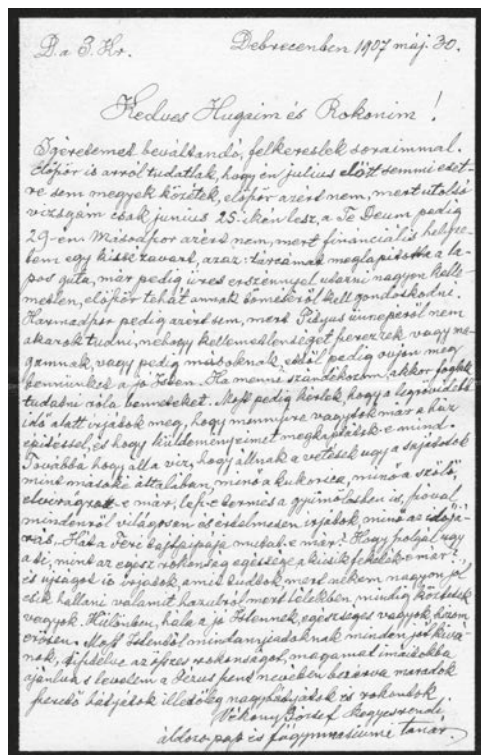
Mindkettőjük pályafutásának kiemelkedő eseményeit a helyi sajtó is figyelemmel kísérte, de életútjuk felvázolásához ez kevésnek bizonyult. Hálával és köszönettel tartozom ez ügyben a kecskeméti piaristák plébánosának, dr. Bátorfi Béla püspöki tanácsos úrnak, aki kérésre 1975 őszén a rendház könyvtárában gondos kutatást végzett. Baráti segítsége tisztázott minden korábbi megválaszolatlan kérdést a Vékony piarista atyák működésére vonatkozóan. Hasonlóképpen értékes adatokat tartalmaznak a kunszentmártoni plébánia anyakönyvei.

Izgalmas utánjárás eredményeként sikerült megtalálni azt a szálat, amely a Vékony család rokonához: Szilák József, Kunszentmárton, Batthyány utca 23. szám alatti lakoshoz vezetett. Az ő anyai nagyanyja: B. Kocsis Andrásné Vékony Piroska és Vékony József piarista tanár testvérek voltak. Szilák József 1976 januárjában reprodukálás céljából készséggel bocsátotta rendelkezésre Vékony József nagytitok fényképét, ajándékként pedig egyik 1907-ben kelt levelét. Az adatszolgáltatók segítségével készült el az életrajz.

Vékony József 1849. október 29-én született Kunszentmártonban. Cibakházi származású édesapja: Vékony József (1825-1905), foglalkozása a keresztelési anyakönyv szerint „faragó”, ami valószínűleg ácsot jelent. Édesanyja: Urbán Anna (1820-1905). A piarista rend tagjai közé 1871. szeptember 8-án lépett, s a noviciátus éveit 1876. június 29-én tette le az örök fogadalmat. Teológiai és egyetemi tanulmányai végeztével 1877. július 31-én szentelték áldozópappá. A piarista rend gimnáziumaiban számtant és kémiát tanított. A Kunszentmárton és Vidéke című hetilap 1888. augusztus 19-én ezt írja: „Vékony József kegyesrendi tanár, városunk szülöttje, Podolinból Budapestre, a kegyes tanítórend gimnáziumához neveztetett ki tanárrá.” Az 1892-93. tanév folyamán Veszprém- ben, 1893-tól 1895-ig Temesvárott, 1895-96-ban Sátoraljaújhelyen, 1896-tól 1903-ig Kecskeméten működött. Sokoldalú képzettségét bizonyítja, hogy szaktárgyain: a matematikán és kémián kívül más tárgyak oktatásában is jeleskedett. Többek között tanított hittant és szépírást, Veszprém- ben magyar irodalmat és latin nyelvet, Sátoraljaújhelyen földrajzot, Kecskemé- ten pedig rajzoló mértant.

A hírneves paptanár testvéröcs- cse: Vékony István, a kunszentmár- toni nagyziskola tanítója volt. Ez a magyarázata annak, hogy Vékony Jó- zsef hosszú éveken át gyakorolt jóté- konyságot szülővárosa szegénysorsú iskolás gyermekeivel szemben. Az 1889. január 10-én készült tantestü- leti jegyzőkönyv köszönetet mond a szegény iskolás gyermekek karácso- nyára adakozóknak, többek között „Nagyontisztelendő Vékony József kegyesrendi tanár úrnak, aki 50 da- rab palatáblát és palavesszőt adomá- nyozott.” Az 1898. július 1-i jegyző- könyv jólesően állapítja meg, hogy Vékony József kecskeméti piarista tanár minden évben imakönyveket küld ajándékba a tanulóknak. Szülő- helyéhez való ragaszkodásának szép példája, hogy 1910-ben templomunk

Vékony József levele 1907-ből

kibővítéséhez jelentős összeggel hozzájárult. Neve az adakozók márványtábláján szerepel a templom előcsarnokában.

Kecskemétről 1903-ban a piarista rend váci gimnáziumához helyezték, innen 1904-ben Nagybecskerekre került. Az 1905-1906. tanévben Léván találjuk, ahol azonban gyengélkedő egészségi állapota miatt ideiglenesen nyugdíjazzák. 1906-ban rendi előjárósága Debrecenbe irányítja, s itt marad élete végéig. Betegségéből felgyógyulva 1917-ig tanít a debreceni piarista gimnáziumban, amikor végleg nyugállományba kerül.

Debrecenből küldte leveleit kunszentmártoni testvéreinek, s e levelek egyikében – 1907. május 31-i keltezéssel – olvashatjuk a kedves sorokat: „...Újságot is íratok, amit tudtok, mert nekem nagyon jól esik hallani valamit hazulról, mert lélekben mindig köztetek vagyok...”

Vékony József főgimnáziumi tanár és hitszónok hosszú és súlyos szenvedés után 1921. június 6-án halt meg Debrecenben, 72 éves korában. A gyászrekviem és a temetés június 8-án ment végbe fényes papi segédlettel. Negyvenkét éven át volt a számtan és kémia tanára, és hosszú évtizedeken át sok ifjút nevelt az életnek, kik a hála és kegyelet érzésével őrzik emlékét. Gyászoló rokonsága mellett sok barátja és nagyszámú tanítványa kísérte utolsó útjára.¹

Az Úr hűséges szolgáját, Kalazanci Szent József szerzetes-családjának kunszentmártoni születésű tagját a debreceni piarista sírboltban helyezték örök nyugalomra.

---

¹ Kunszentmártoni Híradó, 1921. június 12.

DR. VÉKONY ISTVÁN piarista áldozópap, főgimnáziumi tanár (1883–1920)

Többgyermekes család tagjaként született 1883. szeptember 30-án Kunszentmártonban. Édesapja: Vékony István (1858-1919), a nagyiskola közkedvelt tanítója, édesanyja: Nagy Emma. Már születésének napján keresztvíz alá tartották, ahol az István Vazul nevet kapta. A keresztség szentségében Bakots Károly ferencendi szerzetes, káplán részesítette. Bizonyos, hogy nagybátyja, Vékony József szolgált példaképül, amikor 1897. augusztus 27-én, Kalazanci Szent

József ünnepén magára öltötte a piarista rend ruháját. Tanulmányai során a nyári vakációkat mindig itthon töltötte, és készségesen vállalta reggelenként templomunkban az oltárszolgálatot. Dósa József plébános jegyzeteiben 1903. július 27-i keltezéssel a következő néhány sort olvashatjuk: „A requiem XIII. Leó pápáért szépen folyt le. A ravatal nagyszerű és fényes volt – tiarával. Vékony Pisti piarista klerikus asszisztált...”¹ Szerzetesi örök fogadalmát 1904. október 9-én tette le tartományfőnöke előtt. Teológiai és egyetemi tanulmányainak végeztével 1907. június 27-én szentelték áldozópappá, s néhány nap múlva, július 2-án mutatta be első szentmiséjét szülővárosa templomában. Dósa József helybeli plébános töltötte be

Piarista papnövendékek. Balról: Vékony István

a kézvezetői tisztséget, kifejezve ezzel is az újmiséstől való szeretetét.

Az első szentmise részleteit a Közérdek című helyi újság örökítette meg az utókor számára:

„19 éve annak, hogy a július 2-i ünnepélynek párját láthattuk Kunszentmártonban, akkor ifj. Dósa József, jelenleg nyugalmazott lelkész, most pedig Vékony István, a hasonló nevű közszerzetben álló tanítónak kegyesrendi tanár fia mutatta be első szent áldozatát. A mise szent beszéddel kezdődött, melyet nagyszámú közönség jelenlétében Berényi Mátyás, a temesvári piarista főgimnázium hittanára, az ünnepelt barátja tartott. A lelkes hévvel és szónoki páthosszal előadott beszéd a pap hivatásáról, a Krisztusnak hozott áldozatáról és a várható nagy jutalomról szólt. A szent beszéd után az oltár elé járult Dósa József plébánosunk vezetése mellett, nagyszámú assistáló paptársaitól körülvéve az újmisést. Az ünnepélyes mise alatt kántorunk: Mezey István orgonált és énekelt, művészi játékaival és énekével mélyen meghatotta a jelenlevő ajtatoskodók lelkét. Szent mise után az újmisést áldását adta paptársaira, szüleire, testvéreire, rokonságára és a jelenlevőkre.

Délben a plébános úr adott szűkebb körű ebédet az ünnepelt tiszteletére, este pedig a szülői háznál társas vacsora fejezte be a kedves ünnepet, melyen Dósa József plébános az ünnepeltre, Véber János

Vékony István novicius

káplán az örömszülőkre, ifj. Dósa József pedig a magyar nőkre mondott köszöntőt.

Adjon az Isten az új főtisztelendő tanár úrnak kegyelmet, hogy egyháza és hazája boldogítására minél több derék polgárt neveljen!”²

Kisapok csoportképe. A 3. számú: Vékony István

A piarista teológusok zenekara. Vékony István a 7. számmal jelölve

Vékony István 1906. május 15-től történelem-latin szakos középiskolai tanári oklevéllel rendelkezett, 1909. június 5-én pedig a budapesti tudomány-egyetemen bölcsészdoktorrá avatták.³ Doktori értekezését: *Bolla Márton, mint történetíró* címen nyújtotta be az 1908. év folyamán, amely később nyomtatásban is megjelent.⁴

1905-től 1908-ig Magyaróváron, 1908-tól 1914-ig Kecskeméten, 1914-től 1919-ig pedig Temesváron működött. Magyar nyelv és irodalom, történelem és latin nyelv mellett tanított szépirást, valamint földrajzot is. Kecskeméten írta meg *Koháry gróf élete* című tanulmányát, amelyet 1915-ben adtak ki nyomtatásban.

A háború éveiben tüdővész támadta meg gyenge szervezetét. Az alattomos betegség alig 37 évesen vitte sírba Temesvárott a tehetséges paptanárt. A kunszentmártoni felső temetői családi sírboltban helyezték nyugalomra az 1920. év folyamán szülei és testvérei mellé.

Dr. Vékony István piarista szerzetes rövid élete ellenére is örök lelki kapcsolatot teremtett a kunszentmártoni katolikus hívek és Kalazanci Szent József tanítórendje között.

Dr. Vékony István nyugalóhelye a kunszentmártoni felső temetőben

1 Dósa József plébános iratai. Plébániai irattár, Kunszentmárton. – Ekkor még a gyászmiséken jelképes ravatalt állítottak a templomban. A pápa halálakor a tiara (hármaskorona) másolatát helyezték a koporsóra.

2 Közérdek, 1907. július 7.

3 Közérdek, 1909. június 13. – Scheftsik 1935. 294.

4 Művelődéstörténeti Értekezések 30. sz. Ism. Századok, 1910. – Bolla Márton (Sümege, 1751. ápr. 14. – Pest, 1831. nov. 7.): piarista tanár, tartományfőnök. Kecskemét, Nagykanizsa, Kolozsvár, Vác, Kőszeg piarista gimnáziumaiban tanított. 1812–1831: a magyar piarista rendtartomány főnöke. Egyetemes történelem tankönyve úttörő jelentőségű mind a hazai történet-tudományban, mind a tankönyv-történetben. A történelmi események leírásán túl a kiváltó okokat is igyekezett bemutatni. Kötetei azt a korszerű felfogást tükrözik, hogy az emberiség történetének folyamatát nem csupán a politikai események – hadjáratok, uralkodók és hadvezérek – története alkotja, hanem a művelődés különféle területeinek alakulása is. Rendfőnöksége alatt kezdődött meg a hazai piarista iskolák reformkori felvirágzása. – Magyar Katolikus Lexikon I. 1993. 905.

**SZABÓ ELEK esperes, besenyőtelki,
majd kunszentmártoni plébános
(1888–1945)**

Életrajzából a következő adatok érdemelnek figyelmet. Kunszentmártonban született Szabó Elek (1863-1932) és Józsa Apollónia (1869-1932) szülőtől 1888. január 31-én. Középiskoláit Szentesen, majd hét osztályt az egri ciszterciek gimnáziumában, hittudományi tanulmányait az egri érseki teológián végezte mindvégig színikitűnő eredménnyel. A későbbi egri érsek: Szmrecsányi Lajos, akkor még mint segédpüspök szentelte pappá a szeminárium kápolnájában Bánhegyi Béla¹, Fülöp Géza, Gábel Gyula, Kádár József², Kövér Gyula, Lehman Kálmán³, Mikulik Nándor, Scsaviczkzy István, Szabó Antal, Tóth-Szabó Gábor és Tóth Tihamér⁴ diakonus társával együtt 1911. június 27-én.⁵

Szabó Elek már kispap korában feltűnt előadói készségével, miként azt a következő három példa szemlélteti. Másodéves hittudományi hallgatóként 1908. júliusának egyik vasárnapján a kunszentmártoni Katolikus Körben a sajtó-egyesületről tartott szabad előadást, melyre a *Közérdek* című helyi lap már jóelőre felhívta a figyelmet.⁶ 1910-ben, a templom kibővítése alkalmával a Szent István király ünnepén szokásos szentmisét az alsó temetői kápolnában tartották. A szentbeszédet, mint „szűz beszédjét” Szabó Elek IV. éves teológus mondta, az ünnepélyes szentmisét pedig Dósa József plébános végezte, papi segédlettel.⁷ 1911. március 8-án boldog emlékezetű Telekessy István egri püspöknek, a papnevelő intézet alapítójának lelkiüdvéért az évfordulati szentmisét dr. Demkó György rektor-kanonok mutatta be az intézeti kápolnában. „Alkalmi beszédet Szabó Elek IV. éves papnövendék tartott” – írta az egyházmegegyei közlöny.⁸

Gondos rokoni kezek máig kegyelettel őrzik azt a sárguló nyomtatott meghívót, amelyen pappá szentelése után a következő szavakkal osztja meg szeretteivel, rokonaival a szívében túlradó örömhírt: „Kedves kötelességemnek tartom értesíteni, hogy Isten jóságos kegyelméből első szentmise-áldozatomat Kunszentmártonban 1911. július 2-án délelőtt 9 órakor fogom az egek Urának bemutatni. Erre a magasztos, szent cselekményre, valamint az ezt követő, szülői háznál tartandó ünnepi ebédre tisztelettel meghívom. Szabó Elek újmisé.” Minderről a *Közérdek* tudósítója számol be részletesen a lap hasábjain. A teljes szöveg közlése talán valamely bepillantást enged a több mint száz évvel ezelőtt tartott ünnepi esemény és az akkor szokásos „paplakodalom” részleteibe.

*Első
Szent Miseáldozatom
Emlékére*

*Kunszentmárton,
1911. július 2-án.*

*Szabó Elek,
újmisés,*

„Kedves, szép és megható ünnepélynek volt tanúja a katolikus hívek ezre az elmúlt vasárnap. Szabó Elek felszentelt áldozár tartotta, illetőleg mutatta be az Egek Urának első szentmiséjét a római katolikus templomban. A nagyszámú rokonság jelenlétében folyt le a díszes szertartás. Pontosan 9 órakor kezdődött az istentisztelet. „Jöjj el Szentlélek Isten’ kezdetű ének után Harmath János deszki plébános lépett a szószékre. Jogot formált az újmisést fölavató szentbeszédére azon a címen, hogy valamikor, mesterszállási lelkész korában, ő oltotta beléje az isteni eszmék szeretetét.

Emlékezetes lesz e szentbeszéd Szabó Eleknek, mert éppen az a lelkiatya tartotta, aki az ő igazi első lelki atyja is volt, aki a lelki isteni világ minden titokzatos momentumát első ízben, először tanította neki, magyarázta meg előtte, győzte őt meg a túlvilági életről és arról a hivatásról, amit a katolikus papok az ember életében különféleképpen betöltenek. Igazi szívből eredő szavak voltak, de melegen érző szívhez is szóltak.

A szeretetteljes biztatás küzdelmes pályáján jól eshetett az ünnepeltnek. Fölsorolta előtte mindazon akadályokat és veszélyeket, amelyeknek hivatása folyamán nagyon is ki lesz téve. Jó és rossz emberek különféle szándékától meg ne ijedjen, csak bízson a jövőben és Istenben, ki nem fogja őt elhagyni soha. „Ne csüggedj

Szabó Elek plébános édesapja: id. Szabó Elek és édesanyja: Józsa Apollónia, valamint unokahúgai körében. Besenyőtelek, 1927. aug. 7.

– úgymond – ifjú barátom és testvérem, csak hirdesd bátran ama magasztos krisztusi tanokat, melyekért az Üdvözítő életét áldozá. Szeretet és ragaszkodás kíséren egész életeden át, hogy hivatásodat minél jobban betölthessed.’ Majd kérte őt, ne feledkezzen meg az első áldásáról, áldja meg szüleit, testvéreit, rokonait, kartársait, minden jelenlévőt és őt is.

Ezután kezdetét vette a szent mise, mely – tekintettel a hónap első vasárnapjára – szentségkitétellel volt tartva. A segédletet Dósa József és Harmath János plébánosok végezték sok kispap kíséretében. Maga a szentmise igazi ünnepies volt. Ünnepiessé tette már a szentségkitétel is, hát még a szépen végzett segédlet. Az újmisés az istentiszteletet egész bátorsággal végezte. Bár hangja rezgett az első pillanatban a nagy meghatottságtól, de később már egész nyugodt volt, és az Istendicsőítő ‘Glóriát’ már teljes érzelemmel, mintegy az isteni kegyelem teljes tudatában énekelte gyönyörű hangjával. Segédlete közül az érdeklődésnek központja volt az amerikai kispap, Peter G. Dolin, ki az evangéliumot is énekelte, és kinek egész modorán, viselkedésén meglátszott az a feltűnően nyugodt és hidegvérű angol.

A misének legszebb részlete volt a praefatio. Ha érzéssel szépen és jó tiszta hanggal éneklí a miséző, ennél szebb nem lehet semmi sem. Így énekelte Szabó Elek, tiszta, szép, dallamosan éles hanggal, biztosan. Mezey István az orgonán pianissimo kísérté. Misét nem szokott az ember élvezni, azt hallgatni kell, de ezt a praefatiót igazán élvezte az ember. Meg is látszott mindenkin, hogy szépnek, nagyon szépnek találta ezt a részt. Örült az ember lelke, de volt is miért. Hiszen e részletnek zenéje már magában véve is oly fölséges, oly isteni, hogy ezt jól énekelve és zenélve hallgatni igazi élvezet lehet. A misének többi része szépen,

csendesen elment, s képzelhető, micsoda szívbeli hálával vette magához első szent miséjében az Úr testét, és milyen forrón könyörgött mindenkiért az újmisés.

Szentmise után következett az első áldás, melynek emlékére képet is osztogatott. Elsőbket paptársait áldotta meg. Azután jöttek édes szülei, nagyanja és testvérei. Szép jelenet volt, mikor igazán, szívből forrón könyörög az Istenhez, áldja meg őket, de meglátszott arcán is a megdicsőülés, hogy az áldásnak teljesedni kell. A körülálló rokonság könnyes szemmel nézte a jelenetet. Sorban áldotta meg aztán a rokonait és végül tömegesen mindenkit. Körülbelül fél 12-kor lett vége az áldásnak.

Ezután a rokonság és a meghívottak összegyűltek az ünnepelt szüleinek házához, hogy igazán megünnepeljék őt is. Az ebédet sörözés előzte meg, mely különben igen jólesett abban a nagy melegben. Majd következett az ebéd, mely e célra készített nagy és szellős sátorban lett feltálva. Az első toasztot Dósa József plébános mondotta Szabó Elekre. Üdvözölte őt a papok sorában. Utána Szabó Elek köszönte meg az ünnepeltetést, és poharat emelt a díszes vendégkoszorúra. Ezután következett Mesterszállás lelkésze, Bene Mihály, akinek magas szárnyalású beszéde talán legszebb volt az üdvözlő beszédek között.

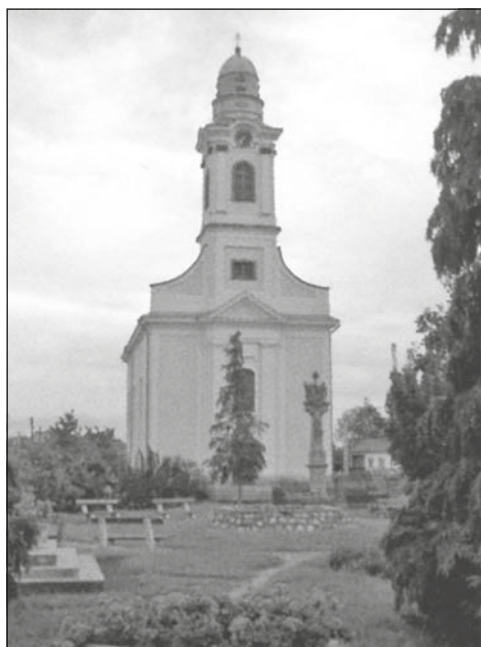
Majd egykori tanítója, Veress János üdvözölte őt, ki büszkének érezte magát, hogy az ő buzdítása után lépett fel az újmisésben a tanulási vágy. A kispapok közül Szikszay István III. éves theológus köszöntötte őt, mint aki már elérte célját, boldogságát. Kuna András fejezte be a toasztok sorozatát, ki is az Istenért és királyért című jelisével bocsátotta útnak s kérte, tartson mindenkit az itt megjelentek közül mindenkor szíves emlékezetében. Este vacsoránál Harmath János plébános szólt hozzá újólág testvéri szeretettel.

Vacsora után pedig egész kivilágos kiveradtig ropta az ifjúság a táncot, melyet már mindjárt ebéd után megkezdett, és melyhez a zenét a szentesi első cigány zenekar szolgáltatta. Felejthetetlenül emlékezetes volt az egész ünnepély a résztvevőknek.

Szabó Elekkel tehát ismét szaporodott az idevaló fölszentelt papok száma. Csak nyert vele az egyház, mert mint közkatona, a hitnek szolgálatában bizonyára lelkiismeretesen végzi a tanítást és pásztorkodást. Egy agilis erő ő, aki hamar meg fogja nyerni a hívek és föllebbvalók szeretetét, és ha előljárói megismerik, elősegítik haladását dicsőséges pályán. Az bizonyos, hogy hamar fog emelkedni, mert kiváló képzettségű, okos fő. Segitse az Ég!""

Szabó Elek első kápláni állomása Demecser volt Szabolcs megyében, ahol egy évet töltött, három évet a Heves megyei Kápolnán, majd 1915-ben adminisztrátorként a négyezer lelket számláló Besenyőtelekre került, ahol néhány hónap múlva a „nemes közbirtokosság”, mint kegyúr plébánossá választotta. Beiktatásáról az *Egri Egyházmegyei Közlöny* az alábbiakban számolt be: „Megható és feledhetetlen ünnepség tanúi, részesei voltak a besenyőtelki hívek 1920. június 20-án, Szent László magyar király ünnepén. Érsekfőpásztorunk megbízásából ekkor iktatta, vezette be a plébániai javadalomba s annak jogaiba Venczell Ede prépost-kanonok Szabó Elek besenyőtelki lelkészt. A szép és tágas templom színültig megtelt a hívek százaival, akik példás rendben, ajtatos figyelemmel vettek részt a beiktatás szertartásán. Jelen voltak testületileg a besenyőtelki közbirtokosságnak, mint kegyuraságnak képviselői is. A beiktatást végző prépost-kanonok emelkedett

A besenyőtelki templom

hangú beszédben történeti és egyházi szempontból kifejtette a plébánosi hivatal eredetét, kialakulását. Majd felolvastatta a beiktatást elrendelő érseki okmányt. Aztán átadván a plébánosi hatalom jelvényeit: az evangéliumos könyvet, a szertartáskönyvet és a templomkulcsokat Szabó Elek lelkésznek, őt beiktatottnak jelentette ki. Közben megmagyarázván az átadott tárgyak jelentőségét, hatásos beszédben vázolta a plébános jogait, kötelességeit. Szólott egyúttal a híveknek a plébános iránt tartozó engedelmeségről és tiszteletéről is. A szertartás után a beiktatott plébános a szószék-re lépett, és a meghatottság hangján beszélt híveihez azokról az irányelvekről, amelyeket lelkészi működésében szem előtt fog tartani. Prédikáció után pedig nagymisést énekelt, s ezzel a beiktató ünnepség véget ért. Eljött

a beiktatás alkalmából Besenyőtelekre Timon Zsigmond kunszentmártoni apát-plébános is, aki az ünnepeltnek jóérzésű földijeit: „kun testvérei” üdvözlését ékes szavakkal tolmácsolta. Megjelentek még: Harmath János detki plébános, Kele István dr. és Petro József dr.¹⁰ teológiai tanárok.”¹¹

Az agilis lelkipásztor 1921-ben Jézus Szíve és Szent József tiszteletére két új haranggal gyarapította a besenyőtelki templomot. A harangokat Zadravetz István tábori püspök szentelte fel.¹² Két év múlva a kegyuraság nagyszerű új orgonát szerzett be a pécsi Angster cégtől. A megáldást Szabó Elek plébános végezte, majd dr. Kele István mezőtárkányi esperes-plébános költői szárnyalású beszédet mondott.¹³ A megpróbáltatások azonban hamarosan elkezdődtek a községben. 1927 nyarán a torony kigyulladt, az egyik harang megrepedt, a másik hangváltozást szenvedett, és komoly károsodás érte az új orgonát is. Szabó Elek plébános a sűrű, fekete gomolygó füsttel elárasztott templomból példamutató bátorsággal mentette ki az Oltáriszentséget. Minderről így számolt be az *Egri Egyházmegyei Közlöny* lapjain:

„Több hete dolgoztak már a munkások a besenyőtelki templom külső restaurálásán. Minden rendben haladt, és a vállalkozó rövidesen átadni számította rendeltetésének a szépen megújított templomot. Az eddigi munka eredményét azonban csaknem teljesen megghiúsította az a tűzvész, mely 1927. június 24-én délután – valószínűleg gondatlanságból – a torony belsejében, az óraházban keletkezett. Pár perc alatt tüzet fogott a harangokhoz felvezető falépcső és a száraz, olajos harangláb, majd félelmetesen kicsapott a láng, és sűrű, fekete

füstjét szerteröpítette a fújdogáló nyugati szél. Leírhatatlan aggodalom remegtetett meg mindenkit. És akkor, midőn a Legszentebbet biztonságba helyezni parancsolta a veszedelem, a zokogva imádkozó nép könnyekkel telt szeme, a kiáltásokra és kürtszóra összeseregletteknek minden dicséretet megérdemlő férfias tetteire világosan bebizonyította azt, hogy a templom mekkora érték, milyen kincs a földi vándoroknak. A nagy Isten kegyes jósága, elsősorban a derék helybeli tűzoltók határozott, gyors intézkedése és hősiek önfeláldozása, a kitűnően működő teljesen új két mozdonyfecskendő segítségével másfél óra múltán megállította a terjedő tűz – elképzelni is irtózatossá károkat tehető – további pusztítását. A harangok – Istennek legyen hála! – nem hullottak le, a torony nem égett le, csupán a farészek pusztultak el, a legkisebb harang megrepedt, a másik hangváltozást szenvedett, a torony külső vakolata megsérült, s az oltással kapcsolatosan az igen értékes új orgona kevés vízcsurgást kapott. A kár így is jelentékeny, ám a biztosítás révén jórésze megtérül. A legnagyobb kár azonban az a komor némaság, mely azóta – reméljük, hogy nem sokáig! – a faluban honol, mivel az időt jelző mutató 5 óra 20 percen áll, és nem cseng-bong a harang édes-bús felemelő szava. De bízunk! Lesz még ünnep, ha Isten megsegít! Szabó Elek plébános.”¹⁴

Alig négy hónap elteltével, 1927. október 30-án három új harangot szentelt meg Kriston Endre egri segédpüspök, aki szívhez szóló beszédet tartott: „Ma Krisztus királyságát ünnepeljük. Ime, ezen a napon szállnak fel az Ő királyi harsonái: a harangok a templomtoronyba. Az Ő szelleme és áldása uralkodik itt az egyesek és az egész község lelkületében!” Az egyik harangot a tűzvészre való emlékezésül Szabó Elek plébános öntette Szent Flórián tiszteletére, a következő felirattal (mintha a harang mondaná): „Két tűz adá létem. – Egyik rombolt, másik alkotott.”¹⁵ A besenyőtelki három tantermes Szent Imre elemi népiskola szintén a község lelkipásztorának köszönhetően épült fel. Megáldását – fényes szentbeszéd kíséretében – vitéz Subik Károly egri apát-kanonok, egyházmegyei főtanfelügyelő végezte.¹⁶ Érdemei elismerésül kapta meg Szabó Elek az egri érsekkőpásztortól 1930. december 3-án tanfelügyelővé és kerületi esperessé történt kinevezését.¹⁷

Irodalmi munkásságát jónéhány újságcikk jelzi, melyek különböző lapokban, így a kunszentmártoni heti újságokban kaptak nyilvánosságot. Szülőföldje iránti ragaszkodását és aggodását fejezi ki a *Kunszentmártoni Híradó* 1927. szeptember 11-i számában megjelent írása, amikor az ősök egykori sírkertjének ügyében emelte fel szavát a helyi sajtón keresztül:

„...Minapában pár napig otthon tartózkodtam. Egyik nap estefelé a már betelt, régi alsó temető felé vitt utam és körülnéztem. S uramfia! Miről győződtem meg?

Őseink nyugvóhelye: – az apaállatok tanyája, vásári zaj, oktalan állati megnyilvánulások zavarják apáink síri álmát! A látottak mély szomorúsággal töltötték el lelkemet. Ime, hát ilyen hamar ennyire jutottunk? Hiszen még a közelmúltban sem mosódott el a temetőhely,

és porladó fakereszttel áll is még pár sírdomb, csonka síremlék, temetői nagy kereszt... és a mai nemzedék haszonállatok piacává engedí e megszentelt hantokat... Egyelőre talán szívem rejtekében maradt volna a lehangoló bánatos érzés, ha nem hallottam volna a múlt év őszén Kunszentmártonban is fáradozó, kemény szavú missiós Páter oktatását, aki mostanában kötötte lelkünkre, hogy a nagy Istent tiszteljük, amikor a szent helyeket – aminő a temető is – illő módon megbecsüljük. Okkal-móddal változtatni kellene! Tudom, hogy nem könnyű, de talán mégsem lehetetlen! Sohase felejtjük: valamikor mi is a sír lakói leszünk, és jólesik az a tudat, hogy múltó porhüvelyünk csendes birodalmát tudatosan jámbor kegyelettel őrzik meg a hálás unokák.”

1927-ben készült el Besenyőtelek történetét, annak gazdag kulturális hagyományait bemutató kis könyve, melynek tiszta bevételét a besenyőtelki templom renoválására fordította. A monográfia értékét emeli a szerző ama szempontja, hogy kultúrtörténeti szempontból látja az eseményeket és világítja meg a haladás rugóit. „Nekünk jóleső érzés, hogy a mi érdemes Szabó Elekünk írta meg a besenyők történetét” – írja a *Kunszentmártoni Híradó* 1927. október 2-i száma.

Mindig növelte a vidéki plébánosok tekintélyét az a nemes és hasznos tevékenység, amely a pasztorációs munka és az Istenhez emelkedő imádságos élet megteremtése mellett az adott település múltjának kutatására, történetének feldolgozására irányult. Kunszentmárton két évszázadának levéltári forrásait hat kilogramm súlyú kéziratanyagban a fiatalon elhunyt Ifj. Dósa József nyugalmazott sályi plébános jegyzetelte ki betegségének itthon töltött éve alatt, s ennek a hatalmas anyagnak egyrészt Szabó Elek, még

mint besenyőtelki plébános szakszerű kiegészítésekkel ellátva, ízes magyarsággal megírt tanulmányok formájában rendezte sajtó alá az 1933-1936 közötti években. Azóta a Dósa József és Szabó Elek nevével fémjelzett „Kunszentmárton története” című kötet a város múltja iránt érdeklődők, a helytörténeti kutatók és a honismereti vetélkedőkre készülő diákok nélkülözhetetlen kézikönyve lett.

Még két esemény besenyőtelki szolgálatának idejéből. 1936 márciusában missiót tartottak a községben. „Hamvazószerdán este felfigyeltek az emberek a templom tornyában kigyulladt villanykeresztre, amely nyolc napon át volt látható, míg a missió tartott” – írta Tóth Gyula segédlelkész, aki később Kunszentmártonban is működött káplánként Szabó Elek esperes, plébános mellett. „Szép kifejezője volt e villanykereszt az isteni kegyelemnek, mely kiáradt a lelkekre s azokat lángra lobbantotta. P. Csák Boldizsár S.J. és P. Ormai Pál S.J. missionáriusok voltak az Ég küldöttei, mint köszöntő beszédében Szabó Elek esperes, plébános mondta. Megindult a lélekmentő munka. Nyolc napon át tömve volt a templom a missiók beszédek alatt...”¹⁸ A *Kunszentmártoni Híradó* 1936. június 28-i száma adta hírül, hogy két tevékeny, negyedszázadon át áldásos munkát végző pap tartotta ezüstmiséjét. Az egyik misét július 5-én Szabó Elek minden ünnepélyes külsőség mellőzésével Kunszentmártonban, a másikat pedig Kádár József plébános Mesterszálláson mutatta be hálaadásul az Egek Urának.

Szabó Elek esperes, híres bevásárló kutyájával.
Besenyőtelek, 1934.

Négylovas díszhinta indul a kunszentmártoni vasútállomáshoz Szabó Elek esperes-plébános fogadására 1943. május 8-án

Kiadós záporosó után a papság és az ünneplő tömeg várja Szabó Elek esperes-plébánost
1943. május 8-án

Rövid két évig, 1943-tól 1945-ig Kunszentmártonban, szülőföldjén végzett lelkipásztori munkájának eseményei a plébánosok történetében olvashatók. Váratlanul bekövetkezett halálának fájdalmas hírért rokonsága a következő gyászjelentésben hozta a hívek tudomására:

„A törökszentmiklósi esperesi kerület papsága és a rokonság szomorodott szívvel, de az Isten kegyes akaratában megnyugodva jelenti, hogy Főtisztelendő SZABÓ ELEK érdemesült esperes, kunszentmártoni plébános 1945. július 11-én este 10 órakor, élete 58., áldozópapságának 34. évében, rövid betegség, a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után, nemes lelkét visszaadta Teremtőjének. Drága halottunk földi maradványait július 13-án, délután fél 4 órakor fogjuk a plebánia-templomban történt beszentelés után a kunszentmártoni felső temetőben lévő családi sírboltba, a boldog feltámadás reményében, örök nyugalomra helyezni. Az engesztelő szentmise-áldozatot folyó hó 13-án reggel 9 órakor fogjuk érette a plebániái templomban az Egek Urának bemutatni. Az Úr Jézus Szentséges Szíve legyen hűség és szolgáló örök jutalma!”¹⁹

1 Bánhegyi Béla (1889-1960): 1954-től 1957-ig a kunszentmártoni Kármel templomigazgatója.

2 Kádár József 1935-től 1947-ig mesterszállási plébános.

3 Lehman (Léman) Kálmán (később Doroszlai): 1917-től 1922-ig kunszentmártoni káplán.

4 Tóth Tihamér (1889-1939): 1938-tól veszprémi püspök.

5 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1911. július 14. 108.

6 Közérdek, 1908. június 28.

7 Közérdek, 1910. augusztus 20.

8 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1911. március 16. 52.

9 Közérdek, 1911. július 9.

10 Petro József (1890-1967): 1942-től Pétery József néven váci püspök.

11 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1920. július 1. – Kunszentmártoni Híradó, 1920. július 4.

12 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1921. február 16. 32.

13 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1923. november 16. 147.

14 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1927. július 15. 111.

15 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1927. november 15. 160.

16 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1930. november 15. 155.

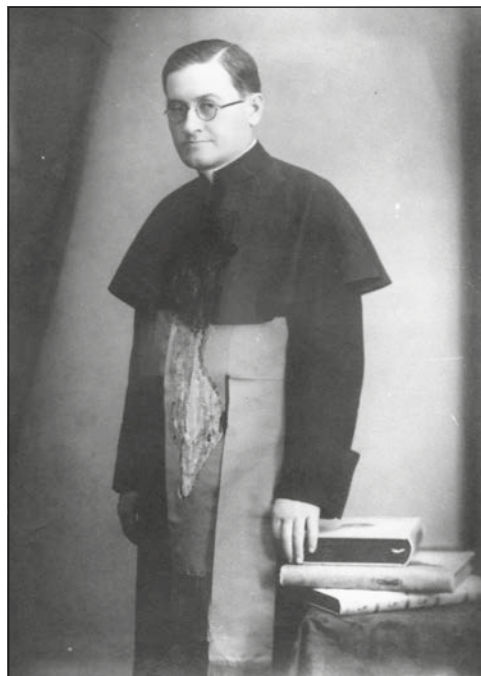
17 Kunszentmárton és Vidéke, 1930. december 28.

18 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1936. március 15. 48.

19 Gyászjelentés. „Szabadság”-nyomda, Kunszentmárton.

DR. KISS PÉTER címzetes prépost,
kerületi esperes, Polgár község,
majd Kunszentmárton plébánosa
(1891–1975)

1891. január 26-án született Kunszentmártonban. Édesapja: Kiss Péter, édesanyja: Molnár Julianna. Tanulmányai során mindvégig a legjobb eredményt érte el. A kunszentmártoni elemi népiskola ötödik osztályában minden tantárgyból jeles osztályzatot kapott. Az 1902. augusztus 25-én kiállított bizonyítványt Dósa József plébános, mint iskolaszéki elnök és Veress János osztálytanító írta alá. Az elemi iskola ötödik osztályának elvégzése után került a jászberényi állami főgimnáziumba, ahol öt osztályt végzett, ugyancsak színjeles eredménnyel. 1907-ben átiratkozott az egri ciszterci rendi katolikus főgimnázium hatodik

osztályába, s középiskolai tanulmányai végeztével itt tett érettségi vizsgát 1910. június 7-én, ugyancsak jeles előmenetelt tanúsítva. Az érettségi bizonyítványban többek között Küzdy Aurél ciszterci atya, a mennyiség- és természettan tanárának aláírása is szerepel, akit 1950 nyarán rendtársaival a kommunista államhatalom a kunszentmártoni kármelita kolostorba internált. Teológiai tanulmányait Kiss Péter az egri papnevelő intézetben végezte. 1912-ben kispapként a Magyar Néprajzi Társaság felhívására szülőföldjén néprajzi anyagot: közmondásokat, népdalokat, nótákat, köszöntőket, vallásos népekeket, gyógyító szövegeket, legendákat gyűjtött. A négy füzetbe lemásolt, mintegy 130 oldal terjedelmű, az eddigi legnagyobb kunszentmártoni és mesterszállási népköltészeti gyűjtemény a Magyar Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárában található.¹ Írói tehetsége már IV. éves teológus korában megcsillant, amikor „Búcsúszó” című cikkével köszönt el az egész szeminárium nevében a nyugdíjba vonuló rektor-kanonoktól. Ebből néhány sor: „Fáradhatatlan tevékenységben töltött hosszú hat év után vált meg

A szülői ház Kunszentmártonban

dr. Demkó György prépost-kanonok úr intézetünk vezetésétől. Tudjuk, hogy nemes szerénységéhez nem közeledhet hízelgő szó, – ez távol álljon tőlünk, – mégis élünk az alkalommal, és köszönetet, hálát rebeg ajkunk feléje, amint szívünk sugallja, s ha már ez is magasztalásnak tűnnék fel, onnan van, mert a szeretetnek magas a röpte, a drágakőnek legegyszerűbb tulajdonsága is fény és tiszta sugár.”² Kiss Péter egri papnövendék első nyilvános itthoni szereplése az 1911. augusztus 27-én történt kórhányi keresztszentelés kapcsán ismeretes, melyről a *Kunszentmártoni Ujság* korabeli cikke számolt be: „A keresztszentelés szentmisével vette kezdetét, melyet Szorika Kálmán cibakhá-

zai adminisztrátor celebrált: Csetkovics Miklós kunszentmártoni káplán és Kiss Péter egri teológus, mint diakónusok, ifj. Dósa József nyugalmazott plébános, mint cerimoniarius szolgálva, igyekeztek emelni az istentisztelet fényét. Szentmise után Kiss Péter teológus egy hevenyészett szószékre lépett, s az ájtatosan figyelő közönségnek nemcsak a fülébe, hanem a lelke közepébe is beszélve tartott a szent kereszt jelentőségéről egy gondolatokban gazdag és oly lelkes beszédet, mely a szemekben könnyeket, a szívekben erős és szent elhatározásokat fakasztott. A fiatal szerpap e legelső inemű szerepléséhez a legmelegebben gratulálunk... Az ifj. Szabó Imre és felesége által adott hangulatos szabadtéri ebéd során ünnepélyes pohárköszöntők hangzottak el... Ifj. Dósa József Kiss Péter szónok egészségére ürítette poharát.”³

Az ifjú levitát Szmezsányi Lajos egri érsek szentelte pappá 1914. június 27-én. Első szentmiséjét névnapján, június 29-én, Péter-Pál ünnepén mutatta be szülőföldje templomában. Erről és az ilyenkor szokásos „paplakodalom” részleteiről a *Kunszentmártoni Ujság* közölt szemléletes tudósítást. „Nem tudok magasztosabb és lélekemelőbb látványt elképzelni, mint azt, mikor egy újmisé mondja első miséjét. Valahogyan úgy van azzal az ember, hogy szinte megremeg a lelke, mikor az első „Glória” csendül fel az újmisé ajkán. Még a laikusok is érzik, hogy valami rendkívüli pillanat az első mise, mikor az Isten első csókját nyomja ifjú papjának homlokára, mikor eljegyzi őt magának, mikor frigyet köt vele és az emberek közül felemeli őt magához. Egy első mise alkalmával tudják az emberek leginkább megérteni a papi áldás minden magasztosságát és szépségét, és mindenki oly alázattal hajtja meg fejét az ifjú pap áldása előtt, ki kezén már a királyi papság krizmájával birtokosa azon jutalmaknak, melyeket Krisztus azoknak adott, kik a „sacerdotium Christi” soraiba álltak.

Kunszentmárton is ily lélekemelő pillanatokat élt át. Kiss Péter mutatta be 1914. június 29-én első áldozatát az Egek Urának. Miután a papi hatalmat az egri

Érsek Őexcellenciájának kezéből megkapta, 28-án érkezett ide, hol már a vasúti állomáson az újmisési testvér- és unokahúga fehér ruhában, óriási fehér rózsacsokorral várták. A boldog viszontlátás és a szülői örökönnök mögött ott látszott a fáradozás eredménye, mellyel a primiciát előkészítették. Az udvaron már készen volt a hatalmas sátor, virágokkal, lombokkal feldíszítve, középen jól sikerült felirattal: „Áldott, ki az Úr nevében jött.”

Lassanként felvirradt a nagy nap is. Június 29-én reggel már itt voltak a kispapok: az újmisési jóbarátai, az ünnepség fényének emelésére pedig a koszorús lányok. Háromnegyed 9-kor indult meg a menet a templom felé.

A koszorús legények és lányok szépen elrendezett sorát az újmisési zárta be testvér- és unokahúga karján. Elragadó volt ez a felvonulás. Mindenütt csupa ünnepi dísz, örömteljes arc, lányok hófehér ruhában, férfiak ünnepi feketében. Csupa virág és illat. A koszorús párok félköre élén kapta az újmisési a templomajtóban manuductorától (kézvezetőjétől), Timon Zsigmond helybeli esperes-plébánostól a benedictiót (áldást), ezután a főoltár elé érkezett a menet. A nagykiterjedésű templom teljesen telve volt. A szentély ragyogott a gyertyák fényétől, a főoltár fehér rózsza dísz pompázott, mikor egyszerre felcsendült az újmisési ajkán az első szó Istenhez: „Veni sancte Spiritus.” Az ünnepélyes szép énekkel teleszótt mise közben az alkalmi szónok: Bene Mihály mesterszállási lelkész a papok, mint lelki orvosok magasztos hivatását fejtegette, szeretettel szólítván fel fiatal oltártestvérét a harcra Krisztusért. Mise végétével először a papság fogadta az újmisési áldását, majd a szülők. Igazán megható jelenet volt. A két könnyező szülő fölött ott esdeklített meghatott hangon az ifjú levita, és az ég áldását kérte le azokra a szülőkre, akik őt annyira szerették. Éreztük mindannyian, hogy az ifjú pap most ebben az áldásban és ebben a könnyekbe fült csókban visszaad minden szeretetet, minden fáradságot és reményt. Hasonló áldásban részesültek a testvérek, majd a koszorúslányok, a rokonság, végül pedig a többi jelenlevők, kik az újmiséstől mindnyájan csinos kis képet kaptak emlékül.

Ottthon már várt a 150 terítékes ebéd. A sátorban körül asztalok voltak elhelyezve, középen pedig egy hosszú asztalnál a koszorús legények ültek festői elrendezésben. Az a leánykoszorú, mely ott jelen volt, igazán díszére vált a primiciának. A sarokban már a cigány is pengette a húrjait, majd egy kedves induló akkordjai mellett megkezdődött az ebéd. A felszolgálás remek, kifogástalan és pompás volt. Kunszentmárton asszonyai megmutatták főzési tudományukat. Az első felköszöntőt az újmisési mondotta, azokra, kik közreműködtek primiciáján, majd a manuductor: Timon Zsigmond esperes-plébános, a szónok: Bene Mihály lelkész

Paptársak, jóbarátok:
Kiss Péter, Bene Mihály, Szabó Elek

tartott toasztot (pohárköszöntőt) részint az ünnepeltre, részint a szülőkre és az oltáranyára. A kedves hangulatban elköltött ebéd végeztével, már a cigányzene élénkebb lett, az asztalokat szétbontották, a párok kialakultak és megkezdődött a tánc. A vacsora ismét kedves, elegáns és kedélyes volt. Vacsora alatt búcsúztatták el a kispapok volt társukat, mint az egri papnevelde főductorát, az intézet két társulatának elnökét, és testvéri szeretetük melegével küldötték az élet porondjára. A zene szólt, a párok táncoltak, s reggeli ötkor remek és vidám hangulatban ért véget a primícia. Nem hagyhatom szó nélkül azon remek ajándékokat, melyekkel a rokonok és ismerősök lepték meg az ünnepeltet. A hímezés művészetének igazi remekei: az alba, a karing, ágytakaró, párnák, mind feledhetetlen emlékei lesznek az újmisésnak, kinek az életbe való kiindulását igazán magukhoz illő fénnel fejezte be a család és a nagykiterjedésű rokonság. – Mi pedig egy csomó kellemes emlékekkel távoztunk arról az ünnepségről, melynek minden fényét, ragyogását és melegségét a szerető szívek dobbanásai adták. Titkár.”⁴

Kiss Péter jászapáti káplán

A pappászentelés, majd az édes szülőföldön bemutatott első szentmise életre szóló élménye után Tiszaeszlár községbe s annak Bashalom nevű filiájába küldte érsekfőpásztora. Eszlári működése során az elemi iskolai hittanórákon első tanítványai közé tartozott Lázár Pál, a későbbi kun-szentmártoni esperes-plébános. 1915-ben Jászapátira került hitoktató káplánnak. Már itt feltűnt, hogy az iskolát és az ifjúság nevelését szívügyének tekinti. Teljesen magára vállalta az iskolai hitoktatást, amit legtöbb helyen a tanítók végeztek. A jászapáti polgári leányiskola tantestülete 1920. március 29-én a következő jegyzőkönyvi kivonattal búcsúzott a Miskolcra távozó Kiss Péter hitoktatótól: „Elnök a gyűlés megnyitása és Bánhegyi Béla új hitoktató üdvözlése után sajnálattal jelenti be Kiss Péter hitoktató távozását,

köszönetét fejezi ki az iskolában tanúsított buzgó fáradságáért, lelkiismeretességéért, mellyel a gyermekek lelkét nevelte, irányította úgy, hogy a mai kornak megfelelő katolikus, magyar közszellem kialakulását nagyban előmozdította. A tantestülettel mindig együtt érzett, az iskola ügyét mindenütt pártfogolta, a kongregációt pedig tevékeny, fáradságot nem ismerő vezetésével megfelelő magas színvonalúvá tette. Isten áldását kéri további, tőlünk távoleső munkájához is. Felszólítja a jegyzőt, hogy erről jegyzőkönyvi kivonatot készítsen, Kiss Péter tisztelendő Úrhoz való eljuttatás céljából. Weitz Jozefin s.k. igazgató, Beöthyné s.k. jegyző.”⁵

Hét évig tartó miskolci működésének első állomása volt 1921. február 18-án a középiskolai hittanári képesítés megszerzése, melyet az egri érsek, Szemerecsányi Lajos által aláírt bizonyítvány tanúsít: „Tudtul adjuk mindenkinek, akit illet, hogy Kiss Péter, főegyházmegyénk áldozópapja, az e célra kinevezett és meghatalmazott vizsgáló bizottság előtt a középiskolai hittanári álláshoz megkívánt elméleti és gyakorlati jártasságát jelesen igazolta. Minélfogva őt a főegyházmegyénk területén levő középiskolákban, a vizsgálóbizottságnak folyó hó 16-án kelt jelentése alapján, a hittanári állásra képesítettnek nyilvánítjuk...” 1924-ben egyházi doktrátust szerzett a szegedi egyetemen. Az erről szóló okirat szövege: „Hivatalosan bizonyítom, hogy a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Tanácsa Kiss Péter urat – aki 1891. évben Kunszentmártonban született – 1924. április 2-án a kánonjogi tudományok doktorává avatta. Szeged, 1924. évi április hó 2-án. Vesztprémi s.k. rector.”⁶

Harangszentelési szentbeszéd Kunszentmártonban, 1923. ápr. 8-án

Hittanári éve alatt Timon Zsigmond apát-plébános meghívására meglepően sokszor tartott ünnepi szentbeszédet a kunszentmártoni templomban, többek között 1922. január 6-án, vízkereszt ünnepén, augusztus 20-án, Szent István király napján, 1923. április 1-jén, húsvétvasárnap, egy hét múlva, április 8-án pedig a három új harang szentelésének ünnepén méltatta a harangok szerepét és jelentőségét. Augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján, 1924. húsvétvasárnap, 1925. újév napján, majd a nagypénteki liturgia (csonkamise) alkalmával, továbbá 1926. augusztus 20-án, első szent királyunk ünnepén bizonyította kiváló szónoki képességét szülőföldje hívei előtt.⁷ 1924. március 2-án történt a mesterszállási 794 kg súlyú új harang megáldása. Az ünnepség fényét Kiss Péter miskolci hittanár

keresetlen, szívhez szóló, de ugyanakkor a szíveket magával ragadó szentbeszéde tette teljessé, mely után a hívek emelkedett lélekkel érezték át, hogy nem hiába hoztak oly tetemes áldozatot.⁸

Dr. Kiss Péter példáját adta az idő helyes és tartalmas eltöltésének. Miskolci szolgálata idején, a nyári vakációt kihasználva külföldi tanulmányutakra indult. 1924. augusztusában két hetet Ausztriában és Németországban töltött, ahol Bécs, Máriacell, Salzburg, München, Innsbruck, Linz nevezetességeit, templomait, múzeumait látogatta, értékes jegyzeteket gyűjtve, melyeket előadásaiban az ifjúság oktatására és nevelésére használt fel.⁹ 1925. július 19-én a *Kunszentmártoni Híradó* a következőket írta: „Dr. Kiss Péter miskolci hittanár, aki nyári szabadságát városunkban, szüleinél töltötte, 1925. július 17-én nagyobb külföldi tanulmányútra indult. Ausztria, Németországon át Párizsba utazik, onnan Svájcban keresztül Rómába megy, hogy résztvegyen a szentévi ünnepségeken. A történeti körútról augusztus közepén tér vissza.” Részletes és olvasmányos franciaországi útinaplóját a *Kunszentmártoni Híradó* 1925. augusztus 9-i, 16-i és 23-i számai közölték.

A Szabolcs megyei Polgár község temploma

Szmrecsányi Lajos egri érsek 1927. július 8-án dr. Kiss Péter miskolci hittanárt tiszapolgári adminisztrátorrá nevezte ki. Tiszapolgár (később: Polgár) nagyközség Szabolcs megyében 11.414 lakossal. A távozó lelkipásztort a miskolci „Magyar Jövő” című újság a következőkben méltatja: „Személyében olyan embert veszít el benne a miskolci keresztény magyarság, aki az itt töltött hét esztendő alatt valósággal egygyéforrott egyháza híveivel, s most, hogy búcsút mond a miskolci-aknak, távozását érezni fogják a vezetése alatt álló intézmények és szervezetek... Mint hittanár, odaadó, lelkes ambíciójával, lelkiismeretes kötelességtudásával, hitoktatói rátermettségével, igaz lelkészhez méltó jámbor, szerény magatartásával, finom úri modorával, tanítványai és azok szülői iránt tanúsított közvetlenségével, tanártársaival ritka egyetértésben való

működésével nemcsak az ifjúság rajongó szeretetét és ragaszkodását, hanem a szülőknek és általában az egész társadalomnak nagyrabecsülését is kivívta magának. Az iskolán kívül hatékony nevelést fejtett ki az Úrleányok Kongregációjában is, melynek hét éven át volt általánosan tisztelt, szeretett vezetője. A Kongregáció nyilvános akadémikus gyűlései és műsoros előadásai, mióta Ő állott a Kongregáció élén, mindenkor nagy közönséget vonzottak és igazi kulturmunkát jelentettek. A Kongregáció rendezésében mutatkozott be Miskolcon dr. Sík Sándor piarista, Mécs László premontrei költő s több más kiválóság. A Kongregáció

évi lelkigyakorlatai az egész katolikus leányifjúság lelki megújódását jelentették. De nemcsak előadások rendezésével szélesebbítette a miskolci katolikus leányok látókörét és tudását. Az Úrleányok Kongregációja a tanulmányi kirándulások terén versenyen felül állott. Miskolc gyönyörű vidékének rendszeres látogatásán kívül többször megfordultak a leányok Egerben, Parádon, jártak a fővárosban, Esztergomban és a Balatonnál, Bécsben és a Tátrában. Társadalmi téren is bőségesen kivette részét a munkából. Előadásokat tartott a Keresztény Polgárok és Munkások Szövetségében, a Szabadegyetemen s más egyesületekben, szerkesztette a *Miskolci Katholikus Tudósítót*, s néhány igen figyelemreméltó, szép cikket írt a *Magyar Jövőbe* is. A főpásztori okmány szerint: „A megelégedésemre teljesített eddigi működésének elismeréséül oly munkakört kívánok az Ön részére kijelölni, amelyben készségét és képességeit az Egyház javára teljes mértékben érvényesíteni tudja.” Mi e helyről azt kívánjuk, hogy érdemekben dús pályáját tovább gazdagítsa, és népének lelkében a hitet, hazaszeretetet, reménységet a szebb jövő iránt tovább fejlessze és ápolja.”¹⁰

Dr. Kiss Péter tiszapolgári adminisztrátort egy év elteltével, 1928. júniusában Tiszapolgár nagyközség plébánosává választották. Szmracsányi Lajos érsek ugyanaz év november 9-én a polgári esperesi kerület esperesévé és tanfelügyelőjévé nevezte ki. Plébánosi és esperesi beiktatása 1928. november 27-én történt Tiszapolgáron. A beiktatási szertartást dr. Dutkay Pál pápai prelátus, kanonok, érseki helynök végezte fényes papi segédlettel. „A beiktatott kun testvérünk iránti széleskörű tisztelet és ragaszkodás látszott ki abból, hogy mintegy 30 paptárs messze vidékről gyűlt össze a beiktatásra... Ott volt a miskolci római katolikus egyház képviselője, amely helyeken az új plébános mint káplán, mint hitoktató működött, ott volt paptársai közül Szabó Elek kunszentmártoni születésű bessenyőteli plébános, Mednyánszky Mihály volt kunszentmártoni káplán, most az Andrássy uradalmak házi papja. A világi hatóságok részéről megjelent Kállay Miklós, Szabolcs vármegye főispánja... Kunszentmárton részéről dr. Mezey Lajos ügyvéd, a Kunszentmártoni Híradó felelős szerkesztője... A beiktatást végző Dutkay Pál egri érseki helynök klasszikus veretű beszédben fejtegette dr. Kiss Péter különös érdemeit. Kiemelte, hogy ahol eddig működött, mindenütt rendíthetetlen akarattal és törhetetlen krisztusi hittel teljesítette kötelességét, és mindenütt népjóléti intézményeket iparkodott létesíteni, mert megértette a kor szellemét. Hangsúlyozta, hogy Kiss Péter dr. az Ige szellemében való Alkotó ember, akinek elhívása van, majd tolmácsolta az Érsek úr őnagyméltóságának és a kegyuraságot képező Főkáptalannak szerencsekívánatait... Délután 1 órai kezdettel 300 terítékes bankett volt a Katolikus Kör helyiségeiben, ahol több díszbeszéd után dr. Mezey Lajos Kunszentmárton közönségének üdvözlét tolmácsolta és nagy tetszés mellett átnyújtotta az előjáróság üdvözlő iratát. Az előjáróság a következő emelkedett sorokkal üdvözölte jeles kun-testvérünket:

„Nagyságos és főtisztelendő DR. KISS PÉTER esperes-plébános úrnak Tiszapolgár.

Jóleső érzéssel vettük tudomásul Főtisztelendő Úrnak Tiszapolgár plébánosává, egyben esperessé és tanfelügyelővé történt kinevezését.

Ebben egri érsek úr Óméltóságának megkülönböztetett szeretetét és gondoskodását látjuk. Amidőn beiktatása alkalmával mi is atyafiságos szeretettel üdvözljük, engedje meg, hogy az ünnepségen lélekben részt véve, működésére Isten áldását kérjük és kívánjuk, hogy az Isten adjon erőt, egészséget és kitartást nehéz hivatásának elviselésére és embertársai boldogítására sokáig éltesse.

Kunszentmárton, 1928. november 26.

Kunszentmárton község előljárósága képviselőjében

Fazekas András s.k. főjegyző

Herczeg János s.k. főbíró.”¹¹

Tizennyolc évig volt Polgár nagyközség lelkipásztora. Ez idő alatt végzett tevékenységről oldalakat lehetne megtölteni. Címszavakban csak annyit, hogy már 1927-ben mozgalmat indított az első világháború idején lefoglalt harangok pótlására. A gyűjtés, valamint a lendületes szervezőmunka eredményeként a jelzett év karácsonyán négy új harang kondult meg a polgári templom tornyában. A katolikus oktató-nevelő munka színvonalának emelése végett zárdaiskolát alapított a községben. Az elemi leányiskola vezetésére a Miasszonyunkról nevezett kalocsai Iskolanővéreket hívta meg. Jelentős összeggel járult a polgár-görbeháztelepi templom építéséhez. Erélyes fellépésével elérte, hogy a Tisza-híd ne Tiszadobon, az Andrassy grófok birtokán, hanem Polgáron épüljön fel. 1927-ben, majd 1932-ben missiót szervezett a község hitéletének fellendítésére. 1930-ban Szent Imre-szobrot állíttatott, hogy az ifjúság előtt példaként álljon a „liliomos királyfi” érényes élete. Ebben az évben négy új katolikus iskola létesült a község területén, ezeket nagy ünnepség keretében Subik Károly kanonok, főtanfelügyelő, illetve Szentgyörgyi József egyházmegyei tanfelügyelő áldotta meg. 1933-ban az iparos leányok Mária Kongregációját hozta létre. Ez alkalommal harminc iparos leány állott a máriás zászló alá. Dr. Kiss Péter esperes, plébános hatásos beszédet intézett a felavatottakhoz, akik délután az iskolanővérek zárdájában színvonalas műsorral szerepeltek. 1934-ben az elemi iskolában 50 taggal megalakult a Szív-gárda.¹²

Polgár község képviselőtestülete 1937. augusztus 15-én dr. Kiss Péter esperes-plébánost a községben kifejtett munkásságának tizedik évfordulóján „a haza, egyház, népoktatás terén szerzett hervadhatatlan érdemeinek elismeréséül, hazafias hálájának, mélységes tiszteletének és szeretetének bizonyságául Polgár nagyközség díszpolgárává választotta.” Az erről szóló díszoklevelet a Nagyboldogasszony ünnepén bemutatott szentmise után a községházán díszközgyűlés keretében adták át a lelkipásztornak.¹³

Dr. Kiss Péter tiszapolgári esperes-plébános 1939. június 29-én, Péter-Pál napján tartotta ezüstmiséjét a kunszentmártoni nagytemplomban, ahol 25 évvel korábban első szentmise áldozatát bemutatta. Ezen a napon ünnepelték szülei: idős Kiss Péter és neje Molnár Julianna házasságuk ötven éves évfordulóját, s az ezüstmisén vették fiuk kezéből az egyház áldását. A szentmise után az ezüstmisés megáldotta szüleit, testvéreit és az egész családot.¹⁴

Szmrecsányi Lajos egri érsek 1942. december 22-én címzetes préposttá nevezte ki. Részlet a kinevező okmányból: „Emlékezetül adjuk mindeneknek, akiket illet, hogy tekintetbe véve azokat a lelki tulajdonságokat, erkölcsi feddhetetlenséget, továbbá egyházmegyénk szolgálatában huszonnyolc éven át tanúsított lelkipásztori buzgóságot és a kerületi esperesi és tanfelügyelői tisztségekben kifejtett er nyedetlen tevékenységet, melyekkel KISS PÉTER DR. esperes, polgári plébános kitűnt, őt főpásztori joghatóságunknál fogva az egyházmegyénkhez tartozó és a Keresztelő Szent Jánosról nevezett szabolcsi prépostság címzetes prépostjává vá lasztottuk s jelen levelünk erejénél fogva ezennel kinevezzük...”¹⁵

Dr. Kiss Péter prépost-plébános a mesterszállási búcsún, 1956. szeptember 8-án

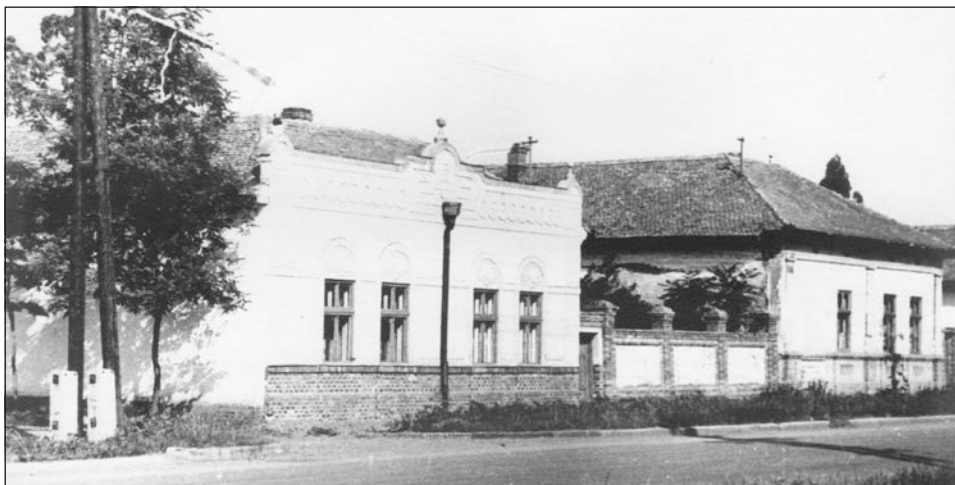
Polgár községben 18 éven át kifejtett munkásság után 1945-ben dr. Kiss Pétert szülőföldje: Kunszentmárton hívta meg a plébánosi tisztségre. Gazdag élet-tapasztalatát 14 éven keresztül szülővárosa javára gyümölcsöztette. 1959-ben, miután betöltötte 68. életévét, nyugdíjba vonult. Az ügyintézését átadta utódának, Lázár Pál kerületi esperes, plébánosnak, majd kiköltözött a plébániáról, és elfog-lalta a Vass Mihály által felajánlott lakást a Mátyás király utca 30. számú ház-ban. Ettől kezdve csendes visszavonultságban élt, 16 évet töltve az öregkor bölcs szemlélődésében, de továbbra is készséges szívvel szolgálva Isten dicsőségét és az egyházközség érdekeit. Példás türelemmel viselt áldozatvállalással, imával és tanúságtételével segítette a lelkipásztori munkában fáradozó paptestvéreit.

1968. december 27-én váratlanul elhunyt Mosonyi József, a Kármel plébáno-sa.¹⁶ Helyének betöltését csak 1969 szeptemberében tudta biztosítani az egri fő-egyházmegye hatósága. A több mint nyolc hónapig tartó üresedés idején dr. Kiss

Péter látta el a kármelita kápolnában a lelkipásztori teendőket. A vasárnapi misék alkalmával még utoljára megcsillogtathatta szónoki tehetségét. Ezt a szolgálatot köszönték meg a Kármel hívei, amikor 1975-ben Kiss Péter prépost halálakor koszorút helyeztek ravatalára, az egykori szerzetesruhák színére emlékeztető barna selyemszalagon olvasható felirattal: „Kármel Ékessége, könyörögj érte!”

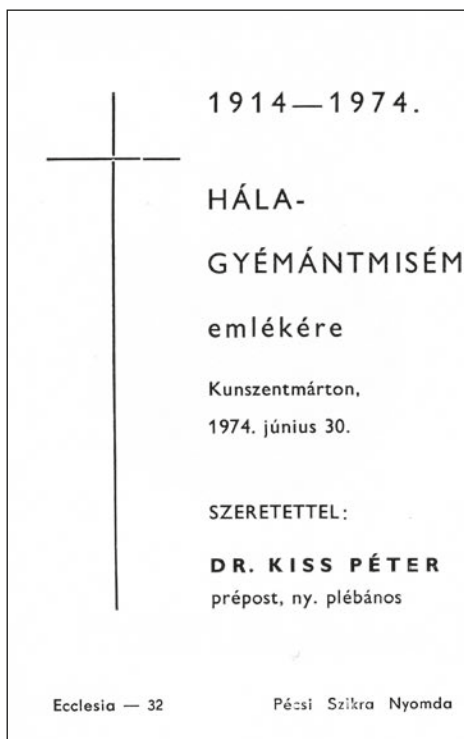
Nyugdíjasként a plébániai misék egyikét is elvállalta a nagytemplomban. Évek múltával, amikor ereje lassan elfogyott, hétköznapiakon félrevonult a Szent István oltárhoz, melyet keresztapja: Kiss F. Péter állíttatott 1910-ben, s itt mutatta be naponta, még halála előtt három héttel is a legszentebb áldozatot. Szerényen félrehúzódo, lilába vont törekeny alakja jellegzetes színfoltja volt a kunszentmártoni templom ünnepi eseményeinek, láthattuk a Szent Márton-búcsúkon, a bérmlásokon, a karácsonyi éjjeli misén, a szilveszteri hálaadáson és a húsvéti liturgián. Idős korában is megadta a tiszteletet volt híveinek és paptestvéreinek, amikor elkíserte őket utolsó útjukra.

Lakása nyugdíjas éveiben

Idős korában három jeles évforduló adatott meg számára. 1964-ben ünnepelte pappá szentelésének ötvenedik évfordulóját. A kunszentmártoni nagytemplomban bemutatott ünnepélyes aranymiséjét megismételte a mesterszállási Kisboldogasszony-búcsú keretében, valamint egykori tanítványai és hívei kérésére Jászapátin, Miskolcon, Polgáron és Budapesten. 1971. január 31-én abból az alkalomból adott hálát a gondviselő Istennek, hogy betöltötte életének nyolcvanadik évét. A ritka születésnap az egész egyházközség ünnepe lett. Jókívánságait dr. Brezanóczy Pál egri érsek köszöntő levelében fogalmazta meg: „Nyerje el Istentől mindazt, ami továbbra is széppé, derűssé és érdemszerzővé avatja életét.”¹⁷ 1974. június 30-án gyémántmisés hálaáldozatát mutathatta be szülőföldje templomának oltáránál, olyan jubileumra emlékezve, amelyet egyetlen elődje sem ért meg a kunszentmártoni plébánosok sorában. S itt nem mellőzhetjük az *Új Ember* főmunkatársának, Tóth Sándornak költői sorait: „Az elmúlt év őszen találkoztam először a keményarcú pappal, aki szikár vonásaival a hegyek közé épített házra

emlékeztet, amelynek falai meredeken 'szakadnak' a föld felé, de az íves kapuboltozat meglágyítja a kemény térformát, mint az 'Ó-antifónák' lírája a prófétai igazságokat..."

A kortárs valóban ilyennek látta: törekény alkatú, de szívós fizikummal rendelkező aggastyánnak, aki az Isten iránti hűség, a kemény elszántság és a fegyelem alapjaira építette fel egész papi életét. Sokan emlékeznek rá, amint csendes áhítatban és néma összeszedettségben tette meg nap mint nap az utat a templom és Mátyás király utcai otthona között. Régi ismerősei szívében és emlékezetében viszont a fáradhatatlan szervezőképességű lekipásztor, a szuggesztív erejű szónok és a tekintélyt sugárzó, impozáns megjelenésű főpap alakja él tovább.

Emberi jellemvonásainak néhány gyöngyszemével lehetne érzékeltetni papi lelkületét és egyéniségét. A pontosságot és fegyelmezettséget éppen úgy megkívánta beosztott munkatársaitól, mint saját magától. Életelvként hangoztatta: „A pontosság királyi erény.” Plébánosként nagyra értékelte a ministráns fiúk szolgálatát, pontos kimutatás alapján, a stóladíj megfelelő százalékának arányában havonként „zsolddal” jutalmazta őket a Szentírás szavainak kíséretében: „Méltó a munkás a maga bérére.” Névnapiakon személyes látogatásával tisztelte meg arra érdemes híveit. Ilyen alkalmakkor közvetlen közlőről lehetett megcsozálni az Istenbe oltott élet fegyelmezettségét, bölcs derűjét, lelkének kristálytisztaságát mélységeit. Szeretettel beszélgetett a család minden tagjával, érdeklődést tanúsítva a felnőttek munkája és a gyerekek tanulmányi eredménye iránt. Az idősek

mozgásszervi és ízületi panaszaira is megvolt a frappáns válasz: „Hja, kérem, kopnak a kerekek!” A feltálat süteményekből egyet-egyet elfogyasztott, de az italok közül csak egyetlen pohár bort fogadott el és ivott az ünnepezt egészségére. Társaságban másokról csak jót mondott, elmarasztaló vagy bántó megjegyzést senkire nem tett. Régi élményeiből néha kiemelt valami kedves epizódot, megcsillogtatva ízes humorát, nagyszerű előadó-képességének aranyzemcséit. Egyik alkalommal szóba került a szerencsejátékok témája. – Kellemetlen a szegénység, de váratlan helyzetet teremtenek egy ötös találat is a lottón, az öröm elvenné az eszét a nyertesnek – vélekedett a társaság egyik tagja. A prépost úr klasszikus tömörséggel csak ennyit fűzött hozzá: „Nyugtalanít a kincs, akár van, akár nincs.”

Tervszerűen és fokozatosan készült az elmúlásra. Rajta is beteljesedett, amit egyik Szilveszter-esti szentbeszédében mondott: „Az idő a legnagyobb rabló. Elrabol szépséget, fiatalságot, egészséget.” Az idő apránként valóban elrabolta erejét. Mindent elrendezett. Megírta végrendeletét, könyveit, festményeit még életében szétsztozta. Nem hagyott maga után vagyont, nem volt saját háza, sem öröklakása, sem autója. A szülők után örökölt házrész értékéből a papnevelés céljaira hagyott nagyobb összeget, illetve misealapítványokat létesített szülei és a saját halálának évfordulójára.

Dr. Kiss Péter prépost nyugvóhelye a kunszentmártoni alsó temetőben

Elszenderülése életének 85. évében, az 1975. Szentév december 8-án, Mária szeplőtelen fogantatásának ünnepén történt. December 11-én helyezték örök nyugalomra az alsó temetőben. Temetésén dr. Bánk József egri érsek küldötteként megjelent dr. Mészáros Lajos kanonok, érseki helynök. A főegyházmegyét és a szomszédos egyházmegyéket képviselték: dr. Laczkó Béla kerületi esperes,

törökszentmiklósi plébános, Imre János (P. Csanád pálos szerzetes) törökszentmiklósi II. plébános, Katona István gyöngyösi apát-plébános, Pásztor József gyöngyösi káplán, dr. Tajti Lajos kanonok, jászberényi plébános, Hetényi Adorján besenyszögi esperes-plébános, Pávay Sándor jászladányi plébános, Bene Ferenc tiszapüspöki plébános, Kocsis István kisújszállási plébános, Parádi Félix nagybátonyi plébános, Vig Béla mesterszállási plébános, dr. Horváth Ferenc Zsigmond ferences atya, Szilászló Fülöp Imre kármelita atya, pásztói káplán, dr. Sulyok Béla szentesi prépost-plébános és káplánja, Vári Ferenc szentesi II. plébános, Felföldi Balázs rózskői káplán, Samu András balástyai káplán. A helybeli papság teljes számban vett részt: Fellegi Sándor főesperes, plébános, Antalóczi Lajos káplán, Szabó Imre Dávid ferences atya, a Kármel plébánosa, Csehy Alfonz ciszterci atya. Ami talán még soha nem fordult elő, a temetési szentmisén ott volt Szőke Mihály helybeli református lelkész is.

A szülőföld dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános halálával szegényebb lett, az égi haza pedig gazdagabbá vált egy áldott papi élet befejezésével.

---

1 Barna Gábor: Egy ismeretlen népköltészeti gyűjtés Kunszentmártonból 1912-1913-ból. *Kunszentmiklósi Hírek*, 1993. augusztus. – Barna 2015. 131-140.

2 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1914. január 16.

3 Kunszentmártoni Ujság, 1911. szeptember 3.

4 Kunszentmártoni Ujság, 1914. július 5.

5 Kiss Péter személyes iratai.

6 Kiss Péter személyes iratai.

7 Kunszentmártoni Híradó, 1922. január 1., 1922. augusztus 13., 1923. április 1., 1923. július 29., 1924. április 20., 1924. december 28., 1925. április 5., 1926. aug. 15.

8 Egri Egyházmegyei Közlöny, 1924. március 16. 48.

9 Kunszentmártoni Híradó, 1924. augusztus 3., 1924. augusztus 17.

10 Kunszentmárton és Vidéke, 1927. július 31.

11 Kunszentmártoni Híradó, 1928. december 2.

12 Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 905-906., Egri Egyházmegyei Közlöny, 1927. december 15., 1928. november 15., 1930. július 15., 1930. október 15., 1934. november 15.

13 Kunszentmártoni Híradó, 1937. augusztus 15.

14 Kunszentmártoni Híradó, 1939. július 2.

15 Dr. Kiss Péter iratai. – Keresztelő Szent János szabolcsi prépostsága nevéből ítélve valószínűleg premontrai prépostság volt, de lehetett johannita kolostor is. Az Árpád-kor végén enyészett el. (Egri Egyházmegyei Közlöny, 1909. március 16. 76.)

16 A szerzetesrendek 1950-ben történt feloszlása után a kunszentmártoni kármelita rendház kápolnája az egri érsekség fennhatósága alá került, névlegesen plébániaként működött, papjait is az érseki főhatóság nevezte ki.

17 Új Ember, 1971. február 21.

DEVÁNSZKY IGNÁC érseki tanácsos, aszalói plébános (1912–1975)

Dr. Kiss Péter első szentmiséje után huszonkét évnek kellett eltelnie, hogy a kunszentmártoni templom ismét primícia színhelye legyen. A 11 gyermeket felnevelő, tisztos iparos mester, a hitét példamutatóan gyakorló, templomi előénekes Devánszky Ignác legidősebb fia választotta élethivatásul Krisztus szolgálatát. Az elindító családi közösség első négy tagjának Balla Mária volt az édesanyja, halála után pedig áldozatos lelkű nevelőanyaként Kovács Etelka ajándékozta meg férjét újabb hét gyermekkel. Névsoruk a születés sorrendjében:

1. Devánszky Ignác érseki tanácsos (1912. Édesanyja: Balla Mária),
2. Devánszky Imre c. apát (1913),
3. S. Tóth Ferencné Devánszky Mária (1916),
4. Devánszky Antal tanító (1920),
5. Födémessy Nándorné Devánszky Etelka (1924. Édesanyja: Kovács Etelka),
6. Devánszky Gábor (1925),
7. Szabó Balászné Devánszky Klára (1926),
8. Komár Mátyásné Devánszky Katalin (1927),
9. Blazovich Ivánné Devánszky Erzsébet (1927),
10. Molnár Zoltánné Devánszky Piroska (1930),
11. Devánszky Márton (1933).

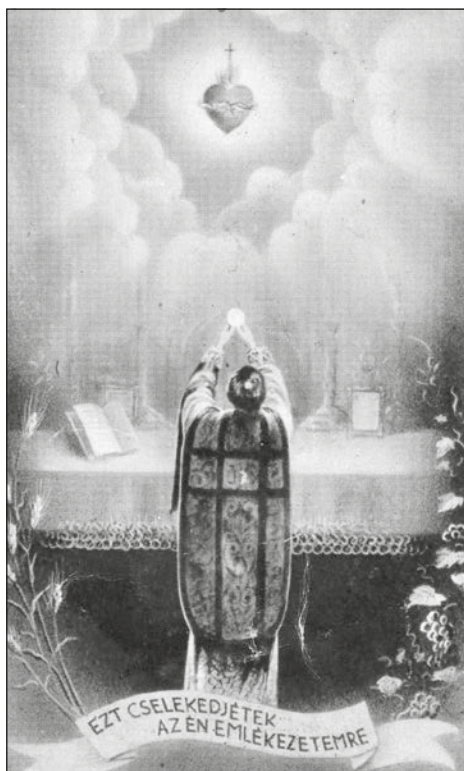
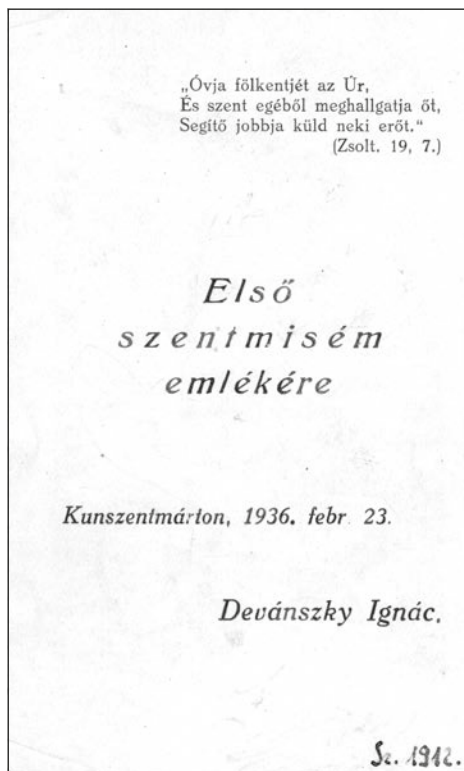
„Az aratnivaló sok...” Devánszky Ignác
teológus nyári munkája

Szemináriumi íróasztalánál

Devánszky Ignác 1912. június 4-én született Kunszentmártonban. Polgári iskolai végzettsége után gimnáziumi tanulmányokat folytatott, az érettségi vizsga letételét követően az egri papnevelő intézetben készült fel hivatására. 1935. december 1-jén Kriston Endre segédpüspök alszerpappá szentelte az egri szeminárium kápolnájában. „A szorgalmas ifjú ezzel életpályájának egyik fontos állomását megérdemelten elnyerte.”¹

1936. február 16-án szentelték pappá. Első szentmiséjét ugyanaz év február 23-án mutatta be szülővárosa templomában. Újmisés szentképén a következő zsoltár-idézet szerepel: „Óvja föl Kentjét az Úr, És szent egéből meghallgatja őt, Segítő jobbjá küld neki erőt.” (Zsolt 19, 7) A szép eseményről két volt polgári iskolai tanára közölt tudósítást a kunszentmártoni hetilapok hasábjain: a *Kunszentmártoni Híradó* 1936. február 23-i számában Turcsányi István, a *Körös-Tiszavidék* oldalain pedig Halász Imre ismerteti Devánszky Ignác első önálló papi ténykedését.

„Nagy ünnepe lesz vasárnap Kunszentmárton katolikus társadalmának. Egy vérükből való vér áll az oltár elé, hogy elmondja első miséjét. Egy vérükből való vér lép egy küszöbre, ahonnan nincsen visszatérés, ahol egy vérükből való vér jegyzi el magát már szülőföldje nagy nyilvánossága előtt is a lelkipásztorkodás magasztos hivatásával. Devánszky Ignác, a kunszentmártoni derék és tisztos iparos gyermeke mutatja be első papi funkcióját szülővárosának társadalmára előtt, a büszke és boldog szülők előtt, régi jó pajtasai, barátai, tisztelői előtt. A manuduktori tisztséget Timon Zsigmond apátúr tölti be.

Egy derék, szorgalmas és kitartó férfiúval gazdagodik a papság, mert a Devánszky Ignácok fajtája csak emberfeletti kitartással és mélységes hivatás-érzéssel jut el a kitűzött csúcsra, és akik így jutnak el a csúcsra, azok viselik magukban leginkább a legszebb ígéretek

és legszebb erények kiapadhatatlan tárházát. A szegény ember a rögökből indul el, hogy gyémánt legyen, a szegény embernek mindent magának kell kicsiholnia, s ez a tudat fogja egész életén át emelni a fejét mindig magasabbra és magasabbra. Ez a tudat nem szabad, hogy lehangoló legyen, de ez a tudat soha ne ismerje meg a lejtőt, csak hegyeket lásson maga előtt. És a hegyet sem a magasabb méltóságok elnyerésében lássa, hanem a legszebb emberi hivatás apostoli betöltésében. A lélekkormányzás nem követeli feltétlenül a bóbort, de követeli a megoldott sarukat az élet nagy problémái előtt, sőt igen sokszor a mások lelkének nagy problémái előtt.

Az első mise a lélekért, a másokért való életjegyzés fenséges szimbóluma. Devánszky Ignác, a kunszentmártoni derék iparos gyermeke a Krisztus nyomdokain haladó élet e nagy misztériumát mondja el nagy nyilvánosság előtt vasárnap délelőtt. Mi tudjuk, hogy Devánszky Ignác apostoli lélekkel áll ott az oltárnál, és apostoli lélekkel látja a jövőt. Ezzel tartozik magának, ami érték, és ezzel tartozik hivatásának, ami a legszebb a világon, ha Krisztus lelke irányítja.”²

Devánszky Ignác primiciája. Írta: Halász Imre tanár. „Ritka, s igazán lélekemelő ünnepre virradt fel ma Kunszentmárton buzgó katolikus népe, olyan ünnepre, mely nem volt községünkben, mintegy negyedszázad óta. Az ártatlanság tiszta hófehér színébe öltözött a főoltár, ünnepi méltósággal kondul a nagyharang, s lelkesen hívogat a nagymisére minden igaz, katolikus módon élő lelket, kiknek arcán a lelki öröm sugárzik, szívükben Krisztus békéje honol. Régen vártuk ezt az ünnepet, mert negyedszázad óta senkinek sem sikerült községünkől eljutni

A teljes Devánszky család. A szülők mellett a két pap: Ignác és Imre

a célhoz, mely az ideális lelkületű katolikus ifjú leghőbb vágya, álmainak boldog beteljesülése a földön: az Isten oltára elé. Végre ma Isten kegyelme és a jó szülők imája egy szerény, vasszorgalmú, derék tanítványunkat az Úr katonái közé emeli és Isten országának bátor harcosává avatja. Devánszky Ignác mondja ma első szentmiséjét: primiciáját.

Primicia! Mily gyönyörű, mély értelmű fogalmat rejt magában ez a kis igénytelen szó! Hiszen Isten mindig szívesen fogadta a zsenge áldozatot, mikor valaki termésének elejét, legjavát áldozta fel Neki. Hát még a magát egészen Istennek szentelt papi lélek első áldozata, amikor először száll le szentelt olajtól még illatos kezei közé az Isten Báránya, ki az egész világ rengeteg gonoszságaiért újra meg újra föláldozza magát, hogyne volna a legkedvesebb a Mennyei Atyának. A Legszentebb Áldozat közzvetítőjének lenni olyan nagy méltóság és oly súlyos feladat, mely valóban megrendíti az újmisést, s ha Isten kegyelme nem erősítené meg, összeesne az oltárnál méltatlansága tudatának súlya alatt. Nem csoda, ha Vianney Szent János boldog örömkönyeivel áztatta az Égből Szállott Kenyeret, mely olyan csodás lelki erőt adott neki, hogy naponként 12 órát is töltött a gyónatószékekben, hogy a lelkeket megmentse. Krisztus igazi tanítványainak, kiket meghívott és a fölszenteléskor isteni Szívére ölelt, nem is lehet más vágya, más öröme, mint a megváltás nagy művében Krisztusnak segítségére lenni, a lelkeket szomjazni, azokat megmenteni és a Mesterrel üldöztetni, ha kell, megfeszíttetni. Ezért szeretik tisztelik, becsülik a katolikus papot a hívek, ezért veszik körül simogató, szinte rajongó s őszinte szeretettel az újmisést a buzgó lelkek, kiknek Isten-szeretet az igazi anyanyelvük. Ezért tartja a primiciát örömnepének az egész egyházközség, ezért tudja megosztani az újmisés és családja lelki örömet minden jó katolikus.

Szeretettel üdvözlünk hát körünkben Téged kedves fiunk és tanítványunk, primiciád legboldogabb óráiban. Érezd magad jól néhány napig azon a kedves szülőföldön, melyen legszebb álmaidat szövögtetted, s mikor ezek most beteljesülnek, áldj meg mindnyájunkat: paptestvéreidet, jó szülőidet, rokonaidat, tanítóidat, tanáraidat, jóbarátaidat, a jövő generáció reménységét: a gyermekeket, azután a szegényeket, a nyomorgókat, az Istentől elszakadt testvéreket, s végül azt az iskolát is, amely 25 éves jubileumát éppen azzal zárja be, hogy örömmel ad át Téged: az első katolikus pap-fiát a magyar társadalomnak.³

S ha majd elmúltak a primicia örömteljes napjai, s jön a búcsúzás órája, ezeket a szerény sorokat fogadd tőlünk emlékebe szeretettel mindazok nevében, kik Téged nemes hivatásodra előkészítettek, segítettek és bátorítottak. Imáidban ne feledkezzél meg rólunk, gyermekeinkről s a szenvedő magyar hazáról. Légy mindig, életed minden napján Krisztus szőlőtőkéjének olyan eleven szőlővesszője, amilyennek első szentmiséd alatt érezted a lelked. Távozásod, munkába indulásod pillanatában halljad Te is Krisztus küldő szavait: „Elmenvén... tanítsatok... megtartani, amiket parancsoltam nektek.” Légy hát valóban az Úr katonája, Isten harcosa, s a magyar haza igazi apostola. S ha egykor majd a szenvedés, megpróbáltatás, a kereszt alatt roskadozol, gondold meg, hogy Te igazi tanítványa lettél Krisztusnak, ne csüggedj, kísérni fognak utadon szeretteid imái és a lelkedben állandóan hangzó bátorító szót: „Sacerdos es in aeternum!” (Pap vagy mindörökké.)⁴

Devánszky Ignác plébános ezüstmiséje a borsodnádasi templomban 1961. február 19-én. Mellette kézvezetője: Devánszky Imre gyöngyösi apát-plébános

Devánszky Ignác első állomáshe-lye Adács volt, innen még ugyanaz évben, 1939-ben Füzesabonyba került, Tizsaszentimrén, Pásztón 1940-ig, Polgáron, a szintén kunszentmártoni születésű dr. Kiss Péter esperes-plébános mellett 1941-ig káplán, Diósgyőrben hitoktató 1946-ig. Plébános Szendrő községben 1946-tól 1953-ig, Borsodnádason 1953-tól 1961-ig (itt mutatta be papi működésének 25. évfordulóján ünnepélyes ezüstmiséjét 1961. február 19-én). A Borsod megyei Aszaló községben 1961-től 1975-ben bekövetkezett haláláig teljesített plébánosi szolgálatot. Bánk József egri érsek értékes lelkipásztori munkássága elismeréseként 1974-ben érseki tanácsossá nevezte ki.

A nyári hónapokban, valamint a kiemelkedő családi események (esküvők, keresztek) alkalmával gyakran láthattuk itthon, áhítattal teli, nagy összeszedettséggel bemutatott szentmiséi emlékeztetésekre maradnak.

Devánszky Ignác aszalói plébános

1964. június 21-én, testvéröccse: Devánszky Imre gyöngyösi apát-plébános ezüstmiséjén nagyhatású szentbeszédet mondott a kunszentmártoni templomban.⁵ Élete utolsó szakaszában élénk levelezést folytattunk. Soraiból mindig kicsengett a szülőföld iránti szenvedélyes szeretete. Többször hívott, hogy látogassam meg működési helyén (amire sajnos, soha nem került sor). Elmondta, hogy Aszalón a plébániai iroda falán szülőhelye legszebb részleteit ábrázoló festményeket helyezett el, hogy: „Mindig magam előtt lássam azt a drága Kunszentmártont!” Utoljára 1974. június 30-án, dr. Kiss Péter prépost úr gyémántmiséjére jött haza. Másnap, július 1-jén, hétfőn reggel a felső kápolnai szentmise végzésére kérte Fellegi Sándor esperes, plébános. Devánszky Ignác, amikor belépett a kápolnába és meglátta a Kurucz Lajosné Lázi Ilona által művészi hozzáértéssel ékesített virágdíszes oltárt, összecsapta a kezét és felkiáltott: „Istenem, de gyönyörű! Negyven éve jártam ebben a kápolnában.”

Lelkivilágát, gondolkodását híven tükrözi az alábbiakban bemutatásra kerülő néhány levélrészlet: „Kedves Barátom! Hálásan köszönöm a szép fölvételeket. A küldött képek közül 6 darab nyugodtan megállaná a művészi fotó zsűrizését is. Viszonzásul, ha időm engedi, meg fogom küldeni az 1929. évi árvíz alkalmával készített fölvételeimet... Sajnos, most rövid otthoni látogatásom során – bár szándékomban volt – nem kereshettelek fel. Szerencsém volt azonban Turcsányi tanár úrral igen értékes kezdeményezésekről elbeszélgetni... A kért fényképekre vonatkozóan: van néhány a hősi szobor avatásáról, a Nagykun-olimpia, az 1933. évi cserkész jambore eseményeiről. Ezeket azonban őrzöm, szívesen megmutatom, de az eredetieket csak a hagyatékeimból kaphatjátok meg. Ha az idő majd beszorít a szobába, nagyon örülnék látogatásodnak. Sok mindenről elbeszélgethetnénk, és kíválogathatnád azokat a képeket, amikről esetleg érdemes lenne másolatot készíteni. Szeretettel hívlak Aszalóra azzal a kéréssel, hogy látogatásodat légy szíves időben tudatni, mert én elég sokat utazom. A küldött képeket még egyszer nagyon köszönöm. Kedves Családoddal együtt testvéri szeretettel köszönt Devánszky Ignác. Aszaló, 1970. október 13.”

1972. február 23. „Meg sem próbálkozom a mentegetőzéssel, csupán elnézésed kérhetem, amiért mindkét leveledet válasz nélkül hagytam. Lázár Pál temetésekor sok fölvételt készítettem kint is, bent is. Bár a megvilágítás nagyon jó volt, de nem egyenletes, jobbnak láttam, ha az előhívást szakember végzi. Ez lett a vesztem. A pótolhatatlan tekercs elveszett. Hitegettek, keresték, sürgettem, vártam, reméltem, de minden hiába. Ilyesmi még nem történt velem. Nem is adok ki többet egyetlen filmet se a kezemből. Szeretettel kérlek, nézd el mulasztásomat. Kedves Családoddal együtt ölel: Devánszky Ignác.”

A felső temetőben, 1974. július 1.

Aszaló, 1974. augusztus 28. „Köszönöm kedves soraidat, köszönöm a fotókat. Most, retus nélkül látom csak, hogy milyen vén ember lettem. De hát az öregek még az egyenlőség idején sem fiatalodnak. Legyen hát így. Azért 1976-ban, amikor iskolánkban 50 éves találkozónkat tartjuk, fiatalosabb mosollyal szeretnék fotó-lencsédbe nézni. Még egyszer mindent köszönve, kedves Családoddal együtt sok szeretettel üdvözlől: Ignác bátyád.”

Sajnos, az 50 éves találkozót nem érte meg. Antiochiai Szent Ignác szavai beigazolódtak rajta: „Akkor leszek Krisztus igaz tanítványa, ha már testemet nem látja a világ.” Devánszky Ignác érseki tanácsos, plébános életének 63., áldozópapságának 39. évében 1975. január 30-án Aszalón váratlanul elhunyt. A beszentelési szertartást és szentmisét az aszalói templomban dr. Száva János apát-kanonok, székes-egyházi főesperes, miskolci plébános végezte január 30-án délelőtt. Temetése másnap, január 31-én ment végbe a

kunszentmártoni alsó temetőben óriási részvét mellett. A búcsúztató szertartást egykori osztálytársa: Füzesi István aldebrői plébános, kerületi esperes celebrálta. A résztvevő papság: Devánszky Imre füzesabonyi apát-plébános, az elhunyt testvér-öccse, dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott kunszentmártoni plébános, akinek az elhunyt 1940-1941 között Polgáron káplánja volt, Fellegi Sándor esperes-plébános, Ferencz János káplán, Szabó Imre Dávid ferences atya, a Kármel

Devánszky Ignác sírhelye a kunszentmártoni alsó temetőben

plébánosa, Csehy Alfonz nyug. ciszterci tanár. Vidékről: Járdán József kápolnai esperes-plébános, Rubint Zoltán káli plébános, Farkas Mátyás szajoli plébános, Füles Lajos csépai plébános, Felföldi Balázs helybeli születésű röskei káplán. Devánszky Ignác holttétét a Balla család sírboltjában, édesanyja mellett helyezték örök nyugalomra.

1 Kunszentmártoni Híradó, 1935. december 22. A papi rend fokozataiban akkor még létezett az alszerpapi (subdiaconus) tisztség. Ma már csak a szerpapok (diaconusok), áldozópapok, illetve a püspökök részesülnek felszentelésben.

2 Devánszky Ignác első miséje. Kunszentmártoni Híradó, 1936. február 23.

3 Utalás az 1910-ben alapított kunszentmártoni polgári iskola fennállásának 25. évfordulójára.

4 Körös-Tiszavidék, 1936. február 23.

5 Lásd Devánszky Imre életrajzánál.

DEVÁNSZKY IMRE füzesabonyi apát-plébános (1913–1978)

Kunszentmártonban született 1913. november 5-én. Édesapja: Devánszky Ignác, édesanyja: Balla Mária. Középiskolai tanulmányai végeztével, bátyjához hasonlóan, szilárd belső meggyőződésből a papi szolgálatra vállalkozott. Szívesen részt vett a katolikus és magyar szellemű ifjúsági mozgalmakban. Kispap korában is viselte reverendáján a liliosomos cserkészjelvényt.

Hogy abban az időben milyen tekintélyt jelentett kispapnak lenni, jól tükrözi Gyalai Gáspár szemléletes visszaemlékezése, amikor leírja, hogy 1935 körül, egyik vasárnap délután, a litániára hívó első harangszókor megérkezett a sekrestye elé Lengyel Péter bácsi, a templom szigorú és rendszerető sekrestyése. A bejáratnál kikészítve Péter bácsi széke, mellette állt Devánszky Imre papnövendék, körülötte a ministrálásra várakozó gyerekek. Hirtelen elhallgattak, egyszerre és hangosan köszöntek:

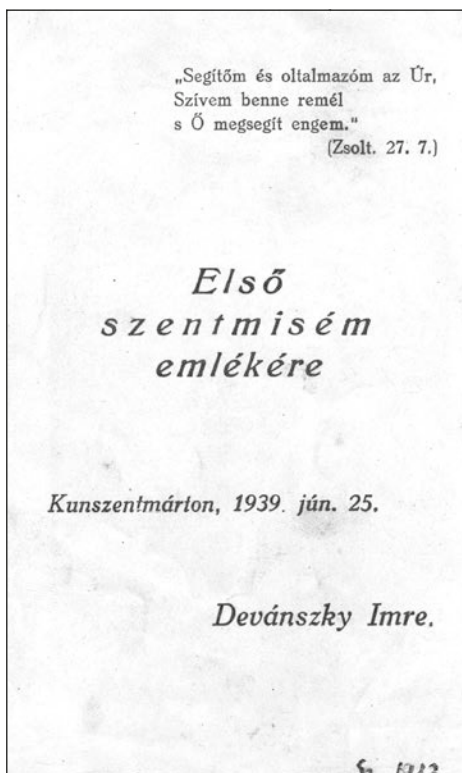
„Dicsértessék a Jézus Krisztus, Péter bácsi!” „Kivette szájából hosszú szárú, piros kis pipáját, fogadta köszöntésünket: „Mindörökké, ámen.” Mosolygó tekintete Imrere szegeződött: most látta először papi civil öltözetben. Nehéz a zavarát leplezni, hogyan szólítsa meg, hiszen kisgyerek korában ő is sokáig minisztráns volt. Végül így szólt hozzá: „Hazajött, kis tisztelendő úr?” Leült a székére, megtömté pipáját és békésen, szótlánul pőfékelt a második harangszóig...”¹

Devánszky Imre
papnövendék,
reverendáján
cserkészlilium

A „kis tisztelendő urat” 1939. június 18-án szentelték pappá Egerben. Első szentmiséjét egy hét múlva, június 25-én mutatta be szülővárosa templomában. Újmisés szentképe a következő zsoltáridézetet tartalmazza: „Segítők és oltalmazók az Úr, Szívem benne remél, s Ő megsegít engem.” (Zsolt 27, 7) A jeles eseményről a *Kunszentmártoni Híradó* közölt rövid tudósítást:

„Devánszky Imre földinket az elmúlt vasárnap szentelte pappá Kriston Endre segédpüspök. Devánszky Imre első szentmise áldozatát ma, vasárnap mutatja be a kunszentmártoni nagytemplomban. Kézvezetője Timon Zsigmond apát-plébános, szónoka Szabó Elek besenyőteleki esperes-plébános lesz. Első szentmiséjénél a segédkező papság között szerepel testvérbátyja: Devánszky Ignác füzesabonyi káplán.”

Devánszky Imre Primiciájára

Írta: Hegedűs Menyhért

Béke legyen ma minden földi népnek,
S áldja meg Isten e Primiciát,
Segítse révbe hitünk küzdelmében
Községünk derék, újmisés fiát.

Áldja meg Isten ezt a lelkes ifjút,
Ki Krisztusé lett, hogy szolgálja Őt,
Legyen munkája dús és eredményes,
Érjen pályáján szép s dicső jövőt.

Így esdeklünk mi újmiséjén érte,
S büszkéek vagyunk, hogy a kun föld fia,
Ezért lett ünnep mindnyájunk szívében
Ez a fölséges, szent Primicia!²

A két testvér: Devánszky Imre és Ignác

Papi szolgálatát 1939 szeptemberében kezdte. Segédlelkészi munkakört töltött be Nagyhalászon 1939-től 1941-ig, Verpeléten 1944-ig, Jászárokszálláson 1946-ig, Nyíregyházán 1947-ig. Plébános: Nyírtelek községben 1947-től 1951-ig, Budapest-Újlakon 1951-től 1957-ig, Jászfákóalmán 1957-től 1959-ig, Gyöngyös-Felsővároson 1959-től 1966-ig tanácsos-plébános. 1959-ben főpásztora: dr. Brezanóczy Pál egri apostoli kormányzó a Boldogságos Szűz Máriáról nevezett campoi apáti címmel tüntette ki.³ 1966-tól 1978-ban bekövetkezett haláláig Füzesabony község apát-plébánosa.

Két nevezetes papi jubileum színhelye volt az 1964. év júniusában a kunszentmártoni nagytemplom. Június 7-én délelőtt Devánszky Imre gyöngyösi apát-plébános tartotta ezüstmiséjét, június 28-án pedig dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános mutatta be aranymisés hálaáldozatát.

Devánszky Imre teljes apáti díszben, nagy papi asszisztenciától kísérve vonult szülőföldje templomának főoltárához. A szentélyben foglalt helyet dr. Kiss Péter

Húga: Devánszky Erzsébet esküvője Budapesten

Devánszky Imre apát ezüstmiséje

Ezüstmisés áldás

prépost, nyug. plébános, Lázár Pál esperes-plébános, Csehy Alfonz nyugalmazott ciszterci tanár, az első padokat pedig a népes Devánszky család tagjai töltötték meg.

Evangelium után a jubiláns főpap testvérébátyja: Devánszky Ignác aszalói plébános lépett a szószékre, s szívemarkolóan megható szentbeszédet mondott.

„Szeretnék most lélekben belekapaszkodni a Péter harang kötelebe – mint ahogyan borzas gyermekfővel annyiszor tettem –, hogy messzehangzóan hirdethessem szülőföldünk kettős örömnépét: Imre öcsémnek, Gyöngyös város apát-plébánosának ezüstmiséjét és szeretett prépost urunknak, dr. Kiss Péter nyugalmazott plébánosunknak közelgő aranymisés jubileumát. Máltán örvendhetünk és jogosan büszkék lehetünk arra, hogy ennek a városnak van egy aranymisés prépostja és egy ezüstmisés apátja. S van még ennek a városnak egy szerény, egyszerű pap fia, aki a távoli hegyek között meghúzódó falucskában sem szűnik soha imádkozni földjéiért...”

A szónok ezután élénk színekkel vázolta a papi élet nagy állomásait, örömeit és nehézségeit. A pappá szentelésének 25. évfordulóját ünneplő Imre apátúr nevében is köszönetet mondott azoknak az örök létre szenderült jó kunszentmártoni lelkeknek, akik mindkettőjüket sok imával és anyagi áldozattal segítették, hogy Krisztus munkatársai lehessenek.

Az ezüstmise végeztével Devánszky Imre apát főpapi áldásban részesítette a megjelent híveket, majd rövid beszédben köszönte meg szülőföldje népének ragaszkodó szeretetét. Utalt arra, hogy működési helyén ő is minden nap megemlékezik szentmiséiben a kunszentmártoni hívekről, szeretteiről, egykori jótévőiről. Viszonzásul ugyanezt az imádságos megemlékezést kérte honfitársaitól is.

Hűséges kutyája

Munka közben

Devánszky Imre kötelességtudó, mély lelkeségű pap volt, de bátyjánál lényegesen zárkózottabb természettel rendelkezett. Nyaranként, itthonlété idején látuk misézni valamelyik mellékoltárnál, de ritkán lehetett vele találkozni. Levelek sem maradtak utána. Felfogását jól jellemzi az a kis történet, melyet egy szemtanú mesélt el. Meglátogatta egyik fiatal plébános ismerőse, aki beszámolt arról, hogy autóval végigjárja a környéket, egyik nap itt, másik nap amott tartózkodik, alkalma lesz találkozni egykori kispap társaival, barátaival és rokonaival. Devánszky apát úr halkán csak ennyit mondott: „Tekergő pásztor mellől elbitangolnak a juhok!” Itthon sem szerepelt sokat, egyedül Lázár Pál főesperes, plébános 1971-ben történt temetésén elmondott nagyhatású gyászbeszéde maradt meg a hívek emlékezetében.

Mindenkit mélységesen megdöbentett a hír, hogy a látszólag erős fizikumú Devánszky Imre apát úr életének 65., áldozópapjának 40. évében, hosszú szenvedés után 1978. szeptember 18-án Füzesabonyban elhunyt. Az ottani templomban felravatalozott lelkipásztorukat a hívek nagy szeretettel és őszinte fájdalommal vették körül. Mintegy nyolcvan paptársa jött el, hogy búcsút vegyen tőle. A gyászmisét tíz koncelebráns

Devánszky Imre apát-plébános temetése a kunszentmártoni alsó temetőben 1978. szeptember 22-én

élén Kádár László egri érsek vezette, a mindenható Isten irgalmába ajánlva Imre atya lelkét. A szentmise evangéliuma után a homiliát Rédei János mezőtárkányi esperes-plébános mondta. A beszentelési szertartás keretében az elhunyt érdemeiről Herbai Dezső gyöngyöshalász érseki tanácsos, plébános emlékezett meg. Az egyházközség világi elnöke, Gulyás Sándor a hívek képviselőjeként vett végső búcsút szeretett lelkipásztoruktól. A papi békemozgalom központja nevében Vigh Tivadar mondott végső Isten-hozzát és helyezte el a megemlékezés koszorúját. A szentmise, majd a beszentelés végeztével még ugyanazon a napon, 1978. szeptember 22-én Kunszentmártonba vitték és délután 4 órakor ott adták át testét az anyaföldnek a dicsőséges feltámadásig.⁴ A temetési szertartást az alsó kápolna előtt Fellegi Sándor tb. főesperes, kunszentmártoni plébános végezte Nagy István káplán és Imre János törökszentmiklósi (II.) plébános (a későbbi pálos szerzetes atya) segítségével. A búcsúzó beszédet Marczis Lajos kerecsendi plébános, a fűzesabonyi kerület esperese mondta. Felemlítette, hogy látogatása alkalmával a súlyos beteg Devánszky Imre csupán azt az egyet fájlalta, hogy már fekve sem tudja kezében tartani a breviáriumot (a papok vaskos imakönyvét). Az örök életbe távozott lelkipásztor földi maradványait édesanyja és Ignác bátyja mellett helyezték nyugalomra a Balla család sírboltjában.

1 Józsa 2010. 348-349.

2 Kunszentmártoni Híradó, 1939. június 25.

3 Az egri főegyházmegye schematismusa 1963. 42.

4 Katolikus Szó, 1978. október 22-29. – Az egri érsekség körlevelei, 1978/VII.

P. KOVÁCS ÁGOSTON kármelita atya (1918–2016)

A legelső helybeli születésű kármelita szerzetes: Kovács Ferenc József 1918. október 19-én született Kunszentmártonban. A nagy Mária-tisztelő Léman Kálmán káplán részesítette a keresztség szentségében.¹ Kilenc éves volt, amikor édesapja: L. Kovács Ferenc (1892-1928) meghalt. Özvegyen maradt édesanyja: P. Kocsis Mária (1896-1977) áldozatok árán, szerető gondossággal nevelte egyetlen fiát, aki polgári iskolai tanulmányait követően a szentesi gimnáziumba iratkozott. Egy mátraverebély-szentkúti zárándoklat során

ébredt benne az Isten szolgálata iránti vágy. Halász Imre tanár ismertette meg vele a sarutlan kármelita rend karizmáit és lelkiségét, aki állhatatosan és kitaratóan szorgalmazta a kármeliták kunszentmártoni letelepedését.² Kovács Ferenc 1937-ben kérte felvételét a Kármelhegyi Szent Szűz rendjébe, és július 16-án már be is öltözött, melynek során az 1300-as években élt francia származású Szent Péter Tamás kármelita püspök és vértanú tiszteletére a Péter-Tamás nevet kapta. A kettős keresztnév azonban megértési nehézségeket okozott, ezért előljárói később Ágostonra cserélték az ifjú szerzetes papjelölt rendi nevét. Egy év noviciátus következett, Marcell atya³ volt a noviciusmestere. A próbaév letöltése után tett

egyszerű fogadalmat, melyről a *Körös-Tiszavidék* című helyi újság az alábbi tudósítást közölte:

„A legelső kunszentmártoni születésű kármelita: Kovács Ferenc, rendi nevén: Péter Tamás testvér, 1938. július 16-án, Kármelhegyi Boldogasszony napján tette le egyszerű fogadalmát a győri kármelita rendházban, ahol az egyéves próbaidő alatt előjáróinak legteljesebb megelégedését érdemelte ki. A fogadalomtétel megható ünnepélyére Halász Imre tanár kísérte el a boldog édesanyát. A nagyszámú rokonság és ismerősök nevében Isten kegyelmét és áldását kívánjuk községünk új szerzetes-fiának nemes hivatásához.”⁴

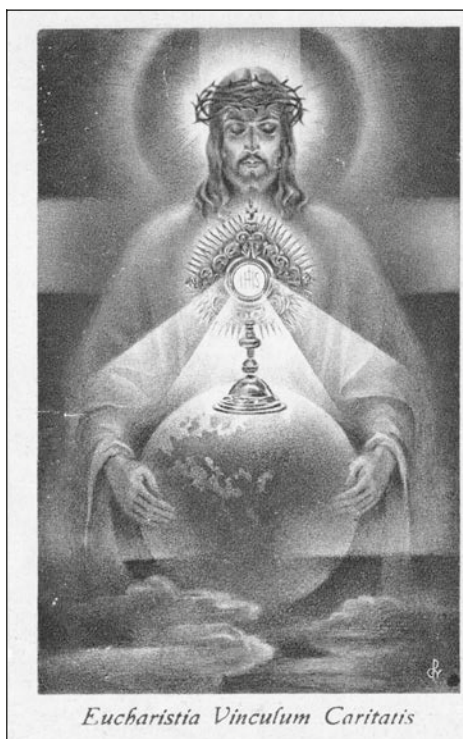
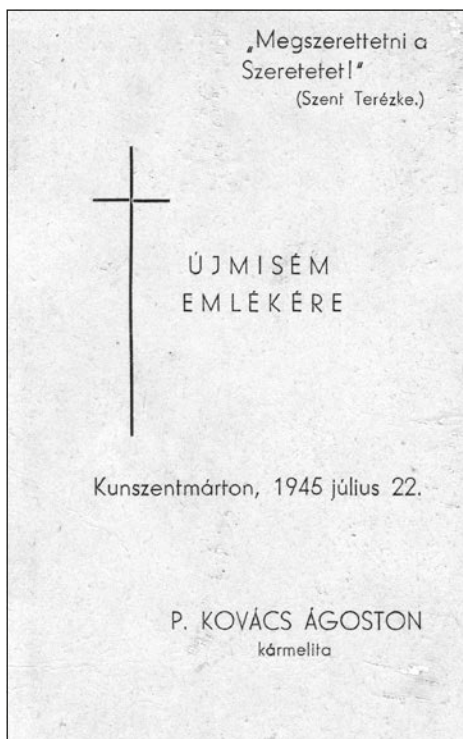

Ágoston testvér a kunszentmártoni Kármel felszentelésén, 1941. november 9-én

első vasárnapján reggel hétkor kezdődött a szentelés, fél tízkor volt vége. Megszólaltak a szirénák, ahogy voltak, felöltözve a püspök úrral együtt levonultak az óvóhelyre. Az újmisést a győri kármelita templomban mondták négyen egyszerre, mert a bombázások miatt senki sem tudott hazamenni.

Ágoston atya csak félév elteltével, a háború befejezése után jöhetett vissza szülőföldjére újmisést áldozatának bemutatására, amikor is 1945. július 22-én, vasárnap délelőtt mondta ünnepélyes első szentmiséjét a kunszentmártoni nagytemplomban. Alig tíz nap telt el Szabó Elek esperes-plébános halála után, amikor az elárvult egyházközség a primícia magasztos ünnepének tanúja és részese lehetett. Helybeli és vidéki kármeliták kísérték a virágokkal borított díszes oltárhoz Kunszentmárton barnakámzsás szerzetes fiát. A kézvezetői tisztséget dr. Kiss Péter prépost, akkor még mint tiszapolgári plébános teljesítette aranyhímes infulában. Evangélium után P. Áder Ráfael kármelita atya lépett a szószékre, s megindítóan szép szavakkal kezdte szentbeszédét: „Szívünkben még alig csillapodott a fájdalom, szemünkben még alig száradt fel a könnyű áldott emlékü esperes-plébánosunk elvesztése miatt: Isten kegyelméből máris új kunszentmártoni pap járul az Úr oltárához...” A szent alázattal bemutatott újmise után a rokonok, ismerősök, világi és szerzetes papok meghatott lélekkel fogadták az ifjú kármelita atya

Keszthelyen a premontreieknél kispapként folytatta a gimnáziumot, ott tett érettségi vizsgát 1940-ben. Ezután következtek a teológiai tanulmányok. Fölöttesei Rómába akarták küldeni egyetemre, de a háború ezt már megakadályozta. Vizsgái letétele után 1944 júniusában Mindszenty József veszprémi püspök (a későbbi bíboros-herceggprímás) szentelte diakónussá. A papszentelést a front közeledése miatt előrehozták, s 1944. december 3-án négyüket pappá szentelte báró Apor Vilmos⁶, a később vértanú-halált szenvedett és azóta már boldoggá avatott győri megyéspüspök. Advent

A budapesti Kármelben (1949). Álló sor balról az első: P. Kovács Ágoston

első áldását, aki a nagy esemény emlékére készült szentképekre Lisieux-i Szent Terézke gyönyörű mondatát íratta programként: „Megszerettetni a Szeretetet!”

Páter Kovács Ágoston ezután Budapesten, a Huba utcai kármelita templomban és kolostorban működött. 1945 őszén a Pázmány Péter Tudományegyetemre küldték tanulmányai folytatására. Kiváló tudósok tanították, néha sanyarú

P. Kovács Ferenc Ágoston
kármelita atya

körülmények között. Az Európa-hírű Horváth Sándor óráján előfordult, hogy a sérült tető miatt beesett az eső, és a professzor esernyővel a kezében föl-alá járva magyarázta a fundamentálist. A szerzetesrendek 1950-es feloszlását követően Ágoston atyának is el kellett hagynia a kolostort. Tarnóczi János, a Szent István bazilika prépost-plébánosa hívta meg gyóntató káplánnak.⁷ A rendházban nem lakhatott, az Andrássy út 8. szám alatt a házmaster adott egy padlásszobát, onnan járt át a bazilikába három éven át. 1953-ban megvonták működési engedélyét: kiegészítést nem vállalhatott, papi tevékenységet nem végezhetett, csak zárt ajtók mögött mondhatott szentmisét. Kénytelen volt elhelyezkedni egy villanyszerelő-karbantartó műhelyben, kitanulta a villanyszerelést. Később a Háziipari Szövetkezetben dolgozott,

ahol ezerötszáz szerzetest foglalkoztattak. Jogosítványt szerzett, s autóval szállította az ország különböző részeire a kész termékeket.

1954-ben engedélyt kapott, hogy miserenden kívül misézhesen a kármelita templomban. Hajnalok hajnalán kelt, elimádkozta a zsolozsmát, és a fél ötös trolival utazott a Huba utcába. A trolivezető már annyira ismerte, hogy ha nem látta a megállóban, akkor várt egy kicsit. Öt órakor misézett a Jézus Szíve-oltárnál, a Szűzanya-oltárnál pedig Marcell atya. Utána ment dolgozni. Nagy erőt adott számára, hogy amikor háromévenként Nyugatra lehetett utazni, meglátogatta a kármelita rendházakat, ez felfrissítette hivatástudatát. Mindig hazatért, mert érezte, hogy a szétszórás éveiben is itthon a helye, szerzetestársai között. 1978-ban nyugdíjas lett. A pesti ferenceseknél szükség volt gyóntatóra, örömmel teljesítette

Édesanyjával

négy éven át. Aztán a XXIII. János Szeretetotthonban alkalmazták gazdasági vezetőként.

Szülővárosával állandó kapcsolatot tartott. Azon kívül, hogy már kispapként részt vett 1941. november 9-én a kunszentmártoni kármelita rendház és kápolna felszentelésén, amikor is Hász István tábori püspök pásztorbotját tartotta a fényes ünnepségen, fontos események alkalmával mindig hazalátogatott. Idős édesanyja elveszítette látását, ettől kezdve még gyakrabban leutazott Kunszentmártonba. 1958. januárjában a kármelita Márton testvér temetésén asszisztált az alsó temetőben. Itthon láttuk Halász Imre tanár úr temetésén 1970-ben és Felföldi Balázs kármelita (Mátyás atya) újmiséjén 1971-ben.

1989-ben megadott számára, hogy visszatérhetett a Huba utcai kármelita kolostorba. A sors különlegessége, hogy a budapesti rendházban a leltárt az átadásakor is, és amikor 1989-ben visszakapták, akkor is ő írta alá. Az újraindulás nehéz időszakában is tevékeny részt vállalt. 1990-ben P. Rumi Tamás tartományfőnök atyával gyakran megfordult a kunszentmártoni Kármel helyreállításának ügyében. 2009. december 3-án elérkezett pappá szentelésének 65. évfordulója. A ritka ünnepség emlékére nyomtatott szentképek hátoldalára égi pátrónusa, Szent Ágoston püspök szavait rögzítette: „Nem volt tetszésére a mi életünk, nem volt tetszésére semmi, amit mi cselekedtünk, örömét lelte abban, amit Ő tett... Ő megváltott minket!”

Ágoston atyának, a magyar kármelita rendtartomány nesztorának vallomása összegezheti ezt a példamutató és hősies életutat: „Mátraverebélyen az Úr fogta meg a kezemet, és nem engedte el a mai napig. Megtapasztaltam, hogy önmagunk erejéből nem vagyunk képesek semmire, a jó Isten kegyelme adott erőt ezekhez az évekhez. Neki köszönhetjük, hogy szerzetestársaimmal együtt hűek maradtunk fogadalmunkhoz, mert az emberi méltósághoz hozzátartozik, hogy megőrizze a hivatását mindörökké.”⁸

A Sarutlan Kármelita Rendtartomány gyászjelentése adta tudtul, hogy Kovács Ferenc Ágoston áldozópapot életének 98., szerzetességének 78., pappá szentelésének 72. évében, szentségekkel megerősítve, a Székesfehérvári Országos Papi Otthonból 2016. február 11-én hazahívta a mennyei Atya. A jelentés röviden vázolja hosszú életének fontosabb állomásait: „Elhunyt testvérünk Kunszentmártonban született 1918. október 19-én. 1938. július 16-án tette le első fogadalmát a Kármelben. 1944. december 3-án szentelte pappá Boldog Apor Vilmos püspök Győrben. A feloszlítás után az alakuló Solidaritás Háziipari Szövetkezet alapító tagja lett, ahol segítette az üldözött szerzetes nővéreket, s maga is több szerzetes testvérünkkel együtt évtizedeken keresztül munkásként dolgozott. 1989 őszén, Rendtartományunk újra indulásakor visszatért a Rendbe, s mint a Rendtartomány titkára dolgozott hosszú éveken keresztül, majd a budapesti Huba utcai kármelita templomban végezte derűsen, fáradhatatlanul papi szolgálatát. Életének utolsó hónapjait a Székesfehérvári Országos Papi Otthonban töltötte, ahol szenvedéseit türelemmel viselte, s buzgó

A feloszlítás utáni években

Nem volt tetszésére a mi életünk,
Nem volt tetszésére semmi,
amit mi cselekedtünk,
örömét lelte abban,
amit Ő tett...
Ő megváltott
minket!

S. Augustini: sermo 23 A 1-4

65.
szentelési évfordulómra
1944 dec. 3 - 2009 dec. 3

*Ágoston atya
kármelita*

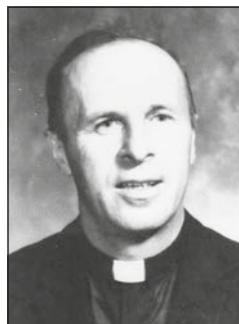
imáival együtt ajánlotta a Kármel és hívek üdvösségéért." Istenben boldogult Ágoston atyáért rendtársai 2016. március 1-jén délelőtt 11 órakor a budapesti kármelita templomban P. Vörös András tartományfőnök vezetésével bemutatott közös szentmiseáldozatban adtak hálát, Isten irgalmas szeretetébe ajánlva őt, hamvait pedig ezt követően a templom kriptájában helyezték nyugalomra. A temetési szertartáson a szülőföld hívő népét dr. Barna Gábor egyetemi tanár képviselte.

-
- 1 A kunszentmártoni plébánia irattára: Kereszteltek anyakönyve, XVI. kötet, 55. lap.
  - 2 A kármeliták az 1940. év nyarán telepedtek le Kunszentmártonban. Ma is működő rendházuk 1941 novemberében készült el.
  - 3 Marton Marcell kármelita atya (1887-1966) szentség hírében hunyt el. Boldoggá avatási eljárása folyamatban van.
  - 4 Körös-Tiszavidék, 1938. július 24.
  - 5 Mindszenty József (Csehimindszent, Vas vm. 1892. márc. 29. – Bécs /Ausztria/, 1975. máj. 6.): hercegprímás, érsek, bíboros. 1915-ben szentelték pappá. 1919-1944: Zalaegerszeg plébánosa. 1944-1945: veszprémi püspök. 1945: esztergomi érsek, Magyarország hercegprímása. 1946: bíboros. A kommunista államhatalom 1948. dec. 26-án jog- és törvényellenesen letartóztatta. Testi-lelki kínzások után 1949-ben életfogytiglani fegyházra ítélték. A házi őrizet, majd száműzés éveit követően 1971-ben kénytelen elhagyni az országot. Rómában és Bécsben élt haláláig. Máriacellben temették el. Teljes rehabilitását követően, a rendszerváltás után 1991-ben az esztergomi bazilikában helyezték végső nyugalomra. Boldoggá avatási eljárása folyamatban van.
  6. Altörjai báró Apor Vilmos (Segesvár, Nagy-Küküllő vm., 1892. febr. 29. – Győr, 1945. ápr. 2.): megyéspüspök. Nagyváradon szentelték pappá 1915-ben. 1918-1941: Gyula város plébánosa. 1941-1945: győri püspök. Amikor a menekültek védelmében fellépett, egy orosz katona 1945. márc. 30-án lelőtte. Három nap múlva, üldözőinek megbocsátva halt meg a győri kórházban. II. János Pál pápa 1997-ben Rómában boldoggá avatta.
  - 7 Az esztergomi főegyházmegye névtára 1989. 106.
  - 8 Haidar Márta: Mindörökké. Kovács Ferenc Ágoston kármelita atya. Új Ember, 2010. február 14.

R. KISS IMRE szalézi szerzetes, áldozópap
(1916–1987)

A kunszentmártoni egyházközség nemcsak a hazai hívek szolgálatára adott papi hivatásokat, hanem a külföldi miszsiók számára is. Imre atya az evangéliumi küldetést tette magáévá: „Elmenvén, tanítsatok minden népet...!”

R. Kiss Imre – a köztiszteletben álló R. Kiss István kunszentmártoni gazdálkodó és Scheftsik Julianna öt gyermeke közül a legidősebb – 1916. augusztus 25-én született Kunszentmártonban. Az elemi iskola hat osztályát és a polgári iskola négy osztályát itthon végezte. Ezt követően a Don Bosco Szent János által alapított szerzetesrendbe kérte felvételét. A Mezőnyáradon töltött noviciátus éve alatt végezte gimnáziumi tanulmányait, s Esztergomban tett sikeres érettségi vizsgát. Teológiai képzettségét a szalézi rend Péliföldszentkereszten működő szerzetesházában nyerte. Tanulmányai befejeztével 1948. szeptember 26-án szentelte pappá Esztergomban Meszlényi Zoltán¹, a bíboros-hercegprímás azóta már boldoggá avatott vértanú segédpüspöke.

Isten kegyelméből vagyok ami vagyok.
(I. Kor. 15, 10.)

PAPPÁSZENTELÉSEM
ÉS
ELSŐ SZENTMISÉM
EMLÉKÉRE

Esztergom 1948 szept. 26.
BOLDOGASSZONY ÉVÉBEN
Kunszentmárton 1943 október 3.

R. KISS IMRE
szalézi áldozópap.

Első szentmiseáldozatom legyen: „Jézusom, irántad való szeretetből a bűnösök megtéréséért, a Szentatyáért és mindazoknak a megbántásoknak engesztelésére melyet Szűz Mária Széplőtelen Szíve ellen elkövetnek.”

Bemegyek Isten oltárához.
Mise Lépcsőimája

SzM 21

Első szentmiséjét a kunszentmártoni nagytemplomban mutatta be 1948. október 3-án, a hívek tömeges részvételével. A kézvezetői tisztséget dr. Kiss Péter prépost-plébános töltötte be. A primiciás emlékkép jelmondata: „Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok.” (I. Kor 15, 10) Az ifjú szerzetes apostoli lelkületét tükrözi a szentkép alsó részére nyomtatott szándék: „Első szentmise-áldozatom legyen: Jézusom, irántad való szeretetből a bűnösök megtéréseért, a Szentatyáért és mindazoknak a megbántásoknak engesztelésére, melyeket Szűz Mária Szeplőtelen Szíve ellen elkövetnek.”

Rendi előjárói az észak-amerikai missziós területekre küldték. Hat évet Kubában töltött, majd Kanadába került, ahol a nagyszámú magyarság lelki gondozását is végezte. Utána a kaliforniai Ukiah város plébániáján teljesített szolgálatot az őslakosság, valamint az angol és spanyol bevándoroltak körében. Természetszerűen jól beszélt az említett lakosok nyelvét.

Több mint húsz évi távollét után látogathatott haza szüleihez, s résztvett a polgári iskolai találkozón. 1971-ben édesapja halálakor, 1973 nyarán pedig ezüstmisés jubileumának megünneplésére tért vissza néhány hétre. Később is jó volt látni itthon, például 1979. szeptember 16-án az alsó temetői kápolna, 1983. május 22-én pedig a felső kápolna búcsúján. 1973-ban a szülőhelyén töltött szép napok során készséges szívvel vállalta az egyiptomi túrán résztvevő Takács József Tivadar káplán atya helyettesítését. A kéthetenként szokásos felső kápolnai szentmiséket is ő mondta, s ilyenkor rövid homiliát tartott, külön kiemelve az ima jelentőségét azokért a megholtakért, akiről már senki sem emlékezik meg.

Az Amerikában élő R. Kiss Imre szalézi atya itthoni szereplései: a felső kápolna búcsúján, 1983. május 22-én

A búcsúi körmenetben, 1983. május 22-én

Október 3-án csendes visszavonultságban szándékozott ezüstmisés hálát adni, Fellegi Sándor esperes-plébános felkérésére azonban úgy határozott, hogy 1973. október 7-én ünnepélyes keretek között mutassa be jubileumi áldozatát. Rokonok, régi ismerősök, tisztelők s a hívek nagyszámú csoportja töltötte meg a külsejében megújult templomot a napfényes októberi vasárnapon. R. Kiss Imre meghatódva lépett a szembenéző oltárhoz, Fellegi Sándor plébános és Szabó Imre Kármel-lelkész kíséretében. S ott állt mellette most is, mint 25 évvel ezelőtt az idős lelkipásztor: dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános. Evangélium után lépett a szószékre Fellegi Sándor esperes-plébános, s rendkívül hatásos, szívet-lelket megindító szentbeszédet mondott. Vázolta a papi hivatás örömeit, szépségeit, örök értékeit, de sok-sok nehézségét is. A pap a hívek szemében az Isten küldötte, a kegyelmek közvetítője, az áldozatvállalás példája, „mindenkinek mindene”, a rosszakaratú emberek előtt azonban a gyalázkodás és gúnyolódás céltáblája, akinek hibáit sokszorosan felnagyítják és legjobb szándékát is félremagyarázzák. – Huszonöt évvel ezelőtt állott a kunszentmártoni templom oltára elé R. Kiss Imre atya, a város szülőtte, hogy első szentmiséjével örökre elkötelezze magát az Isten szolgálatára, s meghozta a legnagyobb áldozatot: nemcsak a földi javokról és az evilági boldogságról mondott le szerzetespapi hivatásának megfelelően, hanem elhagyta szüleit, testvéreit, honfitársait és drága magyar hazáját, hogy óceánokon túl, idegen földrészen hirdesse az evangélium örömhírét és a hitetlenek között terjessze az Isten országát. A negyedszázad sok-sok kegyelméért mutat be most ismét a szülőföld templomának oltára előtt hálaáldozatot. – Majd az ezüstmiséhez intézve szavait, folytatta beszédét Fellegi plébános: „Imre oltártestvérünk! Amikor hátatelt szívvel és remegő kézzel emeled magasra az aranyos paténát, odahelyezzük mi is hálaadó imánk és buzgó könyörgésünk áldozati adományait.

R. Kiss Imre szentmiséje az alsó kápolnában

Felajánló fohászkodásodhoz csatlakozik idős és nagybeteg édesanyád Érted elhangzó imádsága, testvéreid ragaszkodó szeretete és Istenben bologult édesapád égi közbenjárása! S amikor ezüstmisés áldásra tárod ki kezeidet, könyörögj értünk, hogy mindnyájan részesüljünk Jézus Szent Szívének áldásából és bőséges kegyelméből.”

A jubiláns a szentmise végén köszönetet mondott Fellegi Sándor esperes-plébánosnak, a híveket pedig a lelkipásztor és a megújult templom iránti szeretetre, ragaszkodásra buzdította.

Szabó Imre Dávid ferences atyának, a kármelita kápolna lelkipásztorának meghívására R. Kiss Imre szalézi atya egy hét múlva, október 14-én, vasárnap este a Kármel hívei

részére mondott szentmisét és szentbeszédet. Mielőtt erre sor került volna, Szabó Imre lelkész szeretettel üdvözölte az ezüstmisés atyát, Kunszentmárton szülöttét. A papi élet nehézségeit, súlyos terheit a zsoltáros szavaival érzékeltette:

Uram, seregeknek Ura! Ne érje bennem szégyen azokat,
Kik téged keresnek, Izrael Istene.

Mert érted viselem gyalázatomat,

Érted borítja szégyen arcomat.

Érted lettem testvéreim előtt idegenné,
Anyám fiai előtt jövevénné.

Mert emészt a buzgóság házadért,

Gyalázóid szidalma engem ér.

Ha böjtölve szőrzsákba öltözöm, azért gyaláznak,

Ha szőrzsákot öltök, rajtam példálózna.

Ellenem beszélnek, akik a kapuban ülnek,

S akik boroznak, rólam énekelnek.

Többen vannak, mint a hajsza fejemem,

Kik ok nélkül gyűlölnék engem.

Hatalmasak ellenségeim,

Kik ok nélkül üldöznék engem.

Amit el nem vettem,

Azt kell megfizetnem.

Az én imám pedig szálljon hozzád, Uram,

A kegyelem idején, óh Isten!

Nagy irgalmasságodban hallgass meg engem!

R. Kiss Imre rövid szentbeszédében az evangélium hűségese követésére lelkesítette a híveket, majd a szentmise végeztével egyenként részesítette ezüstmisés áldásban a ministránsokat, rokonokat s a megjelenteket.

Jubileumi évének, az 1973. esztendő nyarának szép emlékeire utalnak egyetlen hozzám intézett levelének megható sorai, örök érvényű gondolatai:

„Kedves Józsa Család! Igen sajnálom, de valahol elkallódott a címük, és ma találtam meg, közben Irénke nővérem is megírta, akkor meg a képeket nem találtam, pedig már régen borítékba vannak téve. Így most küldöm, ami kedves emlékeket idéz fel bennem is, mert visszaemlékszem kedves vendéglátásukra tavaly, mikor otthon voltam... Remélem, jól vannak és dolgoznak, küszködnek, mint mi a drágasággal. Az idén Kanadában voltam a nyáron, ahol tíz évet töltöttem. Igen kedvesen fogadtak, és nagyon jól éreztem magam, mint mindenhol, jó emberek között. Remélem, ha újra lesz alkalmam hazamenni, akkor újra találkozunk. Egyelőre nincs szándékom hazamenni, mert nagyon sokba kerül, de lehet, hogy két év múlva ösz-szegyűjtök egy kis pénzt és akkor újra elmegyek, hogy a régi szülő-földemet lássam. Mindig megmelegszik a szívem, amikor arra gondolok, hogy hamarosan Kunszentmártonban leszek.

Az az út Homoktól Kunszentig nagyon emlékezetes. Akkor már tudom, hogy otthon leszek nemsokára, és az mindig jó érzéssel tölt el... Kedves Józsa Család, kívánom, hogy a jó Isten segítse, erősítse mindnyájukat az élet sokszor nehéz pillanataiban, s maradok imával, szeretettel Krisztusban testvérük: Kiss atya. 1974. október 23-án.”

R. Kiss Imre szalézi szerzetes, MC Kinleyville plébánosa élete utolsó éveiben súlyos, gyógyíthatatlan betegséggel vívta meg végső csatáját. Hosszú ideig ápolták a legjobb kórházakban, az orvosok mindent megtettek érte, de egészségét már nem sikerült helyreállítani. Nagy vigasztalására szolgált azonban, hogy beteg-ágya mellett ott állt a Kunszentmártonból érkezett hűséges édes testvér: R. Kiss Péter, feleségével, Évikével. Imre atya a betegek szentségével ellátva, pápai áldásban részesítve 1987. október 14-én halt meg 71 éves korában. A megyéspüspök, a papság és a szalézi rendtársak közössége november első napjaiban szentelte be holttestét, majd kívánsága szerint hamvait repülőgép szállította Magyarországra. A temetési szertartást 1988. június 24-én Nagy Ferenc esperes-plébános végezte a kunszentmártoni felső temetőben. Az engesztelő szentmisét követően, a kegyeletes búcsúbeszéd és a lélekajánlás után nagy részvét mellett helyezték végső nyugalomra a kápolna melletti papi sírboltban.¹

1 Meszlényi Zoltán (Hatvan, Heves vm., 1892. jan. 2. – Budapest, 1953. jan. 11.): püspök. 1915-ben szentelték pappá. 1937: esztergomi segédpüspök. 1950: káptalani helynök. Politikai okokból még abban az évben elhurcolták. Elképesztő gyötrelmek után börtönben halt meg. 2009-ben boldoggá avatták.

2 Az életrajzi adatok pontosításáért hálás köszönet illeti özv. Kiss Péterné Csollák Éva, Kunszentmárton, Garay utcai lakost.

LENGYEL MÁTÉ: FRÁTER PÁL örökfogadalmas verbita missziós testvér (1923–2003)

Megcsappant létszámú kortársain kívül talán már senki nem emlékszik Kunszentmártonban Lengyel Mátéra, a szorgalma révén módos gazdaként ismert Lengyel Antal és az egyenes tartású, a hagyományos kun viseletben, bokáig érő fekete ruhában templomba igyekvő Nagy Anna fiára, aki a gyermekkorból felcseperedve, a krisztusi küldetés, a misszionárius elkötelezettség teljesítését választotta élethivatásul.

1923. július 26-án született, augusztus 10-én tartotta keresztségét alá nagynénje, Lengyel Anna hajadon. A keresztség szentségében Gibás József káplán részesítette.¹ Gyermekéveit Mátyás király utcai családi házukban töltötte. Tizennyolc éves korában lépett a verbiták rendjébe, amelynek teljes neve: Societas Verbi Divini (SVD), magyarul: az Isteni Ige Társasága. Missziós szerzetesi kongregációként Janssen Szent Arnold münsteri egyházmegyes pap alapította 1875. szeptember 8-án, 1910-ben kapott végleges pápai jóváhagyást. Az alapító halálakor a Társaság 430 papja és 588 testvére szolgált a missziók ügyét Kínában, Argentínában, Togóban, Brazíliában, Új-Guineában, az Amerikai Egyesült Államokban és Chilében. Magyarországon 1916-ban Máriakémen (Baranya megye) telepedtek le. 1924-ben alapították a Názáret Missziósházat, 1928-ban építették Kőszegen a Szent Imre Missziósházat, és a rendtagok nagy része ide települt át. 1942-ben Kiskunfélegyházán megnyílt a Szent István Missziósház. Az első magyar verbita misszionáriusok 1934-ben indultak külföldi útjukra. Magyarországon a missziós képzés mellett a sajtóapostolságot tartották egyik legfontosabb feladatuknak.²

Lengyel Máté Pál verbita missziós testvér

Lengyel Máté elhatározását a „Tájékoztató az Isteni Ige Társaságáról olyanok részére, akik missziós testvérek akarnak lenni” című kiadvány elolvasása erősítette meg véglegesen. A nyomtatott füzetet minden bizonyosan Halász Imre polgári iskolai tanártól kapta. A jelöltidő elteltével fogadalmat tett, majd előljárói Afrikába, a ghánai misszióba irányították. Eleinte főleg építkezéseknél fizikai munkát is végzett, később, amikor már elsajátította az ország nyelvét, hittani és gyakorlati ismereteket tanította az afrikai gyermekeket. Nem volt felszentelt

Épül a székesegyház az afrikai misszióban (1953)

pap, haláláig „Pál testvér” maradt. Az 1960-as években az USA területén, Bay St. Louis város Szent Ágostonról elnevezett misszióházában teljesített szolgálatot. Itt érte a halál 80 éves korában, 2003. június 22-én.³

Annak ellenére, hogy hatvan évet távoli világrészekén töltött, holta után pedig Amerikában lelt végső nyugalomra, szülővárosával, plébánosunkkal, szülei-vel, testvéreivel és rokonaival állandó kapcsolatot tartott, amikor lehetősége nyílt rá, Magyarországra utazott. Volt rá eset, hogy az 1950-60-as években haza akart

Pál testvér II. János Pál pápa előtt

jönni, de csak Bécsig juthatott el. Később, a politikai légkör enyhültével már Kun-szentmártonban szállhatott le a vonatról. Első útja mindig a templomba, a plébániára és a temetőbe vezetett, csak ezután lépte át a szülői ház küszöbét. Levelei is arról tanúskodnak, hogy az óriási távolság és a hihetetlenül hosszú idő sem halványította az otthon iránti érdeklődését, a szülőföldhöz való ragaszkodó szeretetét. Templomunk felújítási munkálataihoz megtakarított pénzével is hozzájárult.

Szemelvény dr. Kiss Péter prépost-plébánoshoz, valamint rokonaihoz küldött leveleinek részletéből:

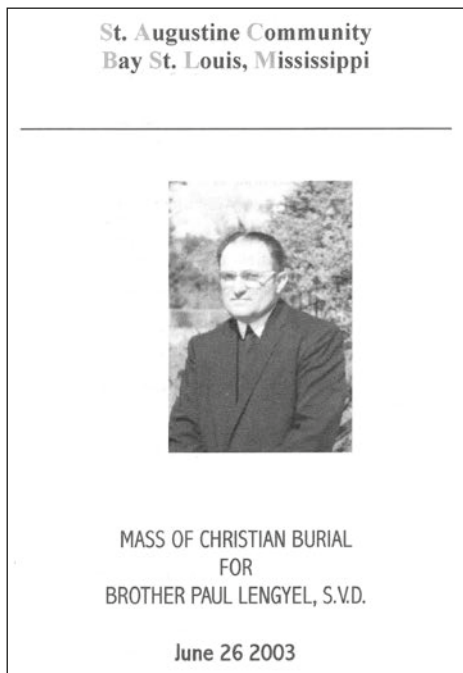
„Főtisztelendő kedves Prépost Úr! A hozzám küldött kedves sorait megkaptam. Nagyon szépen köszönöm. Különösen nagyon köszönöm az értem följánlott imákat. Most pedig a feltámadt édes Üdvözítő szeretetével kívánok kegyelemteljes, boldog húsvéti ünnepeket, a főtisztelendő Prépost Úrnak és minden egyes kedves híveinek. Továbbra is imákat kérve maradok a messze távolból – 1960. március – Pál testvér SVD.”⁴

„Kedves István, Erzsike, kis Erzsike, Anita és Rokonság! Sok-sok szeretettel üdvözlöm, köszöntöm Mindnyájukat a messze távolból, és kívánok kedves Mindnyájuknak kellemes karácsonyi ünnepeket és áldásos új évet. Tudatom Mindnyájukat, hogy én jól vagyok, csak a cukorbetegséggel van kisebb-nagyobb bajom, már 78 éves vagyok, de a szívem műtete óta, mely 3 évvel ezelőtt volt, azóta jól vagyok. Él-e még Ilonka, Szilágyiné? Hogy vannak a Rokonok? Mi a helyzet

otthon? Mi lett a birtokokkal? Hány évesek voltak Jóska, meg István, mikor elhunytak? Ha egészségem jó lesz, a közeljövőben el szeretnék menni látogatóba!

Sok-sok áldás és béke mindnyájuknak. Szeretettel Máté bácsi.
Saint Augustines Seminary Drive Bay St. Louis, 2000. december 16.”⁵

Lengyel Máté Pál sírja Amerikában

A Lengyel család figyelmességének köszönhetően alkalom nyílt az angol nyelvű gyászjelentés Fehér Ildikó által magyarra fordított szövegének közlésére is. Szerkesztett változata újabb adatokat szolgáltat Pál testvér életéből:

Lengyel Gáspár Máté: Pál testvér, az Isteni Ige Társasága misszionárius tagja, Lengyel Antal és Nagy Anna hatodik, legfiatalabb gyermeke 1923-ben született a magyarországi Kunszentmárton községben. Első szerzetesi fogadalmát 1945-ben tette le Magyarországon, ezt követően került misszionáriusként Nyugat-Afrikába, az akkori Gold Coast – Arany Part – (jelenleg Ghana) területére, ahol 1952-ben tett örök fogadalmat. Afrikában tíz évet dolgozott építésként. Legjelentősebb munkája volt a fővárosban, Accrában a Szentlélek Isten tiszteletére emelt monumentális püspöki székesegyház építési folyamatainak felügyelete. A székesegyház röviddel azelőtt készült el, hogy Gold Coast (Ghána) 1957-ben elnyerte függetlenségét. Pál testvér 1962-től az Amerikai Egyesült Államokban fejtette ki tevékenységét, ahol az ország észak-keleti részén különböző missziós intézményeknél végzett építési és karbantartási munkálatokat. 1986-tól az ország déli részén, St. Augustine rezidencián élt Bay St. Louis-ban. Miközben folytatta épület-karbantartási szolgáltatást, rózsafüzéreket gyűjtött a külföldi missziók részére. Örök példakép marad az

Oltáriszentség iránti mélységes hódolata és a Boldogságos Szűz Mária tisztelete. Egészségi állapotának romlása miatt később már állandó szakápolásra volt szüksége, melyet a Lafon Idősek Otthona biztosított számára New Orleansban. Ott hunyt el 2003. június 26-án vasárnap, pillanatokkal azután, hogy Joseph Guidry atya, a Szent Ágoston Missziósház rektora a betegek szentségében részesítette.

---

1 Kereszteltek anyakönyve XVII. kötet, 14. lap, 198. sorszám. Római katolikus plébánia, Kunszentmárton.

2 Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 972-974.

3 Diós szerk. Kézirat 2002.

4 Dr. Kiss Péter prépost-plébános hagyatékából.

5 Lengyel István (1954) Kunszentmárton, Mátyás király utca 26. szám alatti lakos adatszolgáltatása.

DR. KISS LÁSZLÓ jezsuita atya (1925–1982)

A göröngyös, sok megpróbáltatással, de hősies kitartással és halálig tartó hűséggel megtett életút állomásait Kiss László atya 1982. március 17-én kelt, féltve őrzött levele eleveníti meg, így saját szavai alapján ismerhetjük meg életét – kiegészítve a szükséges adatokkal:

„...Azt gondolom, sokat tudsz rólam, de talán sokat nem. Engedd meg, hogy röviden leírjam önéletrajzomat. 1925. július 11-én születtem Kunszentmártonban, igazság szerint a szentesi határban: Jaksor, 3/a, de itt kereszteltek.”

(Édesapja: Kiss László Illés, édesanyja: Habranyi Eleonóra. Hárman voltak testvérek. Öccse: Kiss Imre, magyar-történelem szakos tanár, a cserkeszölői általános iskola igazgatója volt, húga: Kuruczné Kiss Sarolta.)

„Hatéves koromig kint nevelkedtem a tanyánkon: Szentes, Jaksor, 3/a, Tűzköves, ma Nagytőke. 1931-től 1936-ig Kunszentmártonban jártam elemi iskolába: két évig a Zeller-iskolába (Bercsényi utcában laktam a nagymamáéknál), majd a nagyiskolába Balássy, illetve Martikány tanító urakhoz, ötödik osztályba pedig Vass tanító úrhoz. 1936-tól 1944-ig – nyolc éven át – Szentesre jártam gimnáziumba, mint vonattal bejáró diák. Szentesen érettségiztem kitüntetéssel 1944-ben.

1944. augusztus 14-én beléptem a Jézus Társaságába. 1944. december 24-én felszabadultunk, de karácsony másnapján egy kitörni akaró német tank belelőtt a Manréza lelkigyakorlatos-házba, eltalált egy radiátort, leállt a fűtés. Ezután december 27-én az egész noviciátus megindult Kalocsára, és január 3-án szerencsén meg is érkeztünk. Majd 1945 májusában krumplisvagon tetején érkeztünk vissza Pestre, illetve Budára. Itt tettem egyszerű örök fogadalmat a Manrézában 1946. augusztus 15-én. Ezután leutaztunk Szegedre, ott végeztem a bölcseleti főiskolát 1946 őszétől 1949 februárjáig. 1948 őszén lefoglalták a kollégiumot ('Fényes szelek'!), engedélyt már nem adtak a külföldre távozásra. (A nehézségre forduló időkben a jezsuita rend vezetősége magasabb tanulmányok végzése céljából külföldre akarta menteni. JL) Illegális határátlépésen buktam le 1949. március 7-én. Előszőr

a Buda-déli, majd a kistarcsai internáló táborba kerültem, és onnan 1953. szeptember 17-én szabadultam.” (Itt e néhány rövid mondatot ki kell egészíteni az *Új Ember* 2007. április 29-én megjelent cikkének részleteivel: „...Őrizetbe vették és az Andrásy út 60.-ba szállították. Három borzalmas hetet töltött ott, mire megkezdtek a kihallgatását. Mindent bevallott, mindent megbánt, azt is, amit nem kellett volna. Együttműködését busásan megfizette a hatalom: fél év helyett négy évet töltött fogságban. A kistarcsai internálás azonban nem várt előnnyel járt. Itt újra találkozhattak előjárók és növendékek, és az illegális teológián Kiss László mégis befejezhette tanulmányait. Időközben azért megjárta a recski kényszermunkatábor is...”¹⁾ „Utána „ref”-et (rendőri felügyeletet) kaptam. Kunszentmártonban helyezkedtem el építkezésnél, majd félévig óraadó tanító voltam Kőteleken. Szarvason dolgoztam az OTKI-ben, később a Honvéd-térképészetnél, azután Szolnokon a Közlekedési Egyetemen mint fűtő, utána pedig a Tiszamenti Vegyiművekben voltam rakodómunkás. 1956 augusztusától a Kecskeméti Útfenntartónál először brigádban dolgoztam, azután bekerültem az irodára. Téli fagyszabadság jött (!): 1957. január 25-én a pomázi templom Goretti Szent Mária kápolnájában Kisberk Imre püspök atya²⁾ pappá szentelt három társammal együtt.

1957. február 3-án mondtam újmisémet Kunszentmártonban, a Kármel kápolnájában. (Újmisés szónok: P. Mócsy Imre S.J.)³⁾ Február végén Rákosszentmihályra kerültem, mint irodai alkalmazott, gyakorlatban káplán. 1957 őszén beiratkoztam

a Hittudományi Akadémiára. 1961. június 24-én Szörényi Andor professzornál „Cum Laude” fokozattal teológiából ledoktoráltam.”

(Közbevetőleg ismét idézni kell az *Új Ember* fentebb hivatkozott cikkéből: „Az 1961. év újabb törést jelentett az életében, ismét letartóztatták. A rendszer félt a jezsuitáktól, a Vatikán kémeinek tartotta őket, hiszen képzetek voltak, függetlenek, és több nyugati nyelvet beszéltek. Ráadásul felosztás ide vagy oda, nem akarták megszakítani a kapcsolatot egymással... Beszervezni is megpróbálták. Rágalmaikkal bizalmatlanná tették vele szemben a rendtársakat, de hiába. Sem őt, sem a jezsuiták nagy részét nem tudták besúgásra bírni.”)⁴

Kiss László jezsuita

„Közben – itt részletesebben ki nem fejthető okokból – elkerültem a plébániáról, majd 1961-ben elmentem segéd munkásnak egy építőipari vállalathoz. 1964-ben megszereztem a segédlevelet. Itteni pályafutásom: vasárnapi-ünnepnap ki segítés (állandó helyem 21 éve: Soroksár-Újtelepen), hétköznap fizikai munka. Szocialista brigádvezető lettem, elnyertük a bronz, az ezüst, az aranykoszorút, szakszervezeti bizalmi és irodabizottsági tag lettem, kétszer kaptam meg a „Kiváló Dolgozó” kitüntetést.

1973-ban meghívást kaptam az Innsbrucki Egyetem Teológiai Karára továbbtanulásra. Éppen az engedélyek után szaladgáltam, letettem az autóvezetői vizsgát, és kaptam egy szívinfarktust 1973 őszén. Egy év betegállomány, azután leszázalékolás – kétévenkénti hosszabbítással, közben cukorbeteg is lettem –, míg végre végleg leszázalékoltak. Tavaly, 1981-ben megint nagyon hajtottam: újabb szívinfarktus.

1973 óta jelennek meg cikkeim a *Teológiában*, 1976 óta a *Vigiliában*. Szent Péter leveleiről írt kommentáromat éppen most utasította vissza végleg a Szent István Kiadó. Tervbe vettem egy „zsinat utáni meriológia” megírását. Sokat kisegítettem, tartottam lelkigyakorlatokat (Kunszentmártonban is). Az 1975-ös szentévre Rómába szerettem volna utazni az Actio Catholica által szervezett különvonattal, de kérésemet visszautasították: „közérdeket sért” megjegyzéssel. Ha még érdekel valami részletkérdés, szívesen közlöm...”

Kovács Gergely idézett cikkében Cséri István, aki személyesen ismerte Budapestén László atyát, a következő jellemzést mondta el:

„Jó csőszerező volt, élmunkás. Soroksár-Újtelepen kisegítő lelkész. Igazi papi jellem, kiegyensúlyozott, jó kedélyű. Fel tudta dolgozni azt, ami vele történt. Kényszerű kettős élete miatt soha nem panaszkodott. Amikor először mondott szentbeszédet, mindenkinek leesett az álla. Civilként elvégezte a teológiát, cikkeket írt, egzotikus könyvét az egyedülként megtúrt egyházi kiadó nem jelentethette meg. Életem egyik legemlékezetesebb papi egyénisége.”⁵

A súlyos megpróbáltatások, testi-lelki gyötrelmek, a mellőzöttség és üldöztetés időszakában végzett tanulmányok befejeződtek, következhetett volna a teljes célbaérés, vagyis a pappá szentelés mozzanata. Törvényen kívül helyezett szerzetesrendek tagjait, különösen olyanokat, akik börtönbüntetést is szenvedtek, a megfélemlített püspökök nem merték felszentelni. Egyedül a Pomázra száműzött Kisberk Imre székesfehérvári segédpüspök vállalkozott erre, miután négy jezsuita növendék: a kunszentmártoni Kiss László és Závodni Kálmán, valamint Lázár József és Morlin Imre fordult hozzá ezzel a kéréssel. 1957. január 25-én a pomázi templomban zárt ajtók mögött megtörtént az egyházi rend szentségének kiszolgáltatása.

A félelem légkörére jellemző az anekdotába illő történet, amit később Kiss László mesélt el. Miután véget ért a magasztos szertartás, a pomázi plébános szeretetreggelen látta vendégül Kisberk Imre püspököt és az újonnan szentelt atyákat, akik déltájban HÉV-vel utaztak vissza a fővárosba. Megebédelték egy álló bisztróban, s ahogy mennek az utcán, a rikkancsok harsogják: – Itt az Esti Hírlap! Megjelent az Esti Hírlap!!! Mi történt Pomázon? Itt az Esti Hírlap!!! A négy jezsuita rémülten nézett egymásra: – Már az újságok is írják? Egyikük feltűnés nélkül vett egy hírlapot, s megkönnyebbülten olvasták, hogy nem a papszentelésről van szó, hanem egy tyúklopásra szakosodott bandát lepleztek le Pomázon.

1957. február 3-án, verőfényes téli vasárnap délelőtt mutatta be első szentmise-áldozatát a kunszentmártoni Kármel kápolnájában városunk szülötte, Kiss László jezsuita atya, aki Bánhegyi Béla érseki tanácsos, Keller Juvenál atya és néhány rendtársa kíséretében lépett az oltárhoz. Evangélium után P. Mócsy Imre, a neves jezsuita főiskolai tanár mondott nagyhatású szentbeszédet. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepére utalva, a papi élet és hivatás lényegét a másoknak világító, állandóan fényességet árasztó s közben önmagát emésztő gyertyával hozta

Dr. Kiss László jezsuita atya dr. Kiss Péter prépost gyémántmiséjén, 1974. június 30-án

összefüggésbe. S a szónok tette ezt olyan érzelmi átéléssel, hogy hirtelen könnyek tolultak szemébe, a megindultágtól néhány másodpercig szólni sem tudott.

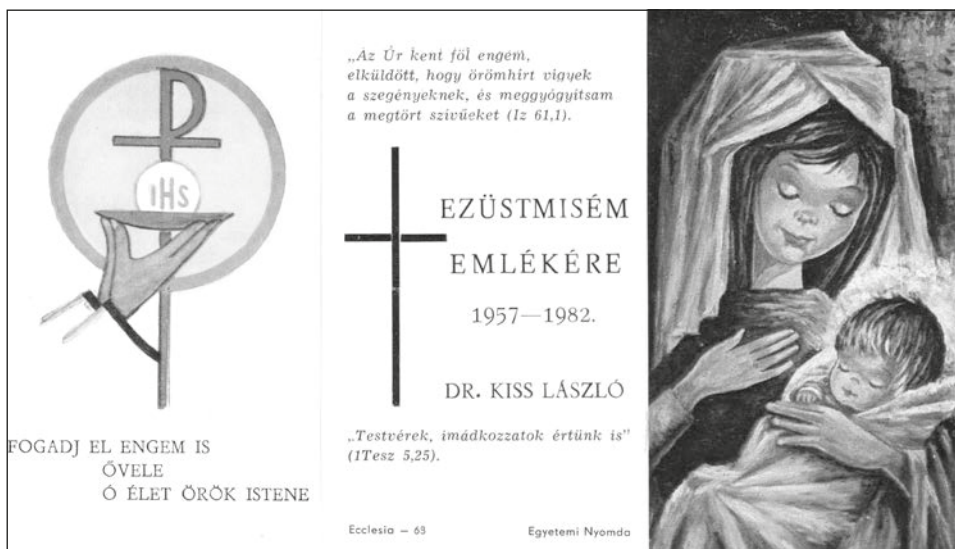
– „Bocsássanak meg a hívek ezért – mondotta –, együtt voltunk fogságban a Lacival!...” Ekkor már könnyeztek a résztvevők is. A szentmise után Kiss László primiciás áldásban részesítette szüleit, testvéreit, paptársait és az egybegyűlt híveket.

Küzdelmes negyedszázad elteltével, 1982. június 27-én, vasárnap délelőtt ismét összegyűjt a Pomázon együtt szentelt négy jezsuita atya, de a találkozás most Kunszentmártonban történt, hogy dr. Kiss László és Závodni Kálmán szülővárosában mutathassák be közösen ezüstmisés áldozatukat.

Dr. Kiss László, Morlin Imre, Závodni Kálmán és Lázár József ezüstmiséje Kunszentmártonban, 1982. június 27-én

Pontosan 10 órakor szólaltak meg templomunk harangjai, Nagy István jász-
apáti (volt kunszentmártoni) káplán keze alatt örömujjongással bűgött fel az or-
gona, s a Rómából ez alkalomra hazaérkezett Lázár József és Morlin Imre⁶, vala-
mint dr. Kiss László és Závodni Kálmán jezsuita atya Nagy Ferenc kunszentmár-
toni plébános, Szabó Imre Dávid érseki tanácsos, Kármel-plébános és a vendég
jezsuita szerzetesek kísérete mellett ünnepi menetben vonult az oltárhoz.

A jeles jezsuita résztvevők: P. Öry Miklós⁷, a hírneves Pázmány-kutató (Auszt-
ria), P. Benkő Antal, a *Szolgálat* című papi folyóirat szerkesztője (Auszt-
ria), P. András Imre vallás-szociológus (Bécs), P. Ugrin Béla Ausztráliából, P. Pálos An-
tal piliscsabai lelkész⁸, P. Süle Géza Budapestről, valamint Fr. Zentai Sándor, Fr.
Lukács László és Fr. Horváth Mihály a szentélyben foglaltak helyet. Ékes virág-
csokorral kedveskedő kislányok köszöntő szavai után dr. Kiss László üdvözöl-
te a híveket és kezdte el a szentmise imádságait. A szentleckét Závodni Kálmán
olvasta. „Szólj, Uram, hallja a te szolgád!” – zárultak az olvasmány sorai, utalva
arra, hogy negyedszázaddal ezelőtt mindannyian meghallották és követték az Úr
hívó szavát. A nyolc boldogságról szóló evangéliumi szakaszt Pálos Antal jezsui-
ta atya, egykori tartományfőnök olvasta a szószéken, s ezt követően emlékezetes
szentbeszédet mondott:

„Kedves ezüstmisés Testvéreim, főtisztelendő Atyák, Istennek
egybegyűlt szent népe!

Minden jubileum arra szolgál, hogy hálát adjunk a mindenha-
tó és irgalmas Istennek a tőle kapott adományokért. Hálát adunk
a létezésünkért, hogy örök tervei szerint beleállított minket az idő
végtelen folyamatának egy meghatározott szakaszába. Hálát adunk,
hogy megszentelt bennünket, s az üdvözítő egyház tagjaként része-
sít a megváltás gyümölcseiben. De még inkább különös okunk van a

hálaadásra, mert az Úristen a hívek sokasága közül egyeseket kiválasztott és a papszentelés kegyelmeiben való részesítés által örökre magához láncolt, hogy egészen és mindenestül Isten szent népének pásztorai legyenek. Ez a mi hivatásunk és kötelességünk, ahogyan Szent Bernát mondja: „Az Úr ígéjének közlésével, papi életünk példájával, az áldozat bemutatásával és magunk feláldozásával” szolgálni Istent és az ő népét.

Kimondhatatlan nagy kegyelem a papi szolgálat adománya. Az igehirdetés kötelezettsége készíti a felszentelt papokat arra, hogy vigyék szerte az evangélium örömhírét, Krisztus üzenetét. „Hirdetni az ígét, akár alkalmas, akár alkalmatlan.” A mai világban a szó elvesztette értékét. A hírközlő eszközökön át a szavak zuhataga árad felénk. Nem a szónak, hanem a példának van súlya. A pap a maga személyén keresztül tetteivel, élete példájával tanúskodik Krisztus szeretetéről, tanításának igazáról. A szent áldozat bemutatásával egyesíti a pap saját életáldozatát, szenvedéseit, megpróbáltatásait. Különleges ok a hálaadásra a mai ezüstmise, mert a ti huszonöt esztendőtok is el volt jegyezve az áldozattal! Igaza van a spanyol mondásnak, mely szerint az Isten görbe vonalakkal ír egyenes vonalat! Mennyire másként alakult az életek, mint ahogyan a rendi noviciátusban terveztétek!

Laci testvér (dr. Kiss László), amikor követted az Úr hívó szavát, nem gondoltad, milyen görbe vonalon járod végig a papság útját! Elérted a felszentelést, de nem úgy alakult tovább, ahogy remélted. Nem taníthattad az ifjúságot, szentmiséidet is legtöbbször zárt ajtók mögött kellett bemutatnod. De az út csak emberi szemmel nézve tűnik görbének, az Isten szemében valójában nyílegyenes, mert ez a Krisztus-követés útja.

Józi testvér (Lázár József), te sem gondoltad, hogy a „kistarcsai főiskolán” végzed tanulmányaidat, s azok befejeztével az építőiparban kell tanúságot tenni a szerzetesi élet eszményeiről!

Ugye, Imre testvér (Morlin Imre), milyen görbe vonalat írt az Isten a te életedben is, amikor a Don-kanyartól a papságban való részesedésig eljutottál? Mennyi buktatót tartogatott számodra ez az út! Az Isten szándéka szerint a te utad mégis egyenes, értelmes, tartalmas és hiteles!

És te, Kálmán testvér (Závodni Kálmán), amikor elhagytad édesanyádat és a szülői házat, s a katonaságból Krisztus katonái közé léptél át, nem gondoltad, mennyi emberileg érthetetlen fordulatot, görbe utat és megpróbáltatást tartogat számodra a huszonöt év! Azóta sem élheted azt a papi életet, ami hitelesebbnek látszik.

Isten mégis különös módon vezet benneteket. Csodálatos sztrádat épít, de mi nem látjuk azt. Minden csalódás és kudarc, börtön és megpróbáltatás ellenére vigyáz rátok az Isten, a veszélyes kanyaroknál ott áll az irgalmas Krisztus, ő vár majd benneteket az út végén, s talán nagyobb jutalommal, mint akiknek a papi élete nem

volt ennyire göröngyös! S most hálát adni jöttünk össze, mert Isten az ő követőit részesíti szenvedésének gyötrelmeiben, de ugyanakkor feltámadásának dicsőségében is. Ezért imádkozunk veletek együtt a hálaadás és önfelajánlás e magasztos pillanataiban: Fogadja el az Úr kezetekből ezt az áldozatot, nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára.”

A szentáldozás után a négy ezüstmiséis atya együttesen mondott hálaadó imádságot és újíttotta meg szerzetesi fogadalmát. A szentmise végén dr. Kiss László szólt a hívekhez. Érzelmektől csordultig telt szívéből gazdagon áradt a szeretet szava:

– Szülőföldünkre tértünk vissza, ketten kunszentmártoniak, hogy itthon is köszönetet mondjunk a huszonöt év kegyelmi ajándékaiért. Ady szavaival élve, mint a föl-földobott kő, amely visszahull a földre, úgy vonz bennünket is a szülőföld szeretete. És Radnóti gondolatával folytatva: számunkra nem térkép e táj, hanem szívünkre, lelkünkre ható eleven valóság, erőt adó találkozás a szülőföld népével. Innen, ebből a templomból indultunk a lelki élet útjára. Itt kereszteltetek, itt járultunk az első szent gyónáshoz és áldozáshoz. Az egykori gyönyörű ünnepségek, lelkigyakorlatok, úrnapi és feltámadási körmenetek örök nyomokat hagytak bennünk. Szerzetes és világi papjaink buzgósága maradandó példaként szolgált mindnyájunk számára. Mindezek eszközök voltak az Isten kezében, hogy a hivatást megérlelje bennünk. A mai hálaadás az erőgyűjtés alkalma, hogy továbbra is hűségesen szolgáljuk Isten országának ügyét. Tiszta forrásból merítünk: az evangélium igazsága, az ősegyház egyszerűsége és a szülőföld szeretete ad bátorítást ahhoz, hogy önzetlen lélekkel dolgozzunk Isten dicsőségére és a hívek javára.

– Köszönjük a plébános atyának, hogy lehetővé tette számunkra a mai jubileum megünneplését. A híveknek pedig az imát, a segítőkészséget és áldozatvállalást. Szent Pál szavaival mondhatjuk, hogy „ti vagytok ajánló levelünk, szívünkbe írva. Ismeri és olvassa azt minden ember, mert meglátszik rajtatok, hogy Krisztus levele vagytok, amelyet mi írtunk, nem tintával, hanem az élő Isten Lelkével, nem is kőtáblákra, hanem az élő szív lapjaira.” (2 Kor, 2-4) Imádkozzunk, amiért mi is könnyörögtünk a szentmisében, hogy ez a szülőföld támasszon újabb papi hivatásokat, hogy a harmadik ezredforduló se találja papok nélkül a híveket. Papokra, hívekre mindig szükség lesz, mert csak akkor írhatunk a szívek lapjaira. Erre a szándékra adjuk ezüstmiséis áldásunkat.

Papjaink és a ministránsok után a rokonok és a hívek sokasága járult a négy jezsuita atya elé, akik együttesen részesítették Kunszentmárton hívó népét a jubileumi áldás kegyelmeiben.

A június végi szép napok ünnepi hangulata ismétlődött meg a kunszentmártoni Kármel 1982. július 18-án tartott búcsúja alkalmával. Dr. Kiss László jezsuita atya a Kármelhegyi Szűzanya oltára előtt is bemutatta ezüstmiséis hálaáldozatát. Tulajdonképpen erről a szent helyről indult az ő szerzetesi hivatása is. Annak idején kora reggelenként itt ministrált, s a szentmise kegyelmeivel gazdagodva utazott mindennap Szentesre, mint bejáró gimnazista.

Huszonöt év előtt a Kármelben mondta első miséjét, s most ismét hazatért, hogy a szülőföld Mária-szentélyében újra erőt merítsen, s a búcsúra egybesereglett

híveket részesítette a jubileum áldásában. Az ezüstmisénél Nagy Ferenc plébános, Szabó Imre Dávid OFM, a Kármel plébánosa és Szegedi Kálmán egri teológus teljesített szolgálatot. Az ünnepi prédikációt Nagy Ferenc kunszentmártoni plébános mondta:

– Az Isten az egész világmindenség Ura, időnként mégis kiválaszt, leköt maga számára egy részt a végtelen térből, egyet-egyet pedig az emberek közül. Néhány fallal körülhatárolta magának az Isten ezt a kápolnát, hogy aki itt szívből imádkozik, üres kézzel soha ne távozzon. Az Úr szent hajléka ez, ahol a mai búcsún is kiárasztja kegyelmének bőségét. A keresztség szentségével az emberek sokaságának lelkét jelöli meg az Isten-fiúság örök pecsétjével. Némelyeket az emberek közül különös módon választ ki és köt le a maga szolgálatára. Így történt ez 25 évvel ezelőtt László testvérünk esetében is. Ő megértette a hívó szót, mindent elhagyott, és fenntartás nélkül követte isteni Mesterét. A keresztény család a papi hivatások bölcsője. Az Isten nem az utcasarkokról és kocsmákból hívja és választja ki szolgáit! Ahogyan erősödik a családok keresztény szelleme, úgy remélhetjük, hogy nem hagy bennünket papok nélkül az Isten jóságá!

Ezüstmise Szentesen. Vági László apát-plébános köszönti László atyát

Szentmise végén a jubiláns dr. Kiss László mondott köszönetet a közreműködő papságnak és a híveknek. A Kármelhegyi Boldogasszony búcsúünnepére hivatkozva hangsúlyozta, hogy a pap hivatása hasonlít a Szűzanyáéhoz: Jézust adni az embereknek!

László atya ezenkívül még Soroksár-Újtelepen, lelkipásztori működési helyén, valamint Isaszegen, Boldog községben, Makkos-Márián, Tamás József jezsuita provinciális tartózkodási helyén, végül pedig Szentesen is mondott ezüstmisét, ahol egykor a gimnázium eminens tanulója volt. A Szent Anna templomban

végzett hálaadáson közreműködött Pitti Katalin operaénekesnő, Leblanc Győző operaénekes és Zeke Lajos orgonaművész.⁹

A napsugaras nyárban még az ezüstmisék sorozatának örvendetes útját járta, az októberi ős azonban letépte küzdelmes életének virágát. Szomorú gyászjelentés adta tudtul, hogy dr. Kiss László jezsuita atya 1982. október 25-én életének 58., hivatásának 39. és papságának 26. évében budapesti otthonában elhunyt. A negyedik szívinfarktus könyörtelenül végzett vele. Hihetetlennek tűnt a hír, látva nemrégiben is derűs mosolyát, az Isten közelében élő szerzetespapi lélek emelkedettségét. Sokakat megdöbbsentett, de őt nem érte váratlanul a hívó szó. Tudatosan készült rá. Nemcsak korábbi betegsége, a halál előjeleinek gyakori jelentkezése miatt, hanem abból az erős hitből fakadóan, ami olyan jellemző módon nyilvánult meg életfelfogásában és a meggyőződés erejét árasztó teológiai írásműveiben.

„A halál a földi-emberi élet záróakkordja – írta alig egy évvel korábban –, amely véget vet evilági tevékenységünknek, küzdelmünknek és szenvedésünknek. Pont a mondat végén, mert lezár egy életet, felkiáltójel, mert hangsúlyt és nyomatékot ad, ám ugyanakkor kérdőjel is: mi következik utána? Elnyel-e bennünket a semmi feneketlen szakadéka, szétoszlunk-e páráként a világmindenség öntudatlan anyagában, vagy öntudatra ébredünk egy soha nem sejtett életformában?” Az ő élete mondatának végére 57 éves korában tett pontot a halál, amikor még – emberi elgondolás szerint – bőven gyümölcsöztethette volna élete értékeit. Földi pályafutásának utolsó esztendeje mintha felgyorsult volna: tele tervezgetésekkel, lázas cselekvő szándékkal.

1981. október 24-én kísérte utolsó útjára 84 éves korában elhunyt édesanyját. Megrendült lélekkel hallgatta Nagy Ferenc plébános gyászbeszédét, amelyben Kiss Lászlóné Habranyi Eleonóra életét a Szűzanyáéhoz hasonlította. Ő is bemutatta három gyermekét a templomban, akik közül egyet örökre kiválasztott az Isten, hogy szolgálatára és az emberek üdvösségének előmozdítására rendelje. Őt is részesítette a Fájdalmas Anya gyötrelmeiben: üldözött és meghurcolt pap fiáért vérért a szíve hosszú éveken át.

Reménykedéssel és lelkesedéstől áthatva készült az 1982. évben esedékes ezüstmisére. E szép jubileum idején végigjárta gyermek- és ifjúkorának, valamint papi működésének színhelyeit, ahová életének sorsdöntő eseményei fűződtek. Legfontosabbnak tartotta azonban az itthoni hálaadást. Gyakran mondogatta: „Az aranymisét úgysem érjük meg, olyan pedig még soha nem volt Kunszentmárton történetében, hogy egyszerre két pap-szültötte mondjon ezüstmisét. Élünk hát az alkalommal!”

Szülföldjére mindig örömmel tért vissza. 1982 tavaszán, nagycsütörtök este váratlanul hazaérkezett, s az Oltáriszentség szerzésének ünneplésén, majd a késő esti szentségimádás ájtatosságán már tevékenyen működött közre a nagytemplomban. Az ezüstmiséken kívül többször járt itthon a nyár folyamán is, egyik alkalommal például rokona kisgyermekét keresztelte. A Kármel-búcsú ünnepségeiről el nem maradt volna. Itthonlétekor, baráti beszélgetés során örömmel számolt be arról, hogy élete álma megvalósulni látszik: ifjú papnövendékeket taníthat, hit-tudományi akadémiai magántanári kinevezésének úgye jó úton halad!

Kitűnő szónokként ismerhette meg szülőföldje népe is. Emlékezetesek maradnak a Szent Márton-búcsúkon és egyéb alkalmak során (többek között Samu András újmiséjén) mondott szentbeszédei. Nagy Ferenc plébános meghívta az 1982. évi Márton-búcsút előkészítő triduum megtartására, amit örömmel elvállalt, de teljesíteni már nem tudta. Október 9-én járt utoljára itthon: testvérei és azok családtagjai jelenlétében gyászmisét mondott elhunyt szüleiért. Halála előtt néhány nappal érkezett tőle az utolsó küldemény, ígérete hajszálpontos betartásának, baráti készségének végső megnyilvánulása. Levele még csupa derű és bizakodás. A lélek minden jóra kész, de kezének reszkető írásán már látszott, hogy a test erőtlen. A halál felkiáltójel: embert próbáló szenvedéseinek, rendíthetetlen hűségének ad hangsúlyt és nyomatékot. Mintha élete értelmét akarná összegezni és soha nem romlandó örökségként ránk hagyományozni azzal a tanítással, amit a *Teológia* című folyóirat 1981. szeptemberi számában fogalmazott meg: „A szeretet nem szűnik meg soha!” (1 Kor 13, 8), mert a szeretet erősebb, mint a halál. A szeretet földi életem munkáin, szenvedéseim, áldozatain és örömein át testesül meg bennem. Énem, személyiségem a befogadott és elajándékozott szeretetből szövődik. Mindörökké ez a szeretet alkotja személyiségemet. Ezért ,boldogok a holtak, akik az Úrban halnak meg. Igen, mondja a Lélek, hadd pihenjék ki fáradalmaikat, mert tetteik elkísérik őket.’ (Jel 14, 13) A halál megfoszt az anyagi kincsektől, földi örömöktől, hiú dicsőségtől. De szeretetből végzett tetteink elkísérnek a halál szűrőjén át is! És amilyen mértékben tárulok fel az Istentől és az emberektől rám sugárzott szeretetre, olyan mértékben bontakozik ki a tovább ajándékozott szeretetben, és elmondhatom: ,Élek, de már nem én élek, Krisztus él én bennem!’ (Gal 2, 20)”

Tizenkét napig siratták Kunszentmárton templomának harangjai a váratlanul öröklétbe távozott dr. Kiss László jezsuita atyát, miközben november 3-án a pest-erzsébeti temetőben vettek tőle búcsút rendtársai, paptesvérei, tisztelői, munkatársai és a soroksár-újtelepi hívek. Búcsúztató beszédet ezüstmisés szónoka: Pálos Antal SJ mondott, saját írásai alap gondolatával állítva emléket az elhunytak.

Kunszentmártonban 1982. november 6-án délelőtt 11 órakor a gyászoló testvérek, rokonok és a nagyszámú hívek jelenlétében koncelebrációs engesztelő szentmisével kezdődött a templomi szertartás, melynek közreműködői a következők voltak: Nagy Ferenc kunszentmártoni plébános, Fellegi Sándor apát, hevesi, korábban kunszentmártoni plébános, Süle Géza és Závodni Kálmán jezsuita atya, a szintén helybeli születésű Felföldi Balázs pitvarosi plébános és Samu András makói káplán, Szabó Imre Dávid OFM, érseki tanácsos, Kármel-plébános, Nagy István jászapáti, előzőleg kunszentmártoni káplán. A gyászmise evangéliuma után Nagy Ferenc plébános mondott szentbeszédet:

„– Kunszentmárton szülöttének, annak a szerzetes atyának temetési szentmiséjén veszünk részt, aki nemcsak meghallgatta, hanem teljességgel magáévá tette Krisztus tanítását. Hűségesen, mindenről lemondva követte Jézust, amikor lelkében meghallotta a hívó szót. ,Aki titeket hallgat, engem hallgat... Aki engem követ, nem jár sötétségben.’ László oltártestvérünk szavain, életpéldáján keresztül az irgalmas Jézus nyilvánította ki jóságát és szeretetét. Persze, könnyű volna csak az oltár mellett állva szemlélni az Isten titkait! Az élet mindennapjai mérhetetlen

Isten szent akaratában megnyugodva értesítjük mindazokat, akik ismerték, és szerették, hogy

P. Kiss László S. J.

Budapesten, 1982. október 25-én 21 órakor, életének 58., hivatásának 39., és papságának 26. évében, szívelégtelenség következtében váratlanul elhunyt az Úrban.

Budapesti búcsúztatása 1982. november 3-án 12,45 órakor lesz, a **Pesterzsébeti temetőben**.

Temetése 1982. november 6-án 12,30 órakor lesz, Kunszentmártonban.

Engesztelő szentmisét 1982. november 4-én 16,30 órakor mutatunk be, a Szent Rita kápolnában (Bp., Kun u. 5.), és november 6-án 11 órakor Kunszentmártonban.

Budapest, 1982. október 29-én.

**„Urunk, akinek megadtad, hogy Krisztus követtségében járjon a földön,
ültesd Fiad mellé a mennyei dicsőségbe.”**

(szentmise)

Cím: Lukács László, 1081 Bp., Népszínház u. 28/B.

fnyv 13

sok kereszthordozást tartogatnak a pap számára, mint ahogy tapasztalható volt ez László testvérünk életében. „Ha engem üldöznek, titeket is üldözni fognak” – ígéri az Úr. De aki mindvégig hűséges marad hozzá, annak soha el nem múló örök életet biztosít. Ennek reményében ajánljuk fel közös szentmisénket és imáinkat sokat szenvedett oltártestvérünk, László atya lelkének üdvösségéért.”

A temetési szertartás délben, fél 1-kor kezdődött az alsó temető ravatalozójánál, illetve a kápolna előtt. A hívek sokasága vette körül az egyszerű koporsót. Eljött a budapesti, a soroksár-újtelepi hívek küldöttsége, a szentesi gimnázium öregdiákjainak népes csoportja, s elhelyezte a kegyelet koszorúját Széll Margit író, több katolikus folyóirat munkatársa. Ott állt a ravatal mellett P. Kovács Jenő SJ, mindkét kunszentmártoni jezsuitánk egykori noviciusmestere, a rendtársak közül pedig Lukács László, Sándor Dezső, Zentai Sándor és Miklós János szerzetes testvér.

A temetési szertartást Süle Géza¹⁰ jezsuita atya végezte: Nagy Ferenc plébános, Fellegi Sándor hevesi apát-plébános, Závodni Kálmán SJ, Felföldi Balázs, Samu András, Szabó Imre Dávid, Nagy István és Lunczer Gyula kunszentmártoni kápolnán imádságos közreműködésével.

A temetésen Süle Géza jezsuita atya mondott gyászbeszédet.

Dr. Kiss László temetése 1982. november 6-án

– Szomorú koporsó rejti magában László áldozópap, szerzetes testvérünk földi maradványait. A földnek átadott test az enyészet s az elmúlás gondolatát, hitünk pedig a feltámadás és az örök élet reményét ébreszti fel bennünk. Gyertyák égnek itt, amelyek oszlatják a sötétséget, de egyúttal jelzik az örök fényesség diadalát. Koszorúkat látunk: a hervadó virágok a pusztulást mutatják, de a bontakozó szirmok az élet folytonosságát ígérik. Kereszt emelkedik a síron, a halál és a gyalázat fája, mely ugyanakkor a feltámadás és az üdvösség jele is. Más az, amit látunk, más az, amit hiszünk!

László testvérünk élete születése óta folytonos küzdelem, szenvedés, kereszt-hordozás volt. (A szónok részletesen ismertette az elhunyt életrajzát, kiemelve internálásának keserveit, hogy bölcséleti tanulmányait a kistarcsai „főiskolán” végezte, szabadulása után a legnehezebb fizikai munka mellett fejezte be teológiát. Akadályozták hivatása teljesítésében, a rendőrség zaklatta. 1961-ben megszerzett szentírástudományi doktorátusa „feljogosította”, hogy vízvezeték-szerelést tanuljon.) Élete vége felé pályája felfelé ívelt. Alig két hónapja, szeptember 14-én a Hittudományi Akadémia dísztermében Lékai László bíboros, esztergomi érsek, Magyarország prímása, továbbá a Püspöki Kar tagjai, az egyetem professzorai és

hallgatói előtt tartott nagy feltűnést keltő előadást „Isten a világ teremtője – ahogyan egy zoológus (Joachim Illies) látja” címmel. Folyamatban volt magántanári kinevezése, amikor alkalmá nyílhatott volna arra, hogy széleskörű tudását, biblikus ismereteit a papképzés területén gyümölcsöztethesse. Isten azonban másképp határozott, megelégette szolgálja szenvedéseit és magához szólította. Látszólag befejeződött minden, de valójában most kezdődik. Más az, amit látunk, és más az, amit hiszünk

Az Isten dicsősége nyilvánul meg testvérünk halálában. A hűségesek jutalmát, a feltámadás bizonyosságát nyeri el, amelyet az Úr azoknak ígért, akik mindvégig kitartanak mellette. László testvér pedig ránk hagyja örökségül élete példájának és hitből fakadó tanításának romolthatatlan gyümölcsseit, ahogyan egyik tanulmányában írja: „Az örök élet hite és a feltámadás élő reménye nem álmokba ringató kábítószer, nem olcsó vigasz a szerencsétleneknek, nem kárpótlás a nélkülözött vagy elvesztett javakért, hanem értelmet mutató és célt adó felszólítás arra, hogy teljes erővel lendüljek neki földi életem feladainak, hogy tegyem szebbé, jobbá a világot a feltámadott Jézus szeretetével. És ha már minden eszköz kihull kezemből, akkor tehetetlen önmagam, szenvedésemet és haláltusámat ajánlom fel szeretetem utolsó, földi fellobbanásával a Feltámadottnak: Istenem, Te vagy nekem!”

„Hol vagy én szerelmes Jézus Krisztusom?” – énekelték a gyászoló hívek Laurinyecz Pál kántor vezetésével, miközben dr. Kiss László koporsóját elhelyezték a családi kriptában szülei és nagyszülei mellé, alig néhány méternyire ifj. Dósa József nyugalmazott plébános sírhelyétől. Koszorúkkal díszített kereszt hirdeti, hogy Péter dr. Kiss László, az Úr fölkent papja, Jézus Társaságának, Loyolai Szent Ignác rendjének mindvégig hűséges fia befejezte megpróbáltatásokkal teli pályafutását. „A fény partot ért.”

---

1 Kovács Gergely: Egy jezsuita élmunkás története. Új Ember, 2007. április 29.

2 Kisberk Imre (1906–1982): megyéspüspök. 1930: pappá, 1951: püspökké szentelték. Székesfehérvári segédpüspök. 1956–1958: az AEH (Állami Egyházügyi Hivatal) politikai okokból eltávolította Székesfehérvárról. Pomázon volt kisegítő lelkész. 1974: székesfehérvári megyéspüspök.

3 Mócsy Imre SJ (Kaloça, 1907. – Bp. 1980.): jezsuita szerzetes, főiskolai tanár. Dr. Kiss László jezsuita atya egykori tanára, rabtársa, majd újmisés szónoka Kunszentmártonban, 1957. február 3-án.

4 Kovács Gergely: Egy jezsuita élmunkás története. Új Ember, 2007. április 29.

5 Uo.

6 Morlin Imre SJ (Szatmárnémeti, 1917. – Piliscsaba, 2003.): tartományfőnök, lelki író. Tüzérhadnagy, kiképző tiszt, végigharcolta a II. világháborút. Szovjet fogságba esett, 1947-ben érkezett vissza Budapestre. 1948: belépett a Jézus Társaságába. 1950: a szerzetesrendek feloszlata után kőműves segédmunkás. 1957. jan. 25-én Kisberk Imre püspök három társával együtt pappá szentelte. 1964: Hittan-anyag sokszorosítása miatt bebörtönözték. 1981–83: Rómában lelkigyakorlat-vezetést tanult. Hazatérve, Leányfalun lelkigyakorlatokat tartott. 1984–1990: tartományfőnök. 2002: a piliscsabai Szent Erzsébet – otthon lakója.

7 Óry Miklós SJ (1909–1994): teológiai tanár, magyar lelkész Ausztriában. Pázmány-kutató.

8 Pálos Antal SJ (1914–2005): tartományfőnök. Évtizedeket töltött a kommunista rendszer börtöneiben.

9 Új Ember, 1982. augusztus 8.

10 Süle Géza SJ (1914–1988): házgondnok, plébános. Összeesküvés vádjával 14 évi börtönre ítélték. A budapesti Szent Rita-lelkészsgén kisegítő.

Dr. Kiss László szellemi öröksége, teológiai cikkeinek bibliográfiája

A szerző 1972-től kezdődően foglalkozott írással, szentírástudományi kutatással. A *Teológia* című folyóirat 30, a *Vigília* 11 tanulmányát közölte. Egy kötetben három szakcikke jelent meg. Írásainak bibliográfiája a jelzett folyóiratok rendelkezésre álló példányai alapján készült. Kiegészítése, teljessé tétele a jövő feladata.

TEOLÓGIA

- 1973. szeptember: Gondolatok a munka keresztény szemléletéről
- 1974. december: A jövő Istene
- 1975. június: Az ember élete: Krisztus
- 1975. december: Az öröm forrásai Szent Pál tanításában
- 1976. szeptember: A keresztény hit új politikai dimenziói
- 1976. december: Boldog vagy, Sion leánya
- 1977. március: A technikai társadalom keresztény értéke
- 1976. (35. oldal): A Római levél erkölcsi tanítása
- 1977. (101. oldal): „Számomra az élet Krisztus, a halál pedig nyereség” (Fil 1, 21)
- 1977. szeptember: Keresztény cselekvésünk a világban
- 1978. március: A jövő egyházának körvonalai
- 1978. június: „Gyűlöljétek a rosszat, szeressétek a jót!” (Ám 5, 15)
- 1978. szeptember: A mai élet bálványai
- 1978. december: Hogyan beszéljünk a gyermekeknek Istenről?
- 1979. március: Az egyház új humanizmusa
- 1979. június: Jézus evangéliuma és az egyház küldetése
- 1979. szeptember: Nők az ősegyházban
- 1980. június: Önértelmezés és kibontakozás a házasságban
- 1980. szeptember: A nemiség – történeti távlatból
- 1980. december: Teremtő Isten – alkotó ember
- 1981. március: Maria Bührer: Az egyházban fellelhető szorongás (Kiss László fordítása)
- 1981. június: Pasztoráció és emberi kibontakozás
- 1981. szeptember: „A győzelem elnyelte a halált” (1 Kor 15, 55)
- 1981. december: A keresztény kultusz szíve: az eukarisztia
- 1982. szeptember: Jób könyvének üzenete
- 1982. december: A folyamatosan megújuló egyház (a szerző halála után jelent meg)
- 1983. március: „Az egész világ Isten fiainak megnyilvánulását várja” (a szerző halála után jelent meg)

VIGILIA

- 1976. július: „Boldog, aki megszívleli ennek a könyvnek prófétai szavait...” (Jel 22, 7b)
- 1976. november: De a fény partot ér
- 1977. november: Sorsoddal magad! Marcel Légaut hite
- 1978. június: „Belsejéből élő víz forrása fakad” (Jn 7, 38)

1978. október: A kísértés pszichológiája
 1979. szeptember: Karl Barth, az egyetemes üdvösség teológusa
 1980. február: Emberi kibontakozásunk felé
 1980. május: Jézus csodáinak megközelítése

ZÁVODNI KÁLMÁN jezsuita atya (1924–2014)

Városunk másik jezsuita szülötte, dr. Kiss László rendtársa 1924. november 4-én látta meg Isten napvilágát Kunszentmártonban. Édesapja: Závodni Kálmán, a Cseuz Malom főkönyvelője volt, édesanyja: Bubla Margit. A hat gyermek (öt leány és egy fiú) szeretetteljes családi légkörben nevelkedett. Középiskolai tanulmányait Kálmán a szentesi Horváth Mihály Gimnáziumban végezte, 1943-ban tett sikeres érettségi vizsgát. A budapesti egyetemen tanult két évig kémia-fizika szakon, ezt azonban a katonai szolgálat megszakította.

1948. július 30-án lépett be a jezsuita rend noviciátusába. Fogadalmait már a felosztatást követően a mezőkövesdi internálás során tette le 1950 júniusában.

Kisberk Imre püspök, aki Závodni Kálmán és Kiss László jezsuita szerzetest zárt ajtók mögött pappá szentelte

Kényszerű szünet után a szegedi szemináriumban folytatta tanulmányait, majd 1957. január 25-én Pomázon szentelte pappá három társával együtt Kisberk Imre püspök. A legnagyobb csendben, minden ünnepélyesség nélkül mutatta be első szentmiséjét 1957. február 3-án a kunszentmártoni nagytemplomban. Ezt követően két évig kisegítő káplánként szolgált az angalföldi Rokolya utcai lelkészségen. Miután ezt nem engedték folytatni az állami hatóságok, a szeretetszolgálat alkalmazottja lett Mátraszentimréen, Püspökszentlászlón, Székesfehérvárott, de leghosszabb ideig Verőcén. 1975-ben néhány hónapra újra lelkipásztori szolgálatot kaphatott előbb a Bakáts téren, majd Börzsönyben. Innen került vissza a verőcemarosi szeretetotthonba. Utolsó fogadalmait 1981-ben tette le Makkosmárián. 1985-88-ban a provinciális sociusa, majd 1989-ben a szegedi jezsuitáknál rövid ideig házfőnök és templomigazgató.¹ Amikor lehetősége nyílt, özvegy édesanyját és Magdolna testvérét

gyakran meglátogatta Kunszentmártonban. 1964. június 28-án részt vett dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános aranymiséjén. 1972 decemberében több alkalommal ő mondta az adventi hajnali misét templomunkban. 1973. november 11-én, a Szent Márton-búcsú keretében tartott templom-megáldás alkalmával dr. Mészáros Lajos egri káptalani helynök ünnepélyes főpapi szentmiséjén diakonusi szolgálatot teljesített.

Závodni Kálmán jezsuita atya a Szent Márton-búcsún, 1973. november 11-én

Závodni Kálmán jezsuita atyának a szétszórátás évtizedei alatt sem kellett megismernie a börtönök és internáló táborok keserveit, számára a verőcemarosi „Migazzi kastély” jelentette a tényleges belső emigrációt. Tóth Sándor lírai lendületű sorai mutatják be leghitelesebben az intézményt és környezetét: „Migazzi, csak így nevezik a verőcemarosi Római Katolikus Otthon lakói – összesen nyolcvan – impozáns épületüket: mivel a 18. század derekán emeltette a váci egyházmegye-szerte nagy építő hírében álló, a művészetekre rendkívül érzékeny püspök: Migazzi Kristóf bíboros, a későbbi bécsi herceg-érsek. Már az épülethez vezető úton elragadja az embert a látvány: a börsönyi tájrészlet, télidőben is azt a közvetlenséget sugározza, amely az egész hegyvidéket leginkább jellemzi valamennyi hegységünk közül.

„...lelket jól rejt itt a hely,
magánya csendjén szélvihar se győz,
síkja fűvén lapuló nyúl legel,
fácánkakas sétál vagy éber őz.’
(Áprily Lajos)

Fénnyel vert oldal ez itt valóban: Nappal, derűvel, ahol még a gond is mintha csillapodnék, s a majdnem egzotikus kastélykert fái közt járva a sétáló, Áprily

Lajos sorait mondogatja, a fentit, s az alábbi, mely a visegrádi dűlőből üzen át a Dunán:

„Ide húzódott vissza életem,
itt a tetők és vágyak nem merészek.
Szemem szelíd erdőn legeltetem,
de lehet, hogy az erdőn túlra nézek.”

Nyugdíjas korú apácák élnek és dolgoznak itt. Nem fáradó kezek színes és fehér cernát, fonalat fűznek kisebb-nagyobb fokú tűbe a napos nagyszobában, s miseruhát, keresztelési ingecskéket, terítőket, kárpitokat, subadíszeket varrnak, amely őket ismertté, megbecsültté teszi szerte az országban.

1955. április 2-án szatmári irgalmas nővérek, szegedi iskolanővérek, s még vagy 16 női szerzet tagjai népesítették be a korábbi püspöki, kispapi, papi nyaralót, sajtáságos jelleget adva a háznak, kultúrában, lelkiségben, de mindenek előtt abban a derűben, amely az idősebb kor érett kéréjeként kerül majd Isten csűrébe. S lehet ilyen gazdagság is: mosolyt kapni az emberiség legkisebb szegényeitől: a fogyatékos gyerekektől nyulacsakákért, macikért s egyéb állatfigurákért, melyeket a kedves-nővérek készítenek a kézimunkák mellett vagy azokkal együtt. És közöttük a kedélyes jezsuita páter: Závodni Kálmán házi lelkész és gépkocsivezető.”²

Pappá szentelésének 25. évfordulóját 1982. január 25-én a verőcemarosi idős szerzetesnők közössége tette számára méltóvá és ünnepélyessé. Balogh Mária angolkisasszony tanárnő mondott köszöntő beszédet:

„Főtisztelendő Pater! Kedves Kálmán Atya! Ünnepeünk! – Emlékeünk! – Hálát adunk!

Bensőséges, örömteljes ünneplésünk Főtisztelendő Paternak szól ma, ezüstmiséje alkalmából. Szent Pál buzdít: örüljünk az örvendőzökkel. „Örüljete, újból mondom, örüljete!” És a zsoltáros felszólít: „Jöjjetek, örvendezzünk az Úrnak, ujjongással üdvünk sziklája előtt! Lépjünk színe elé háladallal, magasztaljuk őt hangos énekszóval!” És emlékezzünk! Az ember egyik legértékesebb tehetsége az emlékezés, a visszaemlékezés-anamnézis. A visszaemlékezés mély, mint a tenger. Főtisztelendő Pater is bizonyára boldogan emlékezik vissza a napra, amelyen megvalósult életcélja, szíve vágya: a küldetés. „Pap vagy te mindörökké Melkizedek rendje szerint.” Ma is boldogan átéli a kegyelmet, Krisztus helyettese: „Az Úr lelke rajtam, mert az Úr kent föl engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, meggyógyítsam a megtört szívűeket, és hirdessem az örömhírt, az evangéliumot, az Úr kegyelmének esztendejét.” Ezért énekeltünk ma Magnificat-ot, mert nagy dolgot cselekedett vele a Hatalmas. Papi méltósága fölségesebb, mint az angyaloké. Oldó és kötő hatalma – isteni. Fölszentelt kezébe veszi a kenyeret és bort, Jézus szavaival Krisztus testévé és vérévé változtatja, és nyújtja nekünk hitünk szent titkát: az élet kenyerét és az üdvösség italát. „Angyalainak parancsolt felőled az Úr. Hogy kísérjenek minden utadon.” És Főtisztelendő

Pater haladt és halad az Úr útján, Isten gondolatai szerint. Különös megértéssel és megérzéssel éli hivatását.

Kikristályosodott lelkében a tudat, nagy örömkönl talán érdem-szerzőbbek a nagy szenvedések, és nem az a valódi boldogság, amit adottságaival, nagy tudásával, mély kultúrájával, intelligenciájával olyan könnyen elérhetett volna: a siker, az érvényesülés, – hanem amit Isten iránti és felebaráti szeretetből, hivatásból cselekszik. Akik Főtisztelendő Pater életsíkját régtől ismerik, mindenkor tapasztalták karizmáját. „Ime az én szolgálóm, én mellette állok. Ime, az én választottam, benne kedvemet találok. Kiárasztom reá lelkemet.” És ki volt ő mindig? – És ki most nekünk? Olyan egyszerű. Nincs rá szó, nincs más fogalom: Kálmán Atyánk! Halkan járkál itt közöttünk, – mintha egy belső hangra figyelne és válaszolna: „Itt vagyok, Uram! Hallja a Te szolgád! Megcselekedtem, amit kívánsz.” Mert gyakran felhangzik: Pater, kérem! Kálmán atya, kérem, szíveskedjék! És minden tette a köz javát szolgálja. Egyéniségével megvalósítani törekszik Szent Pál csodálatos szeretethimnuszát. A szeretet türelmes, jóságos... A szeretet a törvény tökéletes teljesítése, ezért imádságos óhajunk: adja is meg az Úr Főtisztelendő Paternak azt a jutalmat, amiről az Apostol így ír: „Szem nem látta, fül nem hallotta, emberszív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik Őt szeretik.” És mi – gondviselő szeretetének részesei – mit kívánjunk ma Főtisztelendő Paternak? Az isteni szeretetnek ez a tüze soha ki ne aludjék lelkében. És kívánunk jobb napokat, számos zavartalan boldog esztendőt, hogy még sokszor bemutathassa az öröm, a hála, az engesztelés áldozatát az Úr hajlékában. Boldogságos Szűzanyánk, akit Főtisztelendő Pater olyan igaz fiúi hódolattal tisztel és bensőségesen szeret, takarja be védőn édesanyai palástjával Szent Fia buzgó helyettesét, Jézus-társasága hű tagját. Szent József maradjon továbbra is gondos atyai őre. Szent Gábor arkangyal legyen papi életének, hivatásának hű oltalmazója. „Előtted a küzdés, előtted a pálya, / Az erőtlen csügged, az erős megállja.” Ezt az égi erőt kérjük Kálmán Atyánknak a Szentlélektől ma, amikor csorduló szívvel adunk hálát Istennek, hogy megérhettük ezüstmiséje nagy ünnepét.”³

Závodni Kálmán atya ezüstmiséjére

Kettéhasadt a kárpit. Rombadőlt
a Ház, mit emeltek jámbor századok,
népét kiszórták véres viharok
s im, a romokon mégis rózsza nőtt.

Istenországért harcba hívta vágya.
Ha kín, ha könny az ára, sosem nézte,
önszívét adta mindezért cserébe
s elég volt néki Jézus-társasága...

Csak a szeretet számít. Ezt dalolja
szíve, lelke, felénk hajló mosolya
akkor is, ha lába tövisbe lép,

és mindezt napról-napra följánlja
– könnyes áldozat kereszt oltárára –
egy áldott, fölszentelt papi kéz...⁴

„Krisztus követségében járunk”
(2Kor 5,20)

EZÜSTMISÉNK
EMLÉKÉRE

1957—1982.

ZÁVODNI KÁLMÁN
KISS LÁSZLÓ
KUNSZENTMÁRTON

Kunszentmártoni ezüstmiséjét 1982. június 27-én három rendtársával együtt tartotta. Ennek részleteiről dr. Kiss László SJ életrajzánál olvashatunk. Az 1982. év kétszeresen is szomorúnak bizonyult Závodni atya életében. Az ezüstmise örömmünnepe után alig másfél hónap múltán édesanyja: özvegy Závodni Kálmánné Bubla Margit 79 éves korában meghalt a szerzetesnővérek verőcemarosi Migazzi otthonában. Sokáig gyengélkedett, egyetlen vigasza volt, hogy fia reggeli szentmiséjét hangszórón keresztül hallgathatta betegágyán. Augusztus 19-én kíserte utolsó útjára öt gyermeke a kunszentmártoni felső temetőben. A búcsúztató szertartást Nagy Ferenc plébános végezte, majd Závodni Kálmán jezsuita atya a nagytemplomban engesztelő szentmisét mutatott be, melyen részt vettek az elhunyt édesanya gyermekei, unokái, rokonai és tisztelői.

Závodni Kálmán atya ősszel ismét hazautazott, hogy részt vehessen rendtársa: dr. Kiss László temetésén.

A sok nehézség és hányattatás ellenére megadatott számára az a kegyelem, hogy megérhette aranymisés jubileumát. Egészségi állapota miatt szülőföldjén

Závodni Kálmán jezsuita megújítja szerzetesi fogadalmát (1982)

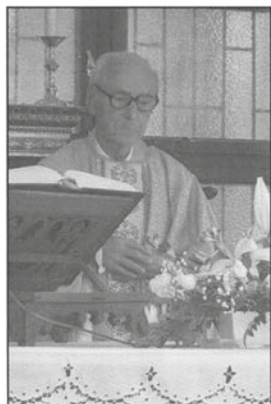
ekkor már nem tudott ünnepelni. Szűk körben tartotta hálaadását 2007. január 25-én a verőcei Migazzi Otthon kápolnájában. Ennek részleteiről egyik rendtársa közölt tudósítást:

„P. Závodni Kálmán aranymiséjén vettünk részt Verőcemaroson a Migazzi-kastélyban, ahol az atya már 16 éve lelkeszként szolgál, 1959-1984 között pedig gépkocsivezető és beszerző volt itt. A szentmisén jelen voltak: Benkő Antal, Cabafi Csaba, Hevenesí János, Nagy Ferenc, Nemeshegyi Péter jezsuita atyák és Gedeon Mihály, Nagy Ernő, Póta László jezsuita testvérek. P. Cabafi Csaba köszöntötte az ünnepeltet a tartományfőnök nevében, akitől szép levelet is kapott. Mi pedig a Sodrás utcai fiatalok üdvözlő lapjával és ajándékkal kedves-

kedtünk neki. Az aranymisén valamennyi nővér és az itt lakó négy pap is részt vett. Utána ünnepi ebéd következett, jelen volt Keszthelyi Ferenc nyugalmazott váci püspök is, aki szintén a Migazzi Otthon lakója.⁵ Szentképet is kaptunk ezzel a szöveggel: 'Élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.' (Gal 2, 20) Aranymisés áldással. Pomáz, 1957. – Verőce, 2007. Závodni Kálmán SJ. O.A.M.D.G." (Omnia ad maiorem Dei gloriam = Mindent Isten nagyobb dicsőségére.)⁶

A Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya 2014-ben közölte a gyász hírt, hogy P. Závodni Kálmán jezsuita atya életének 90., szerzetesi hivatásának 66., papságának 57. évében, a jelzett év január 20-án a váci Jávorszky Ödön Kórházban befejezte földi életét. Néhány nap múlva a 83 éves F. Póta László SJ is meghalt. A két jezsuita szerzetes gyászmiséje és temetése 2014. február 13-án este 6 órakor kezdődött a jezsuiták budapesti Jézus Szíve templomában.

Kunszentmártonból Kövesdy Zsolt plébános, Laurinyecz Pál kántor a feleségével, ifj. Benke Tibor és neje, valamint Józsa László egyházközségi elnök vett részt a temetésen. A nagy létszámú koncelebrációs szentmisét P. Forrai Tamás SJ tartományfőnök vezette, ahol többek között P. Nemeshegyi Péter SJ, P. Vértessaljai László SJ, P. Illés Albert SJ és Kövesdy Zsolt kunszentmártoni plébános működött közre. Forrai Tamás provinciális a kunszentmártoni születésű Závodni Kálmán jezsuita atya hithűségét, rendíthetetlen kitartását, majd Póta László testvér missziós tevékenységét, áldozatos szolgálatát méltatta. Szentmise végén az

Úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen. (Jn 3,16)

A Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya
névében feltámadásba vetett hittel, a találkozás reményében
és rendtársunk iránti nagy szeretettel veszünk búcsút

P. ZÁVODNI KÁLMÁN SJ
testvérünkötől,

aki életének 90., szerzetesi hivatásának 66., papságának 57. évében
2014. január 20-én fejezte be földi életét.

Gyászmiséje és temetése
2014. február 13-án, csütörtökön, 18 órakor lesz
a jezsuiták Jézus Szíve Templomában
(1085, Budapest, Mária utca 25.)

Távíratcím: P. Forrai Tamás SJ tartományfőnök
1085 Budapest, Horánszky u. 20., titkarsag@jeszuita.hu

elhunytak urnáit egy-egy jezsuita atya vitte le a rendtagok kíséretében az altemplom sírboltjához. A temetési szertartást Vértesaljai László jezsuita plébános vezegte, majd a földi maradványokat tartalmazó urnákat Isten irgalmába ajánlva helyezték örök nyugalomra.

- 1 Magyar Kurir (Katolikus Hírportál), 2014.27.
- 2 Tóth Sándor: A Migazziban. Új Ember, 1985. január 20.
- 3 Kézirat: Verőcsemaros, 1982. január 25.
- 4 Ismeretlen szerző verse, azonban valószínűsíthető, hogy ezt is, mint a köszöntő beszédet Balogh Mária angolkisasszony írta Verőcén 1982-ben.
- 5 Keszthelyi Ferenc (1928-2010.): megyéspüspök. 1946: a ciszterci rendbe lépett. 1951-ben pápá, 1992-ben püspökké szentelték. 1992-2003: váci megyéspüspök. 2003-tól haláláig a verőcei Migazzi Otthonban élt.
- 6 F. Nagy Ernő SJ beszámolója a www.jeszuita.hu oldalról.

P. FELFÖLDI BALÁZS MÁTYÁS plébános, kármelita atya (1920–1999)

Az emberi akarat, az Istenhez igyekvő lélek – ha néha nagy kerülővel, de végül is eléri célját. Szép példája ennek Felföldi Balázs életútja.

Kunszentmártonban született 1920. január 26-án. Édesapja: Felföldi Mihály, édesanyja: Bozsik Katalin meghitt családi körben nevelte Vécsey utcai otthonukban a három gyermeket, Balázst, Istvánt és Ilonát. A legnagyobb fiúnak gyermekkorától égett szívében a vágy, hogy Istennek szolgáljon. A polgári iskola negyedik osztályának végbizonyítványával 16 évesen a kármelita rend előjáróinál jelentkezett, hogy dolgozó testvérként éljen szerzete-

Mátyás testvér a budapesti kármelita rendházban (1947)

si életet. Felvették, megkezdte a próbaévet, amikor is a Mátyás testvér nevet kapta.¹ A rendkívül jó kezűgyességű fráter különböző kolostorokban működött, többek között a kunszentmártoni Kármelben is. Nagyon jó érzékel és hozzáértéssel javította a hívek szakadozott, megrongálódott rózsafüzereit. Készségesen végzett minden rábízott munkát. 1950-ben tette le örök fogadalmát. A Rend magyarországi felszólítása után Keszthelyen volt sekrestyés 1951-től 57-ig, majd amikor innen is távoznia kellett, nyomdászként dolgozott Szege-

den. A laikus testvérek számára nem volt más lehetőség, mint az, hogy fizikai munkával keressék meg mindennapi kenyerüket. Mátyás testvér egy alkalommal találkozott P. Hajós Miklós kármelita atyával, aki a szétszórátás éveiben tartományfőnökként igyekezett a rend tagjait összetartani és jövőjükkel gondoskodni. Azt javasolta Mátyás testvérnek, hogy esti tagozaton szerezzon gimnáziumi végzettséget, s ennek birtokában jelentkezzen a teológiai főiskolára, mert felszentelt papként sokkal több lehetősége nyílik Isten dicsőségét és a hívek lelki érdekeit szolgálni. Továbbtanulási szándékát szorgalmazta, pontosságáért munkahelyén is messzemenően támogatták. Érettségi után már minden akadály elhárult útjából, hogy egészen Istené lehessen. A szegedi papnevelő intézetbe kérte felvételét. Ott is hamar kitűnt jámborságával és példamutató akaraterejével. Negyedéves teológus korában a papnövendékek duktora lett. A főpásztor: dr. Udvardy József püspök, csanádi apostoli kormányzó 1970 májusában diakónussá (szerpappá), 1971. április 14-én pedig áldozópappá szentelte a szegedi székesegyházban. A magasztos szertartást az *Új Ember* így örököltette meg:

Samu András és Felföldi Balázs dr. Kiss Péter prépost hálaadó szentmiséjén, 1971. jan. 31-én

„A csanádi egyházmegye minden részéből érkeztek papok és hívek Szegedre április 14-én. Délelőtt 9 órakor érkezett a székes-egyházba a szentelő Udvardy József püspök, apostoli kormányzó. A Mindenszentek litániájának elimádkozása után meghallgatták a szentelő főpásztor intelmét, majd a szentelendő diakonusok engedelmisséget ígértek a csanádi egyházmegye szolgálatában. A lelki hatalom átadásának ünnepélyes aktusa után a jelenlévő száz pap sorban elvonult az újonnan szenteltek előtt, és kézrátétellel, csendben egyesültek a püspök imájával: 'Tedd Uram hűséges és készséges szolgálóiddá őket!' A szentelési prefáció után a püspök krizmával kent meg az új papok tenyerét, majd átadta nekik jelképesen az áldozati kelyhet, amellyel ezután naponta találkoznak majd a szentmisében. A szentmise további részében az újonnan szentelt papok: Felföldi Balázs, Fodor András, Katona József és Marosi János koncelebráltak a szentelő püspökkel. A hívek hosszú sorát már az új áldozópapok áldoztatták.

Sokan imádkoztak értük és segítették őket, amíg pappá lettek: papok, tanárok s a hívek közössége mindenütt, ahol gyermekkoruktól megfordultak. A szentelési mise után első áldásukkal az új papok azokért imádkoztak, akiknek szolgálatára készülnek.”²

„Minden jó nekem, Uram, ami neked jó, semmi sincs korán és semmi sincs későn” – vallhatta Felföldi Balázs, aki 51 éves fővel, de ifjú lelkesedéssel állott a kunszentmártoni nagytemplom virágdiszes főoltára elé 1971. április 18-án vasárnap délelőtt, hogy bemutassa a legszentebb áldozatot az örökkévaló Isten imádására.

Udvardy József csanádi püspök pappá szenteli Felföldi Balázs diakónust 1971. április 14-én

Az újmisés Balázs atya, kézvezetője: Szabó Pál győri lelkész, volt kunszentmártoni kármelita házfőnök és Lázár Pál főesperes-plébános kíséretében, a hívek sorfala között vonult az oltárhoz, ahol csanádi egyházmegyes kispapok (többek között Samu András teológus) asszisztenciájával kezdte meg a szentmisét. A szentélyben foglalt helyet dr. Kiss Péter prépost, nyug. plébános, dr. Dankó László teológiai tanár, püspöki titkár, Csehy Alfonz ciszterci atya, Szabó Imre Kármel-lelkész, Kovács Ágoston kármelita.

Evangelium után dr. Dankó László³ szegedi teológiai tanár lépett templomunk szószékére, s költői lendületű, remekül felépített beszédében vázolta a zsinat utáni idők papi eszményének portréját. Végezetül Balázs atya újmisés áldásban részesítette özvegy édesanyját, aki örömkönnnyekkel szemében térdelt pap fia elé, majd a rokonok és paptestvérek következtek, végül pedig a hívek sokasága fogadta az áldást.

Felföldi Balázs ugyanezen a napon este 6 órakor a Kármel kápolnájában is mondott újmisét. Kézvezetője Szabó Imre Dávid atya volt. Evangelium után Lázár Pál főesperes, plébános mondott szentbeszédet. Az áldott emlékű lelkipásztor – aki néhány hónap múlva tragikus hirtelenséggel elhunyt – szívből fakadó közvetlenséggel vázolta az újmisés atya életútját, s a minden akadályt legyőző kitartást, mely végül is meghozta gyümölcsét, mely egyaránt öröm az újmisés számára, de a kunszentmártoni hívek, mint Isten népe számára is.

Főpásztora Röske községbe küldte káplánnak, ahol 1971. július 1-től 1976-ig, Endrődön és Szeghalmon 1976-tól 1977-ig, Újszegeden 1977-től 1979-ig működött ebben a minőségben. 1979-ben plébánosi kinevezést kapott Pitvarosra⁴, majd

A Szent Márton-búcsún itthon, 1973. november 11-én

1987-től Öttömösön végezte nagy odaadással a lelkipásztori munkát. 1989-ben, a kármelita rend magyarországi újjáéledésekor az elsők között vállalta ismét a szerzetesi életet, s a keszthelyi rendházban élt haláláig.

Szülővárosa iránti szeretete nyilvánult meg abban, hogy amikor csak tehetett, részt vett a nagytemplom és a Kármel ünnepein. Itthon volt dr. Kiss Péter prépost úr nyolcvanadik születésnapján 1971-ben, a külsejében megújult templom megáldása alkalmával 1973-ban tartott háromnapos lelkigyakorlatot, elkísérte utolsó útjára édesanyját 1982-ben. Legnagyobb örömét pedig az jelentette, amikor 1989. szeptember 17-én ismét mint „kármelita” prédikálhatott az alsó temetői kápolna Fájdalmas Mária búcsúján. Utolsó eseményként adatott meg számára, hogy szülőföldje templomában 1996. április 21-én bemutatthatta ezüstmisés hálaáldozatát.

Ez alkalommal hangzott el az alábbi köszöntő beszéd:

Felföldi atya szentmiséje

Felföldi Balázs Mátyás kármelita az alsó kápolna búcsúján, 1989. szeptember 17-én

„Főtisztelendő Mátyás Atyánk! 25 éves áldozópapi jubileumod, ezüstmiséd alkalmával szülővárosunk híveinek, egykori barátaidnak, rokonai és lelki értelemben vett testvéreidnek szívből jövő köszöntését, Isten áldását kérő jókívánságait szeretném tolmácsolni. Azok nevében szólok, akik Veled együtt itt születtek ezen a tájon, az alföldi szép nagy rónaságon, a mérészen kanyargó, egykor kristálytisza vizű Hármas-Körös partján. Szeretnénk sokan melletted állni, hogy együtt örvendezzünk és együtt adjunk hálát a gondviselő, jóságos Istennek és mindnyájunk égi édesanyjának, a Boldogságos Szűz Máriának. Huszonöt évvel ezelőtt, az akkor is napfényben ragyogó áprilisi vasárnapon szintén melletted álltunk az újmisés oltárnál, miután Udvardy József

szeged-csanádi püspök úr kezéből elnyerted a papi hatalom felmérhetetlen értékű ajándékát. A mai örömnapi világos bizonyítéka annak, mennyi áldással, jótéteménnyel halmozott el 25 év alatt az irgalmas és emberszerető Úristen! Az ő szolgálaként tevékenykedhettél sokak javára a szeged-csanádi egyházmegyében, majd immár hét év óta újra a keszthelyi Kármel rendi közösségében. Mindig örömeinkre és épülésünkre szolgált, amikor itthon jártál, és nekünk is hirdetted az evangélium örömhírét. Soha nem felejtjük el, amikor a hetvenes években a Szent Márton-templombúcsúra készülve, a Szűzanyáról, mint Isten legszebb templomáról prédikáltál szülőfölded hívőközösségének.

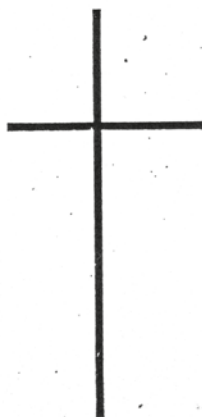
Kedves Felföldi Atyánk, földi Testvérünk! Hálát adunk mindnyájának a jó Istennek azért, hogy Téged nekünk adott! Tudjuk, bármilyen vész jön, nem veszhetünk el, amíg szerte az országban kunszentmártoni pap-szülőtteink imádkoznak ennek a Körös-parti városnak megtépzott hitű lakosaiért! Kérünk, terjeszd fölénk jubileumi áldást közvetítő jobboldat, hogy erőt nyerjünk további küzdelmeinkhez, hogy őseink mélységes hitének, példás buzgóságának legalább a töredékét át tudjuk adni a nyomainkba lépő új nemzedéknek. Bárcsak az ő soraikból is sokan követnék a Te példádát! Mi pedig azt kérjük Számodra, hogy az ezüstmisét követő évek teremjék az új kegyelmek bőségét, hogy majdan aranykehely legyen áldott életedből! Mátyás Atyánk, Isten hozott, Isten éltesse!”

Mátyás atya a keszhelyi Kármelben

Még két nehéz év küzdelme várt reá. Hallatlan önfegyelemmel, majd türelmes megadással viselte a betegség súlyos keresztjét, s a papi zsolozsma és a szentolvasó volt állandó támasza. Utolsó napjainak szinte állandóan ismételt kérése volt a Szűzanyához: Imádkozzál érettünk, bűnösökért, most és halálunk óráján.

Felföldi Balázs Mátyás kármelita szerzetes életének 79. évében, hosszú szenvedés után, a szentségekkel megerősítve 1999. június 2-án csendesen elhunyt.

A Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány, a keszhelyi Kármel - a rokonság nevében is - szomorú szívvel, de megnyugodva a gondviselés rendelkezésében tudatja, hogy szeretett rendiársunk:

Felföldi Balázs Mátyás o.c.d.

kármelita szerzetes

életének 79. évében hosszú, türellemmel viselt szenvedés után, a szentségekkel megerősítve 1999. június 2-án szerdán csendesen elhunyt. Temetése június 9-én, szerdán a keszhelyi kármelita bazilikában a 11 órakor bemutatott szentmise után lesz a templom kriptájában.

Mátyás atyánk Kunszentmártonban született 1920. január 20-án. A Kármelita Rendben 1950-ben testvérként iett örök fogadalmat. A Rend magyarországi felosztása után Keszthelyen volt sekrestyés 1951-től 57-ig, majd mikor innen is távoznia kellett, nyomdászként működött Szegeden. Ott jelentkezett a teológiai tanulmányok elvégzésére. 1971 április 14-én pedig Szegeden pappá szentelték Rószkén, Endrődön, Új-Szegeden, Pityaroson, Öttömáson végzte nagy lekiismeretességgel a lekipásztori munkát.

A Kármelita Rend magyarországi újjáéledésekor az elsőkhöz vállalta ismét a szerzetesi életet s a keszhelyi rendházban élt haláláig. Az elmúlt két évben türelmes megadással viselte a betegség súlyos keresztjét, s a papi zsolozsma és a szentolvasó volt állandó támasza.

Távozásával a keszhelyi Kármel elvesztette a mindig készséges gyónató-atyát, a rendszeres miséző és mindig példásan felkészülve prédikáló, köztisztelőben álló Mátyás atyát.

Fogadja be őt az égi Kármel, annak királynője a Kármelhegyi Szűzanya. Nyugodjék békében!

Utolsó napjainak szinte állandóan ismételt kérése volt a Szűzanyához: Imádkozzál érettünk, bűnösökért, most, és halálunk óráján.

Június 9-én, a keszthelyi kármelita bazilikában bemutatott szentmise után helyezték örök nyugalomra az altemplom rendi kriptájában. Távozásával a keszthelyi Kármel elveszítette a mindig készséges gyóntató atyát, a rendszeres miséző és mindig példásan felkészülve prédikáló, köztiszteletben álló Mátyás atyát. „Fogadja be őt az égi Kármel, annak királynője, a Kármelhegyi Szűzanya. Nyugodjék békében!”⁵

1 A szerzetes közösségekben, így a kármelitáknál is vannak felszentelt papok, őket az „atya”, latinul „páter” (rövidítve: „P.”) megszólítás illeti meg. A nem felszentelt fogadalmas dolgozó (laikus) szerzetesek megszólítása: „testvér”, „fráter” („Fr.”). Például: P. Ráfael, Fr. József. A fráterek, akik a közösségben többek között a szakács, kertész, sekrestyés feladatát látják el, éppen olyan teljes jogú szerzetesek, mint a miséző papok. Külsőleg semmi megkülönböztető jel nincs, igazában itt tökéletesen megvalósul az egyenlőség.

2 Száz pap a szegedi papszentelésen. Új Ember, 1971. május 2.

3 Dr. Dankó László (1939-1999): érsek. 1963-ban szentelték pappá Szegeden. Püspöki titkár és teológiai tanár. 1979: a római Pápai Magyar Intézet rektora. 1987-ben püspökké szentelték. Ettől az évtől korai haláláig kalocsai érsek.

4 Csanád Egyházmegye Jubileumi Évkönyve 1980. 135.

5 A keszthelyi Kármel által kiadott gyászjelentés.

SAMU ANDRÁS nyugalmazott plébános (1927)

Kunszentmártoni gazdálkodó család hatodik gyermekeként született 1927. november 16-án. Édesapja: Samu István, édesanyja: Balla Julianna. Nyolcan voltak testvérek, a következő sorrendben: István (1910), Elek (1912), József (1918), Lajos (1920), Julianna (1922), András (1927), Máté (1929), Amália (1932). Két bátyja: József és Lajos 1943-ban, a második világháború idején hősi halált halt. A férfiak a földművelés, állattenyésztés nehéz munkáját végezték.

András később a postahivatalnál helyezkedett el, mint kézbesítő. Amikor arra lehetősége nyílt, beiratkozott a helybeli József Attila Gimnázium esti tagozatára. Az érettségi bizonyítvány megszerzését követően rövid ideig pénztáros volt a postán, majd 1967-ben a csanádi egyházmegye papnevelő intézetébe kérte felvételét. Sikeres tanulmányai során, illetve azok végeztével dr. Udvardy József püspök, csanádi apostoli kormányzó 1971. március 19-én subdiakonussá, 1971. május 1-jén diakonussá, 1972. június 15-én pedig áldozópappá szentelte a szegedi székesegyházban.

A szentelést követő vasárnap: június 18-án délelőtt tíz órakor mutatta be ünnepélyes első szentmiséjét a kunszentmártoni nagytemplomban. Fellegi Sándor esperes-plébános külföldi távolléte miatt a kézvezetői tisztséget Takács József Tivadar OFM (ferences) káplán töltötte be. Az újmisést nagyszámú papi asszisztencia kísérte a plébániáról a fényárban úszó templom szembenéző oltárához. A szentélyben foglalt helyet dr. Kiss Péter c. prépost, nyugalmazott plébános, Csehy Alfonz és Maróti Arnold ciszterci atya, dr. Kiss László SJ (jezsuita), Felföldi Balázs röskei káplán, Kocsis István kisújszállási plébános (volt kunszentmártoni káplán).

Udvardy József püspök Samu András diakónust pappá szenteli a szegedi székesegyházban, 1972. június 15-én

A hívek üdvözlése után Samu András meghatódott lélekkel jelentette be, hogy első ünnepélyes szentmiséjét elhunyt szüleiért ajánlja fel. A magasságbeli Istent dicsőítő ének és ünnepi könyörgés végeztével a szentleckét és evangéliumot csanádi egyházmegyes teológusok olvasták fel, miközben városunk születte: dr. Kiss László a szószékre lépett, hogy elmondja szentbeszédét.

A szónok biblikus ihletésű, mély gondolatokat fejtető beszédében a papi hivatás lényegére mutatott rá. A pap legszentebb kötelessége, hogy megismertesse a világgal az Út, Igazság és Élet örök ígét. Az Istent kereső ember és az embert kereső Isten szándékának metszéspontjában ott áll a pap, hogy közvetítsen Isten és ember, valamint ember és Isten között. A pap lelkének arra a hullámhosszra kell állnia, amely az ember kéréseit tolmácsolja az Isten felé, s amely az Isten kívánságait továbbítja az emberek felé. A pap hivatása hasonló a

Samu András a papság kíséretében első szentmiséjének bemutatására indul Kunszentmártonban, 1972. június 18-án

Samu András a papság kíséretében első szentmiséjének bemutatására indul Kunszentmártonban, 1972. június 18-án

Szűzanyáéhoz: Krisztust adni a világnak, és a világot adni Krisztusnak. S mindez az Isten örök tervei szerint történik, mert az Isten olyan üdvösségrendet állapított meg, hogy a pápa, a püspökök és papok szolgáljanak összekötő kapocsként az ég és föld között. A pap tevékenysége az égiekre irányul, de megvalósulása a földön történik. A sikertelenség, a kudarc, a félreértés, rosszindulat a pap számára sokkal súlyosabb keresztet jelent, mint a magány, vagy a cölibátus. S különösen nehéz a mai időkben az idegfeeszítő papi szolgálat! Kétségtelen, hogy a pap számára is látványosabb eredmény volna győztes hadsereg élén menetelni, mint veszített csata után fedezékbe vonulni. Mégis jól cselekszik, aki hallgat Krisztus hívó szavára és Isten szolgáinak sorába lép. Az embertestvérek üdvösségét munkáló pap elnyeri Istentől az örök élet jutalmát.

Dr. Kiss László nagyhatású beszéde után folytatódott az újmise: az első felajánlás, az első Úrfelmutatás, az első Kenyértörés. A szentmise végeztével Samu András testvérei, rokonai, volt munkatársai, majd a papok és hívek térdeltek az oltár lépcsőjére, hogy primiciás áldásban részesüljenek.

Ugyanezen a napon: 1972. június 18-án este 6 órakor mutatta be első szentmiséjét Samu András a Kármelben is. Az oltár mellett foglalt helyet dr. Szilas József apát, székesegyházi kanonok, a szegedi papnevelő intézet rektora, valamint Mácsai Imre főesperes, nyugalmazott szerencsi plébános. Manuduktorként Szabó Imre Dávid, a Kármel plébánosa teljesített szolgálatot, míg a szerpapi teendőket a délelőtti is hasonló minőségben tevékenykedő szegedi kispapok végezték. Díszes papi asszisztencia kísérte oltárhoz András atyát, ahol ifj. Kiss Péter általános iskolai tanuló kedves verssel köszöntötte.

Evangelium után dr. Szilas József apát-kanonok, rektor mondott szívhez szóló szentbeszédet. Elmondta, hogy ő, mint a csanádi egyházmegyes kispapok atyja, a félig vagy egészen árva újmisések meghívását fogadja el legelsősorban. – „András oltártestvérünk már édesanyját és édesapját is elvesztette, kétszeres kötelességemnek éreztem, hogy részt vegyek első szentmiséjén.” Ezután a papi szolgálat kegyelmi értékeit fejtegette a rendkívül megnyerő modorú szónok, majd utalt az újmises korábbi foglalkozására és jövőbeni hivatása közötti összefüggésre. – „András testvérünk eddig az emberek üzenetét továbbította. Sokan aggódva várták: jó hírt hoz-e, vagy rosszat. Ezután az Isten üzenetét kézbesíti, s kizárólag csak jó hírt hoz: Krisztus evangéliumának örömhírét!” Szilas József a továbbiakban meglehetősen sötét színekkel vázolta a papi utánpótlás kérdéseit. Megállapította,

Samu András nyugdíjas plébános ünnepi szentmiséje az alsó kápolna búcsúján, 2008. szeptember 14-én

hogy ha továbbra is ilyen nagymértékben csökken a papi hivatásra jelentkezők száma, ötven év múlva szerte az országban alig találhatnák papot, aki a gyermekeket megkeresztelje, a jegyespárok házasságát megáldja és a halottakat utolsó útjukra kísérfje. A papnevelés vezető posztján tevékenykedő apát-kanonok kérte a híveket, imádkozzanak, hogy minél több fiatalember eljusson az újmiséés oltárhoz.

Samu András – aki ezt a szentmisét jötevfőiert ajánlotta fel – végezetül az ilyenkor szokásos áldásban részesítette a megjelent paptestvéreket és híveket.

Első dispoziója Balástya, majd Szatymaz községekbe szólt, ahol 1972 és 1977 között teljesített kápláni szolgálatot plébánosa és a hívek teljes

megelégedésére. Hasonló minőségben működött 1977-78-ban Zákányszéken, 1978-80-ban a debreceni Szent István plébánián, 1980-87 között Makó-Belvárosban. Plébános volt 1987-től 1995-ig Medgyesbodzásan, 1995-től 2005-ig a szentesi Jézus Szíve, egykor kapucinus templomban.¹ 2005-ben, 33 évi aktív szolgálat után nyugdíjba vonult, hazaköltözött. Azóta itthon teljesíti lelkipásztori szolgálatait minden nap a Horváth téri lakása közelében lévő kármelita rendház kápolnájában, illetve a nagytemplom hívei között. Papi munkájának értékelését leghívebben az ünnepi alkalmakkor elhangzott köszöntő beszédek tartalmazzák.

1997. június 15-én emlékezett pappá szentelésének 25. évfordulójára. Részlet az üdvözlő beszéd szövegéből: „Zeng a harang hívó szóval e szép ünnep reggelén. Szülőföldünk templomának harangszava hívogatott ma minket, hogy összegyűljünk az ezüstmisés oltár körül, Samu András szentesi plébános úr 25 éves papi jubileumának szentmiséjén. Ünnepi érzések töltik el szívünket, közülük első a hálaadásé. Megköszönjük a jó Istennek, hogy negyedszázaddal ezelőtt szolgálatára hívott, s Te az Ő hívó szavára igennel válaszoltál, és azóta megszakítás nélkül hirdeted Krisztus örömhírét. Szívünk másik érzése a remény és a jókívánság: áldjon meg a Gondviselő Isten továbbra is, hogy küldetésedet teljesíthessed, és a zöld vetésből ezüst kalásszá érlelődött papi szolgálat aranykalászos terméssé növekedjék. Ehhez kérjük Jézus Szent Szívének és a Szűzanya Szeplőtelen Szívének segítségét, oltalmazó szeretetét és égi pártfogónknak, Szent Márton püspöknek közbenjárását, hogy a jó Isten teljessé tegye azt a jót, amit 25 évvel ezelőtt megkezdett Benned! Kedves András atyánk, Isten éltesen, őrizzen és tartson meg sokáig szent szolgálatában!”

Papi lelkületét mindenkor az engedelmisség, az Isten ügyét és a hívek üdvét szolgáló készség, a hűség, valamint az alázatosság jellemezte. Ez tapasztalható nála nyugdíjasként is: nincs olyan papi feladat (gyóntatás, szentmise, prédikáció, helyettesítés akár itthon, akár vidéken), amit egy szóra szívesen ne vállalna.

2007. novemberében töltötte be nyolcvanadik életévét. Túri Kis István plébános erről tájékoztatta dr. Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyéspüspököt, aki szívélyes hangú levélben köszöntötte András atyát. A levelet a Szent Márton búcsúi szentmisén Szurovecz Vince pápai káplán, kerületi esperes, békésszentandrási plébános olvasta fel a hívek előtt:

„Főtisztelendőséged Isten kegyelméből szép jubileumhoz érkezett. A kunszentmártoni hívek ünnepi közösségében ad hálát Istennek nyolcvanadik születésnapján. Az ünnepléshez lélekben magam is csatlakozom, és szeretettel szorítom meg a kezét, megköszönve eddigi munkálkodását és Isten bőséges áldását kérve további életére. Egy ilyen határárra készíti az embert, hogy visszanézzen a megtett útra. Ezen a szép ünnepen bizonyosan hálával gondol vissza arra a kegyelmi pillanatra, amikor – már, mint meglett férfi – meghallotta Jézus hívó szavát: 'Jöjj, én emberhalásszá teszek téged!' S mint egykor az apostolok, 'mindent otthagya követte őt.' Ez a készség, ez az Isten akarata iránti nyitott lelkület jellemezte papi életútján akár káplánként, akár plébánosként dolgozott az Úr szőlőjében. A hívek fölismerhették Főtisztelendőségedben a jó pásztort, aki mindig

buzgón, szelíden és alázatosan szolgált a lelkek ügyét. Mennyi kegyelem árasztotta el a lelkét a hosszú idő alatt. Ebben a szentmisében jelenlévők és mi lélekben jelenlévők segítünk hálát adni az Istennek nyolcvan év minden kegyelméért. Isten éltesse, adjon jó egészséget, hogy még sokáig szolgálhassa egyházmegyénket és Isten szent népét. Ezt kérve és remélve küldöm Főtisztelendőségedre és a jelenlévő kedves hívekre főpásztori áldásomat: Szeged, 2007. november 5. Dr. Kiss-Rigó László püspök.”

Samu András atya

Samu András nyugalmazott plébános 2012. június 15-én, Jézus Szíve ünnepén, este 5 órakor áldozópappá szentelésének 40. évfordulója alkalmából hálaadó szentmisét mutatott be a kunszentmártoni nagytemplomban. Az egyházközségi képviselő-testület világi elnöke az alábbi köszöntő beszéddel üdvözölte:

„Főtisztelendő András Atya! Ünnepi alkalomra hívogatott ma délután 228 éves templomunk harangja. Annak az életre szóló eseménynek negyvenedik évfordulójára emlékezünk Veled együtt mindannyian, amikor 1972. június 15-én Udvardy József csanádi püspök a szegedi székesegyház oltára előtt a papszentelés kegyelmében részesített Téged. Ennek gyönyörű kerek évfordulója az idén pontosan Jézus Szent Szívének ünnepére esik. Neki adunk hálát, hiszen tudjuk, hogy papi életed minden lépését, az isteni szeretet lángoló tűzhelye, a jósággal és szeretettel teljes Szív, a, mindhalálig engedelmes Szív irányította. Jézus követésének szándéka töltötte el

a Te szívedet is, amikor újmisés szónokod, Szilas József rektor kano-
nok úr életre szóló programként szabta meg Számodra, hogy Jézus
evangéliumát, örömhírét hirdesd és add tovább, bárhová irányít az
Isten akarata a szeged-csanádi egyházmegye területén. És valóban
ezt tetted Jézus Szívének engedelmeskedve káplánként Balástyán,
Szatymazon, Zákányszéke, Debrecenben és Makó belvárosában,
majd mint plébános Medgyesbodzáson, végül Szentesen, a Jézus
Szent Szívének tiszteletére szentelt egykori kapucinus templom-
ban. Papi életed útja szülőföldedről, Kunszentmártonból indult el,
és mindnyájunk öröme, lelkünk gazdagodására nyugdíjba vonu-
lásod után újra hazatértél. Lelkipásztori működésedet nem tudjuk
kellőképpen megköszönni. Jó látnunk és tapasztalunk, hogy itthon
vagy, közöttünk telnek napjaid. Besegítesz plébánosunk munkájá-
ba helyettesítéssel, szentmisék bemutatásával, szentbeszéd-
tartásával, de legfőképpen a bűnbocsánat szentségének kiszolgáltatásá-
val, a gyóntatással. A Kármel hívei is sokat köszönhetnek Neked.
Tevékenységed áldásait nemcsak itthon tapasztaljuk, hanem a kör-
nyékbeliek is részesülnek belőle. Visszajelzések igazolják, milyen
szeretettel emlegetik a tiszaföldvári, martfűi, mesterszállási, csépai
és békésszentandrás hívek is közvetlenségedet, segítőkészségedet,
bölcs tanításodat. Veled együtt köszönjük a jó Istennek töretlen és
egyenest ívű papi életed negyven évét, és kérjük Jézus isteni Szívét,
aki „életünk és feltámadásunk”, aki „a benne remélők üdvössége” és
„minden szentek gyönyörűsége”, hogy éltesse sokáig, halmozzon el
segítő kegyelmeinek gazdagságával, hogy újabb évfordulók során
ismételten hálát adhassunk azért, hogy közlünk Téged is kiválaszt-
ott az ő szent szolgálatára. A jó Isten áldása, a Boldogságos Szűz-
anya közbenjárása vezéreljen életed minden napján!”

---

1 A Szeged-Csanádi Egyházmegye Névtára 2000. 93.

KISS GÁBOR érseki tanácsos, esperes, plébános (1966)

Az egri főegyházmegye ma már egyetlen kunszentmár-
toni illetőségű papja 1966. június 27-én született Szen-
tesen. Édesapja: Kiss M. Péter kereskedő és édesanyja: a
Kiskunfélegyházáról Kunszentmártonba került Fazekas
Ilona tanítónő példamutató vallásos nevelést biztosított a
négy fiúgyermek számára, akik sorrendben a következők:
Péter (1959), György (1961), Gábor (1966) és Tibor (1968).
Mindnyájan a kunszentmártoni kármelita rendház és ká-
polna közelében nőttek fel, valamennyiükre, de különösen

Gáborra életre szóló hatást gyakorolt többek között Szabó Imre Dávid ferences
atyja, a Kármel akkori plébánosa, valamint Maróti Arnold ciszterci atya, aki napi

Kispapként a Szent Márton-búcsún

kemény munkájával, hitében és hivatásában haláláig hűségesen kitartó állhatatosságával szolgált követendő eszményképül. Középiskolai tanulmányait Gábor a kecskeméti piarista gimnáziumban végezte. Az itt töltött négy év érlelte meg benne a papi hivatás életre szóló elkötelezettségét. Az egri szemináriumban végzett három évfolyam után Seregély István érsek magasabb szintű tanulmányok folytatása céljából a budapesti hittudományi akadémiára küldte. A központi szeminárium évszázados falai között kristályosodott ki benne az elhatározás, hogy a piarista rendbe lép és gimnáziumi tanárként fogja a rábízottakat a tudás és az üdvösség útjára vezetni. Felvették a rendbe, s miután egyetemi tanulmányait sikeresen befejezte, Seregély István érsek 1990. június 16-án Egerben pappá szentelte.

Másnap, 1990. június 17-én vasárnap, Úrnapja ünnepén a kunszentmártoni nagytemplom harangja ismét újmisés oltárhoz hívogatta a város népét. Kiss Gábor atya mutatta be első szentmise-áldozatát a szülőföld templomában. Az örvendező szülőkön, testvéreken, rokonokon kívül számos kiváló papvendég tisztelte meg jelenlétével az ünnepi eseményt. A belső restaurálás miatt állványerdővel borított szentélyben az alatt felsorolt személyiségek foglaltak helyet: dr. Nádaszi Alfonz bencés tanár¹ (Budapest), dr. Tuba Iván kecskeméti piarista házfőnök², Pázmándy György piarista magiszter, Szegheő József és Salánky István piarista tanár (Kecskemét), Himfy Ferenc plébános (Szolnok), Linczenbold József egri újmisés, Sándorfi István diakónus (Esztergom), Kocsis Sándor diakónus, Takács Tamás diakónus, Vízahányó Zsolt piarista teológus, Kovács Ákos, Kiss Csaba, Ficzek László és Tari Zsolt egri teológusok, Kepis Mihály esztergomi teológus, Forrai Tamás jezsuita papnövendék (Hódmezővásárhely) és Kiss Tibor jezsuita novicius.

Maróti Arnold ciszterci atya aranymisés szónoka a Kármelben, 1884. július 16-án: Kiss Gábor

Nagy Ferenc kunszentmártoni esperes-plébános köszöntője és Baráth Jánosné egyházközségi elnökhelyettes üdvözlő szavai után vette kezdetét Kiss Gábor első szentmiséje. Evangélium után dr. Tuba Iván piarista házfőnök mondott emlékeztető szentbeszédet, melyben párhuzamot vont Úrnapja ünneplése és a primicia misztériuma között:

– Krisztus a testét adta értünk: összetöretve, megkínózva, halálra váltan, majd dicsőségesen feltámadva. Mennybemenetele után a kenyér és bor színében maradt köztünk, mert az étel és ital érzékelhető formájában tudjuk megérteni, vagy legalább valamelyest felfogni szeretetének nagy titkát. Erre csak az a Krisztus volt képes, aki istensége mellett testi mivoltában a tökéletes emberséget is meg tudta valósítani. Az ember nagyon gyenge, gyarló élőlény. Még igazában saját teste fölött sem tud uralkodni. Találónak nevezte Assisi Szent Ferenc az emberi testet számár testvérnek. Jó hasonlat! Testi megjelenésünk is olyan esetlen, suta, néha meg olyan sajnálnivalónak kedves, de ha megmakacsolja magát, csökönyös tud lenni, mint a számár. Az Isten az ő szent Fiát testestül nekünk adta. Ezt csak tökéletes önátadással tudjuk viszonzni.

Újmisés testvérünk is az Úrnak adta magát, de hogy teljesebb legyen az önátadása, a piarista rendbe lép, ahol ifjak, kamaszok nevelője, alakítója lesz. Kérjük az egri főegyházmegyét és ezt az egyházközséget, engedjék át készséges szívvel Gábor újmisés testvérünket a piarista rend számára, hogy annak keretein belül sok magyar fiatal lelkének javára tudjon munkálkodni!

Kiss Gábor atya három hónapig élt noviciusként a piarista rend váci kolostorában. Annak ellenére, hogy szívében holtáig őrzi Kalazanci Szent József lelkiségét, mégis visszatért az egri főegyházmegyébe, ahol szintén részesülhetett az oktatás-nevelés hivatásának örömeiben és felelősségében. Éveken át tanított dogmatikát,

Kiss Gábor érseki tanácsos a felső kápolna búcsúján, 2010. május 24-én

fundamentális teológiát és filozófiát az egri kispapoknak. 1990 és 1992 között káplán Erdőtelken, majd 1992-93-ban a jászberényi főplébánián. 1993-1995: felsőfokú teológiai tanulmányokat folytatott Rómában. 1995 és 2000 között kisegítő lelkész Bátor községben, 1995-2005 között párhuzamosan teológiai tanár az egri hittudományi főiskolán. 1999-ben érseki tanácsossá nevezték ki. 2000-től 2004-ig plébános Egerbaktán. 2004-2005 között tanulmányi szabadságon. 2005-től 2011-ig erdőkövesdi plébános és kerületi esperes. 2011-től jászfényszarui plébános. Oldallagosan ellátja Pusztamonostor, Jászfelsőszentgyörgy plébániákat is.³ A személye iránti szeretet és nagyrabecsülés kifejezése volt a jászfényszarui hívek és a környékbeli jász papok nagy számú részvétele Kiss Gábor édesanyjának temetésén Kunszentmártonban 2014. május 28-án.

Szolgálati helyeiről gyakran hazalátogat. Ilyen alkalmakkor misézik és szentbeszédet mond a nagytemplomban és a Kármelben. Kövesdy Zsolt plébános 2010. május 24-én a felső kápolna hagyományos pünkösdhétfői búcsújának megtartására kérte fel. Az ünnepi szentmise igeliturgiájának bevezetéseként baráti szavakkal köszöntötte a hazaérkező Kiss Gábor atyát, aki jóleső érzéssel nyugtázta, hogy 20 éves egyházmegyes papi szolgálata alatt első alkalommal szerepelhet a felső kápolna búcsúján. Szívesen teszi – mondotta, – hiszen Kunszentmártonhoz kötik gyermekkori emlékei. Örömmel tekint a ministránsok 11 tagú csoportjára, ő maga is ötéves korától ministrált a Kármel kápolnájában a népszerű Dávid atya (Szabó Imre) lelki irányítása alatt, aki itt nyugszik a kápolna közelében. Annak idején egyike volt azoknak, akik a felejtethetetlen emlékü ferences atya koporsóját vitték a sírhoz. Édesapja: Kiss Péter az alsó temetőben nyugszik. A búcsúi hívőközösség jelenléte biztosíték arra, hogy az egyház Kunszentmártonban hosszú távon életképes lesz.

Kiss Gábor érseki tanácsos az evangélium felolvasása után tartalmas szentbeszédet mondott. – Az egyház működése az utolsó vacsora termében, az Eucharisztia megalapításának színhelyén, az apostolok és a Boldogságos Szűz Mária jelenléte mellett, a Szentlélek eljövetelével indult meg. Aquinói Szent Tamás fogalmazta meg legtökéletesebben, hogy az Isten lelkének kiáradása nem jelképes, vagy mesébe illő esemény, hanem valóságos történet, az Isten és a teremtmény közötti kapcsolat létrejöttének eleven valósága. Az Isten ugyanis, aki teljességgel méltányolja az ember szabad akaratát, személyesen szólít meg mindenkit a Lélek által. Szeretet-szövetségre hív bennünket, lehetővé teszi, hogy szabad elhatározásból engedelmeskedjünk neki, alárendeljük magunkat az ő akaratának. Ezért imádkozhatjuk alázattal: „Legyen meg a Te akaratod.” Az egyház a Szentlélek erejével Krisztusban él. Szeretet-közösségünk ezért kapcsol mindnyájunkat szoros kötelékben az Istenhez és embertestvéreinkhez.

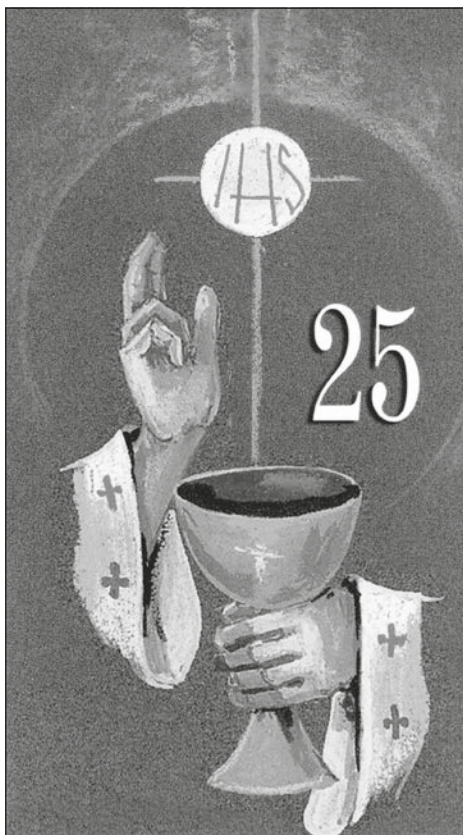
Ezüstmiséس jubileumát 2015. június 28-án ünnepelte a szülőföld templomában. Kövesdy Zsolt plébános és a ministránsok kíséretében vonult az oltárhoz, ahol az egyházközségi elnök mondott köszöntő beszédet. Művészi tehetséggel rendelkező hímező asszonyok nyújtották át ajándékukat, a Bozsik-mintás stólat, amelyet a megáldás szertartása után Kiss Gábor atya öltött magára. Meghatódva mondott köszönetet a szíves meghívásért és fogadtatásért, hogy huszonöt év elteltével

*“Megismertük a
Szeretetet, amellyel
Isten szeret és
hittünk benne.”*

1Jn 4,16

*Ezüstmiséس
emlékére.*

*Kiss Gábor
2015*

ismét itthon mondhat szentmisét ebben a gyönyörű templomban. Örök hálával emlékezett drága édesanyjára, majd édesapjára, aki kemény férfi létére annak idején kezét csókolt frissen felszentelt pap fiának. Köszönetet mondott jótevőieért, akik segítették hivatása kiteljesítésében.

Kedves mozzanata volt az ünnepi szentmisének, hogy Gábor atya két pusztamonostori civil férfi híve olvasta a szentleckét, illetve imádkozta a hívek könyörgését.

Kiss Gábor szentbeszédében hálásan köszönte a jó Istennek, hogy meghívta őt a legszentebb szolgálatra. Hálásnak kell lennünk még a bűneinkért is, mert még ezek ellenére is szeret bennünket a végtelen irgalmú Isten, hiszen vétkeinkért bocsánatot ad, nem taszít el, hanem örök szeretettel ölel magához. Fontos, hogy szeretettel viseltessünk az Isten iránt. Az egyház Krisztus teste, a Szentlélek temploma. Az egyházközséget is úgy tekintjük, mint Isten művét. Észre kell vennünk az Isten állandó jelenlétét, aki testével, vérével táplál minket. Jézus legyőzte a halált, olyat tett, amire ember nem képes. Az evangéliumi jelenet: a leánya feltámasztása azt tanítja, hogy létünk túlmutat a földi kereteken. Őriznünk kell az Isten üdvözítő eszméjét: „Úgy szeressétek egymást, ahogy én szeretlek titeket.” A szeretet fontosságát csak a hit erejével tudjuk valamelyest megérteni. Ezért választotta ezüstmisés jubileumának mottójául a Szentírás mélyértelmű gondolatát: „Megismertük a Szeretetet, amellyel Isten szeret, és hittünk benne.” (1Jn 4, 16)

---

1 Nádasi Alfonz (1909-1997): bencés szerzetes, tanár. Kodály Zoltánhoz és Bárdos Lajoshoz több évtizedes barátság fűzte. Kodályt ő temette.

2 Tuba Iván piarista szerzetes, tanár. 1944-ben született, 1968-ban tett ünnepélyes örök fogadalmat, 1969-ben szentelték pappá. 2009. február 2-án meghalt.

3 Az egri főegyházmegye sematizmusa 2014. 132., 178.

DR. JANES ZOLTÁN szentszéki kötelékvédő, zákányszéki plébános (1979)

A rendszerváltozás tette lehetővé, hogy iskoláinkban újra meginduljon a hitoktatás. Nagy Ferenc kunszentmártoni esperes-plébános az evangéliumi magvető példája szerint a hitbeli ismeretek elsajátítására és elsőáldozási előkészületre mozgósította az anyakönyv névsora alapján a megkeresztelt gyermekeket és azok szüleit. Öröm volt látni, hogy Janes Zoltán, Szabó Miklós, Sulyák Tamás és rajtuk kívül még jónéhány általános iskolás korú fiú és kislány jelentkezett a hívó szóra, hogy hitoktatásban, első szentáldozásban, majd később a bérmlás szentségében részesüljenek. Az elhintett magvak jó talajba hullottak és bőséges termést hoztak. Janes Zoltán testvérünkről túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy vele kapcsolatban százszoros termésről beszélhetünk, örömmel és készséggel vállalt Isten-szolgálata már tízéves korától megmutatkozott. Derengő decemberi hajnalokon, a nulladik órában tartott iskolai hittanóra előtt Zoltán meggyújtotta az adventi koszorú megfelelő gyertyáját. De ami ennél is fontosabb:

el nem maradt, de a többiek sem maradtak el soha a vasárnapi szentmiséről. Szívesen ministráltak, örömmel szolgáltak az Úrnak. Autóbuszos zarándoklataink is bizonyára erősítették Isten-szeretetüket, egyházunkhoz való ragaszkodásukat, amikor „koldusboton, törött mankón mentünk búcsút járni, Szűz Máriás magyaraknak kopott unokái.”¹

Janes Zoltán életútja: Szentesen született 1979. január 19-én. Édesapja: Janes Zoltán (+ 2007), édesanyja: Varga Edit, öccse: Janes Zsolt (1985). Általános iskolai tanulmányait Kunszentmártonban fejezte be 1993-ban. Mindennél hitelesebb, ha saját szavait idézzük: „Életemet, hitemet, gondolkodásomat nagyban meghatározta a természeti környezet, hiszen mindig szívesen kirándultam a város határába, sok-sok pillanat él bennem, amikor a természet szépségén át is megtapasztaltam Isten jelenlétét, jóságát. Elsősorban mégis a családi kötelék, a szüleimmel és öcsémmel való kapcsolatom segítette ezt a megtapasztalást, hogy Isten jelenléte érzékelhető valóság... Ott kezdődött, és lett időm: a hittanra, a vasárnapi szentmisékre, az elsőáldozásra és negyedik osztályos koromtól a rendszeres ministrálásra. Egy püspök írta: 'Senki nem ülhet úgy a tűz mellett, hogy át ne melegednék!' Valahogy a hivatásom is ehhez köthető. Nem voltak látomások, hangok, folyamatosan érlelődött meg bennem: mi lenne, ha egyszer te állnál ott, az oltárnál? Ötödik osztályos koromtól már egyértelmű volt számomra: pap leszek, ha Isten is úgy akarja! Tanulmányaim során sok értékes hellyel és személlyel találkoztam. Az általános iskola után a gyulai Karácsonyi János Katolikus Gimnáziumba jártam (1993-1997), s az érettségi megszerzését követően már nem volt kétséges, hogy jelentkezésemet a szegedi papneveldebe nyújtom be. Gyulay Endre püspök atya

Janes Zoltán diakónussá szentelése, Szeged, 2003. május 10.

felvett, s egy évre a váci szeminárium-
ba küldött, ahol akkor 45-en, a Duna
innen eső részének valamennyi egy-
házmegyéjéből jöttek kispapok. Azóta
is jó egy-két akkori baráttal találkozni,
tudni egymásról, örömeikről, gondja-
ikról. Elöljáróim evangéliumi őrzőink
voltak, s hivatásunk támaszai: Bábel
Balázs rektor (jelenleg kalocsai érsek),
Árvai Ferenc prefektus, és akinek a
legtöbbet köszönhetek: Stella Leontin
spirituális, aki mély papi életének pél-
dáját, nagy tudását, óriási élettapasztal-
atát adta át önzetlenül. Tanulmányaim
aztán a szegedi szemináriumban foly-
tatódtak, sok-sok munkával, örömö-
kkel, nehézségekkel tarkítva. 2003. má-
jus 10-én szenteltek diakónussá (erre
az alkalomra választottam a zsoltár
következő sorait: „...de most már min-
dig Nálad maradok, hiszen megfogtad jobbomat.” Zsolt 73, 23). Ezután fél évet a
békéscsabai plébánián töltöttem, majd ismét Szeged következett, hogy a szakdol-
gozatomat megírjam, és felkészüljek a legszebb napra. 2004. június 12-én szentelt

Gratuláció a diakónusnak

Janes Zoltán diakónus szolgálata Gyulay Endre püspök szentmiséjén
a kunszentmártoni templomban (2003)

pappá a székesegyházban Gyulay Endre püspök úr, két társammal: Bejan-Topsi Valentinnel és Kasuba Róberttel együtt. Első szentmisémet a kunszentmártoni Nagytemplomban mutattam be.”²

2004. június 19-én, szombaton ünnepi díszbe öltözött Szent Márton temploma. Fényes kísérettel vonult az oltárhoz Janes Zoltán atya, ahol édesanyja adta rá a gazdag hímzéssel ékesített miseruhát. Elsőként az egyházközség világi elnöke köszöntötte: „Nagy kegyelem és kitüntetés számunkra, hogy a drága szülőváros gyönyörű templomában – Endrődi Sándor költő szép szavaival kifejezve – ,új pap mond új misét’. Szívünk csordultig érzelemmel, hiszen olyan események és mozzanatok tanúi vagyunk, amelyekért érdemes élni, küzdeni és imádkozni, mert ezekben a megismételhetetlen pillanatokban itt találkozunk szoros közelségbe kerülve a föld és a mennyország. Zoltán testvérünk! Köszönjük a jó Istennek, de Neked is, hogy eddig kedves fiunk voltál, de mostantól kezdve atyánk is lettél! És amikor remegő kezed először emeli magasra a szent áldozat kenyerét, helyezd mellé valamennyiünk háláját, szeretetét és szívünk legőszintébb jókívánságait. Veled együtt mi is kérjük a hivatás szent kegyelmét szívedbe oltó Isten segítségét, hogy az ő szent szolgálatát hűségesen teljesíthesd életed végéig, szíved utolsó dobbanásáig. Kezed felemeléséből, minden lépésedből áldás fakadjon azokra, akiket az Úristen rád bízott. Ha isteni Mesteredre – újmiséis jelmondatod szerint – bizalommal ráhagyatkozol, segítsége nem marad el, és az általad elhintett mag újra és újra százszoros termést hoz. Papi életed legyen olyan, mint a közelmúltban újra-ezüstözött régi gyertyatartó, amely maga is tiszta fényben ragyog, de legfőbb

Janes Zoltán első szentmiséje Kunszentmártonban, 2004. június 19-én.
A szemüveges diakónus: Pásztor Emánuel

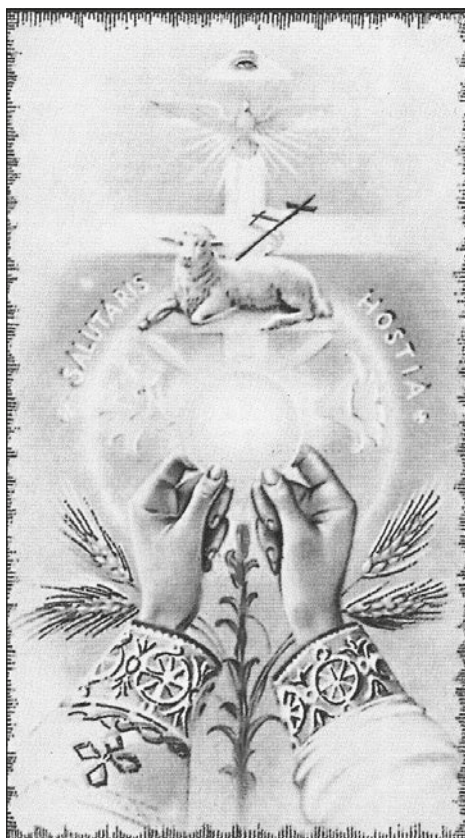
„Bizalommal ráhagyatkozom.”

(Zsid 2,1)

**Pappászentelésem
és
első szentmisém
emlékére**

Szeged-Kunszentmárton
2004. június 12-19.

Janes Zoltán
újmisés

szerepe mégis az, hogy messzire láthatóan emelje magasra a feltámadt Krisztus soha el nem múló fényességét. Vezéreljen a ma megkezdett felelősségteljes, de örömet is ígérő úton Jézus Szent Szíve és a Szűzanya Szeplőtelen Szívének szeretete, hogy Szent Márton oltalmazó palástja alatt szent szolgálatod mindig eredményes legyen. Drága Zoltán testvérünk és atyánk, indulj hát ezen az úton, és irányítsd a rád bízottakat, de vezess minket is, hiszen most már ,pap vagy te mindörökké, Melchizedek rendje szerint!’

Evangelium után Ondavay Tibor pápai prelátus, mezőtúri plébános mondott nagyhatású szentbeszédet. Ebből néhány részlet: „Különleges ünnepre hívtam ma a templom harangja. A város szülőtte áll az oltár előtt, hogy bemutassa a legszentebb áldozatot, szavára megjelenjék a kenyér és a bor színe alatt valóságosan, bár titokzatos módon, a mi Urunk, Jézus Krisztus. Újmisére, első misére gyűltünk össze, amely az öröm napja, a lelkesedés és az ujjongás ünnepe. Egyes vidékeken van olyan szokás, hogy az újmisés előtt, amikor a templomba vonul, rózsakoszorút visznek, amit az oltáron helyeznek el. Ha valaki a jövőbe tekinthetne, láthatná, hogyan hullik le egyik rózsza a másik után, és hogyan tűnik elő egyik tövis után a másik. Végül a rózsakoszorú teljesen töviskoszorúvá változik. Valamilyen formában a pap életét jelképezi mindez, mert a pap hivatása nehéz és felelősségteljes. A hivatás sok és szerteágazó munkára terjed ki. A pap egyik legszentebb feladata

és küldetése az igehirdetés, az evangélium jó hírének közlése, akár alkalmas, akár alkalmatlan hirdetni Krisztust, a Megfeszítettet, aki ma is oly sokak számára botrány és oktalanság. A papi hivatás másik legszentebb vonása bemutatni az áldozatot élőkért és holtakért, amikor a pap önmagát is élő, szent, Istennek tetsző áldozatul ajánlja fel, hogy legyen jó pásztor, aki Mestere nyomán életét is kész odaadni juhaiért, a rábízott lelkekért. Továbbá kötelessége a papnak, hogy a szomorúakat megvigasztalja, a betegeket fölkeresse, híveinek minden veszélyben és minden körülmények között segítő kezet nyújtson, vagyis mindenkinek mindene legyen. A szegények atyja, a világtalanok világossága, a botladozók támasza, az elhagyatottak reménye, a betegek és haldoklók vigasza. Mindezek mellett a papra sok lelki gond nehezedik. Öröködik a gyermekek fölött, hogy Isten félelmében nőjenek fel, ma a 21. század elején is gondoskodik a fiatalokról, hogy a világnak és kísértéseinek áldozatul ne essenek, aggódik a házastársakért, hogy esküjüket megőrizték és gyermekeiket Isten törvényei szerint neveljék. De ugyanakkor aggódik a hűségeseikért is, hogy mindvégig állhatatosak maradjanak, s még inkább a hűtlenekért, hogy az üdvösség útjára visszatérjenek. Emellett még mennyi minden feladat, mennyi gond nehezedik egy-egy pap vállára, éppen napjainkban. De, kedves testvérek, kell-e még pap a mai világban? Abban a világban, amelyikben élünk, abban a világban, ami nem igényli az örök értékeket, s csak mulandó értékek után fut, nemegyszer egészségét és életét is kockáztatva. Nem haladt-e túl bennünket a világ? Kedves újmisés Testvérem! Velünk együtt ebbe a világba kaptál küldetést. Ebbe a világba, amelynek jellemzője a kesergés, az elégedetlenség, ahol nincs tekintély és tekintélytisztlet, mert ez a világ gőgös. Gombnyomásra működik ugyan, mégis félelemben él. Hirdeti ez a világ: „valósítsd meg önmagadat. Neked ez jár. Te vagy az Isten!” Ugyanakkor rabszolgái a világnak, mert elég csak egy áramszünet, s minden megáll. Ezt a világot a hirdetések és a reklámok manipulálják, és benne még inkább az embert. Ebben a világban élünk, ahol sikk a liberalizmus, sikk a múltunkba való beletaposás. Szükség van ebben a világban a papra? Minden bizonnyal, talán sokkal jobban, mint abban a sötétnek hirdetett középkorban... Kedves újmisés Testvérünk! Rózsakoszorúval kezdtem, amely idővel tövissz koszorúvá válik. De egy dolgot tudnod kell: ez a tövissz koszorú vezet majd a mennyei dicsőség hervadhatatlan koszorújához. Ne félj! Hányszor hangzik el a Szentírásban, az Evangéliumokban is: ne félj! Jézus végső szava Máté evangéliumában így hangzik: „Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végéig.” Nem egyedül, Ővele kell járnod papi életed útját.”³

A továbbiak ismét Janes Zoltán szavaival: „Elkezdődött a papi élet Kisteleken. Egy év (2004-2005), tele új tapasztalattal, kiváló plébános: Laczkó Ferenc prelátus mellett. Onnan a következő kápláni helyre, Csongrádra kerültem (2005), ahol 98 napot töltöttem. (Itt ekkor Veréb László volt a plébános.) Megszerettem a várost. A 16 hónapnyi káplánság után váratlanul ért a magyarbánhegyesi plébánosi kinevezés. Másfél évig (2005. november – 2007. július) voltam Magyarbánhegyesen. Értékes emberek, első szárnypróbálgatások plébánosként, plébánia- és templomfelújítás. Örömök, nehézségek. Két gyönyörű plébánosi év (2007-2009) Csongrádon, majd az egyházi tanulmányok kezdete. (A teljességhez tartozik a tudomány a papi életben.) Az egyházi jogot még kispap korunkban Kisházi-Kovács László helynök tanította. Megszerettette velem és bátorított: tanuljak egyházi jogot

Szentmise és szentbeszéd a felső kápolna
2007. május 28-i búcsúján

felsőbb fokon. Most már hiszem és látom, hogy a Gondviselés műve volt, amikor 2009-ben Nagyszénásra kerültem. Komolyan készülni a vizsgákra, a szigorlatokra, szakdolgozatokat és disszertációt írni, ehhez csend és nyugalom kell. Itt megtaláltam.”⁴

Az alant közölt levélrészlet (2011. február 14-i keltezéssel) teljes képet ad a nagyszénási dolgos hétköznapiokról:

„...Mindig van mit csinálni, főleg mostanság. Folytatódik a plébánia felújítása. Nagyon kis lélegzetvételű munka lesz, két helyiség festése, burkolása, berendezése. Ez már unaloműzőként is felfogható. Írom a nagy ,opust’, a licenciátusi szakdolgozatot: ,A házassági beleegyezés érvénytelensége, különös tekintettel a színlelésre, az 1101. kánon alapján’ címmel. A 85 oldalból már 55 készen van. Február végén, március elején szeretném felvinni bírálatra Kuminetz Géza atyának, a Központi Szeminárium rektorának. Nála írom. Tanulom, tanulatom az olasz nyelvet. Hetente 2x2 órában van itt Nagyszénáson. Októberig kellene egy középfokú nyelvvizsga, hogy a diplomákat a kezembe vehessem. Mind a baccalaureátusit⁵, mind a licenciátusit.⁶ A licencia vizsga június 23-án lesz, Erdő Péter: *Egyházjog* című könyvéből. Csupán 900 oldal, gyerekjáték lesz megtanulni... Ennek eredményétől függ, hogy aztán elkezdhetem-e a doktori képzést. Nagyon izgulok, de ,Bizalommal ráhagyatkozom!’ Az eperjesi templom (Magyarbánhegyes egyik filiája) szívem kedves csücske. A júniusi Szent László búcsúra tavaly egy gyönyörű főoltárt készítettünk, az idei búcsúra az oltár köré színes üveglablakot szeretnénk. Megérdemli az a templom és megérdemlik azok a hívek...”⁷

A kitartó munka megérdemelte gyümölcsét. Janes Zoltán atyát – édesanyja, testvére, rokonai, valamint dr. Barna Gábor professzor, továbbá Kövesdy Zsolt kun-szentmártoni plébános és az egyházközség világi elnöke jelenlétében – a Pázmány Péter Katolikus Egyetem budapesti dísztermében 2013. június 24-én a legjobb minősítéssel az egyházjogi tudományok doktorává avatták. Disszertációjának címe: „A kegyúri intézmény kialakulása, virágzása és megszűnése, különös tekintettel

Kunszentmárton város egyházi életére 1850 és 1950 között.” Szándékáról a szerző így vallott: „Szerettem volna valamit visszaadni Kunszentmártonnak. Éppen ezért a disszertáció témáját az egyházközség múltjából választottam.”⁸ Ugyancsak a szülőföld történetének példái adták számára az ösztönzést, amikor még hittudományi főiskolásként 2004-ben megírta 38 oldalas szakdolgozatát „Apátságok és prépostságok a Szeged-Csanádi egyházmegye területén” címmel. A bevezetésben megköszöni egykori kunszentmártoni hitoktatójának, „hogy beszélgetéseink, találkozásaink során észrevétlenül is elültette bennem a múlt, a régi vallásos élet, annak emlékei, töredékei iránti érdeklődés, fogékonyság és ragaszkodás magvát.”

Hosszú felsorolással lehetne bemutatni azt is, hányszor és hányszor misézett, prédikált szülőföldje templomában, nyaranként a Kármel-búcsún, alsó és felső temetői kápolnáinkban. Templomunk kibővítésének és felszentelésének centenáriumi évében, 2010. január 16-án ünnepélyes szentmisét mondott Szent Márton püspök tiszteletére. A következő sorokat írta a templom emlékkönyvébe: „Nagy szeretettel mutattam be a szentmisét a jó kunszentmártoni hívekkel. Adja Isten, hogy Szent Márton püspök példáját követve és közbenjárását magunkénak tudva gazdagodjunk őseink hitében, a jövőbe vetett reményben és az egymás iránti szeretetben. Janes Zoltán nagyszénási plébános.” Ugyancsak ő misézett és prédikált 2010. május 1-jén a kunszentmártoni elszármazottak találkozóán: „A mai napon a jószándékú emberek mellett Isten az, aki összegyűjtött minket. Kívánom valamennyi jelenlevőnek és szervezőnek, hogy a hétköznapiakba visszatérve, az Ő kegyelmét felhasználva tudjuk öregbíteni hőn szeretett városunk jó hírét. Szeretettel és barátsággal: Janes Zoltán plébános.” 2013. május 20-án, a felső kápolna búcsúján a szentmise keretében emlékezetes, gyönyörű szentbeszédet mondott. Legutóbbi szereplése 2014. június 29-én történt, amikor pappá szentelésének és első szentmiséjének tizedik évfordulóján adott hálát a mindenható Istennek a kunszentmártoni templom oltáránál. Ez alkalommal ismét édesanyja adta pap fiára az újonnan hímzett Bozsik-mintás miseruhát.

Dr. Kiss-Rigó László megyéspüspök Zoltán atyát 2013-ban szentszéki kötelekvédővé nevezte ki, 2014-ben pedig Nagyszénásról Zákányszékre helyezte át. A *Keresztény Élet* című hetilapban közölt papi arckép és vallomás a következő gondolatokkal zárul: „Fontos, hogy legyen tervünk, álunk, erőnk a küzdéshez, érzékenység a lelkiismeret hangjára, mint Isten szavának meghallására, amely utasít, parancsol, utat mutat. Vegyük észre az idők jeleit! Amint papként látom: ez nagyon nehéz. Sokszor csak az állapotfelmérések és a rendelkezések szintjéig jutunk, a helyes út megtalálása nehezebb. Mi lehet a megoldás? Talán nagyon elvontan hangzik, de számomra mégis feladatot ad Sík Sándor verse:

Nincs szánva szemednek a holnap:
Ott légy igaz ember, ahol vagy.
Most tedd, amit adatik tenned:
Az Isten rügyezik benned.

Ez az én lelkipásztori és emberi célom, ezt szeretném másokkal is megéreztetni. Nem csupán az egyházi épületek felújítását tűztem ki célul, hanem az embernek mint a Szentlélek templomának felújítását is. Ehhez kevés a pap munkája.

Olyan emberek kellenek, akik elkötelezve, komoly elszántsággal szeretnék „becsempészni” Isten ügyét. Bátorít Ferenc pápa gondolata: „Ne legyetek soha szomorúak! Ne engedjétek soha a bátortalanság érzésének! A mi örömünk nem a birtoklásból fakad, hanem abból, hogy tudjuk: Jézussal soha nem vagyunk egyedül...”⁹

---

1 Sík Sándor: Az andocsi Máriához.

2 Papi arcélek. Tóth Sándor: „Most tedd, amit adatik tenned.” Keresztény Élet, 2013. augusztus 11.

3 Szószerinti lejegyzés Ondavay Tibor beszédéből.

4 Papi arcélek. Tóth Sándor: „Most tedd, amit adatik tenned.” Keresztény Élet, 2013. augusztus 11.

5 Bakkalaureátus: a legalsó akadémiai fokozat, mely arról tanúskodik, hogy a hallgató alkalmas a magasabb fokozatok megszerzésére.

6 Licenciatus: tudományos fokozat, melyet egyházi egyetemek adományoznak végzett hallgatóknak, akik vizsgával bizonyították a tudományos munkára való képességüket. A doktorátus feltétele.

7 Janes Zoltán 2011. február 14-én kelt leveléből.

8 Keresztény Élet, 2013. augusztus 11.

9 Uo.

PÁSZTOR EMÁNUEL várvölgy-zalaszántói plébános (1977)

Első és egyetlen helybeli születésű lelkipásztor, aki nemcsak újmiséjét mondta itthon, hanem a pappá szentelése is Kunszentmártonban történt. Ennek előzménye a következő. Pásztor Emánuel teológiai tanulmányait a veszprémi szemináriumban végezte 1999 és 2004 között. I. éves teológus volt, amikor főpásztora, dr. Márfi Gyula veszprémi érsek 2000. november 11-én, a Szent Márton búcsú keretében ünnepélyes főpapi szentmisét és szentbeszédet mondott a kunszentmártoni nagytemplomban. Az érsek úr délután meglátogatta Emánuel szüleit, és kispapjának a következő ígéretet tette: „Emánuel, hogy ha akarod, tanulmányaid végeztével a gyönyörű kunszentmártoni templomban szentellek pappá.”

De kezdjük az életrajzi adatokkal. Pásztor Emánuel János 1977. november 29-én született a szentesi kórházban. Édesapja: Pásztor János (+2002), édesanyja: Hegedűs Ilona, öccse: Pásztor Ágoston (1982). Az általános iskolát és gimnáziumi tanulmányait Kunszentmártonban végezte. 1996-ban érettségizett. Katolikus ifjúsági közösségekben kereste a helyét, ezek hatására iratkozott be a veszprémi hittudományi főiskola világi teológiai tagozatára (1997-98). Egy évet itthon töltött templomi és plébániai szolgálatban, amikor 1999-ben a veszprémi főegyházmege kispapjai közé kérte felvételét. Tanulmányai befejezésének közeledtével három tagú küldöttség (Túri Kis István kunszentmártoni plébános, Pásztor Jánosné – a kispap édesanyja – és Józsa László világi elnök) kereste fel hivatalában 2003. december 22-én a veszprémi érseket a Kunszentmártonban történő papszentelés részleteinek és időpontjának egyeztetése érdekében.

Pásztor Emánuel diakónus az édesanyjával. Veszprém, 2003. április 17.

Az egyházi rend szentségének kiszolgáltatása 2004. július 3-án, szombaton délelőtt történt Kunszentmárton gyönyörűen feldíszített templomában. A jeles vendégek között foglalt helyet Kiss László, Hévíz város esperes-plébánosa, Bencsik Pál nyugalmazott keszthelyi apát-plébános, Szabó János balatonalmádi plébános, Imre Zoltán, Bóka Tibor, Kovács Gábor veszprémi újszír atya, két

Pásztor Emánuel pappá szentelése a kunszentmártoni templomban, 2004. július 3-án

veszprémi kispap: László Dezső és Simon Gábor, a kaposvári egyházmegyéből dr. Gárdonyi Máté, Siófok-Kiliti plébánosa, a szeged-csanádi egyházmegyéből Ondavay Tibor pápai prelátus, főesperes, Szurovecz Vince pápai káplán, kerületi esperes, Réthy István szarvasi apát-plébános. Hévíz város részéről megjelentek az egyházközségi képviselő-testület tagjai, Rezi egyházközség hívei és zarándokok, Kunszentmártonból dr. Czuczai Mihály polgármester, a képviselő-testület tagjai, az egyházközség hívei.

Veszprém főpásztorát az egyházközség világi elnöke üdvözölte elsőként:

Márfi Gyula veszprémi érsek áldozópappá szenteli Pásztor Emánuel diakónust.
Kunszentmárton, 2004. július 3.

A papszentelés magasztos szertartása. 2004. július 3.

„Kunszentmárton város és egyházközségünk nevében megkülönböztetett tisztelettel és a régi szeretettel köszöntöm dr. Márfi Gyula¹ veszprémi érsek urat, aki Pásztor Emánuel diakónus testvérünk pappá szentelésére érkezett hozzánk. Érsek úr nem először jár városunkban: pontosan négy évvel ezelőtt, 2000. november 11-én ünnepelt velünk égi pártfogónk, Szent Márton búcsúnapján, amikor a főpapi szentmisén örök érvényű igazságokat fogalmazott meg felejtethetlen szentbeszédében. Kérésünkre most ismét eljött a távoli Veszprémből, a királynék városából, melynek ősi várfalai között Szent István

király, Szent Imre herceg, Boldog Gizella királyné, majd két évszázaddal később a nemzet áldozati báránya, Árpád-házi Szent Margit tette meg többször is a székesegyházba vezető utat. Érsek úr érkezése számunkra egyedülálló esemény és rendkívüli megtiszteltetés. Ebben a gyönyörű templomban az elmúlt két évszázad alatt igen sok helybeli születésű ifjú pap mutatta be első szentmiséjét, de arra még soha nem volt példa, hogy itt papszentelést végeztek volna. Ezért szeretném hangsúlyozni az esemény történelmi jelentőségét, amely városunk krónikájának lapjain aranybetűkkel fogja az utókor előtt is hirdetni, mi történt Kunszentmártonban a 2004. év július 3. napján. Hálásan köszönöm ezt a megtisztelő gesztust Érsek Úrnak mindnyájunk nevében, de Emánuel diakónus testvérünk nevében is, aki imádságos összeszedettséggel és nem csekély izgalommal készült életének e legjelentősebb napjára. A kegyelem kiadásának ezen a rendkívüli eseményén, Pásztor Emánuel pappá szentelésének magasztos ünnepén nagy tisztelettel és szeretettel köszöntöm mindnyájukat. Isten hozta Érsek Urat és valamennyi kedves vendégünket!”

Pásztor Emánuel első közösen bemutatott miséje a szentelő érsekfőpásztorral

Márfi Gyula érsek úr szentelési miséjének nagyhatású prédikációjából csak kiemelt részleteket idézhetünk:

„...Először is azt kérem Tőled, kedves Emánuel, adj hálát a jó Istennek, hogy eljutottál idáig. Utad nem volt kimondottan kényelmes és egyenes, nehézségekkel kellett megküzdened. Adj hálát, hogy a papságra kiválasztott, hogy hamarosan megbízást és sajátos kegyelmet ad neked az ő Igéjének hirdetésére, az Oltáriszentség és a többi

szenség kiszolgáltatására, valamint arra, hogy neveld és közösséggé formáld Isten népét. Te is hallottad azt, amit az apostolok hallottak: „Jöjj és kövess engem, én emberek halászává teszek”. Köszönd meg, hogy hivatástudatod az évek folyamán erősíteni tudtad, és végül is az Úr elvezetett ide, a szentelési oltárhoz. Szent Pál szavaival szólva: erőt adott neked, megbízhatónak tartott és meghívott szolgálatára. Örülj annak, hogy – megint csak az apostol szavával mondva – „Isten embere leszel”, akit Krisztus nemcsak szolgálatába hívott, hanem legbensőbb barátságába is fogadott, aki rád bízta titkait, valamint Isten és az ember kiengesztelődésének szolgálatára. Mostantól kezdve bárhová mégy, egészen kiemelt módon Krisztus követe leszel, és maga az Isten beszél majd általad... A második dolog az, hogy fel kell kelteni a lelkedben a bizalmat és a bizalomteljes kérést a jó Istenhez, segítsen meg, hogy lelkipásztori szolgálatod sikeres legyen. A sikert most nem evilági értelemben veszem. Nem arról van szó, hogy feltétlenül népszerűnek kell lenned. Nem is szabad megelégedned a látszatsikerekkel. A sikeres papi élet elsősorban azt jelenti, hogy mindhalálig megmaradsz a szolgálatban és mindhalálig kitartasz az Úr szándéka és a híveid mellett.

Tegnap, amikor három évfolyamtársadat Pápán pappá szenteltem, olasz vendégek is voltak. Egy olasz pappal beszéltem, említettem neki, hogy ma jövök Kunszentmártonba egy újabb szentelésre, s mondtam, a szentelendőt úgy hívják, hogy Pásztor Emánuel. Ez a két szó olyan, hogy idegen ember is megérti. Mert a Pásztor minden nyelven pásztort jelent. A papi ember pedig tudja, hogy az Emánuel héber kifejezés, és azt jelenti magyarul, hogy „Velünk van az Isten”. Azt mondta erre az atya, hogy akkor megvan az érsek úrnak a prédikáció témája is. Igen, egy bizonyos mértékig megvan. S most azt kérem tőled, hogy légy jó pásztor és hűséges pásztor, aki tudja, hogy neki mindvégig a nyáj mellett van a helye. A nyáját kell szolgálnia. Elsősorban nem a saját dicsőségét, s nem is a saját életét, hanem a híveknek az üdvösségét... A mi feladatunk az, ami Jézusé is volt, aki így foglalta össze egész életét az Utolsó Vacsorán: „Atyám, én megdicsőítettelek téged. A feladatot, amelynek teljesítésére küldtél, elvégeztem.” Fel kell tennünk a kérdést: ha ma, vagy holnap meghalok, vajon nem dolgom-végezetlenül kell-e távoznom a világból? A lelkipásztornak így kell gondolkoznia, hiszen nemcsak a saját lelkéért felel, hanem a híveket is segítenie kell, hogy hivatásukat megtalálják, és hogy azt Istennek tetsző módon teljesítsék. Magvetőnek kell lenned, az Ige hirdetőjének. Ez megint sokrétű feladat. Beletartozik, hogy megpróbálsz tanulmányaid alapján és azon kívül állandó további önképzést is igénybe véve, megpróbálsz választ adni az emberek nagy kérdéseire. Filozófiai természetű, teológiai, hittani, erkölcs-tani kérdésekben kell tudni választ adni. Manapság, amikor annyi-izmus terjed a világban, annyi téveszme ömlik az emberekre a sajtón és a televízión, rádión keresztül is, neked, Emánuel testvérem,

kell tudnod az igazságot képviselni a téveszmék között. Kell tudnod azt is, hogy megcáföld a hazugságokat. Azon kívül szükség van arra, hogy kicsit próféta is legyél. Vagyis tudd az embereket figyelmeztetni, amikor vétkeznek. Ez nem egy felsőbb rendű lénynek a figyelmeztetése, nem egy szitok-áradat, hanem testvéri intelem, amelyről minden jó szándékú embernek meg kell éreznie, hogy ez szívből fakad és a szívhez szól. Kell tudni biztatni az embereket a jóra, buzdítani őket, és kell tudni vigasztalni az embereket, amikor szomorkodnak. És mindezt nemcsak a saját erőddel kell tenned, hanem a Szentlélek kegyelmével. Mondhatnám azt is, hogy világítanod kell. De nem önfénnyel, hanem azzal a fényességgel, amely Krisztusból árad és a Szentlélek közvetítésével jut el a te lelkedbe. Legyél fény-elnyelő anyag! Nekem odahaza van egy kis fatimai Mária-szobrom, amelyet esténként az éjjeli lámpa fényébe szoktam tenni, ott van egy darabig, és amikor lekapcsolom a villanyt, a szobor egy ideig még világít. Kisugározza magából azt a fényt, amelyet korábban magába szívott. Mi is ilyenek vagyunk. Mint a Hold. A Hold is éjszakánként világít, de a Holdnak nincsen saját fénye. A Napnak a fényét sugározza tovább. A mi Napunk Krisztus, és a fény elnyelésében a Szentlélek segít. Az ő fényét sugározzuk tovább az emberek felé...

És aztán, amint már mondtam, Pásztor a neved is, pásztor lesz a hivatásod is, lelkipásztor leszel, bánjál az emberekkel okosan és szeretettel. A diakónus-szentelés szertartásából veszem kölcsön az ide vonatkozó kifejezést: legyen eszközöd a mértéktartó tekintély. De ugyanakkor kell, hogy a lelkipásztor tekintélyének gyakorlásában legyen szelíd és alázatos. Mert az Úr Jézus azt mondja mindannyiunknak, nekünk papoknak is: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű”... Ugye, mondta ez az olasz atya, hogy a nevedről prédikálhatok. Íme, Emánuel: említettem már, hogy azt jelenti: velünk az Isten. Nem tudjuk most még, hogy mit hoz számodra a jövő. Nem tudjuk, mi lesz a sorsunk. Azt tudjuk, hogy nagyon sokan vannak Európában és Magyarországon is, akik minket, papokat nem szeretnek. Vannak, akiknek szálla vagyunk a szemében, úgy néznek minket, mint a környezetbe nem illő alakzatot. Érhetnek kellemetlenségek bennünket, de bízni kell, mert Emánuel azt jelenti: velünk az Isten. Veled lesz az Isten és megsegít. Ha átmeneti kudarcokat kell meg tapasztalnod, akkor is higgyél mindig a végső győzelemben. Ha átéled néha a lelki sötét éjszakát, amit sok lelki ember és szent átélt, akkor is hinne kell, hogy felkel majd a nap. Mert minden éjszakára eljön a hajnalhasadás!”

Első szentmiséjét egy héttel később, népes vendégkoszorú jelenlétében 2004. július 10-én mutatta be a szülőföld templomának oltáránál. A veszprémi főegyházmegye és a kaposvári egyházmegye papjai közül résztvettek: Neumajer Zoltán fonyódi, Kocsis Tamás somlóvásárhelyi, Szabó János balatonalmádi plébános, Szijártó László káplán Páparól, Kovács Gábor, Imre Zoltán és Bóka Tibor újmisé,

*"Terveid Uram felfoghatatlanok,
s milyen tömérdek a számuk!"*

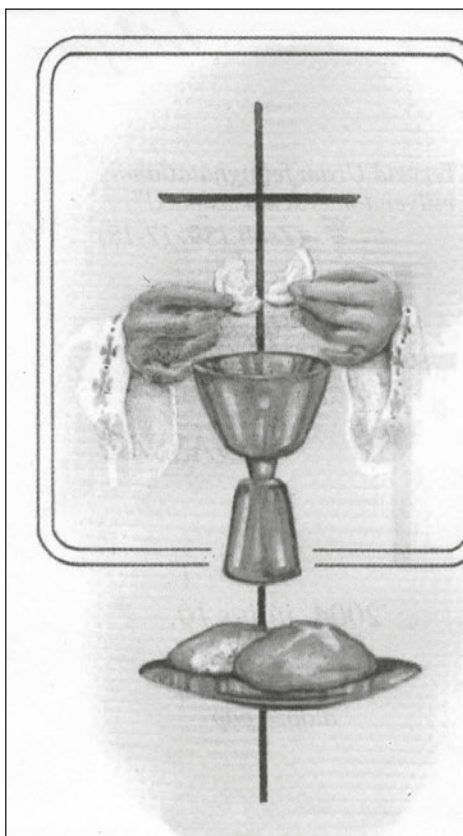
(Zsolt.139. 17-18)

ÚJ MISÉS ÁLDÁSSAL

2004. július 10.

*Pásztor Emánuel
áldozó pap*

Janes Zoltán kunszentmártoni újmisés atya, Szabó Xavér ferences testvér. Az egyházközség világi elnöke üdvözlő beszédében a következőket mondta:

„Rendkívüli örömök és kegyelmek időszakát éljük, hiszen három hét leforgása alatt két újmisének lehettünk/lehetünk tanúi a 220 éves gyönyörű kunszentmártoni nagytemplomban. Nehéz feladat ilyenkor újat mondani, hiszen két egyidős helybeli születésű ifjú levita pappá szentelésén vehettünk részt: június 12-én a szegedi székesegyházban, a múlt szombaton pedig e szent falak között, amikor – talán túlzásnak tűnik, de mégis komoly valóságtartalmat fejez ki – néhány felejthetetlen óra erejéig Kunszentmárton templomában dobogott a veszprémi főegyházmegye szíve. A papi hivatások kegyelmét adományozó Úrsten színe előtt csak a hála és köszönet szavait tudjuk ismételgetni, azért, hogy szolgálatára hívta és Krisztus örök papságának méltóságával tüntette ki Zoltán és Emánuel testvéreinket. Hosszan lehetne elmélkedni azon is, miért éppen őket és miért éppen most az ezredforduló éveiben, amikor talán a körülmények nem éppen a papi hivatás kibontakozásának kedveznek leginkább. Ezen sokszor eltűnődhetett Emánuel is a veszprémi Boldog Gizella

Pásztor Emánuel újmiséje Kunszentmárton templomában, 2004. július 10-én

Szeminárium kápolnájának áhítatos csendjében, mert úgy érzem, az elmélkedés misztikus pillanataiban a 139. zsoltár sorai adták meg számára az eligazító feleletet, ezért is választotta újmisés jelmondatául: „Terveid, Uram, felfoghatatlanok, s milyen tömérdek a számuk!” Igen, a hit világosságának fényénél már valamelyest tisztábban látjuk: titeket, Téged az Isten – nagyszerű tervei szerint – öröktől fogva kiválasztott, megérintette szíveteket, megfogta kezeteiket, és most már vele együtt járjátok az üdvösség útját: nem a magatokét, persze azt is, hanem azokét, akiket Isten a gondjaitokra bízott. Kedves Emánuel testvérünk! A helyben született, példás életű papok sorába léptél most, s nagyon bízom, hogy minden tekintetben méltó leszel hozzájuk. Mit is mondhatnék most neked? Csak azt, amit három héttel ezelőtt Zoltánnak is mondtam, mert mindkettőtökre pontosan érvényes: eddig kedves gyermekünk és testvérünk voltál, mert előttünk, szemünk láttára bimbózott és teljesedett ki szent hivatásod

ébredése és készséges elfogadása. Mostantól kezdve pedig, azon kívül, hogy fiunk és testvérünk maradsz, atyánk is leszel! Útravalóul hadd mondjam el egy szívbemarkoló élményemet. A debreceni Szvetits Intézet egykori aranymisés igazgatója mondta 50 éves jubileumán: „Fiatal koromban azt hittem, hogy Úrfelmutatáskor erős karjaimmal én emelem magasra Krisztust. Később rájöttem, hogy ő hajolt le hozzám és emelt magához.” Ezt kívánom én is Neked, Emánuel atya, hogy mindig hűségesen járva az ő útját, Jézus Krisztus emeljen magához, akkor is, ha az ő szent áldását közvetíted, akkor is, ha evangéliumának örömhírét közlöd a rád bízottakkal. Megható érzés volt látnom Veszprémben, szemináriumi szobád íróasztalán a kunszentmártoni templom színes fényképét. Kérlek, legyen továbbra is mindig szemed előtt, mert innen indultál, innen indulsz a távoli Dunántúl vidékeire, ahová a főpásztori akaraton keresztül az Isten szólít. A fizikai távolságot áthidalja a lelki kapcsolat, a szeretet köteleke. Ha a dunántúli híveket hűségesen szolgálod, akkor leszel igazán a mienk is! Kedves újmisés Emánuel atya, imádkozz értünk első szentáldozatod bemutatása alkalmával, és felszentelt kezeddal add ránk áldásodat. Mi is imádkozunk érted, hogy sírig tartó hűséggel teljesíthesd küldetésedet Isten dicsőségére, a rád bízott hívek lelkének javára és üdvösségére!”

Részletek Neumajer Zoltán fonyódi plébános ünnepi szentbeszédéből:

„Kedves Emánuel, újmisés paptestvérem! Bizonyára ismered azt a mondást, hogy „hiába pörög a nyelv, ha a szív alszik közben”. Azok a gondolatok, amelyeket ma el szeretnék mondani ebben a gyönyörű templomban, nemcsak a nyelvemről pörögnek, hanem a szívem mélyéből fakadnak. Egy héttel ezelőtt eljött az a nap, amikor pap lettél, az Isten átölelt téged. Sokat kellett készülnöd, megannyi nehézségen át, mégis közel kerültél az Istenhez. Meghívott vagy. Istennek nem valami kell belőled, hanem teljes személyed kell neki, egész életed, tudásod, amelyeket hosszú évek alatt megszerezte. Gondolkodásod, beszéded, szíved, erre mind szüksége van a jó Istennek. Szemeid, kezeid és lábaid által leszel Krisztusnak a képmása. Nagy dolgokat cselekszik veled Ő, aki hatalmas. Bár most a te szívedet is és mindnyájunk szívét boldogság és öröm tölti el, mégis kell szólnom arról is, hogy ez az út, amelyen elindultál, nehéz lesz számodra. Nehéz lesz mindenkit szeretned és önmagadnak senkit meg nem tartani. Nehéz lesz mindig csak adnod, és talán lesznek hetek, hónapok, amikor senkitől nem kapsz semmit. Nehéz lesz mindig másokat bátorítani, segíteni, hogyha te soha nem lassíthatod le a lépteidet. Megérzed majd, hogy egyedül leszel a világ előtt, a szenvedés előtt, a halál előtt és a bűn előtt. De azt is meg fogod érezni, hogy veled lesz Valaki végig. Veled lesz Valaki, akinek szüksége volt rád. Szüksége volt a te kezre, hogy továbbra is áldhasson. Szüksége volt az ajkadra,

hogy tovább taníthasson. Szüksége volt a testedre, hogy szenvedjen benne továbbra is. Szüksége volt a szívedre, hogy szeressen ma is... Lesznek kudarcok, de lesznek örömök és boldog pillanatok is. Kedves Édesanya, legyen sok öröme pap fiadban!... Kedves Emánuel! Buzgóságod, amely most eltölti szívedet, soha ki ne apadjon. Valóban, mindörökre pap lettél. Isten gondoskodik választottjáról, törődik vele, erőt ad, mely szükséges ahhoz, hogy ne önmagadnak élj, hanem annak, aki érted meghalt és feltámadt. Kis Szent Teréz egyik gondolatával szeretném befejezni: amikor elmélkedett az ő hivatásáról, leírja, hogy egyszer megvillant és megértette, akit a földön szeretnek, azt a mennyben is szeretik. Én ezt kívánom neked: papi életedben is így legyen, minél többen szeressenek téged. Lehet, hogy akkor tapasztalod meg az emberek szeretetét és ragaszkodását, amikor diszpozíciót kapsz. Ez lesz a jel, hogy akit itt a földön szeretnek és megbecsülnek, azt a mennyben is szeretik és megbecsülik. Így te is elnyerheted azt az örök koronát, amelyet Jézus mindnyájunknak készített. Isten áldjon utadon! Jó pap legyél mindörökké!”

A várkölygi templom, Emánuel atya szolgálati helye

Pásztor Emánuel elindult a papi élet útján. 2004 és 2006 között Hévízen volt káplán. Főpásztora 2006-ban Várköly és Zalaszántó plébánosává nevezte ki. El-látási köréhez tartozik még Válás, Bazsi és Vindornyalak.

A nagy távolság és a sok irányú elfoglaltság miatt ritkán tud hazalátogatni. 2010-ben, templomunk felszentelésének jubileumi esztendejében ő is mondott

Pásztor Emánuel dr. Márfi Gyula veszprémi érsek mellett a hévízi bérnál

ittthon egy Szent Márton-misé. A vendégek könyv a következő bejegyzést örökítette meg: „Isten áldásával, imádságaimba ajánlom a kedves kunszentmártoni közösséget. 2010. március 20. Pásztor Emánuel János Várvolgy-zalaszentőti plébános.”

2011. januárjában kelt levelében az alábbi „vallomások” olvashatók: „...Sajnos, nem tudtam részt venni az őszi Szent Márton búcsún, mert nem tudtam helyettesíteni szolgálatba állítani senkit. Talán az idén majd sikerül... Azt lehetne hinni, teljesen eltávolodtam Kunszentmártontól, pedig ez nem teljesen igaz. Interneten, tv-adásokon, édesanyám közlésein keresztül követem az eseményeket. Innen Várvolgyről, vagy ha egy-két napra hazajutok, igyekszem odafigyelni. A Kunságot nem felejttem el, hiszen Kunszentmártonban nőttem fel, és ebben benne van minden. Munkámban jól érzem magamat, otthonosan berendezkedtem Várvolgyön. Tradicionálisan hívó emberek lakják a falvakat, amelyekben szolgálok, bár a fiatalabb generációval azért nem egyszerű boldogulni. Lelkes emberek azonban mindenhol vannak, és ők a plébánoson kívül mintegy mágnesként is működhetnek a templom és a hit dolgában...”

---

1 Dr. Márfi Gyula (Pördefölde, Zala megye, 1943. december 17. -): érsek. Szombathelyen szentelték pappá 1967-ben. 1976-78: Párizsban ösztöndíjas. II. János Pál pápa 1995-ben egri segédpüspökké nevezte ki. Egerben szentelték fel. 1997. aug. 14: veszprémi érsek.

P. SZABÓ MIKLÓS XAVÉR ferences atya (1979)

Az első és egyetlen kunszentmártoni illetőségű ferencrendi szerzetes atya 1979. június 13-án született Szentesen. Édesapja: Szabó István, édesanyja: Balla Viktória, bátyja: Szabó Tamás (1976). Életútjának állomásai és sorsdöntő eseményei saját vallomásából, illetve az újmisen elhangzott köszöntő beszéd részleteiből tűnnek elő. Szóljon tehát elsőként Xavér testvér: „Hitem a családomban gyökerezik. Egyszerű munkáscsaládban nőttem fel, édesanyám könyvelő, édesapám mezőgazdasági gépszerelő volt, nagyszüleim állattartással foglalkoztak. Mondhatni, örökségként kaptam a hitemet, de ez a hit már családon belül is megharcolt hit volt. Szüleim Budapestre, szöktek fel, hogy egyházi házasságot kössenek. A családból bátyámnak még adódott keresztszülő, nekem azonban – a korai nyolcvanas évek politikai légkörének is köszönhetően – már nem. Templomba azóta járok, amióta eszemet tudom. Erre vonatkozó legkorábbi emlékem ez: a szobában fekszem a szőnyegen, a lábamat nekitámasztom az íróasztal hátának és mondom a Miatyánkot. Ekkor szólítottam először hangosan Istent Atyámnak. Úgy emlékszem, hogy már óvodás koromban ministráltam. De csak írni-olvasni tudó koromban, amikor már első osztályos hittanos voltam, kértem a keresztséget. Akkor már jóban voltam a sekrestyével, Piroska néniel, aki végül – mit nekünk rokon szálak? – a keresztanyám lett. És ez jó volt így. Egyik hittanos társammal, barátommal együtt keresztelkedtünk meg. Mi már akkor, felnőtt keresztségként éltük ezt meg, hiszen mi akartuk, mi kértük. A vágy, hogy teljes joggal a közösséghez tartozzunk, az elsőáldozásra való éhségünk’ nagy volt. Rendkívül megerősítő és jó érzéssel töltött el minket, hogy tudtunk válaszolni a szertartás során feltett kérdésekre.

Hitéletem alakulásában nagy szerepet játszott, hogy az általános iskola hetedik osztályában kapcsolatba kerültem egy helyi, kunszentmártoni karizmatikus csoporttal. A közösséghez való tartozás, a közös ima, a spontán, érzelmi imádság elsajátítása, a Szentírás rendszeres olvasása nagyot lendített az Istennel való kapcsolatomon. Belsővé vált a hitem, az enyém lett, tudatosan, felvállalhatóan... A baráti szálakon kívül sokat köszönhetek a közösségnek. Legfőképp az őszinte ökumenikus szemléletmód hatott rám, és a Biblia olvasását is köztük szerettem meg. Mindkettő meghatározza a mai napig az életemet. Amikor iskolát kellett választanom, nem volt kérdés, hogy egyházi gimnáziumba szeretnék menni. A kecskeméti piaristákhoz jelentkeztem egy másik ministránstársammal, aki később szintén pap lett, de engem a kollégiumba nem vettek fel. Átküldték a papíromat az akkor újraindult iskolába, a gyulai Karácsonyi János Katolikus Gimnáziumba. Az előfelvételi után fél évvel jelezték az atyák, hogy helyüresedés révén átmehtek Kecskemétre. Én azonban akkor már maradni akartam Gyulán. Nem bántam meg, hogy nem fogadtam el a felajánlott kecskeméti helyet. Hiszen nagyon jó helyre kerültem, rendkívül jó barátokat szereztem, örültem, hogy koedukált osztályba járhattam. Magyaritanár osztályfőnökünk pedig nagyon sokunkkal megszerettette az irodalmat. Bennem is elmélyítette az érzékenységet az írott művek iránt.

A hivatásomat az iskolai lelkigyakorlatok hatására kezdtem el keresni. Harmadikos koromban döntöttem el, hogy pap leszek és talán ferences is. Ezt a gondolatot még inkább eldöntötte bennem, hogy péntek esténként, amikor hazajöttem a kollégiumból, a helyi kármelita közösség kápolnájában ministráltam, és az imaközösségünkkel nyáron Medugorjébe zárandokoltunk kerékpárral. Ezt az utat azokkal a fiatalokkal tettem meg, akik épp úgy, mint én, papi, szerzetesi hivatásokon gondolkodtak. Végül érettségi után beléptem a ferencesek közé, és Pasarétre kerültem jelöltnek. Nagyon szép időszak volt. Rendi életemben éltem Pasaréten, Szécsényben, Szegeden, Kárpátalján és Jeruzsálemben. Lelki életem, hitem alakulása szempontjából fontos személyek között szerepel a nagymamám, akiben a Szentírás szavaival élve tényleg „képmutatás nélküli hit” élt (vö. 2Tim 1,5). Jó szívvel gondolok vissza egykori hittanáraimra, Józsa László tanár úrra, valamint a kármelita Juvenál atyára, a ciszterci Öcsi atyára, Nagy Ferenc plébánosra, a gimnáziumi éveim papjaira, Németh Laci és Kovács Józsi atyára. Később Kiss Imre atyára, aki az első otthoni misémen is beszélt, a rendtársaim közül Magyar Gergely és Szendrei Miklós atyára. A teológiai évek alatt Szabó Mária szociális testvérré, végül egykori jeruzsálemi tanáraimra, akit a szó legszorosabb értelmében mesteremnek tekintek ma is: Frédéric Manns professzorra, akinél a hit és a tudás szerves egységet alkot...”¹

Erdő Péter bíboros, esztergomi érsek
diakónussá szenteli Xavér testvért.
Budapest, 2005. november 19.

Xavér diakónus áldoztat.
Budapest, 2005. november 19.

Találkozás a kunszentmártoni zárándokokkal,
2005. nov. 19-én

dományi Főiskolán. 2005. november 19-én, Árpádházi Szent Erzsébet ünnepén, 43 kunszentmártoni autóbuszos zárándok jelenlétében, két rendtársával együtt a budapest-pasaréti ferences templomban dr. Erdő Péter² bíboros, prímás, esztergomi érsek diakónussá szentelte. 2005 szeptemberétől – 2007 szeptemberéig: Budapest-Pasaréten hitoktató, tanár a Szentendrei Ferences Gimnáziumban. 2006. május 6-án – ugyancsak 43 kunszentmártoni zárándok részvételével – a pasaréti templomban dr. Paskai László³ bíboros, nyugalmazott esztergomi érsek pappá szentelte fr. Szabó Miklós Xavér, fr. Dobszay Márton Benedek és fr. Kardos Barnabás Csongor ferences testvéreket. Xavér atya papi jelmondata: „...az én lelkem neki él” – Zsolt 21,30.

2006. május 21-én örömnapra virradt az Alföldön elterülő Kunszentmárton, amelyet az elmúlt hetekben erősen próbára tett a soha nem tapasztalt vízmenynyiséget hömpölyögtető Hármaskörös folyó áradása. A kisváros lakosságának nemcsak az aggodalma volt rendkívüli, hanem az öröme is, hiszen emberemlékezet óta nem fordult elő, hogy két év leforgása alatt három helybeli születésű ifjú pap álljon az újmisési oltár elé. Ezen a szép tavaszi vasárnapon Szabó Miklós Xavér ferences atya mutatta be zsenge áldozatát a minden jókat adományozó fölséges Istennek. Mint ahogy az emberi lélek is titkokat hordoz, az idő múlása szintén rejt meglepetéseket. A nagykun város hívő népe háromszáz éven keresztül állt élő kapcsolatban Szent Ferenc rendjével, hiszen zárándokúttjai, búcsújárásai a ferences vezetés alatt álló Máriaradnára, illetve az aradi minoriták templomába, majd 1920 után Mátraverebély- Szentkútra vezettek, mégis most történt először,

Szabó Miklós 1997. szeptember 8-án lépett be a Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett Ferences Rendtartományba, és Budapest-Pasaréten kezdte jelöltidejét. 1998 augusztusától Szécsényben novícius. Rendi neve: Xavér. 1999 szeptemberétől Szegeden filozófiai tanulmányokat folytat. Szeptember 12: első (egyszerű) fogadalom. 2001 szeptemberétől gyakorlati év (állomások: Budapest-Erd: 4 hónap szociális munka Teréz anya nővéreinél. 1 hónap lelkigyakorlatos visszavonulás Szécsényben. 4 hónap lelkipásztori-szociális munka a Kárpátaljai Ferences Misszióban Nagyszőlősen. (1 hónap lelkigyakorlat Szécsényben). 2002 szeptemberétől Pasaréten teológiai tanulmányok. 2004. szeptember 18: ünnepélyes örök fogadalom. 2004-2005: Szeged: hitoktató. 2005 nyarán: teológus-hittanár-nevelő szakon végez, teológiai bakkalaureátust szerez a Sapientia Szerzetesi Hittu-

Paskai László bíboros, nyug. esztergomi érsek 2006. május 6-án Budapesten két társával együtt pappá szentelte Szabó Xavér diakónus testvért

hogy kunszentmártoni ifjú lépett Assisi nagy szentjének követői sorába. Az egyházközség világi elnöke köszöntő beszédében személyes vonatkozású emléket idézett fel: „...Másfél évtizeddel ezelőtt Szabó Miklósnak, Janes Zoltánnak, Sulyák Tamásnak – rajtuk kívül természetesen másoknak is – hitoktatója voltam. Gyulay Endre püspök úr elvárásának megfelelően családlátogatásokat végeztem hittanos tanítványaimnál. Havas téli estén érkeztem Miklósék otthonába, ahol meglepődve szemléltem a falon egy régi bekeretezett Szent Antal képet, mert Pádua nagy szentjének fejét Szabó Miklós ráragasztott fényképe helyettesítette. Ez volt első jele annak, hogy Szent Ferenc rendjéhez vonzódik, és ez az elkötelezettség mára teljesedett ki igazán. Drága Xavérunk, csak egyet kívánok teljes szívemből. Őrizd magadon egy életen át Szent Antal és Szent Ferenc arcvonásait, mert ha ezt hitelesen teszed, akkor

Békecsók a pappászentelésen

Paskai bíboros térdenállva fogadja Xavér atya első áldását. Budapest, 2006. május 6.

igazában tekinteteden Krisztus arcát fogják felismerni az emberek.”

A világi elnök név szerint köszöntötte a pap vendégeket: dr. Kiss Imre plébános urat, a szeged-csanádi egyházmegye püspöki helynökét, az újmise szónokát, továbbá P. Magyar Gergely ferences tartományfőnök atyát, P. Zatykó László, P. Dobszay Benedek és P. Kardos Csongor ferences atyákat, dr. Balpataki Béla sajlóádi plébános urat, pálos történetírót, Xavér atya édesanyjának egykori hitoktatóját, aki éppen 45 évvel ezelőtt, 1961-ben kezdte meg Kunszentmártonban három éven át tartó kápláni szolgálatát, vele együtt érkezett híveit, a sajlóádi, sajlópetri, alsózsolcai és hejőkeresztúri zarándokokat, az újmise valamennyi kedves résztvevőjét.

Dr. Kiss Imre püspöki helynök ünnepi szentbeszédében többek között ezeket mondotta:

– A pap tevékenységi körét sokrétűen lehet meghatározni:

Szabó Xavér első szentmiséje a szülőföld templomában, 2006. május 21-én

közösséget vezet, szervez, összekötő kapocs a földiek és égiek között, misézik, gyóntat, prédikál, épít, felújít, de mégis leglényegesebb tulajdonsága a szeretet. Ebben példakép és örök eszmény maga Jézus Krisztus, aki az emberek iránti szeretetből vállalta a megtestesülést, a földi lét nehézségeit, a szenvedést és a kereszthalált. A szeretet a legfontosabb, mert Isten is úgy szerette a világot, hogy egyszülött fiát adta érte.

Xavér testvér fogadja az üdvözléseket.
Mellette Magyar Gergely ferences tartományfőnök
és dr. Kiss Imre szegedi püspöki helynök.
2006. május 21.

A szónok utalt arra, hogy Xavér testvért még akkor ismerte meg, amikor a szeged-csanádi egyházmegye által szervezett hivatásgondozó és – erősítő lelki gyakorlatokon vett részt Domaszék-Zöldfáson. Őt az Isten és az embertársak iránt érzett szeretet vonzotta a papi és szerzetesi hivatás irányába. Kimagasló példák sokasága áll a mai keresztény ember előtt, gondoljunk csak a boldog emlékezetű II. János Pál pápára, az életét a szerencsétlen emberek javáért feláldozó

Kalkuttai Teréz anyára, a vértanú Edith Steinre és korunk többi szentjére. Xavér testvér úgy fogja igazán betölteni hivatását, ha Szent Ferenc példájára szeretetet sugároz a világnak arra a részére, ahová az Isten állítja, ahová előljárói rendelik. Ebben már tapasztalattal is rendelkezik, hiszen huzamos időt töltött a ferencesek kárpátaljai missziós területén, így módja nyílt arra, hogy tevékenyen is gyakorolja a szeretetet azon a helyen, ahol arra a legnagyobb szükség van.

Az életút további adataiból megtudjuk, hogy Szabó Xavér atya 2007 októberétől 2011 februárjáig biblikus tanulmányokat folytatott Jeruzsálemben, a

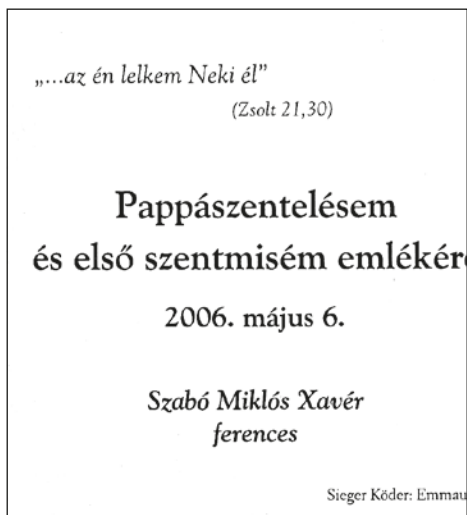

Újmisés áldás. 2006. május 21.

Studium Biblicum Franciscanum – The Pontifical Faculty of Biblical Sciences and Archaeology intézetében. Szaklicenciátust szerzett a szentírás-tudományok és régészet tárgyköréből. 2011 februárjától újra itthon Budapest-Pasaréten, ahol segédmagiszter, hitoktató, plébániai kisegítő, a Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartományban⁴ a folyamatos továbbképzés felelőse, definitor (rendi tanácsos) 2014-ig, gyóntató a pesti

ferenceseknél, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola főállású oktatója nappali és esti/levelező tagozaton (2011: tanársegéd, 2014: adjunktus.) 2013-tól a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész tudományi Karának a Szabadbölcse – Vallástudomány szakokon, a nappali és esti/levelező tagozaton biblikus tárgyakat tanít.

Oktatott tárgyak (nappali és esti/levelező tagozaton). Előadások: Bevezetés az Újszövetség történetébe és irodalmába, Az Ószövetség teológiája, Az evangéliumok teológiája, Az opus lucanum (Lk-ApCsel) teológiai hangsúlyai, A hegyi beszéd exegézise, Bibliatudományi kérdések a hitoktatásban. Szemináriumok: Az ó- és újszövetségi iratok történelmi és kulturális háttere, Messiási eszmék az intertestamentális korban, Márk evangéliuma, Jézus példázatai, Görög szövegolvasás (Márk evangéliuma), A „másik Biblia”: apokrif iratok. Szerkesztői munka: A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Bibliatudomány Tanszéki Kiadványai(nak) társszerkesztője (2009). A Studia Biblica Athanasiana szerkesztőbizottsági tagja (2011), társszerkesztője (2012). A Gratuitas Szerzetesteológiai Intézet „E-szerzetes” digitális folyóiratának szerkesztőbizottsági tagja (2013).

Önálló kötetei, cikkek, tanulmányok: – *Salamon zsoltárai*. Bevezetés-fordítás-jegyzetek. Budapest: Sapientia Főiskola – L'Harmattan, 2009. – A messiás alakja és feladatai a Salamon zsoltáiraiban. In *Sapientiana* (2011/1) 1-13. – „Angyalok a korai zsidó pszeudoepigráf irodalomban”, In: *Angyalok az ókortól Szent Tamásig* (szerkesztette: Xeravits Géza – Tamási Balázs – Szabó Xavér OFM). Budapest: Sapientia Főiskola – L'Harmattan, 2011, 105-155.

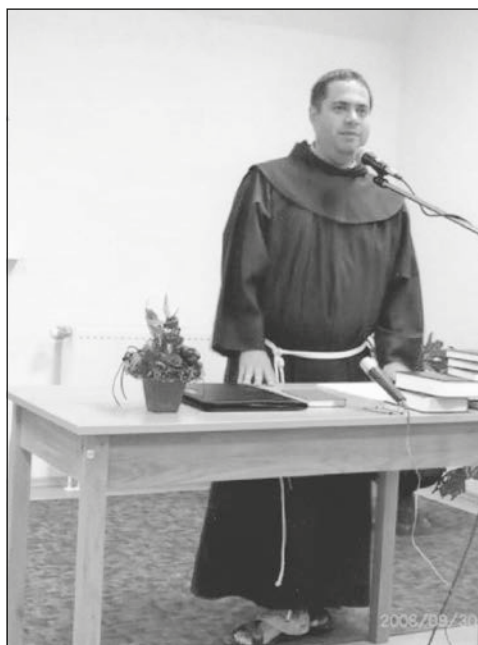
Teremtés és történelem: *Isten cselekvésének színhelyei. Isten üdvözítő tervének körvonalai az ószövetségi bölcsességi irodalomban.* (Megjelenés előtt.) Xavér atya ezeken kívül még magyar nyelvre fordított kb. tizenöt könyvet és tanulmányt. Internetes publikációkat közöl és tudományos konferenciákat tart.

Számos itthoni szereplése közül csupán kettőt emelünk ki. 2008-ban, a Biblia évében a kunszentmártoni városi könyvtár Biblia-kiállítást rendezett. A tárlatot szeptember 30-án Szabó Xavér ferences szerzetes, városunk szülötte, a jeruzsálemi Biblikus Egyetem hallgatója magas színvonalú előadás keretében nyitotta meg. Templomunk kibővítésének és püspöki felszentelésének centenáriumi emlékévében, 2010. augusztus 14-én Szent Márton-miséjét mondott. Az emlékkönyvbe a következő sorokat írta: „Örülök, hogy papként visszajöhöttem és szentmisét mutattam be. A Nagytemplom mindig szép emlékeket idéz fel bennem. Szeretem és magaménak vallom ma is. Pax et bonum! Szabó Miklós fr. Xavér ofm.”

Életfilozófiáját szerzetespapi munkájának célját az előzőekben idézett írásának további soraiban fogalmazza meg: „Ferences szerzetes vagyok. Az Istennel való kapcsolat fontos, nemcsak belülről fakadóan, hanem hivatalból is. Egykori magiszterem, Orosz Lóránt testvérem mondta: 'A szerzetes olyan, mint a vadászkutya, amelyik szimatot kapott, és mindig Istent keresi.' Igyekszem, olykor sikerül, olykor engem is eltemet a világ. Mindenesetre számomra az Istennel való kapcsolattartás napi tapasztalatához tartozik a szentírásolvasás. Isten kegyelméből nemcsak a lelki élet köt hozzá, hanem a 'szakmai kapcsolat' is. A kettő jól megfér egymással. Isten kegyelméből és az előjárók jóvoltából négy évet tölthettem a Szent Városban biblikus tanulmányok folytatásával. Meggyőződésem, és ennek papi életemben is hangot adok időről-időre, hogy a Szentírás élni segít, olyasmivel tud megajándékozni, amellyel könnyebb élnem. Boldizsár Ildikó mesekutató szokta mondani, amivel 'könnyebb este a lefekvés és reggel a felkelés'. Lelki kíséréseimben, lelki vezetéseimben, papi munkában egyre inkább azt látom, hogy a

Két ferences szerzetes:
Páduai Szent Antal és Szabó Xavér

Szentírás konfliktusokat átélt, gondolkodó, érett embereknek szóló könyv, amely nemcsak a megszentelődésre adatott, és önmagamhoz küld viszsza, hanem a világ jobbításának útja is lehet.”⁵

Szabó Miklós Xavér ferences atya előadása a kunszentmártoni könyvtárban

1 A mi arcaink. Pazaréti hitvallás. Budapest, 2014. 182-184.

2 Dr. Erdő Péter (Budapest, 1952. június 25. -): bíboros, érsek. 1975-ben szentelték pappá. 1999. november 5-én a székesfehérvári egyházmegye segédpüspökévé nevezték ki. 2000. január 6-án Szent II. János Pál pápa szentelte püspökké Rómában. Esztergom-budapesti érsek: 2002. december 7. Érseki székfoglalása: 2003. január 11. Bíboros: 2003. október 21. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke 2005. szeptember 7-től.

3 Dr. Paskai László (Szeged, 1927. május 8. – Esztergom, 2015. augusztus 17.): bíboros, érsek. 1945: belépett a ferences rendbe, ahol a Pacifik nevet kapta. A rend szétszórása után a teológiát egyházmegyes kispapként fejezte be. 1951-ben pappá, 1978-ban püspökké szentelték. Veszprémi püspök. 1987: esztergomi érsek, prímás. 1988: bíboros. 2002: nyugalomba vonult.

4 2006. június 24-én megszűnt, illetve egyesült a korábbi – Szűz Máriáról nevezett (marianus) és Kapisztrán Szent Jánosról nevezett (kapisztránus) – provincia, és megalakult a Magyarok Nagyszonya Ferences Rendtartomány.

5 A mi arcaink. Bp. 2014. 185. – Szabó Xavér 2016-tól a budapesti ferences kolostor (Ferenciek tere) házfőnöke.

Kunszentmártoni származású papok

A teljes felsorolásban külön kategóriát alkotnak a helybeli származású papok, akik már nem itt születtek, de szüleik, nagyszüleik, vagy dédszüleik Kunszentmártonból kerültek más településekre. Valamennyiüket magunkénak valljuk, hiszen kunszentmártoni gyökerekkel rendelkeznek, ősük és rokonaik révén városunkhoz, egyházközségünkhöz kötődnek.

DR. TÓTH TIHAMÉR veszprémi püspök (1889–1939)

Az olvasó számára bizonyára hihetetlennek, vagy képtelenségnek tűnik, hogy a kunszentmártoni származású papok között elsőként Tóth Tihamér püspök neve szerepel. Talán egyesek fel is teszik a kérdést: hogyan merészeljük mi kunszentmártoni származásúnak kikiáltani és magunkénak tekinteni a 20. századi magyar katolikus egyház egyik meghatározó személyiségét, akiről köztudott, hogy Szolnokon született, ott töltötte gyermekkorát és gimnáziumi éveinek egy részét. Ám ha valaki kezébe veszi Zakar András: *Tihamér püspök élete* című, 1941-ben megjelent nagyszerű könyvét, meglepéssel olvashatja az első fejezet bevezető sorait: „Tóth István és Benedek Zsuzsanna házasságából született 1798. január 11-én Kunszentmártonban Tóth Pál. Az érmihályi származású István Heves vármegyében hirdette ki Báthori Gábor erdélyi fejedelemtől kapott nemességét... A magyar világ közepén sarjadt és nevelkedett az a nagy család, melynek ötödik nemzedékében megjelent Tóth Tihamér...”¹ Nyugatról ekkortájt áramlanak hazánkba a polgárosodás eszméi. „A franciás és németes irodalmi műveltség sok újszerű, lelkesítő gondolattal barátkoztatta meg a fiatal magyarságot. Ez a hullám hozza be Tóth Pált, a kunszentmártoni kisnemes Szolnokra. Vallásos, vállalkozó szellemű, dolgozó ifjú. Iparos lesz. 1822-ben oltárhoz vezeti a 17 éves Serfőző Annát, kinek a szülei is csak nemrég költöztek be az ébredni kezdő s mintegy 9000 lelket számláló mezővárosba.”²

1823. február 23-án született első gyermekük, Mátyás, aki együtt nő fel a szülővárosát és az egész magyarságot egyre jobban feltüzelő reformgondolatokkal. Jónévű ügyvéd válik belőle. Huszonöt éves korában feleségül veszi Gajzágó Teréziát. „Tóth Mátyás családja a korszellem csábításával szemben is buzgó, vallásos életet élt. A gyermekek, kiknek száma lassan hétre növekedett, szüleiktől a komoly vallásosságból táplálkozó munkás élet szeretetét tanulták el. Különösen Csongor, aki 1852. február 25-én született, gazdasági szakember, aki a keresztény pénzüzet művelőinek mintaképe lett. Alig húszéves és a Külső-Szolnok Megyei Takarékpénztár egyik legügyesebb tisztviselője.”³ Később bankigazgató lesz. 1882. szeptember 2-án házasságot köt a nagyszombati származású 22 éves Brisztella Annával.

Első gyermekük még a bölcsőben meghalt, a második Tibor volt, a harmadik 1889.január 14-én született. Január 20-án vitték el megkeresztelni a ferencrendi

barátok Nagytemplomába, s a keresztség szentségében a Tihamér nevet nyerte. Ebben a templomban lett az Egyház tagja Tóth Tihamér, s huszonkét évvel később, mint Krisztus papja, mutatta be itt első szentmiséjét. Szüleinek házasságát az Úr gazdagon áldotta meg, és utána még három fiú született: Titusz, Tivadar (később gimnázium-igazgató) és Tamás (Szolnok város polgármestere lett).⁴ Mindegyik számára T betűvel kezdődő nevet választottak a szülők, bizonyára gyakorlati okokból: ne kelljen mindig új kezdőbetűt varrni a fehérneműkbe.⁵ Tihamér hat éves volt, amikor az édesapa: fehérgyarmati Tóth Csongor bankigazgató 1895. július 19-én 43 éves korában meghalt. Az öt árván maradt gyermek nevelése egyedül a fiatal özvegy vállaira nehezedett.

Tihamér az elemi iskola négy osztálya után a szolnoki Verseggy gimnáziumnak volt hat esztendeig szorgalmas diákja. 16 éves korában felvételt nyert az egri érseki papnevelő intézetbe. A ciszterci Szent Bernát gimnáziumban végezte a hetedik és nyolcadik osztályt. Teológiai tanulmányait Budapesten és Bécsben folytatta, majd teológiai doktorrá avatták. 1911. június 27-én Szmrecsányi Lajos püspök szentelte pappá Egerben. (Vele együtt részesült a pappá szentelésben többek között a kunszentmártoni Szabó Elek is.) 1912: Hevesen káplán, Gyöngyösön hitoktató. 1913: az egri érseki papnevelő intézetben az ószövetségi szentírástudomány és a héber nyelv tanára, a szeminárium tanulmányi felügyelője és könyvtárosa, 1914: a reáliskola alsóbb osztályainak hittanára, 1914-1915: tábori lelkész Szerbiában, Galíciában és Oroszországban, hazatérve Egerben hittanár. 1918: a Központi Papnevelő Intézet tanulmányi felügyelője Budapesten. 1921: pápai kamarás. 1924: a Pázmány Péter Tudományegyetem magántanára. 1925: a hitszónoklattan, hitoktatástan és neveléstan nyilvános és rendes tanára, az Egyetemi templom hitszónoka. 1926: a budapesti rádió elsőként az ő szentbeszédét közvetítette, ezután a rádió hitszónoka. Részt vett a chicagói Eucharisztikus Kongresszuson, s lelkipásztorkodott az USA magyarjai között. 1927: beheli címzetes apát, 1931: a Központi Papnevelő Intézet rektora, pápai prelátus. A Központi Szemináriumot külsejében és szellemében újjáteremtette. Évekig a budapesti tanárképző gyakorló gimnázium cserkészcsapatának parancsnoka. 1932: a dublini Eucharisztikus Kongresszus résztvevője. 1935: a Pázmány Péter Tudományegyetem lelkipásztorkodástan tanára.

Számos írásában és könyvében foglalkozott az ifjúság erkölcsi nevelésével, szakmai módszertani műveket írt az oktatók számára, ezek a kor vallás-erkölcsi nevelésének szinte minden területét bemutatják. 1918-ban indította a *Levelek diákjaimhoz* sorozatot. Közülük legtöbb kiadásban jelent meg a *Tiszta férfiúság* című kötet, amely igen nagy hatást gyakorolt az 1930-40-es évek hazai, katolikus alapozású iskolai és családi erkölcsi nevelésének elméletére és gyakorlatára. Nincs magyar fiú, akinek kezében meg ne fordult volna ez a könyv, de az egész világ ifjúságához megtalálta az utat. A fiatalsághoz szóló, nevelési célzatú további könyvei: *A művelt ifjú. – Ne igyál! A jellemes ifjú. – Dohányzol? A vallásos ifjú. Krisztus és az ifjú.* Külön két kötet foglalkozik az ifjúság lelki gondozásának kérdéseivel. Tóth Tihamér hosszú éveken át a diákok, a cserkészek, a fiatalok írója volt, de gondolatait nemcsak papírra vetette, hanem olvasói élő szívébe véste. „Ő a fiúk lelkét hófehér lapokkal teli könyvnek tartotta s ezt akarta saját eszméivel, gondolataival teleírni, hogy így születessék meg az az ifjúság, amelyről

legszebb óráiban álmodott és amelyért fiatal papi éveinek minden lendületével, áldozatos életének fáradságos munkájával dolgozott.”⁶ Ifjúsági műveit 16 nyelvre fordították le. A felnőtt keresztények számára írott kötetei és hitvédelmi könyvei egész polcot megtöltenek. Csak néhány cím: *Az Úr szőlőjében, Hirdessétek az Evangéliumot! A keresztény házasság, Krisztus király, A tízparancsolat, Hiszek egy Istenben, Hiszek Jézus Krisztusban, A szenvedő és győzedelmes Krisztus, Hiszek az Egyházban, Hiszem az örök életet, Miatyánk, Üdvözlégy Oltáriszentség! Jöjjön el a Te országod.*

Szónoki beszédeinek hatása felmérhetetlen. Konferencia-beszédeire mindig zsúfolásig megtelt az Egyetemi templom. Prohászka után őt tartották a legjobb szónokoknak. Nyári vakációit Szolnokon, édesanyja mellett töltötte, és Szent István napján ő volt otthon az ünnepi szónok. Édesanyja 1933-ban halt meg, akiről egyetemi templomi szentbeszédében így emlékezett meg:

„Mikor eszünkbe jut, mennyi áldozatba, lemondásba kerül a szülőknél, míg gyermekeikből, azokból a gyámoltalan kis csecsemőkből jólnevelt felnőtt férfiakat és leányokat állítanak a társadalom, a nemzet és az Egyház szolgálatába, lehetetlen, hogy a tisztelet és hála érzelmei ne keljenek bennünk a gyermekeiket áldozatos szeretettel nevelő szülők iránt.

Ne ütközzetek meg rajta, ha az én szívem is elfogódik ennél a gondolatnál, hiszen én is ismertem egy ilyen édesanyját, aki 31 éves korában maradt özvegyen 5 kisfiával, akik közül a legnagyobb 9 éves volt, a legkisebb pedig 2 éves.

Ez a fiatal özvegy nem torpant meg az élet nehézségei előtt! Ki tudná összeszámolni azt a rengeteg aggodalmat, gondot, áldozatot és munkát, amin az évek és évtizedek alatt keresztül kellett mennie ennek az anyának, míg fölnevelte mind az öt fiát?

De fölnevelte!

Az egyik fiának szavát halljátok már 16 éve ebben a templomban, erről a szószékről...

De ha beszédeim nyomán bárki is az én kedves hallgatóim közül csak egy lépéssel is közelebb jutott az Úristenhez, azt most szeretettel kérem, hálája jeléül térdeljen le velem együtt és mondjon el egy Üdvözlégyet ezért a meghalt anyáért: az én feledhetetlen, áldott emlékü édesanyámért!”⁷

Dr. Tóth Tihamér professzort XI. Pius pápa 1938. május 30-án olbiai címmel és utódlási joggal Rott Nándor veszprémi megyéspüspök segédpüspökévé nevezte ki. Június 29-én Serédi Jusztinián bíboros, hercegprímás a budapesti Egyetemi templomban szentelte püspökké Hanauer István váci és Glattfelder Gyula csanádi püspök közreműködésével. Augusztus 15-én kezdte meg veszprémi szolgálatát. A nagy egyházmegye rengeteg feladatot és apostoli buzgóságának tág területet nyújtott. Az egyházmegye hívei szeretettel és lelkesedéssel fogadták, a fiatal papok, akiknek tanára volt és a lelkes világiak, akik azelőtt annyiszor hallgatták, várakozással és áhítattal figyelték, hogy a toll és a szó mestere hogyan fogja

Istentől nyert talentumait a püspöki széken kamatoztatni. Sokat vártak tőle és öntudatlanul is érezték, hogy Tóth Tihamér hű marad önmagához és itt is újszerű, hatalmas terveket törekszik megvalósítani. Ezt ígérte jelmondata, amelyben eddigi életét foglalta össze és programját adta a jövőre: „Thus ardens in igne – Tűzben égő tömjén” (Sir 50. 9). Címerében ott volt a nyitott könyv, eddigi munkásságának szimbóluma, de többet mondott és áldozatos papi életéről beszélt a füstölgő tömjéntartó, mely fölött a Lélek galambja terjesztette ki szárnyát.

1939. januárjában Rott püspök kérésére átvette a veszprémi egyházmegye részleges kormányzását, akinek március 3-án bekövetkezett halálával tényleges veszprémi megyéspüspök lett. „A püspöki széken is megmaradt annak, ami volt: egyházmegyéje csendesen dolgozó, változatlan napirend keretében élő első munkásának. Reggel korán felkelt és egyórás elmélkedését elvégezve indult le a városba, hogy misézzen és gyóntasson. Utána a hatalmas egyházmegye ezer gondja várta, délelőttjét és délutánját ezeknek az ügyeknek elintézése töltötte ki. Mikor a püspök-vár házai között minden elcsendesedett és a várra az alkony békeje szállt le, akkor indult esti sétájára és itt alakultak ki nagyszabású tervei. A veszprémi várban minden a múltról beszélt. Az este csendjében mintha az idő is megállt volna és csak a székesegyház harangjának szava kondította bele az éjszakába az idő múlását. A történelmi emlékek, Gizella királyné kápolnája, a megújított Szent Mihály székesegyház a pogányságon győzedelmeskedő szentistváni kereszténység szellemét idézte. A püspöki palota nemes pompája, a régi kanonoki házak és a Szentháromság-szobor barokk szentjei a törökdúlás után is újjáéledt magyar katolicizmusnak azt a hitvallását hirdették, hogy ez a föld Mária országa. Dicső múltnak emléke mindez, de a magyar királynék városának püspöke érezte, hogy ezekből az emlékekből ismét életet kell elővarázsolnia. Vágyai a jövőbe szálltak. Veszprém reneszánsza foglalkoztatta állandóan, a város lelkét szerette volna lángra lobbantani azzal a tűzzel, amely az ő lelkét is égette belülről. Olyan friss lelket és üde szellemet akart ide hozni, mint az állandóan zúgó és tisztító bakonyi szél és mint székesegyházának csengő-bongó harangjai, új életet akart beleharangozni a lelkekbe, hogy Veszprém legyen megint a magyar kultúra egyik legbővizűbb forrása.”⁸

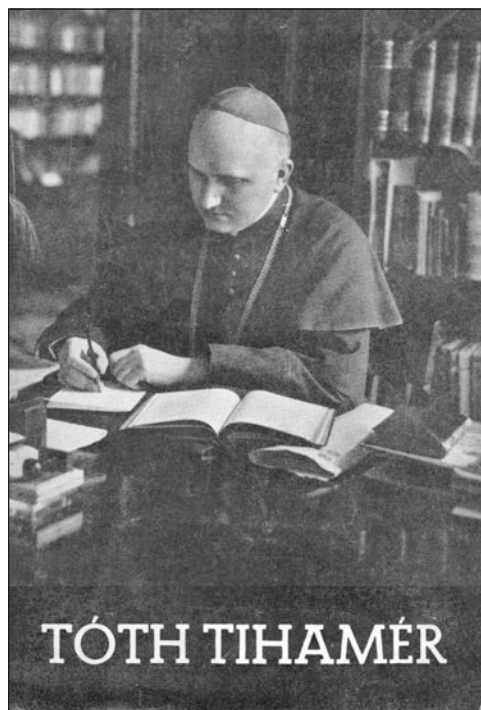
„Tóth Tihamér veszprémi püspök rövid ideig tartó, de fájdalmas betegség következtében 1939. május 5-én, 50 éves korában a budapesti Szent Rókus kórházban meghalt. Újra árva lett a veszprémi püspöki szék. Távozott az élők sorából az új főpásztor, aki a hatalmas egyházmegye felvirágoztatására nagy tervekkel és fiatalos energiával készült. Mint a májusi fagy a tavasz virágait, úgy tarolta le a gyönyörű terveket a halál. Tóth Tihamér az öröklétbe távozott és a veszprémi püspöki szék nyolcvankilencedik betöltőjének arcképe odakerült a nagy elődök történelmi galériájába. Temetése napján, május 9-én az ünnepélyes gyászmisét az Egyetemi templomban az ország első főpapja, Serédi Jusztinián bíboros mondotta, aki nem egészen egy esztendeje ugyanazon a helyen szentelte püspökké. A gyászbeszédet az ő szószékéről a csanádi püspök, Glattfelder Gyula tartotta, akitől a szónoklattan, az ígírtetés művészetét tanulta. Tóth Tihamér példája gyönyörűen hirdeti, hogy egyetlen ember, aki egészen hivatásának él, mennyi lelket tud megmozgatni és Krisztusnak megnyerni. Az isteni Gondviselés a papság teljességére, a püspöki rend magas méltóságára emelte, hogy egy egész egyházmegyének legyen a lelkiatyja. Az a néhány hónap azonban a püspöki széken arra

sem volt elegendő, hogy a tömérdek terv, melyet lelkében hordozott, kialakuljon és az a sok remény, mellyel hívei fogadták, formát öltjön. Az isteni Gondviselés nem engedte meg, hogy egyházmegyéjében nagy alkotások hirdessék emlékét és fénnel írja be nevét a veszprémi püspökök sorába. Alkotó egyéniségének tüze hirtelen nagy lánggal lobbant ki, mintha ezzel is azt hirdetné, hogy mindent, még az életet is oda kell adni Isten országáért. Legutolsó intelmét, melyet kispapjaihoz intézett, hogy a mai lelkipásztornak az összeroppanásig kell dolgoznia, elsőnek saját magán váltotta valóra. Tóth Tihamér pedagógus volt, szónok volt, tanár volt, de mindenek előtt pap és főpásztor volt: lobogó tűz és önmagát emésztő TÚZBEN ÉGŐ TÖMJÉN.”⁹

Életszentségét méltatva és elismerve már 1946-ban szentkép jelent meg

róla „Isten szolgája: Tóth Tihamér püspök” felirattal. A kép hátoldalán a következő tartalmas és mély értelmű ima: „Istenünk, Te azt mondtad: akik igazságra oktattak sokakat, tündökölnék örökkön-örökké, miként a csillagok (Dán 12. 3). Dicsőítsd meg szolgádat, Tihamér püspököt, aki életében megdicsőített Téged. Szavai és írásai által mérhetetlen sok kegyelmet osztogattál, ma is szüntelenül árasztod ajándékaidat, új élet kezdésére indító hitet és reményt öntesz a lelkekbe. Adj erőt ifjúságunknak, hogy erős hittel, törhetetlen kitartással járjon a tiszta, művelt, jellemes, vallásos és szent élet útján, önts igaz szeretetet a házastársakba, hogy családi életüket benned reménykedve, szent törvényeid szerint éljék, gyűjtsd fel papjaid és szerzeteseid szívét, hogy buzgóságuk, mint a tűzben égő tömjén illatozzék kellemes áldozatként trónusod előtt Anyaszentegyházad dicsőségére, lelkünk örök javára és a bűnösök megtérésére. Amen.”

A kiváló és szent életű Tóth Tihamér püspök születésének 125. és halálának 75. évfordulóján szülőhelye: Szolnok városa és a belvárosi plébánia – Máthé György prépost, kerületi esperes, plébános vezetésével – 2014. május 5-én méltó megemlékezést tartott. Az eseményt a nagy számú hívőközösség mellett jelenlétével megtisztelte dr. Márfi Gyula veszprémi érsek, dr. Varga Lajos váci segédpüspök, Kósa Károly helytörténész és Szalay Ferenc szolnoki polgármester is. A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége (KÉSZ) szolnoki csoportjának szervezésében Márfi Gyula veszprémi érsek tartott tartalmas előadást a Cserkészházban. Többek között ezeket mondotta: „Tóth Tihamért kinevezésekor nagy tisztelettel és szeretettel fogadták Veszprémbe. Akkor már nemzetközileg elismert író volt, könyveit huszonnyelvre fordították le, s öt kötetet töltenek meg a hozzá intézett olvasói

levelek. 1976-ban Párizsban egy argentin paptól hallottam, hogy náluk is olvassák dr. Tóth Tihamér műveit. Azt mondják, hogy egyházi vonalon Mindszenty József és Tóth Tihamér az, akinek az ismertsége és tisztelete külföldön nagyobb, mint itthon. Nálunk azért csökkent az ismertsége és tekintélye, mert a kommunizmus különösen kényes volt a fiatalságra, mindenkit megpróbáltak átnevelni ateistának, és a hatásos könyveket különösen igyekeztek eltüntetni (bezúzatni). Tüneténys stílusa, testvéri szeretete, empátiája ma is lenyűgöző. Ezért olvassák ma is sokan külföldön. Egy francia olvasója írta annak idején Tóth Tihamérnak, hogy „Ön az a magyar író, aki miatt most felébredt az érdeklődés a magyar irodalom iránt Franciaországban.” Nem tudom, hogy lesz-e újra kultusza itthon, de remélem, igen. Nagy tudású, szerény, a nép és a fiatalok nyelvén beszélő író volt.” Ezt követően ünnepélyes koncelebrációs szentmise következett a belvárosi nagytemplomban, ahol dr. Varga Lajos püspök mondott nagyhatású emlékező szentbeszédet. A mise után kiállítás nyílt Tóth Tihamér írói munkásságának dokumentumaiból, majd Márfi érsek úr megszentelte az eredeti szöveggel újra-faragott márvány emléktáblát, melyet másnap délelőtt Szolnok nagy szülöttének Baross utcai lakóházának homlokzatán helyeztek el.¹⁰ Az emléktábla felirata:

EBBEN A HÁZBAN TÖLTÖTTE IFJÚKORÁT
ISTEN SZOLGÁJA: BOLDOG EMLÉKŰ
DR. TÓTH TIHAMÉR, A KÉSŐBBI VESZPRÉMI PÜSPÖK,
ÉS ITT NEVELTE ŐT ÖZVEGY ÉDESANYJA
ŐT TESTVÉRÉVEL EGYÜTT
ISTEN FÉLELMÉBEN ÉS SZERETETÉBEN.
SZAVAIVAL, ÍRÁSAIVAL, ÉLETÉNEK PÉLDÁJÁVAL
AZ IFJÚSÁG LELKIATYJA,
A FELNÖTTEK HITTANÁRA LETT.
ERŐSKEZŰ VEZETŐJE ÉS HATHATÓS PÁRTFOGÓJA
AZ ÚR KRISZTUS ÚTJÁN ZARÁNDOKLÓKNAK.

Kósa Károly helytörténész szíves meghívásának eleget téve, négy tagú küldöttség vett részt Kunszentmártonból a lélekemelő szolnoki ünnepségen.¹¹ A szentmise utáni vacsora közben a delegáció vezetője szólásra emelkedett, megköszönte Máthé György prépost, plébános úr nagyszerű kezdeményezését, szervező munkáját. Elismerésre méltó, hogy Szolnok város ilyen színvonalas ünnepség keretében emlékezik nagy szülöttére, akit az egész ország tisztel és magáénak tekint. Azt azonban kevesen tudják, hogy Tóth Tihamér püspök atyai ősei kunszentmártoni származásúak, így a kiváló főpásztort mi is magunkénak valljuk. Igaz, hogy a fehérgyarmati Tóth család nemesi kúriája 1952-ben eltűnt Kunszentmárton város belterületéről (helyére a gimnáziumot építették), ahonnan a dédapa, Tóth Pál elindult Szolnokra, hogy ott találja meg élete célját, boldogulását. Szomorú, hogy Kunszentmártonban ma már egyetlen fehérgyarmati Tóth sem él, csak az ősi kriptá emlékeztet a temetőben a jeles család tagjaira. Zakar András írta költői szavakkal többször említett könyvében, hogy Tihamér püspök mélyre néző tüzes

tekintetében vállalkozó kedvű, dolgos dédatyja, Tóth Pál, az iparos élt tovább. Fürge, élénk észjárását nagyatyjától, Tóth Mátyástól, a negyvennyolcas ügyvéd-től, kitarító munkakedvét és komolyságát édesapjától, Tóth Csongortól örökölte.¹²

Hetvenöt évvel ezelőtt a tömjén elégett, de bízunk benne, hogy Tóth Tihamér püspök örök érvényű tanítása hosszú távon megmarad és gyümölcsözik a katolikus magyar ifjúság szívében és emlékezetében.

---

1 Zakar 1941. 13.

2 Zakar 1941. 14.

3 Zakar 1941. 14-18.

4 Péterffy 1940. 9.

5 Zakar 1941. 18.

6 Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 242. – Péterffy 1940. 70-71.

7 Péterffy 1940. 12-13.

8 Péterffy 1940. 130-133.

9 Péterffy 1940. 138-140., 151-153.

10 Szathmáry István: Dr. Tóth Tihamér – egy nagy tudású, szerény író emlékezete. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Grátisz, 2014. május 9.

11 A kunszentmártoni küldöttség tagjai: Benke Tiborné, Laurinyecz Pál kántor, Laurinyecz Pálné, Józsa László

12 Zakar 1941. 38.

LÁZI JÁNOS kassai egyházmegyes plébános (1914–1980)

Kunszentmártoni szülők gyermekeként született Alpáron, 1914. augusztus 26-án. Édesapja: Lázi János, Lázi Elek és Lázi Ilona kunszentmártoni lakosok testvére volt. Fiatal házasként Alpáron vásárolt szőlőt, így ott telepedett le. Hasonnevű fia tanulmányai végeztével a papi szolgálatot választotta élethivatásul. Kassán szentelték pappá 1941. június 15-én. Segédlelkész Gesztelyen 1941, adminisztrátor Girincsen, Körömben 1943, segédlelkész Hernádkércsen 1944, lelkész Monajon 1944, segédlelkész Pácinban 1947, Olaszliszván 1948, lelkész Szemerén 1951, Monyhatányán 1952, segédlelkész Füzérradványban 1953, lelkész Kiscsécsen 1954, segédlelkész Hernádnémediben 1954, Sárospatakon 1955, Nyírcsaholyban 1959, Mérken 1961, Vizsolyban 1962, Miskolcon 1970, nyugdíjban 1971-től. Nyugdíjas éveit Egerben töltötte. 1980. december 1-jén halt meg 66 éves korában.¹

Az 1940-es években nyaranta néhány napot Kunszentmártonban töltött. Ilyenkor nagynénje: Lázi Ilona Hunyadi utcai házában szállt meg, akinek unokája, az ifjú Szarvák György kísérté fel reggelenként a templomba, és hűségesen ministrált Lázi János tisztelendő úrnak. Mise után az atya a sekrestyében ízes szó-, illetve névelemzésben bizonyította be, hogy a „Szarvák” vezetéknev eltorzult formája a „Szárvág” névalaknak, amely a kukorica és egyéb növény szárának levágására utal. Lázi János gyengülő egészségi állapota miatt a későbbiekben már nem tért vissza ősei földjére, így nevét és emlékét hamar befedte a feledés homálya.²

---

1 Az egri főegyházmegye schematismusa 1963. 98. – 1975. 193. – 1987. 156.

2 Az életrajzot Kocsis Imréné (korábban Pozderkáné) Lázi Rozália (akinek édesapja: Lázi Elek, Lázi János plébános édesapjának testvére volt) értékes adatokkal egészítette ki.

DR. NÉMETH KÁLMÁN GELLÉRT lelkipásztor
(1897–1966)

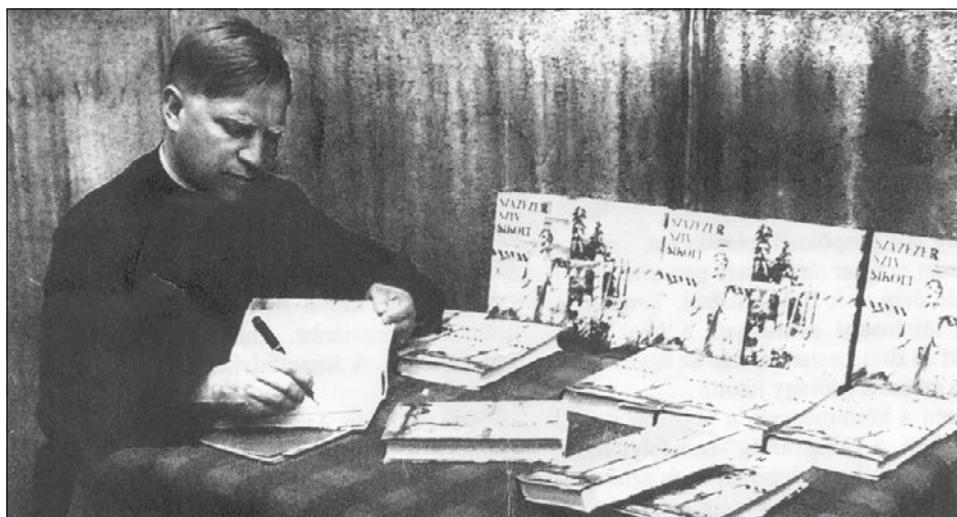

Szolnok város történetének fáradhatatlan kutatója, Kósa Károly a régi ismeretség és barátság alapján már évekkel ezelőtt felhívta figyelmemet egy olyan kunszentmártoni származású pap kilétére, akiről városunkban talán még senki nem hallott. A szakirodalom tanulmányozása győzött meg arról, hogy valóban „vérünkbeli való vér”, vagyis kovácmester édesapja révén helybeli gyökerekkel rendelkezik. Ez a lángoló hazaszeretettől fűtött és mozgékony természetű lelkipásztor olyan tetteket hajtott végre, amelyek révén méltónak bizonyul arra, hogy neve és emléke századok múltján is fennmaradjon. Gazdag írói hagyatékában található az 1943-ban második kiadást megért *Százezer szív sikolt* című könyvében tesz szép hitvallást ősi szülőföldjéről és nyugtalan vérű, nagy eszmékért lelkesedő édesapjáról. A „Hazatért és hazavágyó magyarok verőfényes golgotája” alcímet viselő kötet 13-14. lapjain olvashatjuk a következő fennkölt sorokat:

„Íme, itt áll mellettem egy tűzlelkű, áldott, szegény ember, akitől papi hivatást kaptam egy kárpáti hegytetőn. Angyal szárnyából kellene tollat lopnom, ha meg akarnám kellőképpen rajzolni az Ő lelki arcát. Kunszentmártoni születésű, jász-kun ember volt, tizenkét testvére között a nyolcadik. Kunszentmárton különben csak 130 év előtt rajzott ki egy másik kaptárból, Jászapátiból. Az ilyen tizenkétgyermekes családoknak köszönhettem Kunszentmárton, hogy nemsokára túlnővi az alapító kaptárt és törvényhatósági város lesz belőle. Jászapátiban is, Kunszentmártonban is vasverő ember, kovács volt minden ősom.

A bőrköténynek nagyobb volt náluk a becsülete, mint annak a néhány kopott kutyabőrnek, amit ősanyáim, köztük egy Szepessy és egy Dobozy leány cipelt be a vasverő házba. Édesapám rokonszerető ember volt, egy kicsit telhetetlen is a rokonok kutatásában. Szívének antennája távoli kiáltásokat és távoli sóhajokat fogott ki, s a Kárpátokon túlról is örökké rokonokat várt! Hangjának varázsa, szikrázó szelleme és kacagtatásai, még a beteget is meggyógyító örök jókedve mindenkit magához kapcsolt. Mégis újból és újból elkomorodott, örök témáját folytatta. Sokszor megkérdezte: - Vajon mit csinálnak Jászvároson, Jassiban a jászok, és Bákó-megyében gondol-e reánk az a rengeteg kun, akiket más néven csángónak neveznek?...”¹

Nem csoda, hogy Németh Kálmán (a kunszentmártoni Németh kovácsok rokona) miután pap lett, a bukovinai székelyek közé ment lelkipásztornak. Előbb azonban ismerjük meg életútját. A Szolnok-Doboka vármegyében lévő Szamosújváron született 1897. január 27-én. Szülővárosában tanult. 1912. augusztus 19-én Medgyesen a ferences rendbe lépett, ahol a Gellért nevet kapta. A teológiát

Százezer szív sikolt című könyvét dedikálja

Vajdahunyadon végezte. 1920. február 22-én szentelték pappá. Kolozsváron teológiából doktorált. Székelyudvarhelyen, Fogarason működött, 1924-ben Kolozsváron hitszónok. 1930-ban egyházmegyes pap lett, s Bukovinában Hadikfalva, Istensegíts és a porrá égett Józseffalva plébánosa, melynek újjáélesztésében nagy szerepe volt. Józseffalván fába véste a bukovinai magyarok történetét. 1938-ban a Pázmány Péter Társaság (Erdélyi Katolikus Akadémia) levelező tagja. A Délvidék visszatérése után 1941-ben a bukovinai székelyek hazatelepítésének egyik szervezője és irányítója: 2828 családot (13.198 lelket) telepítettek le a visszacsatolt Bács-Bodrog vármegye térségén. Józseffalva népe is teljes egészében áttelepült, falujukat Bácsjózseffalvának nevezték. 1944 októberében a székely férfiak kiirtása hírére s az ezt követő rádiófelhívásra Zala megyébe menekültek.

Németh Kálmán atyát 1945-ben telepítési kormánybiztossá nevezték ki. 1946-ban e minőségében az Egyesült Államokba küldték, hogy szónoklataival rokonszenvet keltsen s gyűjtsön a menekülteknek. Amerikában a valós helyzetet ismertette, emiatt Magyarországon halálra ítélték, ezért nem tért haza. A brownsville-i magyar Jézus Szíve templom plébánosa. Segítette a clevelandi magyar cserkészeket, közreműködött az általa Csángó Tanyának nevezett cserkészotthon létrehozásában. Amerikában megfestette Cushing bíboros arcképét. Brownsville városában autóvezetés közben 1966. március 26-án hirtelen halt meg 69 éves korában.² Könyvei, folyóiratai Erdély és Bácska területén nagy népszerűségnek örvendtek.

1 Németh 1943. 13-14. A jászapáti kirajzás 130. évét édesapja születési idejéhez viszonyítja. A Németh család kunszentmártoni jelenlétét bizonyítja többek között a felső temetői kápolna Szent István királyt ábrázoló, 1880-ban készült olajfestményének felirata: „Készítette (helyesen értelmezve: készíttette) Németh István és neje Kézmárki Anna.” A kovácsmesterséggel foglalkozó Németh család napjainkig közismert a lakosság körében. Arra azonban semmi jel nem utal, hogy dr. Németh Kálmán valaha is járt volna Kunszentmártonban.

² Magyar Katolikus Lexikon IX. 2004. 685.

**MÁCSAI IMRE zempléni főesperes,
nyugalmazott szerencsi plébános (1908–1974)**

Az 1970. év folyamán telepedett le Kunszentmártonban helybeli születésű édesanyjával Mácsai Imre főesperes, hogy nehéz papi munkája után nyugalmat, betegségére gyógyulást találjon. Tulajdonképpen hazajött, hiszen anyai ágon mindenkor kunszentmártoninak vallotta magát. Az év nagyrésztét betegágyban töltötte, de ha állapota javult, jellegzetes alakja gyakran feltűnt a Deák Ferenc utcán, amint bevásárló szatyrával a piac felé vette útját. Néhány alkalommal misézést és prédikálást is vállalt a Kármelben. A búcsúi szentmiséken rangjához illően lila mocétumban foglalt helyet az oltár közelében. Foglalkozott azzal a gondolattal, hogy ha egészsége teljesen helyreáll, az egri egyházmegyei hatóságnál megpályázza a kunszentmártoni kármelita kápolna lelkészi állását. 1974-ben bekövetkezett halála azonban keresztülhúzta szándékát.

Mácsai Imre 1908. szeptember 1-jén született Szentesen. 1832. március 13-án szentelték pappá Budapesten a rozsnói egyházmegye szolgálatára. Segédlelkész: Litke 1932, hitoktató: Kisterenye 1934, Salgótarján 1934. Plébános: Somoskőújfalu 1939, Litke 1943, Sajópüspöki 1950, Bódvaszilas 1954, Putnok 1957, kerületi esperes 1957, egyházmegyei tanácsadó 1960, plébános Szerencsen 1961-től, a kassai egyházmegye magyar részének abaúji és zempléni főesperese 1962-től.¹ Brezanóczy Pál egri érsek – elismerése kifejezése mellett – betegségére való tekintettel, a kassai magyar-részi főesperesi tiszte alól 1970 őszén saját kérelmére felmentette és nyugállományba helyezte.²

1974 nyarán egy hét leforgása alatt kétszeres gyászt hirdettek a zúgó harangok Kunszentmártonban: június 27-én Takács József Tivadar OFM káplán, július 2-án pedig Mácsai Imre főesperes, nyugalmazott szerencsi plébános távozott az élők sorából. A látszólagos javulás után újból betegágyának esett. A szentesi kórházba vitték, ahol 66 éves korában visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Július 8-án, hétfőn délelőtt ravatalozták fel a kunszentmártoni nagytemplomban. Koporsóját édesanyján és a családtagokon kívül az északi rész papsága, a szentesi és a helybeli paptestvérek, valamint a hívek sokasága vette körül. A fehér karinges papok csoportjában foglalt helyet a szerencsi görögkatolikus lekipásztor, s küldöttség-gel képviseltette magát a szerencsi egyházközség is.

Pontban 11 órakor lépett a szembenéző oltár elé a rozsnói és kassai csonka egyházmegye papjainak asszisztenciájával Csontos Barna egri apát-kanonok, az északi rész érseki helynöke, hogy ünnepélyes gyászmisét mutasson be az elhunyt plébános lelkiüdvéért. Szentbeszédében érzelmes átéléssel emlékezett meg Mácsai Imre főesperes buzgó, alázatos és becsületes papi életéről, nemes egyéniségéről, aki a rozsnói, majd a kassai egyházmegye magyar része papságának tiszteletét és szeretetét is megnyerte. – Fájdalmas a búcsúzás, ha szülőt, gyermeket, testvért, jóbarátot temetünk, és fájdalmas, ha lekipásztort kísérünk örök nyugalomra, aki már nem tudja többé áldásra emelni kezét. Nagy a pap felelőssége, mert sokak lelkéért ad számot az Örök Bíró előtt. – Nagy a gyásza az árván maradt édesanyának, az egri érsekfőpásztornak, a rozsnói egyházmegye papságának és

híveinek, mert értékes és buzgó lelkipásztort veszítettünk el Mácsai Imre főesperes személyében. Mindig a munkát kereste. Valamennyi működési helyén: Sajópüspökiben, Bódvaszilason, Putnokon, Szerencsen szépen renovált templomot adott át utódának. Maradandó emléket állított magának azzal, hogy a háború vérzivara után felépítette az ipolytarnóci templomot.

„Kedves egyéniség volt – folytatta a jellemzést Csontos Barna kanonok –, átszőve jósággal. Nem hiszem, hogy éltében akarattal valakit is megbántott volna. Amikor válaszolni kellett a küldetésre egy másik egyházmegyébe, a kassai részre, nem akart menni. Azt mondta, fél, hogy nem tud beilleszkedni, idegennek fogják ott tekinteni. S a kassai paptestvérek, amikor megismerték egyszerűségét, jóságát, becsületességét, segíteni-akarását, szívesen befogadták. Megszerették, megbecsülték, és a kassai egyházmegye is hálás az ottani eredményes papi munkájáért.³ Egész életén keresztül hűséges volt hivatásához, hűséges volt egyházához, hűséges volt a szenvedéshez, és hűséges volt az áldott magyar hazához. Az utolsó papok egyike volt, aki szerette a tekintélyt, az engedelmisséget. Előtte szent volt mindig a szentelő püspök kezébe tett fogadalom: szó nélkül követte mindig a főpásztor akaratát, tudta és érezte, hogy az egyháznak az ereje főképpen a papi engedelmisségben rejlik, s ezt a példaadást kell most neki megköszönnünk. Hűséges volt a szenvedéshez. Utolsó évtizedeiben sokat betegeskedett, de ezt türelmesen viselte. Tudta azt, hogy az életet az örömmel, boldogsággal és a kereszttel együtt kell elviselni, így adunk példát, és így járunk Krisztusnak a követésében. Szeretettel búcsúzunk tőle, emlékét megőrizzük. Sírkövének, a sírkeresztnek a jelét ide rajzoljuk a szívünkbe, lelkünkbe, és ebben, ezzel a jellel követjük őt. Mácsai Imre az Úr hűséges szolgája volt. Éppen ezért könyörgünk: adjon neki örök nyugalmat, örök boldogságot. Fakasszon az Úr utódot az ő helyébe, hogy helye ne maradjon üres, mások lépjenek nyomába.”

A templomban végzett temetési szertartást ezekkel a szavakkal zárta be Csontos Barna egri érseki provikárius: „Kedves Testvérek! Istennek adok hálát, hogy Imre buzgó paptestvérünkötől itt a kunszentmártoni főtemplomban méltó módon vehettünk búcsút. Méltó módon, mert ezen a temetésen a rozsnói egyházmegye papjainak nagy része jelen volt. Külön megköszönöm a váci paptestvérek imáját, külön a homroldi görögkatolikus parochus-titkár úrnak a részvételét, aki a görögkatolikus paptestvérek és a borsodiak részéről tolmácsolta a részvétnyilvánítást. De külön köszönetet mondok nektek Testvéreim, az énekkar

Mácsai Imre főesperes sírja a kunszentmártoni alsó temetőben

tagjainak, azoknak a kedves híveknek, akik messziről jöttek, hogy a szeretett volt lelkipásztoruktól elbúcsúzzanak, és nektek mindnyájatoknak, kedves kunszentmártoni Testvéreim! A ti részvételtek egy csendes hitvallás volt. Egyre kérlek benneteket: továbbra is imádkozzatok, amikor most utolsó útjára kísérjük áldott emlékü oltártestvérünket, hogy az Isten vigasztalja a magára maradt édesanyát, a kedves hozzátartozókat, és hogy az Isten adja meg az örök élet jutalmát Imre paptestvérünknek.”

Ezt követően megindult a hatalmas gyászmanen. Az alsó temetőben történt be-szentelés után a szerencsi görögkatolikus exarcha, majd Kálmán László putnoki plébános és a szerencsi római katolikus egyházközség képviselője búcsúzott Mácsai Imre főesperes-plébánostól. „Jézusomnak szíven megnyugodni jó...” – énekelte az énekkar, miközben az elhunyt lelkipásztor földi maradványait elhelyezték a Kiss Péter-féle családi sírbolt melletti kriptában.

1 Az egri főegyházmegye schematismusa 1963. 90., 115.

2 Új Ember, 1970. november 29.

3 A trianoni határok a kassai, rozsnyói és szatmári püspökség nagyobb részét elszakították az anyaországtól. Az itt maradt csonka egyházmegyéket apostoli kormányzók vezették. Később az egri főegyházmegye irányítása alá vonták „Északi Rész”, majd „Északi Főesperességek” megnevezéssel. Az 1996-ban végbement egyházmegyei határmódosítás óta az egri főegyházmegye, illetve a debrecen-nyíregyházi püspökség fennhatósága alá kerültek.

**DR. SZILÁRDFY ZOLTÁN kálozi esperes-plébános,
művészettörténész (1937 –)**

Dédapja Standhaft Jakab, testvérével, Ágostonnal az 1800-as évek elején került Kunszentmártonba, ahol szorgalmas és jómódú polgárként illeszkedett be a város társadalmába. Itt vált igazán magyarrá, amit a saját maga által választott, napjainkig egyedülálló Szilárdfy családnév is kifejez. Kurucz Juliannával kötött házasságot, majd özvegyként Kartaly Máriát vette el. Az ősei révén sok sok rokonai szálal Kunszentmártonhoz kötődő Szilárdfy Zoltán atya nagyszülei: Szilárdfy Vince (1845-1904) és a nagyiskola hírneves tanítójának, Krivy Lipótnak a leánya, Krivy Anna (1861-1917). Edesapja: Szilárdfy Ernő tanár (1898-1983), édesanyja: Szalai Margit (1902-1989).

Dr. Szilárdfy Zoltán székesfehérvári egyházmegyes római katolikus áldozópap, Henszlmann- és Fraknoi Vilmos-díjas művészettörténész, tanár, műgyűjtő, a szakrális ikonográfia kiemelkedő hazai tudósa 1937. november 6-án született Budapesten. Teológiai tanulmányait 1956-tól 1961-ig a szegedi Hittudományi Főiskolán végezte. 1961. június 21-én Székesfehérvárott szentelték pappá. Csepel, majd Nagytétény, 1965: Székesfehérvár-Felsőváros, 1967: Székesfehérvár-Belváros káplánja, 1973: Káloz község adminisztrátora, 1976-1993: plébánosa, főpásztortól közben esperesi címet kapott. 1993-tól tartós betegszabadságon volt, majd 2000-ben nyugalomba vonult.¹

1981-ben kitüntetéssel művészettörténeti diplomát szerzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 1985-ben *Barokk szentképek Magyarországon* című kötetével elnyerte az egyetemi doktori fokozatot. Kutatási területe a keresztény kultusztörténet és ikonográfia, különös tekintettel az ókorra és a Tridentinumot követő barokk évszázadokra. Az Országos Művészeti Tanács tagja. Publikációs munkássága igen jelentős: szakfolyóiratokban 1968 óta számos írása jelent meg, hat önálló kötet fűződik nevéhez, valamint nagyszámú tanulmánykötet, kiállítási katalógus tükrözi munkásságát. 1989-től a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, majd Egyetemen a keresztény ikonográfia óraadó tanára, 1990-ben az ELTE, több félétven át pedig a Pázmány Péter Katolikus Egyetem meghívott előadója volt.

Szilárdfy Zoltán két-három éves korában kezdte el gyűjteni a vallásos kegytárgyakat, amikor a nagymamája imakönyvében talált szentképeket átrakta a saját fiókjába. A képzőművészet és a szakrális tárgyak iránti érdeklődését diplomás iparművész, grafikus édesanyja, Szilárdfy Ernőné Szalai Margit keltette fel a fogékony gyermekben. A családban fennmaradt tárgyi emlékek kisgyermekkorától kezdve a szakrális témák felé fordították figyelmét. Gyűjtőszenvédélye pedig egyre csak nőtt. Olyannyira, hogy a szegedi szemináriumi évek alatt még a híres néprajztudós, Bálint Sándor is meglátogatta, akit lenyűgözött a kispap Szilárdfy gyűjteményének gazdagsága. A hosszú évtizedek alatt felhalmozódott, páratlan értékű szakrális gyűjteményét: az ikonokat, barokk grafikákat, apácamunkákat, porcelánokat, a magánáhitat tárgyi emlékeit 2009-ben a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeumnak adományozta. 1993-ban a magyar alapítású pálos rend

vezetősége konfráterre fogadta. Aranymiséjét 2011 júniusában mutatta be az Úrnak a pomázi templomban. Pomázhoz erős szálak fűzik: itt élt Morvaországból származó szeretett dédanyja, édesanyja családja, és maga is ott nevelkedett.²

Kunszentmártont lelki szülőhelyének, második otthonának tekinti. Gyakran járt itt, rokoni látogatásokon, édesapja és unokatestvérei temetésén, továbbá ünnepi alkalmakkor. Kiemelkedő szereplést vállalt, amikor 2004. június 5-én a kunszentmártoni templomban részt vett a dr. Barna Domokosné Rosznáky Rózsa nyugalmazott tanítónő javaslatára készült pedagógus-zászló felszentelési ünnepségen. A szentmisén elmondott prédikációjában méltatta a kezdeményezés jelentőségét, majd feltárta a városunkhoz fűződő szellemi és vérségi kapcsolatának részleteit, különös tekintettel arra is, hogy felmenői között több pedagógus volt, aki a nagyiskolában végezte az emberformálás nemes tevékenységét.³ Magánkiadásban megjelent könyvében példamutató empátiával és nagy hozzáértéssel mutatja be a Kunszentmártonban élő Szilárdfy rokonok tevékenységét, a város fejlesztése érdekében vállalt közéleti szerepét. Fényképek felsorakoztatásával dokumentálja a családtagok alsó és felső temetői nyugalóhelyét és az archaikus szögű sírfeliratokat. Kiemelt részlet a 2004. június 5-én elhangzott ünnepi szentbeszédből:

„Nagy megtiszteltetés számomra, amikor kedves rokonomnak, barátomnak, kollégámnak, dr. Barna Gábornak – aki Kunszentmárton nagy tudósa és lelkes fia – édesanyja kérésére a zászlószentelési szentmisét megtarthatom. A zászló, ez a nagyon fontos szimbólum kunszentmártoni összedakozásból készült, hogy legyen a pedagógusoknak is egy szent zászlója. Tanítók, tanárok, pedagógusok hivatásának teljesítése biztosítja a magyar és keresztény jövőt ebben az országban. A zászló egyik oldalán hímzett betűs szavak olvashatók: HIT – TUDÁS – EMBERSEG. Ezt kell a pedagógusnak egy életen át beleoltani, beleplántálni a rábízottak lelkébe. Hallottátok a könyörgésben, amikor imádkoztam az egyház ősi, szép imádságát, hogy Isten, ki a Szentlélek megvilágosításával tanítod híveid szívét. A Szentlélek Úristen a tanító, a mi tanítónk! Aki a Szentháromság személyeiben, az Atya és a Fiú szeretetében külön személlyé magasztosul. Ő Krisztus titokzatos testének, az egyháznak éltető lelke. A Szentlélek a történelemben tovább élő Krisztust élteti, és mi vagyunk az ő tagjai, akik megkeresztelkedésünk óta Krisztus titokzatos testének a sejtjei vagyunk. Nagyon fontos, hogy tovább épüljön ez a krisztusi testület olyan szülők közreműködésével, akik tovább tudják gyújtani a gyermekek szívében, lelkében a Szentlélek pünkösdi tűzlángját. A szülők szerepe tehát nélkülözhetetlen. Az egyik oldalon azért van a Szentcsalád képe ezen a zászlón. A Szentcsalád: Jézus, Mária és Szent József – fölöttük a Szentlélek Úristent jelképező galambbal, annyit jelent, hogy a Szentháromság egy Istennek a földi képmása és tükröképe ez a család. – Én is ősi kunszentmártoni családból származom apai részről. Az édesapám itt született, és itt is temettem el húsz évvel ezelőtt az alsó temetőben, a nagyszüleim

Dr. Szilárdfy Zoltán ünnepi szentmiséje a kunszentmártoni nagytemplomban a pedagógusok zászlajának felszentelése alkalmával, 2004. június 5-én.

Mellette balról jobbra: Pásztor Emánuel diakónus, Túri Kis István plébános, ifj. Benke Tibor

sírjára. Az apám ötven esztendeig volt a fővárosban gyógypedagógiai tanár, és amint mindig hallottam, nagyon szerették a tanítványai, a gyerekek, mert nagyon értett a nyelvükön. Az apámnak a nagyapja szintén kunszentmártoni pedagógus volt, Krivy Lipót, nem sokáig élt, fiatalon meghalt, apai nagyanyámnak az apja volt, ő a felső temetőben van eltemetve. A többi őseim között is szerepeltek tanítók, tanárok, mint például Szarka Ida tanítónő a nagyiskolában, akinek az édesanyja Szilárdfy Katalin volt. Vannak a családukban pedagógusok, anyai ágazatomban már 150 évvel ezelőtt volt egy tanító Budán. Szükséges, hogy most is legyenek olyan pedagógusok, akik oda tudják áldozni az életüket a tanítványaikért. Én is oktatok, még hozzá egyetemen vagyok tanár Budapesten, mióta római katolikus pap felsőoktatási intézményben taníthat, azóta alkalmaznak, 1989 óta. A keresztény művészetet oktatok, olyanoknak, akikről azt sem tudom, hogy milyen vallásúak, 20-30 év közötti fiatalok, és jönnek hozzám – tudják, hogy katolikus pap vagyok – különböző kérésekkel, például: nem vagyok megkeresztelve, mit csináljak? Nem voltam elsőáldozó, mert éppen hogy csak megkereszteltettek a szüleim. Nem béralkoztam. – Gyere el hozzám –, mondom nekik, adok könyvet... Háromnak vagyok már bérmaeresztapja ezek közül. Felnőtt, fiatal művész emberek, és éheznek, szomjazzák az igazságot. – Mit mond Jézus a hegyi beszédben? Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják

az Igazságot, mert ők megelégtetnek!’ Milyen szép az ószövetségi Szentírásban is az a mondat, hogy ,akik sokakat jóra és igazra tanítanak, azok ragyogni fognak majd, mint a csillagok.’ Ezek olyan csillagok, amelyekről énekeljük, hogy ,oly csillag lettél, mely csak égre illik...’ Kiről énekeljük ezt? Szent Imre hercegről! Akinek a képe ott van a zászlón, amint Szent Gellért, az ő tanítója és nevelője oktatja. Ezért került a zászlóra az első magyar Szentcsalád: István és Gizella fia, Imre herceg, az ő nevelőjével, tanítójával együtt. Itt minden mélységesen összefügg, csak legyen szemünk a látásra, és fülünk, ne csak a hallásra, hanem a megértésre is! – Kérés, valamint hálaadás hozott ide minket, ugyanakkor halottainkra is emlékezünk, akik már nincsenek közöttünk. A megemlékezés erejénél fogva gondolok én is szeretett őseimre, édesapámra, nagyapámra, dédapámra, meg a többire, akik az alsó és felső temetőben nyugsznak. Mert nagyon fontos a szentmiseáldozat, Krisztus szentséges Szíve, amely minden szív királya és középpontja. Ez az a központ, amely minket, mint a mágnespatkó a vasreszeléket vonzza – ez Krisztusnak a vonzásköre. És most itt lehetünk az ő szent oltáránál Szent Márton püspökkel, aki katekumen, hittanuló volt Pannonia, Savaria, a mai Szombathely területén, ugyanakkor a római hadsereg tisztje, édesanyját is ő oktatta és keresztelte meg. Ezért olyan fontos a család, úgy, ahogyan Prohászka Ottokár püspök, a boldog emlékű, nagyszerű magyar és keresztény főpásztor ezt ars poeticának szánta:

„Hiszek a Szent Szívben és szeretetében,
Hiszek a lelkeknek szent közösségében,
Hiszek a szeretet végső győzelmében.”

Ez a zászló, ez a templom, ez az oltár azt hirdeti, hogy Jézus Krisztus az Út, az Igazság és az Élet. Hogy Jézus Krisztus a világ világossága! Hogy Jézus Krisztus a mi igazi tanítómesterünk, az élet legalapvetőbb kérdéseire hiteles választ csak Ő tud adni és az Ő feláldozásának fényében ragyogó keresztje! Ő ad nekünk választ és Ő vonz minket testvérekké ezen a szép ünnepen, amikor mindnyájan itt vagyunk, és mindnyájan azt akarjuk, hogy a krisztusi hit, a magyarság, a becsület és az igaz élet értékeit mindig őrizzük. De ezeket, mint az olimpiai lángot, tovább kell adnunk a következő nemzedéknek. Csodálatosan szép dolog ez a fáklyavivő szerep. Ezek voltak Ti, kedves pedagógusok, és vagyunk ma is, akiket ide vezérelt az Úr-isten, a Szentlélek, a Pünkösdi Lélek fénye, tüze, ereje, és ez maradjon meg bennetek, és töltsön el titeket szent örömmel mai ünnepünkön, de a jövőben is!”

Szilárdfy Zoltán ikonográfiai kutatásának eredményei Kunszentmárton „megszentelt kövei”-nek szakszerű bemutatásához is felbecsülhetetlen értékű segítséget nyújtottak. Az 1719-ben újraterleptett község ma már nem létező barokk

emlékeinek elméleti rekonstrukciója az összehasonlító vizsgálat eredményeként valósulhatott meg. Igaznak és helytállónak bizonyult a kiváló művészettörténész megállapítása, amely szerint „a komplex elemzés megeleveníti a műtárgyat.”⁴

A jövő nemzedék iránti mély elkötelezettségét jelzi, hogy 1986-ban jutalomdíjat alapított, amelyet minden évben az ELTE azon végzős művészettörténész hallgatója nyerhet el, aki a legjobb szakdolgozatot írta a keresztény ikonológia, illetve ikonográfia – építészet, szobrászat, festészet, grafika, iparművészet – tárgy-körében.

Az életrajzi ismertetés nem lenne teljes annak az emlékező cikknek a közlése nélkül, amely az *Új Ember* 2015. április 26-i számában jelent meg Bálint Sándor halálának 35. évfordulója alkalmával. Szilárdfy Zoltán eleveníti fel Bálint Sándor professzornak, mint Isten szolgájának örök érvényű gondolatait. A szakrális néprajz és a szakrális ikonográfia két kiváló magyar tudósának barátsága és levelezése teszi valójában érthetővé a két tudományág összetartozásának fontosságát. Egyébként Bálint Sándort is szoros szálak fűzték Kunszentmártonhoz, hiszen élete utolsó szakaszában tudományos előadásokon és egyéni kutatások alkalmával többször is megfordult városunkban.⁵ Zoltán atya így ír a kiváló néprajztudósról:

„Negyedszázad a 89. zsoltár sorai szerint hosszú idő: „mindössze hetven év egész életkorunk, nyolcvan pedig, ha jól megyen sorunk”. Az 1980. május 10-én az örökkévalóságba költözött atyai barátommal (Bálint Sándorral szerk.) végső találkozásom május 20-án történt a szeged-alsóvárosi Havi Boldogasszony-temp-lomban, ahová korán megérkezvén megelőztem őt. Torokszorongató érzés volt látnom a katafalkra helyezett koporsóban az élet kutatójának holttestét. Mivel a szemfödőt, hogy az út során össze ne gyűrődjön, utólag, külön kellett ráteríteni, felnyitották koporsóját, s én voltam, aki legutoljára láthattam a gótikus ablakon sugárzó reggeli napfény megvilágításában, amint szinte vigyázzban feküdt, békésen kisimult arccal, lehunytt szemmel, de a mellén ott pihent „szentölt gyertya” önkéntelenül is úgy tűnt, hogy a bibliai gyermek Sámuel tiszta készségével, az evangéliumi hűséges szolga éberségével nyugszik ott. Akkor éreztem át igazán Zalaegerszegen kelt levelének e mondatát: „...milyen jó is volna, ha velem len-nél, sok mindent elleshetnél tőlem azokra az időkre, amikor én már odaát leszek. Gondolhatod, hogy nemcsak hagyományt gyűjtök, hanem kinyitom a szemet mindenre.”

Hosszú életem során mai napiglan sokszor találtam vigaszt egyik levelében írt soraiban: „Sajnos, sok minden próbatételen kell átmennünk, amíg úgy-ahogy megtaláljuk helyünket a világban. A Te érzékeny emberi alkatoddal ez különö-sen nehéz feladat. Gondold meg, hogy a nehéz órák, napok egyszer csak elmúl-nak. Legyünk néha önmagunkkal szemben is türelmesek: a fáradtság is az Úr ajándéka, alkalom arra, hogy átlássunk mindent, amire talán nem volt időnk és kedvünk. A végén ugyanaz az Úr építi föl bennünk, ami most bomladozik, prob-lematikusnak látszik, csak el ne eresszük a kezét.” Tizenhárom évi káplánságom idején többször meglátogatott, előbb Székesfehérvárott, ahol Felsőváros parasz-ti társadalmában, majd környékén együtt gyűjtöttük a hagyomány kincseit. Egyik leveléből idézek: „Mi olyan jellegzetességet is észrevennénk, amelyekhez sem néprajzosainknak, sem a topográfiaiaknak (minden tisztelet adassék meg kü-lönben nekik) sajnos nincs szemük (...) szeretnék minél több faluban megfordulni,

Nagyszülei és édesapja sírjánál a kunszentmártoni alsó temetőben unokanővérevel, Sulyák Lászlóné Szilárdfy Ibolyával

részben gyűjteni, részben a szakrális művészetet megfigyelni (...) mi más szemmel nézzük ezeket, mint a legiskolázottabb művészettörténeti kutatók.' Kálozon töltött két évtizedes lelkipásztorkodásom alatt nemegyszer meglátogatott. Fiatalemberként, mint szegedi teológus már az '56-os forradalom napjaiban s az utána következő megtorlás éveiben tőle tanultam meg, hogy mit jelent magyarnak és katolikusnak lenni. Ötvenhat nekem címzett levelét, lapját őrzöm, melyeket olasz nyelvre lefordítva már Rómába, a Szenttéavatási Kongregációba továbbítottak. Az Orvostörténeti Közlemények 1979-es *Kegyképtípusok a pestisjárványok történetében* című tanulmányom annyira megnyerte Bálint Sándor tetszését, hogy recenziót készített róla (...) Könyvtáramban tíz, Bálint Sándortól nekem dedikált könyvet őrzök.

Amikor naplójából részleteket olvasott fel nekem, zenei aláfestésként Bach- és Mozart-műveket hallgatunk. A pesti teológián egyházművészeti anketon vettünk részt, s akkor lettem figyelmes arra, hogy a jelenléti ívre így írta alá magát: 'Bálint Sándor népeletkutató'.⁶

1 A Székesfehérvári Egyházmegye Jubileumi Névtára 1977. 275. – A Szilárdfy család története. 2012. 10., 18., 47.

2 Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 284-285. – Vasvári Zoltán: Szilárdfy Zoltán 75 éves. Honismeret, 2012/6. 61-52.

3 Józsa 2009. 205.

4 Józsa 1999. 20-21.

5 Józsa László: A Dícsértesség városában. In: Barna Gábor szerk.: „...szolgálatra ítéltél...” Bálint Sándor Emlékkönyv Szeged 2004. 243-248.

6 Szilárdfy Zoltán: Isten szolgálja Bálint Sándor. Új Ember, 2015. április 26.

IVÁNYI LÁSZLÓ tiszteletbeli kanonok, orosházi plébános (1957)

A kunszentmártoni ősökkel rendelkező lelkipásztor 1957. július 29-én született a Békés megyei Endrőd községben. Dédnagyanyja a fiatalon özvegyen maradt, tősgyökeres kunszentmártoni Kiss Péterné: Samu Erzsébet Terézia volt, akinek szintén helybeli születésű leánya: Kiss Erzsébet férjhez ment az Endrődön lakó Kovács Miklóshoz. Az ő lányuk, Kovács Erzsébet, akinek a férje Iványi Sándor. Gyermeük Iványi László, jelenleg orosházi plébános.¹

Falus környezetben, sőt nagyszülei révén egy ideig tanyán élt. Szülei gazdálkodtak, földműveléssel foglalkoztak. Hagyományörző, katolikus családban nőtt fel. Gyermekkora nyári szüneteit gyakran töltötte Kunszentmártonban a Varga rokonoknál. 2009. november 28-án, a templomszentelés századik évfordulója keretében ünnepi szentmisét mondott Kunszentmártonban. A templom vendégkönyvébe a következő sorokat írta: „Örömmel töltött el őseim földjén misézni. Sok gyerekkori emlék köt Szent Márton városához. Különösen is meghatott a kiállítás kis temploma, melyet a családunk őrzött. Szent Márton püspök, könyörögj érettünk! Iványi László tb. kanonok.” Ezekre a maradandó kedves emlékekre többször is hivatkozott szentbeszédeiben, amikor templomunk Szent Márton búcsúin városunkban végzett szent szolgálatot.

Általános iskolába Endrődön járt, a reál tárgyak vonzották. Műszaki érdeklődésű volt, mégsem ez határozta meg az életét, bár papként is tudja hasznosítani technikai ismereteit. Műszaki szakközépiskolába szeretett volna menni, mégis a gyomai gimnáziumba került. Kiváló lelkipásztorok munkájának és személyes barátságának köszönhetően tizenöt évesen hallotta meg lelkében azt a csodálatos, belső hívó hangot, melyről Sík Sándor írta, hogy „Légy csendességben, Isten hogyha hív, / Halkan szólít, mint a pásztorhangú síp.” 1975 szeptemberében kezdte kispapi éveit a szegedi szemináriumban, előtte részt vett egy lengyelországi zárándoklaton, ami nagyon meghatározta kispapi, de papi éveit, lelkiségét is. Közvetlenül a czestochowai Szűzanya lábaitól indult a nagy útra. Az öt szemináriumi év alatt örömmel készült hivatására. Kispap korában műszaki duktorként és fotósként szolgált a közösséget. Autodidakta módon elkezdett lengyelül tanulni. A nyári vakációban és papként is sokat utazott Lengyelországba, amely barátságok kialakulását és a lelki feltöltődést jelentette számára. 1980. június 14-én szentelte pappá Udvardy József megyéspüspök a szegedi Dómban. Első állomáshelye Ásotthalom volt. A jó plébániai közösségnek köszönhetően mindjárt otthon érezte magát. Az egyszerű tanyasi és falusi emberek közel álltak hozzá. 1982-ben Debrecenbe került a Szent Anna plébániára káplánnak, ahol nagyszerű ifjúsági csoportot sikerült kialakítani. 1984-ben plébánosi kinevezést kapott Hosszúpályiba. Öt év falusi lelkipásztori év következett. Fizikailag nehéz volt, kilenc falut kellett ellátni, ahol mindenütt szórványban éltek a katolikusok. Vasárnaponként öt helyen misézett. Felújította a templom belsejét, rendbe tette a plébániát, és kialakította egy régi iskolaépületből a létavértesi misézőhelyet.

A szeged-csanádi székeskáptalan négy tiszteletbeli tagja, akiket Gyulay Endre püspök 2006-ban nevezett ki tb. kanonokká – balról jobbra: Iványi László, Böcskei László (jelenleg nagyváradai megyéspüspök), Bogdán József és Bajnai István

1989-ben került haza szülőföldjére, Endrődre plébánosnak. „Senki sem lehet próféta a saját hazájában” – szokták mondogatni. Igaz, de őt nem prófétának, hanem lelkipásztornak küldték övéi közé. A várost ekkor már Gyomaendrődnek hívták. Az új plébánoshoz sokan mertek bizalommal fordulni, hiszen közéjük tartozott, ismerték az iskolából, akikkel együtt töltötte gyerekkorát. Hamarosan sikerült a rég megszűnt iskolai hitoktatást újra meghonosítani az állami iskolában. Aztán nagy építő munkák sora következett. Többéves munkával felújították az endrődi templom külsejét. Visszaszerezték az 1950-ben államosított egyházi ingatlanok tulajdonjogát, majd az értük kapott kártérítésből nagy építkezésbe kezdtek. Régi álma beváltásaként új, korszerű, emeletes egyházi iskola épült, amely Szent Gellért nevét viseli. Erről szól az alábbiakban közölt visszaemlékezése:

„Tizenéves koromban, 1971-75 között Endrődről kerékpárral jártam a gyomai gimnáziumba. Már akkor szó volt arról, hogy majd valamikor egyesül a két település, Endrőd és Gyoma, és a két településrész között épül meg az új városközpont. Amikor a két település közötti részen a szántóföldek mellett kerékpároztam, azon gondolkodtam hogy ha itt valaha új városközpont lesz, akkor ide a középületek mellett templomot is kell majd építeni. Álmomban sem mertem gondolni, hogy az Isteni Gondviselés nekem adja ezt a feladatot... 1995-ben indult iskolánk – a semmiből. Több éves előkészítő munka előzte meg. A rendszerváltás után az 1950-ben jogtalanul elvett és

államosított egyházi ingatlanokat lehetőségünk volt visszaszerezni, de csak úgy, ha garantáljuk az épületek konkrét működtetését. Ez sikerült is, az épületek tulajdonjogát visszakaptuk. Sokan megijedtek, mi lesz, ha az Egyházé lesznek a középületek. Igyekeztem mindenkit megnyugtatni, ne féljenek, minden a helyén marad, nem viszünk el semmit, sem a kultúrházat, sem a régi iskolákat. Kártalanítás fejében lemondunk a régi ingatlanjainkról. Ezután kezdődött a tervezetés és az építkezés, valamint az új iskola megszervezése, indítása. Nehéz, de szép idők voltak. Nagyon sokan segítettek, sokan nem hitték, hogy lesz belőle valami... 1995-ben elkezdte áldásos működését a gyomaendrődi Szent Gellért Katolikus Általános Iskola és Óvoda. A mai sokszínű, de ugyanakkor értékvalsággal küzdő világban szükség van biztos alapokra, támpontokra. Szent István jó alapokra, a kereszténységre építette nemzetét, ezért maradtunk meg annyi történelmi csapás és tragédia után is. Hiszem és bízom benne, hogy iskolánk segíti Gyomaendrőd és Nemzetünk fennmaradását, fejlődését, lelki egészségét.”

Közben felújította az endrődi templomtetőt és a plébániát. A növekvő paphiány miatt rábízta Dévaványa, Körösladány és Hunya ellátását. Az utóbbi mára egy 700 lélekre apadt falu Endrődtől 18 kilométerre. Temploma 1999 telén a belvíz miatt megsüllyedt, a tornya megroggyant, majd júniusban villám csapott bele. Leégett. Iványi László óriási akaraterővel és Isten segítségével új templom építéséhez fogott. 2000 júniusában volt az alapkövetétel, és még abban az évben a templomszentelés. Mára új plébánia is áll a hunyai templom mellett, közösségi funkcióval. Gyulay Endre püspök úr 2006-ban tiszteletbeli kanonokká nevezte ki Iványi László és Bajnai István szeged-csanádi egyházmegyes plébánosokat, a határainkon túlról pedig Böcskei László temesvári, valamint Bogdán József szabadkai egyházmegyes papokat. (Böcskei László azóta már nagyváradi megyéspüspök.)

Iványi László 2012-ben Hunya község, 2015-től Orosháza plébánosa. 36 éves papi szolgálata idején építkezésből, tatarozásból bőven kivette a részét. De azt is megtapasztalhatta, hogy a kövekből emelkedő falakkal értékes lelki közösség is épült működésének színhelyein.²

---

1 Iványi László dédnagyanyja: Kiss Péterné Samu Erzsébet Terézia, miután megözvegyült, feleségül ment a szintén kunszentmártoni születésű Varga Andráshoz. Három gyermekük született: Varga András (felesége: Ambruzs Mária), Varga László és Varga Róza. Iványi László így került unokatestvéri kapcsolatba ifjabb Varga András gyermekeivel: Moró Lajosné Varga Magdolnával és Szigeti Jánosné Varga Judittal.

2 Források: A Szeged-Csanádi Egyházmegye Névtára. Szeged, 2000. 86. – Papi arcélek (Iványi László gyomaendrődi plébános). Keresztény Élet, 2008. február 10. – A gyomaendrődi Szent Gellért Katolikus Általános Iskola és Óvoda Évkönyve. Gyomaendrőd, 2000. 3-4.

GEDEON JÓZSEF nyugalmazott nézsai plébános (1945)

Dósa József plébános igaz rokoni szeretettel és anyagiakkal is segítette tanulmányai végzésében nővérének: Turcsányi Pálné Dósa Erzsébetnek a fiát, Turcsányi Antalt, aki állatorvosi diplomát szerzett és Hatvan városában kapott állást. Itt maradt élete végéig, itt alapított családot. Capelle Irént vette feleségül. Gyermekaik: Turcsányi Irén, Pál és Erzsébet. Turcsányi Antal soha nem feledte nagybátyja jótéteményeit. Szabó Elekhez intézett levelében (1939)¹ igyekezett felvázolni Dósa József hiteles portréját, sőt egy jónevű hatvani szobrászművésszel elkészíttette a jeles kunszentmártoni plébános mellszobrát, amely a mai napig is áll a Dósa család alsó temetői síremlékének magaslatán. A köztisztvisletnek örvendő hatvani állatorvos legkisebb leánya, Turcsányi Erzsébet (1914-1975) boldog házasságban élt Gedeon Béla (1914-1980) gimnáziumi igazgatóval. Öt gyermekük született: Gedeon Erzsébet, József, Béla, Mária és Márta. A másodikként született József (Turcsányi Antal unokája) a papi szolgálatot vállalta élethivatásul.

Gedeon József 1945. március 2-án született a felvidéki Léva városában. Középsiskolai tanulmányai végeztével a váci egyházmegye papnövendékei közé kérte felvételét. 1968. április 21-én, Jó Pásztor vasárnapján szentelte pappá dr. Kovács Vince püspök, váci apostoli kormányzó.² Első szentmiséjét szülei lakóhelyén, a Hatvan-belvárosi Szent Adalbert templomban mutatta be 1968. április 28-án. Első kápláni helye Abony volt. Innen 1969 szeptemberétől az esztergomi ferencesekhez vitt az útja. 1970 ősztől Tápiógyörgyén káplánkodott. Másfél év elteltével, 1971-től 1976-ig ismét abonyi segédlelkész. 1976-tól 1978-ig Hatvan-belvárosi, 1978-tól 1982-ig Hatvan ó- és újvárosi káplánság következett. Első plébánosi állomáshelye 1982-től 1984-ig Tass-Szalkszentmárton. 1984-től 2004-ig – húsz éven keresztül – Sződ-Csörög plébánosa. A hívek összefogásával Csörög községben felépítette Szent Kristóf, Szent Jeromos és Boldog Vác remete templomát. Szódról 2004-ben Nézsára került plébánosnak (ide tartozott Keszeg és Alsópetény is). 2014-ben vonult nyugdíjba. Beer Miklós váci megyéspüspök a püspöki székházban biztosított számára lakhatási lehetőséget, innen rendszeresen kisegít egy hat templommal rendelkező kollégájánál. Volt rá eset, hogy huzamosan lejárt Tiszaföldvárra is, hogy az ottani hívek vasárnaponként ne maradjanak szentmise nélkül.

Papi lelkületét saját megfogalmazása alapján ismerhetjük meg. „A kápolnaépítés (2009) után tudatosult bennem a felismerés, hogy az Egyházban már évtizedek óta jelenlévő neokatekumenális út, a keresztség szentségének, jelentőségének központba állítása, értékelése mellett lehetséges és szükséges a második beavató szentségnek, a bérnálásnak újra-felértékelése, szükségességének, fontosságának megélése, a Szentlélek hét ajándékának „felhasználása”, s ennek hirdetése. A másik mintájára ezt nevezhetjük neokonfirmális útnak. Harmadik öröme a katolikus keresztény embernek a Szent II. János Pál pápa által kihirdetett és ajánlott igazság és életérték: az isteni irgalmasság felismerése, hirdetése s az ebben való bizalom. Örülnek magam is, ha az említettek az én életemre és munkámra is hatással lennének.”³

Gedeon József atya tudatosan éli és vallja kunszentmártoni származását. Többször járt ősei szülőföldjén, misézett a nagytemplomban és Dósa József plébános sírja közelében, az alsó temetői kápolnában. Felderítette rokoni kapcsolatait Turcsányi Gáspár és Varga Ernőné Turcsányi Mária (Manya néni) unokaival, dédunokaival. 2010-ben, templomunk kibővítésének és felszentelésének jubileumi évében – a helybeli születésű, illetve származású papok sorában – Gedeon József is mondott Szent Márton-miséét és szentbeszédet. Emléksorai a templom vendégkönyvében olvashatók: „Örülök a meghívásnak, imádkozzék mindannyiunkért Szent Márton püspök. Szeretettel a kunszentmártoni találkozásokor, 2010. április 10-én, Gedeon József (+Turcsányi Antal egyik unokája).”

1 Turcsányi Antal hatvani állatorvos 1939. október 26-án kelt levele Szabó Elek besenyőtelki esperes-plébánoshoz.

2 Dr. Kovács Vince (Galgamácsa, 1886. augusztus 9. – Vác, 1974. március 15.): püspök. 1910-ben pappá, 1940-ben püspökké szentelték. Váci segédpüspök. Pétery József megyéspüspök hosszú éveig tartó házi őrizete idején 1953-1959: általános püspöki helynök, 1959-1969: váci apostoli kormányzó.

3 Gedeon József levele, Vác, 2014. augusztus 3.

KOSINSKY BÉLA káposztásmegyeri plébános (1970)

A legfiatalabb kunszentmártoni származású pap: Gedeon József nővérének a fia, Turcsányi Antal hatvani állatorvos dédunokája. 2014. augusztus 22-i kunszentmártoni látogatása alkalmával találkozott életében először a Turcsányi családhoz tartozó rokonaival, amikor is „vállalta és elismerte” helybeli származását. Szívesen közölte élő szóban személyi adatait és ismertette eddigi pályafutását.

1970. november 8-án született Hatvanban. Édesapja: Kosinsky Miklós, édesanyja: Gedeon Erzsébet (+ 2014). Négyen vannak testvérek: Kosinsky Miklós (1969), Béla (1970), Márta (1977), József (1979). Hat éves korától élt Budapesten. Tanulmányait a budapesti Piarista Gimnáziumban (1985-89), az Eötvös Loránd Tudományegyetem német nyelvtanár szakán (1991-95) és a Luganoi Teológiai Fakultáson (Svájc, 1997-2006) végezte. Ezután Budapesten és Gödöllőn tanított. A szemináriumi évek alatt plébániai gyakorlaton volt Olaszországban (1999-2001). Háromszor járt a Szentföldön, Sidney-ben részt vett a világifjúsági találkozón. 2006 novemberétől a Központi Szeminárium növendéke, itt már csak a beilleszkedést kellett gyakorolnia. Bíró László püspök¹ 2007-ben diakónussá, dr. Erdő Péter esztergom-budapesti érsek 2008. június 14-én Esztergomban pappá szentelte. Első kápláni állomáshelye a Budavári Nagyboldogasszony Főplébánia, dr. Varjú Imre protonotárius kanonok, plébános² mellett. Itt csak egy évig működött. Új helyén a következőképpen mutatkozott be:

„2009. július elején kaptam kézhez Erdő Péter bíboros úr levelét, melyben augusztus elsejével áthelyez a Budavári Nagyboldogszszony Főplébániáról a Külső-ferencvárosi Szent Kereszt Plébániára (a hírneves Kerényi Lajos piarista plébános szolgálatára). Ez életem második dispoziója, hiszen még csak alig több mint egy éve vagyok pap, bár 39 évemmel már idősebbnek számított. Elég nagy családból származom, mindkét szülőmnek öt-öt élő testvére van, mi pedig négyen vagyunk testvérek, és van 24 unokatestvérem. Édesanyám egyik öccse, Gedeon József szintén pap a Váci Egyházmegyében. A Törökőri Lisieux-i Szent Teréz Plébániára járok gyermekkoromtól fogva. Ott ismerkedtem meg a Neokatekumenális Úttal is. Sokáig nem különösebben érdekelt ez az új karizma, de ez időközben megváltozott, és 1994 óta tagja vagyok a törökőri harmadik közösségnek. Ez az Út számomra elsősorban azt adta, hogy a hitem és az életem ne legyen két külön fogalom. Sokféle módon megtapasztaltam Isten hűségét és gondoskodását méltánytalanságom ellenére. Csupán példának említem a Svájcba való kikerülésemet és hazatérésemet, mint a jó Isten kifürkészhetetlen tervét.

Papi jelmondatom: „Bizony, bizony mondom nektek: ha a földre hullott gabonaszem meg nem hal, egymaga marad, de ha meghal, sok termést hoz’ (Jn 12, 24). Azért választottam, mert meggyőződtem igazságáról, és úgy vélem, egyszerűen fejezi ki Jézus Krisztus üdvösségszerző örömhírét.”³

Erdő Péter bíboros úr 2014. augusztus 1-i hatállyal Béla atyát – Tomka Ferenc utódaként – a Káposztásmegyer – Szentháromság plébánia lelkipásztorává nevezte ki.

Első kunszentmártoni látogatása alkalmával vendéglátóit hangulatos beszélgetéssel örvendeztette meg, amit szellemes kiszólásokkal fűszerezett: „Az élet felülmúlja a fantáziát.” „Ami késik, az jön.” Végül így búcsúzott: „Ha előbb nem, legközelebb találkozunk.”

A káposztásmegyeri templom Kosinsky Béla plébános kezdeményezésére az Irgalmasság Évében három új haranggal gazdagodott. A Szentháromságról, a Boldogságos Szűz Máriáról és az ifjú szalézi vértanúról: boldog Sándor Istvánról elnevezett harangokat 2016. április 3-án, az Isteni Irgalmasság vasárnapján dr. Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek szentelte fel és adta át magasztos rendeltetésének.

1 Bíró László (Szekszárd, 1950. október 31. -): püspök. 1974-ben pappá, 1994-ben püspökké szentelték. Kalocsa-kecskeméti segédpüspök. 1995: a budapesti Központi Papnevelő Intézet rektora. XVI. Benedek pápa 2008-ban Magyarország katonai ordináriusává nevezte ki.

2 Dr. Varjú Imre (Éndrőd, 1932. november 26, -): kanonok, plébános. 1956-ban szentelték pappá Vácott. 1993: inkardinálva az esztergom-budapesti főegyházmegyébe. A budavári Nagyboldogszszony templom plébánosa. 1994: protonotárius kanonok. Többször megfordult Kunszentmártonban is.

3 Szent Kereszti Üzenetek. 2009. szeptember. – Kosinsky Béla plébános 2016-ban a Kossuth Rádió „Tanúim lesztek!” című műsorának munkatársaként tartott homíliát és szentírás-magyarázatot.

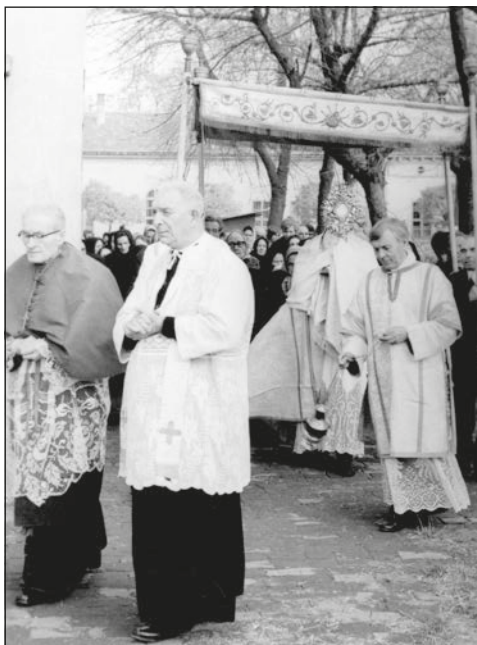
CSEHY ALFONZ ciszterci rendi áldozópap, középiskolai hittanár (1899 – 1980)

A megpróbáltatásokkal teli 1950. év júniusában hurcolták rendtársaival együtt Bajáról Kunszentmártonba, s a kármeliták rendházában töltötte a három hónapig tartó kényszerű fogvatartást. Szeptember elején szélnek eresztették a Pécsről, Szentgotthárdról és Bajáról összegyűjtött 37 ciszterci szerzetest: találja meg boldogulását mindegyik, ahogy tudja. Csehy Alfonz az egri főegyházmegye papjai közé kérte felvételét, 1951 és 1952 között segédlelkészként működött Újfehértón, majd Püspökladányban. 1952-ben egészségi okokból nyugdíjba vonult, visszatért Kunszentmártonba, ahol 28 éven keresztül állt a nagytemplomi hívek szolgálatában.

Életrajzi adatai: 1899. december 12-én született a Nyitra megyei Tardoskedd községben. A ciszterci rendbe lépett 1915. augusztus 14-én. A zirci apátság templomában szentelte pappá az akkori pápai nuncius 1922. július 30-án. 1922-24: hit tudományi tanulmányait Innsbruckban folytatta. 1924-25: az egri Szent Bernát gimnázium hittanára, 1925-28: hitoktató, segédlelkész Zircen, 1928-29: hittanár a budai Szent Imre gimnáziumban, 1929-33: hittanár Szentgotthárdon, 1933-48: hittanár a bajai III. Béla gimnáziumban, 1948-50: hitoktató a bajai központi általános iskolában.¹

Egyházközségünk működésére maradandó hatást gyakorolt. Már 1950 nyarán feltűnést keltett a kármelitáknál mondott tartalmas szentbeszédeivel. Felejtethet len marad a liziói zárdáról, a rózsahullató Szent Teréz áldozatos életének szín helyéről tartott élménybeszámolója. Dr. Kiss Péter prépost-plébános felkérését teljesítve, 1952-től a nagytemplom híveinek szentelte szerzetespapi ténykedését. Betegeket látogatott és vigasztalt, keresztelt, gyóntatott, misézett és prédikált: nagy átéléssel, belső tűzzel, mély alázattal. Hétköznapi a Kereszt oltárnál, vasárnaponként reggel 6 órakor a főoltárnál mutatta be a szent áldozatot és tartotta rendkívül magas szintű, igényesen felépített homiliáját. Még a liturgikus reform bevezetése előtt igyekezett népszerű ismertetéseivel közel hozni a hívekhez a latin nyelvű nagyheti szertartások tartalmi mondanivalóját. A Szent Márton-búcsú, valamint a Kármelhegyi Boldogasszony-körmenetek és egyéb nagyfontosságú események alkalmával tevékeny részvétellel emelte az ünnepek fényét. Húsz éves kunszentmártoni szolgálat után érkezett el aranymisés jubileumához 1972 júliusában. Fellegi Sándor esperes-plébános ajánlotta, hogy július 30-án a 10 órai nagymise keretében tartsa meg jubileumi hálaadását. Alfonz atya azonban elhárított magától minden ünnepelést, s ragaszkodott ahhoz, hogy a megszokott időben, reggel 6 órakor mondja a szentmisét, ennek keretében adva hálát az irgalmas Istennek 50 év számtalan jótéteményéért és a bemutatott 18.342 szentmise-áldozatért.

Csehy Alfonz ciszterci atya dr. Kiss Péter prépost
mellett az 1971. november 14-i
Szent Márton-búcsún

A plébános szeretete és figyelmessége mégis megtalálta a módot, hogy a ritka jubileum emlékezetes maradjon az aranymisés lelkiatya és a hívek számára. Amikor 1972. július 30-án reggel 6 órakor Alfonz atya zöld miseruhában az oltárhoz lépett, a templom ragyogó fényárba borult: kigyulladtak a reflektorok és a csillárok villanygyertyái. Megszólint az orgona, a kántor szép alkalmi éneket intonált. Alfonz atya meglepetve pillantott fel, s már ott állt mellette karingben, zöld stólával Fellegi Sándor esperes-plébános és Takács József Tivadar káplán. A plébános az evangélium felolvasása után a szószerkekre lépett és tartalmas szentbeszédet mondott. – Csehy Alfonz atya ötven évvel ezelőtt kapta meg a lelkipásztori hatalmat, amikor a zirci apátság templomában pappá szentelték. S a papi hivatás nehéz terhe mellett, szerzetes-tanári felkészültségéből

eredően vállalta a magyar haza legszebb reménységének: ifjúságunknak oktatását, nevelését. Amikor pedig ebben a tevékenységében megakadályozták, teljesen a hívek lelki üdvösségének munkálását tűzte ki papi élete céljául. Nyugdíjas lelkipásztori tevékenységének gyümölcseit elsősorban a kunszentmártoni hívek élvezik. Ezért vesszük körül a hála és szeretet érzéseivel Alfonz atya aranymisés oltárát.

Kedves Alfonz Atya! Amikor hátatelt szívvel és remegő kézzel magasra emeled az aranypaténát, a felajánlott adományok mellé helyezd oda a kunszentmártoni hívek és az oltártestvérek imáit, köszönetét és ragaszkodó szeretetét. Részesíts minket aranymisés áldásodban, hogy az irgalmas Isten szeretete mindenkor velünk maradjon! Mi pedig alázattal kérjük a jó Istent: tartson meg közöttünk, munkálkodj sokáig a hívek javára, egykoron pedig, hűséges papi életed jutalmaként adja meg számodra az örök élet aranykoronáját! – fejezte be prédikációját Fellegi plébános. A szentmise végén Alfonz atya aranymisés áldást adott, majd rövid beszédben köszönte meg a paptesvérek és hívek figyelmességét. – Ismét bebizonyosodott a régi közmondás igazsága: ember tervez, Isten végez – mondotta. – Csendes, belső hálaadást terveztem, de esperes urunk és a káplán atya mellém állott, hogy nyilvános és ünnepélyes legyen aranymisés jubileumom. Egyetlen kérésem van: imádkozzanak értem egy Miatyánkot, hogy mindvégig hűségesen szolgáljam a mi Urunkat, Jézus Krisztust!

Az 1970-es évek végétől sokat betegeskedett, meg-megújuló szívbántalmi gyakran ágyhoz kötötték. Nyaranként kórházi kezelésben részesült. Rendtársai felajánlották, hogy helyet biztosítanak számára a pannonhalmi, vagy a

A kunszentmártoni templom búcsúünnepén, 1973. november 11-én

székesfehérvári papi otthonban. Ő azonban nem akart megválni Batthyány utcai lakásától, megszokott környezetétől. 1980. június 15-én dr. Kovács Endre² egri segédpüspök, aki szintén ciszterci szerzetes volt, a bérmlás szentségét szolgáltatta ki Kunszentmártonban. Az ünnepség végeztével meglátogatta otthonában Alfonz atyát, aki a főpásztor rábeszélésének engedve beleegyezett, hogy ápolás és gyógykezelés céljából mentőautóval Székesfehérvárra vigyék. Megírta végrendeletét, melyben jelentős összeget hagyott a kunszentmártoni nagytemplomra. Június utolsó napjaiban távozott el, s alig egy hét elteltével érkezett a papi otthonból a szomorú hír: Csehy Alfonz Gyula aranymisés ciszterci atya életének 81., szerzetességének 65., áldozópapságának 58. évében, 28 évig tartó kunszentmártoni szolgálat után 1980. július 6-án csendesesen elhunyt. Földi maradványait július 14-én helyezték örök nyugalomra a székesfehérvári ciszterci Nagyboldogasszony plébániatemplom sírboltjában. A koncelebrációs gyászmisét dr. Kovács Endre egri segédpüspök, valamint 21 ciszterci atya mutatta be lelki üdvéért. A miséző papok sorában – Fellegi Sándor apát-plébános külföldi távolléte miatt – Nagy István kunszentmártoni káplán képviselte az otthont adó egyházközséget. Harminc év távlatából jó érzés volt felismerni Sulyok Ignác és Szeker András ciszterci atyákat, akik 1950 nyarán, a szerzetesek elhurcolása idején Alfonz atyával együtt raboskodtak Kunszentmártonban. A gyászbeszédet dr. Palos Bernardin, a ciszterci rend gimnáziumainak egykori főigazgatója mondta. A modern szónoklat minden lényeges elemét tartalmazó megemlékezés hű és pontos képet rajzolt Csehy Alfonz életéről, egyéniségéről: – Nem a kiválóságait kutatjuk most, ebben a szomorú órában, és nem az emberi létből fakadó hibáit hánytorgatjuk, hanem azt vizsgáljuk, távozásával milyen nyomot hagyott maga után. A mindennapok kötelességteljesítésében, a feladatok pontos, maradéktalan végrehajtásában mutat örök példát nekünk, paptársainak, de a világi híveknek is. Példakép marad a verejtékes munka, a verejtékes élet mindennapos vértanúságának vállalásában.

Mert nem nagyobb az érdeme annak, aki vérét ontja, hiszen az csak egy pillanat, mint aki egy hosszú életen át hullatja a kötelességteljesítés verejtékeit, egészen a sírig. Verejtékben fürdik a betegség súlyától gyötrődő arc, de verejtékben úszik a távozni készülő, megtört lélek is! Nagy áldozat ez, mert az Isten iránti elkötelezettség feladata alól nincs felmentés, még akkor sem, ha száz évig él az ember! Egyedül csak akkor mentesül a felelősségrevonás alól, ha agybántalmak következtében beszámíthatatlannak minősül. Alfonz testvérünk halála pillanatáig tudatosan vállalta a kötelességteljesítés kereszthordozását. Erős a bizalmunk, hogy lelke azóta már felmentést kapott az Isten ítélőszéke előtt, végnélküli örömekre jutott a Ciszterci Mindenszentek sorában, és részesült a Boldogságos Szűz Máriának, a mi Anyánknak és Pártfogónknak közbenjáró kegyelmeiben.

A szentmise után Kovács Endre püspök a papsággal és a kunszentmártoniak nyolctagú küldöttségével az atleplomba vonult, s a beszentelés végeztével felhangzott a szerzetesek ajkáról a Salve Regina himnusza. Miután Palos Bernardin köszönetet mondott a temetés szertartásának szent szolgálataért Kovács Endre Gergely püspöknek és köszöntését küldte Kádár László Gábor egri érsek-főpásztornak, mint a Ciszterci Rend tagjainak, a résztvevők imádságos lélekkel búcsúztak Csehy Alfonz atyától, aki végső pihenőre tért.

A temetést követő napon, július 15-én reggel 7 órakor Nagy István káplán ünnepélyes gyászmisét mondott Csehy atya lelki üdvéért a kunszentmártoni nagytemplomban. Szentbeszédében emelkedett szavakkal méltatta az elhunyt érdemeit, a kunszentmártoni hívek érdekében vállalt szolgálatát. Fellegi Sándor

Fájó szívvel, de Isten szent akaratát elfogadva jelentik rokonai, lelkistevérei, tanítványai és hívei, hogy

Csehy Alfonz Gyula

ciszterci rendi aranymisés áldozópap, okl. középiskolai hittanár

életének 81., szerzetességének 65., áldozópapságának 58. évében, 1980. július 6-án, csendesen elhunyt.

Kedves testvérünket 1980. július 14-én, de. 11 órakor koncelebrált engesztelő szentmiseáldozat után, Székesfehérvárott, a ciszterci Nagyboldogasszony plébániatemplom sírboltjában helyezzük örök nyugalomra.

Budapest, 1980. július 8.

„Végtelenül csekély minden, ami földi, az örökkévalósághoz viszonyítva.”

(Szent Bernát)

Istenben boldogult testvérünk 1899. december 12-én született Tardoskedden (Nyitra vm.). A Ciszterci Rendbe lépett 1915. augusztus 14-én; áldozópappá szentelték 1922. július 30-án. 1922-24. hittudományi tanulmányait végzi Innsbruckban; 1924-25. az egri Szent Bernát gimnázium hittanára, 1925-28. hitoktató, segédlelkész Zircen; 1928-29. hittanár a budai Szent Imre gimnáziumban; 1929-33. hittanár Szentgotthárdon; 1933-1948. hittanár a bajai III. Béla gimnáziumban; 1948-1950. hitoktató a bajai központi általános iskolában; 1951-52. segédlelkész Újfehértón, majd Püspökladányban. 1952-től nyugalomban Kunszentmártonban.

apát-plébános pedig ausztriai újtárol visszatérőben, július 16-án, Kármelhegyi Boldogasszony napján Alfonz atya nyugvóhelyén, a székesfehérvári ciszterci templomban mondta el megemlékező szentmiséjét.

1 Gyászjelentés.

2 Dr. Kovács Endre Gergely (Egerbakta, 1927. november 6. – Eger, 2007. július 28.): püspök. 1950. augusztus 23-án tett ünnepélyes fogadalmat a Ciszterci Rendben. 1951-ben szentelték pappá Egerben. VI. Pál pápa az egri főegyházmegye segédpüspökévé nevezte ki 1975. január 7-én, február 6-án szentelték püspökké Budapesten. A káptalan nagyprepostja. 2003. január 20-ban nyugdíjba vonult. Kunszentmártonban két alkalommal: 1975-ben és 1980-ban szolgáltatta ki a bérmlás szentségét.

MARÓTI ARNOLD, ERVIN (1921–2012)

Könyvünk papjai közül azon kevesek közé tartozik, sőt inkább egyedülálló, aki megszakitás nélkül, egyfolytában fél évszázadot töltött Kunszentmárton területén. A szerzetesrendek feloszlátása után itt maradt, helyben, majd Szentesen dolgozott nyugdíjba vonulásáig. Részletes életrajza a ciszterciek között

Az aranymlés Arnold atya ismét fehér-fekete rendi ruhában a Kármel lépcső-feljárátánál
1994. július 16-án

Maróti Arnold ciszterci atya az alsó kápolna
Fájdalmas Mária búcsúján,
1984. szeptember 16-án

olvasható, de mivel napi munkáján túl vásár- és ünnepnapokon a legnagyobb készségeel vállalkozott mind a Kármelben, mind a nagytemplomban lelkipásztori szolgálatra, sőt gyakran szerepelt az alsó és felső kápolna búcsúin is, helyénvaló, hogy neve és rövid életrajza megörökítésre kerüljön a Kunszentmártonban működő szezetesapok sorában.

Maróti Arnold (ismertebb nevén: Öcsi atya) 1921. május 14-én született

Nagykanizsán. A ciszterci rendbe lépve, a Pázmány Péter Tudományegyetemen földrajz-biológia szakon szerzett végbizonyítványt. A zirci apátsági templomban Mindszenty József veszprémi megyéspüspök szerpappá, majd 1944-ben Zadravetz István püspök áldozópappá szentelte. A pécsi rendházból szállították társaival együtt 1950 júniusában Kunszentmártonba. A szétszórás után Gyöngyik Ferenc Mátyás király utca 23. számú házában talált otthonra. A Vasipari Vállalatnál talált munkát, majd a szentesi Kontakta Alkatrészgyárban helyezkedett el. Munkahelyére vonattal járt. Indulás előtt, kora hajnalban végezte szentmiséjét a kunszentmártoni Kármel kápolnájában. Arany-, majd gyémántmisés jubileumát is Kunszentmártonban ünnepelte. 2012. május 6-án halt meg Budapesten, A zirci temető ciszterci sírkertjében helyezték végső nyugalomra.

Idegenből érkezett, de kunszentmártoni földben nyugvó papok

Két olyan pap nyugszik a felső temetőben, akiket sem rokon kapcsolat, sem lelkipásztori szolgálat nem fűz városunkhoz, körülményeik mégis úgy alakultak, hogy életük végső szakaszát itt töltötték és itt helyezték őket örök nyugalomra. Egyikük a váci egyházmegyes Kinczel Vince, a másik pedig dr. Tardos János Vida bencés tanár. Életútjukat feltétlenül meg kell ismernünk, hogy emlékük ne merüljön el a múlt idővel járó feledés homályában.

KINCZEL VINCE nyugalmazott mendei plébános (1878–1940)

A Szatmár vármegyében lévő Szaniszló községben született 1878. január 20-án. Gimnáziumi tanulmányait Szatmárnémetiben, a teológiát a budapesti egyetemen végezte. 1904. június 29-én szentelték pappá a váci egyházmegye szolgálatára. Káplán volt Nógrádverőce, Fót, Palotás, Tura, Kiskunhalas helységeiben, 1907-től hitoktató Csongrádon. 1911-ben káplán Abony, Tápiógyörgye, Hódmezővásárhely, Kispeszt, Tura plébániáin. Egészségi állapotának rosszabbodásával 1916 nyarán betegállományba került.¹ 1918. június 15-től 1922. augusztus 28-ig Mende község plébánosa.² 1924-től 1925-ig tatárszentgyörgyi plébános.³ 1925 és 1926 között Terény lelkipásztora⁴, 1926. április 25-től 1936. július 12-ig ismét mendei plébános.⁵ Aktívan közreműködött a község életében, lépéseket tett, hogy a falunak saját önkormányzati épülete legyen. Tevékenysége nyomán a vallási élet újabb fellendülése volt tapasztalható. Az ő idejére két (1930, 1934) egyházközségi képviselőválasztás esett, amely feszültséget okozott a lakosság körében. A belső viszályok sokat rontottak egészségi állapotán, és többször kérte elhelyezését, mígnem a váci püspök felmentette plébánosi szolgálata alól.⁶ Nyugállományba vonult, kunszentmártoni születésű gondozónőjével együtt 1936. július 15-től állandó lakosnak városunkba költözött, és a Deák Ferenc utca 1242. számú házban telepedett le.⁷ (Jelenleg Papp Gergely gumijavító kisiparos házaként ismeri a lakosság.)

Első elemista kisdiakok voltunk a nagyiskolában, amikor 1937 szeptemberének egyik napfényes délelőttjén a felejthetetlen emlékü Kovács Ilonka tanítónéni átvitte osztályunkat a szomszéd házban lakó Kinczel Vince tisztelendő úr

Kinczel Vince atya fiatal pap korában

meglátogatására. A fehér hajú, jóságos arcú idős pap karosszékben ülve fogadott bennünket, és fáradtan ugyan, de mégis nagy lelkesedéssel, mosolyogva intézett hozzánk kedves szavakat. Végül búcsúzásként mindenki kapott tőle egy szép piros almát.

A halotti anyakönyv adatai szerint Kinczel Vince nyugalmazott mendei plébános 1940. július 16-án szervi szívbaj következtében halt meg. 62 évet élt. Július 18-án temették a felső temetőben. A beszentalési szertartást Timon Zsigmond apát-plébános végezte.⁸

A *Kunszentmártoni Híradó* a következő méltató sorokkal köszönt el tőle: „Kinczel Vince volt mendei plébános nyugalmába vonulása után Kunszentmártonban lakott, évek óta itt élt csendes pihenésben. Mindenki megszerette a halk szavú, finom lelkű lelkipásztort. Szívbántalmak gyötörték időnként. Nem volt ágybanfekvő beteg, karosszékében ülve hirtelen szívéhez kapott, egyet sóhajtott s visszaadta lelkét Teremtőjének. Temetése nagy részvét mellett ment végbe, százas kísérték koporsóját nyugvóhelyére. Az egyházi szertartás után Mende község plébánosa, az elhunyt utóda mondott búcsúzólt volt hívei nevében. Gyászjelentéséből olvastuk, hogy testvérei közül az életben lévő két nővére megszállt területen lakik. Kinczel Katalin a szatmári zárda rendfőnöknője, Kinczel Margit pedig a kolozsvári zárda házfőnöknője.”⁹

Kinczel Vince földi maradványait Fellegi Sándor apát-plébános az 1970-es években a felső kápolna mellett kialakított papi kriptába helyeztette át.

---

1 Chobot 1917. II. 797-798.

2 www.romkatmende.hu/index.php/a-templom/lelkipasztorai (Letöltés: 2014. dec. 4.)

3 Magyar Katolikus Lexikon XIII. 2008. 712.

4 www.195.228.19.18:9470/publikalas/index.aspx?adat=2088&pf=4&lf=4&mf=180&cmf=180 (letöltés: 2014. dec. 4.)

5 Gerevich, Lepold, Zsembery szerk. 1927. 136.

6 Száz év Isten dicsőségére. A mendei római katolikus egyházközség. (szerk. Kovács Kornél, Balogh Gábor) Mende 2014. 17-18.

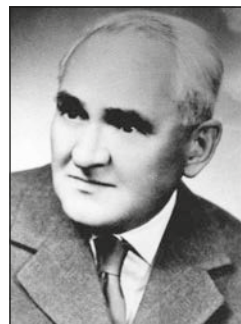
7 Körös-Tiszavidék, 1936. július 19.

8 Halottak anyakönyve, XV. kötet, 22. lap.

9 Kunszentmártoni Híradó, 1940. július 21.

DR. TARDOS JÁNOS VIDA bencés tanár (1907–1963)

A felső temető papi sírboltjában nyugszik egy nálunk kevésbé ismert, kiváló képességű, hányatott sorsú szerzetes tanár, aki rövid életének csupán utolsó hónapjait töltötte Kunszentmártonban. Mire tanítványai és a város lakói megismerték volna, hirtelen meghalt. Sírján minden év júniusában elhelyezik az emlékezés koszorúit hálás tiszaföldvári diákjai, akik a Hajnóczy József Gimnáziumban nála sajátíthatták el a matematika tudományának szilárd alapjait. Életrajzi adatai a következő képet adják róla. A történelmi Magyarország északi részén, Szepesbéla községben született 1907. február 5-én. Gimnazista korában, 1923. augusztus 4-én öltötte magára Szent Benedek rendjének fekete ruháját. A jelöltidő leteltével 1925. szeptember 10-én egyszerű fogadalmat tett, 1928. szeptember 11-én pedig ünnepélyes örök fogadalommal kötelezte el magát Isten szolgálatára. 1931. június 21-én szentelték áldozópappá. 1931-32: gimnáziumi tanár Győrben, 1932-33: gimnáziumi tanár és egyetemi hallgató Budapesten. Bölcsészdoktori fokozatot szerez. 1933-38: főiskolai tanár Pannonhalmán, 1938-1942: erdészetet tanul Sopronban. 1942-1945: jószágkormányzó Pannonhalmán. 1945-46: gazdaságvezető Bakonybélben, 1946-48: gimnáziumi tanár Pápán. Az iskolák államosítása után sok rendtársával együtt állás nélkül marad, 1948 és 1951 között segédlelkész Kiskunfélegyházán. 1950-ben a bencés rend visszakapja a győri és a pannonthalmi gimnáziumot, de a szerzetesek közül csak korlátozott számban foglalkoztathatnak tanárokat, a többieknek el kell hagyniuk kolostoraikat. A szélnek eresztett bencéseket találó szójárással „kincések”-nek nevezték, ezek közé került Tardos Vida atya is. 1951-ben kapott állást a tiszaföldvári gimnáziumban, ahol tíz évet töltött. 1961-ben a kengyeli általános iskolába helyezték. 1962 szeptemberétől a kunszentmártoni József Attila Gimnáziumban tanított, a tavaszi szünet kezdetén, 1963. április 3-án halt meg Kunszentmártonban.¹

Tíz évig tartó tiszaföldvári működését legméltóbban a Hajnóczy József Gimnázium kiadásában megjelent emlékező kötet örökíti meg. Ebből néhány kiemelkedő részlet: „Fillinger Jánosként született és mint dr. Tardos Vida János halt meg. Legendák lengik körül alakját. Ezerkilencszázötvenes évekbeli legendák, amelyek olykor jellemzőbbek rá, mint a valóság. A legendák és a történetek keverednek. A földvári gimnáziumban matematikát, fizikát és ábrázoló geometriát tanított. De ha a szükség úgy hozta, tudott tanítani németet, latint és új-görögöt. És sok más egyebet. Pápán egykor gazdaságtant és egészségtant is tanított, miközben a diákaptár vezetője is volt a bencés rendi paptanár. A földvári diákok közül egyesek suttozták, mások bizonyossággal állították, hogy a tanár úr nemcsak tanár, hanem pap is. És hajnalonként misézik is. S valóban, mielőtt Tiszaföldvárra – a múlt nélküli kisgimnáziumba – helyezték volna, papi hivatást gyakorolt és rangos helyeken volt tanár. Éveken át a pannonthalmi bencés főiskolán adott elő felsőfokú matematikát. S közben a debreceni egyetemen doktorált. Egykori pápai tanártársa hatvan év után is élénken emlékszik gyors észjárására és remek fejszámolására.

Amikor a földvári gimnáziumba került, kollégái nagy reverenciával fogadták: „Íme, az üldözött pap.” S tegezni is alig merték, hiába biztatta őket. Mielőtt Földvára került, három éven át lelkészként szolgált, de akkora volt a tanárinség, hogy őt is felszólították, vállaljon állást. Elébe tettek egy papírost, amelyen három település neve állt, köztük Tiszaföldváré. A tanár úrnak fogalma sem volt ezekről az ismeretlen alföldi településekről, Tiszaföldvart választotta. Kikötötték, hogy nem folytathat vallási propagandát, de misézhet korán reggel, amikor nincs hallgatósága. A földvári gimnázium tanárai között kiváló kollégákra lelt. Nekik mesélgetett olykor a múltjáról, s benne harmadik diplomájáról, az erdészmérnöki diplomáról, amelyet miután rendje kérésére megszerzett, több száz katasztrális holdnyi egyházi erdőbirtoknak lett éveken át a jószágkormányzója. S közben rendtársaival tudományos munkát is folytathatott az erdészet, a matematika és a teológia területén.

Ennyi veszteség után került a Tiszazug tájára. Lehetett-e vigasztalás számára, hogy sok kilométeres körzetben ő volt az egyetlen tanár, akivel a felsőfokú matematika bármely területén lehetett konzultálni, szerencséjére a környék néhány főiskolás és egyetemista levelező hallgatójának. Egykori diákjai ma is emlékeznek kristálytisztá magyarázataira, a tipushibákat javító, sziporkázóan szellemes, fejlethetetlen rögtönzéseire. Ábrázoló geometria órái – a legjobb diákjai számára – valóságos varázslatok voltak. A tőle tanultakból az egyetemi ábrázoló geometria órákon is meg lehetett élni. Még a humán beállítottságú diákjait is magával ragadta és csúcsokra juttatta.”

Dr. Megyesi László, *A Tiszától az „Óceánig”* című, a tiszaföldvári gimnáziumról szóló könyvében megrendítően szép szavakkal méltatja tehetségét és érdemeit: „Akinek gimnáziumi tanáraink közül a legtöbbet köszönhetem, ő Tardos tanár úr. Írásos dokumentumok alapján bizonyítva látom, hogy egyetemi katedrán, a legkiválóbb matematika professzorok között lett volna a helye. De hite segítségével, sorsával megbékélve, itt köztünk, csöndben, s olykor titokban, mindenkinek segített! Világnézettől függetlenül volt pártfogója egyaránt KISZ-titkárnak és kitelepített főúri leszármazottnak.

Az 1956-os forradalom leverése után a hatóságok elrettentésül egy-egy tanárt rosszabb körülmények közé helyeztek. Tardos tanár úr is sorra került. A kicsiny Kengyel község általános iskolájába helyezték, ahol nagy létszámú osztályokban, nehéz sorsú, túlkoros gyerekekkel teli osztályokban taníthatta a törteket a megye talán egyetlen doktorált matematika tanára, az egykori főiskolai tanár. 1956 októberében ugyanis ő is ott volt tanítványai mellett, amikor azok tüntetőkként végigvonultak Tiszaföldvár főutcáján. Ott volt, hogy a rendre vigyázzon. Ott volt, hogy ne történjen atrocitás. Később a hatalmon lévők csak arra emlékeztek, hogy „ott volt a pap is”, és bosszúból a kengyeli kisiskolába száműzték. Itteni számkivetettségéből jötevői később a kunszentmártoni gimnáziumba mentették át, ahol olyan matematika-tanárokkal dolgozhatott együtt, akik Földváron tanítványai voltak.² Itt azonban egyetlen tanévet sem ért meg. A második infarktus végzett vele. Kunszentmártonban temették el.”³ Búcsúztatásán egykori földvári kollégái és tanítványai is megjelentek, akik 2003-ban, halálának 40. évfordulóján emléktáblát állítottak tiszteletére a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium épületében.

Dr. Tardos János 1962. szeptember 1-től kezdte tanári munkáját a kunszentmártoni József Attila Gimnáziumban, s itt került pont zaklatott életére. Házigazdája, Dávid Mihály tanító, akinél albérletben lakott, közölte később, hogy sokat betegeskedett. 1963 januárjában kórházba került, s több mint két hónapig nem dolgozhatott. Április 3-án, a tavaszi szünet első napján el akart utazni a délutáni vonattal, hogy kipihenje magát. Az állomásra menet a felső temető előtti járdán lett rosszul, megtántorodott és holtan esett össze. Az intézkedést illetően teljes volt a tanácstalanság és a bizonytalanság. A háziak alig tudták felkutatni hozzátartozói lakhelyét. A tanítványokon és kollégáin kívül még kevesen ismerték Tardos Jánost Kunszentmártonban, hiszen rövid ideig tartó munkásságának még korántsem lehetett olyan határfoka, mint Tiszaföldváron. Az orvosi eljárások befejezése után civil ruhába öltöztetve ravatalozták fel. Végre jelentkezett a Dunántúlon lakó testvére. A temetés időpontját április 6-án délutánra tűzték ki. A gimnázium tanári kara teljes létszámban megjelent a felső temető ravatalozója előtt. Tavaszi szünet lévén, a diákok közül kevesen jöttek el a temetésre.

Megérkezett Lázár Pál, Kunszentmárton esperes-plébánosa, valamint a két káplán: dr. Balpataki Béla és Kis Tibor. A temető bejáratánál egy terepjáró gépkocsiból Legányi Norbert pannonthalmi főapát, Szent Benedek rendjének (OSB) magyarországi előjárója szállt ki: Dobra Modeszt (1925-), Vida Szabolcs (1913-1981),

A Pannonthalmi Szent Benedek Rend főapátja, a Rend és a gyászoló rokonság nevében is,
fájó szívvel, de Isten akaratában megnyugodva tudatja, hogy szeretett rendtársa

Dr. Tardos Vida

gimnáziumi tanár

életének 56., szerzetességének 40. és papságának 32. évében 1963. április 3-án Kunszentmártonban váratlanul elhunyt. Az engesztelő szentmisét április 6-án mutattuk be a kunszentmártoni plébánia templomban és ott is temettük el.

Az örök világosság fényeskedjék neki!

Fl., Faludi Marcellán

63 39847 Győr-S.-mgyel Ny., Győr

Iróffy Huba (1922-1985) és Esztergályos Tibor (1902-1977) bencés szerzetesek kíséretében. Megkondultak a kápolna harangjai, s Legányi Norbert főapát fekete palástban, fején infulával, a helybeli papság és a vele együtt érkezett bencés atyák közreműködésével kezdte el a temetési liturgia celebrálását, melynek ünnepélyességét nagyban fokozta a papok közös éneklése. Beszentelés után a kápolna előtt folytatódott a szertartás. A főapát buzgó könyörgésekkel ajánlotta Isten irgalmába az 56 éves korában elhunyt szerzetespap lelkét. A gyászolók utolsó útjára kísérték az alig félévig itt működő tanár urat, kinek sírját hamarosan elborította a koszorúk és a virágcsokrok sokasága. Legányi Norbert főapát⁴, aki szintén matematika szakos és az elhunyt Tardos János egyetemi évfolyamtársa volt, Jenei József gimnáziumi igazgatónak részvétét nyilvánította, majd rövid bemutatkozás és beszélgetés után elköszönt és szerzetes társaival együtt visszautazott Pannonhalmára.

Először egy kis fakereszt jelezte, ma pedig már a papi kriptá sírkövének felirata adja tudtul, hogy kunszentmártoni földben nyugszik dr. Tardos János Vida, Szent Benedek rendjének tagja, a hivatásának elkötelezett gimnáziumi tanár, aki élete utolsó hónapjainak gyötrelmével és váratlanul bekövetkezett halálával végleg hozzánk fűződött s örökre a mienk maradt.⁵

---

1 A Pannonhalmi Szent Benedek-Rend névtára. 1987. 188.

2 A kunszentmártoni József Attila Gimnázium egykori igazgatója, a matematika-fizika szakos Dobrosi Dénes, valamint Paulovits Illés, ugyancsak matematika-fizika szakos tanár is dr. Tardos János tanítványa volt Tiszaföldváron.

3 Megyesi László szerk. 2007. 41-43., 274.

4 Legányi Norbert, OSB (Budapest, 1906. május 24.- Pannonhalma, 1987. május 13.): főapát. 1930. június 29-én szentelték pappá. Tanár a rend gimnáziumaiban, majd házfőnök és perjel. 1958-ban választották és benedikálták főapáttá. Állami nyomásra 1969-ben kénytelen volt lemondani. Nyugdíjasként élt Székesfehérváron, 1976-tól Pannonhalmán.

5 Várszegi Asztrik püspök, pannonhalmi főapát az 1990-es években felajánlotta, hogy Tardos Vida földi maradványait exhumáltatja és Pannonhalmán helyezteti végső nyugalomra a rendi temetőben. A kunszentmártoniak kérésére azonban elállt a tervétől. – Várszegi Asztrik OSB (Sopron, 1946. január 26.-): püspök, főapát. Történelem, német szakos tanár. 1971. augusztus 29-én szentelték pappá. Gimnáziumi tanár a győri bencés gimnáziumban. Pannonhalmán főiskolai tanár, majd főmonostori perjel. 1988: esztergomi segédpüspök. 1991: pannonhalmi főapáttá választották.

A KÁRMELITA RENDHÁZ PAPJAI

Kármelita rendház és kápolna Kunszentmártonban

A kunszentmártoni egyházközség területén 1940 óta a kármelita rend szerzetes papjai és fogadalmas testvérei is szolgálják a katolikus hívek lelki fejlődését, hitbeli gyarapodását. Hetvenöt év távlatából érdemes röviden visszaidézni azokat a lépéseket és erőfeszítéseket, amelyek a Rend helybeli meghonosodását eredményezték.

Győr

Budapest

Az 1920-30-as években erősödött fel az egyház vezetői által indított mozgalom, hogy a férfi és női szerzetesrendek vállaljanak hittérítő, léleknevelő feladatokat az Alföldön is. Akinek alkalmá volt annak idején olyan térképre tekinteni, amely a magyarországi szerzetesházakat tüntette fel, láthatta, milyen különbség mutatkozik a Dunántúl, a Felvidék és az Alföld között. Míg az előbbi két tájegységet valósággal beszötte a nagy történelmi

Keszthely

hagyományokkal rendelkező kolostorok hálózata, az Alföldön csak a peremvidékeken és egyes nagyobb városokban lehetett rendházakat találni. Az 1938-ban meghirdetett Szent István-év és a Budapesten megrendezett világméretű Eucharisztikus Kongresszus gyakorolt fellendítő hatást a szerzetesrendek fejlődésére, pasztorációs tevékenységüknek az alföldi tájakra való kiterjesztésére. Több, létszámában is gyarapodó szerzetesrend vállalta az Alföld belmisszióját. A jezsuiták Hódmezővásárhelyen honosodtak meg, Kiskunfélegyháza közelében a Szentkút gondozását a pálosok vették át, az 1940-es évekre esett a serviták makói, majd törökszentmiklósi megtelepedése. A domonkosrendiek Debrecenben, a kapucinusok Szentesen, Békéscsabán, Nagymágocson, a ferences atyák pedig Csongrádon és Debrecenben alapítottak kolostort.¹ A magyar szerzetesség virágkorának évtizedei alatt Jász-Nagykun-Szolnok megyében is hatalmas fejlődés ment végbe. A szerzetesházak száma 5-ről 22-re emelkedett. Ezen belül a férfirendeké 3-ról 6-ra, a női szerzeteké 2-ről 16-ra nőtt. 1948-ban már 111 szerzetesnő végezte szertetszolgálatát az alföldi megyében.²

Az alföldi kolostoralapító program folyamatába tartozik a kunszentmártoni kármelita rendház és kápolna létesítése is. Korszakváltó jelentősége pedig az, hogy a 14. század óta Magyarországon létező kármelita rend, illetve annak 1697-ben Győrött letelepült reformált ága (a Sarutlan Kármel) két és fél évszázados nyugat-magyarországi működés után meg tudta tenni az áttörést, és végre eljutott a keleti országrészbe. Halász Imre polgári iskolai tanárnak és a köréje tömörült pártolóknak köszönhető, hogy az 1940. év folyamán sikerült a Kármel hajtását beültetni a nagy magyar alföldi pusztaság termékeny talajába.³

Az általánosan ismert szerzetesrendek között a kármeliták azok, akik eredetüket nem egy meghatározott alapítónak köszönhetik. Úgy is lehetne mondani, hogy a rendet nem alapították, hanem létrejött. Ősi hagyomány szerint a palesztinai Kármel hegyén élő ószövetségi remeték Illés és Elizeus prófétát tartották atyjuknak és vezérüknek. Jámbor vélekedés szerint a remeték találkoztak a Heródes bosszúja elől Egyiptomba menekülő Szűzanyával, Szent Józseffel és a kisdéd Jézussal, akiben felismerték a világ Megváltóját. (Erről szép falfestmény látható a kármeliták budapesti templomának szentélyében.) A remeték utódai az apostoli korban keresztények lettek. Más elmélet viszont úgy tartja, hogy a kármelita rendet Szent Berthold, kalábriai kereszteslovag alapította, miután fogadalomból ő is a Kármel hegyére vonult el a világ zajától. Az ott élő remetéket összegyűjtötte és közösséggé szervezte. Ő lett a rend első főnöke is. Szent Brokárd volt a rend második általános főnöke, az ő kérésére írta meg 1207-ben Szent Albert jeruzsálemi pátriárka az „Eredeti Szabályt”, amelyet III. Honorius pápa 1226-ban hagyott jóvá. Ez az úgynevezett „Regula Primitiva”, mely ma is alaptörvénye a kármelita életnek. A jeruzsálemi királyság bukása után, a 13. század elején a szaracén üldözés miatt a kármeliták Nyugatra költöztek, Stock Szent Simon rendfőnök irányítása alatt egész Közép- és Nyugat-Európában elterjedtek, és különösen az egyetemi városokban alapítottak kolostorokat. Szerzetes életük elsősorban az imádságon, a kontemplatív tevékenységen alapszik. A napirend lényeges része a konventmise, közös zsolozsma, elmélkedés, adoráció. Alapvető vonás a kármeliták lelkiségében a Szűz Mária iránti tisztelet és bizalom, valamint példájának követése. A Mária-tisztelet hatékonyságát a skapuláré (jelképes darabka a vállruhából), vagy érem

viselésének terjesztésével érték el. A prédikációk, népmissiók, lelkigyakorlatok, gyóntatás és a betegek lelki gondozása által emelték a hitéletet. Plébániát csak kivételes esetben fogadtak el, nehogy a pasztorális tevékenység kerüljön túlsúlyba a szemlélődés rovására.

Szerzetesi ruházatok gesztenyebarna, bőrvövel, skapuláréval és csuklyával, ünnepi alkalmakkor fehér köpennyel és ugyancsak fehér kapucnival. A felszentelt papok tonzurát (hajkoronát) viseltek, a fogadalmas testvérek haját egészen rövidre nyírták. Mindnyájan mezítlábas saruban jártak, télen természetesen vastag zoknival. Ez utóbbi előírások a II. Vatikáni Zsinat után megszűntek.

A nyugati egyházszakadás a kármelitákat is megosztotta, a szerzett kiváltságok miatt a szerzetesi fegyelem meglazult. A rend belső reformja Avilai Nagy Szent Teréz (1515-1582) és Keresztes Szent János (1542-1591) nevéhez fűződik. Szent Teréziának – akit VI. Pál pápa egyházdoktorrá nyilvánított – ebben a célkitűzésben igen sok nehézséget kellett legyőznie, Isten kegyelmével mégis 32 szigorú fegyelmi kolostort alapított életében, 17 női és 15 férfizárdát. Kiváló misztikus író, művei mennyei tanítást foglalnak magukban. Keresztes Szent János a medinai kármelita kolostorban tapasztalta meg a fegyelem hiányát. Avilai Teréziával együtt dolgozott a Kármel ősi szigorának helyreállításán, emiatt szerzetestársai részéről sok méltatlanságot és bántalmazást kellett elviselnie. A szenttéavatási okirat mondja: „Szent János misztikus teológiája tele van mennyei bölcsességgel.” 1927-ben az egyháztanítók közé iktatták. A rend azon tagjait, akik nem fogadták el a belső reformokat, „sarus”, a Szent Terézia reformját követő Kármel szerzeteseit pedig – akik jelenleg hazánkban működnek – „sarutlan kármeliták”-nak nevezi az egyháztörténelem. Hivatalos nevük: „Ordo Fratrum Discalceatorum Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo” (rövidítve OCD) = „A Kármelhegyi Boldogságos Szűz Mária Sarutlan Testvéreinek Rendje.”⁴

Magyar földön Nagy Lajos király korában, 1372-ben Budán jött létre az első kármelita kolostor, még ugyanaz évben Pécsen Vilmos püspök alapította meg a második rendházat. A következő alapítások: Székesfehérvár és Privigye (1426), Eperjes (1431). Az 1526-os török támadás elsodorta a virágzó kármelita kolostorokat. A sarutlan kármeliták 1644-ben jelentek meg hazánkban: a győri egyházmegyében egy Szent Annáról nevezett remeteséget hoztak létre. A török kiűzése után Szelepcsényi György esztergomi érsek Győrött (1697), majd Szakolcán (1699) alapított kolostort. Ugyanebben az időben a sarus kármeliták újra felépítették budai (1692) és székesfehérvári (1730) kolostorukat. II. József, a győri sarutlan rendház kivételével, valamennyit fölsozlatta. A budai templomból Várszínház lett, a székesfehérvári kolostorból pedig papnevelő intézet (jelenleg idős papok otthona). A sarusok többé már nem jöttek vissza.

Hosszú idő után újabb alapításra Budapesten (Huba utca) került sor 1896-ban. A kármeliták szociális érzékenységére vall, hogy kolostorukat és impozáns neogótikus templomukat a gyári munkások lakta területben építették fel. Ennek fontosságát kiváló érzéssel Brisits Frigyes ciszterci egyetemi tanár elemezte egyik írásművében: „A 19. század végén és a századforduló idején új szerzetesrendek jelennek meg Budapesten. Jelentőségük az, hogy velük kezdődik meg a tömegek bevonása az egyházi élet mozgalmaiba. Éppen jókor, ha ugyan már egy kissé el nem késsetten. Ekkor indul meg ugyanis az ipari munkásság szociális megszervezése,

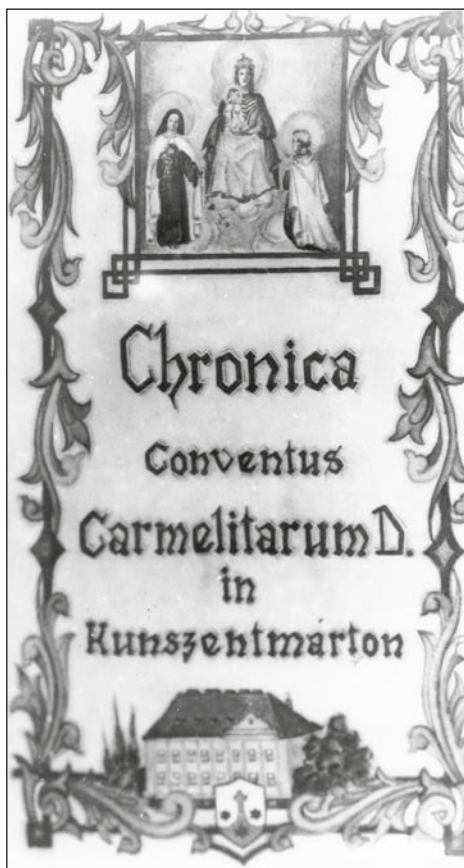
A budapesti rendház tagjai az 1940-es években

amellyel nem sejtett történet rendíti meg a magyar társadalom összetételét és alapjait. Kihatásaiban lemérhetetlen, de vállalkozásában szinte forradalmian vakmerő esemény volt a kármeliták letelepedése Angyalföldön, Budapest legrosszabb hírű városrészében az 1896. év folyamán. A kármelita lélek, aszkézis, szellem azonban győzött. Az angyalföldi szabad stílusú vagányélet, amely oly független és szuverén volt, hogy még új nyelvjárást is teremtett magának, meghódolt a kármelnek, és már 1901-ben, országos gyűjtés keretében és a főváros támogatásával is gyönyörű templomot és rendházat emelt számára, amelynek Csernoch János bíboros végezte felszentelésén megjelent I. Ferenc József király is...⁵ A rendi előjárók 1903-ban a győri és budapesti kolostorból létrehozták az Ausztriával közös féltartományt. A következő évben Zomborban tanulmányi ház létesült. Trianon a zombori házat kiszakította a magyar tartományból. A rendi fiatalság a győri kolostorban kapott teológiai kiképzést. 1930-ban tanulmányi ház létesült Keszthelyen. 1941-ben Kunszentmártonban épült új kolostor, majd a rend tagjai 1942-ben Miskolcon is megtelepedtek. 1945-ben alig hallgattak el a fegyverek, a magyar tartományi tanács elhatározta, hogy az ősi hagyománynak megfelelően új lehetőséget teremt a remeteéletre. A szerény épület Pápalovácsi-Attyapusztán 1946. augusztus 11-én nyílt meg. A római központi előjáróság 1947. május 1-jén felállította a Szent István királyról nevezett magyar rendtartományt. 1950-ben a sarutlan kármeliták rendtartományának 93 tagja volt.⁶ A Kármel kiemelkedő személyiségei közé tartozott a 20. század folyamán a többszörösen provinciális tisztséget viselt P. Hász Brokárd, a népszerű szónok, továbbá P. Szeghy Ernő (1872-1952), aki a ciszterci rendben betöltött apáti méltóságot cserélte fel a kármeliták barna kármzsájával, és Szent Terézia műveinek lefordításával gazdagította a rendi irodalmat.

P. Marton Marcell (1887-1966), a gimnáziumi tanárból lett szent életű kármelita atya, de ide sorolhatók azok is, akik az elnyomatás évtizedeiben rejtett életükkel, névtelenül szolgálták Isten dicsőségét és növelték a Rend tekintélyét, hírnevét.⁷

A kunszentmártoni Kármel alapításának gondolata az 1936. év őszén a templomban tartott nagymissió alkalmával vetődött fel.⁸ A megvalósítás oroszlánrészét Halász Imre polgári iskolai tanár vállalta magára. A lakosság is tetszéssel fogadta a kezdeményezést, hiszen a Mária-tisztelet kármelita sajátosságai sem voltak ismeretlenek községünkben. Az évszázadokon át szokásos radnai zarándoklatok alkalmával kunszentmártoni őseink szemügyre vehették a csodás gyógyulásokról nevezetes kegyképet, amely a skapulárét nyújtó Kármelhegyi Szűzanyát ábrázolja, ölében a kisded Jézussal. Ennek másolata a Szent Ferenc oltáron is nap mint nap látható. A szükséges rendi háttér és az egri érsek engedélye birtokában 1940. június 22-én lépett először

A kármeliták ideiglenes otthona
Kunszentmártonban (Újvilág utca 22.)

Az ideiglenes kolostor udvara (1940)

Kunszentmárton földjére P. Pálvölgyi Ignác, három rendtársával együtt. Egy évig az Újvilág utca 1390. számú házban működött az ideiglenes kolostor és kápolna. 1940. július 8-án kapta meg a kunszentmártoni Kármel az Apostoli Szentszéktől a

kánoni megerősítést. Ettől kezdve mint egyházjogilag elismert szerzetes testület (Convent) foglal helyet a Rend nagy családjában.

A rendház alapkőletétele 1941. június 22-én

Pálvölgyi Ignác házfőnök az építkezésnél

Emelkednek a falak

A rendház és kápolna alapköveté-tele a kármeliták megérkezése után pontosan egy évvel: 1941. június 22-én, Jézus Szíve ünnepén történt nagy ünnepséggel, óriási tömeg jelenlétében. Az építkezés rekord idő alatt, alig négy hónap múltán fejeződött be. Az alagsorral és emelettel rendelkező szép épületet 1941. november 9-én szentelte fel és adta át rendeltetésének dr. Hász István, a magyar honvédség tábori püspöke, P. Hász Brokárd kármelita atya testvérbátyja. A rendtagok birtokba vették az új kolostort, a hívek pedig egyre növekvőbb létszámmal vettek részt a reggeli szentmiséken, illetve a délutáni litániákon. P. Pálvölgyi Ignác két évig működött házfőnökként Kunszentmártonban, 1942-ben ismét a Rend élére került, mint provinciális. Helyét P. Szabó Pál, az addigi tartományfőnök foglalta el Kunszentmártonban, őt pedig 1948 áprilisában P. Hász Brokárd követte. Jelentős előrelépés történt 1943 nyarán, amikor a tartományi előjáróság Kunszentmártonba

Ignác atya és Szabó Pál tartományfőnök a tetőszint magaslátán (1941 nyara)

Dr. Hász István tábori püspök szentelte fel a kolostor-kápolnát 1941. november 9-én

Pálvölgyi Ignác és Pozsgay Alfonz atya az építőmunkásokkal

helyezte a rendi hittudományi főiskola filozófia fakultását. A tanári kar P. Brokárd és P. Teofil vezetésével ennek megfelelően ide kapott áthelyezést. Az első rendi hallgatók (kármelita kispapok) a következők voltak: Fr. Bonifác (Bonifác testvér), Fr. Imre, Fr. Juvenál, Fr. Fülöp, Fr. Bertalan, Fr. Zsigmond és Fr. Ambrus. A következő évfolyam növendékei: Fr. Leó, Fr. Gellért, Fr. Remig és Fr. Jusztin (teljes nevén: Takács Nándor Jusztin, a későbbi székesfehérvári megyéspüspök).

A szentelés vendégei

A kunszentmártoni Kármel

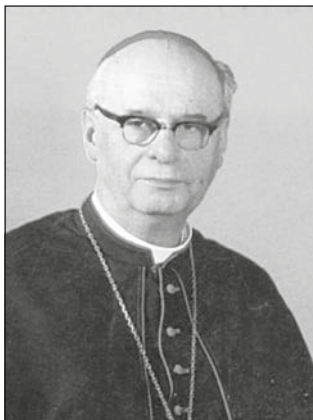
A kápolna

A háborús körülmények szorító hatására a kármelita rend 1944 őszén kénytelen volt plébániai feladatkört is elvállalni. Október 8-a után, amikor a harci események községünket is elérték, Szabó Elek esperes-plébános az egri érsekség jóváhagyásával Kunszentmárton területét lelkipásztori ellátás szempontjából két részre osztotta. A község déli felének átmenetileg P. Szabó Pál kármelita házfőnök lett a plébánosa. A megosztás egy évig maradt érvényben. 1950 februárjában a kunszentmártoni Kármel priorátus rangjára emelkedett. Hat páter és négy segítő testvér működött a rendházban, valamint három rendi papnövendék végezte tanulmányait.

Tíz év ígéretes fejlődését törte derékba az 1950. évben hozott diktatórikus rendelkezés, amely megvonta a szerzetesek működési engedélyét. Félelmetes előjelei már júniusban megmutatkoztak, amikor az ország egyik részéből a másikba hurcolták el a szerzeteseket, egyrészt megfélemlítés végett, másrészt pedig, hogy a kormányzat tárgyalóasztalhoz kényszerítse a püspöki kar tagjait. Június 9-én éjszaka leponyvázott teherautókon 37 ciszterci szerzetes tanárt hurcoltak Bajáról, Pécsről és Szentgotthárdról a kunszentmártoni kármelita kolostorba. Szeptember közepén engedték el őket, de rendházaikba többé nem térhettek vissza. A kunszentmártoni Kármel épületének nagyrésztét is állami kezelésbe vették, a legfelső szint helyiségeit hivatalokká, később lakásokká alakították, lépcsőfeljáratát befalazták. A kápolna II. számú plébánia, illetve Szűz Mária Lelkésztség néven működött tovább az egri érsekség fennhatósága alatt. A szerzetesközösség tagjai egyházmegyei szolgálatba, illetve civil státuszba kerültek. 1954-től a főegyházmegyei hatóság világi papokat nevezett ki a „volt” Kármel, vagyis a lelkésztség élére. Brokárd atya távozása (pontosabban: eltávolítása) után Bánhegyi Béla érseki tanácsos került ide Jászsalszentgyörgyről. Utóda 1959-ben Mosonyi József lett, aki 1968. december 27-én váratlanul elhunyt. Hónapok múlva nevezte ki az egri érsek P. Szabó Imre Dávid ferences atyát a Kármel plébánosává. Évtizedek múltával a pasztorációs tevékenység

teljesen viaszszorult a falak közé, sőt volt idő, amikor a kápolna fennmaradását is komoly veszély fenyegette. Bizonyos állami szervek el akarták érni, hogy a lelkészség szűnjön meg, s olvadjon bele a nagytemplomi plébánia szervezetébe. Szerencsére azonban dr. Mészáros Lajos egri érseki helynök nem volt hajlandó hozzájárulni egyetlen misézőhely megszüntetéséhez sem. Ez a gondviselészerű állásfoglalás mentette át a Kármel-kápolnát a legnehezebb időszakon.⁸

Dr. Takács Nándor Jusztin
székesfehérvári püspök

Takács Nándor Jusztin lelkigyakorlatos püspöki szentmiséje
a kunszentmártoni nagytemplomban 2010. december 5-én

1989 tavaszán ragyogott fel a biztató hajnal: a szerzetesrendek újból megkezdhetnék működésüket. Az újraindulás nehéz és felelősségteljes munkájából bőven kivette részét a tekintélyes székesfehérvári püspöki méltóságba emelkedett kármelita atya: dr. Takács Nándor Jusztin⁹, valamint kiváló segítőtársa: P. Rumi Tamás tartományfőnök.¹⁰ Mindketten szívügyüknek tekintették a kunszentmártoni

P. Rumi Tamás tartományfőnök ünnepi szentmiséje a Kármelben 1991. december 14-én.
Balról jobbra: Juvenál atya, Tamás atya, Nagy Ferenc plébános, Maróti Arnold ciszterci

Kármel visszaállítását, az épület korszerűsítését, a személyi állomány biztosítását. Nagy támogatóra találtak P. Philip Baranda római kármelita generális személyében, aki ezidőtájt végzett kánoni látogatást Magyarországon, többek között a kunszentmártoni kármelita rendházban is. Megtekintette a helytörténeti múzeumban rendezett kiállítást, amely 1990-ben a kunszentmártoni Kármel alapításának 50. évfordulója alkalmával gazdag tárgyi anyag felvonultatásával reprezentálta a kármeliták belmissziós tevékenységét, de ugyanakkor küzdelmes, áldozatos életét is, amit a szétszórátás évtizedeiben kellett elszenvedniük. P. Keller Juvenál atya, aki 1959-ben utolsó kármelita szerzetesként hagyta el Kunszentmárton, 30 évi egyházmegyes papi szolgálat után elsőként, immár házfőnöki minőségben került vissza Kunszentmártonba, az Alföld egyetlen kármelita kolostorába.

E könyv megjelenésének idején P. Zselepszki Fábián kármelita atya végzi az új idők kihívásainak megfelelően a helybeli hívek és az ország különböző tájairól érkező, belső megújulást, kegyelmi töltekezést igénylő népes csoportok lelki gondozását.

-
- 1 Józsa László: A kunszentmártoni Kármel félévszázados története. In: Kármeliták Kunszentmártonban. Szerk. Barna Gábor. 1993. 19-44.
  - 2 Kósa Károly: Szerzetesrendek és házaik Jász-Nagykun-Szolnok megye területén 1920 és 1950 között. In: Kármeliták Kunszentmártonban. Szerk. Barna Gábor. 1993. 7-17.
  - 3 Józsa 1993. 22.
  - 4 Puskely 1990. 64. – A kármeliták misekönyve. Ford.: P. Jácint. Győr, 1936. 61., 74. – Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 214-217.
  - 5 Brisits Frigyes: Egy klerikázus korrajza a Bernardinumban 1909-1913. In: Kereszty Rókus-Turócziné Pesty Ágnes: Ciszterci arcképek. Bp. 2014. 96-97.
  - 6 Puskely 1990. 63.
  - 7 Józsa 1993. 23.
  - 8 A kármeliták kunszentmártoni letelepedésének történetét az 50. évforduló alkalmával 1990. október 15-én Kunszentmártonban tartott egyháztörténeti konferencia öt előadásán dr. Barna Gábor, Szilárdfy Zoltán, Kósa Károly, Balla János és Józsa László vázolta fel teljes részletességgel. Az előadások anyaga a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközössége (METEM) által kiadott „Magyar Egyháztörténeti Vázlatok” című sorozat 3. kötetében, illetve „Kármeliták Kunszentmártonban” címmel külön kiadványban is megjelent az 1993. év folyamán. A konferencia vendégei között jelen volt dr. Takács Nándor Jusztin OCD, székesfehérvári püspök is.
  - 9 Dr. Takács Nándor Jusztin OCD (Rábacsanak, Sopron vm., 1927. január 15. – Székesfehérvár 2016. július 11.): megyéspüspök. 1942. Győr: belépett a kármelita rendbe. A teológia 1-3. évét a kunszentmártoni és a keszthelyi kármelita főiskolán, a 4-6. évét a Központi Papnevelő Intézetben végezte. 1951: győri egyházmegyes pappá szentelték. Első szentmiséjét a kunszentmártoni Kármelben mutatta be 1951. november 18-án. 1988: püspök. 1992-2003: székesfehérvári megyéspüspök. 2003: nyugalomban. Püspökként a kármelhegyi Boldogasszony búcsúin és egyéb ünnepi alkalmakkor többször megfordult a kunszentmártoni Kármelben, a nagytemplomban háromnapos lelkipályázatokat is tartott.
  - 10 A kunszentmártoni kármelita rendház visszaállításáért sokat fáradozott P. Rumi Tamás tartományfőnök. Ennek érdekében gyakran megfordult városunkban. Életrajzi adatai: P. Rumi István Tamás (Győrszentmárton/Pannonhalma/, 1918. április 28. – Székesfehérvár, 2010. február 27.) a győri rendház juvenátusában kezdte meg kármelita életét. Gimnáziumi és teológiai tanulmányait Keszthelyen végezte. 1934-ben tett fogadalmat, 1942. június 21-én szentelték pappá. Először a juvenátus prefektusává választották, majd a keszthelyi kolostor házfőnökévé nevezték ki. Itt érte a Rendtartomány feloszlása 1950. szeptember 7-én. A száműzetés éveiben Felsőödre költözött. Villanyszerelőként dolgozott, majd a Solidaritas Házipari Szövetkezet áruforgalmi vezetője lett. A megpróbáltatások alatt is megőrizte derűs bizalmát a Gondviselésben. A gödi hívek nagyon szerették. A Magyar Rendtartomány újraindulásának nehéz időszakában mint tartományfőnök fáradhatatlanul dolgozott. Nehéz tiszttségét 1990-től 1999-ig végezte. 1996-tól 2002 júliusáig a budapesti rendház főnökeként is szolgált. Szívében hordozta hazája s a magyar egyház ügyét, sokat imádkozva új hivatásokért. Élete végén a betegség nehéz kereszty Krisztussal egyesülten hordozta a székesfehérvári Papi Otthonban. 92 éves korában halt meg. 2010. március 6-án helyezték nyugalomra a keszthelyi Kis Szent Teréz Bazilika altemplomában.

Kármelita atyák és tesvérek

P. PÁLVÖLGYI IGNÁC, KÁROLY¹ **kunszentmártoni házfőnök (1940–1942)**

Budapesten született 1889. április 23-án. Még gimnazista volt, amikor 1904. augusztus 12-én a kármelita rendbe lépett. 1905. augusztus 13-án tett fogadalmat, 1911. október 24-én szentelték pappá. Teológiai tanulmányaiban kiváló eredményeket ért el, különösen az egyházjog területén tanúsított nagy jártasságot, ezért a megyéspüspökök gyakran megbízták a szerzetesnővérek közösségeinek vizitációjával. Tartalmas szentbeszédeit a hívek szívesen hallgatták.

A Kármel eszmeiségéhez következetesen ragaszkodott, a rendi szabályokat hűségesen betartotta, ezért nyerte el gyakran az előljárói tisztséget. 1930-tól 1933-ig a keszthelyi rendház priorja, 1933 és 1936 között provinciális, vagyis a magyarországi kármeliták legfőbb előljárója. 1936-1939: Keszthelyen házfőnök. 1940-től 1942-ig az újonnan alakult kunszentmártoni kármelita közösség első házfőnöke. P. Szabó Pál tartományfőnök kíséretében 1940. június 22-én érkezett meg városunkba rendtársaival együtt. A vasútállomáson Timon Zsigmond apát-plébános fogadta. Az Újvilág utcai házban berendezett ideiglenes kolostor és kápolna működését nagy hozzáértéssel szervezte meg. A lakosság hamar megszerette.

A kármeliták érkezése 1940. június 22-én. Balról jobbra: Szabó Pál tartományfőnök, Fidél testvér, Timon Zsigmond apát-plébános, Pálvölgyi Ignác. Szabó Pál előtt: Halász Imre

Ő hirdette meg 1940-ben az első Kármelhegyi Boldogasszony-búcsút. Az 1941-es búcsún már nemcsak a helybeli hívek jelentek meg nagy számban, hanem a szomszédos Cséparól, Szelevényről, Mesterszállásról is jöttek zarándokok. A dél-előtti nagymisét és szentbeszédét Pálvölgyi Ignác házfőnök atya mondotta. A déli időt a zarándokok az épülő rendház mögötti Horthy-ligetben kedves társaságban töltötték. Délután 6 órakor Bolya Ferenc, a plébániát vezető segédlelkész magas szárnyalású szentbeszéde vezette be a népes skapuláré-körmenetet, amelyen a helybeli egyesületek vezetőikkel vettek részt. A pápai áldás után felsorakoztak a zarándokok, akiket a hívek búcsúénekekkel kísértek a plébánia-templomba. Itt P. Pozsgay Alfonz kármelita atya búcsúztatta el a zarándokokat. Majd a tömeg kivonult a Körös-hídhöz, ahol Fialka Lajos csépai főbíró, zarándoklatvezető a búcsúsók nevében a hazaindulás előtt ünnepélyesen megcsókolta a búcsúkeresztet. A hitvalló nap emlékét szívébe zárva oszlott el a hívek serege.²

P. Pálvölgyi Ignác az alapozástól a tető felhúzásáig nap mint nap személye-

Az épülő rendház magaslatán: Pálvölgyi Ignác házfőnök, Szabó Pál tartományfőnök

sen ellenőrizte és kísérte figyelemmel az emeletes rendház építésének munkálatait. 1941 októberének első napjaiban bokrétaünnepélyt tartottak. Az őszi szél hűvös fuvallata lengette a Kármel épületének legmagasabb pontján elhelyezett bokréta-fát, a harminc darab sokszínű selyem fejkendővel. Este fél 7-kor, munkazárás után P. Pálvölgyi Ignác házfőnök kiment az építkezés színhelyére, hogy mint házigazda együtt örüljön a lelkes munkacsapattal és Gyalay Simon építési vállalkozóval. A házfőnök beszédet intézett a jelenlévőkhöz. Röviden rámutatott arra, hogy a vallás a kultúra lelke, és ez a lélek templomokból és kolostorokból árad ki. Aki templomot épít: kultúrmunkát végez. Megköszönte a munkavállaló és a munkások fáradságait, kérte, hogy ők legyenek majd ennek a szentélynek a

legbuzgóbb látogatói. Annak a sok áldásnak, amely erről a szent helyről kiárad, ők és késő unokáik vigyék el főrészt. Az ünnepély végeztével az atyák megvendégelték a munkásokat, Gyalay Simon felesége pedig emlékképpen kiosztotta a bokrétára tűzött kendőket.³

Ignác atya 1942-ben távozott el, miután 53 évesen ismét tartományfőnökké választották. Bizonyos kérdésekben határozatlannak mutatkozott, ilyenkor Brokárd atya tanácsát kérte a döntések meghozatalában. 1945 és 1950 között Keszthelyen prior és plébános. A szerzetesrendek feloszlása után a veszprémi egyházmegye kötelékébe került.

Pálvölgyi (eredetileg: Pörtl) Ignác Károly balatonendrédi lelkészként halt meg Budapesten 1958. augusztus 17-én, életének 69., áldozópapságának 47. évében.⁴

---

1 A nevek előtt szereplő „P.”: a latin páter (atyá) rövidítése. Az évszámok az illető kármelita szerzetesek kunszentmártoni működését jelzik.

2 Kunszentmártoni Híradó, 1941. július 26.

3 Józsa: A kunszentmártoni Kármel félévszázados története. In: Kármeliták ú Kunszentmártonban. 1993. 19-53.

4 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezőse. Budapest, 2003.

P. KONDEK MIHÁLY, SÁNDOR kármelita atya (1940–1941)

Hatvan városában született 1909. február 20-án. A kármelita rend ruházatát 1930. október 18-án öltötte magára. 1931. október 19-én ünnepélyes örök fogadalmat tett. 1938. július 3-án szentelték pappá. Csendes, szerény, imádságos lelkületű szerzetes. A kunszentmártoni kármelita közösség alapító tagja, habár rövid ideig működött városunkban. Tartózkodási helyein villanyszerelői képzettségével rendben tartotta az elektromos vezetékeket. Idős korában előljárói a székesfehérvári papi otthonba küldték.¹

---

1 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezőse. Bp. 2003.

FR. SZÉP FIDÉL, ISTVÁN¹ segítő testvér (1940–1941)

A Zala megyei Cszerszegtomaj községben született 1911. április 16-án. A kármelita rendbe 1931. január 20-án lépett. Egyszerű fogadalmát 1933. január 21-én, az örök fogadalmat 1936. január 21-én tette le. A kunszentmártoni Kármel alapító tagja. Szorgalmas, szerény, csendes fráter volt, kitűnő koledáló (alamizsnagyűjtő) képességgel. Leghosszabb ideig Keszthelyen, majd – a szétszórátás évtizedeiben, egészen haláláig – Attyapusztán működött.²

---

1 Fr.: Fráter (testvér) a laikus szerzetes – tehát nem felszentelt pap – megnevezése.

2 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezőse. Bp. 2003.

P. POZSGAY ALFONZ, PÁL kármelita atya (1941–1945)

A második világháború nehéz időszakában, 1941 és 1945 között a kunszentmártoni Kármel köztisztvisletben álló, jellegzetes alakja volt Pozsgay Alfonz kármelita atya. Szerzetesi szolgálata mellett készségesen vállalkozott lelkipásztori munkára a nagytemplomban és az alsó temetői kápolnában is. Dunántúli születése ellenére nagyszerűen bele tudott illeszkedni az alföldi nép lelkivilágába. Szelíd, mosolygós arca, jó kedélye, kissé bohém természete népszerűvé tette az idősebb hívek és a kis ministránsok körében egyaránt. Kitartó hűséggel oktatta a hittant a tanyai iskolákban. A Rend publicistájaként kapcsolódott be a helyi sajtó munkájába. Remek írások kerültek ki keze alól a *Kunszentmártoni Híradó* címlapjain a kármelita rendház 1941 őszi festszenteléséről, Hász István tábori püspök érkezéséről. „Szent Terézke a nagyalföldi tanyán” című sorozata a kármeliták folyóiratának 1943. évfolyamában jelent meg. Ízelítőül néhány sor a szentmártoni tanyavilág téli hangulatából: „...A barát a szánra tette magát. Elindultak. Hideg volt. Kiérték a városból. A szél fújta a havat. A lovak hús kilométert léptek. Patáik alatt porzott a hó. A magyar rónaság álma fölött pihés hótakaró borongott. Szétszórt házakban nem látszott az élet. Sokan a városba költöztek. Mások földjeiken épült tanyaházak őrzői maradtak. Itt az emberek mintha nem szeretnék egymást, annyira távol vannak a tanyák a szomszédoktól. Ahol horkanva megállnak a gazda lovai, az mégis testvérekké avatja őket. Az iskola kopott falai némán köszöntik az érkezőket...”¹ Páter Alfonz népszerű és olvasmányos cikkei, a Kármel belső életéről szóló híradásait nemcsak Kunszentmárton katolikus lakossága, hanem a *Szent Terézke Rózsakertjének* olvasóközönsége is érdeklődéssel várta szerte az országban.

Alfonz atya a Solti családnál

Alfonz atya 1913. augusztus 28-án született a Sopron megyei Rábacsanak községben. 1930. július 15-én öltötte magára a kármelita rend barna ruháját, s a következő év július 16-án tette le fogadalmát előljárói kezébe. A papszentelés kegyelmében 1939. június 18-án részesült Szombathelyen. Teológiai tanulmányai végeztével először a keszthelyi, majd 1940-41-ben a győri, 1941-45-ben a kunszentmártoni kármelita rendházban teljesített lelkipásztori szolgálatot. Része volt az ideiglenes kolostorból az 1941-ben felépült új rendházba való átköltözésnek.²

Gyengülő egészsége nem sokáig bírta a Kármel szigorú életmódját, ezért – sokak sajnálatára – római engedéllyel 1945-ben Miskolcon átlépett a konventuális minoriták enyhébb követelményeket támaztó rendjébe, ahol a Pelbárt atya nevet kapta. Miskolcra Nyírbátorba helyezték, ahol 1946 és 1949 között a minorita templom plébánosaként működött. 1949-50 között Szegeden, a felsővárosi minoritáknál teljesített szolgálatot. Itt érte a szerzetesrendek feloszlataa, mely után a csanádi egyházmegye kötelékébe került. 1951-től 1971-ig a szegedi alsóvárosi (ferences) kegytemplom plébánosa volt. Főpásztora 1955-ben címzetes esperessé nevezte ki. 1971-től 1977-ig Tiszasziget község plébánosa. 1977. június 1-jén vonult nyugalomba. Súlyosbodó betegsége miatt a pannonhalmi papi otthonba kérte felvételét. Hosszú szenvedés után 1984. január 20-án ott halt meg életének 71., áldozópapságának 45. évében. Január 31-én szülőfalujában, Rábacsanakra temették el szülei mellé.

1 Szent Terézke Rózsakertje, 1943. március. 171.

2 Catalogus Religiosorum et Monialium Discalceatorum Ordinis B. Mariae V. De Monte Carmelo in Hungaria Anno 1943. 20., 28. – Csanád Egyházmegye Jubileumi Évkönyve 1980. 140. – Katolikus Szó, 1984. március 18-25.

FR. ÁDER JÓZSEF, MÁRTON **kármelita testvér (1940–1945), (1989–1994)**

A Sopron megyei Maglóca községben született 1919. október 29-én. Bányához, Áder Ráfael atyához hasonlóan ő is felszentelt pap szeretett volna lenni. Amikor 1935-ben 16 évesen a keszthelyi juvenátusba került, Jenő atya úgy gondolta, képes lesz egy év alatt két gimnáziumi osztályt elvégezni. Ideg-gyengesége miatt nem sikerült, latin nyelvből megbukott. Felajánlották neki a pótvizsgát, de nem vállalta, inkább laikus testvérnek jelentkezett. 1937-ben lépett a kármelita rendbe. Marcell atya, az újoncmester nagyra értékelte József testvér alázatát és a Kármel iránti hűségét. A két éves próbaidő letelte után 1939. július 16-án egyszerű fogadalmat tett. Győrből

Fr. Áder József a keszthelyi rendházban

A két testvér: Fr. Áder József és P. Áder Ráfael

Kunszentmártonba helyezték, így ő is az új kolostor alapító tagja lett. Az Újvilág utcai ideiglenes házban, majd az 1941-ben felszentelt Munkácsy utcai rendházban a sekrestyési teendőket látta el nagy lelkesedéssel és hozzáértéssel. Itt tette le örök fogadalmát is a Kármelhegyi Boldogasszony ünnepén, 1942. július 16-án. A hívek hamar megszerették a rokonszenves fiatal szerzetest. A háború után előljárói Rómába helyezték. A Teréziánumban, a Rend központi házában teljesített szolgálatot. Kitűnően megtanult olaszul. Egészségi okok miatt 1963-ban visszatért Magyarországra. A Szolidaritás egyházi szövetkezetében szabóként dolgozott. Az újrakezdés után 1989-ben – Juvenál atya házfőnöksége idején – Kunszentmártonban, majd 1994-től Jeromos atya mellett Miskolcon volt sekrestyés. Innen Budapestre került. Súlyos betegségét a győri kórházban ismerték fel, végül a pannonhalmi szociális otthonban hordozta nehéz keresztjét. Áder József testvért innen hívta haza az Úr 2003. március 22-én, életének 84., szerzetesi hivatásának 66. évében. Március 31-én a győri kármelita templom kriptájában helyezték örök nyugalomra.¹

---

1 P. Keller Juvenál kéziratos emlékezése. Bp. 2003. – Gyászjelentés.

FR. KUPI MÁRTON, ISTVÁN = MÁRTON TESTVÉR (1943–1958)

A hivatását tökéletesen betöltő, végtelen nagy hitel, alázatossággal és jóra való készséggel megáldott szerzetes testvér, aki a kunszentmártoni kolostorban leghosszabb ideig teljesítette szolgálatát, 1884. augusztus 20-án született a dunántúli Győrszabadhegy községben. 1907. március 17-én, 23 éves korában kérte felvételét a kármelita laikus testvérek közé. Újonc évét Ausztriában töltötte. 1911. február 25-én tett egyszerű fogadalmat. A győri rendházban a szakácsi feladatot bízták rá. Az első világháború idején behívták katonának. A vesztes háború végeztével a tisztek kérték, maradjon a laktanyában, legyen hivatásos katona. Határozottan nemet mondott. Később erre így emlékezett: „Amikor Győrbe érkezve megpillantottam a kármelita templom tornyát, valami titkos hang szólított meg: „Ne lépj be, a világban szép jövő vár rád, menj vissza a laktanyába!” De aztán jött a másik hang: „Ne hallgass a kísértőre!” Kemény elszántsággal léptem be a kolostor kapuján.” 1943-ban került Kunszentmártonba. Haláláig itt élt, tizenöt év alatt egyszer sem lépett ki az utcára. A kertet művelte, tyúkokat nevelt és szabóként a rendi ruhákat készítette. Utolsó éveiben sekrestyés volt. 1950. június 9-én reggel ő jelentette Juvenál atyának a ciszterci szerzeteseket ide szállító teherautók érkezését. A szétszórátás éveiben továbbra is végezte a rábízott teendőket. 1957 őszén kérte Pál atyát, az akkori tartományfőnököt, hogy hazamehessen nővéréhez. Bánhegyi Béla plébános is tudomásul vette szándékát. Novemberben gyengülni kezdett, ágynak esett, ahonnan nem is kelt fel többé. Dr. Kátai Pál István orvos gyakran meglátogatta. A beteg karácsony előtt értesült a velencei pátriárka: Adeodatus Piazza bíboros (kármelita atya) haláláról, akit római tartózkodása alatt jól ismert és nagyon tisztelt. A hír megdöbbenetette, ennek hatására állapota folyamatosan romlott, Juvenál atya felkészítette a nagy útra. 1958. január 1-jén, újév napján, az ünnepi szentmise alatt, életének 74. évében nemes lelkét visszaadta az Úrnak. A Szűzanya úgy intézte, hogy aki fiatal korában legyőzte a kísértést és a legnagyobb nehézségek közepette is hűséges maradt a Kármelhez, annak a Kármelben kellett meghalnia. Búcsúztatásán nagyon sok rendtag vett részt (többek között P. Rumi Tamás, valamint a helybeli születésű P. Kovács Ágoston). A kemény téli időjárás miatt Pál atya késve tudott megérkezni, ezért a gyászmisét Bánhegyi Béla érseki tanácsos, a Kármel plébánosa mondta, a temetési szertartást viszont már P. Szabó Pál tartományfőnök atya végezte az alsó temetőben.¹ Az egyetlen Kunszentmártonban nyugvó kármelita szerzetes fehér márvány síremlékének felirata:

Kupi I. Márton testvér 1884–1958. „Szűzanyánk, végy karjaidba minket, amidőn majd meghalunk.”

Fr. Kupi Márton az első világháború után

¹ P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003.

P. SZABÓ PÁL, GÁBOR házfőnök (1942–1948)

A Magyar Kármelita Rendtartomány legidősebb tagja 1901. november 13-án Győrzámolyban született mélyen vallásos szülőktől. 1920. március 19-én lépett a rendbe Győrött, ahol 1924. március 23-án ünnepélyes örök fogadalmat tett. Teológiai tanulmányait Spanyolországban, Las Palmas-ban végezte és 1926. szeptember 26-án Valenciában szentelték pappá. 1927-ben visszatért Spanyolországból. Szerzetesapji-lelkipásztori munkáját a győri rendházban kezdte meg, majd Budapestre és Keszthelyre disponálták. A rendi káptalan 1936-ban budapesti perjellé, majd 1939-ben tartományfőnökké választotta. Ebben a minőségében őt tekinthetjük a kunszentmártoni kármelita közösség megalapítójának.

A Kármel erkélyén. Álló sor balról jobbra: József testvér, Fidél testvér, Márk atya, Teofil atya, Alfonz atya. Ülő sor: Szabó Pál, Pálvölgyi Ignác, Kajetán testvér

alapítójának. 1940 júniusában Ignác atyát, Mihály atyát és Fidél testvért ő kísérte új működési helyükre, a Körös partján elterülő alföldi kisvárosba. Hivatali idejének letelte után 1942-től 1948-ig kunszentmártoni házfőnök. 1948-ban, mint a tartomány első tanácsosa Miskolcra került. Fekete Jenő tartományfőnök visszavonulásakor 1951-ben, a rendek szétszórátása után a római Generális Definitorium Pál atyát nevezte ki provinciálisnak. Ezt a tisztséget a legnehezebb időkben, sok megaláztatás elviselésével kellett betöltenie több mint harminc éven keresztül. A szétszórt rendtagokat min-

den évben meglátogatta, a szegényebbeket anyagilag is támogatta. Még nyolcvan felüli éveiben is kilométereket tett meg gyalog. Közben mint káplán végezte lelkipásztori munkáját a győri egyházmegye papjaként – ahogyan akkor mondani kellett – a győri *volt* kármelita templomban. Közkedvelt gyóntató volt. Idős korában még megérte a Rend visszaállítását (1990). Egészségi állapota miatt 1995-ben az érdi Szent József Idősek Otthonában helyezték el. A hívek osztatlan szeretetét élvező Szabó Pál atya, nehéz idők igénytelen, hős tartományfőnöke, életének 95. évében, csendes felkészülés után, a betegek szentségével megerősítve, 1996. április 1-jén hunyt el. Földi maradványait április 10-én a győri kármelita templom rendi kriptájában helyezték örök nyugalomra.

Pál atya kunszentmártoni házfőnökként meghatározó személyisége lett az egyházközségnek, sőt az egész Kunszentmártonnak. Szolgálati idejének kezdetén halt meg Timon Zsigmond apát-plébános. Bolya Ferenc adminisztrátorral 1943 májusában ő fogadta ünnepélyes keretek között az új lelkipásztort: Szabó Elek esperes urat. 1944 őszén, az oroszok bejövételének nehéz napjaiban bátor és bölcs viselkedésével sok bajt és nehézséget tudott elhárítani. Az ostrom idején lehetővé tette, hogy Szabó Elek esperes-plébános a Kármel épületében tölthesse

Az 1946. évi bérnálásán: P. Szabó Pál, P. Kövecses Ciprián, P. Áder Ráfael, P. Mátéffy Brunó

a vészterhes napokat. A templomot ért belövések és rongálódások miatt az 1944. november 11-i Szent Márton búcsút is a Kármelben kellett megtartani. Az egri érseki hatóság felhatalmazásával Pál atya Kunszentmárton délnyugati lakóterületeire plébánosi megbízatást kapott. Neki jutott osztályrészül az a szomorú feladat, hogy 1945 júliusában az 57 éves korában elhunyt Szabó Elek esperes-plébánost eltemesse, utolsó útjára kísérje. Sokszor szerepelt lelkigyakorlatos szónokként a nagytemplomban is. Erős, edzett, fegyelmezett ember volt. Egyéni életében, legmagasabb előjárói tisztségeiben is a legnagyobb egyszerűség jellemezte. 1943 őszén a Kunszentmártonba helyezett rendi főiskolán egyháztörténelmet tanított. A felosztatás éveiben is szinte észrevétlenül jelent meg Kunszentmártonban. Ő temette 1958-ban Márton testvér, 1970-ben a Kármel-alapító Halász Imre tanár urat, 1977-ben Kovács Ágoston kármelita atya édesanyját. 1971-ben Felföldi Mátyás újmiséjén a kézvezetői tisztséget teljesítette. Emlékezetes marad a rendtársaihoz intézett egyik beszéde, melyben a rá annyira jellemző spanyolos lelkesedésével többször is megismételte Szent Illés próféta bibliai szavait: „Él a seregek Ura, akinek színe előtt állok!”¹

¹ P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003. – Gyászjelentés.

FR. KONCZOS KAJETÁN, ISTVÁN (1943)

A Sopron megyei Szany községben született 1894. december 29-én. Még nem volt húsz éves, amikor 1914. július 30-án a kármelita rendbe lépett. 1921. március 23-án az egyszerű fogadalmat, 1924. március 23-án örök fogadalmát tette le. 1943-ban rövid ideig Kunszentmártonban is működött. Egyszerű, készséges, buzgó lelkű szerzetesként emlékeznek rá. 1955. április 20-án halt meg 61 éves korában.¹

---

¹ Kéziratos rendi névtár.

Két kármelita szerzetes testvér. Fent: Fr. Konczos Kajetán, a lépcsőkön: Fr. Vig Jób és a polgárista diákok, a Kármel hűségesei ministránsai

FR. MOLNÁR ANDRÁS, DEZSŐ (1943)

A Győr megyei Rábapatona községben született 1918. december 10-én. 1936. szeptember 27-én lépett a rendbe. 1938. szeptember 28-án egyszerű, 1941. szeptember 28-án örök fogadalmat tett. Néhány hónapig volt Kunszentmártonban, amikor behívták katonának. Az orosz fronton harcolt. Utolsó tábori lapján csak ez a szó szerepelt: „Kármel, Kármel, Kármel!” Többé nem írt. Ez a lap már jelzi, hogy érezte halálát.¹

---

¹ P. Keller Juvenál kéziratos emlékezése. Bp. 2003.

FR. ZABB ELEK, JÁNOS (1943–1944)

Budapesten született 1902. november 14-én. Mint fiatal drogista segéd lépett segítőtestvérnek a kármelita rendbe 1928. november 3-án. Ideiglenes fogadalmát 1930. november 7-én, az örök fogadalmat 1933. november 7-én tette le. Különböző beosztásokban működött, és mindenütt nagy szorgalommal teljesítette kötelességét. Ugyanakkor ápolta magában az imádságos lelkületet is. Gyermeki szeretettel viseltetett a Szűzanya és Szent József iránt. Kunszentmártonban vidám természetére emlékeznek. Kedves kis dalok dúdolása közben főzte a rendház alagsori konyhájában az egyszerű, de ízletes ételeket. Öregségét a pannonhalmi szociális otthonban töltötte. Ott is kitűnt imádság-szeretetével. Korán reggel ő volt az első a bazilikában, és várta a szentmisére érkező atyákat, hogy sorban ministrálhasson nekik. 1976. március 13-án halt meg Budapesten, életének 74. évében. A szentoltvasó hangos imádkozása közben érte a halál. Éppen akkor, midőn ezeket a szavakat ejtette ki: „Most és halálunk óráján. Amen.”¹

---

¹ Szolgálat, 1976. 30. 98-99.

P. SZÚCS MÁRK, LÁSZLÓ (1941–1943)

Tolnanémedi községben született 1910. április 20-án. A kármelita rendbe lépett 1932. február 7-én. Fogadalommal 1933. február 8-án kötelezte el magát Isten szolgálatára. A teológiai tanulmányok végeztével Veszprémben szentelték pappá 1935. június 23-án. A Sarutlan Kármelita Rend kolostoraiban szolgált 1950-ig: Keszthely 1935-36, Győr 1936-38, Budapest 1938-39, Győr 1939-41. Az angyali szelídségű, arcán enyhe mosolyt tükröző Márk atya 1941-től 1943-ig működött Kunszentmártonban. Jól felépített, tartalmas szentbeszédeivel vezette a Kármel híveit az üdvösség útján. A polgári iskolás fiúk nagybőjti lelkigyakorlatának délutánjain nagy türelemmel és alázattal végezte a tanterembe egyenként belépő diákok tömegének gyóntatását. A szerzetesrendek feloszlata előtti években még Budapesten (1943-46), Miskolcon (1946-48) és újra Budapesten (1948-50) tevékenykedett. A székesfehérvári egyházmegye kötelékében káplán Felcsút 1950-55, Adony 1955-56, lelkész Nagylók 1956-62, káplán Székesfehérvár Szent Imre-templom 1962-64, Pázmánd 1964-66, Tököl 1966, Csepel I. 1966-69, plébános Nadap 1966-88. Nyugalomban 1988. október 1-től. A székesfehérvári papi otthon, az egykori kármelita kolostor lakójaként halt meg 1989. július 10-én életének 79., papságának 54. évében. A fehérvári Szentháromság temető papi sírkertjében július 17-én kísérték nagy részvét mellett utolsó útjára a feltámadás hitében.¹

---

1 Gyászjelentés.

FR. FELFÖLDI MÁTYÁS, BALÁZS (1942)

Kunszentmártonban született 1920. január 20-án. Tizenhat évesen jelentkezett a kármelita rendbe. Hivatalos felvételének dátuma: 1941. január 7. A következő évet szülővárosa kolostorában töltötte. 1950-ben testvérként tett örök fogadalmat. A Rend magyarországi feloszlata után Keszthelyen volt sekrestyés 1951-től 1957-ig, majd mikor innen is távoznia kellett, nyomdászként dolgozott Szegeden. Ott jelentkezett a teológiai tanulmányok elvégzésére. 1971. április 14-én szentelték pappá. Röszkén, Endrődön, Új-Szegeden, Pitvaroson, Öttömösön végezte nagy lelkiismeretességgel a lelkipásztori munkát. A Kármelita Rend magyarországi újjáéledésekor az első között vállalta ismét a szerzetesi életet, s a keszthelyi rendházban működött 1999. június 2-án, 79 éves korában bekövetkezett haláláig.

Az előző két évben türelmes megadással viselte a betegség súlyos keresztjét, s a papi zsolozsma és a szentolvasó volt állandó támasza. A keszthelyi Szent Teréz bazilika sírboltjában nyugszik.¹

---

1 Gyászjelentés. Részletes életrajza a kunszentmártoni születésű papokról szóló fejezetben található.

P. KOVÁCS TEOFIL, JÁNOS (1943–1944)

A Vas megyei Rábahídvég községben született 1915. február 1-jén. Életútját szemléletesen mutatja be a *Szolgálat* című papi folyóirat 1980-ban megjelent nekrológja: „Nem mindennap talál az ember fiatal diákgyerekneél olyan tisztza és határozott papi hivatást, mint nála. Négy polgárit végzett, és miután a rábahídvégi plébánosnál megtanult latinul, letette a különbözeti vizsgát a négy gimnáziumi osztályról. Utána a 17 éves fiú egyenesen Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímáshoz utazott Esztergomba, teljesen egyedül, és kérte, vegye fel őt a szemináriumba ingyenes helyre, mert özvegy édesanyja nem tudna érte fizetni. Pedig ő nagyon szeretne pap lenni, sőt jó, szent pap lenni. A primás, miért, miért nem, nem vette föl, hanem elküldte a győri kármelitákhoz. Ha megtetszik neki az életük – tanácsolta –, akkor legyen kármelita. De ha három hónap múlva úgy érezné, hogy nem neki való, akkor jöjjön vissza, és ő fölveszi a szemináriumba. János azonnal szót fogadott. Győrről a szentéletű Marcell újoncmester vezetése alatt megkedvelte a kármelita életet. Az újoncév leteltével Teofil testvér 1933. július 16-án boldogan tette le fogadalmát a Kármelhegyi Boldogasszony rendjében. A tehetséges ifjú szerzetest előjárói a Kármel hegyére küldték, hogy a rend ottani filozófiai kollégiumában végezze el bölcseleti tanulmányait. Innen a római teológiai fakultásra került. Itt hat évig tanult, és miután 1940. június 16-án pappá szentelték, a hittudományok doktoraként tért vissza Magyarországra 1942. június 28-án.”¹ „Augusztus 20-án, Szent István ünnepén tartotta szülőfalujában, Rábahídvégen első ünnepélyes szentmiséjét. Földije, de különösen öreg édesanyja, már régóta várták és készültek a szép napra. Az egész vármegye ünnepe volt, mert ez volt az első kármelita újmise Vas megyében, és különösen azért is tódult a nép Szombathelyről, Vasvárról és a közeli községekből, mert az újmise a szentmise után a Szentatya áldásában részesítette a jelenlevőket. Manuductora Szekér Antal pápai kamarás, az újmise öreg plébánosa, szónoka pedig P. Csapó Gábor kármelita atya volt. Az asszisztenciát kármelita kispap társai szolgáltatták.”²

P. dr. Kovács Teofil 1943. szeptember 1-től rövid ideig a Kunszentmártonban működő rendi főiskolán tanított filozófiát és történelmet a kármelita kispapoknak. 1944 januárjában Szeghy Ernő atya, betegsége miatt Keszthelyen lemondott a dogmatika tanításáról, a rendi előjárók 1944. február 1-től Teofil atyát bízták meg a dogmatika oktatásával, így Kunszentmártonból Keszthelyre irányították. A tartományi tanács 1945-ben kinevezte a kispapok magiszterének. Ebben a minőségében tanította a dogmatikát, a liturgiát, a lelkipásztorkodást és a gregorián éneket. 1948-ban a budapesti rendházba helyezték, ahol subpriorként tevékenykedett.³

1950-től, mint az esztergomi főegyházmegye papija, a budapesti Szent Kereszt plébánián káplán lett. A szétszórás idején a Huba utcai kármelita templom mint lelkészség működött. A templomigazgató P. Csapó Gábor, a káplán 1957-től egészen haláláig Kovács Teofil atya volt. Kiváló szónokként ismerték. „Érces, csengő hangját a templom bármelyik zugában meghallották és megértették a hívek. Több helyre meghívták prédikálni és lelkigyakorlatok tartására. Kitartóan végezte a papi működésnek azt a részét is, amelynek értéke emberi mértékkel nem mérhető, a gyóntatást. A templom vonzóereje annak is tulajdonítható, hogy plébánosával együtt mindennap órákon át kinn ült a gyóntatószékben, és várta türelemmel

a gyónókat. Buzgó papi életét szépen jellemzi Szent Bernátnak az a mondása, amely jeligéül gyászjelentésére is rákerült: *„Csak világítani kevés. Csak melegíteni kevés. Világítani és melegíteni – ez minden.”* Benne mind a kettő megvolt. Nem közönséges tudásával oktatta a hívőket, páratlan jóságával, szeretetével fölmelegítette, lánggra gyullasztotta szívüket.”⁴

1980. február 17-én halt meg, 65 éves korában. Pálos Iván esztergomi segédpüspök temette. Koporsóját nemcsak rendtársai és a környékbeli papok vették körül, hanem a templomba járó hívek is nagy számban. A kármeliták sírboltja fogadta be fáradt testét.

---

1 Szolgálat, 1980. 40. 94.

2 Szent Terézke Rózsakertje, 1942. október. 90. lap.

3 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003.

4 Szolgálat, 1980. 40. 94-95.

P. KÖVECSES CIPRIÁN, BÉLA (1945–1948)

A Győr megyei Gyirmót községben született 1906. július 24-én. Tizenhat éves korában, 1922. augusztus 10-én lépett a kármelita rendbe. 1923. augusztus 11-én tette le fogadalmát, 1930. június 14-én pappá szentelték. Mindig gyöngye egészségű volt, mégis kivette részét a munkából. Keresett gyóntatóatyaként vált közismertté. Szívesen és eredménnyel foglalkozott az ifjúsággal. Rendjén belül is értékelték munkáját, hisz két ízben is házfőnöknek választották.¹ 1933-tól 1939-ig Keszthelyen a kispapok magisztere, 1939-től 1945-ig Budapesten prior (házfőnök). 1945-ben Kunszentmártonba helyezték, ahol 1948-ig működött. A főváros nyüzsgése és forgalma után nehezen illeszkedett be a vidék nyugodtabb munkaritmusába. Szeretetre méltó, kedves egyéniség volt. Ő alapította meg a kunszentmártoni leányok ifjú harmadrendjét. P. Fekete Jenő tartományfőnök kinevezte a magyarországi kármelita harmadrendek igazgatójává. 1948-ban a győri kolostorba került.² A rend feloszlását követően, élete második felében az esztergomi főegyházmegye szolgálatába állt. Győrzámoly községben mint káplán működött egészen haláláig, és kiérdemelte mind plébánosának, mind pedig a híveknek szeretetét és ragaszkodását. Súlyos és hosszantartó betegsége sok szenvedést okozott számára, de panasz sohasem hagyta el ajkát. 1977. május 16-án halt meg, 71 éves korában. Pálos Iván esztergomi segédpüspök temette. Rendtársai közül is, a világi papságból is nagyon sokan jelentek meg a temetésén. A győri kármelita templom kriptájában helyezték örök nyugalomra.³

---

1 Szolgálat, 1977. 35. 103.

2 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003.

3 Szolgálat, 1977. 35. 103.

P. ÁDER RÁFAEL, JÁNOS (1944–1949)

A Sopron megyei Maglóca községben született 1914. október 13-án. A gimnázium alsó négy osztályát a bencéseknel, a felső osztályokat a premonstreieknel végezte. 1931. július 4-én lépett a kármelita rendbe, noviciusmestere Marcell atya volt. Fogadalmát 1932. július 5-én tette le. A rendi előjáróság 1934 őszén magasabb tanulmányok végzésére Rómába küldte, ahol 1939. szeptember 15-én pappá szentelték. Hazatérése után Keszthelyen a rendi kispapoknak egyháztörténelmet, később liturgiát és szentírástudományt tanított. 1944-ben Kunszentmártonba helyezték. Az 1943 óta itt működő bölcseleti főiskolán a filozófia oktatásával bízták meg. Felelősségteljes munkája mellett sokrétű tevékenységével, papi buzgóságával, fáradhatatlan szervező készségével nyerte el a hívek szeretetét, nagyrabecsülését. Hatásos szónok, kitűnő lelkigyakorlat-vezető. A helybeli születésű Ágoston atya 1945 júliusában tartott újmiséjén megrázó erejű szentbeszédet mondott. A polgári iskolás fiúk részére tartott háromnapos lelkigyakorlaton életet meghatározó eszméket oltott az ifjak szívébe. Beszédei a keresztény optimizmust sugározták. Kedvelt mondása: „Gomolygó felhők fölött örökké kék az ég.” Szabó Elek esperes-plébános kérésére 1944 őszén, az orosz csapatok bevonulása után készséges áldozatvállalással végezte a pap nélkül maradt tiszazugi falvak és külterületek lakóinak lelki gondozását. Kántori munkája során alapította meg a Szent Teréz Énekkart, melynek teljesítményét nagy hozzáértése és szakértettsége révén egy-két év alatt művészi nivóra emelte. 1947 és 1948 nyarán a leendő kármelita templom telkén kialakított szabadtéri színpadon adták elő kiválóan felkészített amatőr színjátszók a Ráfael atya által rendezett „Égi üzenet” és „A szentmise titkai” című misztériumjátékot. 1949. május 31-én az atyapusztai remetességbe helyezték.¹ A rendek feloszlása után a győri egyházmegye kötelékébe került. Segédlelkész volt a soproni volt domonkos templomban 1950-51, Kónyban 1951-54, ismét Sopronban, a volt domonkos templomban 1954-62, Tatabánya-Bánhidán 1962-65, plébános Várgesztesen 1965-ben, Vértestolnán 1965-től. Élete utolsó éveiben, nyugdíjazásáig Héderváron kisegítő. Jézus Szívéről nevezett P. Ráfael kármelita atya (Fr. József

Ráfael atya a kungyalui hívek körében

testvérbátyja) 1984. szeptember 27-én hunyt el 70 éves korában. A temetési szertartást Pataky Kornél győri megyéspüspök végezte. A győri kármelita templom sírboltjában nyugszik.²

P. Áder Ráfael rendezte Calderon: A szentmise titkai c. misztérium-játékát

Az előadás Kálvária-jelenete. A keresztre feszített Jézus szerepében Ugrin László, Szent János apostol: Demeter István káplán

1 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003.

2 Győri Almanach, 1968. 139.

P. KOVÁCS ÁGOSTON (1918–2016)

Részletes életrajza a helybeli születésű papok névsorában található. Szerkesztett önéletrajza az alábbi fontos adatokat rögzíti.

„Nevem: Kovács Ferenc = a Kármelhegyi Szűzanyáról nevezett Ágoston. A kunszentmártoni Köttön határrész tanyavilágában születtem 1918. október 19-én. A második elemi után egy évig nem jártam iskolába betegség miatt. Ezt követően két évig a kunszentmártoni polgáriba jártam, különbözeti vizsgával átiratkoztam a szentesi gimnáziumba. A hatodik osztály után beléptem a kármelita rendbe, a győri noviciátusba, 1937. július 2-án. Marcell atya volt a novicius mester. Egy év noviciátus után 1938. július 16-án tettem fogadalmat Győrben. 1940-ben Keszthelyen a premontrei gimnáziumban érettségiztem. A teológia elvégzése után, 1944 júniusában szentelt diakonussá Mindszenty József veszprémi püspök. A papszentelés 1944. december 3-án volt, báró Apor Vilmos győri püspök végezte a győri templomunkban. Ez volt utolsó szentelése, néhány hónappal ezután vértanúságot szenvedett. 1945. augusztus 6-án Budapestre helyeztek a tanulmányok befejezésére.

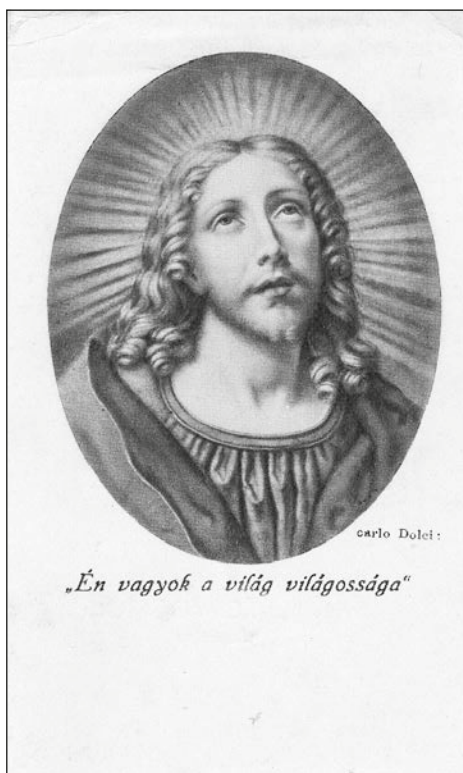
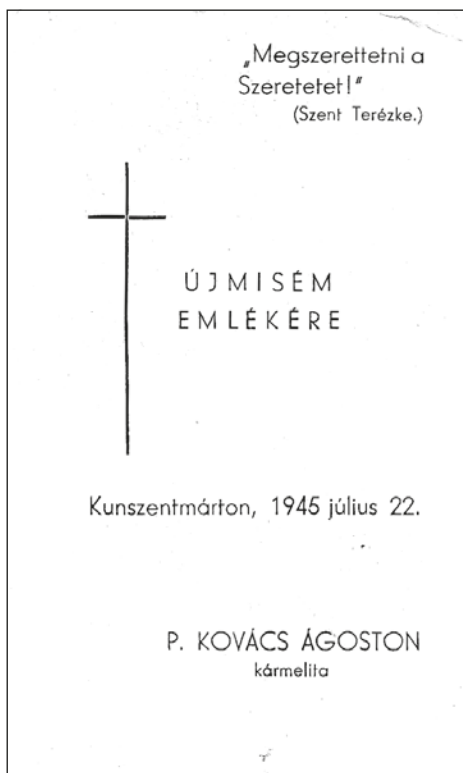

Ágoston testvérát báró Apor Vilmos püspök szentelte pappá a győri Kármelben

Ágoston atya édesanyjával és rokonaival a primícia után, 1945. július 22-én

A rendtartomány feloszlatásáig, 1950. szeptember 7-ig Keszthelyen tanítottam teológiát és bibliikumot, ez volt a szaktárgyam. 1950. október 3-án Budapestre küldött az előjáró. Egy évig a Szent István bazilikában voltam beosztásban. Itt kaptam 1951. augusztus 20-án a végleges elbocsátást: „Még kisegítés címén sem végezhet egyházi tevékenységet. Misét csak a hivatalos misék után mondhat.” Ekkor villanyszerelő segédmunkásként a Lövölde téri tanácsi vállalatnál alkalmaztak. Itt dolgoztam egy évig, majd átmentem a XI. kerületi Lakáskarbantartó Szövetkezethez. A villanyszerelők részlegvezetője voltam. 1954. november 4-én az alakuló Solidaritás Háziipari Szövetkezet alapító tagja lettem, és itt dolgoztam nyugdíjazásomig, 1978. október 19-ig. Ekkor a Huba utcai templomunkban kaptam beosztást, mint segédlelkész. 1984 májusában Lékai László bíboros úr ki-nevezett a XXIII. János Szeretetotthon gazdasági vezetőjévé. Megbí-
 zatásom 1987 februárjáig tartott. Ezután a pesti ferenceseknél lettem gyóntató 1989 októberig. 1989. augusztus 28-án visszakaptuk a pesti rendházunkat, újra alakult a feloszlott rendtartomány, itt a tarto-
 mányi titkári teendőket végeztem. Az alakuló noviciátussal egy évig Graz-ban voltam. Most pedig várom, hogy megjelenjek az Úr előtt, aki számadásra várt engem, a nehéz évtizedek után. Budapest, 2003. március 29-én.”

Bizonysítvány a szír nyelvvizsgáról

Ágoston atya 2003. augusztusában

Az égi behívó 2016. február 11-én, a Lourdes-i Szűzanya megjelenésének ünnepén érkezett. Ágoston atya 98 éves korában visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Földi maradványait a budapesti kármelita templom sírboltjában 2016. március 1-jén helyezték végső nyugalomra.

P. HÁSZ BROKÁRD, KÁROLY (1943–1944), házfőnök: (1948–1954)

A legnagyobb tekintélyű kármeliták közül való Brokárd atya 1888. március 21-én született a Komárom megyei Kisbér községben. Szülei szegény emberek voltak. Édesapja, Hász János az állami ménesbirtokon dolgozott cselédként. Édesanyja, Hungler Terézia egyszerű, ácseszéri születésű leány volt, aki gyermekei szívébe a kristálytisza vallásosság elemeit oltogatta. Hét gyermekük közül Károly volt a hatodik. Alig töltötte be negyedik életévét, amikor édesapja meghalt. A négy fiú közül János állami szolgálatot vállalt, József asztalos szakmát tanult, aki Dél-Amerikába került és hét gyermeket nevelt fel, István a győri egyházmegye papja, majd a magyar honvédség táborigazgatója lett. Károly középiskolai tanulmányait a komáromi és tatabányai piarista gimnáziumban végezte. 1905. július 16-án lépett a Sarutlan Kármelita Rend győri noviciátusába. Ott tette le 1906. augusztus 15-én egyszerű, majd három év múltán a zombori

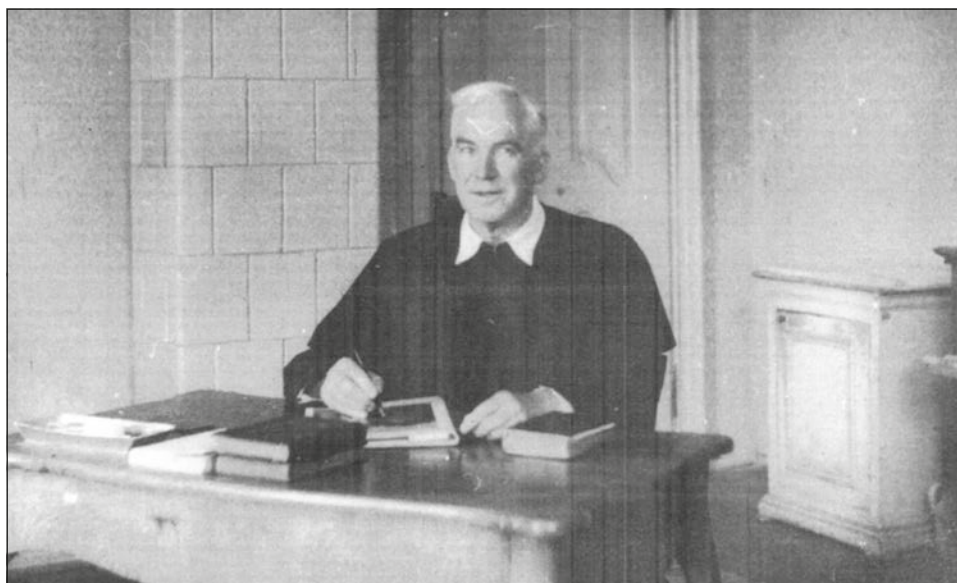
P. Hász Brokárd

kármelita templomban örök fogadalmát. Bölcséleti és teológiai iskoláit a Rend intézeteiben végezte. Pálvölgyi (Pörtl) Ignáccal együtt szentelte papá dr. Csernoch János kalocsai érsek a kalocsai nagyszeminárium kápolnájában. Lelkipásztori működését 1912-ben Budapesten, az angyalföldi kármelita kolostor templomában, a gázgyár, a villanygyár és a nagy műhelyek világában, munkások lakta környezetben kezdte meg. A főváros különböző templomaiban népmissziókat tartottak. Bangha Béla jezsuita és Böle Kornél domonkos rendi atya mellett Hász Brokárd atyát tekintették Budapest legkiemelkedőbb szónokának. Kiváló orgánuma is képesítette erre, lelke gazdagsága méginkább. Hosszú szerzetespapi élete során kitűnt lángoló buzgalomával. Szeretetremlé-

tő, jóságos, mindig derűs, segítőkész egyénisége folytán a rendtársak valamennyien szerették és teljesen megbíztak benne. 1917-től 1933-ig tizenhat éven állt egyfolytában a rendtartomány élén. Vezetési munkáját a legnagyobb bölcsességgel végezte. Hosszú kormányzása alatt a provincia virágzásának tetőfokát érte el. Az 1920., 1925. és 1935. években részt vett a római Generalis Capitulumon, 1931-ben a palesztinai Kármel hegyén tartott nagykáptalanon. 1925. május 17-én a Gyermek Jézusról nevezett Lisieux-i Teréz szenttéavatásán képviselte Rómában a magyar rendtartományt. A fiatalon elhunyt francia kármelita apáca önéletrajzi írásában ígérte, hogy a mennyből rózsaesőt fog hullatni a földre, ezért amikor XI. Pius pápa ajkáról elhangzottak a szentté nyilvánítás szavai, a Szent Péter bazilika kupolájából rózsaszirmok áradatát zúdították a hívek közé. Egy rózsaszirm páter Brokárd fehér palliumára hullott. Az atya ezt égi jelnek tekintette, s elhatározta, hogy felépíti Magyarország első Szent Teréz templomát. A rend római generálisa megadta a felhatalmazást Brokárd atyának a keszhelyi kármelita kolostor és a Szent Teréz templom építésére. 1927-ben megtörtént az alapkövő letétele, 1930-ban beköltözhetek a kármeliták, 1938-ban, az Eucharisztikus Évben, a velencei pátriárka székébe emelt olasz kármelita atya: Adeodatus Piazza bíboros szentelte fel a rózsahullató Szent Teréz templomát, melyet azóta a pápa már „Bazilika minor” címmel tüntetett ki. Brokárd atya 1933-tól 1942-ig a keszhelyi rendház priorja volt, amikor 1943-ban a rendi teológiai főiskola bölcséleti fakultását Kunszentmártonba helyezték, őt bízták meg a filozófia, a morális és a gregorián ének oktatásával. Nagy tapasztalattal rendelkező, kitűnő előadó volt. A hadszíntér közeledtével 1944-ben a kispapokat Brokárd atya vezetésével ismét Keszthelyre irányították. A háborús évek után, 1948-ban a nagykáptalan újra Kunszentmártont jelölte ki a filozófiai tanulmányok színhelyéül,

Brokárd atyát pedig kunszentmártoni házfőnökké választotta. Ekkor kezdődött számára életének legnehezebb időszaka.

1949 májusában egy rendőr jelent meg a kolostorban, érdeklődött, hányan laktak itt, felírta a kármelita atyák és testvérek névsorát. Hamarosan híre jött, hogy Révai József, a párt főideológusa keményen támadta az összes szerzetesrendet, mint „a Vatikán VI. hadoszlopát”. Ez már gondolkodóba ejtette a Kármel közösségét. 1950 júniusában pedig elkezdődött a szerzetesházak felszámolása, a férfi és női szerzetesek elhurcolása. A kunszentmártoni Kármel falai között Bajáról, Pécsről és Szentgotthárdról 37 ciszterci szerzetes tanárt zsúfoltak össze. Ekkor mutatkozott meg leginkább Brokárd házfőnök atya jósága, segítőkészsége. Nagy szeretettel üdvözölte és fogadta be a ponyvával takart teherautókról leparancsolt jövevényeket, akik három hónapig tartó raboskodásuk alatt – Brokárd atya irányításának és a kunszentmártoni hívek áldozatkészségének köszönhetően – semmi-
ben nem szenvedtek hiányt.

Brokárd atya a szerzetesrendek feloszlata után

A szerzetesrendek feloszlata (1950) és a ciszterci atyák távozása után még nehezebb idők következtek. Napirenden történtek zaklatások, olyanok például, hogy végigjárták, összeírták a helyiségeket, kérték a pénztárkönyvet, sőt el akarták kobozni a rendház készpénzét, majd közölték, hogy az egész épületet államosítani fogják. Brokárd atya Egerbe utazott, Czapik Gyula érsek segítségét kérni. Az érsekfőpásztor a rendház mentése érdekében a Kármelt névleg plébánia rangjára emelte, Brokárd atyát plébánossá, Brunó atyát káplánná, Juvenál atyát pedig kántor-káplánná nevezte ki. Ennek ellenére a rendőrkapitány 1951. júliusában úgy rendelkezett, hogy a szerzeteseknek három napon belül el kell hagyniuk az épületet. Brokárd atya újból az érsek úrhoz fordult, aki a kormánynál tett panaszt a visszaélések miatt. A rendőrkapitány intézkedését semmisnek nyilvánították.

1954-ben a Talajjavító Vállalat 8-10 traktort irányított a rendház udvarára, a gépeket reggeltől estig járaták. Nyilvánvaló volt a rossz szándék, hogy a ház lakóinak a munkáját és nyugalmaát akarják tönkretenni. Brokárd atya Juvenál atyával együtt panaszt tett a tanácselnök hivatalában és erélyesen tiltakozott a rendzavarás ellen. A tanácselnök azzal vádolta Brokárd atyát, hogy „akadályozza a munkát”, sőt feljelentéssel fenyegetőzött. Néhány nap múlva megérkezett Czapik érsek levele, melyben közli, hogy a párt nyomására kénytelen Brokárd atyát elhelyezni. Hejcére rendelkezta az idős szerzetes nővérek otthonába, ahol már Pétery József váci püspök és Badalik Bertalan veszprémi püspök raboskodott halálíg tartó házi őrizetben. A Kármel híveinek nagy bánatára 1954. június 14-én távozott el végleg a köztisztletnek örvendő Brokárd atya Kunszentmártonból.

A hejcei háziőrizetben. Balról jobbra: Hász Brokárd, Pétery József váci püspök és (fehérben) Badalik Bertalan veszprémi püspök a szerzetesnők társaságában

A kényszerű eltávolításának éveiről emlékirataiban így nyilatkozik: „Érsek urunk csekélységemet hatalmazta fel a hejcei Szociális Otthon lelki igazgatói teendőivel. Ebben a 250 éves püspöki rezidenciában a beteg, otthontalanná vált kedves nővérek gondozásában töltöttem 15 évet... Megtanultuk néma játékból, hogyan kell igazán szeretni a köztünk lakozó Istent, a mi Urunk Jézus Krisztust. Az imádságos élet apostoli tanítója volt Pétery József váci megyéspüspök, aki minden csütörtökön papjaiért mutatta be szentmiséjét. Kifogyhatatlan buzgósággal végezte egyik rózsafüzért a másik után kispapjaiért és kedves híveiért. Reggelként ő jelent meg elsőnek az oltár előtt, és utolsó volt, aki a kápolnát elhagyta.

A figyelmes szeretet, az alázatos leereszkedés, illetve barátság, áldozatkészség, Isten igéjének minden földi fölött való becsülésére tanított bennünket Veszprém püspöke, Badalik Bertalan, akinek jelmondata volt: „Veritas”. Legyen áldott, tisztelt

Mindkettőjüknek emléke! A hejcei otthont 1969. október 7-én cseréltem fel Pannonhalmával. Nem így gondoltam, de hála ezért is Istennek, mert hiszen arra a helyre jutottam, melyről a költő ezt éneklí:

Mint csillagfény a hangtalan nagy éjben
Itt lélek jár, az íves bolt alatt,
S tán porszem ring a fátylas fény ölében,
Mely még Szent István saruján tapadt.”¹

Brokárd atya évtizedeken keresztül hordozta a betegség keresztjét, példamutató türelemmel viselte lassú gyengülését. A magyar kármeliták nesztorá életének 86., szerzetességének 69. és papságának 63. évében Pannonhalmán, a szociális otthonban hunyt el 1974. február 16-án. Földi maradványait az általa épített keszthelyi Szent Teréz-bazilikában helyezték örök nyugalomra.²

---

1 P. Hász Brokárd önéletrajzi írása. Pannonhalma, 1970. június 15.

2 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003. – Szolgálat, 1974. 22. 99.

P. VISI MARIÁN, JÓZSEF (1947)

A Győr megyei Tényő községben született 1890. április 12-én. A kármelita rendbe lépett 1905. július 20-án. Pontosan egy év múlva kötelezte el magát fogadalmával. 1915. július 13-án szentelték pappá. 1947 körül rövid ideig a kunszentmártoni Kármelben működött. Életének 84., szerzetességének 67. évében 1973. június 25-én Pannonhalmán hunyt el.¹

---

1 Új Ember, 1973. július 15.

P. HEGEDŰS HONOR, VIKTOR (1947)

Mosonszentmiklóson született 1915. augusztus 23-án. Kármelita novicius lett 1931. július 4-én. Egy év múlva tett fogadalmat, majd 1940. június 16-án pappá szentelték. Rövid ideig tevékenykedett a kunszentmártoni rendházban. Életének 60., áldozópapságának 35. évében 1975. május 30-án elhunyt. Temetése június 6-án volt a Farkasréti temetőben.¹

---

1 Új Ember, 1975. június 15.

P. CSICSAI KELEMEN, LÁSZLÓ (1947)

A Győr megyei Nagybajcs községben született 1919. október 3-án. A kármelita rendbe 1935. július 13-án kérte felvételét. 1936. július 14-én tett fogadalmat. Felszentelt papként rövid ideig teljesített szolgálatot 1947 körül a kunszentmártoni Kármelben. Rövid szenvedés után, 1987. október 2-án, 68 éves korában csendesen megérkezett az örök hazába. Szerény, visszavonult élete a földön véget ért, reményünk szerint Jézusunk ígérete beteljesülésének lett részese: „Én leszek a te nagy jutalmad!” Október 12-én a Kerepesi temető rendi kriptájába helyezték nyugalomra az elhunyt kármelita testvérek mellé. Gyászjelentésének jelmondata: „Az időm a Te kezében van.” (Zsolt. 31, 16.)¹

---

1 Gyászjelentés.

P. BÖCSKEY BERTOLD, JÓZSEF (1947–1948)

A Sopron megyei Kapuváron született 1919. július 25-én. Tizenhat éves korában, 1935. július 13-án lépett a Kármelbe, 1937. január 12-én tett fogadalmat. 1944. december 3-án szentelték pappá. Újmisésként az atyapusztai remeteségbe került. 1947-től rövid időre a kunszentmártoni Kármelbe helyezték, ahol a rendszerváltás után, Juvenál atya idejében, 2000 körül többször megfordult. Az 1950-es feloszlást követően Attyapusztán tovább építette a rendházat, és imádkozó, kármelita közösséget hozott létre. Befogadta idős rendtársait, és gondoskodott róluk. A Pápa környéki falvakban végzett buzgó lelkipásztori munkát. A Rend újjászervezése (1989) után az ausztriai Graz-ban, majd Budapesten élte rendi életét. Súlyos betegségei miatt több szociális otthonban is gondozták. Életében valóra váltotta a Kármelita Rend jelmondatát: „A buzgóságtól égek a Seregek Ura iránt.” A székesfehérvári papi otthonban hunyt el 2004. március 20-án, életének 85., áldozópapságának 60., szerzetességének 69. évében. Március 29-én temették Győrött, a gyászmisét követően a kármelita templom kriptájában helyezték örök nyugalomra.¹

---

1 Gyászjelentés.

P. NAGY JEROMOS, JÓZSEF (1947)

A Sopron megyei Rábacsanak községben született 1919. szeptember 4-én. 1935. július 13-án öltötte magára a rendi ruhát, a következő évben tett fogadalmat. Csicsai Kelemennel együtt szentelték pappá. 1947 körül működött rövid ideig a kunszentmártoni Kármelben.¹ Pannonhalmán halt meg 1999. december 8-án.²

---

1 Rendi névtár.

2 Diós szerk. II. 335.

P. NÉMETH GRÁCIÁN, ANTAL (1947)

A Győr megyei Alsóvámos községben született 1909. január 11-én. A kármelita rendbe lépett 1927. augusztus 14-én. A következő évben tett fogadalmat. 1936. június 31-én szentelték pappá. 1947 körül rövid ideig a kunszentmártoni Kármelben működött. A szerzetesrendek feloszlása után az egri főegyházmegyében folytatta lelkipásztori szolgálatát. Nyugalmazott plébánosként halt meg Vámosszabadiiban hosszú betegeskedés után 1985. szeptember 11-én, életének 77., áldozópapságának 50. évében. Szeptember 14-én helyezték nyugalomra a vámoszabadi temetőben. „Úgy látszik, az Úr mindentől el akar szakítani, hogy annál szorosabban fűzhessen Önmagához.” (Avilai Szent Teréz)¹

---

1 Gyászjelentés.

P. GYULAI GAÁL TERÉZIUS, GYÖRGY (1948–1949)

1908-ban született. Az esztergomi főegyházmegyéből kérte át magát a kármelita rendbe. Nagy tudású pap, teológiai tanár volt. 1948-49-ben végezte szolgálatát a kunszentmártoni Kármelben. Ugyanitt tette le ünnepélyes örök fogadalmát 1949. július 3-án. Az 1949. évi Kármelhegyi Boldogasszony-búcsú éjszakai szentségimádásán megrázó erejű szentbeszédet tartott a férfiaknak. 1971. június 4-én halt meg Grácban. 63 évet élt.¹

Szabadtéri szentmise az 1949. évi Kármel-búcsún

Babakocsik menete a Kármel-búcsún (1949)

---

1 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003.

P. MÁTEFFY BRUNÓ, JÁNOS (1945–1956)

Szívvel-lélekkel, halálig tartó hűséggel Isten dicsőségét, a rábízott hívek üdvét, a Kármel lelki kincseinek feltárását és népszerűsítését szolgálta nagy odaadással, de ugyanakkor mély alázattal. Budapesten, pontosabban Pestszentlőrincen született 1913. március 15-én. Szinte még gyermek volt, amikor 1928. augusztus 20-án a rendbe lépett. A noviciátus letöltése után 1929. augusztus 21-én tette le első fogadalmát. Elöljárói Rómába küldték magasabb szintű tanulmányok végzésére. 1936. június 12-én szentelték pappá Rómában. Hazatérve Keszthelyen és Győrben, majd 1945-től Kunszentmártonban működött. Nevéhez fűződik a Kunszentmárton közelében lévő gyalupusztai Almásy-major (mai nevén Kungyalu) lakóinak lelkipásztori felkarolása. Sok utánjárás eredményeként 1946-ban sikerült egy uradalmi magtárépületet templomi

Brunó atya az 1946. évi bérmláson

A kungyalui kápolna szentelésén 1947. szept. 14-én

célokra átalakíttatnia. A templom – de inkább kápolna – ünnepélyes megáldását a váci megyéspüspök képviseletében Szolnok János csongrádi apát-plébános végezte 1947. szeptember 14-én, nagyszámú hívősereg részvételével. Bruno atya sikeres tevékenységét jelzi, hogy a magtár-kápolnában a házasságkötések és keresztelesek is rendszeressé váltak, sőt 1947-ben 140 fiatal készült fel a bérmlásra. Az 1948–49. tanév folyamán 80 gyerek részesült hitoktatásban. Ezt a munkát P. Brunó, P. Ráfael és P. Fülöp kármelita atya felváltva végezte.¹ 1948-ban, amikor a rendi főiskola filozófiai fakultását ismét Kunszentmártonba helyezték, a kármelita kispapoknak Bruno atya tanította a héber és a görög nyelvet. A Kármel megmentése érdekében Czapik Gyula egri érsek 1950 szeptemberében Brokárd atyát plébánossá, Bruno atyát káplánná nevezte ki. 1956-ban Bruno atya a váci egyházmegye kötelékébe nyert felvételt, ahol nyugdíjba vonulásáig

A kápolnaszentelés papvendégei 1947. szept. 14.

Mátéffy Brunó a Kármel-búcsún
1949. július 17-én

értékes lelkipásztori szolgálatot végzett. Segéd-lelkész volt Monoron (1956-58), lelkész Szentén (1958-64), plébános Dunavecshén 1964-től, később pedig Püspökszilágyszékhelyén.² Egyházmegyei papi éve alatt készült el élete nagy műve: *A Kármelita Rend története*. (Székesfehérvári Vörösmarty Nyomda Rt. 1998.)

Szabó Imre Dávid, Kármel-plébános meghívásának eleget téve 1986. július 16-án, Kármelhegyi Boldogasszony ünnepén mutatta be hálaadó aranymiséjét egykori működésének színhelyén, a kunszentmártoni kármelita kápolnában. Az ünnepi szentbeszédet Szalontay Károly tiszgyendai plébános mondta, aki harminc évvel korábban, még váci egyházmegyeként működött Brunó atyával együtt Monoron. Felidézte, hogy milyen rettenetes nyomor és

Ki meghalt értünk,
hogy Vele éljünk!
1. Tessz. 5,10

E M L É K
MÁTÉFFY JÁNOS BRUNÓ
aranymiséjéről
1936—1986.

Feszty Mása
Krisztus Király
Krisztus Király Rk. Plébánia,
Budapest

Ecclesia — 323

GENERALA

szegénység közepette kellett dolgozniuk, de Brunó atya türelemmel, szeretettel győzte le az eléjük tornyosuló nehézségeket. A szónok utalt arra a gyermeki kapcsolatra, mely a szent skapuláré viselése által őt is szorosan fűzi a Kármelhegyi

Szűzanyához. A szentmise végén Brunó atya hűségre, Isten és a Szűzanya iránti bizalomra lelkesítette, majd aranymisés áldásban részesítette a búcsúünnepen egybegyűlt híveket.

Brunó atya 1989-ben a székesfehérvári papi otthonba került, ott halt meg 2000. február 4-én, 87 éves korában. Február 18-án helyezték nyugalomra a Kerepesi úti temető rendi sírboltjában. A temetési szertartást egykori tanítványa, dr. Takács Nándor Jusztin OCD székesfehérvári püspök végezte.

---

1 P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003. – Józsa 1999. 219.

2 Váci Egyházmegyei Almanach, 1970. 327.

P. KUTI BONIFÁC, FERENC (1948–1950)

A kiváló szónokként megismert fiatal kármelita atya 1920. december 7-én született a Veszprém megyei Vaszar községben. 1936. július 14-én kérte felvételét a keszhelyi kármelita juvenátus növendékei közé. Egy év múlva ideiglenes fogadalommal kötelezte magát Isten szolgálatára. Örök fogadalmáról így számol be a kármeliták népszerű folyóirata: „Felemelő ünnepség volt a keszhelyi kármelita templomban 1941. december 8-án, Szeplőtelen Fogantatás napján. Mise végére megjelenik a szószéken P. Szeghy

A kispapok kirándulásán

Ernő, és a Szent Szűz tiszteletének egyik legmeghatóbb tényéről, a kármelita szerzetes ünnepélyes fogadalmáról prédikál. A kiváltóságos főoltár előtt térdel Jézus Szívéről nevezett Bonifác testvér, s a fényes segédlettel körülvett Priornak, mint Delegátus Provinciálisnak kezébe letette szerzetesi fogadalmát – egészen a halálig. A csodaszép szertartást a hívőssereg meghatóttan szemlélte.”¹

Az ifjú kármelita teológus – négy évfolyamtársával együtt – filozófiai tanulmányait Kunszentmártonban, a rendi főiskolán végezte az 1942-43. tanévben. 1947. június 27-én szentelték pappá. Két nap múlva, június 29-én, Szent Péter és Pál apostolok ünnepén a kunszentmártoni kármel kápolnájában, tanulmányai színhelyén is bemutatta első szentmiséjét. Rövid időt a miskolci, a győri és a budapesti kolostorban töltött, majd 1948 és 1950 között a kunszentmártoni rendházban végezte példás szorgalommal és odaadással a lelkipásztori munkát. Színvonalas és kiváló

I. † M.

„Én pedig szívesen áldozok, sőt magam is áldozattá leszek a ti lelketekért.

(Kor. II. 12, 15.)

ELSŐ SZENTMISÉM EMLÉKÉRE

Kunszentmárton, 1947. VI. 29.

P. KUTI BONIFÁC
kármelita.

„Bűn nélkül fogantatott Szűz Mária,
könyörögj érettünk, kik hozzád
menekszünk!”

(100 n. b. e. n. XIII. Leo.)

K138

orgánumú szentbeszédeinek már a bevezetése is szokatlan hangot ütött meg. Prédikációit a hagyományos formától eltérően így kezdte: „Krisztusban kedves Hallgatóim!” A szerzetesrendek működésének megvonása után Bonifác atya az egri főegyházmegye kötelékébe került. Kápláni állomáshelyei: 1950-53: Miskolc, 1953-54: Kerecsend, 1954-58: Tiszafüred. Plébános: 1958-62: Nagyút, 1962-65: Nyíregyháza, 1965-79: Sajókaza, 1979-84: Visonta. 1984-ben nyugdíjazását kérte és Halmajugrán telepedett le, amíg munkabírása engedte, szívesen vállalt helyettesítést.² Gyenge egészsége miatt 1990 után már nem tudta vállalni a kolostori életet, ezért a Tartományi Tanács rendházon kívüli tartózkodást engedélyezett számára. Rendtársai

Bonifác atya az ausztriai
Graz kármelita kolostorában

Kuti Ferenc plébános

nyilatkozták róla: „Megcsodáltuk tehetséges testvérünk kiertartó szorgalmát, mellyel tanulmányait végezte. Elszántságát a német nyelv megszerzésében, melyben olyan jártaságra tett szert, hogy nyári szabadsága alatt Rendünk bajor rendházaiban helyettesítést vállalt és homiliát tartott német nyelven.”³ Súlyos betegséggel küszködve, rövid szenvedés után hunyt el 1994. február 6-án, életének 74. évében. Február 12-én helyezték örök nyugalomra a halmajugrai temetőben. Gyászjelentésének jelmondata: „Jézus add, hogy hozzád térjek, Veled haljak, Veled éljek!”

A MAGYAR SARULIAN KÁRMELITA
Rendtartomány elköszado
a Gondváltás rendelését, jelentti,
hogy szeretett rendi testvérünk
KUTI F. BONIFÁC ATYA

rövid szenvedés után, súlyos betegséggel küszködve, a a betegek szentségével megerősítve, csendesen elhunyt. 1927.dec.7.-én született, a Rendben 1937. dec. 8.-án tett fogadalmat, majd 1947. június 27.-én pappá szentelték. A szerzetesrendek működésének megújulásáig, 1950. szept.9.-ig a győri, majd a kunszentmártoni és miskolci rendházakban dolgozott. A szerzetesek feloszlása után az egri főegyházmegyében működött. Erről tanúskodik az egri főegyházmegye által kiadott halotti jelentés.

Mi rendtársai megcsodáltuk tehetséges testvérünk kiertartó szorgalmát, mellyel tanulmányait végezte. Elszántságát a német nyelv megszerzésében, melyben olyan jártaságra tett szert, hogy nyári szabadsága alatt Rendünk bajor rendházaiban helyettesítést vállalt és homiliát tartott német nyelven.

Nyugdíjas éveit Halmajugrán töltötte, amíg egészsége engedte szívesen vállalt helyettesítést. Gyenge egészsége miatt -kérésére- a rendi legfőbb elöljárói Tanácsa rendházon kívüli tartózkodást engedélyezett részére.

Temetése: 1994. február 12.-én, a 11 órától kezdődő szentmise keretében lesz, a halmajugrai temetőben.

Németül vendüsk, hogy az Egi Kármel községe költözésénél, szomszédoknál meg-
szólaltatásuk.

**Jézus add, hogy hozzád térjek,
Veled haljak, Veled éljek !**

Táborát cím: Halmajugra, Kossuth L. u. 186/4

- 1 Szent Terézke Rózsakertje, 1942. január. 170. lap.
- 2 Az egri főegyházmegye sematizmusa 1992. 149.
- 3 Gyászjelentés.

P. SZI-LÁSZLÓ FÜLÖP, IMRE (1948–1950)

A Zala megyei Felsőzsid (mai nevén: Várvölgy) községben született 1922. szeptember 4-én. Tizenhat éves korában, 1938. szeptember 28-án öltötte magára a kármelita rend barna habitusát. Filozófiai tanulmányait kispapként az 1943-44. tanévben a kunszentmártoni Kármel rendi főiskoláján végezte. 1947. június 27-én szentelték pappá Keszthelyen. Elöljárói a következő évben Kunszentmártonba helyezték. Sokáig emlékezetes marad példás összeszedettsége, szerzetesi alázata, áhítatot sugárzó liturgikus ténykedése. A szerzetesrendek szétszórása után az egri főegyházmegye kötelékébe került, így lett 1950 és 1951 között a kunszentmártoni nagytemplom káplánja. Részletes életrajza a káplánokról szóló fejezetben olvasható. A szerzetesrendek működésének megindulásakor az atyapapusztai remeteség házfőnökévé nevezték ki. 1991. február 2-án halt meg 69 éves korában.

P. KELLER JUVENÁL, LŐRINC
(1948–1959, házfőnök: 1989–2000)

Hazánk nyugati határvidékén húzódik meg Kunsziget, az a színekatolikus lakosságú falucska, ahol Keller Lőrinc Juvenál atya született 1921. július 23-án, vallásukat hűségesen gyakorló szülők nyolcadik gyermekeként. Tízen voltak testvérek. Szülei szorgalmasan dolgoztak, művelték földjüket, hogy a népes család tagjai szükségét ne szenvedjenek. Ennek érdekében a nagyobb gyermekek is részt vállaltak a közös munkából. Az első világháború idején a gond és fele-

Juvenál atya a harmadrend tagjaival

Juvenál atya és a Szent Teréz Énekkar

lősség az édesanya vállára nehezedett, mert az édesapa éveken át frontszolgálatot teljesített. Halálveszedelem idején féltő szeretettel szorította szívéhez a zubbonya zsebében őrzött skapulárét, valamint felesége és gyermekei fényképét. Haza is segítette a jó Isten, és elégedett boldogsággal vette tudomásul felnövekvő gyermekeinek bejelentését, pályaválasztási szándékát. Fiai közül hárman a kármelita rendbe léptek: Illés, Tarzícus és Juvenál atya, az egyik leány szerzetesnő lett Belgiumban, a többiek pedig civil pályán helyezkedtek el. A család 1924-ben Hegyeshalomba költözött. Juvenál atya a keszthelyi rendház juvenátusában 1932. július 31-én kezdte meg a kármelita életet. Középiskolai tanulmányait a premontrei gimnáziumban végezte. 1938. augusztus 19-én Győrben öltötte magára a barna habitust, amikor Hajós Miklós provinciálistól és Hász Brokárd perjeltől a Szent Lőrincről nevezett Juvenál szerzetesi nevet kapta. Marcell atya volt az újoncmestere. Első fogadalmát 1939. augusztus 20-án tette le Jenő atya, az újonnan megválasztott prior kezébe. Teológiai tanulmányait Keszthelyen, majd az 1943-44. tanévben Kunszentmártonban végezte. Az orosz front közeledése miatt a filozófiai csoport Brokárd atya vezetésével visszatért Keszthelyre. A kármelita teológusok a kisebb papi rendeket Mindszenty József veszprémi püspök, a diakonátust Kovács Sándor szombathelyi püspök kezéből vették fel. 1947. június 27-én Bánáss László veszprémi püspök szentelte pappá Keszthelyen négy kurzustársával: Bonifác, Imre, Zsigmond és Fülöp testvérrel együtt.

1948 áprilisában a filozófiai szakcsoport visszakerült Kunszentmártonba. Juvenál atyát is ide helyezték, ahol a kispapok magiszteri munkakörével bízták

P. Keller Lőrinc Juvenál hejőkürti plébános
(1985. július 9.)

meg. (Az itt tanuló kármelita papnövendékek: fráter Jusztin /a későbbi püspök/, Leó, Gellért, Remig és Kasszián.) Néhány hónap múlva kinevezték subpriorrá, Brokárd házfőnök atya helyettesévé. Emellett sokrétű lelkipásztori tevékenységet folytatott. Misézett, ájtatosságokat vezetett, gyóntatott, a tanyai iskolákban hittant tanított, lelkigyakorlatokat tartott. Szentbeszédeit tömegek hallgatták odaadó figyelemmel. Az általa vezetett Szent Teréz Énekar zenei felkészültségéről, színvonalas szerepléseiről oldalakat lehetne írni. A szép fejlődés az 1950-es évek elején megtört, a politikai hatalom meg akarta szüntetni a Kármel működését. Ennek elkerülése érdekében Czapik Gyula egri érsek a rendház kápolnáját névleg plébániai rangra emelte, Brokárd atyát plébánossá, Brunó atyát káplánná, Juvenál atyát kántor-káplánná nevezte ki. Az állami egyházügyi hivatal nyomására az érseki hatóság Brokárd atyát 1954-ben Hejcére, Juvenál atyát pedig 1959. december 14-én kápláni beosztás-

ban Rakamazra helyezte (1959-1964). Egyházmegyei szolgálatának további állomásai: Jászládány (1964), Nyíregyháza (1964-1967), Hejőkürt község plébánosa (1967-1989). A Rend újraindulásakor P. Rumi Tamás tartományfőnök kinevezte a kunszentmártoni kolostor házfőnökévé (1989-2000). Lelkesen fogott a rendház felújításához. Érezhető volt egy kis fellendülés a hitéletben, megindult a világi Kármel működése, az egykori 40-50 személyes énekar utódaiból megmaradt 8-10, hitoktatásra is csupán ennyien jártak, többségük meg sem volt kereszttelve. A lassú fejlődés nem sokáig tartott: az MSzP 1994-es választási győzelme után egy gombnyomásra mindennek vége lett. Albert tartományfőnök atya intézkedése nyomán P. Juvenál 2000-től 2001-ig Miskolcon, majd 2001-től haláláig Budapesten végezte lelkipásztori feladatait.¹

Élete utolsó évtizedeiben két örömteli jubileumot érhetett meg. 1997. júliusában, a Kármel-búcsú keretében adott hálát pappászentelésének 50. évfordulóján. „Az Úr irgalmát örökké éneklek” – írta aranymisés szentképére az életprogramját jól kifejező sorokat. A résztvevők egy szívvel, egy lélekkel köszönték meg Istennek, hogy megérhették ezt a napot, amikor – a költő szavaival – „aranykehely lett áldott életéből, azzá ötvözte öröm, szenvedés. Szent bölcsesség borát gyűjtötte benne, s most azzal áldoz, mint aranymisés.” P. Berkes Bernát atyapapusztai házfőnök nagyhatású szentbeszédében köszönte meg a kunszentmártoniaknak, hogy 1940-ben befogadták a kármelitákat és a Kármelhegyi Szűzanyát is, Juvenál

atyát pedig hűséges szeretettel vették körül. Szurovecz Vince kerületi esperes Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök jókívánságait tolmácsolta: „Csodálatos dolog, ha az Isten az embert meghívja, hogy az elmélyedő karmelita rend tagja legyen, s talán még csodálatosabb, ha e máriás rendben valakit a papságra is meghív, hogy mint a Szűzanya, ő is átadja Jézust az embereknek.”

Tíz esztendő múltán ismét eljött Kunszentmártonba, hogy a 2007. július 18-i búcsún bemutathassa gyémántmiséjét. Juvenál atya személyében az egész város hívő közössége a hitéhez, eszményeihez, Mária-tiszteletéhez rendíthetetlenül ragaszkodó, a megalkuvást és engedményeket mindenkor elutasító, szilárd meggyőződésű papi eszménykép megtestesülését látta. Számukra Juvenál atya volt és maradt egyetlen személyben a Kármel, a szerénység, az alázatosság, a szerzetesi fegyelem megtestesítője, miként a Rend szellemiségének megújítói: Keresztes Szent János és Nagy Szent Terézia elgondolták. Tükörképét és követendő példáját adta annak, ahogyan az evangéliumi tanácsok és a rendi szabályok betűit életre kell váltani. Imádságos lelkületével, áldozatos lelkipásztori szolgálatával a rábízottakat az égi magasságok felé vezette, miközben saját épülése érdekében is – Ágoston Julián vesszora szerint – „a mélységek titkát kereste.”

Juvenál atya 2009. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, a megszentelt élet világnapján, az Irgalmasrend budai kórházában életének 88., áldozópapságának 62., szerzetességének 70. évében adta át lelkét Teremtőjének, amikor az Egyház éppen azt a megrendítően szép evangéliumi részletet olvassa: „Most már elbocsáthatod szolgádat Uram, szavaid szerint békességben, mert szemeim meglátták Szabadításodat, melyet minden nemzet számára készítettél...” (Lk 2, 22-40). A győri karmelita templomban ravatalozták fel, ahol dr. Takács Nándor Jusztin nyugalmazott székesfehérvári püspök, a rendtársak, valamint Kövesdy Zsolt kunszentmártoni plébános és a helybeli születésű Janes Zoltán atya közreműködésével mondott érte koncelebrált engesztelő szentmisét. Győri, hegyeshalmi, budapesti és kunszentmártoni hívek kísérték végső nyughelyére az altemplomban.

P. Juvenál kunszentmártoni házfőnök köszönti az ezüstmisés Mátyás atyát 1996. április 21-én

A MAGYAR KÁRMELITA RENDTARTOMÁNY, A BUDAPESTI RENDHÁZ,
A HOZZÁTARTOZÓK ÉS A LELKI GYERMEKEI NEVÉBEN
FÁJDALOMMAL, DE ISTEN AKARATÁBAN MEGNYUGODVA TUDATJA, HOGY SZERETETT RENDTÁRSA

KELLER LŐRINC JUVENÁL ATYA

életének 88., áldozópapságának 62., szerzetességének 70. évében,
a betegek szentségével megerősítve,
2009. február 02.-án hazatért Mennyei Atyjához.

Temetése 2009. február 10.-én, kedden lesz Győrben, a kármelita templomban.
A 10.00 órakor kezdődő gyászmisét követően
helyezzük örök nyugalomra a templom kriptájában.

Elhunyt rendtársunk 1921. július 23.-án született Kunszigeten.
Keszthelyi rendházunk juvenátusában kezdte meg kármelita életét. 1938 augusztus 19.-én, Győrben volt a beöltöztetése, ahol a Szent Lőrincről nevezett Juvenál nevet kapta. Ideiglenes első fogadalmát 1939 augusztus 20.-án, Győrben, az örök fogadalmát pedig 1942 augusztus 20.-án, Keszthelyen tette le. Ugyanitt szentelték pappá 1947 június 27.-én.
1948-tól Kunszentmártonban lett a filozófiai tanulmányait végző kispapok magisztere.

A feloszlatakor, 1950-ben egyházmegyei szolgálatba került.
Először mint kántor, majd pedig mint káplán működhetett. Papi szolgálatának további állomásai: Rakamaz (1959-1964) Jászládány (1964) Nyiregyháza (1964-1967) Hejőkürt (1967-1989). A Rend újraindulásakor kinevezték a kunszentmártoni rendházunk házfőnökévé. (1989-2000) Lelkesen fogott hozzá a rendház felújításának. 2000-től 2001-ig Miskolcon, majd 2001-től haláláig Budapesten végezte lelkipásztori feladatait.
A megpróbáltatások alatt is mindig megőrizte derűs bizalmát a Gondviselésben. A Szűzanya buzgó tisztelője volt.
Életének utolsó szakaszában betegségének egyre nehezező keresztjét Krisztussal egyesülten hordozta.

"Azokért könyörgök, kiket nekem adtál... értük szenteleni magamat, hogy ők is szentek legyenek az igazságban."
(Dykmartinusiak lelkisegélye)

Sírfelirata:

+

Szent Lőrincről nevezett
JUVENÁL ATYA
Keller Lőrinc
1921-2009

Buzgó kármelita, a Szűzanya hűséges fia.

Hálás szívvel emlékezünk testvéreire is:

P. KELLER ANDRÁS TARZÍCIUS OCD 1908-1957

P. KELLER GYÖRGY ILLÉS OCD 1915-1985

---

1 P. Keller Juvenál önéletrajzi összefoglalója. – Saját közlés.

FR. BESENYŐI BENEDEK, MÁTYÁS (1943–1944)

Szelevényen született 1925. március 14.-én. 18 éves korában teljesült dédelgetett álma: 1943. augusztus 31.-én jelentkezett Kunszentmártonban a Kármelbe. Felvették. Első noviciátusi évét Kunszentmártonban, a másodikat Győrben töltötte. Egyszerű fogadalmát 1946. május 31.-én Győrben tette le. Onnan Keszthelyre, majd Attyapusztára került. A feloszlatakor egy ideig testvéreinél tartózkodott, majd az egyházmegyei szolgálatba került kármelita atyák: Domonkos atya, Jermos atya és Bertold atya munkatársaként Csurgón, Nemesbükön, Mezőszilason,

Felsőmocsoládon és Dömsödön élt. 1978-tól 1985-ig ismét Attyapusztán tevékenykedett Bertold atya mellett. Innen mint nyugdíjas Gyenesdiásra költözött, majd Romeusz testvérrel lakott Czerszegen. 1989 őszén, a Rend visszaállásakor Keszthelyre került, ahol a kertet gondozta nagy szorgalommal, buzgó imaélettel, fáradságot nem ismerve. 2009. január 6-án a keszthelyi rendházban, életének 84., szerzetesi fogadalmának 63. évében visszaadta lelkét Teremtőjének. Január 16-án helyezték örök nyugalomra a keszthelyi kármelita Kis Szent Teréz Bazilika sírboltjában.¹

---

¹ Gyászjelentés.

FR. DOBAI ANTAL, KÁLMÁN (1948 körül)

A Komárom megyei Kurtakeszi községben született 1897. július 23-án. Idősödő korában, negyven évesen lépett a kármelita rendbe 1937. július 15-én. Egyszerű fogadalmát 1939. július 16-án, örök fogadalmát 1942. július 16-án tette le előljárói kezébe. Sokszor járt alamizsnagyűjtő úton. Csendes, végtelenül szorgalmas szerzetes volt. Antal testvér 1970. március 8-án halt meg Pannonhalmán, 73 éves korában.¹

---

¹ P. Keller Juvenál kéziratoss emlékezése. Bp. 2003.

FR. VIG JÓB, FERENC (1943–1944)

Komáromban született 1912. április 16-án. 1931. január 20-án öltötte magára a barna színű rendi ruhát. Egyszerű fogadalmat 1933. január 21-én, örök fogadalmat 1936. január 21-én tett. Öszövétségi szentírási példaképének megfelelően ő volt Kunszentmártonban is a „türelmes Jób.”¹

---

¹ Kéziratoss rendi névtár.

FR. BICZI BÉLA, LAJOS (1947–1950)

Sümegeen született 1923. szeptember 22-én. A rendbe 1941. szeptember 19-én lépett. 1943. október 8-án tette le ideiglenes fogadalmát. Kedélyes, szorgalmas fiatal szerzetes volt. A rendek feloszlását követően eltávozott Kunszentmártonból.¹

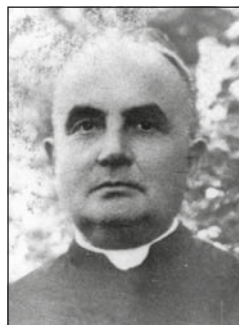
¹ Kéziratoss rendi névtár.

FR. GÁL EGYED, GÁBOR (1950–1954)

Pápóc községben született 1923. január 19-én. A kármelita rendbe 1943. február 25-én lépett. Hosszú szibériai hadifogság után került Kunszentmártonba. Kitűnő szakácsként működött. Később a Szolidaritás szervezetben dolgozott Budapesten, mint szabó. A szerzetesrendek visszaállítása után néhány hónapig ismét a kunszentmártoni Kármelben fejtette ki tevékenységét. Kérésére rendi előjárói 1992-ben hozzájárultak, hogy az Egyed rendi név helyett a Gábor nevet használhassa.¹

BÁNHEGYI BÉLA érseki tanácsos, a Kármel plébánosa (1954–1957)

P. Hász Brokárd kármelita atya Hejcére történt áthelyezése után az egri érsekség egyházmegyes papokat nevezett ki plébánosként a kunszentmártoni Kármel (hivatalos nevén: II. sz. Plébánia) élére. 1954-ben Bánhegyi Béla, a népszerű és közismert újságíró, hittanár és több jász település egykori lelkipásztora nyerte el ezt a tisztséget. (Lehet, hogy bátor szókimondása miatt száműzte a pártállam az egyházmegye legtávolabbi részére.)

Bánhegyi Béla a Sáros vármegyei Kissáros nevű falucskában született 1889. február 7-én. Az eperjesi királyi katolikus főgimnáziumban érettségizett 1907-ben. A teológiát Egerben végezte, 1911. június 27-én szentelték pappá a kunszentmártoni születésű Szabó Elekkel együtt. Káplán volt Mátraballán, 1912: Diósgyőrött, 1914: Erken, Jászárokszálláson, 1916: Kerecsenden. Közben hittanári oklevelet szerzett. 1917: Jászapátin, 1922: Miskolcon, 1924: Gyöngyösön, 1928: Nyíregyházán gimnáziumi hittanár. 1929: Tiszapalkonyán, 1936: Jászfelsőszentgyörgyön plébános.¹ Jászapáti működéséről a következőket olvashatjuk:

„1917 júliusában került Jászapátira káplánnak, s feladatul kapta a gimnáziumi hitoktatást is. 1920 áprilisában megalapítja a gimnáziumban a Mária Kongregációt, melyet ittléte alatt végig vezet. 1921-ben sok elfoglaltsága miatt kéri felmentését a kápláni teendőik alól. Ezt meg is kapja. Egyházi teendői mellett a Jászapátin megjelenő Jász Ujság felelős szerkesztője 1919. november 27-től 1920. decemberig. Ez idő alatt, de még később is ő írja a vezércikkeket. A Jászapáti Nőegylet titkára, a Rokkant Kör elnöke, a Leányegylet titkára. Távozása után évek, évtizedek múlva is megjelentet a Jász Ujságban egy-egy kedves visszaemlékezést (1930: Két határkőnél, 1937: A húsz év távlatából), amelyek plasztikusan érzékeltetik azt az igazi odaadást és szeretetet, amivel az ifjúságot nevelte.”² Jászfelsőszentgyörgyi plébánosi szolgálatára így emlékeznek: „Közel két évtizedes áldásos tevékenysége alatt sokat tett a közjóért. Már 1945 előtt kultúrházat építtetett, megalapította a gazdák szövetkezetét, sok tehetséges fiatalot taníttatott. Több nyelven beszélő, nagy tudású pap volt. Tartalmas, mély gondolatokat átadó, tömegeket magával ragadó prédikációi feledhetetlenek voltak. Híres búcsújáró helyeken rendszeresen prédikált. Hétköznapi varázsa abban állt, hogy minden embertársához megtalálta a megfelelő hangot. Köztisztelőben álló lelki vezető volt, s bárki számíthatott a segítségére. Főpásztora 1954-ben érseki tanácsossá nevezte ki. Sajnos, munkásságát nemcsak elismerés övezte, az 1950-es évek nehéz üldöztetéseiből is kijutott neki.”³ Bánhegyi Béla gazdag irodalmi tevékenységet folytatott. Tagja volt az Országos Pázmány Irodalmi Egyesületnek. Számos írása jelent meg az Egri

Egyházmegyei Közlöny évfolyamaiban. 1923 és 1924 között a Miskolci Katolikus Egyházi Tudósító szerkesztője.⁴

1954-től 1957-ig a kunszentmártoni Kármel plébánosa volt. Bár tevékenységén a fáradtság jelei látszottak, mély gondolatokat hordozó, tartalmas szentbeszédei emlékeztetések maradnak. 1957-ben Miskolc-Hejőcsabára helyezték ugyancsak plébánosnak. Ott halt meg 71 éves korában, 1959. december 19-én. Porladó teste a hejőcsabai temetőben várja a dicsőséges feltámadást.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon XVI. 2013. 141.

2 Molnárné 2007. 336-339.

3 Urbán Istvánné (Jászapáti) visszaemlékezése. Molnárné 2007. 415.

4 Magyar Katolikus Lexikon XVI. 2013. 141.

MOSONYI JÓZSEF a Kármel plébánosa (1958–1968)

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Alattyán községben született 1912. március 12-én. Édesapja: Mosonyi Sándor, édesanyja: Mészáros Mária. Testvérei: István és Sándor. Középiskoláit a jászberényi József Nádor Reálgimnáziumban, teológiai tanulmányait Egerben végezte, ott is szentelték pappá 1936. június 21-én. Első szentmiséjét június 29-én mutatta be az alattyáni templomban, kézvezetője dr. Kele István pápai prelátus, jászberényi apát-plébános, szónoka dr. Burka Kelemen ferences tanár volt. Segédlelkési állomáshelyei: Bükkszenterzsébet, 1937: Szentmargitapuszta, Detk, 1938: Tard, Adács, 1939: Jászfényszaru, 1941: Törökszentmiklós. 1941-ben behívták katonának, és tábori lelkészként, főhadnagyi rendfokozatban a Don menti harcállásokban teljesített szolgálatot. 1942-ben szentmisén figyelmeztette a katonákat, hogy az ártatlan emberek: nők, gyermekek, öregek megölése nem katonai kötelesség és Istennek sem tetsző dolog. Ezért a főparancsnokság eljárást indított ellene. A kemény hidegben megfagyott a lába, más sérülése is keletkezett, és elérte, hogy alattyáni tisztiszolgájával és két másik alattyáni katonával az arcvonal mögött kórházba került, és 1943-ban mind a négyüket leszerelték. A nagy doni átörés idején már Magyarországon voltak.¹ 1944: hitoktató Diósgyőr, lelkész: Tornyospálca, 1946: segédlelkész Kál, 1947: Rudabánya, 1948: plébános Egerszalók. 1951-ben Mikófalvára került plébánosnak. Itt is kimutakozott lázadó természete, amikor védelmébe vette a Budapestről kitelepített embereket, és segítségre hívta fel a hívek figyelmét. Különösen egy volt vezérkari tiszttel és egy táblabíróval került közelebbi barátságba, akiket el is helyezett a bélapátfalvi cementgyárban. A helyi vezetésnek ez nem tetszett, és feljelentették. Az érseki hivatal ekkor, 1954-ben helyezte Jászberény-Portelekre plébánosnak. Romló egészségi állapota miatt 1957-ben ideiglenesen nyugalomba vonult. Főpásztora 1958-ban, Bánhegyi Béla távozása után a kunszentmártoni Kármel (II. sz. Plébánia) plébánosává nevezte ki.² A Kármelhegyi Boldogasszony búcsúja alkalmával 1961. július 16-án mutatta be hálaadó ezüstmiséjét a kunszentmártoni rendház kápolnájában. Tíz évig tartó

működése alatt igyekezett a Kármel híveit összetartani, a kápolna fennmaradását biztosítani. Személyében készséges lelkipásztort, jó szónokot, kedélyes beszélgető partnert ismertek meg a helybeli hívek.

A Kármel liturgikus terének kialakítása Mosonyi József tervei szerint (1968. augusztus)

A zsinati megújulás előírásai szerint alakította ki a kápolna liturgikus terét. Az áldoztató rács megszűnt, a szentségi oltár az oldalfalhoz került, föléje a vérehullató Szűzanya kegyképének másolatát helyezte. A Krisztus-központúság elvének megvalósítása érdekében a Jézus Szíve szobrot a szentély közepére állíttatta, és természetesen elkészült a szembemiséző oltár.

Katolikus hetilapunk, az *Új Ember* 1968. november 10-i számában figyelemfelkeltő írást tett közzé: „Kérdőjelek egy Madonna-kép körül” címmel.

„A vegezzővölgyi Re falubeli csodás Mária-kép másolata” ugyanis az egykori hírneves kunszentmártoni káplán: dr. Nagy Sándor ajándékaként került az 1941-ben felépült rendház tulajdonába. Mosonyi plébános a lap olvasóinak válasza alapján szeretett volna tájékoztatást kapni a „Vérző Mária” kegyképének, illetve másolatának történetéről és az esetleges imameghallgatásokról. Sajnos, az olvasói válaszleveleket már nem tudta

Csoportkép a plébánia udvarán: Papp Endre, dr. Balpataki Béla, Csehy Alfonz, Mosonyi József, dr. Sul yok Béla, dr. Kiss Péter, Lázár Pál

Mosonyi József sírja az alattyáni temetőben

értékelni, mert – a gyászjelentés szövege szerint – Mosonyi József kunszentmártoni II. plébános életének 56., áldozópapságának 32. évében 1968. december 27-én hirtelen meghalt. A nagy számban összegyűlt papság és hívek jelenlétében december 30-án történt engesztelő szentmise és beszentelés után az elhunyt lelkipásztor földi maradványait szülőfalujába, Alattyánra szállították, ahol szülei és testvére mellé helyezték nyugalomra a feltámadás reményében.

Maradványait szülőfalujába, Alattyánra szállították, ahol szülei és testvére mellé helyezték nyugalomra a feltámadás reményében.

1 Suba 2015. 417-418.

2 Az egri főegyházmegye Schematismusa 1963. 57.

P. SZABÓ IMRE DÁVID ferences atya, érseki tanácsos, Kármel-plébános (1969–1989)

Mosonyi József halála után közel háromnegyed éven át nem volt a Kármelnek önálló lelkipásztor. Az isteni Gondviselésnek köszönhetően a közelben lakó dr. Kiss Péter prépost, nyugalmazott plébános végezte a hívek lelki ellátását. Minden hétköznap és vasárnap misézett, gyóntatott és prédikált, megcsillantva tudásának és élettapasztalatának értékes gyöngyszemeit. A nyári dispoziciók elkészülte során helyezte az egri érseki hatóság Kunszentmárton kolostor-kápolnájába lelkészként (II. számú plébánosként) a hányatott sorsú Szabó Dávid ferences atyát, akit húsz évig tartó szolgálata idején szívesebben szólítottak Imre bácsinak.

Dávid atya 1906. szeptember 6-án született Nagykanizsán. Az elemi iskolai tanulmányok után a nagykanizsai piarista gimnáziumban végzett négy osztályt. Ezután két évig (1921-23) molnár inas volt Veszprémben, majd a csurgói tanítóképzőbe iratkozott. 1928-ben szerzett tanítói oklevelet. Tanulmányai befejeztével a Szűz Máriáról nevezett (mariánus) ferences rendtartomány kötelékébe lépett. Szent Ferenc barna színű rendi ruháját Búcsúszentlászlón öltötte magára, ugyanott teljesítette noviciátusi kötelezettségeit is. Teológiát a rend szombathelyi kolostorában hallgatott. Ünnepeles fogadalmat 1932. augusztus 18-án tett, 1933. június 26-án szentelte pappá gróf Mikes János szombathelyi megyéspüspök. 1933-tól 1939-ig káplán és hitoktató Búcsúszentlászlón, 1939-től 1940-ig hitoktató Nagykanizsán. 1940-től 1948-ig az andocsi fe-

Dávid atya, az andocsi gárdián

Prédikál az alsó temetői kápolna
Fájdalmas Anya-búcsúján

rences kolostor házfőnöke. Egy évig ismét Búcsúszentlászlón, 1949-től 50-ig pedig Székesfehérváron működött. Itt érte a szerzetesrendek feloszlata. 1950-ben kezdődött el – szerette mondani – a „szalasztott barát” regénybe illő, kalandos élete. Kántori szolgálatot vállalt a miskolci Szent Anna plébánián, majd Szendrő, Kőröshegy, Borsodnádassd községekben, de rövid időt Ajkán, Viszneken és Nagykanizsán is töltött. Végül sok méltatlan mellőzés után az egri főegyházmegye papi állományába került 1956-ban. 1956-tól 1966-ig Markazon, 1966-ban Egerben, 1966-tól 1969-ig Egyek községben, utoljára pedig 1969. október 1-től kezdődően a kunszentmártoni Kármelben folytathatott gyümölcsöző lelkipásztori tevékenységet. Isten bőkezű jóságából megadatott neki a

Szabó Imre Dávid ferences atya a felső kápolna búcsúi ünnepségén

kegyelem, hogy életének legnehezebb időszakában is nap mint nap az Úr színe elé állhatott, és bemutatthatta a legszentebb áldozatot, – az ő szavával élve: mindig „paposkodhatott”. Kedvesen és vonzóan, hiteles szentferenci módon tudta mindenkinek hirdetni a Mennyei Atya túlárado jószágát. Gondolatainak egyszerű, mindenki számára érthető megfogalmazása, finom éneklése, áhítatot keltő hangszeres játéka Isten-dicséret volt. Paptestvéreinek meghallgatásra, jó tanácsra mindig kész társa, keresett gyóntatója, a híveknek szeretett lelkiatyja, önzetlen segítőtje volt. Rendkívüli adománya, karizmája révén sokakban fedezte fel a papi hivatás kegyelmét. (Három olyan tekintélyes lelkipásztort ismerünk, akik Dávid atya indítására vállalták, hogy Krisztus egyházának munkatársai lesznek.) Örökké emlékezetesek maradnak a vele folytatott beszélgetések, amikor minden élethelyzetre, különösen saját sorsának alakulására vonatkozóan találó anekdotákkal tudta fűszerezni mondanivalóját.

1983. július 16-án, Kármelhegyi Boldogasszony búcsúján – már mint kinevezett érseki tanácsos – mutatta be hálaadó aranymiséjét a kunszentmártoni Kármel kápolnájában. Kádár László egri érsek gyönyörűen megfogalmazott köszöntő levelét a szentmise elején olvasták fel. Ebből néhány részlet: „Az elmúlt ötven év tanúbizonysága annak, hogy Nagyontisztelendőséged komolyan vette az isteni megbízatást és főpásztorának adott szavát, mert hűségesen teljesítette a hívek megszentelésének, az evangélium hirdetésének és a rábízottak vezetésének hármas papi feladatát. Engedje meg azért, hogy ezen alkalomból mind a magam, mind az egyházmegye papi közössége nevében elismerésemet és köszönetemet fejezzem ki ötven év papi munkájáért, áldozataiért, jó példájáért...” Feltétlenül érdemes dr. Séra Gyulának, a kunszentmártoni egyházközség világi elnökének szívhez szóló üdvözlő beszédéből is néhány sort idézni: „...Ismét szerzetesi körülmények között, volt szerzetesház falai között élsz, mint azelőtt, amíg szerzetes voltál. Ugyanolyan kis cellád van, mint szerzetes korodban, egyszerű vasággal berendezve. Ablakodból lelátsz tavasszal az Érpárt virágba borult gyümölcsfa-kertjeire és őszi pompájára, amik régi szerzetesházak környékére emlékeztetnek. Szent szegénységben, engedelmességben és tisztaságban éled magányos életedet kegyelemmel eltelve, a kis szentély szertartásait végezve, szemlélődő imáidba merülve. Egész egyéniséged karizmat sugároz, hitbeli biztonság tudatot ad és kegyelmeket közvetít...”

P. Szabó Imre Dávid OFM ferences áldozópapot életének 84., szerzetességének 61., papságának 56. évében, a szentesi kórházban, 1989. november 15-én szőlította magához Teremtője. A kunszentmártoni nagytemplomban ravatalozták fel. A november 20-án délelőtt 11 órakor bemutatott ünnepélyes gyázmise után a felső temetői papi sírboltban helyezték örök nyugalomra. Szíveket megrendítő búcsúztató beszédet mondott és a temetési szertartást lelki gyermeke: P. Hegedűs Kolos OFM, a mariánus provincia tartományfőnöke végezte. A gyászjelentés mottója Szent Ferenc Naphimnuszából: „Boldogok, akik magukat megadták a te szent akaratodnak.”¹

---

1 Dávid atya saját közlése, illetve a gyászjelentés szövege, valamint dr. Sill Aba Ferenc OFM ferences atya 2002. június 20-án kelt levele alapján.

2 P. Keller Juvenál kéziratossága emlékezése. Bp. 2003.

P. SZABÓ KRISTÓF, CSABA (2007)

Sárospatakon született 1970. július 9-én. A kármelita rendbe 1994. szeptember 1-jén lépett. Első, ideiglenes fogadalmát 1996. augusztus 28-án tette le Budapesten. Teológiai tanulmányait a római Teresianumban végezte 1996 és 1999 között. Keszthelyen 1999. október 1-jén örök fogadalmat tett. Budapesten szentelték pappá 2000. június 17-én. A kispapok magisztere és tartományi titkár Budapesten 2000-től 2002-ig. Spirituális lelkiségi tanulmányokat folytatott 2003-ban

Keresztúti ájtatosság az alsó temetőben P. Szabó Kristóf kármelita atya vezetésével, 2007. április 6-án, nagypénteken

Tűzszentelés a Kármelben (P. Szabó Kristóf)
2007. április 7-én, nagyszombat éjszakáján

Spanyolországban (Avila-CITES). 2004-2005: novicius magiszter és lelkipásztori szolgálat Győrben, káplán a keszthelyi Kis Szent Teréz plébánián 2005 és 2007 között. Kristóf atya 2007 januárjától néhány hónapig a kunszentmártoni rendház és kápolna házfőnöke volt. A tartományfőnök atya segítőtársul Tavasz Béla kármelita testvért is ide helyezte. Péter Kristóf rövid ideig tartó működését nagy hozzáértés, óriási szellemi aktivitás, számos elképzelés felvázolása, bölcsesség és tettekeszség jellemezte. Túri Kis István plébános meghívására március 21-től 23-ig magas színvonalú nagybőjtői lelkigyakorlatot tartott a Szent Márton templomban. Kristóf atya és Béla testvér Keszthelyre kapott áthelyezést. Április 18-án távoztak Kunszentmártonból.

P. ZSELEPSZKI FÁBIÁN, GYÖRGY kármelita házfőnök (2000–2007, 2012–)

Az élet tekervényes útjai sok meglepetést tartogatnak az idő végtelenségének ránk szabott keretei között araszoló ember számára. Amikor 1977. május 13-án Zselepszki György tápéi plébános kis Trabantjával elhozta Szegedről kunszentmártoni otthonomba a hírneves Bálint Sándor professzor urat, a szakrális néprajz legnagyobb magyar tudósát, nem gondoltam, hogy kísérelőjében a helybeli Kármel jövődöbéli házfőnökét tisztelhetem. Huszonhárom év elteltével Kunszentmártonba került, személyét azóta közmegebecsülés, tisztelet, hűség és szeretet övezi. Életrajzi adatainak összegyűjtése során ígérte, hogy írásban ad választ a kérdéseimre. A közelmúltban ez meg is történt. Olvasásakor arra a meggyőződésre jutottam, hogy ha pontos és hiteles képet akarok személyiségéről adni, akkor saját szavaival kell őt bemutatnom, az általa írottakhoz hozzáadni, azokból bármit is elhagyni vétek lenne. Csupán minimális hozzátoldás, vagy szerkesztési változtatás engedhető meg.

„1932. március 13-án születtem Indijában, a mai Jugoszlávia (Szerbia) területén. Szüleim 1930-ban kötöttek házasságot. Családunkkal, nagyszüleinkkel együtt a szegény sorsú, gazdálkodásból élő, becsületes, vallásos, keresztény emberek

közé tartoztunk. Imádkoztunk és dolgoztunk. Rajongásig szerettem nagyapát, az „öregtatát”. Mindent el lehetett tőle sajátítani. Bölcsen szeretett és rendkívüli okossággal nevelt, mely egész életemet meghatározta. Svábok, szerbek, magyarok éltek a faluban. Szerbül, svábul és horvátul az utcán tanultam meg. Hármán vagyunk testvérek: a húgommal, valamint az öcsémmel, aki már meghalt. Indijában a horvát iskolában jártam ki három évet, majd a 4. osztályt Újvidéken a magyar iskolában magántanulóként fejeztem be. 1944 júliusában költöztünk át Magyarországra, Tatárszentgyörgyre. 12 éves voltam. Ott két év alatt elvégeztem a polgári iskola első három osztályát. A háború után rettentő nehéz volt a megélhetés. Mindent, amit termeltünk, be kellett szolgáltatni. Itt, ezekben az években Bartalos Lajos plébános atya megkérdezte, mi akarok lenni. Mondtam: mezőgazdász. El is soroltam, hogy egy mezőgazdásznak mit kell tennie. Erre nem szólt semmit. Majd egy idő után ismét feltette a kérdést: mi akarok lenni? Mondtam: tanító. S elmagyaráztam, mi a feladata a tanítónak. Ezzel sem volt megelégedve. Néhány hét elteltével újabb kérdésére azt válaszoltam, hogy én tulajdonképpen pap akarok lenni. Erre már ráharapott, és elintézte, hogy elmehessek kispapnak Vádra. Ezután 16 évesen Vácon elvégeztem a negyedik osztályt is a polgári iskolában, és a szeminárium elvégzéséhez szükséges különbözeti vizsgát is letettem.

Vácott a Regőczy István atya¹ által vezetett ún. Sasfiókák Árva Gyermekek Otthonába kerültem a Gondviselés jóvoltából, mert a postás a Tarzícus Intézetbe címzett leveletem Regőczy atya intézetébe kézbesítette. Regőczy atya megnyugtatót, hogy nála is vannak papságra készülő fiatalok, és szívesen s örömmel felvesz. Így kerültem hát a „Sasfiókák” közé. Regőczy atya fontosnak tartotta, hogy minél több papot neveljen. Mindig velünk étkezett, magával ragadó volt a példája. Minden nap szentmisére mentünk, naponta prédikált nekünk és napközben is tanított minket. Arra nevelt, hogy minél többet menjünk a kápolnába, buzdított a szentségimádásra. Az életszentségre való elkötelezettsége, a fiatalok iránti letörhetetlen munkálkodása, szeretete nagy példakép volt számunkra. Ilyeneket mondott: „Volo fieri sanctus. Én szent akarok lenni.” „Én a kemény életet választottam.” Ez nagyon imponált nekem. Közben építkeztünk: egy emeletes házat, mert idővel 250 főre növekedett a gyerekek létszáma. Hatan nagyfiúk voltunk már, és az atya ránk mert bízni mindenféle feladatot. A budapesti Huba utcában élő Salvátor nővérek – miután elvették az ő kolostorukat is – Regőczy atyához jöttek, hogy a gyerekeknek segítséget nyújtsanak. Főztek, takarítottak. Sokat beszéltek a Kármelről, meg Marcell atyáról, aki a gyóntatójuk volt, – és arról, hogy a kármelita szerzetesközösség a legszigorúbb rend. Majd 1948-ban a Regőczy atya otthonát is elvette az állam. Regőczy atyát többször vitték börtönbe, de szabadulásai után ismét folytatta a törődést a gyerekekkel. Nála voltam két évig.

Mivel én Magyarországon a legszigorúbb – ugyanakkor missziós – rendbe akartam lépni, egyértelmű volt, hogy a Kármelbe menjek. P. Fekete Jenő provinciális atya vett fel. 1949. szeptember 1-jén léptem be a Kármelbe Keszthelyen. Gimnáziumba jártam itt. 1950-ben elvették a kolostort a felosztatás miatt. November 30-án a Keszthely melletti Gyenesdiásra költöztem egyik rendi testvéremmel, ott éltem három évig. 1953. december 4-én mentem a Munkaszolgálatba. „Önkéntes bányászhonvédek” címen vittek minket munkaszolgálatosnak, – bár egyikünk sem ment önként. Közel három évig dolgoztam különböző bányákban. Borsodi

FÁBIÁN ATYA BARÁTI KÖRE A KUNSZENTMÁRTONI KÁRMELÉRT

Mint a Fábián Atya Baráti Körének tagja ígérem és vállalom, hogy a Kunszentmártoni Kármelért és a Baráti Kör tagjaiért rendszeresen imádkozom, s őket a Kármelhegyi Szűzanya, valamint Szent István királyunk oltalmába ajánlom.

Mint a Baráti Kör tagja ígérem és vállalom, hogy képességeimhez és lehetőségeimhez mértén minden módon segítem a Kunszentmártoni Kármelt.

Mint a Baráti Kör tagja ígérem és vállalom, hogy anyagilag is előtérbe helyezem a Kunszentmártoni Kármel rendszeres támogatását.

Mint a Fábián Atya Baráti Körének tagja, életem minden napján – szűkebb és tágabb környezetemben is – töreksem a megbocsátás, a kiengesztelődés, az egység és a szeretet megélésére.

Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy hazában!

Hiszek egy isteni örök igazságban!

Hiszek Magyarország feltámadásában!

Fábián Atya Baráti Köre a Kunszentmártoni Kármelért, megalakult Kunszentmártonban 2012. március 13-án.

**"...TE PAP VAGY
MINDÖRÖKKÉ
MELKIZEDEK
RENDJE SZERINT..."**

ECCLESIA-R

PÉCSI SZIKRA NY.

szénbányák: Sajószentpéter, Berente. Hat hónapig voltunk Miskolcon, és jártunk a környékbeli bányákba. Majd a zászlóalj felét Pécsre, a másik felét a tatabányai bányákba vitték. Két hónapig Pécsen voltam az István aknában, azután áthelyeztek a komlói Kossuth aknába. Valójában életem legáldottabb időszaka volt ez a három év, – mert tudtam, hogy a hivatásom miatt lettem MUSZ-os –, és gyönyörűen készülhettem itt a papságomra.

1956. szeptember 1-jén vonultam be az egri szemináriumba, mint a Váci Egyházmegye kispapja. Ott éltem hat évig. Kiváló tanáraink voltak, igazi papi meggyőződéssel szentül éltek. 1962. június 17-én, 30 éves koromban szentelt pappá dr. Kovács Vince püspök, váci apostoli kormányzó.² Ezt követően Szolnokra kerültem káplánnak (1962-1964). Ez volt a legnehezebb papi helyem. A káplánok 3-5 hónap alatt teljesen kimerültek. Két év alatt én is eléggé kifáradtam. Nem adtak semmilyen téren szabadságot. Aztán az Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) akart kényszeríteni minket, hogy békegyűlésekre menjünk. Ez nem sikerült nekik. Soha nem féltem tőlük, és soha nem hajtottam a kommunisták malmára a vizet, csak Jézus Krisztust akartam követni, mert ez az egyetlen út, amin érdemes járni. 1964-ben Szegvárra kerültem hitoktatónak 1968-ig. Nagyon-nagyon szerettem ott. A plébános úr szabad kezét adott nekem. Nyolc iskolám volt: öt iskola tanyán, három a faluban. 1969-ben Izsákra helyeztek, ott csak egy évet töltöttem. Ezután következett hét évig (1976-ig) Kígyós, Kiskunmajsa mellett. Biztos voltam

benne, hogy ennél gyönyörűbb hely nincs a földön: ez a „fölséges pusztá.” Csodálatos szép hely volt. Oda már elkezdtek járni hozzám a fiatalok. Meghatározó személyiség volt az életemben páter Mócsy Imre, a Jézus Társaságához tartozó atya. Három doktorátussal rendelkezett, Rómában Szentírás-tudományt tanított a Gregoriana Egyetemen, majd itthon kilenc évig börtönben volt. Nagyon egyszerű, közvetlen, gyakorlatias, szent életű, csupa jóság embernek ismertem meg már kispap koromban, a lelkigyakorlatok alatt. Mócsy páter járt nálam Kígyóson, Harkakötönyben és Tápén. Kígyóson lelkigyakorlatokat tartott, többek között kispapoknak, egyetemistáknak. Én főztem. A hívek elláttak bennünket, hoztak tejet, tojást, nagyon jólelkű emberek voltak. Majd Tápéra kerültem öt évre (1976-81). Fiatalokkal, egyetemistákkal volt egy imaközösségünk. Sokan jártak oda, főleg Szegedről. Nagy kegyelmek áradtak, gyógyulások történtek. Tápén sokan megtértek, imádkozó közösségek alakultak. Családok érkeztek gyerekekkel pihenni. Jöttek Sillye Jenőék, úgy megörültünk egymásnak, mintha testvérek lennénk. Ezek örömteli találkozások voltak. 1982-ben Harkakötönybe disponáltak egy évre. Onnan Móricgátra helyeztek néhány hónapra, majd Jászszenlászló következett 7 évi időtartamra, 1989-ig. Jászszenlászlón a vihar levitte a torony bádogg-tetejét, egy újabb vihar pedig megbontotta a templom tetőzetét. Renoválnom kellett a templomot, de nem volt miből. 2,5 millió forint kellett hozzá. Egy hét múlva Medugorjéba mentünk, és ott kértem a Szűzanyát, segítsen ebben a munkában. Hazatérve öt-hat testvérrel minden este több órát töltöttünk szentségimádással a templomban hónapokon keresztül. Váratlanul 1 millió forint segélyt kaptunk külföldről. Attól az időtől kezdődtek a csodák, amikor beindultak az építkezések. Sosem emlékszem arra, egyáltalán mikor tettem be a fiókba pénzt. Amikor s amilyen összeget a mesterek kértek tőlem, mindig volt. Ez volt a csoda! Mikor elhelyeztek onnan, a templomot a plébániával együtt kívül-belül felújítva hagyhattam ott, 30 ezer forinttal a plébánia kasszájában. – Váci egyházmegyes pap voltam 27 évig. Soha nem zúgolódtam az áthelyezések miatt. Mindig az a hely volt a jó hely, a kegyelem helye, az Istennel való találkozás helye számomra, – bár néha nagy szenvedésekkel együtt –, ahová éppen a feletteseim rendelték.

1989-ben, a rendszerváltáskor fizikailag is visszajöhöttem a Kármelbe. P. Rumi Tamás tartományfőnök atyától kaptam a „Frater Fábían a passione Domini” (az Úr szenvedéséről nevezett Fábían testvér) nevet. Magyar részről, tizenegyed-magunkkal, Graz-ban töltöttük az egy év noviciátust. Hazatérésünk után a keszt-helyi rendházunkban voltam. Közben megbetegedtem, a generális atya megengedte, hogy két évig kint éljek a világban. Érden, a Kármelhegyi Boldogasszony tiszteletére újonnan felépített templom mellett, egy leendő kolostornak szánt épületben laktam. Itt is egymás után alakultak a karizmatikus imacsoportok, életközösségek, és hatalmas lendülettel indult be a léleképítő munka, az Úr továbbra is jelekkel és csodákkal bizonyította jelenlétét. Igen sokan vették fel a skapulárét, és közülük többen ezekben az időkben köteleződtek el a Világban Élő Kármeliták (VÉK) közösségébe. A két év leteltével hat hónapra Attyapusztára, a Kármel re-metésébe kerültem.

A provinciális atya 2000. július 20-tól kezdődően Juvenál atya helyére Kun-szentmártonba küldött. Itt ismét lelkigyakorlatok tartásával foglalkozhattam. Csütörtökön érkeztem, pénteken már lelkigyakorlat kezdődött. Attól kezdve soha

nem voltam egyedül a rendházban. Jöttek a régi ismerősök, unokaikkal, az ország egész területéről. A lelkigyakorlatozók között imacsoportok, egyetemi és gimnáziumi osztályok, nagycsaládosok, fiatalok, a legkülönbözőbb érdeklődésű korosztályok voltak, kül- és belföldről egyaránt. Évente több százan, néha ezen felül is megfordultak a Rendházban, mely funkcióját tekintve lelkigyakorlatos házzá alakult. A helybeli imacsoportok is helyet találtak nálunk. A Kármelhegyi Boldogasszony búcsúja mindig nagy ünnep, néha különbuszokkal az ország másik végéből is jöttek. Nagy küldetése van ennek a Rendháznak, hiszen 100 kilométeres körzetben egyáltalán nincs katolikus lelkigyakorlatos ház. Sokan imádkoznak országszerte a Ház fennmaradásáért. Itt folyamatosan a Gondviselés csodáit élhettük meg. Ugyanis a kunszentmártoni rendházat fel kellett újítani, mert a rendszerváltás előtti 40 év alatt siralmas állapotba került. (A felső emeleti helyiségeket szociális lakásokká alakították át, az alagsorban pedig húsfeldolgozó üzemelt. Csak a kápolna szintjét hagyták meg az egyházi tevékenységhez.) A Juvenál atya által elkezdett belső felújítást nekem csak folytatni kellett, főleg a külső területeken (tető, kerítés, külső tatarozás). Sikerült a szomszéd telken lévő Doba Elek-féle házat a hozzá tartozó kerttel együtt megvásárolni, így hivatalosan is telekegyesítés történt. Gyerekeknek is alkalmas játszóteret, valamint virágkertet és konyhakertet alakítottunk ki. Nagyon sokan segítettek önzetlenül.

2007. március 1-jén áthelyeztek a keszthelyi Kármelbe, majd öt év után: 2012. júniusában ismét visszakérültem Kunszentmártonba. Jelenleg is itt szolgálom az ide érkező lelkigyakorlatozókat és a napi szentmiséken résztvevő helybeli testvéreket. Hálás vagyok az Úrnak, hogy minden héten Szentségimádásra jöhetünk össze, és könyöröghetünk a városunk, az országunk és a Kármelita Rend megújulásáért, megtéréséért, valamint a világ békéjéért. Az isteni Gondviselésre hagyatkozva a Rendház fenntartását és működtetését 2010. október 1-től az erre a célra létrehozott Alapítvány végzi csodálatos bölcsességgel és szeretettel. Ez nagy örömet és ugyanakkor nagy könnyebbséget is jelent nekem, mert nem kell a pápímunkával foglalkoznom, így több idő marad az emberek szolgálatára és a személyes imádságra.

Végtelenül hálás vagyok Istennek a papi és kármelita hivatásom kegyelméért, azért, hogy magyarnak szülehettem és így szolgálhatom Őt testvéreimben. Létfontosságú, de ugyanakkor kimondhatatlanul jó és fontos, hogy a Szentmisében minden nap személyesen találkozhatom az Úr Jézussal, Aki örömöm forrása és életem beteljesülése. Hálás vagyok, hogy Hazatérésem ideje is az Ő kezében van. Csak az Ő irgalmában bízom, és ezért örömmel készítem szívemet a Találkozásra.”³

---

1 Regőczy István (Látrány, Somogy vm., 1915. október 5. – Bp., 2013. február 28.): áldozópap, lelki író, az „Isten vándora”. Szegény sorból nőtt ki. Egy jóakarója Belgiumba vitte, ott végezte tanulmányait. 1943-ban szentelték pappá. Váci káplánként 1945-ben felkarolta a hadiárvékat, részükre árvaotthont létesített. Neveltjei, növendékei a „sasfiókák”. A diktatúra évtizedeiben súlyos börtönbüntetéseket szenvedett. 1992: Vác díszpolgára.

2 Kovács Vince (Galgamácsa, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1886. augusztus 9.- Vác, 1974. március 15.): püspök. 1910. november 16: pappá szentelték, teológiából doktorált. 1940: váci segédpüspök. Pétery József megyéspüspök fogvatartása idején 1953-59: püspöki helynök, 1959-69: váci apostoli kormányzó. 1969: nyugalomba vonult.

3 P. Zselepszki György Fábíán OCD: Önéletrajz. Kunszentmárton, 2015. augusztus 26.

CISZTERCIEK
KUNSZENTMÁRTONBAN

A fekete skapulárával kiegészített fehér ruhás ciszterci szerzetesek a 19-20. század folyamán csak egy szűkebb réteg számára tűntek ismerősnek a kunszentmártoni katolikus hívek körében. Hozzánk legközelebb Egerben működtek magas színvonalú nyolcosztályos gimnáziumukat, ahol a Kunszentmártonban szolgálatot teljesítő plébánosok, illetve káplánok többsége végezte középiskolai tanulmányait. Az ő példájuk gyakorolt serkentő hatást a gazdálkodással foglalkozó, jómódú helybeli polgárookra, akik jogi, közigazgatási, orvosi pályára készülő fiúgyermeküket szívesen írták az egri ciszterci gimnáziumba. Rajtuk kívül kevesen találkoztak az egriek által „tarka barátok”-nak becézett szerzetesekkel. Először talán 1946 augusztusában fordult meg ciszterci tanár Kunszentmárton területén, amikor a budapesti Csonka Gépgyár cserkészcsapata a kunszentmártoni alsó erdő árnyas fái között ütötte fel sátorát a természeti szépségekben gazdag Körösparton. A cserkészek az egyik vasárnap délelőtt tábori szentmisére hívták meg a vendéglátó község lakosságát és tanulóifjúságát. A szentmisét mezei virágokkal díszített szabadtéri oltárnál az említett ciszterci atya, mint a gépgyár tanulóinak hittanára és cserkészparancsnoka végezte. A cserkészek ministránsként, kántorként működtek közre. Senki sem gondolhatta még akkor, hogy a község hívő lakossága néhány év múlva milyen szomorú körülmények között fog találkozni a ciszterci szerzetesek népes csoportjával.

A ciszterci szerzetesközösség alapítása nem egy névhez kapcsolódik. „Az első lépést Szent Róbert (+1110) tette meg, aki 1098-ban néhány buzgó bencés rendtársával letelepedett a burgundiai Cîteaux-ban (latinul Cistercium), hogy ott az eredeti bencés Regula szellemében éljen. Másfél év múlva azonban vissza kellett térnie Molesme-be, apáti munkakörébe. A rendet magát két utódja: Szent Alberik (+1109) és Harding Szent István (+1134) hozta létre. II. Paszkál pápa 1100-ban védelmébe fogadta a citeaux-i alapítást, Szent István apát pedig a Charta Caritatis alkotmányát adta az új közösségnek. A szerény kezdeményezés akkor vált életté, amikor Szent Bernát vagy harminc rokonával és barátjával 1112 tavaszán belépett a „szeretet iskolájába”, és velük együtt letette a szerzetesi fogadalmat.¹ Bernát clairvaux-i apátsága idején a rend rohamosan terjedt: 1152-ben már 339 ciszterci apátság működött Európában.² A ciszterci rend III. Jenő személyében, aki Szent Bernát tanítványa volt, pápát is adott az egyháznak. A rendtagok szemlélődő, munkás életet éltek. Általában völgyekben telepedtek meg, monostoruk mellett mocsarakat csapoltak, erdőt irtottak, művelték a földet, gyümölcsösöket telepítettek. Szent Bernát misztikus teológiája alkotta lelkiségük alapját. Jó kétszáz éven át tartott ez a virágzó állapot. A francia forradalom megsemmisítette a citeaux-i apátságot és anyamonostort. Az ősi rend csak a 19. században kezdett ismét erőre kapni. Arculata azonban megváltozott: amint kezdetben, s majd több századon át a földművelés volt fő munkaterületük (Európa mezőgazdasága sokat köszönhet a szerzeteseknek), most egyre jobban bekapcsolódtak a lelkipásztorkodásba, a tudományos munkába és a tanításba.”³

Magyarországon még Szent Bernát életében meghonosodtak. Az Árpád-házi királyok közül II. Géza, II., III. és IV. Béla alapított több monostort és apátságot.

A zirci apátság

Zirc vidéke mutatkozott legalkalmasabbnak, ahol nemsokára erdők, szántóföldek, kertek jelezték munkájuk eredményét. A zirci apátság 1182-ben, a pilisi és szentgotthárdi 1184-ben, a pásztói 1190-ben alakult. A ciszterciek honosították meg hazánk egyházi építészetében a csúcsíves stílust. A tatárjárás a negyedszáz apátságból sokat elsöpört a föld színéről. A teljes pusztulást a török hódoltság és a reformáció hozta magával. Mintegy száz éven át szünetelt hazánkban a ciszterci élet. Zirc újjáépítése a 18. század elején kezdődött meg. A pilisi-pásztói apátság új utat vágott a ciszterci hivatáson belül: 1776-ban átvették az egri gimnázium vezetését. Az 1800-as évek elején egyesült a zirci, pilisi, pásztói és szentgotthárdi apátság, ettől kezdve a Rend hivatalos neve: CONGREGATIO ZIRCENSIS SANCTI ORDINIS CISTERCIENSIS (S.O.C.) = CISZTERCI REND ZIRCI KONGREGÁCIÓJA. Legfőbb magyarországi előjárójuk a zirci apát. A magyar ciszterciek fő tevékenységi területe az iskolai oktatás lett: Eger, Székesfehérvár, Pécs, Baja, Buda gimnáziumaiban. A tanításon kívül 15 helységben vezettek plébániát. 1948-ban összes iskolájukat államosították, a kiválóan képzett, sőt tudós tanárok sokasága elvesztette állását. 1950-ben pedig 246 ciszterci szerzetesnek kellett megválnia rendi otthonától és apostoli munkaterületétől. De az államhatalomnak ez még nem volt elég, az internálásokon kívül többeket bebörtönöztek, a rend legfőbb előljáróját, Endrédy Vendel zirci apátot koholt vádak alapján 15 évi fegyházra ítélték.

Az 1950. év tavaszától már sejteni lehetett, mert a sajtó is állandóan azt sugallta, hogy a pártállam hamarosan ösztözet zúdít a „klerikális reakcióra”, vagyis a katolikus egyházra. „Országos akció indult meg a szerzetesek ellen, és az ország minden részéről összegyűjtik őket bizonyos kényszerszállóhelyekre, központokba. Hogy milyen célból és mennyi időre, ezt persze nem is sejtették. Hisz

teljesen ki voltunk szolgáltatva a rendszer önkényének” – írta Kelety Géza ciszterci tanár a *„Szeretettől élni”* című könyvében. 1950 június 9-ről 10-re hajló éjszaka a bajai, pécsi és szentgotthárdi rendházakból összesen 37 ciszterci atyát hurcoltak internálthakként a kunszentmártoni kármelita kolostorba. Ennek részleteit már többen leírták, hiteles pontossággal olvasható Kelecsényi Ákos (Pécs), Sulyok Ignác (Baja), Kelety Géza (Szentgotthárd) és Maróti Arnold visszaemlékezéseiben. Legfeljebb az elhurcolás „hivatalos” indoklásának cinizmusára érdemes utalni: „Jelenlétük (már mint az említett városokban –JL) veszélyes a közrendre és a közbiztonságra.” Itt most Kelety Géza atya szavaival idézzük fel a június 9-i félelmetes éjszaka eseményeit:

„Dörömbölés (a szentgotthárdi ciszterci monostor szerzetesi szobájának ajtaján éjfélkor). Kinyitom az ajtót. Civilruhás, alacsony, vékony, 20-22 éves, elég rossz arcú fiatalember áll az ajtóban – Államvédelmi osztály – mondja szárazon. – Azonnal öltözködjék fel és kövessen. Nem feleltem semmit. Nagyjából rendbe szedtem magam, s utána indultam. Végigmentünk a folyosón, a perjel úr fogadószobájába. A folyosón ávósok állnak mindenfelé. A teremben szintén. Az egyik oldalon félkörben álltak rendtársaim. Félig álmos, félig riadt tekintettel vártuk mindannyian a fejleményeket. Tagbaszakadt, feketehajú, bőrkabátos ember papírköteget vett elő, s olvasni kezdett. Úgy látszik, ő volt a főnök. Rekedtes hangon, hangosan darálta felénk a szöveget. – Végzés. A belügyminiszter rendeletéből kifolyólag a szentgotthárdi ciszterci rendház tagjait, mivel további itt-tartózkodásuk a köz szempontjából, aggalys és káros’, Kunszentmárton kényszer-tartózkodási helyre szállítjuk. A végzés ellen fellebbezésnek helye nincs. – Levitte a hangot. – Ide figyeljenek –, folytatta, miközben megszakítás nélkül ránk nézett –, most húsz perc csomagolási időt kapnak.

Szent Bernát apát

Békefi Remig zirci apát

A zirci konvent, középen Werner Adolf apát

Ezalatt a legfontosabb holmijukat összecsomagolhatják, egyetlen kis táskában vihetnek annyit, amennyit kézben elbírnak. Húsz perc múlva ugyanide jöjjenek vissza. Előzőleg azonban mindenki aláírja a nevére szóló belügyminiszteri végzést. Egy példány maguknál marad, egyet visszaadnak. Ezzel letette az asztalra a papírcsomót. Majd rám nézett. – Maga fiatalember (!) – szólalt meg felém intve fejével –, majd maga kitölti mindenkinek az ívét, csak vezeték- és keresztnév kell, semmi más, és mindegyikük sorban aláírja. – Ez volt a „névre szóló” végzés. Még a nevünket sem tudták, nekem kellett kitölteni a végzéseket. Leültem az asztalhoz, a töltőtollammal sorban kitöltöttem az íveket, az atyák pedig aláírták. Aki végzett, elmehetett csomagolni. Tizennégy perc telt el, mire minden ívet kitöltöttem. Már csak hat percem volt a csomagolásra. Mindenkit egy ávós kísért vissza a szobájába. Aki engem költött fel az imént, most is velem jött. Körülnéztem a szobámban. Szekrényem tetejéről levettem egy aktatáska nagyságú kis koffert. Más táska nem volt kéznél. Szóval, ebbe kell mindenemet belerakni. A breviáriumom (papi zsolozsmáskönyvem) négy kötetét vettem le először a polcomról. – Azt nem lehet elvinni! – kiáltott rám az ávós, aki minden mozdulatomat figyelte. Hevesen fordultam hátra. – Akkor pedig ittmaradok. Az imakönyvem nélkül egy lépést sem megyek – válaszoltam határozottan. A jól sikerült fellépésre egy kicsit megnyihült. Intett a kezével. – Imakönyv? Na, nem bánom, tegye be. A kis misekönyvemet is melléjük tettem, ez ellen nem volt újabb kifogása. Két kidolgozott, csak letisztázásra váró doktori értekezésemet – sok év munkáját – azonban sehogysen engedte elvinnem. Néhány fehérneműt tudtam csak beletenni a bőröndbe, máris

A kunszentmártoni kármelita rendház, 1950 nyarán 37 ciszterci szerzetes tanár lakóhelye

megtelt. Civil ruhámat, tavaszi és átmeneti kabátomat, valamint télikabátomat magamra vettem, s a kis kofferrel hat perc múlva kiléptem az ajtómon. Még egyszer visszanéztem szobámra. Talán sohasem látom viszont... A folyosó végéről már kiabáltak, hogy siessünk. Mindenfelől előjöttek szobáikból az atyák, a forró júniusi éjszakán tetőtől talpig vastagon, különféle kabátokba öltözve, körülbelül ugyanúgy mint én, mindenki hozta minden kabátját – saját magán. Pár lépés után mindenkiről szakadt a verejték. Az ávosok sorfala közt mentünk le a földszintre. A főkapunál megvárták, míg mindenki odaért, s csak akkor nyitották ki. A kapu előtt ponyvával letakart nagy teherautó várakozott teljes sötétségben, hátsó nyílásával a kapu felé fordulva. Körös-körül géppisztolyos rendőrök. Nyers, de fojtott hangon adták ki az utasítást, hogy teljes csendben lépjünk fel az autóra. (Kiktől vagy mitől féltek vajon?...) Egy kis egyfokú létra volt az autó hátulján, ezen hágtunk fel a kocsira. Szorosan egymás mellett kellett ülnünk. Közben suttogni kezdtünk, mert összevissza botladoztunk a sötétben. Káromkodások és fenyegetődzések. – Aki egy szót szól, lelövöm! – kiáltott ránk az egyik géppisztolyos. Végre valahogyan mindannyian elhelyezkedtünk. Persze kabátjaink levetéséről szó sem lehetett. Szörnyű hőség volt a ponyva alatt. Vagy öt perc múlva végre elindultunk. Ránéztem óram világító számlapjára. Háromnegyed egy volt éjfél után... Imádságba és gondolatokba merültünk mindannyian. Három óra körül egyszerre csak dohogni kezd a motor. Megállunk. Elöl többen leszállnak, a motort vizsgálják, majd sűrű cáromkodások közepette szerelgetni kezdik. Újra megindulunk. Néhány perc múlva az előbbi zakatolás. Ismét megállunk. Ez így ment még jónéhányszor. Közben lassan erősödő fény szűrődik át a ponyván. Hajnalodni kezd. Négy óra tájban végleg bedöglik a motor. Az ávosok feladják a reményt, hogy tovább tudnánk jutni. A két rendőr megunta a hőséget, leszállt, de a ponyvát

Endrédy Vendel zirci apát

megint csak ránk szíjazták a két hátsó sarkon. Valamivel lazábban, mint előbb, így egy kis résen át ki tudtunk nézni. Éppen a Somlóhegy alatt voltunk Suttogva kezdünk el beszélgetni, hogy kint ne hallják. Lassan egészen kivilágosodik. – Mi lesz ennek a vége? – kérdezte mellettem egy idősebb testvér. – Esetleg meghalunk – válaszoltam egykedvűen. – Ez már nyílt egyházüldözés... – suttogta. – Ennél nyíltabb már nemigen lehet, bár igyekeznek mindent titokban csinálni, amint a jelek mutatják. Többen az idősek közül panaszkodni kezdtek, hogy a veséik már nem bírják. Az egyik rendőrtől megkérdezték: leszállhatnak-e? Durva röhögés, káromkodás és trágárság volt a válasz... Délelőtt 11 óra felé elviselhetetlen lett a hőség és a fülledtség. Többen rosszul lettek, de nem lehetett rajtuk segíteni. Végre motorzúgás hangzott fel a távolból, s percek múlva egy hasonló nagyságú teherautó állt meg mellettünk. Annyira féltek, hogy a gyér forgalmú mű-

úton esetleg közlekedők, vagy a földeken dolgozó emberek meglátnak bennünket –, hogy a másik teherautó nekifarolt a mienknek, s leszállás nélkül, a ponyvák fedezete alatt kellett átlépnünk a másik autóba, amely ugyanúgy volt belül padokkal felszerelve, mint a mienk. Kiderült, hogy Pestről kérték telefonon ezt az autót az elromlott helyébe. Éppen hét órát kellett várnunk a legnagyobb hőségben.

Végre tovább indultunk. A mozgó kocsiban valamivel több volt a légáramlás, bár a ponyvája ennek is szorosan le volt szíjazva, így kissé felfrissültünk. No persze, ez nagyon relatív dolog. A két rendőr is unta mögöttünk az egészet, és elkezdtek beszélgetni. Persze ebben sok köszönet nem volt, mert káromkodásokkal sűrűn fűszerezett trágárságok, gúnyolódások és sértő megjegyzések áradatát zúdították ránk. Gyűlölettől szikrázó szemmel mustrálgattak bennünket, és rágalmak özönével illették az Egyházat, a papságot. Igen kínos volt hallgatni. Perjel úr egyszer közbeszólt, de még ocsmányabb hangon és szavakkal torkolták le. Ez még rosszabb volt, mint az előző csend. Sem válaszolni, sem visszaszólni, sem imádkozni nem lehetett. Pesten sehol sem álltunk meg, hanem délkeleti irányban hagytuk el a várost. Úgy véltük, Kecskemét irányában megyünk. Lassan besötétedett. Egy nagyobb, kivilágított helyen mentünk át – ez nyilván Kecskemét volt –, majd egy újabb óra múlva, hosszú hídon jutottunk át. Ez csak a Tisza-híd lehetett. Majd tovább, tovább... Fáradtan, éhesen, szomjasan, elcsigázva és izzadságban fürödve, már egészen elfásultan vártuk, vagy már nem is vártuk, mi lesz az egésznek a vége. Éjjel tizenegy felé járt az idő. Csaknem egy teljes napot töltöttünk szinte mozdulatlanul azon a pokoli járművön. Ismét egy város tovatűnő fényei suhantak át a ponyván. Vajon melyik tiszántúli városban járhatunk? Éreztük,

Végre megálltunk. Vaskapu nyílik, egy udvarra fordulunk be. Szaladgálás, kiáltások hangzanak. – Kiszállás! – kiáltanak a ponyva alá. Lassan kikecmergünk. Emeletes épület udvarán állunk. A lépcsőházból fehér reve-rendás alakok futnak felénk. Ismerős hangokat hallunk. – Jé, a gotthárdiak! – kiáltja felénk pécsi gimnáziumunk igazgatója, Kühn Szaniszló atya. Összeölelkezünk testvéreinkkel. Pécs, Baja, Szentgotthárd ciszterci rendházainak tagjai vagyunk együtt. Közben az autó hátrafelé kigördül, s a kaput becsapják mögöttünk. Cókmókjainkkal együtt bemegyünk az épületbe. Megtudjuk közben, hogy Kunszentmártonba kerültünk egy kármelita rendházba. A szegény kármeliták szeretettel fogadják a hivatlan és váratlan vendégeket. Mi éppen négyszer annyian vagyunk, mint ők, mármint a 'vendéglátók'. Kicseréljük élményeinket. Baján és Pécssett ugyanaz történt.

Másnap délelőtt új otthonunkkal ismerkedtünk. A zárda emeletes, modern épületnek számított abban az időben. Tizenkét kármelita szerzetes számára épült, igen okos beosztással. Kicsiny cellák, egyszerű praktikus bútorzat, amely a kármeliták szigorú, fegyelmezett szerzetes-életének stílszerű kerete. Priccs szalmazsákkal, egyszerű gyalult asztal, polc, szék, fogas. Ennyi volt mindössze a cellák felszerelése. Közös ebédlő, társalgó és mellékhelyiségek egészítették ki a zárda belvilágát. A földszinten az épület teljes hosszában egy nagy kápolna volt, amelybe minden nap igen sokan jöttek a városból szentmisére. Lelkésziségként működött. A város lakossága majdnem száz százalékban katolikus. Szép nagy plébániatemplom van a város gondozott főterén, de sokan szívesen jártak a meghitt szerzeteskápolnába. A nagy helyiségben többszázan fértek el. A 12 kármelitán

Falukto' Goto' Nito'
Harohi Gilvus S.O. Lind.
Moth Derry ord. est
Pärkingt F. d. l. dr. Gjunn Mørst
Habi Tihauy Hauptwiel
Boma Benedik famobidw
Gergelzi Falco Schyllefon
Ving Vogel Barua Fäicet
Forareyibit cis Haroti tmd
Kass Kfoid
Wan Wan
D Kommt idaf Oliver
Lyoletwa bodeg
Dz Gockykonor

Jas

A Kunszentmártonból távozó ciszterciek
névalírása 1950 szeptemberében

Dr. Kerekes Károly zirci apát a kunszentmártoni Nagy Ferenccel és dr. Szabó Jánossal beszélget Nagyváradon, 1995. május 14-én

kívül most már 37 ciszterci, néhány iskolatestvér és jezsuita laikus-testvér, valamint négy kalocsai iskolanővér zsúfolódott össze, így összesen 65-en laktunk a 12 személyes zárdában. A többi rend tagjait szintén tegnap hozták ide, hogy milyen meggondolás alapján, azt nehéz lenne kitalálni. Az első nap rendezkedéssel telt. Igen szűkösen fértünk el a házban. Egy-egy cellában négyen helyezkedtünk el, de így is csak éjszakákra mentünk a cellákba, ahol szalmazsákokon fekvődtünk a földön. Olyan kicsik voltak a cellák, hogy minden bútort ki kellett hordani belőlük, hogy a négy szalmazsák elférjen. Sokan kiszorultak a folyosókra, alagsorba, pincébe. Nagynehezen azért mindenki talált helyet.

A berendezkedés után a napirendet és a házzsabályokat beszéltük meg egy közös gyűlésen. A rendkívüli körülmények ellenére egy akarattal határozta el a szerzetesközösség, hogy

amíg csak módunk van rá, a szerzetesélet külső kereteit a lehető legnagyobb mértékben fenntartjuk. Rendszeresen végezzük tovább a liturgiát, a teljes zsolozsmát is közösen mondjuk a kápolnában, ebéd alatt lelkiolvasmány lesz, s minden téren igyekszünk régi életmódunkat folytatni. A misézést is sikerült szépen beosztani. Szükségeltárokat állítottunk fel, így mindennap reggel öttől kilencig mindenki tudott misézni.

Másnap délelőtt a helybeli rendőrparancsnok, egy főhadnagy jött be a házba. A névsorolvasás után terjedelmes beszédet mondott, amelyben sűrű fenyegetések kíséretében jelentette be, hogy a zárd területét ne próbáljuk elhagyni, de a házban és a kertben azt csinálhatunk, amit akarunk. A kármeliták továbbra is elhagyhatták a zárdát, csak mi, a kényszerrel odatelepítettek nem. A zárdával szemben még jövetelünk előtt kiürítettek egy házat, ebbe ávosok költöztek be, akik innen tartották szemmel a rendházat, valamint időnként körbejárták a zárd kerítését, s figyelték, nem szökik-e ki valaki. Ellátásunk – legalább is eleinte – eléggé zavaros volt. A kármelitáknak ugyan nem voltak nagyobb élelmiszer-tartalékaik, a létszámuk több mint ötszörösére felduzzasztott házat nem sokáig tudták volna ezekből ellátni. Az állam semmit sem adott az internáltak ellátására. De a leleményesség és a keresztényi szeretet napokon belül minden problémát megoldott. Anélkül, hogy a kármeliták híveik körében a legkisebb propagandát folytattak volna, már a megérkezésünk utáni napon reggeltől kezdve sorban álltak a misére szabadon bejövő asszonyok, férfiak és gyerekek, karjukon kisebb-nagyobb

kosárral, szatyorral a konyha, illetve kamra előtt, és hozták élelmiszer-adományaikat a „szenvedő szerzeteseknek”. És mennyire ügyesek és ugyanakkor alázatosak voltak a kunszentmártoni asszonyok. Összebeszéltek, hogy egy közeli ház udvarán drótkerítéssel elkerítenek az utca mellett egy kis helyet, és a nekünk szánt csirkéket, tyúkokat mindenki szép csendben, anélkül, hogy bárki is látná, a kerítésen át beejti.

Két-három nappal megérkezésünk után kezdtük megszokni új életünket. Szerzetes életünkben nem történt lényeges változás. Nekem csak a pasztoráció és a hitoktatás hiányzott nagyon. A fontos mégis az volt, hogy együtt vagyunk testvéreinkkel és élünk, sőt, misézhetünk, imádkozhatunk közösen, és a házon belül végeredményben azt csinálhatunk, amit akarunk. A zsúfoltság és a trópusi meleg kisebb, másodrangú kényelmetlenséggé vált. Legfőbb problémánk a jövő nagy kérdőjele volt. A másik gond, a világgal való kapcsolat, megoldódott. Amikor kiderült, hogy a kápolnát nem zárják be, a kármeliták rendszeresen és szabadon járhatnak-kelhetnek a házból ki és be, sőt a hívek is háborítatlanul érintkezhetnek velünk, ez a kérdés sem okozott többé nehézséget. Fel is használtuk, és már másnap ki-ki megírta első leveleit szeretteinek. Magam is írtam édesanyámnak Pestre, és Gothárdra is küldtem egy levelet. Június 11-én, tehát megérkezésünk utáni napon – mielőtt még leveletem postára küldhettem volna – vasárnap este kellelmes meglepetés ért, bár első pillanatban kissé megijedtem. Közvetlen a lefekvés előtt, este 10 óra után a kapus testvér – aki kármelita volt természetesen – hív ki az ebédlőből. Keresnek. Az udvaron alacsony kis törékeny alak vár. Édesanyám! Ő volt az első, aki eljött. Csak néhány percig tudtunk beszélni, mert a kapus figyelmeztetett, hogy a szemben levő házból – az ávós tanyáról – valaki a kapunk felé közeledik. Nyilván észrevették anyámat – és most baj lesz. Gyors öleléssel búcsút veszünk egymástól. Alighogy anyám kilép a kapun, az ávós feltartóztatja és bekísérte a szemben lévő őrszobára. Lesem a kapurács mögül, mi történik. Megnyugodtam. Tíz perc múlva egyedül távozik anyám. Így hát mégsem történt nagyobb baj. Másnap már az első mise idejére újra bejött. Csak egyszerű igazoltatás volt az este, nem vonták kérdőre, miért látogatta meg a fiát, sőt semmiféle fenyegetés, de még figyelmeztetés sem történt a további látogatások tiltására. Ez mindannyiunknak nagy megkönnyebbülést jelentett. Úgy látszik, a „házi” internálással a fő céljuk az volt, hogy kikapcsoljanak bennünket a lelkipásztorkodásból, és nem akartak bosszút állni rajtunk vagy kínozni. Csak később derült ki, hogy a „fő cél” az egészen más volt.

A következő napokban megtudtuk, hogy az egész déli és nyugati határsávban, 30 km-es átlagmélységben minden helyséből elhurcolták az összes férfi és női szerzetesházak lakóit, és néhány „összpontosított részleg” nevezetű kényszertartózkodási helyre, zárdákba, püspöki palotákba zsúfolták össze. 1950. június 10-re virradó éjszaka 2700 szerzetest és apácát szállítottak el többszáz teherautóval az ország különböző vidékeiről elsősorban az Alföldre. Nyilván jó előre jól átgon-dolt és megszervezett akcióról volt szó. Tehát a nyílt egyházüldözés teljes erővel megindult. Ezt most már – méretei miatt – sem az ország lakossága, sem a külföld előtt nem lehetett eltitkolni. Nem is nagyon akarták. Az egész ország erről beszélt, s mint megtudtuk, nyugaton is hatalmas sajtókampány indult meg érdekünkben – egyelőre nem sok eredménnyel...”⁴

Az átlagos hőmérsékletet meghaladó trópusi nyár nehézségeivel is megküzdő ciszterci szerzetes-tanárok három hónapot töltöttek internálásuk színhelyén, a kunszentmártoni Kármelben. A vendéglátó kármelitákkal példás összhangban végezték a liturgikus ténykedéseket a kápolnát nagy számban látogató hívek javára. Naponta összesen 42 szentmisét mutattak be a három rendszeres és a két szükségoltárnál. Vasárnapokon ünnepi miséket, szentbeszédet tartottak, gyóntattak, lelki beszélgetéseket folytattak azokkal, akik ezt igényelték. Nyolczas Ipoly, a kiváló zenész és organista készségesen vállalta a kántori és karvezetői teendőket. Ágoston Julián kötetnyi verssel gyarapította a magyar irodalom kincsestárát, örök emléket állítva az üldözött szerzeteseket befogadó város nemeslelkűségének. A Kármel hívei bepillantást nyerhettek a ciszterci lelkiség mélységeibe, különösen a nagy élettapasztalattal rendelkező atyák csillantották meg bölcsességük, felhalmozott tudásuk gyöngyszemeit.

Amitől tartottak, 1950. szeptemberének első napjaiban bekövetkezett. A pártállam törvényerejű rendelettel szüntette meg Magyarországon a szerzetesek működését. A bencések, piaristák és ferencesek visszakaptak iskoláikból kettőt-kettőt, de a ciszterciek nem voltak köztük. Negyven éven át nem működhetett ciszterci gimnázium. A deportált atyák szabadon elvonulhattak, de kolostoraikba többé nem térhettek vissza, sőt rendi öltözküket is fekete reverendára, vagy civil ruhára kellett cserélniük. Néhányan plébániai beosztást kaptak valamelyik távoli egyházmegyében, a fiatalabbak gyárakban, üzemekben vállaltak munkát, az idősek szociális otthonokba kerültek. Hosszabb távon Csehy Alfonz és Maróti Arnold atya maradt Kunszentmártonban.

Negyven év elmúltával virradt fel a remény napsugara. A személyi állományában döbbenetesen megcsappant ciszterci közösség újra megkezdhette rendi tevékenységét. A zirci apátság épületét, valamint iskoláik többségét 1990-ben visszakapták. Világi tanárok és tanárnők ciszterci szellemben működtetik az iskolákat, ahol az egykori szerzetes tanárok emlékét hűségesen őrzik. A tanulók jutalmazására a pécsi Ciszterci Nagy Lajos Gimnázium öregdiákjai különböző díjakat alapítottak, ezek közül hat olyan ciszterci atya nevére és példájára, akik Kunszentmártonban töltötték a deportálás nehéz időszakát. Ezek a következők:

- Dr. Deáky Honor-díj (alapítva 2004-ben): a sporttevékenység jutalmazására.
- Dr. Horvát Adolf-díj (2005): olyan gimnáziumi tanuló jutalmazására, aki a latin nyelv segítségével készíti el történelmi, vagy biológiai témájú pályamunkáját.
- Kühn Szaniszló-díj (2002): ének-, illetve zenekarban működő diák kaphatja.
- Mayer Móric-díj: a felsőfokú nyelvvizsga elismerése.
- Nyolczas Ipoly-díj (2005): a matematikai teljesítmény jutalmazása.
- Horányi Lukács ösztöndíj: azok a diákok kaphatják, akik „többre készülnek, a jövőjüket építik.”⁵

Az 1950-ben Kunszentmártonba száműzött 37 ciszterci atya közül már senki nem él. Az eltelt 65 év múltán sem szabad azonban elfelednünk őket. Szívünkben és emlékezetünkben sokáig élni fognak Szent Bernát fiai, akik – ha kényszerűségből is – városunkban töltötték a hosszú, forró nyár hónapjait, és szerzetesi

fegyelmélettségük, imádságos életük példájával, tudásuk átadásával gazdagították a lakosság hitéletét, vallási kultúráját.

---

1 Emiatt tartják sokan tévesen Szent Bernátot a rend alapítójának.

2 Budán, a ciszterciek Villányi úti templomának homlokzatán ott sorakozik a négy szent apát: Róbert, Alberik, István és Bernát infulás, pásztorbotos szoboralakja.

3 Puskely 1990. 28-30.

4 Kelety 1997. 158-170. – A rendíthetetlen hittel és bátorsággal megáldott Kelety Géza atya „Szere-
tetből élni” című, 1997-ben megjelent könyvében két teljes fejezetet szentel Kunszentmártonnak.
Az erre vonatkozó terjedelmes részletek szó szerinti idézése azért fontos, mert a kunszentmár-
toni kármelita rendház építészeti beosztásáról, a helyiségek berendezéséről, egyáltalán a szerze-
tesi élet kereteiről, a deportált ciszterciek lelki megrázkódtatásáról, napi foglalatosságairól ezen
keresztül kap az olvasó pontos, „emberközeli” képet, hiteles tájékoztatást.

5 A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve a 2005-2006. tanévről. Szerk. Páva
Péter. 2006. 238-245.

A bajai rendház tagjai 1950-ben

DR. LÁSZLÓ VINCE, JÁNOS házfőnök (1902–1977)

A Fejér megyei Selyemmajor községben született 1902. február 27-én. 1919. szeptember 9-én lépett a ciszterci rendbe. Egyszerű fogadalmát 1923. július 10-én, az ünnepélyes fogadalmat 1926. június 26-án tette le. 1926. július 4-én szentelték pappá. Bölcsészdoktor, magyar-latin szakos középiskolai tanár. Az egri ciszterci gimnáziumban Demeter István, a későbbi hírneves pap és kunszentmártoni káplán, valamint a kunszentmártoni dr. Barna Domokos (dr. Barna Gábor édesapja) osztályfőnöke és magyartanára. 1936: Budapesten prefektus, 1938: Baján gimnázium-igazgató és házfőnök. Baján 1939-44: egyedül, 1945-47: Sulyok Ignáccal szerkesztette A ciszterci rend bajai III. Béla gimnázium évkönyvét.¹

A bajai diákkotthon igazgatója, a dolgozók gimnáziumának vezetője, a bajai Liszt Ferenc Kör elnöke, a Katolikus Tanügyi Főigazgatóság gimnáziumaiban és leánygimnáziumaiban a magyar nyelv, a pécsi tankerület gimnáziumaiban a magyar nyelv és irodalom, továbbá a bölcsélet tanulmányi felügyelője. A Miasszonyunk Kalocsai Iskolánővérek és a Ferences Szegénygondozó Nővérek gyóntatója.² 1950: belvárosi segédlelkész Baján. Kunszentmártonba történt elhurcolásukkor 48 éves volt. Mint nyugalmazott esperes, plébános hunyt el 75 éves korában Pannonhalmán 1977. január 15-én. Mezőfalván temették.³

Emberi és paptanári mivoltára jellemző vonást örökít meg róla Rapcsányi László az áthoszi kolostor temetkezési helyét bemutató könyvének lapjain: „A kolostorokban igencsak megtanulja az ember, hogy borzongás nélkül kell várnia az elmúlást. Nézem a maradványok piramisát, a koponyaszertárt, és noha tudva tudom, mégsem akarom elhinni, hogy egyszer közöm lesz hozzájuk. Diákkoromban röntgenképekből szerkesztettünk tablót, és visongtunk azon, aki megborzadt saját feje láttán. Bölcs ciszterci tanárunk, László Vince nem szidott meg bennünket, hiszen a rend címerében a fél lábon álló gólya körül is a „Mors” felirat olvasható, de feladta az egész Halotti beszédet Pais Dezső olvasata szerint. Azóta sem felejtettük el...”⁴

1 Magyar Katolikus Lexikon VII. 2002. 674.

2 Ciszterci Névtár 1947-48. 19.

3 Új Ember, 1977. január 30.

4 Rapcsányi 1979. 299-300.

BOGNÁR BENEDEK, ANDRÁS (1912–1991)

A Győr megyei Gyömöre községben született 1912. október 8-án. Beöltözött: 1932. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalom: 1933. augusztus 30. Ünnepeles fogadalmat tett 1939. június 23-án. Pappá szentelték 1939. június 29-én. Magyar-latin szakos okleveles középiskolai tanár. Ifjúsági hitszónok, az Eucharisztikus Gyermekszövetség vezetője. A Kalocsai Iskolánövérrek és tanulóifjúságuk gyóntatója. Baján a latin nyelv tanára, a diákokthozon felügyelője.¹ 1950: szentjánosi lelkész. Kunszentmártoni internálása idején 38 éves volt.

Meghalt Győrben, 1991. augusztus 18-án, 79 éves korában.²

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 20., 48.

2 Diós szerk. 2011-12. (Kézirat) 52.

CSEHY ALFONZ, GYULA (1899–1980)

A Nyitra megyei Tardoskedd községben született 1899. december 12-én. Beöltözött 1915. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmat 1918. augusztus 31-én, ünnepeles fogadalmat 1922. július 15-én tett. Pappá 1922. július 30-án szentelték. Okleveles középiskolai hittanár, a Mária Kongregáció prézese. 1922-24: hittudományi tanulmányait végezte Innsbruckban. 1924-25: az egri Szent Bernát Gimnázium hittanára, 1925-28: hitoktató, segédlelkész Zircen, 1928-29: hittanár a budai Szent Imre Gimnáziumban, 1929-33: hittanár Szentgotthárdon, 1933-48: hittanár a bajai III. Béla Gimnáziumban, 1948-50: hitoktató a bajai központi általános iskolában. 1947-48: Baján a ciszterci gimnázium kongreganistáinak körlevele, az „Édesanyánk” felelős szerkesztője.¹ 51 éves volt, amikor 1950 júniusában a bajai rendház tagjaival együtt Kunszentmártonba került, a kármeliták kolostorába. Amikor társai távozhattak, ő egy fiatalabb rendtársával akkor is ott maradt. Az egri főegyházmegye kötelekébe lépve 1951-52: segédlelkész Újfehértón, majd Püspökladányban. Egy évig tartó káplánkodás után nyugdíjba vonult, de mindvégig kisegítőként tevékenykedett, misézett, prédikált és szorgalmasan gyóntatott a lakásához közel eső kunszentmártoni nagytemplomban. Egy jószívű családnál talált otthonra. Néhány nappal halála előtt került a székesfehérvári Papi Otthonba, már menthetetlen állapotban. Itt halt meg 1980. július 6-án 81 éves korában, csendes, szelíd, szinte észrevehetetlen halállal. Lelkiismeretes, hűségesen köteleességteljesítő hittanárként maradt meg mindazok emlékezetében, akiknek nevelője volt. Nem egy diákja vallja ma, évtizedek után, hogy amit az iskolapadban „leckének” vélt, tanítás és példaadás volt, ereje – ha rejtetten is – egész életükben munkálkodik bennük. Számos rendtársával koncelebrálva temette Kovács Endre egri segédpüspök a fehérvári Nagybaldogasszony-plébánia altplomának rendi kriptájába.²

---

1 Magyar Katolikus Lexikon XVI. 2013. 298.

2 Szolgálat, 1981. 49. szám, 101.

FALUBÍRÓ GYŐZŐ, MIKLÓS (1908–1975)

A Vas megyei Muraszombat községben született 1908. november 10-én. 1926. augusztus 29-én öltötte magára a ciszterci rend fehér ruháját. 1927. augusztus 30-án egyszerű fogadalmát tette le, 1931. június 27-én ünnepélyes örök fogadalommal kötelezte el magát Isten szolgálatára. 1931. július 5-én szentelték pappá. Történelem-latin szakos okleveles középiskolai tanár. Baján külső házgondnok és a belső házgondnok segítője. Az énekkar vezetője.¹ 1950: másodházgondnok, szentjózsefi segédlelkész. Kunszentmártonba történő elhurcolásakor 42 éves. Meghalt: Dallas (USA), 67 éves korában, 1975. június 4-én.²

Lékai Lajos és Falubíró Győző 1942
nyarán a ciszterci nagytáborban

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 20., 46.
2 Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). 110.

DR. JÁKI ADORJÁN, FERENC (1919–?)

A Fejér megyei Érd községben született 1919. november 16-án. Beöltözött 1938. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalom: 1939. augusztus 30. Ünnepélyes fogadalom: 1944. április 5. Pappá szentelték 1944. május 17-én. Bölcsészdoktor. Szakvizsgázott magyar-latin szakos gyakorló tanárjelölt Budapesten. Az Ulászló utcai helyi káplánság lelkésze, cserkész rajparancsnok, osztályfőnök.¹ 1950: Baja kiscsávolyai-tanyai segédlelkész, hitoktató. 31 éves korában sodródott Kunszentmártonba. Szépen rajzolt. A Kármelben megfestette Szent Bernát apát ideiglenes oltárképét.

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 25., 49.

PATAKI KÁLMÁN, ANTAL (1886–1973)

A Somogy megyei Nágocs községben született 1886. június 14-én. Beöltözött 1905. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalom: 1907. április 2. Ünnepélyes fogadalmat tett 1910. június 27-én. Pappá 1910. július 2-án szentelték. Nyugalmazott földrajz-termesztetrajz szakos okleveles középiskolai tanár. Az iskolák államosításáig (1948) Baján óraadó.¹ Kunszentmártonba hurcolása idején 64 éves volt. Pataki Kálmán ciszterci rendi áldozópap, gimnáziumi tanár életének 88., szerzetességének 68.,

papságának 64. évében 1973. szeptember 1-jén Pannonhalmán elhunyt. Temetése szeptember 3-án volt a pannonhalmi temetőben.²

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 19., 42.

2 Új Ember, 1973. szeptember 16.

SIMONYI MARIÁN, ISTVÁN (1909–1978)

Az életének tragikus sorsát alázattal és teljes megadással elfogadó ciszterci atya 1909. december 6-án született a Bács-Bodrog vármegyei Bácsalmás községben. 1927. augusztus 29-én lépett a rendbe. 1928. augusztus 30-án, majd 1933. június 24-én letett fogadalmi után 1933. július 2-án szentelték pappá a zirci apátsági templomban. Történelem-földrajz szakos középiskolai tanári végzettséget szerzett. Egy-egy évi egri és székesfehérvári tanári munka, majd előszállási káplánság után visszakerült az áldott-dús bácskai földre, ahol született, s ahol végül életét leélte. Baján volt gimnáziumi tanár egészen nyugalomba vonulásáig (1969), és itt is halt meg váratlanul 1978. november 7-én. A *Szolgalat* című folyóirat megrendítően szép méltató cikkének részleteit nem mellőzhetjük Simonyi Marián atya életrajzának ismertetéséből.

„Szerény, másokért élő, rendtársairól mint házgondnok különös szeretettel és hozzáértéssel gondoskodó, tanítványai szívét megnyerő, gondos és képzett szerzetestanári egyéniségéről talán semmi kiemelkedőt nem jegyezhetnénk föl, ha Isten nem választotta volna ki arra, hogy tragikus sorsával, szenvedésektől kivételesen megkísértett életével tanúságot tegyen hitének erejéről, minden megpróbáltatást szelíd derűvel elfogadó keresztény rendíthetetlenségéről.

Baját már 1944. október 20-án ellenállás nélkül kiürítették a német megszállók, a Dunántúlon azonban még tovább folyt a harc. Így történt, hogy 1945 februárjának egyik kora délutánján német repülőgép bombát dobott a bajai megyeháza előtti térre. Többen meghaltak, a téren éppen áthaladó Simonyi Marián pedig életveszélyesen megsebesült. A kórházban hosszú ideig lebegett élet-halál között, a rendkívül áldozatos orvosi beavatkozás azonban megmentette életét. Marián atya életben maradt, de egyik lábát tőben, a másikat térd fölött amputálni kellett. És megkezdődött életének nagy próbatétele: élet a toloszékben és két mankóval a hóna alatt. Újra meg kellett tanulnia valamennyire mozogni, ezenfelül elviselni rokkant tehetetlenségét. Súlyos megpróbáltatásában még mélyebbre gyökerezett a gondviselő Istenbe vetett hite, és oly fokban bontakozott ki akarateréje, hogy a derű, megbékélt öröm lett ezentúl magatartásának alapvonása: „...amikor gyöngé vagyok, akkor vagyok erős” (2Kor 12,10). Az otthon, csak ülve misézni tudó pap, a továbbra is szerény szerzetes rokkantságában magára vonta az elközömbösödött világ tekintetét is...”¹ Csak éppen az ávosok szíve nem rendült meg, amikor 1950 júniusának egyik éjszakáján őt is feltuszkolták bajai rendtársaival együtt a leponyvázott teherautóra, ahol kényelmetlen padon ülve, fegyveres őrk társaságában kellett elvergődni a 41 éves, nyomorék ciszterci atyának Kunszentmártonig. A kiváló írói készséggel megáldott Sulyok Ignác bajai ciszterci tanár örökölte

meg későbbi visszaemlékezésében a hontalanság szomorú napjainak eseményeit: „Különös gondunk volt Simonyi Mariánra, aki kezdetleges művértagokkal csak két mankó segítségével tudta továbbvonszolni magát. Hordszéken vittük misézőhelyére, ebédlőbe. Megkönnyítette szolgálatunkat, hogy ő is mindig derűs lélekkel viselte nyomasztó kiszolgáltatottságát...”² Magunk is láttuk, amint reggelenként fiatal rendtársai lehozták a Kármel emeletéről, székre ültették, karinget, stólat adtak rá és elmondta szentmiséjét a folyosón felállított szükségoltárnál.

A szerzetesrendek szétszórátása után ismét Bajára tért vissza. „Az 1950 után testvére családjában élt szerzetestanárt munkára kérte fel államosított gimnáziuma. Itt 10 évig gondnok volt, majd 8 évig – nyugalomba vonulásáig – rendes tanárként működött. Semmit sem változtatott azelőtti magatartásán, s megnyerte az oktatásügyi hatóságok tiszteletét, a város nagyrabecsülését, és mindvégig tapasztalta tanítványai szeretetét. Ezért amikor 69 éves korában meghalt, és 1978. november 14-én Bácsalmáson a Kálvária temetőben nyugalomra helyeztük, sírját nemcsak gyászoló rendtársai, hanem az állami III. Béla Gimnázium tanárai és volt diákjai is körülállták.

Simonyi Marián halálával az utolsó ciszterci is eltávozott Bajáról. S az a mozaikkép, amit Bajának nevezünk – a honfoglaláskori fejedelmi partvonal szlávval elegyes magyar települése, kalandos dunai hajósnép, szorgos kispolgárok és a török utáni idők német telepesei, bácskai dzsentrik, ferences missiók lánglelkű kultúrmunkája és a „zirci papok” nevelő-oktató igyekezete –, ez a hagyományos városkép szegényebb lett egy darabnyi magyar történelemmel.”³

---

1 Szolgálat, 1979. 43. szám. 104.

2 Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei. 2013. 101.

3 Szolgálat, 1979. Uo.

SULYOK IGNÁC, JÁNOS (1911–2006)

A Kunszentmártonba deportált ciszterci közösség egyik kimagasló személyisége 1911. január 27-én született Székesfehérvárott. 1929. augusztus 29-én öltötte magára a rendi növendékek fehér habitusát. Egyszerű fogadalmát 1930. augusztus 30-án, az ünnepélyes fogadalmat 1935. június 22-én tette le a zirci apát kezébe. Veszprémben szentelték pappá 1935. június 29-én. 1935-től 37-ig a Pázmány Péter Tudományegyetem hallgatója.

Francia-latin szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1937: Zircen apáti titkár és hitoktató. 1938–48: a bajai III. Béla ciszterci gimnázium tanára, a cserkész-csapat parancsnoka. 1946–48: az általános iskola igazgatója. A Ferences Szegénygondozó Nővérek és a Miasszonyunk Kalocsai Iskolanővérek gyóntatója. 1948–50: szeretetházi lelkész Baján.¹

39 éves volt, amikor rendtársaival együtt 1950-ben Kunszentmártonba internáltak. Ennek körülményeiről később szemléletes visszaemlékezést írt, amely az Ártér című *Bajai Kulturális Szemle* 3. évfolyamának 1992. 1. számában jelent meg.

Ebből néhány jellemző részlet, amikor az elcsigázott utasok lekászálódtak a teherautóról a kunszentmártoni kármelita rendház tágas udvarán:

„Fellélegeztünk. Mégsem Szibéria. Az állami emberek még egyszer szigorúan ránk parancsoltak, hogy a kolostor területét ne merészeljük elhagyni. Arról azonban egy árva szó sem esett, ki fog bennünket élelmezni, vagy meddig tart az internálásunk. Ők küldetésüket befejezték, továbbálltak. A többi nem az ő dolguk!... A kármelita atyák a zárda ebédlőjébe invitálnak bennünket, hogy egy rögtönzött reggelivel üdítsék fel váratlanul érkezett, és az elmúlt órák lelki megrázkódtatásaiból alighogy felocsúdó vendégeiket... Mintha valami lidérces, rossz álomból ébredtünk volna, próbáltuk felmérni a valóságot. És ez a valóság nehéz helyzetünk ellenére mégis csak vigasztaló. Ha a hely, amelyen vagyunk, „kényszertartózkodási hely” is, de legalább magyar földön vagyunk, és nem Szibériában. A Körös partján fekvő kisváros fogad be bennünket a Nagykunság nyugati peremén, és nem az orosz sztyeppék idegen világa. Egy kármelita zárda békés, imádságos falai árnyékában, és nem egy zord internáló tábor embertelenségei közt... Az államhatalom nem kímélt költséget és fáradságot, hogy a szerzeteseket embertelenül szétszórja, s kitépje őket otthonukból, de a kisujját sem mozdította azért, hogy létfenntartásukhoz akár egy karéj kenyeret is biztosítson!... Kunszentmárton hívő népe... csodálatos áldozatkészséggel és megható szeretettel gondoskodott szalmazsákról, takaróról és mindennapi ételmezsünről három hosszú hónapon át. Míg élünk, nem feledkezhetünk meg ennek az igaz magyar és keresztény népnek jóságáról...”²

A visszaemlékezés utolsó bekezdéseinek közlése nélkül nem lenne teljes és valóságos Sulyok Ignác életrajza:

„Június végén tárgyalások indulnak a kormány képviselői és az egyház megbízottai között. Megalakul a papi békemozgalom, melynek ki nem mondott célkitűzése az egyháziaknak az ateista állam céljai szolgálatába állítása. A többhónapos lélektani offenzíva után a püspöki kar térdre kényszerül: 1950. augusztus 30-án a püspöki kar nevében Grósz József kalocsai érsek aláírja az ominózus diktátumot, az állam és egyház közötti úgynevezett „megállapodást”, mely évtizedekre gúzsba köti az egyház kezét. Az Elnöki Tanács szeptember 7-én kiadott törvényerejű rendelete aztán végleg megadja a szerzetességnek a kegyelemdöfést, mikor a szerzetesrendek működési engedélyét megvonja, az engedélyezett nyolc katolikus gimnázium ellátásához szükséges négy tanítórendét kivéve. A ciszterciek nincsenek köztük... A fájdalmas hír vétele után tudatosan bennünk, hogy most már szabadok vagyunk. Nagy volt az ára ennek a szabadságnak! Szabadok vagyunk, de otthontalanok. Magunknak kell majd kialakítani új életlehetőségeinket.

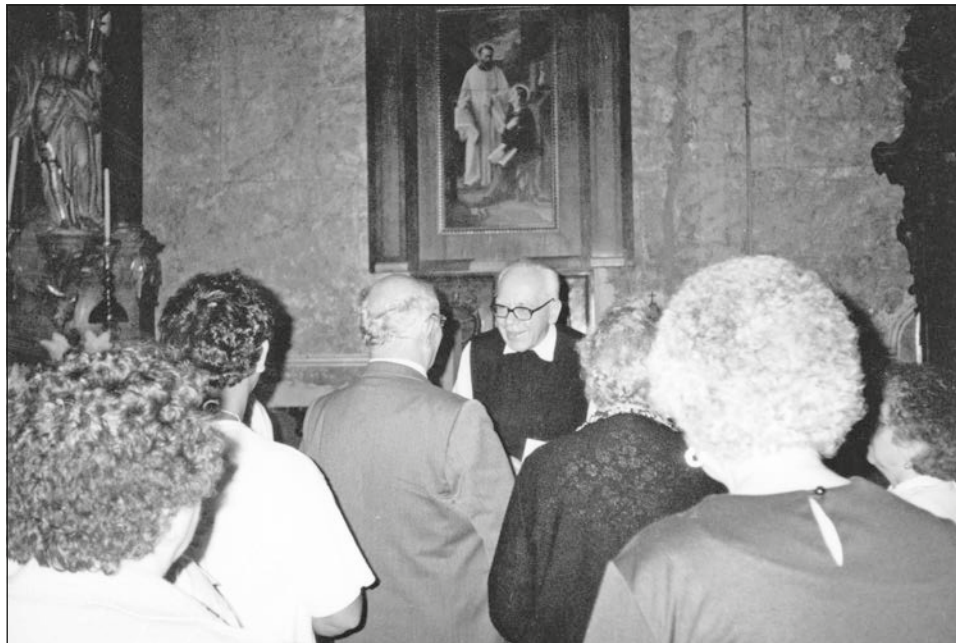
Vége szakadt tehát a különös és tanulságos ,nyári vakációnak'. Búcsút mondunk a rendi ruhának, ajándékba kapott civil ruhadarabokat öltünk magunkra. És búcsúzunk... A jó karmelita atyáktól..., hálás emlékezéssel az áldott kunszentmártoni néptől..., rendi testvéreinktől, akikkel oly szép harmóniában éltük ezt a három hónapot. Aztán lassan szétszóródunk a szélrózsa minden irányába. „Kit erre, kit arra kergetnek a szelek.”

Mi vár még ránk? Mit tartogat a jövő? Találkozunk-e, együtt leszünk-e még valaha mint szerzetes közösség? Ki tudja? Isten tudja!

Magam szeptember 9-én hagytam el Kunszentmártont.”³

Sulyok Ignác atya 1950-ben a székesfehérvári egyházmegye kötelékébe került. 1951-52: teológiai tanár és spirituális a szemináriumban. A püspökségen 1952-től könyvtárosi és levéltárosi munkával segítette a székesfehérvári egyházmegye püspökeinek: Shvoy Lajos, Kisberk Imre, Szakos Gyula megyésfőpásztori tevékenységét. Bár nem szerzett hivatalos képzettséget a levéltárosi feladatok ellátására, munkássága mégis több tudományos cikket eredményezett. Közben a Nagybaldogasszony templom plébánosa, 1960: Maroshegyen kisegítő lelkész. 1975: püspöki tanácsos. Szentszéki általános ügyhallgató. A Triennális Vizsgáló Bizottság, Szemináriumi Bizottság, Történeti Munkabizottság tagja.⁴ A székesfehérvári egyházmegye történetét értékes kutatásaival és tanulmányaival gazdagította.

Ő volt az egyetlen, akivel haláláig levelezési kapcsolatban álltunk. 1985-ben aranymisés emlékképet küldött a következő idézettel: „Engem Isten közeléte

Sulyok Ignác perjel atya a zirci apátsági bazilikában fogadta a 40 tagú kunszentmártoni zarándokcsoportot

boldogít: Uram, beléd vetek minden bizalmat, és hirdetem hatalmas tetteid.” (Zsolt 73, 28.) Leveleiben gyakran hivatkozott a „kunszentmártoni kaland” részleteire. Már zirci perjel volt, amikor egy tudományos ülés előadására készülve újabb adatokat kért az 1950-es internálás eseményeire vonatkozóan. Rövid részlet 1990. november 18-án kelt levelének soraiból: „Őszinte hálával köszönöm meg nagylelkű jóságát, amellyel kérésemet minden várakozást meghaladóan teljesítette, hiszen nemcsak néhány értékes adattal lepett meg, hanem egy egész kis memoárral, melynek minden során átsüt a ciszterciek iránti őszinte szimpátiája. Azon túl, hogy én kitűnően tudtam adatait felhasználni kis összeállításomhoz, írását a rendi levéltárban helyezük el megőrzésre... Felidézte a negyven év előtti, lassan ködbevesző emlékeket, s fokozta bennem a hálás érzületet mindazokkal szemben, akik azokban a nehéz napokban annyi jósággal és együttérzéssel igyekeztek sorsunkat megkönnyíteni... Kedves családjára, munkájára a jó Isten áldását kérve, szívből öleli öreg barátja: Ignác atya.”

1990-ben vonult nyugalomba és visszatért a zirci közösségbe, melyet Hervay Levente és Szabó Vilmos rendtársával együtt hozott létre. A monostor élén 1991-től 2004-ig perjelként működött. Ebben a minőségében fogadta és kalauzolta nagy szeretettel az 1990-es években a negyven tagú kunszentmártoni zarándokcsoportot. Haláláig tanított a rendi főiskolán.

2006. szeptember 6-án halt meg Zircen 96 éves korában. A szomorú eseményről gyászjelentés tudósít: „A Ciszterci Rend Zirci Apátsága hozzátartozói és rendtársai nevében is fájó szívvel, de Isten akaratát elfogadva jelenti, hogy Sulyok János Ignác ciszterci rendi áldozópap, okleveles középiskolai tanárt, a zirci apátság egykori perjelét, Székesfehérvár megyei jogú város díszpolgárát életének 96., szerzetességének 78., áldozópapságának 72. évében, szentségekkel megerősítve a zirci anyamonostorból 2006. szeptember 6-án hazahívta a mennyei Atya. Istenben boldogult testvérünkért a vigaszt adó, engesztelő szentmiseáldozatot szeptember 13-án 11 órakor a zirci apátsági bazilikában mutattuk be, és ezt követően a zirci temető ciszterci sírkertjében helyeztük örök nyugalomra.”

---

1 Magyar Katolikus Lexikon XII. 2007. 390.

2 Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei. 2013. 99-101.

3 Uo. 104-105.

4 Magyar Katolikus Lexikon XII. 2007. 391.

SZEKER ANDRÁS, ISTVÁN (1921–1990)

A Pest megyei Tápiószele községben született 1921. augusztus 8-án. Beöltözött 1939. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalmat 1940. augusztus 30-án, ünnepélyes örök fogadalmat 1944. május 13-án tett. Zircen szentelték pappá 1944. május 18-án. Történelem-földrajz szakos gimnáziumi tanár. Káplán Zirc: 1949, Előszállás: 1949-50, Baja: 1950.

29 éves volt, amikor Kunszentmártonba hurcolták. A rendek feloszlása után a veszprémi egyházmegyébe került. Plébános: Kerékteleki 1950-68, kisegítő: Doba 1969-70, Pápa Szent István 1970-71, plébános: Vanyola 1971-72, kisegítő: Pápa

Szent Anna 1972-74. A Püspöki Hivatal iktatója: 1974. 69 éves korában halt meg Zircen 1990. március 9-én.¹

---

¹ Diós szerk. kézirat 2011-12. II. kötet, 464.

A pécsi rendház tagjai 1950-ben

KÜHN SZANISZLÓ, VIKTOR igazgató, házfőnök
(1895–1970)

Szombathelyen született 1895. február 7-én. Beöltözött 1913. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmát 1915. július 5-én, az ünnepélyes örök fogadalmat 1918. július 16-án tette le. Pappá szentelték 1918. július 16-án. Történelem-földrajz szakos okleveles középiskolai tanár. Zircen apáti jegyző és ceremonárius. 1919: Budapesten, 1921: Pécsset gimnáziumi tanár. 1922: Zircen a noviciusok, 1923: Budapesten a gimnázium tanára. 1935: Pécsset házfőnök és igazgató.¹

A kollégium rektora, a Rendi Tanács tagja, a pécsi tankerület gimnáziumaiban és leánygimnáziumaiban a történelem tanulmányi felügyelője, a Maurinum igazgató-tanácsának és intéző bizottságának tagja. 1950: belvárosi segédlelkész, a pécsi római katolikus egyházközségek Karitászkonyhájának vezetője. Kunszentmártonba történt elhurcolásakor 55 éves volt. A Kármel hívei rendkívül fegyelmezett, összeszedett és tiszteletre méltó szerzetesként ismerték meg. 1970. április 19-én, 75 éves korában Pannonhalmán, a papi szociális otthonban halt meg. Volt tanítványa és rendtársa: Zemplén György püspök² temette. A pécsi ciszterci öregdiákok nevében dr. Baráth Lajos írt róla megindítóan szép nekrológot a *Szolgalat* című folyóirat lapjain:

„Kühn Szaniszló ciszterci szerzetes, a pécsi Nagy Lajos Gimnázium utolsó direktora, házfőnök, volt tanügyi főtanácsos, a pécsi diákok Don Bosco-ja, Dél-Dunántúl ifjúságának egykori nagy nevelője távozott közülünk. Élete, munkássága, a szeretet és jóság, a szerzetes-pap és lelki nagyság, a végtelen szerénység és nagy tudás, a nagy hazafi és nevelő tökéletes példaképe. Hosszú évtizedeken keresztül mint a pécsi diákság nagy barátja, hivatásának legnemesebb, legönzetlenebb és legszerényebb apostolaként vezette nemcsak saját, de más iskolák ifjúságát is Krisztushoz, Egyházunkhoz, és nevelte, tanította az igazi hazaszeretetre. Mindnyájan, akik Őt ismertük, ma is érezzük jóságos kezének melegét, miközben köszöntésünkre a tőle megszokott módon a kereszt jegyét rajzolta homlokunkra. Amikor egyszer megkérdeztük: 'Diri bácsi', mit jelentsen ez a kereszt, akkor lelki finomságával és atyai szeretettel a következőt válaszolta: 'Gyermekeim, erősödjetek a kereszt jegyében és viseljétek türelemmel, szeretettel Krisztusért és Hazánkért majd azt a keresztet, amelyet az élet a vállaitokra helyez'.

Mindnyájan jól emlékezünk még arra, hogy 'kedvencei' nem a mintadiákok, nem a jó tanulók, hanem azok voltak, akik a szakadék szélére kerültek. Nem mintha az előbbieket nem szeretete volna. De elve volt, melyért mint tanügyi főtanácsos sokszor kemény harcot folytatott, hogy azokat kell támogatni, felkarolni, akik elsősorban veszélyeztetve vannak. Így lett atyja, jó pásztora, Don Bosco-ja azoknak az elesett diákoknak is, akiket más iskolákból eltanácsoltak. Végtelen érdeme, hogy ezeket az 'elesett diákokat' visszavezette Krisztushoz, az Egyházhoz, és belőlük is jó hazafiakat nevelt. Különösen pártfogolta szegénysorsú diákokat.

Tudjuk jól, hogy a skapularé alatt rongyos-foltos inget viselt és szakadozott-lyukas cipőben járt, mert új ingeit, cipőit szegény diákjainak ajándékozta... Az ötvenes években súlyos agyhártyagyulladását kapott. E betegségéből felépülve a budai Szent Imre plébánián mint káplán működött. Legnagyobb örömet jelentette számára, ha volt diákjai felkeresték. Sohasem panaszkodott. Jóságos arcáról mindig csak a hit, a remény, a szeretet és a biztatás sugárzott.

Szeretett Direktorkunk, jó Szaniszló Bácsi! Hálás szívvel köszönjük jószágodat. Gyermeki hűséggel, ragaszkodással ígérjük, hogy férfias becsülettel járjuk továbbra is azt az utat, amelyre bennünket vezettél Egyházunkért, népünkért, Hazánkért! Emlékedet féltve őrizzük szívünkben.”³ Kühn Szaniszló, aki mindössze tizenhárom évig igazgatta a Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos Gimnáziumát (1935-1948), két évvel tovább pedig – az 1950-es ávós elhurcolásig – a pécsi rendház főnöke maradt, ma is él a diákok emlékezetében. Egy ciszterci öregdiák, aki Pécsen még nem ismerhette Szaniszló atyát, hisz 1931-ben érettségizett, majd került Budapestre az Állatorvostudományi Egyetemre és kapott ingyenes kollégiumi elhelyezést, a következőket írja 1999 húsvétján: „Budapestre érkezvén jelentkeztem Kühn Szaniszló ciszterci tanár úrnál, aki ügyintézője és egyben „mártírja” volt a 30 ciszterci öregdiák hallgatónak. Bemutatkozás után az a kép alakult ki bennem, hogy ilyen melegszívű, a fiatalságot megértő és szerető ember ritkán születik. Hozzánk soha egy rosszálló vagy hangos szava nem volt, csak a megértés és a szeretet sugárzott szeméből... A szüleinktől és az Alma Matertől kapott nevelésen kívül elsősorban Kühn Szaniszló tanár úr formálta bennünk ki azt a szilárd keresztény-nemzeti elkötelezettséget, amely mellett mindig kitartottunk.” Egykori cserkészrajvezető nyilatkozta: „Kühn Szaniszló igazgató úr különleges egyéniség volt, végtelen szeretetre méltó, a diákokat mindig megértő személyiség. Az volt a jelszava: add Uram, hogy mindig tudjak megbocsátani!” Az 1935-ben Budáról Pécsre kerülő Szaniszló atya szavaira egy másik korabeli osztálytárs, aki érettségi után ciszterci szerzetes lett, a vele készített interjú alkalmával lényegileg ugyanerre a mondatra emlékszik: „Nem akarok belefáradni a megbocsátásba!”⁴

Kühn Szaniszló pécsi igazgató tevékenysége az iskolába új szellemet hozott, pedagógiai munkássága, diák-lelkipásztorkodása és lelki vezetése néhány év alatt magasra emelte a gimnázium tanulóinak erkölcsi és lelki színvonalát. Szociális gondoskodásának sok szegény sorsú tanuló köszönhette továbbtanulását. Pedagógiai hitvallása: „Egész nevelésünk alapjául a szeretetet tettük, és ezt a tanulóink érzik is, bizalommal viszonyozzák szeretetünket, és figyelmeztetéseinket, útbaigatásainkat készséges lélekkel követik. Szívesen és bizalommal tarták fel előttünk lelkük problémáit és átértézték, hogy iskolájuk igazi Alma Mater, jó édesanya, akihez bizalommal járulhatnak minden ügyes-bajos dolgukban. A fegyelmezett magatartás, az úri modor, a tiszteletteljes, a szociális érzés, a mélyen vallásos lelkület, a nemzeti értékek megbecsülése úgyszólván minden tanulóinkban vérré vált. E tekintetben szülői társadalmunk is nagy segítségünkre volt.

Céltudatos vezetés, kitartó következetesség, szeretetteljes megértés és türelem voltak azok a követelmények, amelyek nekünk mint nevelőknek állandóan a szemünk előtt lebegtek. Meg akartuk éreztetni és értetni tanulóinkkal azt, hogy szeretjük őket akkor is, amikor eltiltjuk olyan dolgoktól, melyek ártalmukra lehetnek, és amikor kötelességteljesítést követeltünk akkor is, amikor ez nem volt ilyünkre.

És úgy érezzük, hogy tanítványaink legnagyobb része megértette szándékunkat és szívesen követték szavainkat. Minden nevelő végső feladata csak az lehet, hogy a reá bízott ifjúságot gondolkodásban és cselekvésben a teljes önállóságig vezesse.”⁵ Az elkerülhetetlen büntetés mértékét is Szent Benedek Regulájának bölcs intelmeinek szellemében alkalmazta: „A büntetéseknel okosan járjon el, kerülje a túlzást, hogy össze ne törje az edényt, míg túlságosan meg akarja tisztítani a rozsdától. Mindig bizalmatlanul tekintsen saját gyarlóságára, és gondoljon arra, hogy a „repedezett nádat nem szabad összetörni”. Ezzel nem azt mondjuk, hogy engedje növekedni a hibákat, hanem hogy okosan és szeretettel irtsa ki azokat.”⁶

Napjaink szép gesztusa, hogy a közelmúltban az ismét ciszterciek által fenn tartott és vezetett pécsi Nagy Lajos Gimnázium egyik előadótermét Kühn Szaniszlóról nevezték el.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon VII. 2002. 566.

2 Dr. Zemplén György (Münden, Hannover mellett, 1905. augusztus 1. – Budapest, 1973. március 29.): ciszterci szerzetes-tanár, esztergomi segédpüspök. 1929: pappá, 1969: püspökké szentelték.

3 Szolgálat, 1970. 6. szám, 102-103.

4 A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve a 2005-2006. tanévről. Közli: Páva Péter igazgató. Pécs, 2006. 146-147.

5 Kühn Szaniszló: Fegyelem. In: A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve az 1941-1942. iskolai évről. Szerk.: Kühn Szaniszló. Pécs, 1942. 50.

6 Kereszty 2014. 220.

DR. ÁGOSTON JULIÁN, IMRE (1909–1969)

A kiváló író, költő és irodalom-esztéta 1909. augusztus 29-én született Kalocsán. Középiskoláit Szekszárdon és Baján végezte. 1927. augusztus 29-én öltötte magára a ciszterci rend fehér ruháját. Egyszerű fogadalmát 1928. augusztus 30-án, az ünnepélyes örök fogadalmat 1933. június 23-án tette le. Pappá szentelték 1933. július 2-án. A budapesti egyetemen latin-magyar szakos tanári oklevelet szerzett. 1934-ben avatták doktorrá. Disszertációjában Kaffka Margit írói pályájának kiteljesedését dolgozta fel. 1935-36: a ciszterci rend előszállási birtokán kisegítő lelkész. 1936-tól Egerben tanított. 1945: az egri igazoló bizottság elnöke. A Szent Bernát Gimnázium igazgatóhelyettese, az általános iskola igazgatója, a miskolci tankerületben a magyar nyelv és irodalom tanulmányi felügyelője, a rendi káptalan választott tagja. Az államosítás (1948) előtti utolsó tanévekben a kunszentmártoni Kakuk Mátyás osztályfőnöke és magyartanára volt. Egri évei alatt jelent meg nagy feltűnést keltő verseskötete, a *Fekete remeteségem* 1938-ban, majd a második kiadás 1939-ben. Verssorai hatásosan utalnak papi és tudósi elkötelezettségére: „Áldást osztó lett régi gyeplős énkezem, ...a mélységek titkát keresem.” Szent Mór pécsi püspökről, illetve Szent István uralkodásáról szóló *Esteván* című regénye formagazdagságával és színhatásainak ábrázolásával nyűgözte le az olvasót (1942). A *magyartanítás módszertana* cím alatt megjelent könyvét 1947-ben vehették kezükbe a szaktanárok.

A tanár és papköltő
dr. Ágoston Julián

1947-ben Pécsre került, a Szent Mór Kollégium igazgatója lett. Az államosítás után a Szent Mór kápolna lelkésze és hittudományi előkészítő iskolai tanár.¹ Itt érte 41 éves korában a megpróbáltatás, amikor 1950 júniusának elején 17 rendtársával együtt az ávósok teherautóra parancsolták és a kunszentmártoni kármelita rendházba szállították.

Az életrajzi összefoglaló nem lenne teljes annak megemlézése nélkül, hogy a tétlenségre kárhozottatott szerzetesek között, a „hosszú, forró nyár” gyötrelmes napjaiban milyen lélekgazdagító beszélgetésekre nyílt alkalom akár Ágoston Juliánnal, akár a többi kiváló ciszterci tanárral! Julián atya reggelente elvégezte 20 percnyi időtartamú szentmiséjét, vasárnaponként hihetetlenül magas szintű szentbeszédet tartott, mellesleg pedig kötetnyi értékes verssel gazdagította a magyar irodalmat a nagykunsági Kármelben.² Az érzékeny lelkű költő számára talán elviselhetetlenné vált volna a szorongás, a jövőtől való félelem, a reménytelenség és kilátástalanság időszaka, ha érzéseit nem fejezi ki verssoraiiban. Rendtársa, Kelecsényi Ákos örökíti meg ezeket az emlékeket szépen gördülő szavakkal: „Jöttek az esték. A nyári égbolt szikrázó csillagai alatt a terasz korlátján belekönyököltünk a kunsági éjszakába. Közben Julián ujjaiával a korláton játszadozott. Csakhamar kiderült, hogy verseket skandál magában, amelyek aztán napvilágnál papírra kerültek.”³ Megközelítőleg 40 vers született a megpróbáltatások nehéz három hónapja alatt *Kerítések közül* címszóval. A rendszerváltozás után ezek sokszorosításban terjedtek, majd 2013-ban a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya önálló kötetben adta ki *Kunszentmártoni nyár 1950. – Ágoston Julián versei* cím alatt. Az 1950-60-as években újabb verseit a *Vigília* és az *Új Ember* jelentette meg Ágoston Imre, illetve Pór Bernát szerzői névvel.

A bezártság idegőrlő állapota ellenére a kármelita rendház lakói méltó módon ülték meg saját ünnepeiket. Elsőként július 16-án Kármelhegyi Boldogasszony búcsúját tartották. Akkor még olyan tömeg vett részt, hogy a leendő templomtelken szabadtéri oltárt állítottak. Itt zajlott a kármeliták és ciszterciek teljes létszámával, vidéki zarándokok sokaságával az asszisztenciás szentmise, este pedig a Szent Teréz Énekkar, valamint a ciszterciekből alakult kórus közös hangversenye. Brokárd atya felkérésére az ének- és zeneszámokat a kiváló költői és szónoki tehetséggel megáldott Ágoston Julián kötötte össze magas színvonalú magyarázó szöveggel. A 8 oldalas kézirat bevezetőjéből az alábbi részleteket adjuk közre:

„Midőn májusban a hegyek tövén álmodó ősrégi városban (Pécsen) ott állottam a mikrofon előtt, hogy éneklő hódolat hangjait szórjam orgonával és gyöngyvirágok csilingelésével együtt Mária lába elé, akkor még nem gondoltam, hogy a Szűzanya egyik legszebb ünnepén, a mai napon, Kármelhegyi Boldogasszony ünnepén, itt, Kunország Kármeljában, Szűzanyánk egyik szeretett otthonában vezethetem trónja elé az énekes hódolat szárnyas szavait. Az isteni Gondviselés útjai azonban kiszámíthatatlanok. Néha üde tavaszi harsonákkal zeng alleluját az ember fülébe, néha mázsás

A kunszentmártoni Kármel erkélye. Javarészt itt keletkeztek Ágoston Julián versei

harangnyelvekkel veri szíven, hogy megrendül belé a maga törpe-ségéhez szokott lélek is. Csak egy a fontos, csak egy a lényeges, az, hogy szívünk mindig szárnyaljon, hogy mindig szálljon hódolatot zengve Isten szent szülőjének. Azért jöttünk ma össze, hogy éneklő áhítatunkat elé vigyük, hogy köszöntsük Öt, Kármelhegy Boldog-asszonyát... Csetlő-botló életünkben annyi a kusza kezdés, annyi a kopár út és annyi a letört lendület, hogy kétségbe kellene esnünk, ha a Gondviselésbe vetett hit nem tartaná bennünk a lelket. Ha Istenben bízunk, akkor jelentéktelenné törpül az egész élet, hiszen az élet értelmét nem a sokszor eredménytelennek érzett munka, nem a vetés verejtéke adja meg, hanem a fölülről ránk ragyogó áldás, maga az Úr. Imádságos, énekes hódolatunk utolsó gondolata legyen a leborulás Előtte, a keresztény lélek alázatos földre hullása, mert övé mindig minden áldás, övé a dicsőség, és övé a végső diadal!”

„1950 szeptemberében a szerzeteseket szabadon engedték és szélnek eresztették, rendházaikat elvették, jelentős részüket manipulált vádak alapján hosszabb-rövidebb börtönbüntetésre ítélték. Julián atyát Czapik Gyula egri érsek Andornaktályára kíséítő lelkésznek nevezte ki, ám ő sem maradhatott sokáig szabadlában, 1951. május 21-én az ÁVH letartóztatta. Egy éves fogságra ítélték, de egyes források szerint még 1952 decemberében is börtönben ült.

Szabadulásakor már beteg volt, egészségét megviselte a ,bent’ eltöltött idő. Később munkát tudott vállalni: adminisztrátor lett az Állami Erdészetnél, majd normás a Fejér megyei Állatforgalmi Vállalatnál. Közben a Rákosi diktatúra

Kerekes Károly zirci apát Kunszentmártonban, Ágoston Julián emléktáblájának avatásán, 2002. május 12-én. A pásztorbotot Sulyák Tamás tartja. Balszáron: Laurinyecz Pál kántor

kitelepítette a hozzátartozóit Egerből. 1958-tól a budapesti Krisztina körúton élt, majd Óbudára költözött. 1963-ig az Élelmezésügyi Minisztériumban előadóként, majd főelőadóként dolgozott. Sokadik kérvénye után 1963 őszétől a biatorbágyi 1. számú általános iskolában magyar nyelvet taníthatott 1969. március 18-án bekövetkezett haláláig. A halál okai: tüdőembólia, rák, szívinfarktus. Öt hónappal 60. születésnapja előtt távozott az élők sorából.”⁴

Emlékét Kunszentmártonban a 2000. év körül Ágoston Julián-szavalóversekkel örökítették meg, amikor városunk és környékünk közép-, illetve általános iskolás tanulói adtak számot versmondó felkészültségükről. 2002. május 11-én pedig dr. Barna Gábor egyetemi tanár kezdeményezésére fehér márványtábla került a kármelita rendház udvar felőli oldalára – Ágoston Julián-versidézzel és a következő szöveggel:

„Halál az élet, mégis folytatás,
Nagybőjt után húsvét, örök titok,
Minden halál után föltámadás.”

A KÁRMELITA RENDHÁZBA
1950-BEN INTERNÁLT SZERZETESEK,
KÖZTÜK ÁGOSTON JULIÁN (1909-1969)
CISZTERCI KÖLTŐ
ÉS AZ ŐKET TÁMOGATÓ
KUNSZENTMÁRTONIAK EMLÉKÉRE.

Az emléktáblát ünnepélyes koncelebrációs szentmise keretében – Samu András szentesi plébános, Túri Kis István kunszentmártoni plébános, P. Kovács Albert kármelita tartományfőnök, P. Keller Juvenál kármelita atya és Maróti Arnold ciszterci atya közreműködésével – dr. Kerekes Károly nyugalmazott zirci apát áldotta meg.⁵

Rónay László irodalomtörténész (akinek édesapja: Rónay György életre szóló barátságot tartott Julián atyával) az *Új Ember* és a *Vigília* lapjain gyakran idézi Ágoston Julián alakját és költői tehetségét. „Elkötelezetten” című nagyszerű írásának részleteivel emlékezünk az itt raboskodó ciszterci atyára, aki kötetnyi verssel gazdagította Kunszentmárton kultúráját és a magyar irodalmi életet. „Nem tudom, miért szenvedett börtönbüntetést – írja Rónay László -. Amikor szabadult, megjelent nálunk. Koromfekete haját fehérrel csíkozták a börtönévek, kirobbanó jókedve azonban mit sem változott... Megpróbálta az élet, de kedélyét akkor sem veszítette el, midőn naponta Biára vonatozott. Az ottani általános iskolában tanított „kijáróként”. Sokszor feltettem magamnak a kérdést: honnan merített erőt az emberformáló életformára? Hogyan tudta elviselni, hogy ígéretesen felívelő pályája megtört? Hogy költőként nem lehet Ágoston Julián, hiszen csak Poór Bernát néven publikálhatott? Költeményei válaszolnak. Hívó maradt, az örök értékek elkötelezettje maradt. A katedráról is ezeket hirdette. Mély átéléssel idézte a változó tájban a mindig újrainduló, vereségeiből is erényt kovácsoló, a keresztény eszményekért élő, hitét őrző embert:

...Friss illatfelhő siklik szellő-szárnyon,
bennem is kósza tavaszi szelek fújnak,
szívemről a fagyos páncélt lerázom,
s vígan köszönök hajnalt a tejútnak.

Indulok újra! Mögöttem a múltam
jajokkal tartana, de döngő lábam
tavaszi széllel versenyezve vágat,

s ki egykor Isten kezéből kihulltam,
megfürdetem fejem tavaszi lángban
s kivirágoztatom körül a fákat.

Tavasszal, ha az égen úszó felhőkre tekintek, messziről mintha rekedtes hangot hallanék, amint gyöngyöző nevetéssel magyaráz valamit a köréje sereglett angyaloknak.”⁶

- 1 Magyar Katolikus Lexikon I. 1993. 83.
- 2 Sulyok Ignác: Ciszterciek Kunszentmártonban. In: Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei. 2013. 104.
- 3 Kelecsényi Ákos. Leletmentés az éjszakából. In: Kunszentmártoni nyár 1950. 87.
- 4 A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve a 2005-2006. tanévről. Közli: Páva Péter igazgató. Pécs, 2006. 20.
- 5 Kerekes Károly (Kistálya, Borsod megye, 1918. március 17. – Budapest, 2009. június 13.): zirci apát. Görög-latin szakos gimnáziumi tanár. 1944. május 16-án Zircen szentelték pappá. 1947: elnyerte a bölcsészdoktori fokozatot. Gimnáziumi tanár Egerben, majd főiskolai tanár Budapesten. 1950: a szerzetesrendek szétszórása után orosz szakos tanári oklevelet szerzett. Falvakban oktatott, majd a kalocsai főegyházmegyében alkalmazták lelképásztornak Teológiai tanár Szegeden és Budapesten. 1987. március 10-től 1998-ig zirci apát. (Az állami egyházügyi hivatal rendelkezése alapján itthon nem, csak külföldön benedíkálhatták apáttá.) 1991. november 24-én látogatást tett a kunszentmártoni Kármelben. Költői lélek volt. 2002. május 11-én, az Ágoston Julián-emléktábla avatásakor saját versével köszönte meg a kunszentmártoniak áldozatkészségét (lásd a Függelékben). 2002. júniusában, majd a következő évek folyamán résztvett a Kármelben tartott Ágoston Julián szavalóversenyeken. A nagytemplom Szent Márton búcsúján, 1997. november 16-án ünnepélyes apáti misét és nagyhatású szentbeszédet mondott.
- 6 Rónay László: Elkötelezetten. Új Ember, 2010. július 25.

BARNA JÁCINT, FERENC (1883–1954)

Szentgotthárdon született 1883. február 2-án. Beöltözött 1900. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalmat 1904. április 5-én, ünnepélyes fogadalmat 1907. június 23-án tett. Pappá szentelték 1907. június 27-én. Latin-német szakos középiskolai tanár. 67 éves nyugdíjas tanár volt, amikor Pécsről Kunszentmártonba hurcolták. Elnehezült testtel üldögélt karosszékeben a Kármel kápolnájának előcsarnokában, és kedélyes beszélgetést folytatott a délutáni litániáról távozó hívekkel. 71 éves korában halt meg Pannonhalmán 1954. július 23-án.¹

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. – Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). I. 32.

DR. DEÁKY HONÓR, ISTVÁN (1885–1964)

A Fejér megyei Csákvár községben született 1885. december 1-jén. Beöltözött 1903. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmat 1907. április 2-án, ünnepélyes fogadalmat 1910. június 27-én tett. Pappá szentelték 1910. július 2-án. Történelem-latin szakos okleveles középiskolai tanár. Bölcsészdoktor. 65 éves nyugdíjasként hurcolták Pécsről Kunszentmártonba. A szétszóratus után szülőhelyére, Csákvárra került vissza rokonaihoz, ott is halt meg 1964. december 6-án. 79 évet élt.¹

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 17., 42. – Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). 90.

FELEGYI ROMÁN, BÉLA (1914–1977)

A Sáros megyei Eperjes városában született 1914. július 2-án. Beöltözése 1932. augusztus 29-én történt. Egyszerű fogadalmat 1933. augusztus 30-án, ünnepélyes örök fogadalmat 1939. június 23-án tett. Pappá 1939. június 29-én szentelték. Mennysiségtan-természettan szakos okleveles középiskolai tanár. A pécsi gimnázium tanára, külső és belső házgondnok. 1949: mecsekszabolcsi segédlelkész, hittudományi előkészítő iskolai tanár (Pécs). 36 éves volt, amikor Kunszentmártonba hurcolták. 1977. április 19-én – életének 63. évében – Budapesten elhunyt. Április 28-án temették Zircen.¹

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 19., 48. – Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). 118.

GERGELYI JÁKÓ, GYULA (1914–1982)

Budapesten született 1914. augusztus 6-án. Beöltözött 1932. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalmat 1933. augusztus 30-án, ünnepélyes fogadalmat 1939. június 23-án tett. Pappá szentelték 1939. június 29-én. Történelem-földrajz szakos okleveles középiskolai tanár. A pécsi gimnázium tanára, a segélyező egyesület elnöke, a történelmi, földrajzi és filológiai szertár őre. 1949: a Szent István lelkesedésen segédlelkész, hittudományi előkészítő iskolai tanár. 36 évesen hurcolták Kunszentmártonba. Életének 69. évében 1982. október 2-án autóbaleset következtében Ausztriában elhunyt. Temetése 1982. október 28-án volt az Óbudai temetőben.¹

---

1 Ciszterci Névtár 1947-48. 18., 48. – Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). 140.

DR. HANG DÁNIEL, LAJOS (1867–1856)

Kalocsán született 1867. június 6-án. Ott is érettségizett. 1885. augusztus 29-én lépett a rendbe. Egyszerű fogadalmat 1887. május 30-án, ünnepélyes örök fogadalmat 1890. július 30-án tett. 1890. augusztus 3-án szentelték pappá. A teológiát Zircen végezte, a budapesti tudományegyetemen matematika-fizika szakos tanári oklevelet szerzett. 1893-ban doktorált. 1890: Székesfehérváron, 1899: Baján gimnáziumi tanár. A francia nyelvnek, mint gimnáziumi rendkívüli tárgynak képesített tanára. 1900: Nagyesztergá-

Brisits Frigyes
ciszterci tanár,
a gyémántmisés
Hang Dániel ünnepi
szónoka

ron plébános, Zircen apátsági jegyző is. 1903-33: nyugdíjazásáig Pécsen gimnáziumi tanár. Írásai: *Az evolúták és evolensek elmélete* (bölcsezdoktori értekezés, 1893), *A radioactív anyagok s az anyagról való mai nézetünk* (Pécs, 1904).¹ 83 éves volt, amikor Pécsről Kunszentmártonba hurcolták. Augusztus 7-én ünnepelte gyémántmiséjét, pappá szentelésének 60. évfordulóját a kunszentmártoni Kármel kápolnájában, ahol Endrédy Vendel² zirci apát töltötte be a kézvezetői tisztséget, Brisits Frigyes³ ciszterci tanár, a neves irodalomtudós pedig az ünnepi szentbeszédet mondta. – „Mit láttak a Te gyémántszemeid hatvan év alatt? – tette fel a kérdést. – Látták az Egyház és Haza felvirágzását, de a pusztulás utálatosságát is...”

Hang Dániel atya 89 éves korában halt meg Székesfehérváron, 1956. február 19-én.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 573-574.

2 Endrédy Vendel (Fertőendrédy, 1895. január 19. – Pannonhalma, 1981. december 29.): ciszterci gimnáziumi tanár, igazgató, apát. 1919-ben szentelték pappá. 1939: zirci apát. 1950: a Grószperben 14 évi börtönrre ítélték. Perének előkészítésében sokszor és súlyosan megkínózták. 1957-től a pannonthalmi szociális otthonban élt.

3 Brisits Frigyes Ervin dr. OCist (Máza, Tolna vm., 1890. márc. 4. – Vác, 1969. dec. 7.): gimn. tanár, igazgató, irodalomtörténész, Vörösmarty-kutató. 1913-ban szentelték pappá. Egyetemi magántanár, a Magyar Tudományos Akadémia, majd a Szent István Akadémia tagja. Számos művén kívül magyar irodalmi tankönyveket is írt. – Magyar Katolikus Lexikon II. 1993. 47-48.

DR. HARDY GILBERT, GÁBOR (1924–2000)

Budapesten született 1924. november 16-án. A budai Szent Imre Gimnáziumban érettségizett. 1942. augusztus 29-én lépett a ciszterci rendbe. Egyszerű fogadalmát 1943. augusztus 30-án, az ünnepélyes fogadalmat 1946. augusztus 30-án tette le. Pappá 1947. június 24-én szentelték. 1948: hittudományi szigorló egyetemi hallgató Budapesten, a Bernardinumban. 1950: teológiai doktori fokozatot szerzett.

Hardy Gilbert Ausztriában (balfelől)

Hardy Gilbert (botra támaszkodva)
egy osztrák ciszterci apáttal

Pécsett működött, amikor 26 éves korában rendtársaival Kunszentmártonba hurcolták. 1951: a Somogy megyei Kőröshegyen káplán. 1956-ban külföldre távozott. 1957: Rómában, a Szent Tamás egyetemen filozófiai licenciátust, 1964: Párizsban a Sorbonne-on filozófiai doktorrá avatták. 1962-1994: Dallasban (Texas) a katolikus egyetemen a filozófia professzora. 1994-ben hazatért, Zircen a Ciszterci Rend Szent Bernát Hittudományi Főiskolájának igazgatója. Írásművei közül kiemelésre méltó: *Isten fiainak szabadsága Szent Pál teológiájában* (doktori disszertáció, kézirat, Budapest, 1949). *Vallásbölcséleti bevezetés*. Róma, 1977. (Teológiai kiskönyvtár, 1/3.)¹

Hardy Gilbert 2000. február 17-én halt meg Budapesten, 76 éves korában. Zircen temették.

1 Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 601-602.

HORÁNYI LUKÁCS, JÁNOS (1907–1972)

Pécs városában született 1907. február 18-án. 1923. augusztus 13-án lépett a rendbe. Egyszerű fogadalmat 1924. augusztus 14-én, ünnepélyes fogadalmat 1930. június 21-én tett. 1930. július 6-án szentelték pappá. A Pázmány Péter Tudományegyetemen latin-történelem szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1932-44: Budapesten gimnáziumi tanár, ezzel párhuzamosan 1938-42: tanulmányi felügyelő. A 25. számú Szent Imre cserkészcsapat rajparancsnoka. 1944-48: Pécssett gimnáziumi tanár, a diákokthoz vezetője, a dolgozók gimnáziumának tanára is. 1948-72: lelkész. Írása: *Regnum egyháztörténeti évkönyv*. Budapest, 1936. (A márcsai görögkeleti püspökség kialakulása.) 43 éves volt, amikor 1950 nyarán Pécsről Kunszentmártonba hurcolták. Sulyok Ignác írja többször idézett visszaemlékezésében: „Két pécsi atya, dr. Oppermann Balduin és Horányi Lukács – az egyik tekintélyes latin-magyar tanár, a másik lelkes gordonkaművész – csodálatos derűvel végezték hónapokon át a tisztas „mosónői” szolgálatot. Fáradhatatlanul görnyedtek a mosóteknő fölött, és vasalták az egész tábor fehéreneműjét. Kaptak is érte – mindnyájunk hálájának jeleként – egy ékes középkori latin nyelven fogalmazott díszes elismerő oklevelet, melyen bullául egy üres cipőkrémes doboz fityegett. A „kutyabőr” szövegének tudós szerkesztője különben az idős bajai „Bé-lások” (III. Béla Gimnázium tanárai) által jól ismert Lici bácsi, dr. Gondán Felicián volt. Az egészséges humor sem hiányzott az internáló táborból...” Horányi Lukács 1972. április 7-én halt meg Pécssett, 65 éves korában.¹

---

¹ Magyar Katolikus Lexikon XVI. 2013. 569.

DR. HORVÁT ADOLF, OLIVÉR (1907–2006)

A Sáros vármegyei Girált községben született 1907. március 6-án. 1924: a debreceni piarista gimnáziumban érettségizett. Ugyanaz év augusztus 13-án lépett a ciszterci rendbe. Egyszerű fogadalmat 1925. augusztus 14-én, ünnepélyes fogadalmat 1929. június 22-én tett. A teológiát Zircen végezte. 1929. szeptember 8-án szentelték pappá. 1928 és 1931 között a budapesti egyetemen természetrajz-vegytan szakos tanári oklevelet szerzett és növényrendszertanból doktorált. 1931: a pécsi Nagy Lajos Gimnázium tanára. 1948: a Maurinum orvos-kollégium nevelőtanára. 1949: a pécsi Hittudományi Főiskola előkészítő tanfolyamán tanított. 43 éves volt, amikor 1950 júniusában leponyvázott teherautón a kunszentmártoni kármelita rendházba hurcolták Pécsről 17 rendtársával együtt. Sulyok Ignác atya visszaemlékezésében olvasható, hogy a keserű számkivetettség nyári hónapjaiban az epikus alkatú Módly Dezső, vagy Horvát Adolf, a Mecsek flórájának tudós feltárója szívesen mesélt külföldi útjairól, kalandos alpesi túráiról s egyéb élményekről. Örültek, hogy figyelmes publikumra találtak a fiatal rendtársakban. Amikor szélnek eresztették őket, visszakerült a Dunántúlra. 1951: Kaposváron a gimnázium, mezőgazdasági szakközépiskola és a tanítóképző tanára. 1955-67: nyugdíjazásáig a pécsi Széchenyi István Gimnáziumban tanított. A növénytakaró ökológiájával,

fejlődéstörténetével és társulásával foglalkozott, a Mecsek és környéke növényvilágát kutatta. Írásainak száma meghaladja a 140-et. 1958: kandidátus. 1979-85: a Magyar Biológiai Társaság Pécsi Csoportjának elnöke.¹

Nyolcvanadik születésnapja alkalmával Pécssett jubileumi ülést rendeztek. A Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Bizottsága és a Magyar Biológiai Társaság köszöntötte Horvát Adolf Olivér ciszterci szerzetest, a Mecsek kutatóját. Professzorok és azok tanítványai, majd a ciszterci öregdiákok és a különböző szakmai intézmények nevében üdvözölték az ünnepeltet, aki a jókívánságokra válaszolva köszönetet mondott mindazoknak, akik 55 éves kutatómunkájában segítségére voltak. Prohászka Ottokárt idézve utalt a ciszterci rend szellemére: Clairvaux-i Szent Bernát fiai, hasonlóan Assisi Szent Ferenchez, egy előreneszánsz szellem hordozói voltak, a természet szeretetéből tanulták meg az Isten szeretetét. Szent Bernáttól ered a híres mondás: 'Többet tanultam az erdőkből, mint a könyvekből.' Végül arra kérte az illetékeseket, hogy a Mecsek pusztuló természeti kincsei közül főleg a szubmediterrán növényvilágot óvják meg a pusztulástól, melynek kutatására a jubiláns több mint félszázados korszerű florisztikai és modern növénytársulási kutató munkát szentelt.

Horvát Adolf 1931-ben került a ciszterci rend pécsi Nagy Lajos Gimnáziumába, ahol elődjének, Mayer Móricnak gazdag növény-gyűjteményét dolgozta fel, és ebből nőtt ki 10 éves kutatómunkájának eredménye: *A Mecsek hegység és déli síkjának növényzete*, amely munka a ciszterci rend 800 év előtti letelepedésének emlékére jelent meg a rend kiadásában 1942-ben. Második nagy munkája, amelyet a szerző életművének tekint, a Magyar Tudományos Akadémia anyagi támogatásával és kiadásában jelent meg német nyelven. Ez a könyv is hozzájárult ahhoz, hogy a jubiláns több külföldi kongresszusra kapott meghívást Európában, az Egyesült Államokban és Japánban, és ugyanakkor számos külföldi kutató is eljutott hazánkba, hogy Horvát Adolf vezetésével megismerkedhessék a Mecsek növényvilágával. Tanítványai közül legkiemelkedőbb a Baranya megyei Hosszúhetényből származó Garay László, a Harvard Egyetem orchidea-kutatója, aki volt tanáráról egy általa felfedezett új növényfaj nevezett el „*Horvatia andicola*”-nak.²

Tagja volt a Szent István Akadémiának és főszerepet játszott annak 1998-tól kezdődő újjászervezésében.³

A kiváló szerzetes-tudós 2006. augusztus 17-én halt meg 99 és fél éves korában. A ciszterci rend zirci temetőjében nyugszik.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 36-37.

2 Szószerinti kijegyzés az Új Ember 1987. május 24-i számából

3 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 36-37.

DR. KELECSÉNYI ÁKOS, GÁBOR (1919–1991)

A sokoldalú és hatalmas műveltségű szerzetes-tanár 1919. május 30-án született a Heves megyei Besenőtelek nagyközségben. Szülei pedagógusok voltak. Egerben, a szintén pedagógus nagymamánál nevelkedett. Az egri ciszterci gimnázium diákjaként 1937-ben érettségizett. Ugyanaz év augusztus 29-én lépett a ciszterci rendbe. Egyszerű fogadalmát 1938. augusztus 30-án, az ünnepélyes fogadalmat 1944. január 4-én tette le. A Ciszterci Hittudományi és Tanárképző Főiskolát Zircen és Budapesten végezte. 1944. május 16-án szentelték pappá. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1940-45: történelem-földrajz szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1945-ben avatták doktorrá. 1944: Egerben, majd Pécsen gimnáziumi tanár és a diákokotthon felügyelője, az igazgatói iroda vezetője. 1949: nagymálomi kisegítő lelkész.¹ 31 éves volt, amikor 1950 júniusában rendtársaival Pécsről Kunszentmártonba hurcolták. A megrendítő esemény szemléletesen megörökített részletei *Leletmentés az éjszakából* című visszaemlékezésében olvashatók: „1950. június 10. Ezen a napon kezdődött a pécsi rendház száműzetése. Az éjszaka csendjében beóvatoskodtak az ávósok – nagyon ügyeltek arra, hogy az alvó város semmit sem vegyen észre –, álomból felverve összetereltek bennünket, s mindenkinek névre szólóan a kezébe nyomtak egy belügyminisztériumi végzést: azonnal a kényszerszállózkodási helyként kijelölt Kunszentmártonba visznek mindnyájunkat. Az ávósok röviden közölték, hogy az engedélyezett poggyász egy váltás fehérnemű és egy napi élelem. Tilos bármi mást vinni, főleg iratokat nem. Majd mindent utánunk küldenek. (Talán egy év múlva kaptam meg egyetlen iratomat, a tanári okleveletem: egyik tanítványom apja bukkant rá a MEH-telepen.) Betuszkoltak bennünket egy lepnyvázott teherautóba. A bekészített padokra itt-ott elszórva rendőröket helyeztek közénk. Elindultunk. Nem hittük el Kunszentmárton, de délutánra valóban oda érkeztünk. A kicsiny kármelita rendház udvarán álltunk meg. Ott már vártak ránk a bajai rendtársaink, s estére megjöttek összetörten, hevenyészett orvosi ellátásra szorulóan szentgotthárdi apátságunk nyugdíjasai is. A földre terített szalmazsákokat összébb kellett szorítani, így hárman, köztünk Ágoston Julián úgy döntöttünk, hogy kiköltözzünk a rendház födetlen, déli fekvésű emeleti teraszára... Szóval nyár volt, nappal különben nem tartózkodtunk a napfűtötte teraszon. Hárman magunkra vállaltuk a konyhai favágást, a vízszivattyú karbantartását, továbbá az emésztőgödör naponkénti-kétnaponkénti szippantását. Csodálatos paprikatermést sikerült produkálnunk a rendház picinyke kertjében. Ellátásunkról a város és a környező tanyák népe megható szeretettel gondoskodott...”² Ákos atyával felejthetetlen beszélgetéseket folytattunk. Vasárnapi prédikációi élményszámba mentek. Maradandó emléket hagyott itt azzal, hogy Ágoston Julián füzetbe írt verseit a vízfesték és tusrajz hatásos egyvelegével művészi hozzáértéssel illusztrálta.

Kelecsényi Ákos 1951-től andornaktályai kisegítő lelkész volt, majd káplánként szolgált Kálban, 1957-től 1959-ig pedig Jászberényben, a Szentkúti Plébánián.³ Működési engedélyét az állam megvonta, majd az Országos Széchényi

Könyvtárban sikerült elhelyezkednie, ahol a régi magyar nyomtatványok tárában olvasó- és tájékoztató-szolgálati munkát végzett, később tudományos kutató lett. Közreműködött a *Régi magyarországi nyomtatványok* 1. és 2. kötetének (Budapest, 1971, 1983) készítésében. Értékálló tanulmányai jelentek meg tudományos folyóiratokban. A természettudomány és teológia, illetve a természettudomány és vallás viszonyát, összefüggéseit vizsgálta. Számtalan publikációja, könyve tanúskodik igen sokoldalú és elmélyült tevékenységéről. Publikációinak listája 57 oldalt tesz ki. Dr. Kelecsényi Ákos Gábor 1991. február 9-én halt meg 72 éves korában, Jászberényben temették el.⁴

---

1 Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 447.

2 Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei. 2013. 87.

3 Subáné 2015. 399.

4 Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 447.

MARÓTI ARNOLD, ERVIN (1921–2012)

A Kunszentmártonba deportált ciszterci szerzetesek közül egyedüli volt, aki a szétszórás után 50 évig maradt városunkban, munkával és hűséges papi szolgálattal töltött évtizedeken át, kiérdemelve sokak nagyrabecsülését, tiszteletét és szeretetét. Általában „Öcsi atya”-ként ismerték, ezt az elnevezést idősebb rendtársaitól kapta, akik nagyon sok segítséget kaptak tőle az elhelyezkedés lebonyolításában. A rendkívüli technikai készséggel és sokoldalúsággal megáldott fiatal atya 1921. május 14-én született Nagykanizsán.

Gyermekekeit Buda I. kerületében, a Szentimrevárosban töltötte, a ciszterciek által vezetett Szent Imre Gimnáziumban végezte tanulmányait, a Szent Imre cserkészcsapat tagja volt, alapkövének letételétől kötődött a neobarokk ciszterci Szent Imre templomhoz. Ennek a lelki szülőföldnek köszönhetette életcélját, szerzetespapi hivatását. 1939. augusztus 29-én lépett a rendbe. Egyszerű fogadalmát 1940. augusztus 30-án, ünnepélyes fogadalmát 1944. május 13-án tette le. 1944. május 18-án szentelték pappá. A budapesti Bernardinumban természetrajz-földrajz szakos tanárjelöltként tett alapvizsgát. Az iskolák államosítása után 1949-50-ben Pécssett hitoktató. Az elhurcolás részletei saját szavaival: „...A teherautóból, ami kint várakozott a kapualjban, a padokat kidobták, a platón kuporogva utaztunk. A csomagjainkat átnézték. Egy régi menetrendkönyvet betettem, mert azt se tudtam, hogy Kunszentmárton létezik-e, s ha létezik, hol van. Betereltek bennünket az autóba. A ponyvákat leszíjazták, két rendőr ült középen ládán, puskával a kezében. Beszélni nem lehetett. Arra gondoltunk, hogy valahová a Szovjetunióba visznek bennünket. Pécs határában megálltunk... Közben a menetrendből kinéztem, hogy Kunszentmárton merre van. Megnyugtató volt, hogy egyáltalán van ilyen. Amikor hajnalodott, valahol Kecskemét és a lakitelki híd között jártunk, megengedték a rendőrök, hogy a hátsó ponyvát fölhajtsuk. Így valami kis levegő is jutott be, a tájat is láthattuk. A kármelita rendház kapujában összetalálkoztunk a bajai

Arnold atya (balról) a Szent Márton-búcsún, 1973. november 11-én

rendtársakkal, akiket egy járattal korábban hasonló módon hoztak ide. Azután késő estére megjöttek a szentgotthárdi rendtársak is. Így aztán egy új konventet alkottunk... Az életünket próbáltuk a rendi szabályok szerint berendezni. A zsolozsmát közösen, hangosan, időnként énekelve végeztük. Még egy konventmisét is tartottunk, aminek gregorián énekeit együtt énekeltük... Nagy gondot jelentett a főzés ennyi embernek. A két-három szakács testvér nem tudta ellátni a konyhát. Ezért délelőtt becsületesen besegítettünk az előkészítésbe, a délutáni mosogatás is közmunka volt. Kis könyvtár is volt, de többet beszélgettünk. A kármelita atyákkal is volt mit beszélgetnünk.”¹

Azután jött a feloszlítás. Maróti Arnold atya már soha nem lehetett gimnáziumi tanár: munkáspapként élte le életét. Sorsa tipikus szerzetesi sors a 20. század második felének Magyarországon. Jel és követendő példa tudott lenni a világban. A fentebb idézett riportban így nyilatkozott: „Gergely Jenő könyvében, *A katolikus egyház Magyarországon 1944-1971 között*, annak 129. oldalán írja ezt: „A paritásos bizottságban történt konkrét megállapodás alapján 460 szerzetes papot világi lelkészként alkalmaztak az egyházmegyékben. 100 szerzetes a pannonhalmi papi otthonba került, mintegy 700 apáca különböző szociális otthonok lakója lett. Több mint 2500 férfi és 9000 női szerzetes egyénileg helyezkedett el, és ezek sorsát központilag csak részben tudták nyomon kísérni.” Hát én ebből a 2500-ból vagyok egy. Úgy érzem, sorsom nem különbözik a többitől, remélem se rosszabb, se jobb, mint a többi 2499-é, akiről nem tudunk...Egy olvasmányélményem alapján arra gondoltam, ha én a fizikai munkát vállalom, azt senki sem fogja elirigyelni tőlem. Ezen a vonalon indultam el...”²

A továbbiakban idézzük Barna Mária méltató sorait: „Volt arató, hegesztő és esztergályos sz egykori Vasipari Vállalatnál, mozigépész, villanszerelő a

Koncelebrációs szentmise a Kármelben, 1991. december 14-én. Balról jobbra: Nagy Ferenc plébános, Rumi Tamás provinciális és Maróti Arnold ciszterci

szentesi Kontakta gyárban, ahol kétszer is élmunkás elismerésben részesült. Papi mivoltát soha senki előtt nem tagadta. Hajnalban minden nap elmondta a misét a kármelita kápolnában, csak ezután indult munkába. Néma hitvallása tiszteletet ébresztett még az istentagadóknál is. Mindenkiel megtalálta a hangot. Csendes, szelíd modoráért, humoráért az egész város szerette. S ő is kunszentmártoninak érezte magát élete végéig. Nagyon szerette a természetet, Isten teremő jóságát látta és láttatta meg mindenkiel. Rengeteg túrát, kirándulást szervezett, többen így jutottak el hazánk legszebb tájaira. Soha nem „papolt”, de mindig voltak találó mondatai, megjegyzései. Példa volt szerénysége, humora, értékrendje. Nem zúgolódott, pedig jócskán lett volna miért. Mindenben a Gondviselés akaratát látta, tudta, hogy egy a fontos: Isten szándéka szerint a legjobbat tenni embertársainkkal, elfogadni és mindenben meglátni Istent.”³

A szerzetesrendek újraindulásakor Kerekes Károly zirci apát úr a budapesti Szent Imre plébániára hívta kisegítő lelkésznek. Engedelmességi fogadalmához híven vissza is tért a rendi közösségbe. 2004 júniusában újra eljött Kunszentmártonba, ahol 19-én szombaton este a Kármelben, 20-án vasárnap délelőtt pedig a nagytemplomban mutatta be hálaadó gyémántmiséjét. Az emlékül szétosztott szentképeken újmiséis jelmondatát ismételte meg: „Uram, soha nem hagyod el a Téged keresőket.” (Zsolt 9, 11)

Arnold atya („Öcsi atya, Ervin bácsi”) 91 éves korában, 2012. május 6-án hunyt el Budapesten. Május 18-án délután 2 órakor a zirci apátság ciszterci sírkertjében helyezték örök nyugalomra. Temetése zárandoklat volt. Nem csak a legszűkebb család tagjai búcsúztak tőle, hanem az ország sok pontjáról, Szegedről, Szentesről,

Szombathelyről, Kecskemétről, Budapestről és természetesen Kunszentmártonból is többen elkísérték utolsó útján. Az apátsági bazilikában – a Kövesdy Zsolt kunszentmártoni plébános és a ciszterci rendtársak koncelebrálásával bemutatott szentmisén – Dékány Sixtus zirci apát méltatta Arnold atya életútját, majd a temetőben dr. Barna Gábor professzor búcsúzott tőle a barátok, tisztelők nevében. Megható percek következtek: egy régi felvételről hangzott el saját előadásában Öcsi atya legkedvesebb verse, Áprily Lajos: *A csavargó a halálra gondol* című költeménye. A szertartás végén, miután rendtársai elénekelték a Salve Reginát, megszólalt a tücsök. A természet is elbúcsúzott. „A zirci temető a város fölött, a hegyoldalon fekszik. Így Ervin bácsi utolsó útján ismét fölfelé vezette a rábízottakat, fölfelé, Isten felé. Hitünk szerint egykor majd Nála újra találkozunk, addig pedig sokszor fogjuk még felidézni kedves alakját.”⁴

---

1 Barna Gábor: A Vigilia beszélgetése Maróti Ervin Arnolddal. Vigilia, 2000/6. 470-472.

2 Uo. 469., 472.

3 Barna Mária: Búcsú. Kunszentmártoni Hír-Lap, 2012. május 31.

4 Uo.

MAYER MÓRIC, ÁDÁM (1894–1957)

A Bács-Bodrog vármegyei Gádor községben született 1894. szeptember 2-án. Beöltözött 1915. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmat 1917. július 4-én, ünnepélyes fogadalmat 1920. július 20-án tett. Pappá szentelték 1920. július 25-én. Latin-német szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1920-1948: Pécssett gimnáziumi tanár. 1945: igazgatóhelyettes. A Katolikus Tanügyi Főhatóság hatáskörébe tartozó gimnáziumokban és leánygimnáziumokban, valamint a pécsi tankerület középiskolaiban a latin és német nyelv tanulmányi felügyelője, a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen a német nyelv lektora. 1949: hittudományi előkészítő iskolai tanár. Művei: *Német nyelvkönyv*. A gimnáziumok 6. osztálya számára. Szerkeszti Puhér Ferencsel. Budapest, 1940. (A Szent István Társulat gimnáziumi tankönyvei.) *Német irodalmi olvasókönyv*. A gimnáziumok 7. osztálya számára. Szerkeszti Puhér Ferencsel. 1941.¹ 56 éves korában hurcolták Kunszentmártonba. Mátraszentimréren halt meg 1957. július 10-én halt meg. 63 évet élt.

---

1 Magyar Katolikus Lexikon VIII. 2003. 844.

MÓDLY DEZSŐ, LÁSZLÓ (1887–1969)

A Vas megyei Kőszegszerdahely községben született 1887. október 23-án. A ciszterci rendbe lépve 1905. augusztus 14-én öltötte magára a noviciusok fehér ruháját. Egyszerű fogadalmat 1907. április 2-án, ünnepélyes örök fogadalmat 1910. június 27-én tett. Pappá 1910. július 2-án szentelték. Magyar-latin szakos okleveles középiskolai tanár. Hittanári képesítéssel is rendelkezett. Nyugdíjazásáig tanított a pécsi gimnáziumban. Az önképzőkör tanár-elnöke, a vidéki tanulók szállásfelügyelője. 63 éves volt, amikor Pécsről Kunszentmártonba hurcolták. Eredeti egyéniségeért, jóízű élménybeszámolóíért fiatalabb rendtársai nagyon szerették. 82 éves korában halt meg Pannonhalmán 1969-ben.

NYOLCZAS IPOLY, JÓZSEF (1906–1984)

Budapesten született 1906. október 7-én. Rendőr édesapját többször áthelyezték, így iskoláit leánytestvérével együtt Jászapátin végezte. Ott is érettségizett. Teológiai tanulmányait Zircen folytatta, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem latin-francia szakos hallgatója. Beöltözött 1924. augusztus 13-án. Egyszerű fogadalmát 1925. augusztus 14-én, az ünnepélyes fogadalmat 1929. június 22-én tette le. Kránicz Kálmán veszprémi segédpüspök Zircen szentelte pappá 1929. június 30-án. Magas szintű zenei képzésben is részesült. 1929-30-ban a párizsi Sorbonne Egyetem vendéghallgatója, majd Budapesten szerez diplomát 1932-ben. Ez év őszétől 1948-ig a Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának latin-francia szakos tanára. „Ez a tizenhat esztendő lesz életének aranykorszaka. Jóllehet hivatalosan nem volt zenetanári végzettsége (különben jól zongorázott és orgonált), értékes nyelvtanári tevékenységén túlmenően a zenepedagógia, az ének- és zenekarvezetés területén ért el kimagasló eredményeket. Tanítványa, a későbbi orvosprofesszor, Kádas István írta róla: „A két nyelv annak idején úgynevezett főtantárgy volt, és ha a tantervben melléktantárgyként szerepelt is, számára legalább ilyen főtantárgy volt az ének és zene is. Vezetése alatt felvirágzott a gimnázium ének- és zenekara. Nyolczas tanár úr Pécs zenei életét országos színvonalra emelte. Fiú-vegyeskart, szimfonikus és fúvószenekart alapított. Két kitűnő pályatársával az Éneklő Ifjúság Mozgalma mellé 1942-ben megszervezték a pécsi Zenélő Ifjúság koncertsorozatát.”¹

A rendi káptalan választott tagja. A pécsi tankerület gimnáziumaiban és leánygimnáziumaiban az ének tanulmányi felügyelője, a pécsi Karének Egyesület karnagya, a kollégium ének- és zenekarának vezetője, az ének- és zeneszertár őre. Az általános iskola megbízott igazgatója. „Aztán elkövetkezett 1948 júniusa, egy tollvonással államosították az egyházi iskolákat, így a pécsi Ciszterci Gimnáziumot is. A szerzetes-tanárok ettől kezdve be sem tehették a lábukat az 1814-től általuk fenntartott intézetbe. A rendházban egyelőre még maradhattak. Nyolczas Ipoly – félig-meddig illegálisan – verbuvált egy kis vegyes kart a Belvárosi templomban, ahol segédlelkészi beosztást kapott, a városkörnyéki iskolákban egy ideig

hitoktatást is vállalhatott.”² 1949: hittudományi előkészítő iskolai tanár. 44 éves volt, amikor pécsi rendtársaival együtt 1950. június 10-én éjszaka Kunszentmártonba hurcolták. A Kármel kápolnájában Juvenál atyával együtt nagyszerű zenei kultúrát teremtett, felváltva látták el a kántori szolgálatot. Az itt raboskodó ciszterci atyák közösségéből remek énekkart szervezett. Ágoston Julián itt írta meg azóta ismertté és népszerűvé vált Szent Bernát himnuszát, melyet aztán Nyolczas Ipoly, a jeles muzsikussal zenésített meg pentaton hangnemben. Augusztus 21-én, Szent Bernát ünnepének szentmiséjén hangzott fel először a reményt és bizalmat sugárzó dallam a deportáltak ajkán:

Szent Bernát, ma hozzád száll fel énekünk,
Isten előtt közbenjárónk légy nekünk.
Egyházunknak ékessége, virága,
Téged kérlek híveidnek imája.
Szent Bernátunk, kérve-kérünk, nézz le ránk,
Hallgasd meg, ó, esdeklésünk, hő imánk!

Nyolczas Ipoly atya 1950-től az egri főegyházmegye közmegebecsülésnek örvendő papja lett. Segédlelkész Újdiósgyőrben 1950, Gyöngyöstarjánban 1954, Nyíregyháza I. plébánián 1955, Miskolc-Mindszent plébánián 1959, Nyíregyháza I. plébánián 1961-től karnagy, a kántorképző tanfolyam vezetője.³ Nyíregyházán halt meg 1984. június 25-én, 78 éves korában, Zircen temették július 5-én.⁴ A rendszerváltás után visszaállított pécsi ciszterci Nagy Lajos Gimnázium zeneterme 2005-től Nyolczas Ipoly nevét viseli.

---

1 A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve a 2005-2006. tanévről. Közli: Páva Péter igazgató. Pécs 2006. 25-27.

2 Uo. 26-27.

3 Rendtörténeti adatok. Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei. 2013. 104. – Az egri főegyházmegye schematizmusa 1975. 121.

4 Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). 351.

DR. OPPERMAN BALDUIN, JÁNOS (1902–1979)

„A boszniai Brosna-Brod községben, még az osztrák-magyar monarchia területén született 1902. május 7-én. Családjából hozta magával a horvát nyelv ismeretét, a szláv kultúra iránti érzékét, ami alapja volt a szlavisztika iránti későbbi tudományos érdeklődésének. A monarchia közéleti légköréből, a „sokfajta nép” bár súrlódásos, mégis kiegyensúlyozott együttéléséből pedig azt a szenvedélymentes patriotizmust, amivel a közös haza népeinek érdekeit értékelte és megértette. 1918. augusztus 14-én lépett a ciszterci rendbe, Egyszerű fogadalmának (1922. július 15.), majd ünnepélyes fogadalmának (1925. június 27.) letétele után 1925. július 5-én szentelték pappá. 1926-ban fejezte be tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. Doktorátusa mellett magyarból és latinból szerzett középiskolai tanári oklevelet, de az indogermán nyelvészettel való foglalkozása egyre inkább a szlavisztika felé sodorta. Nyelvi készsége és egyre

elmélyülő érdeklődése a tudományos pálya felé vonzotta. Elöljáróinak akaratából azonban középiskolai síkon maradt. Néhány évig a rend budai gimnáziumában tanított, majd 1934-től az államosításig Pécsett volt a rendi gimnázium tanára. Házfőnökhelyettes, a diákokthozon felügyelője, az ifjúsági könyvtár őre. 1949: gyárvárosi segédlelkész, hittudományi előkészítő iskolai tanár. 48 éves volt, amikor Kunszentmártonba internálták. A Kármel kápolnájában mutatta be ünnepélyes ezüstmiséjét 1950. július 12-én. A szétszórás után több lelkipásztori állomás helyén dolgozott a pécsi egyházmegyében, egészen haláláig. Utolsó munkahelyén, a Pécs-bányatelepi plébánián, mint sokra értékelt, a városban mindenki által tisztelt, az egyházmegyei hatóság részéről nagyrabecsült lelkipásztor állt helyt kápláni minőségben. Súlyos, de rövid betegség után halt meg Pécsett 1979. szeptember 6-án, 77 éves korában. A pécsi megyéspüspök temette és mondta érte a gyászmisét szeptember 14-én, koncelebrálva számos rendtársával és paptestvérével.

Ha az elmondottakhoz hozzávesszük szerzetespapi egyéniségének buzgóságát, csendes szerénységét, hallgatólag csendszeretetét, egyszerűségét és mindvégig széleskörű tudását, nagyfokú munkabírást, akkor felvázoltuk egyéniségének jellemző vonásait. Csak még azt a jóságot kell hozzáadnunk, amit fenntartás nélkül pazarolt diákra és felnőtte egyaránt, és amiért mindenki szerette, akikkel az élet egy útra sodorta.”¹

---

1 Szolgálat, 1980. 46. szám, 103.

SZÁSZ ALFRÉD, MIHÁLY (1886–1971)

A Bács-Bodrog vármegyei Küllőd községben született 1886. október 28-án. A ciszterci rendbe lépett 1904. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmat 1908. július 11-én, ünnepélyes fogadalmat 1911. augusztus 2-án tett. Pappá szentelték 1911. augusztus 6-án. Latin-német szakos okleveles középiskolai tanár. Központi ruhatáros Zircen.¹ 1950: kisegítő lelkész Baján, majd Pécsett. 64 éves volt, amikor Kunszentmártonba hurcolták. 1971. január 7-én halt meg 85 éves korában Pannonhalmán.

---

1 Ciszterci Névár 1947-48. 11., 42.

VARGA VIRGIL, JÁNOS (1894–1959)

A Baranya megyei Kisasszonyfa községben született 1894. január 6-án. A ciszterci rend ruháját 1911. augusztus 14-én öltötte magára. Egyszerű fogadalmát 1915. július 5-én, az ünnepélyes örök fogadalmat 1918. július 16-án tette le. Pappá szentelték 1918. július 20-án. Mennysiségtan-természettan (matematika-fizika) szakos okleveles középiskolai tanár. A természettani szertár őre.¹ 1949: hittudományi előkészítő iskolai tanár. 56 éves volt, amikor Pécsről Kunszentmártonba internálták. Siófokon halt meg 1959. október 4-én, 65 éves korában.²

---

1 Ciszterci Névár 1947-48. 18., 43.

2 Diós szerk. 2011-12. (Kézirat). 523.

A szentgotthárdi konvent tagjai 1950-ben

DR. VÁRKONYI FIDÉL, JENŐ perjel (1888–1959)

A Vas vármegyei Kőszegen született 1888. július 24-én. Középiskoláit Kőszegen, Sopronban és Egerben végezte. 1914. augusztus 14-én lépett a ciszterci rendbe. Egyetemi tanulmányait 1907-től Bécsben kezdte. Egyszerű fogadalmát 1908. július 11-én, az ünnepélyes szerzetesi fogadalmat 1911. augusztus 2-án tette le. Pappá 1911. augusztus 6-án szentelték. 1911-13: Innsbruckban képezte tovább magát, ahol teológiai doktorátust szerzett. 1913: a székesfehérvári reálgimnázium hittanára. 1914: a budapesti Ciszterci Hittudományi és Tanárképző Intézet tanára, valamint spirituális. 1919: Nagyesztergáron plébános, még ugyanabban az évben Budapesten teológiai tanár és spirituális. 1920: Zircen plébános és tanfelügyelő. 1922: Budapesten teológiai tanár és spirituális. 1925-41: az Emericana egyetemi menzáinak igazgatója is. 1934: Budapesten káplán. 1936: egyetemi lelkész. 1938: a Confoederatio Emericana Sopiana corporációjának lelkesze. Nyaranként Németországban, Ausztriában, Hollandiában, Belgiumban, Párizsban és Lengyelországban a rendi és egyházi viszonyokat tanulmányozta. 1941: Zircen teológiai tanár. 1946: Szentgotthárdon perjel. Legalább húsz tanulmánya és jónéhány könyve jelent meg különböző kiadásokban. Ezek közül néhány cím: *A Ciszterci Hittudományi Főiskola és a Ciszterci Tanárképző Főiskola évkönyve 1942-43.* (Veszprém, 1943.), *Szent Bertalan apostol* (Győr, 1921.), *Szent Henrikről nevezett Mária és a legméltóságosabb Oltáriszentségről nevezett Magdolna 1925. május 10-én boldoggá avatott ciszterci vértanúapácák élete* (Budapest, 1926.), *Pütkösdí levelek. Lelki életre ösztönző írások egyetemisták, főiskolások, műveltebb fiatalok számára* (Budapest, 1936-1937.). Várkonyi Fidél atya 62 éves volt, amikor rendtársaival együtt Kunszentmártonba internálták 1950 nyarán. Pannonhalmán halt meg 1959. június 30-án, 71 éves korában.¹

---

¹ Magyar Katolikus Lexikon XIV. 2009. 790-791.

DR. GONDÁN FELICIÁN, JÓZSEF (1883–1957)

A Veszprém megyei Lepsény községben született 1883. november 26-án. A ciszterci rendbe lépett 1902. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmat 1904. április 5-én, ünnepélyes örök fogadalmat 1907. június 23-án tett. Pappá 1907. június 27-én szentelték. Magyar-latin szakos tanári oklevelet szerzett, filozófiából doktorált. 1907: Pécsen, 1921-40: nyugdíjazásáig Baján gimnáziumi tanár. 1921-ben a bajai 157. sz. Damjanich János cserkészcsapat alapítója. A Vármegyei Cserkész Intéző Bizottság elnöke. 1940: Szentgotthárdon gyónató. 1941: könyvtáros. Jelentős irodalomtörténeti tanulmányok egész sora került ki a keze alól. Néhány példa: *Összefoglaló nemzeti irodalomtörténet* (Budapest, 1926.), *A középkori magyar pálos rend és nyelvműlékei* (Pécs, 1916.), *Kisfaludy Sándor regéi* (Szeged, 1912.), *Emlékkönyv Tóth Kálmán*

születésének 100. évfordulójára (Homok, 1931.), *Magyar olvasókönyv a gimnáziumok és leánygimnáziumok 1. és 2. osztálya számára* (több átdolgozott kiadás Bp. 1938, 1940). *Új arcú magyarok* című, Homokon megjelent cserkész témájú színművét többször bemutatták. Gondán Felicián 67 éves volt, amikor 1950-ben Kunszentmártonba hurcolták. Súlyosbodó betegsége miatt itt is maradt, Szűcs Aladár rendtársával egy Wesselényi utca magánházban lakott. A szentesi kórházban halt meg 1957. május 31-én, 74 éves korában.¹

---

1 Magyar Katolikus Lexikon IV. 1998. 132. – XVI. 2013. 504.

HORVÁTH KÁZMÉR, VINCE (1902–1983)

A Sopron megyei Süttör községben született 1902. április 2-án. A ciszterci rendbe lépett 1922. augusztus 14-én. Egyszerű fogadalmát 1923. augusztus 17-én, az ünnepélyes örök fogadalmat 1927. június 25-én tette le. 1927. július 3-án szentelték pappá. A budapesti egyetemen tanult, hittanári oklevelet szerzett. 1931: Hercegfalván, 1932: Zircen káplán. 1933: Szentgotthárdon hittanár az állami gimnáziumban.¹ Az iskola Mária Kongregációjának prézese és cserkészcsapatának parancsnoka. A rendi káptalan választott tagja, az apátsági könyvtár őre. 48 éves volt, amikor Szentgotthárdról Kunszentmártonba hurcolták. A rendek feloszlatása után 1950-től 1956-ig káplán a szombathelyi egyházmegyében lévő Szarvaskenden. 1956-tól tartós betegszabadságon. Az aranymiséjén 1977-ben elhangzott szentbeszéd néhány kiemelkedő részlete: „Mi az ünnep? Az ünnep az, amikor meggyújtjuk a gyertyát, és megállítjuk az órát. Megállítjuk az órát, hogy szűnjék meg az idő, és mögüle fölcsillanjon az örökkévalóság. Itt a földön törvény, hogy mindennek árnyéka van. Vegyük el az árnyékát, és megszűnik az ünnep. Egy gyermekben mennyi makrancosság és nyakasság tud lenni: vegyük el az árnyékát, és ott van az örök gyermekség. Egy nő mennyire kiszámíthatatlan és szeszélyes tud lenni: vegyük el az árnyékát, és ott van a szép örök nőiesség. Egy férfi milyen durva és közönyös tud lenni: vegyük el az árnyékát, és ott van az örök férfiasság eszményképe. És a pap? A hosszú évek alatt talán elsűrűkül, talán hivatalnok lesz: vegyük el az árnyékát, és ott áll előttünk a papi eszmény úgy, ahogy azt Jézus elgondolta. Jézusról azt mondja a Szentírás: mindenben hasonló lett hozzánk. Kedves jó Kázmér testvérem! Tanár voltál, elmaradt a katedra. Szerzetes előljáró voltál, elmaradt az apátság. Lelkipásztor voltál, és elmaradt a plébánia. És most? A házak hosszú során az egyik házban a családdal, amely oly nagy szeretettel vesz körül, megosztod az életed. Úgy élsz, mint Jézus harminc évig Názáretben... Ó, te 50 éve felszentelt pap! Mindenben hasonlítasz hozzánk, de felülről vagy. A hivatást Istentől kaptad. Az a hivatásod, hogy az Istent belesugározd a világba. Hogy a szeretet antennája legyél. Ez nem látszik. Jézuson sem látszott. Sokszor félreértették, félremagyarázták. Jézusnak ez fájt. Fáj a napnak is, ha lehunyjuk a szemünket, fáj a forrásnak is, ha a forrás mellett a pocsolyából iszunk. Fáj a papnak is, ha nem kell az Isten. Jézus is, bár nem értették, hintette az áldást. A nap is, ha lehunyjuk a szemünket, hinti a fényt. A forrás sem sértődik meg, ha

pocsolyákból iszunk. A pap sem sértődik meg, hanem árasztja tovább az Isten kegyelmét... A régi magyar köszöntéssel köszöntelek: szép jó estét kívánok. Ne csak jó legyen az este, hanem szép is. Te szeretted a galambokat. Hát most turbékoljon az a sok kicsi diák, akiket úgy meg tudtál nevetetni aranyos kedélyeddel. Azután ragyogjanak fel az esti csillagok egeden: az a sok-sok szempár, amely évtizedeken keresztül rád meredt a katedrán, akiknek te voltál az eligazítás. Azután nyílnak ablakod előtt a virágok: jöjjenek vissza szép emlékek a cserkésztaborból, a tábor-tüzek emléke, amikor az esti imánál azokban a gyerekekben egy életre szólóan megszületett az igazi férfias vallásosság. Tiéd a múlt, ne szégyelld, fogadd el. Legyenek igazak a költő szavai:

Zárlatig ügyis elkészül mérleg,
Csak egy a fontos: égjek, s el ne égjek,
Mint a pusztai vadrózsabokor,
A nap is legszebb naplementekor.”²
(Sík Sándor)

Horváth Kázmér ciszterci atya életének 82., szerzetesi hivatásának 61., áldozópapságának 56. évében 1983. április 13-án elhunyt. Temetése április 21-én volt a fertődi II. (Süttör) temetőben.

1 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 54.

2 Szolgálat, 1983. 59. 91. oldal.

JAMBRICH OSZKÁR, LÁSZLÓ (1895–1977)

A Somogy megyei Simonfa községben született 1895. február 1-jén. A ciszterci rend ruháját 1914. augusztus 14-én öltötte magára. Egyszerű fogadalmát 1916. július 6-án, az ünnepélyes fogadalmat 1918. július 15-án tette le. Történelem-földrajz szakos tanári oklevelet szerzett. 1921. július 31-én pappá szentelték. Gyakorló tanár Budapesten. 1922: apáti jegyző Zircen. 1923: tanár a rend pécsi Nagy Lajos Gimnáziumában. 1934: számvevő Előszálláson, 1937-1945: erdőfelügyelő Zircen. 1944 őszén prédikációban figyelmeztette a zirci svábokat, hogy ne lépjenek be a náci ideológiát kiszolgáló Volksbund szervezetébe, mire egy volksbundos volt tanítványa elvitette. A sopronkőhidai börtönben baloldali ellenállók lelkigondozásával is foglalkozott. 1945. április 27-én szabadult a tiroli határhoz közeli Bernauban. Plébános Bakonykoppányban, 1948: gazdaságvezető a szentgotthárdi rendházban. 55 éves volt, amikor 1950-ben rendtársaival Kunszentmártonba hurcolták. A kényszerszertartózkodás megszűnése után Balatonboglárra költözött. 1967-től haláláig Simonfán élt.¹ „1977 nyarán még megjelent idős tanítványai pécsi találkozásán. Ekkor már a sír felé hajló ember volt, mégis derűsen élt simonfai magányában, lehetőleg a ház kertjében üldögélve.

A kert, a fák, a madarak csipogása, éneke maradt mindvégig éltető eleme. Mert mindene a szabad természet csendje és fénye volt. Rendi munkássága legnagyobb részét is mint uradalmi számvevő és erdőfelügyelő a Mezőföld áldott rónaságán és a bakonyi erdőkben töltötte el. Volt tanítványai, a keze alatt dolgozó emberek és rendtársai egyaránt nyugodt humorát, megértő emberségét és csendes szerénységét őrizték meg emlékezetükben. Ahhoz a rendi nemzedékhez tartozott, amelytől boldogult Békefi Remig apátúr a rend belső szerzetesi megújulását is várta: a jó paptanár eszménye mellett a monasztikus életstílus meggyökerezését. És hogy ez egy nemzedékkel később valóra vált, ahhoz olyan befelé élő, szerény, minden rendi munkában készséges, derűs és nagyszívű szerzetestanárookra volt szükség, amilyen megboldogult testvérünk is volt.”²

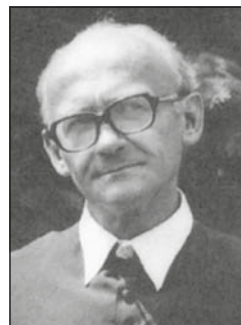
Jambrich Oszkár ciszterci rendi aranymisés áldozópap, középiskolai tanár, életének 82., szerzetesi hivatásának 63., áldozópapságának 56. évében 1977. december 3-án hunyt el. December 10-én temették Zircen.

1 Magyar Katolikus Lexikon V. 2000. 575.

2 Szolgálat, 1978. 38. sz. 95.

KELETY GÉZA, JENŐ (1923–1997)

A hivatását tökéletesen betöltő, az Isten országáért harcoló, semmilyen áldozattól vissza nem riadó ciszterci atya, aki életét a magyar ifjúság katolikus nevelésére kötelezte el, Budapesten született 1923. november 20-án. Egyszerű fogadalmat 1944. február 9-én, ünnepélyes fogadalmat 1947. június 23-án tett. Zircen szentelték pappá 1947. június 24-én. 1947-48: latin-történelem szakos bölcsészhallgató, tanárjelölt a budapesti Bernardinumban. 1948: káplán és hitoktató Szentgotthárdon.¹ Innen hurcolták 27 éves korában

rendtársaival együtt Kunszentmártonba. Megrázó élményeit később az átélő és szemtanú hitelességével formába öntve adta át kortársainak és a felnövekvő nemzedéknek: *Szeretetből élni* című nagyszerű könyvében, amely két fejezetet szentel Kunszentmártonnak. Leírja, hogy szentgotthárdi gimnazista diákjai közül kalandos körülmények között öten látogatták meg kényszerű fogsága idején a Körös-parti kisváros kármelita kolostorában. Ezek a 16-17 éves fiúk Géza atya indíttatására késő öregkorukig hűségesek maradtak a keresztény eszmékhez.

A szétszórás után Kelety Géza a szombathelyi egyházmegye kötelékébe került. 1950-51: segédlelkész Körmenden, Baltaváron, majd Lentiben, 1951-55: kántor Izsákon. Intenzív hitoktatói tevékenységét, az ifjúság jellemnevelését célzó munkásságát a pártállam a rendszer megdöntését célzó felforgatásnak tekintette és több évre terjedő börtönbüntetéssel „jutalmazta”. 1957 és 1970: szolgálaton kívül civil foglalkozást volt kénytelen vállalni. A veszprémi egyházmegyében 1970-74: Súr, 1974-82: Nemesdéd, 1982-90: Pusztakovácsi lelkésze, 1990-97: Csákerény plébánosa. A csákerényi 1414. sz. cserkészcsapat parancsnoka.

Kelety Géza és Szeker András ciszterci atyák dr. Kiss Péter prépost társaságában a mesterszállási templom Kisboldogasszony-búcsúján, 1950. szeptember 8-án

Szeretetből élni 1997-ben megjelent könyvének recenziójában a következő, megfontolásra érdemes sorokat olvashatjuk: „Ezen írással sem költői művet, sem szépprózát, sem regényt, sem mindenféle rég kitalált gondolatokat nem akarok közölni. Erre az írásra – amely nem napló, hiszen ilyenre nem kerülhetett sor – csak évek múltán jutott mód és idő, ezért csak olyan dolgokat tudok és akarok pontosan és életszerűen, időrendi sorrendben, hitelesen elmondani, amelyek oly mélyen vésődtek az emlékezetembe, hogy évtizedek múlva is „bennem maradtak”. Olyan élmények, amelyeket nem lehetett egyszerűen elfelejteni...” „Kelety Géza ciszterci atya szavai ezek, aki minden körülmények

között: szerzetesként, papként, kántorként, rabként – mint Isten csodálatos eszköze – számos meglepő ötlettel felvirágoztatta a fiatalok hitéletét, miközben nem mindennapi kalandokat élt át. Így például titokban ávós tisztí egyenruhában a börtönben félig agyonvert ávós közlegény gyóntatását vállalta. Kelety Géza atya írását szenvedése és a még élő számos tanú hitelesíti. Szavai valóban fiatalokhoz szólnak fiatalokról, és lelkipásztorokhoz lelkipásztorokról – tanulságul.’

Könyvének utolsó soraiban írja: „Néhány hónap múlva aranymisém lesz... Nagyon súlyos, tulajdonképpen halálos beteg vagyok, de talán megadja a jó Isten, hogy megérjem életem második legszebb napját, az aranymisét, ötvenedik évfordulóját papi életemnek. Hogy az elmúlt harminc-negyven évben mi minden történt, az többkötetes regény lenne. A szereplők nagyrésze ma is él, és már nem olyan világ volt 1958 után, mint előtte. Megváltozott Magyarország, megváltoztak az emberek. Megváltoztam én is sok mindenben. De egy dologban nem. A minap került a kezembe egy levél, amelyet most 1996 szeptemberében írt itteni tanítványom egy barátjának, aki szintén innen indult cisztercinek: „Ciszterci pedig azért szeretnék lenni, mert láttam egy példát, ami nagyon megtetszett, és én is „szereteből akarok élni...”²

A kötet befejezése után néhány hónappal Kelety Géza ciszterci rendi aranymisés áldozópap, középiskolai tanár életének 74., szerzetességének 54. áldozópap-ságának 50. évében visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. A zirci temető Ciszterciek Sírkertjében március 13-án helyezték örök nyugalomra. Ezt követően a szentmise-áldozatot az Apátsági Bazilikában mutatták be lelki üdvéért. A „mézajkú doktor”, Szent Bernát bölcs megállapításainak minden szava ráillik Géza atya életére, sorsára és megpróbáltatásaira:

„Krisztus ráismert élete sok szenvedésében és küzdelmében, és nem fog megfélemlkezni róla a mennyben sem.”³

1 Magyar Katolikus Lexikon VI. 2001. 470.

2 Kelety 1997. 381.

3 Gyászjelentés.

KÜZDY AURÉL, ALBERT (1866–1951)

Budapesten született 1866. december 17-én. A ciszterci rendbe lépett 1884. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalmat 1888. május 20-án, ünnepélyes fogadalmat 1891. július 10-én tett. Pappá 1891. július 14-én szentelték. Mennyeiségtan-természettan (matematika-fizika) szakos középiskolai tanár. A rend középiskolaiban működött. Békefi Remig zirci apát noviciusmesterré nevezte ki. Aurél atya az első fővárosi ember a ciszterci rendben. „Hivatása az első jele annak a folyamatnak, amely a 19. század elején önállósodott zirci apátságot olyan szellemi és lelki központtá tette, melynek vonzása az egész országra kiterjedt. Vele a nagyvárosi személyiség jelent meg a zirci életben. Az az ember, akinek szellemi nyugtalansága, megpihenni nem tudó lelki igényessége adott körülmények között nemcsak áldás lehet valamely közösség életében, hanem döntő fordulatot is hozhat. S ez következett be Küzdy Aurél munkássága, hatása nyomán is... Felszentelése után azonnal Egerbe került, mint a matematika és fizika tanára. Pedagógiai működésében előtérbe lép a nevelő, a lelkeket, a körülötte kitaruló életet megnyerni, alakítani, felfelé vezetni kívánó ambíciója és lelkes idealizmusát életszerű célok szolgálatába állító gyakorlatiassága. Új tanártípust képvisel, voltaképpen megteremtí és hatásában bemutatja a diákhöz és szülőhöz egyaránt életközelségbe lépő nevelőtanárt, aki előbb az egri gimnáziumnak szerez országos hírnevet és tekintélyt, majd a rendi nevelő oktatás sajátos eszménye és célkitűzése révén rövidesen átlelkesíti az új budai iskolát, átalakítja Pécsét és Baját, és a magyar pedagógia történetébe kitörölhetetlenül beírja a ciszterci nevet.”¹

Egerben tanára volt városunk szülöttének: Kiss Péternek, Kunszentmárton későbbi prépost-plébánosának. Évtizedek múltán nyugdíjasként élt a szentgotthárdi apátságban, amikor társaival 1950 júniusában Kunszentmártonba internáltak. Kelety Géza atya írja *Szeretetből élni* című könyvében: „Az ávosok sorfala között mentünk le a földszintre. A főkapunál megvárták, míg mindenki odaért, s csak akkor nyitották ki. A kapu előtt ponyvával letakart nagy teherautó várakozott teljes sötétségben, hátsó nyílásával a kapu felé fordulva. Körös-körül géppiszto-lyos rendőrök. Nyers, de fojtott hangon adták ki az utasítást, hogy teljes csendben lépjünk fel az autóra. (Kiktől vagy mitől féltek vajon?...) Egy kis egyfokú létra volt az autó hátulján, ezen hágtunk fel a kocsira. A nyolcvanhárom éves Küzdy Aurél atya nem tudott magától fellépni, megcsúszott és térdre esett. Káromkodások. Az egyik durván rákiált:

– Gyorsan ugorjon föl, mert különben kötéllel kötjük az autó végére, s úgy szalad utánunk Pestig. Durva röhögés jutalmazta a „szellemes” ötletet. Nagy nehezen felsegítettük a testes öregembert... Háromnegyed egy volt éjfél után.”²

A három hónapig tartó kunszentmártoni tartózkodás részleteire Sulyok Ignác atya emlékezik a segítő szeretet megnyilvánulásának megörökítésével: „Nem fedledeztünk el az idős és beteg atyákról sem. Igyekeztünk a sanyarú körülményeket számukra elviselhetőbbé tenni. Az önuralomnak, az önfegyelemnek, belső kiegyensúlyozottnak tiszteletreméltó példáját mutatta fel a 84 esztendőes Küzdy Aurél, aki törődötten, betegen is derűs nyugalommal fogadta el a kényszerű összeszezsúfoltságot, és viselte a legelemibb kényelem hiányát is.”³ Egykori tanítványa: dr. Kiss Péter prépost-plébános többször meglátogatta a Kármelben.

Küzdy Aurél gyémántmisés ciszterci tanár a szétszórátás után egy évvel, 1951. június 16-án halt meg 85 éves korában Porván, a plébánián, ahol menedékre talált. Zircen temették.

---

1 Kereszty 2014. 172-175.

2 Kelety 1997. 159-160.

3 Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei. 101.

SIMON MARÓT, ISTVÁN (1921–2004)

A Fejér megyei Hercegfalva községben született 1921. március 1-jén. Beöltözött 1941. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalmat 1942. augusztus 30-án, ünnepélyes fogadalmat 1945. augusztus 30-án tett. Pappá 1946. április 22-én szentelték. 1947-48: magyar-német szakos tanárjelölt a budapesti Bernardinumban. 1950-ben szentgotthárdi segédlelkész volt, amikor rendtársaival 29 éves korában Kunszentmártonba internálták. 2004 körül (vagy az azt követő években) halt meg Pannonhalmán, kb. 85 éves korában.¹

---

1 Diós szerk. 2011-12. 430.

SZABÓ TIHAMÉR, ISTVÁN (1894–1979)

Veszprémbe született 1894. július 11-én született. A ciszterci rend fehér ruháját 1913. augusztus 14-én öltötte magára. Egyszerű fogadalmat 1914. szeptember 18-án, ünnepélyes fogadalmat 1919. szeptember 13-án tett. Pappá 1919. szeptember 29-én szentelték. Okleveles középiskolai hittanár. 1948-ig Egerben a Mária Kongregáció prézese, a Nagyasszony Testőrgárda vezetője, a vidéki tanulók szállásfelügyelője. 1949-től a szentgotthárdi Iskolaszanatórium lelkésze és hitoktatója. 56 éves korában hurcolták Kunszentmártonba. Az aranymisés Tihamér atya a pannonhalmi Szociális Otthonban hunyt el szelíd, csendes halállal 1979. április 24-én, 85 éves korában. Pannonhalmán is temették el.

„Gyöngye szervezetű, törekeny, mégis szívós ember volt. Több helyütt működött mint hittanár, leghosszabb ideig Egerben a rendi gimnáziumban és a szentgotthárdi iskolaszanatóriumban. Sok betegeskedése ellenére derűs, eleven kedélyű ember volt. Óvatosan és némi kedves huncutsággal került a nagy erőfeszítéseket, annál jobban szeretett a rekreációkban csevegni, diákjaival törődni, ügyes-bajos dolgaikkal odaadó együttérzéssel foglalkozni. Nem volt sem jeles szónok, sem kiváló didakta, de amit tanított hitünkről, amit hirdetett az evangéliumról, azt átélte, és meleg szívéen át sugározta szószerűről és katedráról egyaránt. Mikor 1954-ben véglegesen meg kellett telepednie a szerzetesek számára fenntartott Szociális Otthonban, onnan is szívesen kijárt segíteni különböző plébániákra. Ereje azonban egyre fogyott, végül daganatos megbetegedés gyanújával gyomorműtétnek vetette magát alá. A kórházból való elbocsátásakor az orvosok közeli halálával számoltak. Ám derűs optimizmusa öreg kora ellenére változatlan mozgékony-sággal úgyszólván halála napjáig vitte, mozgatta, emberek társaságát kerestette vele.

Békességes, Isten-váró és Isten után vágyódó lélekkel távozott az életből, ami neki az utolsó három évtizedben az otthonát veszített szerzetes sorsát jelentette. Amikor néhány nappal halála előtt meglátogatták, ezt mondta: „Most már elbúcsúzom tőled és minden rendi testvéremtől. Isten vár, és szívesen megyek haza. És nagyon hálás vagyok az Úrnak, mert nagyon sokat kaptam tőle.” Jó lenne valamennyiünknek ilyen szelíden elszakadni a földtől, és ilyen hálás szívvel megérni Atyánk házába!”¹

---

1 Szolgálat, 1980. 45. szám. 103.

DR. SZÚCS ALADÁR, JÁNOS (1878–1957)

Makón született 1878. december 9-én. A ciszterci rendbe lépett 1899. augusztus 29-én. Egyszerű fogadalmat 1901. július 23-án, ünnepélyes örök fogadalmat 1904. június 23-án tett. Pappá 1904. június 27-én szentelték. A hittudományok doktora. Gyóntató a szentgotthárdi apátsági templomban. 72 éves volt, amikor Kunszentmártonba hurcolták. Kelety Géza atya írja többször idézett könyvében, hogy a gyötrelmes utazás másnapján Aladár atyát – akit rendkívül megviselt az ember-telen szállítás – a rendőrség engedélyével a kármelita kolostorból a csongrádi kórházba vitték műtétre.¹ A rendek feloszlata után is Kunszentmártonban maradt, Gondán Felicián atyával lakott egy Wesselényi utcai magánháznál albérletben. Dr. Szűcs Aladár ciszterci szerzetes-tanár Szegeden halt meg 79 éves korában, 1957. március 21-én.²

---

1 Kelety 1997. 167.

2 Diós szerk. 2011-12. (Kézirat.) 480.

VÉGHÉLYI ZOLTÁN, ISTVÁN (1893–1864)

A Sopron megyei Farád községben született 1893. december 24-én. A ciszterci noviciusok fehér ruháját 1911. augusztus 14-én öltötte magára. Egyszerű fogadalmát 1915. július 5-én, az ünnepélyes örök fogadalmat 1918. július 16-án tette le. Pappá szentelték 1918. július 20-án. Természettan-vegytan szakos okleveles középiskolai tanár. Szentgotthárdon házgondnok.

57 éves volt, amikor társaival együtt 1950 júniusában Kunszentmártonba hurcolták. Budapesten halt meg 1964. november 25-én, 71 éves korában.¹

---

¹ Diós szerk. 2011-12. (Kézirat.) 529.

IRODALOM

ANTALÓCZI Lajos szerk.

1993 *Kétszáz éves az egri főegyházmegyei könyvtár 1793-1993. Emlékkönyv.* Eger.

ÁGOSTON Julián versei

2013 *Kunszentmártoni nyár 1950.* Budapest

BARNA Gábor

1995 A mesterszállási templom története. In: BARNA Gábor szerk.: *Mesterszállás, Fejezetek a község történetéből.* Mesterszállás Község Képviselőtestülete. Mesterszállás, 131-149.

1998 *Az Élő Rózsafüzér kunszentmártoni társulata.* Devotio Hungarorum. Szeged.

2000 A Vigília beszélgetése Maróti Ervin Arnolddal. *Vigília* 2000/6.

2004 „...szolgálatra ítéltél...” Bálint Sándor Emlékkönyv. Szeged.

2014 *Éveim. Demeter István önéletírása.* Sárospatak.

2015 Radics István, Kunszentmárton újratelepítője. In: BARNA Gábor: *Kunszentmárton. Történeti néprajzi tanulmányok.* Szeged. 34-66.

2015 Legendamesék egy alföldi kéziratos népköltési gyűjteményből. In: BARNA Gábor: *Kunszentmárton. Történeti néprajzi tanulmányok.* Szeged. 131-140.

BARNA Gábor – PUSZTAI Gabriella szerk.

2008 *„Körös vizinek napkeleti partján...” Kunszentmárton, a mezőváros.* Kunszentmárton.

BARNA Mária

2012 Búcsú. *Kunszentmártoni Hír-Lap*, 2012. május 31.

BATHÓ Edit

2007 *Méhészkedés a Jászságban.* Jászberény.

BENEDEK Gyula

2002 *Kunszentmárton város oklevelei és fontosabb iratai 1333-1737.* Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága. Szolnok.

BRISITS Frigyes

2014 Egy klerikázus korrajza a Bernardinumban 1909-1913. In: KERESZTY Rókus – TURÓCZINÉ Pesty Ágnes: *Ciszterci arcképek.* Budapest.

CZAKÓ István

2008 *Kortársaim. Papok élete a korszakok tükrében, korszakok a papok életében.* Miskolc.

CHOBOT Ferenc

1915-17 *A váci egyházmegye történeti névtára I-II.* Vác.

DIÓS István szerk.

2011-12 *Martirologium Hungarorum.* Az 1945. I. 1 – 2010. XII. 31. között hűségben elhunyt szerzetesnők, szerzetesek, egyházmegyes papok és püspökök emlékezete. Kézirat gyanánt. I-II.

DÓSA József

1904 *Szentföldi zárandoklásom.* Kunszentmárton.

- DÓSA József (ifj.)
1893 *Szép napok. Római és nápolyi élmények*. Kisvárdá.
1917 *Dicsértessék a Jézus Krisztus!* Újpest.
- DÓSA József – SZABÓ Elek
1936 *Kunszentmárton története I.* Kunszentmárton.
Egri egyházmegyei zsinat
1942 Eger
Egyetemes Magyar Encyclopaedia XII. Budapest 1874.
- ERDEINÉ Tóth Klára
2014 *A 150 éves jászkarajenői római katolikus egyházközség története*. Jászkarajenő.
- FODOR István Ferenc szerk.
2008 Tóth József jákóhalmi tanító naplója 1865-ből. *Jákóhalmi Füzetek* 6.
- FODOR József
2010 Báró Bémer László nagyváradai megyés püspök. In: *Nagyvárad tudós püspökei, neves személyiségei*. Szerk.: FLEISZ János, FODOR József. 63. Nagyvárad.
- FÖLDVÁRI Sándor
2001 Dr. Antalóczi Lajos (1947-2000). *Honismeret*, 2001/3. 127.
- GÁTI Magdolna
2011 Igaz ügyet az Isten nem hagy cserben. *Öröm-Hír*. A Debreceni Nyíregyházi Egyházmegye lapja. 2. szám, 15.
- GEREVICH Tibor – LEPOLD Antal – ZSEMBERY István
1927 *Magyar Katolikus Almanach*. Budapest.
- GRÓF Lajos
1999 *Az ígélet gyermekei. Papi életutak az ezredvégről*. Miskolc.
2002 *Az ígélet örökösei. Papi életutak az évezred elejéről*. Miskolc.
- GYÖRFFY István
1984 *Nagykunsági krónika*. Karcag.
- HACSAVE CZ Béla
1992 *A Mátra ölen – Markaz. A falu krónikája 1875-ig*. Kézirat.
- HAJDÚ József
1996 *Sárgult lapok üzenete*. Dévaványa.
- HORTOBÁGYI Jenő szerk.
1944 *Keresztény magyar közéleti almanach II. 1940-1944*. Budapest.
- IVÁNYI László szerk.
2010 *A gyomaendrődi Szent Gellért Katolikus Általános Iskola és Óvoda Évkönyve*. Gyomaendrőd.
- JÁCINT (P.) ford.
1936 *A kármeliták misekönyve*. Győr.
- JÓZSA László
1990 *Kunszentmárton utcanevei*. Kunszentmárton.
1993 *A kunszentmártoni Kármel félévszázados története*. In: BARNA Gábor szerk.: *Szerzetesrendek az Alföldön – Kármeliták Kunszentmártonban*. Budapest. 19-53.

- 1999 *Megszentelt kövek. Kápolnák, szobrok, keresztek és temetők Kunszentmártonban.* Szeged.
- 2001 Szent Márton tisztelete egy alföldi kun városban. In: BARNA Gábor szerk.: *Szenttisztelet.* Szeged.
- 2005 Az emberi élet rögzített pillanatai. In: BARNA Gábor szerk.: *Idő és emlékezet. Tanulmányok az időről az ezredfordulón.* Szeged.
- 2008 A város és plébániája. In: BARNA-PUSZTAI szerk.: *„Körös vizinek napkeleti partján...” Kunszentmárton, a mezőváros.* Kunszentmárton.
- 2009 *„Isten hajléka az emberek között.” A kunszentmártoni római katolikus templom.* Szeged.
- 2010 Ministráns hagyományok Kunszentmártonban. In: BARNA Gábor szerk.: *Ritus és ünnep.* Szeged.
- KELECSÉNYI Ákos
2013 Leletmentés az éjszakából. In: *Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei.* Budapest.
- KELETY Géza
1997 *Szeretetből élni.* Budapest.
- KERESZTY RÓKUS – TURÓCZINÉ PESTY ÁGNES
2014 *Ciszterci arcképek.* Budapest.
- KOMISZÁR DÉNES
2012 *„...Egernek ősz galambja” – Samassa József bíboros, egri érsek.* Nyíregyháza.
- KONCZ ÁKOS
1892 *Egri egyházmegyes papok irodalmi téren.* Eger.
- KONCZ VERONIKA – MESKÓ ZSOLT szerk.
2014 *A mi arcaink. Pazaréti hitvallás.* Budapest.
- KÓSA KÁROLY
1993 Szerzetesrendek és házaik Jász-Nagykun-Szolnok megye területén 1920 és 1950 között. In: BARNA Gábor szerk.: *Szerzetesrendek az Alföldön. Kármeliták Kunszentmártonban.* Budapest.
- KOVÁCS KORNÉL – BALOGH GÁBOR szerk.
2014 *100 év Isten dicsőségére. A mendei római katolikus egyházközség.* Mende.
- KOVÁCS MIHÁLY
1919 *A harang.* Eger.
- KÜHN SZANISZLÓ szerk.
1942 *A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve az 1941-1942. iskolai évről.* Pécs.
- LADÁNYI MIHÁLY szerk.
1936 *Heves vármegyei ismertető és Adattár.* Budapest.
- LUKÁCS LÁSZLÓ
1988 *Catalogus Generalis II.* Róma.
- MAHUNKA IMRE
1930 *Te Deum laudamus.* Hort.
- MEGYESI LÁSZLÓ szerk.
2007 *A Tiszától az „Óceánig”. Életutak.* Hajnóczy József Gimnázium, Tisza-földvár.

- MEZEY Lajos szerk.
1929 *Kunszentmártoni hősök albuma*. A Kunszentmártoni Híradó kiadása.
- MOLNÁRNÉ Szikszai Klára
2007 *Urunk szolgálatában. Jászapátira jöttek, Jászapátiról indultak*. Jászapáti.
- NÉMETH Kálmán
1943 *Százer szív sikolt*. Hazatért és hazavágyó magyarok verőfényes golgotája. Bácsjózseffalva.
- NÉZŐ István
é.n. *Mesélő kövek. Kisvárdai régi épületei*. Nexus 5. évf. 21. szám.
- NÉZŐ István-PÉNZES Tiborc Szabolcs-PONCSÁK Angéla Eszter
2000 *A kisvárdai egyházak története Szent Lászlótól napjainkig*. Kisvárdai Városszépítő Egyesület. Kisvárdai.
- OROSZLÁNY Gábor szerk.
1930 *Nagykun városok*. Karcag.
- PÁVA Péter szerk.
2006 *A Ciszterci Rend Pécsi Nagy Lajos Gimnáziumának Évkönyve a 2005-2006. tanévről*. Pécs.
- PÉTERFFY Gedeon
1940 *Tóth Tihamér. Élet- és jellemrajz*. Budapest.
- PUSKELY Mária
1990 *Szerzetesek*. Zrínyi Nyomda.
- RAPCSÁNYI László
1979 *Áthosz – a Szent Hegy és lakói*. Gondolat Kiadó.
- ROMÁN Csaba – HÓDI Miklós
2015 *A nyíregyházi köztemető papi sírkertjének bemutatása*. Magyarok Nagyszonyja Főplébánia kiadása, Nyíregyháza.
- SCHEFFLER János
2011 *Szatmártól Chicagoig*. Szatmárnémeti.
- SCHEFTSIK György szerk.
1935 *Jász-Nagykun-Szolnok vármegye múltja és jelene*. Pécs.
- Soós Imre
1985 *Az egri egyházmegyei plébániák történetének áttekintése*. Budapest.
- SUBA Györgyné
2015 *Isten országának munkásai Jászberényben 1546-2015*. Jászberény.
- SUGÁRNÉ Kontsek Aranka
2002 *Papválasztások Jászberényben*. In: *Jászsági Évkönyv*. Szerk. Pethő László.
2003 *Jász történelmi arcképcsarnok*. Jászberény.
- SULYOK Ignác
2013 *Ciszterciek Kunszentmártonban*. In: *Kunszentmártoni nyár 1950. Ágoston Julián versei*. Budapest.
- SURÁNYI Dezső
1981 *Hegyfokony Kabos – a nagy magyar meteorológus*. Vigilia, 1981. február.
- SZEREDY József
1885 *Egyházjog, különös tekintettel a magyar szent korona területének egyházi viszonyaira*. Harmadik kiadás. Pécs.

SZILÁRDFY Zoltán

2012 *A Szilárdfy család története*. Magánkiadás. Budapest.

TENGELY Adrienn

2016 Az 1931. és 1942. évi egri egyházmegyei zsinatok. *Századok* 2015. évf. (150. évf.) 1. szám. 133-167. p.

TERNYÁK Csaba

2010 Bémer László egri kötődései. In: *Nagyvárad tudós püspökei, neves személyiségei*. Szerk.: FLEISZ János, FODOR József. Nagyvárad, 35-43.

TÉGLÁSY Imre

1977 Száblik István – a magyar Daedalus. In: *Móra Ferenc Múzeum Évkönyve* (1976-77/1). Szeged, 315-324.

VASVÁRI Zoltán

2012 Szilárdfy Zoltán 75 éves. *Honismeret* 2012/6. 51-62.

VÁNDORFY János

1895 Jász-Apáthy város Egyházának múltja és jelene. Eger.

VERES András

2009 *Elvitte őt Jézushoz. Elmer István beszélgetése Veres András szombathelyi megyéspüspökkel*. Budapest.

VERESS János

1927 *Régi idők fakult írásai*. A Kunszentmártoni Híradó különlenyomata.

ZAKAR András

1941 *Tihamér püspök élete – ahogyan kortársai látták*. Budapest.

FORRÁSOK

Magyar Katolikus Lexikon

I. (1993), II. (1994), III. (1997), IV. (1998), V. (2000), VI. (2001), VII. (2002), VIII. (2003), IX. (2004), X. (2005), XI. (2006), XII. (2007), XIII. (2008), XIV. (2009), XV. (2010).

Révai Nagy Lexikona

- 1911 II. kötet. Budapest
- 1925 XVII. Kötet. Budapest

Magyar Életrajzi Lexikon I.

- 1967 Akadémiai Kiadó, Budapest

Egyházmegyei zsinatokról kiadott kötetek

- Az 1931. évi egri egyházmegyei zsinat. Eger, 1931.
- Az 1942. évi egri egyházmegyei zsinat. Eger, 1942.
- Az esztergomi főegyházmegyei zsinat 1941. Budapest, 1942.
- A szombathelyi egyházmegyei zsinat 1927. Szombathely, 1927.
- A Szatmár-nagyváradai egyházmegye zsinata 1938.

Névtárak

- Catalogus Religiosorum et Monialium Discalceatorum Ordinis B. Mariae V. De Monte Carmelo in Hungaria Anno 1943.
- A Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának Névtára 1947-48.
- Győri Almanach 1968.
- Váci Egyházmegyei Almanach 1970.
- Csanád Egyházmegye Jubileumi Évkönyve 1980. Szeged
- A Szeged-Csanádi Egyházmegye Névtára. Szeged, 2000.
- A Székesfehérvári Egyházmegye Jubileumi Névtára 1977.
- A Pannonhalmi Szent Benedek-Rend Névtára 1987.
- Az esztergomi főegyházmegye névtára 1989.
- Debrecen-nyíregyházi Schematismus 2008.
- Egri Schematismusok (1987-től Schematismusok), névtárak
1819, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1828, 1835, 1837, 1838,
1842, 1846, 1848, 1851, 1854, 1862, 1865, 1867, 1870, 1875,
1882, 1884, 1885, 1887, 1890, 1892, 1898, 1902, 1903, 1905,
1906, 1908, 1913, 1914, 1916, 1928, 1931, 1932, 1933, 1934,
1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1945, 1963,
1975, 1987, 1992, 2000, 2004, 2011, 2014.

Folyóiratok

Egri Egyházmegyei Közlöny (EEK)

1871, 1872, 1875, 1877, 1881, 1888, 1889, 1909, 1911, 1913,
1914, 1916, 1917, 1918, 1920, 1921, 1923, 1924, 1927, 1928,
1930, 1934, 1936, 1939, 1942, 1943.

Szolgálat

1970, 1974, 1976, 1977, 1978. 1979, 1980, 1981, 1983.

FÜGGELÉK

TÁBLÁZATOK

PLÉBÁNOSOK	KÁPLÁNOK
Zatkó Mihály (1721-1724) Vincze Gáspár (1724-1727) Bénnai János (1727-1737) Csombok Mihály (1737-1739) Vincze Gáspár (1740) Berkess Ferenc (1740-1756) Nagy Pál (1756-1775)	Balogh István (1762-1765) Eperjessi Pál (1765-1767) Csete Pál (1767-1769) Tumliere Ignác (1769-1771) Bednarovics János (1771) Bocsi János (1773-1776) Nagy István (1774-1776)
Balajthy Máté (1775-1778)	Kőszeghy József (1775-1778)
Horváth Ferenc (1778-1794)	Tiszó János (1778-1779) Horváth Márton (1780) Dányi Ferenc (1782) Wattai Pál (1783-1790) Rotsák József (1786-1790) Viczmándi Lajos (1790-1791) Horti Imre (1790-1792) Szaniszló Imre (1791-1795) Katona József (1792) Kormond Ádám (1792-1796)
Udvardy Ignác (1794-1797)	Baligay Kázmér (1796-1797) Mosótzky József (1797-1798)
Szuhányi János (1797-1807)	Hartzy József (1798-1799) Polereczky János (1799-1800) Csontos József (1801-1803) Ferentzi József (1803-1804) Petrács Antal (1804-1808)
Majzik János (1807-1812)	Vágner József (1809-1813)

Báró Bémer László (1812-1816)	Jeness Ambrus (1813-1815) Thury János (1813-1816) Fekete Ignác (1815-1818)
Smilánszky János (1816-1819)	Koródy Pál (1816-1818) Bella József (1818) Boér János (1818) Szökő Mihály 1818-1819
Szendrői Kovács Ferenc (1819-1831)	Hegedűs István (1818-1820) Bátor József (1819-1820) Szuromy György (1820-1824) Ludányi András (1821-1823) Asztalos József (1823-1824) Mohatsek Ferenc (1824-1825) Virágh György (1825) Velentzey János (1825) Stand János (1825-1828) Bathó János (1825-1829) Mihályi János (1828-1830) Nagy Balázs (1829-1830) Medgy Ferenc (1830-1831) Harsányi József (1830-1835)
Steinhauser Antal (1831-1844)	Gyenes József (1831-1832) Trangoss József (1832-1836) Krakovszki János (1835-1842) Holtzer József (1836-1838) Marton Vendel (1838-1841) Fábry János (1841-1842) Ivány Sándor (1842-1844) Makrányi Károly (1843-1849)
Valeszkai Trangoss József (1844-1858)	Tóth Sándor (1843-1851) Folman Károly (1849-1851) Szalonnay Endre (1851-1853) Lapsinsky János (1851-1854) Pöstényi István (1853-1857) Kiszely Ferenc (1854-1858) Nyilas Mihály (1857-1859)
Tóth Sándor (1859-1888)	Gugyela János (1858-1859) Gyurka József (1859-1861) Berzeviczy Antal (1859-1861) Keresztesy József (1861-1863) Törőcsik Mihály (1861-1868)

	<p> Kirchnopf Márton (1863-1865) Farkas Imre (1865-1869) Zupkó Ágoston (1868-1870) Likér Ágoston (1869-1872) Angyal János (1870-1873) Spórer Ignác ((1872-1878) Koncz Menyhért (1873-1875) Sztankóczy Hugó (1875-1877) Nyárády Lajos (1877-1883) Hegyföky Kabos (1878-1886) Bakots Károly (1883-1885) Petheő József (1883-1884) Cserha József (1884-1886) Dobó Ferenc (1885-1888) Kovács Mátyás (1886-1888) Fülöp Elek (1887-1888) Wágner Ottó (1887) Barcsák Mihály (1888) </p>
Dósa József (1888-1913)	<p> Várady Gyula (1888-1889) Csoltkó Pál (1888-1889) Boros Pál (1889-1891) Pfeiffer József (1889-1892) Mezey Illés (1890-1892) Huszka Endre (1892-1895) Katona József (1892-1894) Melkó György (1894) Kállay Ákos (1895) Pigay István (1895-1898) Kovács Mihály (1895-1898) Zsembery Miklós (1898) Papp Endre (1898-1905) Timon Zsigmond (1899-1901) Keviczky István (1901-1902) Leskó József (1902-1905) Németh József (1905-1907) Scheliga Mihály (1905-1906) Véber János (1906-1909) Bencze Lajos (1907-1908) Kiss Balázs (1908-1909) Lengyel László (1909) Szlovacsik János (1909-1913) Csetkovics Miklós (1909-1914) Kocsis Sándor (1913-1917) </p>

Timon Zsigmond (1914-1942)	Fekete Miklós (1914-1915) Gulyás István (1915-1916) Mahunka Imre (1916) Léman Kálmán (1917-1922) Rákóczy István (1917-1920) Mednyánszky Mihály (1920-1922) Gibás József (1922-1923) Lázár Péter (1922-1926) Pintér Pál (1923-1929) Lang János (1926-1928) Dr. Nagy Sándor (1928-1933) Gáll Gyula (1929-1932) Káplár Ágoston (1932-1936) Fekete Béla (1833-1934) Bányai Gruber Imre (1934-1936) Obeda Endre (1936-1937) Tóth Antal (1936-1937) Nagy Gábor (1937-1942) Benke István (1937-1938) Gecse István (1937) Dr. Lakatos Sándor (1937-1942) Bolya Ferenc (1938-1943) Csirmaz István (1939) Borsányi Lajos (1942-1944) Gerzsényi Péter (1942-1943)
Szabó Elek (1943-1945)	Erős István (1943-1945) Nagy János (1943-1945) Tóth Gyula (1944-1845) Oláh Imre (1945)
Dr. Kiss Péter (1945.1959)	Katona István (1945-1947) Sindel Ferenc (1945-1947) Dr. Fürdök Frigyes (1947) Juhász Ferenc (1947-1948) Demeter István (1947-1949) Rácz Imre (1948) Jeszenszky Emil (1948-1950) Tirpák Imre (1949) Eperjessi László (1949-1952) Szi-László Imre (1950-1951) Buczkó Lajos (1951-1954) Berta Mihály (1952-1954) Parádi Félix (1954-1957) Dr. Csépany László (1954-1957) Gulyás Béla (1957-1958)

	Búr Gábor (1957-1961) Dr. Horváth Ferenc Zsigmond (1958-1959) Papp Endre (1959-1962)
Lázár Pál (1959-1971)	Dr. Körtvélyessy László (1981) Dr. Balpataki Béla (1961-1964) Kiss Tibor (1962-1966) Vitai László (1966-1969) Kocsis István (1868-1970) Fülep Sándor (1970-1971)
Fellegi Sándor (1971-1981)	Takács József Tivadar (1971-1974) Ferencz János (1974-1975) Dr. Antalóczi Lajos (1975-1976) Szántó József (1976-1977) Ötvös András (1977-1978) Nagy István (1978-1982)
Nagy Ferenc (1981-1999)	Lunczer Gyula (1982-1984) Galó József (1984) Dr. Barsi János (1984-1985)
Túri Kis István (1999-2008) Kövesdy Zsolt (2008-) Kalamán János plébániai kormányzó (2015-)	

Helybeli születésű papok

Nagy István
Száblik István
Dósa József
Ifj. Dósa József
Kádár Szilveszter
Vékony József
Dr. Vékony István
Szabó Elek
Dr. Kiss Péter
Devánszky Ignác
Devánszky Imre

Kovács Ágoston
R. Kiss Imre
Lengyel Máté Pál
Dr. Kiss László
Závodni Kálmán
Felföldi Balázs Mátyás
Samu András
Kiss Gábor
Dr. Janes Zoltán
Pásztor Emánuel
Szabó Miklós Xavér

Kunszentmártoni származású papok

Tóth Tihamér püspök
Lázi János
Dr. Németh Kálmán Gellért
Mácsai Imre
Dr. Szilárdfy Zoltán
Iványi László
Gedeon József
Kosinsky Béla

Kunszentmártonban működő szerzetes papok

Csehy Alfonz
Maróti Arnold

Idegenből jött, de kunszentmártoni földben nyugvó papok

Kinczel Vince
Dr. Tardos János Vida

Kármeliták

ATYÁK (felszentelt papok)

Pálvölgyi Ignác
Kondek Mihály
Pozsgay Alfonz
Szabó Pál
Szűcs Márk
Kovács Teofil
Kövecses Ciprián
Áder Ráfael
Hász Brokárd
Visi Marián
Hegedűs Honor
Csicsai Kelemen

Kovács Ágoston
Böcskey Bertold
Nagy Jeromos
Németh Grácián
Gyulai Gaál Terézius
Mátéffy Brunó
Kuti Bonifác
Szi-László Fülöp
Keller Juvenál
Szabó Kristóf
Zselepszki Fábián

TESTVÉREK

Szép Fidél
Áder József
Kupi Márton
Konczos Kajetán
Molnár András
Zabb Elek
Felföldi Mátyás
Besenyői Benedek
Dobai Antal
Víg Jób
Biczi Béla
Gál Egyed (Gábor)

Egri egyházmegyes plébánosok a Kármel élén

Bánhegyi Béla
Mosonyi József
Szabó Imre Dávid

Ciszterciek

Egerből:

László Vince dr.
Bognár Benedek
Csehy Alfonz
Falubíró Győző
Jáki Adorján dr.
Pataki Kálmán
Simonyi Marián
Sulyok Ignác
Szeker András

Pécsről:

Kúhn Szaniszló
Ágoston Julián dr.
Barna Jácint
Deáky Honor dr.
Felegyi Román
Gergelyi Jákó
Hang Dániel dr.
Hardy Gilbert dr.
Horányi Lukács
Horvát Adolf dr.
Kelecsényi Ákos dr.
Maróti Arnold
Mayer Móric
Módly Dezső
Nyolczas Ipoly
Oppermann Balduin dr.
Szász Alfréd
Varga Virgil

Szentgotthárdról:

Várkonyi Fidél dr.
Gondán Felicián dr.
Horváth Kázmér
Jambrich Oszkár
Kelety Géza
Küzdy Aurél
Simon Marót
Szabó Tihamér
Szűcs Aladár dr.
Véghelyi Zoltán

DOKUMENTUMOK

Gróf Eszterházy Károly egri püspök fogadása 1767. július 12-én

„Anno 1767. die 12. July. Nagy Méltóságú Gróff Esterházy Károly Egri Püspökünk Eő Excellentiája mai napon kilencz óra tájban reggel Cséparul hozzánk szerencsésen érkezhén leg elsőben is a Disznó Rév halmánál tudniillik az Istvánházy Pusztán Nzetes Dósa Gergely Uram Három Nemes Districtusoknak Feő Notariussa az Nagy Kun Districtusnak nevel ékes köszöntésivel fogadta, a Rév előtt a Sz. Mártonyi Portuson Kormos Mátyás Nótárius Uram a Helységnek víg öröm hirdetéssével benemerentálta, onnét pedig Processionaliter menvén a Kerítésnek ajtajában Tisztel. Pater Nagy Ferencz Török Sz. Miklóssi Plebános eczersmind VEsperes Úr maga Diocesessinek ajánlásával az Templomban kísérte, ahol is ad Partem ülven Eő Excellentiája T. Nagy Pál Plebános Urunk köszöntötte, és így azután a Visitationhoz kezdven minden hátra maradás nélkül ell végzette, melly alkalmatossággal az Egyházy szolgálkkal is Conventiora léptünk...”¹

Gróf Eszterházy Károly
egri püspök

¹ Kunszentmártoni Tanácsjegyzőkönyv III. kötet. 70. lap.

Gróf Hadik András és Lyubomirszky herceg átutazása Kunszentmártonon 1768. február 25-én

„Ki indulván Nagy Mságú Generális Hadik¹ eő Excellentiája Mságos Generálisné és Kiss Asszonyával, úgy egész Udvari Tiszt Népeivel és sok számbul álló cselédgyeivel Erdély Országából, amellyet egynehány Esztendőig Mságos Gubernátori Hivatallával vezérlett, jött N. Szentés Várossa felé, ahonnan ide Helységünkben 25 Mentis Febr. Anni modo labentis 1768. dél előtt 11 óra tájban Fölséges Herczegi Vejével Lyobomerczky Lengyel országi Fejedelemmel és eő Herczegségének Herczegi Asszonyával és Lengyelekbül, Tatárokbul, Kozákokbul, öszvességgel 150 belső és külső udvari Személyekbül álló Népeivel: mind az két részrül pedig sok számú Hintókkal, úgy 194

Gróf Hadik András

pajzános és hintóbéli Lovakkal bé jöttek, akiknek is bé jövedelekek előtt Nzetes és Vzlő Kiss Mátyás Assessor Úr és mostani Nzetes Borbás József feő Bíró Úr magok mellé vévén Laky Ferencz és Harangozó Istvány Eskütt Uramékat 20 fegyveres Lovas hosszú Csákójú fekete Süveggel, és több ruhájokban is meg egyező Színnel fel ruházott Embereinkkel az határunk Szélire elejekben ki menvén, ottan aláza-tos beneventálással eő Excellentiájoknak s Herczsegségeknk hozzánk való magok meg alázásokat üdvözölvén, az Helységünkben való bé jövedeleket ditsóítotték. Azon napon a Parochiális Háznál ebédelvén, amelyre 48 frtokat és 23 krajcárokat költöttünk, Helységünkben meg is háltak, és Uri teczésekbül előbb tlt feő Bíró Úrhoz szállottak. Másnapon azután úgymint 26- regveli 9 órakor fölöstököm után innend mentek N. Cameralis Szólnok Várossában, ameddig úgy mint két Statoria 220 forspontos Lovakat legaláb adtunk, emellett azon 20 fegyveres Lovas Embereinket kísírteni odáig rendeltük, de tapasztalván Eő Excellentiája minden kitelhető hívséges cselekedeteinket /: amint mind Helységünkéből való ki indu-lása előtt, mind pedig által menvén a Körösön, ahol ott tlt Bíró Úr sótt kéz csó-kolással ismét Eő Excellentiájoknak s Herczsegségeknk magok meg alázásokat tisztelte, és érdemekhez képest elégtelen Udvarlásunkrul fő hajtással való enge-delem kéréssel követte, kegyessen recognoscaltá mondván: Azon leszek, hogy Kigyelmeteknek ezen Szívességét meg szolgállyam, és sokallom is a kigyelmetek mellettem tött Szíves fáradságát /: meg nem engette, hogy azon rendelt Lovas Embereink elkísírték, hanem hallván Bíró Úr ezen hozzánk viseltető Uri Kegyes-ségét, alázatosan esedezett, hogy tsak az határig is méltóztattnék Eő Excellentiája meg engedni, ameddig is meg engedvén elmentek. Onnand pedig hat Lovas em-bereink tlt Assessor Urammal egész Szólnok Várossáig elkísírtették. Ottan ismét Assessor Úr előtt Eő Excellentiája előbbi Uri favorát reiterálván, Bírák Uramékat különösen köszöntette.”

---

1 Kunszentmártoni Tanácsjegyzőkönyv III. kötet. 99-100. lap.

Hadik András gróf (valószínűleg a Csallóközben, 1710. október 16. – Bécs, 1790. március 12.): tábornagy. Felvidéki kisnemesi család sarja. 22 éves korában zászlósként a Dessewffy huszárezredbe állt, s a török elleni háború kezdetén (1736) már kapitányi rangban szolgált. Részt vett az osztrák örökösödési, majd a hétéves háborúban (1756-1763). 1744-ben ezredes, 1747-ben tábornok, 1756-ban altábornagy. 1757 októberében egy merész portyázáson Berlint is megsarcolta, ezért a hadműveletért a Mária Terézia Rend nagykeresztjét kapta. 1758 végén lovassági tábornok, 1762-63-ban a Sziléziá-ban harcoló császári főszereg parancsnoka. A háború befejezése után grófi rangot és uradalmat kapott. 1764-től 1768-ig Erdély katonai főparancsnoka és királyi biztosa, egyben az erdélyi kormányssék ve-zetője. Ebben a minőségben indítványozta – Magyarországon elsőként – a jobbágyrendszer felszá-molását. 1774-ben tábornagy és haláláig a bécsi Udvari Haditanács elnöke. Az ő nevéhez fűződik a bukovinai székelytelepek létrehozása (Hadikfalva, Istensegíts stb.).

Magyar Életrajzi Lexikon I. Akadémiai Kiadó, 1967. 654-655. oldal.

XI. AZ ÉLET HOSSZA KUNSZENTMÁRTONBAN.

Midőn tavál Dr. Fodor József az akadémiában tartott felolvasásában azon szomorú hírt konstatálta, hogy a szellemi élet munkásai rövidebb életet élnek Magyarországon mint más foglalkozásúak és kivált mint a hasonló állásúak külföldön: az a kérdés támadt bennem, vajjon meddig élhetnek nálunk azok az emberek kik kezök munkájával keresik napi kenyeröket. Azt gondoltam, hogy ezen kérdésre némi felvilágosítást anyakönyveinkben lehetne találni. Hiszen azon adatok között, melyek halottaink anyakönyveiben fel vannak halmozódva, ott áll egyik rovatban az elhunytnak a kora is. Városunk lakosságának zömét pedig, miként az alföldi városokét általában, a földművesek – és kisebb részben az iparosok – osztálya teszi. S így azon kérdésre, hogy mekkora hosszú életet él Magyarországon a népesség azon főkontingense, amely testi munkával foglalkozik, az anyakönyveinkben levő koradatok a valót megközelítő feleletet adhatnak.

Az elhunytak kiírását az 1780-ik évvel kezdtem meg. Jóllehet anyakönyveink 1718-ig* nyúlnak vissza, a csoportosítást még sem onnan kezdtem, a minek az az oka, hogy a följegyzést rovatok szerint csak a múlt század hetvenes éveiben kezdték meg. A 100-ik esztendő, melylyel az adatok gyűjtését** befejeztem, az 1879-iki. Az elhunytak átlagos korának kiszámítása végett az elhaltakat 101 rovatba (0–100 évesek, és 100 éven felüliek) csoportosítottam, és a kiszámításnál ugyan azon módszert fogadtam el, melyet K ő r ő s i ismertet és használ.***¹

A 101 rovatba való bejegyzésnél következőleg jártam el: A 0–1 évesek rovatába azon halottakat írtam, kik első évöket még be nem töltötték; a kik anyakönyveinkben 1 éveseknek voltak beírva, azokat az 1-2 éves halottak rovatába jegyeztem.

A 100 évre terjedő idő alatt 23,346 ismert és 31 ismeretlen korú halottakat jegyeztek fel anyakönyveinkben, kik csaknem kivétel nélkül ide való illetőségűek és katolikusak voltak. Idegen vajmi kevés találkozik. Egy időben városunk a Nagy-Kun kerületnek székhelye lévén, néhány rab itt fejezte be életét az igazságszolgáltatás keze alatt. A szabadságharcz alatt 42 ismert és 8 ismeretlen korú, különféle ezredekhez tartozó katonát temettek el.

* A városi levéltárban levő s egy 94 éves aggastyán elbeszélése folytán 1762. január 13-ikán fölvett jegyzőkönyv szerint a letelepülés Kunszentmártonban 1719-ben történt, amikor is a Jász-Apáthitól többen egy új adónak aránytalan kivetése miatt kivándoroltak. A népnek gyorsan kellett szaporodni, mert 1721-ben a váci püspöktől már önálló lelkészt kértek, de tőle nem kapván, az egri püspökhöz fordultak, ki 1721-ben adott is nekik lelképásztort. Azonban már a tömeges letelepedés előtt is kellett itt többeknek, mert az első anyakönyvi feljegyzések 1718. szeptember havából valók, mikor is e Kun pusztá a csongrádi plébániához tartozott. A rendszeres anyakönyvezés csak 1719-ben kezdődik, s az előbbi eseteket is valószínűleg csak ebben az évben jegyezték be. A község 1807-ben városi rangot kapott. 1814-ben az összes katolikus lakosság 5252 lelket számlált. (Acta praeliminaria visitationis canonicae.) Az 1870-iki népszámlálás szerint a város egész területén (Csorba és Mesterszállás pusztákkal együtt) 9446, s az 1880-iki szerint 10,254 katolikus lakott; az utóbbi évben az összes polgári népesség 11,155 főre rúgott.

** El nem mulaszthatom e helyen köszönetemet nyilvánítani Urbanovics Antal és Vágó Pál tanítóknak, kik (kivált az utóbbi) a kiírásnál fáradhatatlanul segítettek.

*** „Budapest főváros halandósága az 1876–1881 években” című munka 64. l.

A 23,346 halottnak átlagos korát 18.30 évnél találtam. Ha azonban a gyermekeket (a 0–5 éveseknek 13,353 esetét), kik átlagosan 1.29 évet éltek, számba nem vesszük, úgy az 5 évnél idősebbek korát 9813 eset után 41.75 évnél kapjuk.

A statisztikusok ara a kérdésre, vajjon az újabb, vagy a régebbi korban éltek-e hosszabb életet az emberek, eltérő feleletet adnak. Vajjon a mi adataink mit tanúsítanak?

Hogy e kérdésre feleletet adhassak, az elhunytakat 50–50 év szerint két csoportra különítettem s mindegyikre nézve külön kiszámítottam az átlagos kort. Ez pedig tesz: az 1780–1829. időszaka alatt (8085 eset után) 16,41, az 1830–1879. időszak alatt (15,261 eset után) 19.30 évet.

Ha a 0–5 éves gyermekhalottakat, kik az előbbi időszak alatt (5030 eset) 1.37, s az utóbbi alatt (8503 eset) 1.25 évet éltek, leszámítjuk, úgy az 5 évnél idősebb halottak átlagos életkora tesz: az 1780–1829 időszak alatt (3055 eset után) 41.17, az 1830–1879 időszak alatt (6758 eset után) 42.01 évet.

Ezen számokból tehát az következne, hogy az 5 évnél idősebb elhunytaink az utóbbi 50 év (1830–1879) alatt *hosszabb életűek* voltak, mint az 1780–1829-iki időszak alatt elhaltak.

Ha azonban csupán a nagykorú² (24 évnél idősebb) halottak után számítjuk az átlagos kort, úgy a fentitől eltérő eredményt kapunk. Ugyanis a kiskorú (a 24 évet be nem töltött) halottak átlagos életkora tesz : 1780–1879 alatt (16,584 eset után) 3.36, az 1780–1829 időszak alatt (6015 eset után) 3.08, az 1830–1879 időszak alatt (10,569 eset után) 3.51 évet; ellenben a nagykorú elhunytak közepes kora egyenlő: 1780–1829. időszak alatt (2070 eset után) 55.0, az 1830–1879. időszak alatt (4692 eset után) 54.81 évet.

A nagykorúságot érő emberek e szerint hosszabb életet éltek az 1780–1829 közötti időben mint az utóbbi 50 év (1830–1879) alatt. A különbség azonban, csak 8/10 évet, s így realis értékkel azon kérdés eldöntésénél: vajjon a régibb vagy az újabb kori emberek hosszabb életűek-e, alig bir. Ellenben a kiskorúak tetemesen hosszabb életűek az utóbbi 50 év alatt, a mi azt tanúsítja, hogy a gyermekhalandóság az újabb időben csökkent.

Midőn a halottak kiírásához hozzá fogtam, tekintet nélkül voltam a férfiakra és a nőkre. Később azonban látván, hogy a férfiakra és nőkre való csoportosítás alig szaporítja a munkát, és hogy ily módon tanulságos adatok birtokába juthatunk, az utolsó 40 év (1840–1879) kiírásánál a férfigalottakat a nőktől elkülönítettem.

Ezen időszak alatt a *fineműek* átlagos kora (6622 eset után) 19.01 évet tesz, a nőneműeké pedig (6076 eset után) 19.14 évet; a 0–5 éves fineműek (3763 eset) 1.17, a nőneműek pedig (3362 eset) 1.29 évet; ellenben az 5 évnél idősebb férfigalottak közepes kora (2859 eset) 42.49, s a nőké (2714 eset) 41.27 év. Az 5 évnél idősebb férfiak tehát 1.22 évvel hosszabb életűeknek bizonyulnak, mint a nők.³

Ha az 1840–1879-iki időszak alatt elhunytakat kis- (24 évet be nem töltött) és nagykorú (24 évet betöltött) elhunytakra különítjük, azon eredményre jutunk, hogy a kiskorúak közepes kora tesz:

a fineműeknél (4458 eset) 3.29,

2 A 25–30 éveseknél az elhunyt egyének számát 27-tel szoroztam, a 20–24 éveseknél 22-vel.

3 Ha a fi. és nőneműeket összegezzük, e 40 év alatt a halottak közepes kora (12,698 eset) 19.07, a 0–5 éveseké (7125 eset) 1.22, s az 5 évnél idősebbeké (5573 eset) 41.89 évet tesz.

a nőneműeknél (4202 eset) 3.62, átlagosan 3.51 évet;
ellenben a nagykorúak átlagos kora:
a fineműeknél (1964 eset) 55.99,
a nőneműeknél (1874 eset) 53,9, átlagosan 54.96 év.

Akár tehát az 5, akár a 24 évnél idősebb elhunytak átlagos korát tekintjük is, mindenképpen a *férfiak mutatkoznak hosszabb életűeknek*. Mégpedig az 5 évnél idősebb férfiak 22 évvel múlják felül a nők átlagos korát, a 24 évnél idősebb férfiak ellenben 2.06 évvel élnek hosszabb életet, mint a nők.

És hogy a férfiak csakugyan szívósabb életűek, mint a nők, arra mutat az is, hogy azon 11 egyén között, kik 100 esztendő alatt (1780–1879) 100 évnél nagyobb kort értek, 8 féfi és csak 3 nő volt.⁴ A fenti számok még azt is tanúsítják, hogy több volt a fi–, mint a nőnemű halott, úgy hogy 100 férfira csak 92 nő jut; továbbá, hogy ezen 40 esztendő alatt is valamivel kisebb a nagykorú halottak átlagos kora (54.96 év), mint az 1780–1829 alatt elhunytaké (55.10 év).

Dr. Fodor úgy találta⁵, hogy Magyarországon a társadalom javából elhunyt 24 évnél idősebb férfiak közepes kora (4487 eset után) 59.3 évet tett. S ime városunkban az anyagi munka emberei (1964 férfi) csak 56 évet éltek! Szerinte a magyar magasrangú nők átlagos kora (136 eset után) 63.7, s a nemfőrangúaké (707 eset után) 51.6 évet tett; nálunk a nők (1874 eset) csak 53.9 évet éltek.

Hogy kitűnjék, vajjon mennyi volt elhunytaink között az öreg ember, a következő számokat csoportosítottam. Ugyanis a nagykorú (24 évnél idősebb) halottak között következő %-kal szerepelnek a 60, 70, 80 évnél idősebb elhunytak:

	1780-1829	1830-1879	1780-1879
	874 esetből	1961 esetből	2835 esetből
60 évnél idősebbek	42.90%	41.79%	41.93%
70 évnél idősebbek	20.10%	20.92%	20.67%
80 évnél idősebbek	7.20%	6.07%	6.42%

A fenti ténnyel, hogy a nagykorú emberek 1780–1829 között nagyobb kort értek, mint a következő újabb 50 év alatt, egyezik ezen táblázat is, a mennyiben több volt a 60 és 80 évnél idősebb halott 1780-1829, mint 1830–1879 alatt.

Ha pedig azt keressük, vajjon a 60 évet meghaladottak között hányan halnak el 70-ig, 80-ig vagy azon túl, úgy a következő számok megmondják, hogy a 1780–1879 alatt a 60–70 évesek 50.69 %-kal, a 71–80 évesek 34.00 %-kal, a 80 év fölöttiek 15.31. %-kal szerepelnek; hogy tehát 100 halott között, kik 60 évnél nagyobb kort értek, csupán csak 15.3 % volt, kik életök 80-ik évét meghaladták.

Annak kiderítésére, vajjon az öreg, 60 évnél idősebb halottak között több-e a férfi vagy pedig a nő, megint csak az 1840–1879-iki időszak alatt elhunytak

4 A 100 évet meghaladó elhunytak között volt 7 özvegy és 1 nős férfi, 2 özvegy és 1 férjes nő. A 11 egyén között volt: 100 éves férfi 3 és nő 2

101 „ „ 1 „ „ 1

103 „ „ 1 „ „ –

105 „ „ 1 „ „ –

106 „ „ 1 „ „ –

107 „ „ 1 „ „ –

5 Tudományos Akadémia évkönyve. XVII. köt. 3. darab. 33. l.

szolgálhatnak. Ezen 40 év alatt ugyanis 60 évet meghaladott 881 férfi és 746 nő halt el, kik a 24 éven felüli férfiaknak (1964 eset) és nőknek (1874 eset) következő %-át teszik:

	60	70	80
	év fölött		
Férfiak	44.86%	22.96%	6.67% ⁶
Nők	39.81% ⁷	19.90%	5.55%

A férfiak között e szerint több van, ki 60, 70, 80 évnél nagyobb kort ér, mint a nők között, a mi hasonlóképpen egyezik a főtebb talált eredménnyel, hogy t. i. a nők rövidebb életűek voltak, mint a férfiak.

Ha pedig csak a 60 évnél korosabb elhunytakat vesszük számba, s azt számítjuk ki, hogy ezek közül mennyi halt meg 60–70, mennyi 70–80 és mennyi több mint 80 éves korában, a következő eredményt kapjuk:

	61–70	71–80	80
	éves	éves	év fölött
Férfiak	48.81%	36.32%	14.87% ⁸
Nők	50.00%	36.16%	13.94% ⁹

Ime 100 férfi között, kik 60 évet meghaladó korban hunytak el, 48.8 van 61–70 éves, nő ellenben 50; 80 évnél korosabb férfi még 14.9, nő már csak 13.9 található. Ezen adatok ismét csak azt bizonyítják, amit az átlagos kornál is láttunk, hogy a férfiak hosszabb, szívósabb életűek mint a nők.

Az eddig közlött számcsoportosításokból az derül ki, hogy városunk férfi- és nőlakossága 100 év alatt rövidebb életet élt, mint Dr. Fodor számítása lapján Magyarországon a főrangú és művelt férfiak és nők élni szoktak. Ha szabad volna városunk népességéről az egész országra következtetést vonni, azt kellene mondanunk, hogy *országunkban az anyagi munkának emberei a társadalom előkelőbb osztályainál és a szellemi élet munkásainál rövidebb életűek szoktak lenni.* S ha a férfiak valamivel hosszabb életűeknek bizonyultak mint a nők, annak oka talán abban keresendő, hogy városunk női eleme kevesebbet mozog künn a szabad természetben, kevesebb testedző munkát végez, mint a férfiak.

A 60 évet meghaladó korosztályok halandósági viszonyaival megismerkedvén, nem lesz érdektelen a többi elhunytak koréveivel is foglalkoznunk.

6 Fodor szerint a szellemi munkával foglalkozó magyar férfiak között volt: 60 év felett 55.5%, 70 év felett 32.0%, 80 év felett 10.7%. (Idézett mű 34.1.,

7 A magyar magasrangú nők között 66%, és a nem főrangúak között 40 % ért el ilyen kort. (Fodor i. h.)

8 A magyar társadalom javát képező férfiak között volt: 60–70 éves 43.0 %, 70–80 éves 38 %, 80 év felett 19.0 %. (Fodor . h.)

9 A művelt nők között volt:

	60–70 éves	70–80 éves	80 év fölött
Főrangú	30.0 %	44.4%	25.6%
Nem főrangú	44.8 %	37.1%	18.1%

(Fodor i. h.)

Említettem már, hogy 100 esztendő alatt 23,346 ismert korú halott van könyveinkben feljegyezve. A két 50 éves időszaknak elsejében 8085, másodikában 15,261 a halottak száma. Lássuk tehát, ezen elhunytaknak hány százaléka esik az egyes korosztályokra úgy általában a 100, mint a külön-külön az 50-50 év alatt. A halottak százaléka ez:

Korév	1780-1829	1830-1879	1780-1879
0-5	62.21%	55.72%	57.97%
5-10	6.62%	6.14%	6.31%
10-15	2.18%	2.41%	2.33%
15-20	1.71%	2.64%	2.32%
20-30	3.53%	5.22%	4.63%
30-40	4.55%	4.58%	4.57%
40-50	3.88%	4.76%	4.45%
50-60	4.51%	5.69%	5.28%
60-70	5.66%	6.41%	6.16%
70-80	5.30%	4.57%	4.13%
80-90	1.36%	1.67%	1.56%
90-100	0.37%	0.18%	0.25%
100-on felül	0.11%	0.01%	0.05%
Összeg	99.99%	100.00%	100.01%

E számok szomorú fényt vetnek egészségügyünkre. A 100 esztendő alatt 100 halott közül 58 gyermek (0-5 éves) van! De bármilyen szomorú is e kimutatás, mégis egy kis vigasztalást is találunk benne, azt t.i., hogy az utóbbi 50 év alatt a gyermekek halálozása jelentékenyen csökkent, t. i. 100 halott között 6.5 százalékkal volt kevesebb gyermekhalott 1830-1879, mint 1780-1829 alatt.

De nemcsak az 5, hanem a 10 éven aluli gyermekhalandóság is csökkent az újabb időben, úgy hogy 100 halott között 7-tel volt kevesebb 0-10 éves halott 1830-1879 alatt, mint az 1780-1829-iki időszak alatt. Ugyanezt mondhatjuk a kiskorú (24 éven aluli) halottakról általában. 1780-1829 alatt 100 halottra 74.4, 1830-1879 alatt pedig csak 69.3 kiskorú jut.

Tekintsük még továbbá azt is, vajjon van-e olyan szaka az életnek, midőn a férfi és női nem halálozásánál feltűnőbb eltérések mutatkoznak. Az 1840-1879-iki időszak alatt 6622 férfi és 6076 nő halt meg. Az egyes korévekre következő százalék jut:

Korév	Férfiak	Nők	Korév	Férfiak	Nők
0-5	56.83%	55.33%	50-60	5.41%	5.58%
5-10	6.46%	5.96%	60-70	6.49%	6.14%
10-15	2.17%	2.57%	70-80	4.83%	4.43%
15-20	2.48%	3.11%	80-90	1.83%	1.45%
20-30	5.04%	5.23%	90-100	0.12%	0.23%
30-40	3.62%	5.25%	100-on felüli	0.03%	0.03%
40-50	4.68%	4.69%	Összeg	99.99%	100.00%

Ime 100 halott között a 0-10 éveseknél 2-vel több a fi-, mint a nőnemű. A 10-20 éveseknél már megváltozik a viszony s 1-gyel több a nőhalott; a 20-40 éveseknél már 1.8-del több a nő, mint a férfi. Legfeltűnőbb azonban a viszony a 30-40 éveseknél, a mennyiben 100 halott között 3.6 férfi és 5.2 nő fordul elő. Az élet többi szakaszaiban a halandósági viszony férfiak és nők között majdnem egyforma. – A kiskorú (24 éven aluli) halottak a férfiaknál 70,34, s a nőknél 69.16%-kal vannak képviselve.

A statisztikusok a halálozások okait fürkészhén, a meteorológiai elemekre, kiváltképen a hőmérsékletre is kiterjesztik figyelmöket. Engem is érdekelt annak a megtudása, vajjon az évszakok vannak-e befolyással a halálozásra. Meteorológiai szempontból tekintve 100 esztendő elegendő hosszú idő arra, hogy a meteorológiai elemek normális értékeit, ha nem is minden egyes hónapra, de legalább az évszakokra nézve le lehessen vezetni. Ha az évszakok befolyásolják a halálozást, úgy ezen befolyásnak inkább kell mutatkoznia, ha a számítást kevesebb halottra terjesztjük ki, kik hosszabb idő alatt hűnytak el, mintha rövidebb időből való több halálesetet veszünk számításba. A hónapok nem lévén egyforma hosszúak, s így közvetlenül össze nem hasonlíthatók, azt tettem, hogy kiszámítottam, hányan haláltak meg 1000 nap alatt ebben vagy abban a hónapban vagy évszakban. Az eredmény ez: Elhalt 1000 nap alatt januáriusban 657, februáriusban 728, márcziusban 715, áprilisban 674, májusban 587, júniusban 544, júliusban 559, augusztusban 705, szeptemberben 660, októberben 614, novemberben 607, decemberben 633; télen (decz.-febr.) 671, tavaszkor (márcz.-máj.) 661, nyáron (jún.-aug.) 603, őszi (szept.-nov.) 627.

A legkedvezőtlenebb hónapok tehát a februárius és márczius, a legkedvezőbbek pedig június és július. Februáriustól csökken a halandóság egyrészt június-júliusig, másrészt januárius-decemberen át november-októberig. Kivételt szenved augusztus-szeptember, ahol a csökkenés szaporodásba megy át. Ez abnormális tünet; de megérthető abból, hogy e két hónap főképpen a járványos betegségeknek, nevezetesen a kolerának s a gyermekek bélhurutjának az ideje.

Ama járványos betegségek nélkül a nyári hónapokat kellene a legegészségesebbeknek tartanunk; különben így is 1000 nyári napra 603, télire pedig 671 halott jut. Még a járványos betegségek sem képesek tehát a nyár kedvező egészségi voltát felismerhetetlenné tenni. Sőt ha az évet két részre osztjuk, úgy is a hideg fél évre (nov.-ápr.) 1000 nap alatt 669, ellenben a melege (máj.-október) csak 601 halott jut.

A népesedési viszonyokra tanulságos adatokat kapunk, ha a halálozásokat egybevetjük a születésekkel. Itt azon öröndetes tényt kell konstatálnunk, hogy a 100 esztendő alatt a születések jóval felülmúlják a halálozásokat, még pedig nemcsak általában, hanem évtizedenként is, a mennyiben t. i. 1000 szülöttre esik:

1780-1798 alatt	795 halott	1830-1839 alatt	752 halott
1790-1799 alatt	813 halott	1840-1849 alatt	790 halott
1800-1809 alatt	712 halott	1850-1859 alatt	621 halott
1810-1819 alatt	615 halott	1860-1869 alatt	712 halott
1820-1829 alatt	671 halott	1870-1879 alatt	718 halott
		1780-1879 alatt	708 halott

1000 szülöttre e szerint a 100 esztendő alatt általában 708 halott jut. Legkedvezőbb a viszony az 1810-1819-iki évtizedben s legkedvezőtlenebb 1790-1799 alatt. Említésre méltó az is, hogy az egész 100 esztendő alatt mindössze 15 év fordul elő, amikor több volt a halott, mint a szülött. E 15 év között legmostohább az 1831-iki kolerás év, mikor 257 újszülöttre 457 halott jutott.

A népesedés fokozódásával fokozódnak a születések és halálozások. Lássuk, vajjon egyenletesen történt-e a fokozódás, vagy pedig bizonyos ugrások vehetők észre. A születések 33,012, a halálozások 23,370 esettel szerepelnek. Ezen összegekből az egyes évtizedekre a következő százalékok esnek:

	A születéseknél	A halálozásoknál
1780-1789 alatt	4.73%	5.32%
1790-1799 alatt	5.64%	6.14%
1800-1809 alatt	7.47%	7.48%
1810-1819 alatt	8.13%	7.07%
1820-1829 alatt	9.20%	8.74%
1830-1839 alatt	10.11%	10.93%
1840-1849 alatt	12.16%	13.53%
1850-1859 alatt	13.18%	11.56%
1860-1869 alatt	13.39%	12.99%
1870-1879 alatt	16.00%	16.23%
Összeg:	100.01%	99.99%

A születésekben évtizedenként fokozatos emelkedés mutatkozik, mely legcsekélyebb a jelen század hatvanas éveiben, s legnagyobb mértékű az utolsó évtizedben (1870-1879). A halálozásoknál már ugrások mutatkoznak, a mennyiben az 1840-es években rohamos szaporodásnak s aztán az 50-es években apadásnak indultak.

Eddigelé a haláleseteket részint önmagokban tekintve, részint a születésekhez viszonyítva vontuk számításunk körébe; viszonyítsuk már most azokat az időnkénti lakossághoz is, ismerjük meg a halálozási és születési koefficienssel is. A katolikus lélekszámot három évből (1814, 1870, 1880) ismerjük. A kétféle koefficiens azonban, minthogy a kis számoknál kevés megbízhatóság van, nem e három évből számítottam, hanem részint az 1814-1880, részint az 1870-1880 évek alatti lakosság s a halál- és születések átlagából, 1000 lakosra vonatkoztatva, a koefficienszt a következő számok fejezik ki:

a halálozásnál 1814-1880 alatt 36.0

a halálozásnál 1870-1880 alatt 39.3

a születésnél 1870-1880 alatt 54.5¹⁰

10 1870-1880-ban 11 év alatt született 5890, elhalt 4250. – 1780-1879. alatt a születések mintegy 9642 esettel múlják fölül a halálozásokat.; 100 esztendő alatt ennyivel szaporodott a lakosság. Ebből következtetve, 1780-ban a lélekszám csak mintegy 600 főre rúgott volna (mert 1880-ban a katolikus lakosság 10,254-et tett). Pedig többeknek kellett lenni; hiszen már 1720-ban mintegy 1000-nek kellett annak lennie mert akkor 60 születés és 10 párnak az egybekelése van könyveinkbe bejegyezve. Eszerint tehát azt kell hinnünk, hogy városunkból időnként több vándorolt ki, mint a mennyi bevándorolt.

Ezek a számok városunk népesedési viszonyait eléggé kedvező színben tüntetik fel, a mennyiben az 1870-1880 alatti 11 évben a születési koefficiens 15.2-del múlja felül a halálozását.

Hegyfoky Kabos: Az élet hossza Kunszentmártonban

(*Természettudományi Közlöny* 18. évf. 200. sz. 1886. április 158-163 p.)

(Szöveghű másolat)

Kálnoky László

Eretnek a századfordulón

K. (Kállay) Ákos, anyai nagyapám testvére falusi plébános, majd Egerben az érseki liceumi könyvtár könyvtárosa volt. Nagyapám népes családjában bőven akadtak mindenféle rendű és rangú emberek, főispántól sipistáig², de sohasem hallottam, hogy e családból bárki is papnak ment volna, K. Ákos kivételével, akit személyesen megismerni sohasem volt alkalmam, noha körülbelül húsz éven át mind a ketten Egerben éltünk, de ő a családból, korai ifjúságától eltekintve, senkivel sem érintkezett. Hallottam, hogy papnövendék korában a teológia tudományában az akkori évfolyamok egyik kiválósága volt, úgyhogy a szeminaristák többször is vitatkoztak, vajon kiből lesz egykor egri érsek, K. Ákosból-e vagy a másik kiváló teológiai tanulóból, Sz. (Szmrecsányi) Lajosból. Nos, végül is Sz. Lajosból valóban egri érsek lett, K. Ákos pedig nem sokra vitte. Talán már kora fiatalságában is kiütközött hóbortos természete, ami később oly sok galibát okozott, de ez idő örökre eltűnt a múlt homályában, kénytelen vagyok tehát arra támaszkodni csupán, amit magam hallottam, vagy tapasztaltam. Arról sem tudok, hogyan teltek K. Ákos papi pályafutásának első éveit egy Tisza-menti faluban, csak arról a botrányos eseményről értesültem, ami a századforduló táján történt, amikor közvetlenül a nagyhét előtt K. Ákos vendégségbe ment egy ismerős plébánoshoz a Tisza túlsó partján, a folyó pedig másnapra úgy megáradt, hogy a vendég nem juthatott vissza idejében a saját falujába, ott pedig a falusiak nem tudtak már másik papot szerezni hirtelenében, talán nem ismerték a módját, hogyan fogjanak az ilyesmihez, s vegyük tekintetbe az akkori kezdetleges hírközlési és utazási lehetőségeket. Mert akkoriban sokkal lassúbb tempójú volt még az élet, mint a miénk. K. Ákos csak a húsvéti ünnepek utáni kedden

jutott vissza falujába valamiféle ladikon, s alighogy megérkezett, körülfogták a hívők, s főképpen a vénasszonyok sápítoztak: „Jaj, jaj, főtisztelendő úr, még húsvétunk se volt az idén!” K. Ákos azonban megőrizte nyugalma e kínos helyzetben is, és így válaszolt, elhallgattatva az asszonyi sírást-rívást és kishitűséget: „Nem volt? Majd lesz!” És már a következő napon, szerdán nekikezdett a nagyheti szertartásoknak, és annak rendje-módja szerint el is végezte valamennyit, persze mindet egy heti késedelemmel. Mivel pedig faluhelyen a húsvét nemcsak ünnep, hanem szórakozás is, a legközelebbi hét falu népe, amikor elterjedt a hír, hogy K. Ákos falujában későbbre esik a húsvét, odasereglett, s végigélvezte újra a nagyheti ájtatoskodások örömeit. K. Ákos jót akart, de amit tett, már-már eretnekség-számba ment, mert noha a húsvét időpontja változó, mégis szigorú szabályok szerint a tavaszi napéjegyenlőséghez igazodik, aminek K. Ákos fittyet hányt. Nem is került el az illetékes egyházi hatóság vizsgálatát, melynek folyamán kiderült, hogy gondolkodása, de talán elmeállapota is erősen eltér attól, amit az egyház papjaitól megkövetel. Nagy szerencséje K. Ákosnak, hogy nem az inkvizíció korában élt, mert bizony akkor el nem került volna a kőpadot és a máglyahalált. Ez emberségesebb időkben fölöttese megelégedtek annyival, hogy berendelték szolgálatra az érsekség székhelyére, és kinevezték az érseki líceumi könyvtár könyvtárosává. Különös egy intézmény volt ez, mivel könyvet sem kikölcsönözni, sem az olvasóteremben használni nem volt szabad, s a látogató a zárt szekrényekben elhelyezett kötetek aranyozott gerince helyett csupán a mennyezetnek az egyes tudományágakat ábrázoló freskóit bámulhatta meg, de tudományt nem szívhatott magába. Elmondták az idegenvezetők, hogy itt őrzik Mikes Kelemennek nem létező nagynénikéjéhez írott leveleit is. Közbevetőleg, egy nem létező nagynénivel folytatott levelezésnek egyaránt vannak előnyei és hátrányai, mert válaszra, vigasztalásra, nyájas szavakra hiába várunk, viszont feddéstől vagy kellemetlen családi pletykáktól sem kell tartanunk. K. Ákos tehát kapott egy stallumot, ahol nem volt semmi dolga, szerény fizetést, ellátást az érseki konyháról és egy szobát a líceum épületének második emeletén. Mivel pedig az egri líceumban igen magasak az emeletek, annál csodálatosabb, hogy amikor anyai nagyapám, negyvenegy évesen,

egy éjszaka, éjfél körül váratlanul meghalt szívrohamban,
bár előzőleg nem betegeskedett, és nem is panaszkodott a szívére,
K. Ákos éjjel két órakor megjelent a halottas háznál,
mondván, hogy kevéssel előbb megzörgették az ablakát,
s fölismerte nagyapám hangját, aki ezt kiáltotta be:
„Ákos! Elpályáztam!” Egyébként K. Ákos, mióta falujából
visszakerült, senkivel sem érintkezett a családból,
noha senkivel sem volt haragban. Az említett éjszakai
látogatás után nagyanyámnál sem járt soha többé.
Már említettem, hogy K. Ákos ablaka az érseki líceumban
igen magasan volt. Legföljebb tűzoltólétrával lehetett volna
kívülről megközelíteni, de nagyapám
nem tűzoltó volt, hanem törvényszéki bíró.
Ilyen előzmények után nem csoda, hogy amikor nyolcéves koromban
ki-ki rendeltek, mint többi osztálytársamat,
ministrálni a nagytemplomba, s egy ízben épp K. Ákoshoz kerültem,
aki az egyik mellékoltárnál misézett, félénk kisfiú létemre óvakodtam
fölfedni előtte kilétemet. A misét
szentségkitétel előzte meg, s K. Ákos, miután
elhelyezte a szentségtartót az oltárszekrény tetején,
mielőtt visszajőve elkezdte volna a lépcsőimát,
egy ujjal megfenyegette az oltáriszentséget, e szavak kíséretében:
„Aztán le ne essél!” Nemigen hallotta ezt rajtam kívül
senki, mivel messze voltak onnan a templomi padsorok,
s a főoltárnál nem is folyt mise, vagyis a templom
szinte üresen állt. K. Ákos azonban nem
fenyegetőleg, kihívóan vagy tiszteletlenül tette, amit tett,
hanem tréfásan, ajkán hamiskás mosollyal,
mint aki oly bizalmas barátságban van
a mennyeiekkal, hogy efféle ártatlan
tréfálkozást bízvást megengedhet magának. Természetesen,
a középkorban ezért is máglyára került volna,
ha valaki följelentí. Ezután hosszú ideig
csak a városban láttam néha-néha K. Ákost,
aki alacsony, kopasz emberke volt fiatalságom idején,
arcán a jámbor együgyűek jóindulatú mosolyával.
Nem is láthattam gyakran őt, mivel egyre inkább
kerülte az embereket, és csak a kora délutáni órákban,
kivált nyáron, amikor legforróbban süttött a nap,
sétálgatott a Főutcán, ahol mi laktunk,
s kétszáz méterrel odébb, a túlsó oldalon
állt a cisztercita gimnázium, ahol tanáraink
délután tanították a gyorsírást vagy a tanrendben nem szereplő
idegen nyelveket. K. Ákos még mindig az alacsonyabb rangú papok
fekete cingulumát viselte. Hetvenéves korában
hajdani szemináriumi vetélytársa, Sz. Lajos egri érsek

esperesi címet akart neki adni, hogy lila színű papi övet hordhasson,
de K. Ákos visszautasította, ezekkel a szavakkal:

„Lajostól nem kell!” És fekete övet viselt mindhalálíg.

Élete két utolsó évtizedében a kóbor kutyák
istápolója lett. Télen szobájába vitte fel őket éjszakára,
hogy meg ne fagyjanak. Nyári forró délutánokon pedig,
mikor a gimnáziumba tartó vagy onnan jövő diákokat kivéve,
legföljebb egy-egy városi utcaseprő kavart
nyírfaseprőjével a Főutcán hatalmas porfelleget,
de össze nem söpörte a leülepedett port,
talán azért, hogy munka holnapra is maradjon,
aztán pár méterrel odébb másik felhőt kavart,
K. Ákos a kocsiót közepén kenyeret osztogatott a kutyáknak.
Utoljára is így láttam őt, nem sokkal halála előtt,
s ez a kép él róla örökre bennem.

Áll az út közepén a kis, töpörödött, öreg pap.

Hat-nyolc kutya ugrálja körül, a kicsik hasáig tudnak csak felugorni,
de a nagyobb kutyák K. Ákos kopasz fejét szántják végig ugrálás közben
praclijukkal.

A magasba tartott kenyérszelet körül a napkorong
mintha színarany monstrancia lenne.

S ahogy a csoport közelébe érek, látom, hogy K. Ákos ajka mormol valamit,
talán latin szavakat, mielőtt a kenyeret szétosztaná
a szegény, éhező, négy lábú teremtmények között,
melyeknek nincsen halhatatlan lelkük, és ezért
nem juthat részükül a túlvilági élet, mit a saját
kiváltságának tekint a tudatlan emberi dölyf.
Pedig habozás nélkül áldozzák értünk életüket,
hogyha rablók törnek a házra. És hány, de hány
pusztul el szomorú hűségéből éhen-szomjan gazdája sírján.
S ha rosszat tesznek is, csak ösztönből cselekszik,
nem gonoszságból, mint mi, emberek.

Az „Eretnek a századfordulón” című vers Kálnoky László: *Összegyűjtött versek*
c. kötetében jelent meg. Magvető, 1980. 361-366. oldal.

---

1 Kálnoky László (Eger, 1912. – Budakeszi, 1985.)

2 Sipista: hamiskártvás.

Ifj. Dósa József nyugalmazott sályi plébános levele dr. Csallány Dezső történészhez

Igen tisztelt Csallán Úr!

Mihály Gyula kunszentmártoni tanító úrtól értesültem, hogy Csallán Úr – mint e vidék történelmi adatainak buzgó kutatója és régiségeinek minden dicséretre méltó gyűjtőgetője – több, a régi Kunszentmártonra vonatkozó adatainak is birtokában van, melyeket hajlandó az érdeklődőkkel közölni.

Engedje meg, hogy mint ilyen érdeklődő jelentkezzem és szíves készségét igénybe venni bátor lehessen, tisztelettel és bizalommal kérve, hogy a ránk vonatkozó, bennünket mint kunszentmártoniakat érdeklő adatokat velem megismertetni, illetve – amennyiben azok valamely kiadványban már megjelentek – ezt átolvasásra hozzám származtatni, vagy a beszerzési forrást megnevezni szíveskedjék, – megjegyezvén, hogy a Gyárfás-féle „Jászkunok története” c. munkának ránk vonatkozó adatait már kiírtam magamnak.

A határban már talált s még található régiségekről még lesz – esetleg személyes – alkalmam és szerencsém Csallán Úrral beszélgetni, illetve a teendőkről tervezgetni.

Egyelőre most csak a fenti szívességet kérem teljes bizalommal és a viszontszolgálat teljes készségével.

Fogadja előre is hálás köszönetemet és őszinte tiszteletemet, mellyel vagyok

Kunszentmárton, 1914. 10/11

alázatos szolgája

Dósa József
nyug. sályi plébános

U.i. Lakásom az állami iskola épületben Schóber Alajos igazgató-tanító, sógoromnál van. Ha esetleg útja lenne Kunszentmártonba, bizalmas látogatásának rendkívül öröndenék. Dósa.

**A kunszentmártoni születésű Turcsányi Antal hatvani állatorvos
1939. október 6-án kelt levele Szabó Elek besenyőtelki esperes-plébánoshoz**

Főtisztelendő Szabó Elek
esperes-plébános úrnak
BESENYŐTELEK

Kedves Elek!

Szentmártonban jártam a tavasszal. Ott akadt a kezembe Gyurkánál (dr. Turcsányi György ügyvéd) a Te dicséretes szorgalmadból sajtó alá rendezett „Kunszentmárton története” című könyv. Régen kívántam már tudni a város eredetét s az ott lévő érdekes dolgokat. Az egész város eredete és ügye nagyon megkapott, de legjobban megfogott a Dósa József plébánosra vonatkozó leírás. A leírásnál szó szerint ismerteted Veress János tanító emléksorait, valamint Bene Mihály mesterszállási káplán ravatalnál tartott gyászbeszédének egy részét. Veress tanító úr régi fakult írásokból összeállított ismertetése részben helytálló, Bene káplán beszéde azonban valóban „gyászbeszéd”. Úgy festi le boldogult plébános urat, mint egy rettenő szomorú embert, aki bánatos szemének sósízú könnyeivel mondta a misét. Én ismertem Papbácsit, mert négy évig közvetlen közelében éltem, de sohasem láttam mosolygósabb kék szemet, mint az övé volt. Szabolcsban „mosolygós szemű pap”-nak hívták. Könyved Veress tanító úr nyomán eléggé dicsérőleg emlékezik meg abban a tömör mondatban, melybe működését és egyéniségét beleszorítja, de sokkal jellegzetesebb volna, ha minden dicsérő szó nélkül csak felsorolná azt a nagy tevékenységet, melyet 25 évi plébánoskodása alatt kifejtett.

Sohasem volt Szentmártonnak tevékenyebb papja.

Az ő közreműködésével épült fel a csonka torony a mai sudáralakúvá. Az új orgona, templombővítés, templomfestés. Ő építtetett új tanyát a papföldre, egy kis mulatólakot a kert közepén (körülötte a kertet én csináltam). Még szőlőt is szerzett a plébániának. Csináltatta a mesterszállási templomot. Ő taníttatta I. gimnáziumtól kezdve ifj. Dósa József plébánost, Eberhard György napkori fiút, Halász Lacit (Bédát) papoknak. Eberhard mint IV. éves teológus halt meg. Halász Laci pedig szentelés előtt kiugrott. Ifj. Dósa beteges ember volt, rövid ideig élhetett hivatásának. Tehát ezekkel a tanítatásokkal sok szerencséje nem volt. Jómagam is neki köszönhetem nagy részben, hogy valami lettem. Te, mint szintén pap, jól tudhatod, hogy sem az előljáróságot, sem a híveket nem könnyű olyan dologba belevinni, ami pénzkidáccsal jár. Elképzelheted tehát, hogy milyen tevékenységet kellett neki kifejtenie addig, míg mindezeket létrehozta. Nem kell tehát azon csodálkozni, hogy – mivel híveitől anyagi áldozattal járó létesítményt alkotott – nem volt népszerű. Őt azonban ez legkevésbé sem búsította, sőt állandóan kedélyes volt, melyet kb. 120 drb. ma is birtokomban lévő sűrűn teleírt 4 oldalas levéllel,

Turcsányi Antal

részben levelezőlapppal tudnék igazolni. Sőt egy ízben egy audiencia alkalmával az érseknek is kijelentette: „Nem hagyom a jó kedvetem elrontani.”

Hogy támadásnak lesz kitéve a szentmártoniak részéről, azt ő előre is tudta. Mert mikor a kinevezést ment megköszönni, Samassa érsek azt mondta neki: „Fiú, megesznek a kunok!” – ő azt felelte: „Kegyelmes Uram, én is kun vagyok!”

Abban nagyon igaza van Veress tanító úrnak, hogy utazni szeretett. Fiatal napkori plébános korában dr. Józsával, Szabolcs megye híres orvosával és egy Divizi nevű fotográfus cimborájukkal bejárták Máramarost, Bukovinát és Erdélyt – gyalog! Erről egy útleírást is adott ki, amely, sajnos már nincs meg. Mint fiatal papot őt küldték ki 1879-ben Szabolcs vármegye képviselőjeként Budapestre Rudolf trónörökös budai lakodalma alkalmával. Kétszer megjárta Rómát, egyszer Jeruzsálemet.

Most arra kérnélek, hogy amennyiben – mint ígérted – könyvednek II. részét is kiadod, emlékezz meg arról a munkásságról, mely I. könyvedből kimaradt, s amely úgy vélem, hogy ha már egyszer történetet írunk vagy sorolunk fel, vonatkozzék az csak egy városra vagy emberre is, csak úgy lesz hiteles, ha a valóságot megközelíti. A valóság pedig – az ő tevékenysége – amelyet már felsoroltam s amelyet Te is ismerhetsz, megemlítve nincs.

Ha megírnád azt, hogy miképp lehet eljutni Hozzád, viszonoznám dr. Holissal tett kedves, de nagyon régi látogatásodat. Akkor beszélhetnénk még egyet-mást Pappácsi dologról.

A napokban kedves látogatásként beállított hozzám Devánszky Ignác, akit Tiszaszentimrérről Pásztóra helyeztek át.

Familia jól van, Neked is minden jót kívánva, a közeli viszontlátás reményében vagyok szeretettel

bátyád:

Hatvan, 1939. október 26-án

Turcsányi Antal

Fodor József nagyváradai püspöki helynök köszöntése 2012. november 11-én

Főtisztelendő Helynök Úr! Kedves Hívek!

Régi hagyomány városunkban és egyházközségünkben, hogy égi patrónusunk, Szent Márton ünnepén emlékezünk meg jeles és kiemelkedő évfordulóinkról, olyan múltbeli eseményekről, amelyek hatást gyakoroltak településünk életére, az itt lakók lelki fejlődésére, kulturális előrehaladására. Három évvel ezelőtt, 2009-ben ünnepeltük gyönyörű templomunk felépítésének 225., a következő esztendőben, 2010-ben pedig kibővítésének és püspöki felszentelésének 100. évfordulóját. Most is emlékezünk, mégpedig arra, hogy kereken 200 évvel ezelőtt, 1812 novemberének első napjaiban kezdte meg Kunszentmártonban plébánosi szolgálatát báró Bémer László, a későbbi tragikus sorsú nagyváradai püspök. Így válik érthetővé, hogy miért üdvözölhetünk körünkben olyan kiváló személyiséget, aki a mai ünnepre Nagyváradról érkezett hozzánk.

Őszinte tisztelettel, szeretettel és – szerénytelenség nélkül mondhatom – régi barátsággal köszöntöm az egybegyűlt hívek nevében is főtisztelendő Monsignore Fodor József apát, kanonok, pápai prelátus, püspöki általános helynök urat, a nagyváradai székeskáptalan agyprépostját, aki elfogadva meghívásunkat, eljött hozzánk, hogy búcsúújszentmisénk bemutatásával, szolgálattevésével együtt ünnepeljen velünk. Hálát adunk a jó Istennek, hogy régi vágyunk teljesüléseként ma ide vezérelte hozzánk. Hármaskapcsolat fűz Helynök Úrhoz mindnyájunkat, akik Szent Márton ünnepére egybegyűltünk. Első a jó Istenhez, a Szent István királyunktól ránk hagyományozott és Szent László által tovább erősített katolikus keresztény hitünkhöz való tartozásunk; második az évszázadok viharai ellenére hűségesen megőrzött magyarságunk, harmadik pedig éppen báró Bémer László személye, aki Kunszentmártonnak 1812-től 1816-ig, négy éven keresztül jeles lelkipásztora, 1843-tól 1850-ig, a szabadságharc leverését követő politikai megtorlásig pedig Nagyváradnak kiváló püspöke volt.

Helynök úrral kunszentmártoni útítársaink jelenlétében több mint húsz évvel ezelőtt találkoztunk először Nagyváradon. Kitűnő idegenvezetése nyomán ismerhettük meg a gyönyörű székesegyház ezernyi értékét, az alttemplomban tiszteleggettünk egykori plébánosunk, báró Bémer László sírhelyénél. Nagy öröm és megtiszteltetés számunkra, hogy most eljött hozzánk Nagyváradról, Szent László királyunk és a nemrégiben boldoggá avatott Bogdánffy Szilárd vértanú püspök városából, a Körös-parti Athénból. Mi pedig szeretettel köszöntjük Helynök Urat, a Hármaskörös partján elterülő Kunszentmártonban, a „Dicsértessék” városában, ahol templomunk tornyának magaslatán őrködő „tormos” egykor a harangok óraütését követően Dicsértessék a Jézus Krisztus köszöntéssel adta tudtára a lakosságnak, hogy a várost nem fenyegeti sem tűz-, sem árvíz-, sem egyéb veszély. Köszöntjük jászapáti őseink által közel 300 évvel ezelőtt újraterleptett városunkban, annak 228 éves templomában, amely őseink hitét, Isten iránti hűségét és Szent Márton példáját követve az embertestvérek iránti segítő szeretetét hirdeti. Mai nemzedékünk sem szeretne méltatlan lenni nagynevű elődeinkhez.

Főtisztelendő Helynök Úr! Örülünk, hogy együtt dicsérhetjük üdvözítő Urunkat, Istenünket, tisztelhetjük az irgalmas felebaráti szeretet példaképét, hűséges égi pártfogónkat, Szent Márton püspököt s együtt róhatjuk le kegyeletünket báró Bémer László kunszentmártoni plébános, a későbbi nagyváradai püspök emléke előtt, aki 200 éve misézett először ennél az oltárnál, de akinek éppen ebben az évben halála 150. évfordulójára is emlékezünk. Öröm látni, hogy sok vidéki vendégünk mellett egykori származási helyünkről, Jászapátiról is érkeztek zarándokok, erősítve ezzel is összetartozásunk szálait.

S ezt az örömet koronázza meg magas jelenlétével Fodor József helynök úr, akit ismételten szívből köszöntök. Isten hozott, érezd magat körünkben otthonosan, fogadd szeretettel kis ajándékunkat, és a jó Isten vezérelje papi életed minden lépését!

Józsa László

VERSEK

Ölbey Irén

„Te pap vagy, mindörökké”

A szívében mély ihlet muzsikált,
s kigyúlt benne
a vágy, a végtelen:
szolgálni a legtündöklőbb Királyt,

kinél nincs felülmúlhatatlanabb,
Neki ajánlani az életét,
Neki, aki a fény, a Bölcsesség,
s akiből minden szent szépség fakad.

S pap lett, apostol s igehirdető,
titkos égi szavakra figyelő,
aki Krisztus öt sebére tekint.

Pap lett, iránytű: szikkadt, mostoha
mezőn tévelygő nyájak pásztora,
pap lett – Melchizedek rendje szerint.

Timon Zsigmond

Szent Márton

Szomorú téli nap metsző hideg széllel,
Havas eső szítál folyton nappal, éjjel.
Kit dolga nem űz most, nem jár várost, falut,
Néptelen a környék, mélyen sáros az út.

Dalos madár nem szól, bús a téli világ.
Nincs most meleg napfény, nem nyílik a virág,
A légből sem repül, csak varjú és veréb,
Elhagyatott, kietlen most az egész vidék.

Egyszerre csak mégis feltűnik egy alak,
Messze útról jövén – a vár felé halad.
Délceg, erős lovag hófehér paripán,
Arcán égi derű, ima az ajakán.

Márton lovag e hős, Isten választotta,
Kinek szíve, lelke, gondolatja tiszta,
Csak a jó Istenért s embertársaiért
Dobog nemes szíve, remélve égi bért.

Város kapujánál öreg koldus hever,
Könyöradományért kezeit nyújtja fel.
Remegő tagjait rongy is alig fedi,
Irgalmat koldulva szomorún rebegi:

„Óh, könyörülj rajtam, hisz nyomorék vagyok,
Nincs kenyerem, ruhám, nézd: majdnem megfagyok.
Amit nekem teszel, azt Jézusnak teszed,
Ki majd néked ezért ad örök életet.”

Márton lovag szegény, pénze nincsen neki,
Részvét nélkül mégis a bajt nem nézheti.
„Aranyam, ezüstöm nincs, azt nem adhatok,
De amim van – mondja – abból mégis adok.”

Prémes bő köpenyét vállról leemeli,
S lovagi kardjával nyomban kettészeli.
„Im' fogadd ezt testvér, és takard be magad,
Egyébért kérd Istent, Ó majd mindent megad.”

Félköpennyel vállán tovább halad Márton
A városba vivő meredek dombháton.
A koldus befödve most már nem didereg,
Áldóan suttogja: „Jézus fizesse meg!”

+ + +

Éjjel Márton lovag lát szép fényes álmot,
Látja kinyílni a magas mennyországot.
Látja a szenteket, vértanúkat sorban,
Szíve boldogságtól sokszor nagyot dobban.

Hitvallók, szentatyák s minden szentek: körben
Énekel dicsérik Istent nagy örömben.
Angyalok zenélnek az énekhez hárfán,
S felhőtrónján Jézus – félköpennyel vállán.

Márton felismeri köpenyét Jézuson,
Leborul előtte: „Irgalmazz, Krisztusom!”
Csend lesz a mennyekben, elhallgat az ének,
S így hangzik most szava az örök Igének:

„Megnyeri az tőlem mindenkori jutalmát,
Aki a szegénynek irgalmas szívvel ád.
S ha őt szeretetből megsegítettétek,
Bizony mondom nektek, hogy velem tettétek!

Megszántad a szegényt, könyörültél rajta,
Amit neki adtál, szíved nekem adta.
Irgalomért üdvöt adok most cserébe,
Jöjj és lépj be a te Urad örömébe!”

+ + +

Ébred Márton lovag, bensője megremeg,
Az ég boldogsága szívében ott rezeg.
Lelke most is hallja az áldott ígéket:
„Amit véle teszték, azt nekem tettétek.”

Márton lovag aztán leteszi a kardot,
S csak Jézus hitéért folytatja a harcot.
Lelkeket hódít meg, betegeket ápol,
Szereti a szegényt, istápolja bárhol.

Nyomort enyhítgetve, lelkeket vezetve
Pap lesz, majd főpásztor – benne Isten lelke.
Dicsérve zengjen hát róla ez az ének,
Tisztelet, hódolat Tours szent püspökének!

Kunszentmártoni Katolikus Tudósító, 1927. november hó. IV. évfolyam, 9. szám. 3. oldal

Demeter István

Adventi sorpárok

Teveszőr, bőrv, sáska, vadméz, gorombaság.
És vonz, ami taszított, és taszít, ami vonzott.

Fejsze a fák gyökerén.
Idegesek a gyökerek.

A terméketlen fát kivágják.
Akkor terem? Nem. Mi: igen.

A mag marad, a polyva elrepül.
Szórolapátunk az idő.

Új Ember, 1974. december 15.

Tűzpiros, téli születésnap

Naponta temetőbe járok,
Mégsem hiszek az őszben.
Ma hogy szandálom dobva, tapizláb
botorkáltam gyermeksírok fölött,
mint képtelen hangulat csapott rám,
hogy egyszer én is eltörök.

Nem lehet még. Jobban tudja apám,
Ki járni küldött, élőkét igézni,
az ember dolgavégezetlen
le sem feküdhet, este van, vagy éjfél,
pihenni kéne már.
Születni kell még, nem vihet a halál.

Ki tehet róla, hogy jég volt a tavasz,
zajlás a nyár, nagy rianások,
éjbevesző robaj?
Az a termékeny ősz,
az a csillámos tél, karácsony
messze ködökből jön majd.
Tűzpiros, téli születésnap.

Új Ember, 1974. december 22.

Az utolsó út vége

Fehér pontok (az árnyék hegy mögé osont),
de nem láthatod, elrejtőztek.
A pontnak láthatatlan közepe a pont.

A vonal szintúgy elbújik előlünk.
Itt görbe oszlopok, törzsek,
s mi, mint akiket összetörtek,
fogalmak vérző viharától vérzünk.

Álom és látomás a lét.
Levél, ha hull, ha óra elketyegte,
jobb kezdet lesz a vég.

A fák utaid végén összeérnek,
s kinyílnak, mire odaérsz,
dobd fel a göngyölt egeket,
az egészből tied a rész,

akkor lesz tied az egész,
bár szétmállik a göngyöleg,
mikor az utolsó út vége kinyílik.

Új Ember, 1975. január 5.

Csépány László

Új Messiások

Rabföldre hullt a bús magyar nép
Könnyének sűrű zápora.
Rabságba görnyedt magyarságon
Csattant a zsarnok ostora.
Rabságunk éjén azt gondoltuk:
Nem virrad nekünk már soha.

Csak túrtünk némán. Sóhajtoztunk.
Imádság szállt az ég felé,
Vagy a káromlás szörnyűsége
S az átok volt az Istené.
Vártuk a nemzet Messiását,
Aki e hont megmentené.

Vártuk a nemzet Megváltóját.
Kerestük fényes csillagát.
Nem vettük észre, máris eljött,
S itt élt köztünk sok éven át.
Csendben készült az áldozatra
Új Megváltónk: az Ifjúság.

Csak mikor már a vérük ömlött,
Akkor láthatta nemzetünk:
Nem külföld szülte Messiásunk!
Magyar anyák adták nekünk!
S ők, feláldozva életüket,
Megvédték a mi életünk!

Krisztus kereszten halt meg értünk,
Kard szúrta által oldalát,
Testvér-golyóktól hullt a földre
A hősi magyar ifjúság.
A hernyótalpak dübörgése
Nyomta el végső sóhaját.

Krisztus nyomába ezrek léptek,
És százezrek, és milliók!
És vállalták a kínhalált is,
Eldobva minden földi jót.
Hős ifjak nyomán így tettek mind
Egy emberként a Dolgozók.

Új Messiások! Új Megváltók!
Ti dicső ifjú harcosok!
Örökségtek a szent szabadság,
Amit vérrel kivívtatok,
Drágább nekünk az életünknel!
El nem veszik új zsarnokok!

Hősök vérével szentelt zászlón
Fekete gyásznak fátyola.
Hősök vérével szentelt földre
Hull a sűrű könny zápora.
Minden cseppje egy szent esküvés:
Örökké él emléketek,
S nem leszünk rabok! Nem! Soha!

Kunszentmárton, 1956. október.

Csépány László

Anyák napján

De boldogok vagytok,
Ha van édesanyátok!
Adjatok minden nap
Egy-egy szál virágot!

Ne csak olyat, ami
Kint a kertben nyílik!
Szívedből fakadót,
Mely kitart a sírig.

Szívedből fakadót,
Egy-egy kedves mosolyt,
Simogató jó szót,
Mely minden bűt kiolt.

Legyen nyíló virág
Édesed számára
Szerető szívednek
Minden dobbanása.

Legyen virág az is,
Amikor szót fogadsz,
Szép, illatos rózsa,
Amikor csókot adsz.

De a legszebb virág,
Ha azt mondja rólad:
Én drága gyermekem,
Hozzám milyen jó vagy!

Sok szomorú anya
Van e bús világon,
De én boldog vagyok,
Gyönyörű virágom.

Minden áldott napon
Hálaimát mondok,
Hogy általad vagyok
Ilyen nagyon boldog!

Hogy Isten áldása
Szálljon le reátok:
Szeressétek nagyon
Az édesanyátok!

Az Isten áldása
Úgy száll le reátok,
Ahogy szeretitek
Az édesanyátok!

Vágy

Versenyt rohantok, fodros fellegek,
hadd menjek én is, én is veletek!
Szívem és gondolatom messze jár.
Kerítések közül is délre száll.

Ájult meleg. Pihegnek a tanyák.
A nyári nap forrón tűz. Halk szavát
alig hallatja az alföldi táj,
csak egy-egy cséplőgép ha muzsikál.

Szabadon futnak fönn a fellegek.
Itt lenn a földön minden szendereg,
s a száraz szíken – kéklő ég alatt –
halott az élet és a gondolat.

Kunszentmárton, 1950. június 17.

Újra az Alföldön

Szélmalmok mellől indult el az élet
az Ister partján, a vén Duna-parton,
s amíg mögém katonás rendben évek
sorakoztak, gyermekmosolyú arcom
hamvas fehérjén egyre több az árnyék,
s köröttem is megváltozott a tájék.

A sík rónákból hegyek gyömörödtek,
kacér kőszalak, tele száz veszéllyel,
az utak egyre jobban meggyötörtek,
s feketébb lett a tündérfényű éjjel.
Lassan belém hullottak mind a tájak,
egy-egy darabja szomorú hazámnak.

Itt vagyok újra az Alföldön, régi
kedvem keresve, jaj, de nem találok,
szemem a tágult látóhatárt nézi,
föltűnik-e még rajta délibábom?
Smaragdzöld tóban fürdő tündérváros
felé víg kedvem tapsikolva szálldos.

Hiába nézek. Más lett már azóta
minden a tájon: ember, nóta, élet,
szürkébbé lett a délibábos róna,
fakóbbá lett a tarkahímű ének,
a kéményekről elszállott a gólya,
szél hordta el a fészket is alóla.

Vagy tán én lettem más? A régi gyermek
meghalt bennem, s most tépetten, megverve
sikolt az égre. Ott fönnt fölfigyelnek
a kisgyerek szavára, és tán benne
meghallják egy szétdúlt világ imáját,
s a könnyes szemű angyalok megáldják.

A hajdan ismert, most idegen tájon
fölsír a gyermek fogvacogva, félve.
Csupa felemás, balog, kusza álom
lett az életből, s régi földem képe
sikoltva száll a messzi múltba vissza,
arcát az idő éjtszakába issza.

Itt vagyok újra, nem a régi kedvvel,
talán azért lett minden más azóta,
hátam mögött negyven év menetelt el,
s azért lett idegen a régi róna.
Szívem egyre fáradtabban dobogja:
áll a malom, megállt a szélvitorla.

Kunszentmárton, 1950. június 22.

Ágoston Julián

Kora reggel

Ébred a nap már. Pirkad az ég,
napkelet alján színhabarek,
villog a Vénusz, szökken az éj.

Sorra fakadnak a napsugarak,
és a nyomukban az ég leszakad,
kél keleten ragyogóan a nap.

Indul az élet. A reggeli fény
végigömöl az égnek ívén,
surran a kerge Körös tükörén.

Indul az élet: fű, fa, virág
csókjait frissen küldözi át,
fénybe borul a nyári világ.

Indul a munka, indul az élet,
konganak mélyen az óraütések,
mind csupa dallam, mind csupa ének.

Ébred az Alföld, éled a táj,
ballag a konda, ballag a nyáj,
mindre az Isten napja vigyáz.

Munka után – ha érik az alkony –
csillagok gyúlnak a vén Körös-parton
s dalt dudorásznak mennyei hangon.

Alszik a táj, majd alszik az élet,
helyt ad a nap a kékszemű éjnek,
alszik a föld, – de ébred a lélek.

Kunszentmárton, 1950. augusztus

Kerekes Károly zirci apát

Kunszentmárton köszöntése

Kunszentmárton jeles napján
Illés prófétát idézve,
hálát adni jöttünk össze
Kunszentmárton híveiért,
a Kármel és a ciszterci rend
mártír szerzeteseiért.

Illés tüzes szekérének
képe ma is élénk tárul,
valahányszor elhalványul
bennünk az igaz hit fénye.
Igaz tanúkat küldj nekünk,
Urunk, ez földünk reménye!

Ötvenkét évvel ezelőtt
a deportált ciszterciek
itt kaptak szállást, kenyeret,
s hogy liszt, olaj ki ne fogyjon,

a jó kunszentmártoniak
hite győzött minden poklon.

A ciszterciek nevében
fejemet földig lehajtva,
neked, mindnyájunk jó Atyja,
hálát adok főként azért,
hogy Szent Bernát s Illés tüze
szívünkől ma az égig ér.

Kunszentmárton hívó népe,
benned Szent Márton emléke
fáklyaként lobogjon mindig,
légy e hitnek lángoszlopa:
„Félköppennyel lehet élni,
félszívvvel emberként – soha!”

Ezért áldunk, Urunk, itt ma.

Kunszentmárton, 2002. május 11.

Székely László

A pap karácsonya

Ki kellett szakadnom családi körömből
Ezen a szent estén. Szemem ne fátylasodj,
Szívem, ne dörömbölj!

Játékos angyalnak igen megtetszhetél.
Dajkáló földedből kivágott, kiszakadt
Karácsonyfa lettél.

Gyökereid fájnak, gyantás könnyed csurran,
Ne búsulj, ha éjfél kondul a toronyban,
Megnyugszol az Úrban.

A fenyő testvérek megrendülnek, sírnak.
Csacsik még nem tudják: „Betlehemi pusztán
Örvendetes hír van...”

Az éjféli misén felharsan az ének.
Reád néz mindenki. Benned örvendeznek
Árvák és szegények!

Ágaid gyertyával, fénnel telerakják,
Arany díszben állasz, megjelen karodban
Didergő Uracskád.

A ragyogó pompát nem ága foganta,
Égből hullatták Rád. Tied csak a toboz,
S az elősírt gyanta.

Gyermekek ámulnak, mint égi csodára.
Lettél a szegények, lettél a mindenki
Szent karácsonyfája.

Mégis jól csinálta az a kis angyalka,
Aki kiválasztott. Áldott égi fűrészes,
Áldott arany balta!

A vallási kultúrakutatás könyvei

Szerkeszti: Barna Gábor

1. *A test és a lélek orvosai / Doctors of the Body and the Soul*. Grynaeus Tamás emlékkönyv. Kerekes Ibolya közreműködésével szerkesztette Barna Gábor és Kótyuk Erzsébet. A vallási kultúrakutatás könyvei 1. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2013. 176 pp. 5 colour fig.
2. *Mezey halotti és temetési miseénekek*. Szerkesztette, s a tanulmányt írta Barna Gábor. A vallási kultúrakutatás könyvei 2. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, é.n.
3. Bálint, Sándor – Lantos, Miklós: *Weihnachten, Ostern, Pfingsten. Aus der ungarischen und mitteleuropäischen Traditionswelt der großen Feste*. A vallási kultúrakutatás könyvei 3. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014.
4. Barna Gábor - Povedák István (szerk.): *Politics, Feasts, Festivals*. A vallási kultúrakutatás könyvei 4. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 283 pp. bl/wh fig.
5. Povedák István (ed.): *Heroes and Celebrities*. A vallási kultúrakutatás könyvei 5. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 231 pp. bl/wh fig.
6. Povedák István - Szilárdi Réka (szerk.): *Sámán sámán hátán*. A vallási kultúrakutatás könyvei 6. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 147 pp.
7. Barna Gábor – Kerekes Ibolya (szerk.): *Vallás, egyén, társadalom*. A vallási kultúrakutatás könyvei 7. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 251 pp. English abst. bl/wh fig.
8. Glässer Norbert: *Találkozás a Szent Igazzal / Encounter with Just Men*. A vallási kultúrakutatás könyvei 8. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 374 pp. English abst. 18 colour and bl/wh fig.
9. T. Székely László – Czank Gábor: *Bánsági áhítat / Andacht im Banat*. Sajtó alá rendezte és a szöveget gondozta Barna Gábor – G. Tóth Péter. Utószó: Barna Gábor. A vallási kultúrakutatás könyvei 9. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 137 pp. deutsche Widmung, 104 colour fig.
10. Barna Gábor – Povedák Kinga (szerk.): *Lelkiségek, lelkeségi mozgalmak Magyarországon és Kelet-Közép-Európában / Spirituality and Spiritual Movements in Hungary and Eastern Central Europe*. A vallási kultúrakutatás könyvei 10. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 439 pp. bl/wh fig. CD-Rom
11. Glässer Norbert – Zima András szerk. *Hagyományláncolat / Chain of Tradition and Modernity*. A vallási kultúrakutatás könyvei 11. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. English abst. 348 pp. 23 colour fig.
12. Barna Gábor – Kiss Endre (szerk.) *A család egykor és ma*. A vallási kultúrakutatás könyvei 12. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 279 pp. bl/wh fig.
13. *Tanulmányok a Verses Szentírásról / Studies on the Bible in Verses*. Márton Dorottya közreműködésével szerkeszti Barna Gábor. A vallási kultúrakutatás könyvei 13. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 140 pp. 8 tables fig.

14. Barna Gábor: *Vallási néprajzi tanulmányok / Studies in Ethnology of Religion*. A vallási kultúrakutatás könyvei 14. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 272 pp. bl/wh fig.
15. Barna Gábor: *Saints, Feasts, Pilgrimages, Confraternities / Heilige, Feste, Wallfahrten, Bruderschaften*. A vallási kultúrakutatás könyvei 15. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 420 pp. 81 bl/wh fig.
16. Gyöngyössy Orsolya: *Plébánia és társadalom. A római katolikus alsópapság és a laikus templomszolgák társadalmi szerepe Csongrádon a 19. század második felében. / Parish and Society*. A vallási kultúrakutatás könyvei 16. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2014. 271 pp. 21 tables bl/wh fig.
17. Barna Gábor: *Tanulmányok a 18-20. századi Kunszentmárton vallási életéből*. A vallási kultúrakutatás könyvei 17. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 196 pp. 8 colour and 56 bl/wh fig.
18. Hubbes László – Povedák István (szerk.): *Már a múlt sem a régi ... Az új magyar mitológia multidiszciplináris elemzése*. A vallási kultúrakutatás könyvei 18. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 296 pp. 38 bl/wh fig.
19. Gläserné Nagyillés Anikó közreműködésével szerkesztette Glässer Norbert: *Mózes kőtáblái a hármass halmon. Zsidó hagyomány és szimbolikus politika határán*. A vallási kultúrakutatás könyvei 19. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 288 pp. 52 bl/wh fig.
20. Fekete János: *Adatok a csépai plébánia történetéhez*. A vallási kultúrakutatás könyvei 20. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 123 pp. 43 bl/wh fig.
21. Péter László: *Löw Immanuel. Tanulmányok*. A vallási kultúrakutatás könyvei 21. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 94 pp. 2 bl/wh fig.
22. Barna Gábor (szerk.): *A Szent Domonkos Rend és a kunok*. A vallási kultúrakutatás könyvei 22. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2016. 152 pp. 28 colour and 26 bl/wh fig.
23. Józsa László: *„Introibo ad altare Dei” Kunszentmárton katolikus papjai*. A vallási kultúrakutatás könyvei 23. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2016.
24. Orosz, György: *„Dein Wort ist meines Fußes Leuchte und ein Licht auf meinem Weg” Russistische und germanistische Studien aus dem Bereich der christlichen Volksfrömmigkeit*. A vallási kultúrakutatás könyvei 24. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2016. 314pp. 1 colour and 7 b/w fig.

Előkészületben:

25. Glässer Norbert (szerk.): *A királyhűség jól bevált útján...*
26. Mezey János: *A Pest - Pilis – Solt –Kiskun vármegyéből, Vadkertről származó Mezey család története*

Várostarténeti és néprajzi tanulmányok

(Helytörténeti Múzeum, Kunszentmárton)

Szerkeszti: Barna Gábor, Hegedűs Krisztián, Pusztai Gabriella

1. *Szerzetesrendek az Alföldön – Kármeliták Kunszentmártonban*. Barna Gábor (szerk.) [Kunszentmárton] é.n.
2. Barna Gábor: *A mai Kunszentmárton megalapításának története. A „Megszálló Levél”*. Várostarténeti és néprajzi tanulmányok 2. Szerk. Józsa László. Kunszentmárton Város Önkormányzata, Kunszentmárton, 1994.
3. Barna Gábor: *Kunszentmárton. Történeti néprajzi tanulmányok*. Táj és népi kultúra 11. Várostarténeti és néprajzi tanulmányok 3. Szeged, 2015. 141 pp. 46 colour and bl/wh fig.
4. Barna Gábor: *Tanulmányok a 18-20. századi Kunszentmárton vallási életéből*. A vallási kultúrakutatás könyvei 17. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 196 pp. 8 colour and 56 bl/wh fig.
5. Fekete János: *Adatok a csépai plébánia történetéhez*. A vallási kultúrakutatás könyvei 20. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2015. 123 pp. 43 bl/wh fig.
6. Barna Gábor (szerk.): *A Szent Domonkos Rend és a kunok*. A vallási kultúrakutatás könyvei 22. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2016. 152 pp. 28 colour and 26 bl/wh fig.
7. Józsa László: *„Introibo ad altare Dei” Kunszentmárton katolikus papjai*. A vallási kultúrakutatás könyvei 23. MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 2016.

A könyvek megrendelhetők:

MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport

Barna Gábor, 6722 Szeged, Egyetem u. 2., e-mail: barna@hung.u-szeged.hu

Előfizetők

Kunszentmárton

Bajnóczky Józsefné	P.Kovács Zsuzsanna
Balga Károly és felesége	Papp Lajosné
Balla István	Pintér Éva
Balla János	Pintér János és családja
Barna Gábor és felesége	Romhányi Dezsőné
Batka Lászlóné	Samu András
Benke Mátyás	Séra Erzsébet
Benke Tibor és családja	Séra Gábor
Csonka Zsuzsanna	Sinka Jenő
Fülöpné Dr. Sisák Zsuzsanna	Sulyák Tamás
Füzesiné Németh Margit	Sulyák Tibor
Dr. Gógh Edit	Szabó István
Gulyás Györgyi	Dr. Szabó János
Halász Ferenc	Dr. Szabó Lucia
Herczeg Márton és felesége	Szaniszló Péterné
Horváth Jánosné	Szent Márton Alapítvány
Imrei István	Szent Márton Plébánia
Jernei Mátyásné	3A Takarékszövetkezet
Józsa László	Talmácsi József
Kiss György	Tóthné Barna Mária
Kiss Zsolt Tamás	Tóthné Gácsi Anna
Kovács Tibor	Turcsányi Lajos
Kovácsné Szabó Katalin	Turcsányi Tibor
Kövér István Jánosné	Varga András
Kövesdy Zsolt	Veres Csilla Zsuzsanna
Láziné Ecsédi Magdolna	Veres István
Lénárd János és felesége	Wenner-Várkonyi Attila

Békésszentandrás

Berkiné Fazekas Klára
Fazekas József
Sinkáné Józsa Ildikó

Budapest

Arató Balázné Józsa Mónika	Szakály Ágnes
ifj. Benke Tibor és neje Benkéné	Dr. Urbányi Gyuláné
Jenőffy Zsuzsanna	Urbányi Zsolt
Bodor László Istvánné Kiss Katalin	Tóth László
Czidra Balázné Lázi Katalin	Dr. Tóth Józsefné Szilágyi Piroska
Dr. Dósa György	Dr.Tóth Mária
Kovács László és felesége	Dr. Vasi Viktor és családja
Dr. Rákosi Ferenc és családja	

Budaörs
Dósa Béla

Cserkeszőlő
Lászlóné Zsiros Mária

Debrecen
Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye, Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár
Takács József
Takácsné dr. Angyal Mária

Göd
Meszlényiné Szőke Gabriella

Egerbakta
Dr. Racs Csaba

Jászapáti
Jászapáti Városi Önkormányzat
Kladiva Imre
Mihályi József
Molnárné Szikszai Klára
Szikszai Mária

Kaposvár
Dr. Czinkotayné dr. Dósa Magdolna

Kecskemét
Dr. Barna Tamás

Kungyalu – Zsiger
Kulik Pál és felesége

Szeged
Barna Péter
Hansel Istvánné Barna Rózsa

Szelevény – Halesz
Balla Károly és felesége

Szentendre
Dósa Imre

Törökbálint
Kotschy András és felesége

Józsa László tanár, helytörténeti kutató évtizedeket átívelő, aprólékos gond-
dal végzett gyűjtőmunkájának termése ez a kötet, amely – a kápolnákról, a
város köztéri szakrális emlékeiről, a bel- és kültelki keresztekről, a temetők-
ről, majd legutóbb a nagytemplomról szóló könyvei után – Kunszentmárton
három évszázados egyháztörténetét tárja az olvasó elé. Amíg az előző kiadvá-
nyok a tárgyi és építészeti emlékek, művészettörténeti értékű létesítmények
sokaságát sorakoztatták fel, a most megjelent kötet az egyházi élet területén
különböző, de azonos célért fáradozó római katolikus papok életének ese-
ményeit, munkásságának napjainkig ható eredményeit kívánja a 21. század
olvasóival megismertetni. A könyv címe a zsinat előtti latin nyelven végzett
szentmise lépcsőimájának zsoltársoraiból ered, melyet a pap a ministránsok-
kal párbeszédes formában mondott el: „Introibo ad altare Dei” = „Bemegyek az
Isten oltárához”. A felszentelt pap az Isten oltárához léphet, hogy a hívő nép
képviselőjeként és közbenjárójaként engesztelő és hálaáldozatot mutasson be
az Úrnak.

ISBN 978-9-63508-824-9

9 789635 088249

A VALLÁSI KULTÚRAKUTATÁS KÖNYVEI 23.

VÁROSTÖRTÉNETI ÉS NÉPRAJZI TANULMÁNYOK 7.